

IZSÓ MIKLÓS

Bibliográfia

Izsófalva, 1994

IZSÓ MIKLÓS

Bibliográfia

Izsó Miklós Művelődési Ház és Könyvtár
Izsófalva , 1994

Összeállította:
Hadobás Sándor

Felelős kiadó:
Bibliák István
Izsófalva Nagyközség
polgármestere

ISBN 963 04 4484 4

Megjelent 200 példányban

Előszó

Izsó Miklós szobrászművészt (Disznóshorvát, ma Izsófalva, 1831. szeptember 9. - 1875. május 28., Budapest) kiemelkedő hely illeti meg a magyar művészet történetében. Ennek megfelelően a sors által rövidre szabott életében és a halála óta eltelt csaknem 120 év alatt egyaránt sokat szerepelt a sajtóban. Eddig azonban nem készült olyan átfogó bibliográfia, amely feltárta volna a nagy művészre vonatkozó, sokszor ritka, nehezen hozzáférhető kiadványokban megjelent írásokat. Vállalkozásunkkal legalább részben ezt a hiányt kívánjuk pótolni, a szülőhely hozzájárulásaként az Izsó-kutatáshoz.

Bár az itt közreadott anyag még jelentősen **bővíthető**, a mostanáig összegyűjtött több mint 300 címet már elegendőnek találtuk ahhoz, hogy e kis füzetben a szakemberek és az érdeklődők rendelkezésére bocsássuk. A munkát tovább folytatjuk a bibliográfia minél teljesebbé tétele érdekében, s ha szükségesnek látszik, gondoskodni fogunk új, bővített kiadásról.

Az adatok szerzők, illetve címek szerinti **abc-rendben, sorszámozva** követik egymást. Ahol a cím nem egyértelmű, ott röviden utalunk a szóban forgó írás tartalmára. Sajnos nem minden esetben volt módunk az eredeti közlemény kézbevételével végezni a bibliográfiai adatfelvételt, ezért előfordulhatnak hibák, hiányok, pontatlanságok. A könnyebb használhatóság érdekében a periodikák címénél nem alkalmaztunk rövidítéseket. A kiadványt Izsó Miklóst ábrázoló műalkotásokkal illusztráltuk.

A bibliográfia elkészítéséhez számos személytől és intézménytől kaptunk segítséget, valamennyiük közreműködését köszönjük!

Reméljük, hogy szerény munkánk hasznos segítője lesz az Izsó Miklós életére és művészetére irányuló kutatásoknak, és egyúttal jól szolgálja az évtizedek óta eleven és egyre inkább gazdagodó izsófalvai Izsó-kultuszt is.

Izsófalva, 1994. július hó

Rövidítések

bev.	=	bevezette
Bp.	=	Budapest
é. n.	=	évszám nélkül
évf.	=	évfolyam
köt.	=	kötet
old.	=	oldal
sz.	=	(folyóirat)szám
szerk.	=	szerkesztette

Bibliográfia

1. Az Akademia palotájához szükséges szobrokat... = **Vasárnapi Ujság**, 9. évf., 1862. 333. old.

   „...Izsó Miklós fiatal szobrász hazánkfia fogja elkészíteni."

2. Az Akadémia palotájának szobrai. = **Magyarország Képekben.** Honismertető folyóirat. 2. évf. Pest, 1867. 111-114. old. (Magyarország Képekben. Honismertető album címmel is megjelent 1870-ben; ennek reprint kiadása: Helikon, Bp., 1989. I-II. köt.

   Izsó Miklós mintázta meg Révay Miklós nyelvtudós terrakotta szobrát, amely az egyetlen, magyar művész által készített szobor az épületen. A szobor rajza: 105. old.

3. Az akadémiai palota szobrai. = **Vasárnapi Ujság**, 11. évf., 1864. 360. old.

   Köztük Izsó Miklós szobra Révay Miklós nyelvtudósról.

4. Az Akadémia szobrai. = **Nefelejts**, 6. évf., Bp., 1864. 24. sz. 247-248. old.

   Izsó Miklós mintázta meg Révay Miklós nyelvtudós szobrát.

5. **A. M.**
   A népi témájú szobrászat megteremtője: Izsó Miklós. = **Szövetkezet**, 1975. június 25.

6. **APRÓ Ferenc**
   A százéves Dugonics-szobor. = **Délmagyarország**, Szeged, 1976. augusztus 20. 9. old.

   A szobor Izsó Miklós terve alapján készült.

7. **ARADI Nóra - FEUERNÉ Tóth Rózsa - GALAVICS Géza - MAROSI Ernő - NÉMETH Lajos**
   A művészet története Magyarországon. A honfoglalástól napjainkig. Gondolat, Bp., 1983. 576 old.

   Izsó Miklósról a 357-359. old.-on, 2 képpel.

8. Arany János mellszobra Izsó Miklóstól. = **Vasárnapi Ujság**, 9. évf., 1862. 345-346. old.

9. **BALOGH Ferenc**
   Csokonay [!] szobrának leleplezési ünnepélye Debrecenbe [!] 1871. október 11. = **Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező**, 1871. december, 508-512. old.

   Izsó Miklós alkotása.

10. **BALOGH István**
Izsó Miklós és a Csokonai-szobor. = **Művészettörténeti Értesítő,** 2. évf., 1953. 1-2. sz. 99-104. old. Képekkel.

11. **BALOGH István**
Debrecen. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp., 1958. 99 old., 92 kép.

Izsó Miklós Csokonai-szobráról: 37., 66-67. old., 75. kép.

12. **BALOGH Zoltán**
Izsó Miklós márványszobra. = **Pesti Napló,** 13. évf., 1862. 14. sz.

A Búsuló juhász.

13. **BALOGH Zoltán**
Megyeri szobra. = **Pesti Napló,** 15. évf., 1864. 6. sz.

Megyeri Károly színészé, Izsó Miklós műve.

14. **BÁNHEGYI Gábor**
Izsó Miklós szobrászművész. = **Észak-Magyarország,** 47. évf., Miskolc, 1991. december 21. 8-9. old.

15. **BÁN Imre**
Izsó Miklós Csokonai-szobra. = **Hajdú-Bihari Napló,** Debrecen, 1971. április 24. 5. old.
(Debreceni szobrok és emléktáblák 32.)

16. Bécsi levél. = **Vasárnapi Ujság,** 7. évf., 1860. 3. sz. (január 15.), 34-35. old.

Izsó Miklósról.

17. **BERÉNY László**
A „Búsuló juhász" külföldön, egyúttal néhány szó Izsó Miklósról. = **Közművelődési Szemle,** 1. évf., 1879. 146-148. old. Izsó Miklós arcképével.

18. **BÍRÓ Béla** (szerk.)
A magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp., 1955. 611 old.

Az Izsó Miklóssal kapcsolatos adatok a 199-206. old.-on találhatók, nagyon hiányosan és sok hibával.

19. Budapest köztéri szobrai. 1692 - 1945. 1987. április 14. - május 24. Budapest Galéria Kiállítóháza. Katalógus. Bp., 1987. 186 old.

92. sz., 1 kép: Izsó - Huszár: Petőfi-szobor.

20. **BUDAY József** (szerk.)
Eötvös József báró szobrának leírása és története. Bp., 1895. 60 old.

Izsó Miklósnak a szoborpályázatra benyújtott tervéről is.

21. **BUDAY József** (szerk.)
Széchenyi István gróf szobrának leírása és története. Bp., 1895. 164 old.

Izsó Miklósnak a szoborpályázatra benyújtott tervéről is.

22. **CIFKA Péter**
Ferenczy István, Izsó Miklós, Stróbl Alajos jubileuma. = **Szabad Nép**, 1956. július 11.

Kiállítás-ismertetés.

23. Csokonai leleplezési ünnepély. = **Alföldi Hírlap**, Debrecen, 1871. október 14. 1-2. old.

Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobrának leleplezési ünnepélye.

24. A Csokonai leleplezési ünnepély. = **Tiszavidék**, 1871. október 15. 2. old.

Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobrának leleplezési ünnepélye.

25. A Csokonai-szobor... = **Vasárnapi Ujság**, 13. évf., 1866. 536. old.

Debrecenben a szoborbizottság elfogadta Izsó Miklós szobormintáját.

26. A Csokonai-szobor. = **Debreczeni Lapok**, 1867. szeptember 29. 55.old.
Izsó Miklós alkotása.

27. A Csokonai-szobor. = **Alföldi Hírlap**, Debrecen, 1870. július 16. 1-2. old.

Izsó Miklós alkotása - az elkészült öntvény bemutatása.

28. Csokonai-szobor. = **Alföldi Hírlap**, Debrecen, 1870. szeptember 10. 3. old.

Izsó Miklós műve - felhívás a szobor megtekintésére.

29. Csokonai szobor-emlék. Írták többen. Debrecen, 1871. 317 old.

Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobrának története.

30. A Csokonai-Szobor leleplezése. 1-2. = **Debreczen**, 1871. október 11-12.

Izsó Miklós alkotása.

31. A Csokonai-szobor leleplezése. = **Fővárosi Lapok**, 8. évf., 1871. október 12. 1072. old.

Izsó Miklós műve.

32. A Csokonai szobor leleplezése. = **Figyelő**, 1. évf., Bp., 1871. október 16. 467. old.

Izsó Miklós alkotása.

33. A Csokonai szobor leleplezésének ünnepélye. (Eredeti tudósítás.) = **Pesti Napló,** 22. évf., 1871. október 12. 2. old. (Esti kiadás.)

Izsó Miklós műve.

34. Csokonai szobormintája, Izsó Miklóstól. = **Vasárnapi Ujság,** 13. évf., 1866. 52. sz. 633-634. old. Képpel. = **Magyarország Képekben.** Honismertető folyóirat. 2. évf., 1867. 136-138. old. Képpel. (Magyarország Képekben. Honismertető album címmel is megjelent 1870-ben; ennek reprint kiadása: Helikon, Bp., 1989. I-II. kötet.

A Csokonai szobor-minta rajzát Székely Bertalan készítette.

35. A Csokonai-szobor története. = **Tiszavidék,** 1871. október 8. 1-2. old.

Izsó Miklós alkotása.

36. A Csokonai-szobor ügyében. = **Debreczen,** 1871. október 3. 1. old.

Többek között Izsó Miklós közreműködésének méltatása.

37. A Csokonai szobor-ünnep napján. = **A Hon,** 9. évf., 1871. október 11. 1-2. old. (Reggeli kiadás.)

Izsó Miklós művének leleplezése Debrecenben.

38. A Csokonai-ünnep napján. = **Fővárosi Lapok,** 8. évf., 1871. október 11. 1066. old.

Izsó Miklós Csokonai-szobrának leleplezése Debrecenben.

39. CSUTORÁS Annamária
A Búsuló juhász alkotója. ...Életműve gazdag hagyaték... = **Észak-Magyarország,** 37. évf., 1981. 212. sz. (szeptember 10.), 4. old. 3 kép.

Emlékünnepség Izsó Miklós születésének 150. évfordulója alkalmából szülőhelyén, Izsófalván.

40. DEÁK Farkas
Az ige testté vált. = **Figyelő,** 1. évf., 1871. október 8. 447. old.

Avatás előtt Izsó Miklós Csokonai-szobra Debrecenben.

41. DERCSÉNYI Dezső - ZÁDOR Anna
Kis magyar művészettörténet. (A honfoglalás korától a XIX. század végéig.) Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp. [1980], 395 old.

Izsó Miklósról a 363-364. oldalon, 2 képpel.

42. DIVALD Kornél
A Magyar Tudományos Akadémia palotája és gyűjteményei. Bp., 1917.

Izsó Miklósról is, az itt található művei kapcsán.

43. Dugonics András (1740-1818). = **Vasárnapi Ujság,** 23. évf., 1876. 34. sz.

Közli Izsó Miklós Dugonics-szobrának rajzát.

44. Dugonics életnagyságú mellszobrát Izsó Miklós elkészítvén, annak egy gipszmásolatát Szabados tanácsnok úrnak megküldé. = **Szegedi Híradó,** 1874. december 30. 3. old.

45. A Dugonics-szobor. = **Szegedi Híradó,** 1875. január 6. 1-2. old.

Izsó Miklós alkotása.

46. A Dugonics-szobor közeledő ünnepies fölállítása... = **Szegedi Híradó,** 1876. június 28. 3. old.

Izsó Miklós terve alapján készült az alkotás.

47. A Dugonics-szobor Szegeden. = **Magyarország és a Nagyvilág,** 1875. október 17. 513-514. old.

Izsó Miklós terve alapján készül a szobor.

48. A Dugonics-szobor ügyében. = **Szegedi Híradó,** 1875. október 27. 1. old., november 7. 1. old.

Izsó Miklós terve alapján készül a szobor.

49. Dugonics szobra. = **Vasárnapi Ujság,** 23. évf., 1876. augusztus 20. 529. old. Képpel.

Izsó Miklós terve alapján a művész halála miatt Huszár Adolf fejezte be a Szegeden felállított szobrot.

50. ÉBER László
Hazai szobrászatunk emlékei. = In: **A Magyar Nemzeti Múzeum múltja és jelene.** Alapításának századik évfordulója alkalmával írták a Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselői. Bp., 1902.

Izsó Miklós 10 művét említi a múzeum tulajdonaként.

51. ELEK Artúr
Izsó Miklós kiadatlan levelei. = **Nyugat,** 17. évf., 1924. 1. sz. 167-173. old.

52. ELEK Artúr
Izsó Miklós és négy mai művész. = **Nyugat,** 18. évf., 1925. 3. sz. 286-287. old.

53. Emlékezés Izsó Miklósra. = **Hajdú-Bihari Napló,** 1981. szeptember 6. 1 kép.

Születésének 150. évfordulója alkalmából.

54. Emlékezés Izsó Miklósra. = **Népszabadság**, 39. évf., 1981. 210. sz. (szeptember 8.), 7. old.

Születésének 150. évfordulója alkalmából rendezvénysorozatot tartanak szülőhelyén, Izsófalván.

55. Emlékszobát rendeznek be Izsófalván, Izsó Miklós szülőfalujában. = **Észak-Magyarország**, 20. évf., 1964. 276. sz. 6. old.

56. Emlékszobát rendeznek be Izsó Miklós szülőfalujában. = **Észak-Magyarország**, 24. évf., 1968. április 21.

Izsófalván.

57. Emlékszobor Dugonicsnak. = **Vasárnapi Ujság**, 20. évf., 1873. 590. old.

Szeged városa Izsó Miklóst fogja felkérni a szobor elkészítésére.

58. Az „Eötvös emlékszobrok". = **Magyarország és a Nagyvilág**, 10. évf., 1874. 6. sz. Képekkel.

Az Eötvös-szoborpályázatra beérkezett alkotások - köztük „Per aspera ad astra" jelige alatt az Izsó Miklósé - bemutatása.

59. Eredeti Izsó Miklós-szobrok Sárospatakon. = **Észak-Magyarország**, 22. évf., 1966. 177. sz. 6. old.

60. ERNST Lajos
Petőfi arcképei. Ernst Múzeum, Bp., 1922. 34 old.
(Ernst Múzeum 3.)

Izsó Miklós Petőfi-szobrait is bemutatja.

61. FARKAS Zoltán
Izsó Miklós körül. = **Művészet**, 2. évf., 1961. 12. sz. 3-5. old.

62. FARKASFALVI Imre
Adatok Ferenczy szobrász életéhez. = **Művészet**, 5. évf., 1906.

Izsó Miklósra vonatkozó adatokkal.

63. FARKASFALVI Imre
Adatok művészetünk történetéhez. = **Művészet**, 7. évf., 1908.

Izsó Miklósra vonatkozó adatokkal.

64. Ferenczy István 1792-1856 - Izsó Miklós 1831-1875 - Strobl Alajos 1856-1926. Emlékkiállítás. A kiállítást rendezte és a katalógust összeállította: Soós Gyula. Országos Szépművészeti Múzeum, Bp., 1956. 16 old. 4 tábla.

Kiállítási katalógus. A bevezető tanulmányban a 6-8. old.-on Izsó Miklósról; Izsó kiállított műveinek jegyzéke a 13-15. old.-on.

A kiállítást ismertette:
Cifka Péter, Szabad Nép, 1956. július 11.
Gyapayné Molnár Zsuzsa, Múzeumi Híradó, 1956. 2. sz. 105-106. old.
Konok Tamás, Magyar Nemzet, 1956. június 21.

65. FÜLEP Lajos
Izsó Miklós. = **Művészettörténeti Értesítő**, 2. évf., 1953. 1-2. sz. 13-21. old.

66. FÜLEP Lajos
Izsó Miklós. = **Szabad Művészet**, 7. évf., 1953. 155-160. old.

67. FÜLEP Lajos
Izsó Miklós. = **Acta Historiae Artium Academiae Scientiarum Hungaricae**, 1954. 185-213. old. - Különlenyomat is.

68. FÜLEP Lajos
Izsó Miklós. = **A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztályának Közleményei**, 4. évf., 1954. 1-2. sz. 27-33. old.

69. FÜLEP Lajos
Izsó Miklós. = In: F. L.: Magyar művészet. Bp., 1971. 169-193. old.

70. FÜLEP Lajos
Izsó Miklós. = In: F. L.: Művészet és világnézet. Magvető, Bp., 1976. 539-564. old.

71. FÜLEP Lajos
Magyar szobrászat. = **Nyugat**, 11. évf., 1918. 485-499. old.

Izsó Miklósról is.

72. FÜLEP Lajos
A magyar szobrászat. = In: F. L.: A művészet forradalmától a nagy forradalomig. Cikkek, tanulmányok. I. köt. Magvető, Bp., [1974], 294-316. old.

Az írás nagy része Izsó Miklóssal foglalkozik; e kiadás szövege sokban eltér az eredeti Nyugat-közleménytől.

73. GÁDOR Endre (szerk.)
Budapest szobrai. Bevezette: **Lyka Károly**. Bp., 1955.

63. old.: Izsó-Huszár: Petőfi-szobor.

74. GAJZÁGÓ Salamon - TRIFF Viktor
A Kerepesi Temető története. = **Városgazdasági Tájékoztató**, Bp., 1979. 1. sz. 97-108. old.

Többek között Izsó Miklós síremlékéről is.

75. GERGELY Pál
Kincsleletek lomtárakból. Móra-levél, Kazinczy-kézirat, Izsónyugta. = **Magyar Nemzet**, 1978. április 14. 5. old.

76. GERLÓCZY Károly - AMTMANN Géza (szerk.)
Petőfi szobrának leírása és története. Bp., 1892. 59 old.
Izsó Miklós terve alapján - a művész halála miatt - Huszár Adolf fejezte be.

77. GERŐ Ödön
Izsó Miklós. = In: G. Ö.: Művészetről, művészekről. Gergely R. kiadása, Bp., é. n. 302-319. old.

78. Ghyczy Kálmán. = **Vasárnapi Ujság**, 20. évf., 1873. 47. sz. 1 kép.
Ghyczy K. Izsó Miklós által mintázott mellszobráról is; közli a szobor rajzát.

79. Ghyczy Kálmán mellszobra. (Izsó legjobb műve.) = **Hazánk s a Külföld**, 7. évf., 1871. április 20. 141. old.

80. GODA Gertrud
Izsó Miklós domborműve Váradi Fekete Dezsőről. = **A Herman Ottó Múzeum Évkönyve**, 27. köt., Miskolc, 1989. 61-68. old. 4 kép.

81. GODA Gertrud
Izsó Miklós domborműve Fekete Dezsőről. = **Borsod**, Edelény, 1990. 8-9. sz. 15-16. old. 1 kép.

82. GODA Gertrud
Szülőföld és emlékezet. 160 éve született Izsó Miklós szobrászművész. = **Szülőföldünk.** A megyei honismeretei mozgalom közleményei 16-17. Miskolc, 1991. 131-132. old. 2 ábra.

83. GODA Gertrud
Izsó Miklós 1831-1875. Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1993. 112 old. Képekkel.
Izsó Miklós valamennyi ismert művének leírása és képe megtalálható a könyvben.
Ismertette: **Horpácsi Sándor**, Könyvvilág, 37. évf., 1993. 10. sz. 34. old.

84. GYAPAYNÉ MOLNÁR Zsuzsa: Ferenczy István, Izsó Miklós és Ströbl Alajos emlékkiállítás a Szépművészeti Múzeumban. (Megnyílt 1956. június 2-án.) = **Múzeumi Híradó**, 1956. 2. sz. 105-106. old.
Kiállítás-ismertetés.

IZSÓ MIKLÓS 1856-BAN

Balogh Zoltán rajza
Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái, Bp., 1897. c. könyvéből

85. GYÖRGY A[ladár]
Izsó Miklós. = **A Hon**, 13. évf., 1875. május 28. 1. old. (Esti kiadás.)
(A „Hon" tárczája.)

Nekrológ.

86. Gyűjtés a Dugonics-szoborra. = **Szegedi Híradó**, 1875. január 27. 3. old.

Izsó Miklós alkotása.

87. A haldokló honvéd. - Izsó Miklós szobormüve. = **Vasárnapi Ujság**, 17. évf., 1870. 1. sz. 1-2. old. Képpel.

88. [Harmincnegyedik] XXXIV. csoportkiállítás. Izsó Miklós emlékkiállítás. Feiks, Jenő, Márffy Ödön, Perlrott-Csaba Vilmos, Varga Nándor festőművészek és Kalmár Elza szobrásznő. Ernst Múzeum, Bp., 1925. 19 old.
(Az Ernst-Múzeum Kiállításai LXXIX.)

A 3-6. old.-on dr. Lázár Béla „Izsó Miklós (1831-1875)" című írása, Izsó kiállított műveinek jegyzéke a 7-8. old.-on.

89. [HEGYI József] (h. j.)
Százötven éve született Izsó Miklós. = **Észak-Magyarország**, 37. évf., 1981. 212. sz. (szeptember 10.), 4. old.

90. HEITLER László
Carrarai márvány szoborportré Pápán. Két emberarcot őriz. = **Napló**,(Veszprém), 1981. november 28. 1 kép.

Izsó Miklós pályafutását ismerteti a művész Pápán látható alkotása, Mándi Márton István portréja ürügyén.

91. HEKLER Antal
A magyar művészet története. Bp., 1934. 239 old.

Izsó Miklósról a 208-209. old.-on, 2 képpel.

92. HENSZLMANN Lilla
Ferenczy-Izsó-Stróbl. = **Szabad Művészet**, 10. évf., 1956. 8. sz. 374-381. old. Képekkel.

A három művész emlékkiállításáról.

93. HERENDI Miklós
Izsó Miklós portrészobrai. Szakdolgozat. ELTE Bölcsészettudományi Kar, Művészettörténeti Tanszék, Bp., 1985. (Kézirat.)

94. Hol tartanak Izsó Miklós szobrának munkáival? = **Észak-Magyarország**, 22. évf., 1966. 59. sz. 6. old.

95. HORPÁCSI Sándor
Goda Gertrud: Izsó Miklós. = **Könyvvilág**, 37. évf., 1993. 10. sz. 34. old.

Könyvismertetés.

96. ILLYÉS Bálint
Izsó Miklóshoz, midőn Petőfit mintázta. = **Vasárnapi Ujság**, 20. évf., 1873. január 19.

Vers.

97. IMRE Sándor
Emlékbeszéd. Felolvastatott a Csokonai-Szobor leleplezési ünnepélyére. Debrecen, 1871. 20 old.

Az Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobrának leleplezési ünnepélyén mondott beszéd.

98. -i-s
Izsó Miklós élete és munkái. Szana Tamás legújabb könyve. = **Uj Idők**, 3. évf., 1897. 68. old.

Könyvismertetés.

99. Az Izsó-bizottság...ülése. = **Vasárnapi Ujság**, 22. évf., 1875. 492. old.

A „Mi ujság?" című rovatban.

100. Az Izsó-bizottság... = **Vasárnapi Ujság**, 22. évf., 1875. 50. sz. 800. old.

A „Mi ujság?" rovatban. - Intézkedés a Búsuló juhász öntvényeinek szétküldése és Izsó hátrahagyott műveinek kiállítása tárgyában.

101. Izsó életéből. = **Életképek**, 1. évf., 1876. 2. sz. (június 2.)

102. Izsó hátrahagyott művei. = **Vasárnapi Ujság**, 22. évf., 1875. 23. sz. 363. old.

Az „Irodalom és művészet" rovatban.

103. Izsó jeles szobra... = **Vasárnapi Ujság**, 11. évf., 1864. 324. old.

A Búsuló juhász a Nemzeti Múzeum tulajdonába került.

104. Izsó József
Epizódok Izsó Miklós életéből. = In: Izsó Miklós levelei. Bp., 1958. 107-121. old.

Izsó Miklós öccsének visszaemlékezései.

105. Izsó készíti Petőfi szobrát. = **Vasárnapi Ujság**, 18. évf., 1871. 618. old.

106. Izsó Miklós. + Csokonai szobra Debreczenben. = **Magyarország és a Nagyvilág**, 3. évf., 1867. 45. sz. 529-531. old.

A debreceni Csokonai-szobor rajza az 531. old.-on.

107. Izsó Miklós. = **Vasárnapi Ujság**, 15. évf., 1868. 45. sz. 533-534. old. Arcképpel.

108. Izsó Miklós. = **Vasárnapi Ujság**, 16. évf., 1869. 345. old.

109. Izsó Miklós... = **Vasárnapi Ujság**, 20. évf., 1873. 24. sz. 289. old.

„...igen szép féldomborművű arczképet készített, a Mányik Ernesztináét. A korán elhunyt kitűnő énekesnő síremlékét fogja ékesíteni a vámosmikolai temetőben." - Az „Irodalom és művészet" rovarban.

110. Izsó Miklós. = In: Révai nagy lexikona. Az ismeretek enciklopédiája. 10. köt. Hérold-Jób. Révai testvérek, Bp., 1914. 724. old. 1 kép. (Búsuló juhász).

111. Izsó Miklós. = **A Pesti Hírlap Naptára**, 41. köt., 1931. 144-146. old. Képekkel.

112. Izsó Miklós. = In: Új magyar lexikon, 3. köt. G-J. Akadémiai Kiadó, Bp., 1960. 468. old.

113. Izsó Miklós. = In: Kenyeres Ágnes (főszerk.): Magyar életrajzi lexikon. 1. köt. A-K. Akadémiai Kiadó, Bp., 1967. 788. old. Arckép a 787. old.-on.

114. Izsó Miklós. = In: Zádor Anna - Genthon István (főszerk.): Művészeti lexikon. 2. köt. F-K. Akadémiai Kiadó, Bp., 1966. 485-486. old. 2 kép.

115. Izsó Miklós. = In: Gulyás Pál: Magyar írók élete és munkái. Megindította: id. Szinnyei József. Új sorozat. Írta és összeállította: Gulyás Pál. Sajtó alá rendezte: Viczián János. 15. köt. Bp., 1993. 409-410. hasáb.

116. Izsó Miklós (Csokonai gipszmintája). = **Debreczeni Lapok**, 1867. július 1. 3. old.

117. Izsó Miklós egy szoborműve. Részeg ember. = **Vasárnapi Ujság**, 11. évf., 1864. 368-369. old. Képpel.

118. Izsó Miklós, e jeles szobrászunk jelenleg Debrecenben van... = **Vasárnapi Ujság**, 14. évf., 1867. 340. old.

Az „Irodalom és művészet" rovatban.

119. Izsó Miklós elkészítette II. Rákóczi Ferenc mellszobrát... = **Vasárnapi Ujság**, 20. évf., 1873. 37. sz. 445. old.

Az „Irodalom és művészet" rovatban.

120. Izsó Miklós emlékszoba. = **Borsodi Szemle**, 9. évf., Miskolc, 1965. 1. sz. 83. old.

A szobrász szülőfalujában, Izsófalván fogják berendezni.

121. Izsó Miklós emlékszobát rendeznek be a szobrász szülőfalujában. = **Észak-Magyarország**, 20. évf., 1964. 191. sz. 1. old.

Izsófalván.

122. Izsó Miklós-emlékünnepség Debrecenben. = **Népszabadság**, 39. évf., 1981. október 3.

Születésének 150. évfordulója alkalmából.

123. Izsó Miklós Eötvös szobra. = **Athenaeum**, 2. évf., 1874. 189. old.

124. Izsó Miklós erdélyi útja. = **Vasárnapi Ujság**, 16. évf., 1869. 469. old.

125. Izsó Miklós és a bécsi magyar tekhnikusok (sic!) = **Vasárnapi Ujság**, 37. évf., 1890. 47. sz. 767. old.

A „bécsi magyar technikusok" levele a Magyar Tudományos Akadémiának Izsó Miklós érdekében, 1860-ban.

126. Izsó Miklós és szobrai. = **Hazánk s a Külföld**, 3. évf., 1867. 51. sz. 804-805. old. Képekkel.

A 805. old.-on „A juhász", a 808. old.-on „Csokonai V. Mihály szobra" rajza.

127. Izsó Miklós, fiatal szobrász. = **Vasárnapi Ujság**, 9. évf., 1862. 455. old.

128. Izsó Miklós, fiatal szobrász hazánkfia. = **Vasárnapi Ujság**, 8. évf., 1861. 31. sz. 370. old.

„...Münchenből haza rándulván azon szép ajánlatot tette, hogy a Győrött felállítandó honvédszobor talapzatánál pihenő oroszlánt márványból díjtalanul elkészítendi." - A „Mi ujság?" c. rovatban.

129. Izsó Miklós hátrahagyott műveinek kiállítása körül... = **Vasárnapi Ujság**, 22. évf., 1875. 46. sz. 731. old.

Az „Irodalom és művészet" rovatban.

130. Izsó Miklós ismeretlen levele Csanak József debreceni kereskedőhöz. 1866. okt. 12. = **Debreceni Déri Múzeum Évkönyve,** 1942. Debrecen, 1943. 93-94. old.

131. Izsó Miklós jelenleg Zrínyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc mellszobrait készíti. nemrégiben fejezte be Ghyczy Kálmán mellszobrát is. = **Vasárnapi Ujság,** 18. évf., 1871. 201. old.

132. Izsó Miklós jeles szoborművét... = **Vasárnapi Ujság,** 9. évf., 1862. 333. old.

A Búsuló juhász tulajdonjoga körüli vita.

133. Izsó Miklós jeles szobrászunk... = **Vasárnapi Ujság,** 16. évf., 1869. 661. old.

134. Izsó Miklós jeles szobrászunk... = **Vasárnapi Ujság,** 18. évf., 1871. 202. old.

135. Izsó Miklós két Petőfi mellszobor mintát készített. = **Vasárnapi Ujság,** 19. évf., 1872. 337. old.

136. Izsó Miklós kitűnő szobrászunk... = **Vasárnapi Ujság,** 16. évf., 1869. 549-550.old.

Erdélyi útja során építészeti és szobrászati nyersanyagokra talált.

137. Izsó Miklós, kitűnő szobrászunk... = **Vasárnapi Ujság,** 22. évf., 1875. 22. sz. 349. old.

A művész halálhíre. - A „Halálozások" rovatban.

138. Izsó Miklós külföldre ment. = **Fővárosi Lapok,** 1. évf., 1864. 1217. old.; 2.évf., 1865. 52., 65., 247., 610. old.

139. Izsó Miklós küzködései. A magyar demokrácia harcai a művészet frontján. = **Literatura,** 6. évf., 1931. 183-187. old.

140. Izsó Miklós levelei. Összegyűjtötte és sajtó alá rendezte: Soós Gyula. Múzeumok Központi Propaganda Irodája, Bp., 1958. 143 old. 8 kép.
(Magyar művészek levelei 1.)

Ismertette: Népszabadság, 1958. december 18.

141. Izsó Miklós „Magyar juhászt" ábrázoló szobrát... = **Vasárnapi Ujság,** 9. évf., 1862. 393. old.

142. Izsó Miklós most érkezett vissza... = **Vasárnapi Ujság,** 16. évf., 1869. 122. old.

143. Izsó Miklós műterme. = **Színházi Látcső**, 2. évf., 1864. 62. sz. (március 3.), 2. old.

144. Izsó Miklós Petőfi szobra. = **Athenaeum**, 2. évf., 1874. 2560. old.

145. Izsó Miklósról. = **Fővárosi Lapok**, 1. évf., 1864. 919. old.

146. Izsó Miklós síremléke. = **Vasárnapi Ujság**, 37. évf., 1890. 43. sz. 699. old. 1 kép.

Mátray Lajos alkotása.

147. Izsó Miklós síremléke ügyében a bizottság megalakult. = **Vasárnapi Ujság**, 27. évf., 1880. 157. old.

148. Izsó Miklós sírszobra. = **Közművelődési Szemle**, 2. évf., 1880. 48. old.

149. Izsó Miklós Széchenyi-szobormintája. = **Vasárnapi Ujság**, 13. évf., 1866. 15. sz. 177-178. old. Képpel.

A szoborminta rajzát Székely Bertalan készítette.

150. Izsó Miklós szobor-pöre. = **Vasárnapi Ujság**, 10. évf., 1863. 9. sz. 83. old.

A Búsuló juhász tulajdonjogával kapcsolatban. - A „Művészeti hírek" c. rovatban.

151. Izsó Miklós szobra. = **A Világ**, Bp., 1910. 88. sz. (júl. 9.), 14. old. (Hír.)

Vaszary János mintázta.

152. Izsó Miklós szobrász városunkban időzött. = **Hortobágy**, Debrecen, 1864. január 3. 1. old.

153. Izsó Miklós újabb művei. = **Vasárnapi Ujság**, 14. évf., 1867. 44. old.

Az „Irodalom és művészet" rovatban.

154. Izsó Miklós újabb szobrai. = **Fővárosi Lapok**, 1. évf., 1864. 1. sz. 3. old.; 3. sz. 2. old.; 9. sz. 3. old.

155. Izsó Miklós visszatért Erdélyből. = **Vasárnapi Ujság**, 16. évf., 1869. 538. old.

156. Izsó Miklós Zrínyi-szobráról. = **Magyar Akadémiai Értesítő**, 1870. 81. old.

157. Izsó műtermében. = **Fővárosi Lapok**, 12. évf., 1875. 123. sz.

158. Izsó-napok Izsófalván. = **Magyar Hírlap**, 14. évf., 1981. szeptember 10. 4. old.

Izsó Miklós szobrászművész születésének 150. évfordulója alkalmából.

159. Izsó pörét... = **Vasárnapi Ujság**, 10. évf., 1863. 11. sz. 99. old.

A Búsuló juhász tulajdonjogáról folytatott per. - A „Mi ujság?" c. rovatban.

160. Izsó síremléke. = **Vasárnapi Ujság**, 29. évf., 1882. 657. old.

A gömörmegyei múzeumegylet gyűjtést rendez a síremlék javára.

161. Izsó síremléke. = **Vasárnapi Ujság**, 31. évf., 1884. 221. old. Képpel.

Kiss György terve.

162. Izsó sírszobra. = **Vasárnapi Ujság**, 37. évf. 1890. 704. old.

Hír a síremlék avatásáról.

163. Ižó, Mikuláš. = In: Slovenský biografický slovník, II. zväzok, E-J. Matica Slovenska, Martin, 1987. 502-503. old.

Izsó Miklós születési helyeként Tupá-Chorvatice helységet (lévai járás) jelöli meg!

164. Jakabffy Ferencz
Az 1890. évben fölállított emlékszobrok. = **Művészi Ipar**, 5. évf., 1890. 216-224. old. Képekkel.

Mátray Lajos Izsó-síremlékéről is, képe a 222. old.-on.

165. „Juhász". Carrarai márványszobor Izsó Miklóstól. A műbíráló bizottmány tagjai: Henszlman Imre, Keleti Károly, Maszák Hugó, Medve Imre, Orlay Samu, Than Mór. = **Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Évkönyve, 1863.** Pest, 1864. 58-60. old.

166. K.
Csokonai-ünnepély Debreczenben. 1871. okt. 11.-én (Eredeti tudósítás.) 1-3. = **Nagyvárad**, 1871. október 13-14-15.

167. (K.)
Izsó Miklós (Szül. 1830-ban, + május 28-án). = **Fővárosi Lapok**, 12. évf., 1875. május 29. 544-545. old.

A születési évszám téves, Izsó 1831-ben született!

168. K[ÁDÁR] M[árta]
„A szobrászat újra megszületik itt." = **Szolnok Megyei Népújság**, 1981. szeptember 13. 1 kép.

Izsó Miklós születésének 150. évfordulója alkalmából méltatja a szobrász életművét.

169. KÁDÁR Márta
150 éve született Izsó Miklós. = **Zalai Hírlap**, Zalaegerszeg, 1981. szeptember 6. 1 kép.

170. K[ÁDÁR] M[árta]
150 éve született Izsó Miklós. „A szobrászat újra megszületik itt." = **Kisalföld**, Győr, 1981. szeptember 5, 3 kép.

171. KÁDÁR Márta
150 éve született Izsó Miklós. „A szobrászat újra megszületik itt." = **Nógrád**, Salgótarján, 1981. szeptember 6. 2 kép.

172. KÁDÁR Márta
150 éve született Izsó Miklós. „A szobrászat újra megszületik itt." = **Népújság** (Heves), Eger, 1981. szeptember 6. 2 kép.

173. KÁDÁR Márta
150 éve született Izsó Miklós. A szobrászat újra megszületik itt. = **Somogyi Néplap**, Kaposvár, 1981. szeptember 9. 2 kép.

174. KÁDÁR Márta
150 éve született Izsó Miklós. „A szobrászat újra megszületik itt." = Művészi munkájában is magyar volt. = **Dunántúli Napló**, Pécs, 1981. szeptember 10. 3 kép.

175. KAMPIS Antal
Az újabb magyar szobrászat. = In: A szépművészetek könyve. Pesti Hírlap Rt., Bp., 1940. 481-522. old.

Izsó Miklósról az 502-504. old.-on, 3 képpel.

176. KAMPIS Antal
A képzőművészetek. = In: A kultúra világa. A képzőművészetek. A zene. A színház és a film. Minerva, Bp. [1960.]

Izsó Miklósról a 481-483. old.-on, képekkel.

177. KAMPIS Antal
A képzőművészetek története. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1963. 807 old. (A kultúra világa sorozatban.)

Második, javított kiadás; az első kiadás 1960-ban jelent meg A művészetek címmel. - Izsó Miklósról a 692-693. old.-on, 1 képpel.

178. KAMPIS Antal
A magyar művészet a XIX. és a XX. században. Minerva, Bp., 1968. 175 old.
(Minerva Zsebkönyvek.)

Izsó Miklósról a 37-39. old.-on, 2 képpel.

IZSÓ MIKLÓS 1861-BEN, MÜNCHENBEN

Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái, Bp., 1897. c. könyvéből

179. KAPLONYI György
Az ércbeöntött „Lunátikus". = In: Debreceni éremberek, márványnévjegyek. Debrecen, 1943. 19-24. old.

Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobra.

180. KAPOSI Edit
Izsó Miklós. = **Táncművészet**, 6. évf., 1981. 12. sz. 14-15. old.

Megemlékezés születésének 150. évfordulójáról.

181. KAROSI I[mre]
A nemzeti szobrászat megteremtője. 150 éve született Izsó Miklós. = **Borsodi Bányász**, 24. évf., Miskolc, 1981. 37. sz. 4. old. 5 kép.

182. K. E.
Egy magyar szobrász műterme. = **Fővárosi Lapok**, 1. évf., 1864. 3. sz.

Izsó Miklós műterme.

183. K. E.
A Petőfi-szobor. = **Egyetértés**, 16. évf., 1882. 271. sz. (október 1.), 9. old.

Izsó Miklós Petőfi-szobortervének születése. (A szobrot Izsó halála miatt Huszár Adolf fejezte be.)

184. KELETI Gusztáv
Izsó műveinek kiállítása. = **Fővárosi Lapok**, 12. évf., 1875. 293. sz. (december 23.), 1324-1325. old. = K. G.: Művészeti dolgozatok. Franklin Társulat, Bp., 1910. 185-197. old.

185. KESERŰ Katalin
A jeles képfaragó. = **Magyarország**, 18. évf., 1981. 31. sz. 26. old. 1 kép.

Izsó Miklós születésének 150. évfordulója alkalmából.

186. KESERŰ Katalin
Izsó és a nemzeti romantika. = **A Hajdú-Bihar megyei Múzeumok Közleményei** 40. Debrecen, 1982. 37-55. old. 14 kép.

187. KESERŰ Katalin
Orlai Petrics Soma. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp., 1984.

A 19. old.-on Izsó Miklósra vonatkozó adattal.

188. KESERŰ Katalin
A Petőfi-arckép változásai. Adalékok romantikus művészetünk korszakolásához. = **Ars Hungarica**, 15. évf., 1987. 1. sz. 59-64. old. Képekkel.

Izsó Miklós Petőfi-ábrázolásairól is.

189. Kiadják Izsó Miklós ismeretlen leveleit. = Magyar Nemzet, 1955. december 28.

190. [KOCSIS András]
Ferenczy István, Izsó Miklós, Stróbl Alajos emlékkiállítása. Kocsis András Kossuth-díjas szobrászművész megnyitó beszéde. = **Múzeumi Híradó**, 1956. 2. sz. 104-105. old.

191. KOMÁRIK Dénes
Izsó Búsuló juhászának felnagyított változatai. = In: Horler Miklós hetvenedik születésnapjára. Tanulmányok. Országos Műemléki Hivatal, Bp., 1993. 435-443. old. 4 kép.

192. KONOK Tamás
Ferenczy, Izsó, Stróbl. = **Magyar Nemzet**, 1956. június 21. 5. old.

Kiállítás-ismertetés.

193. KOVALOVSZKY Márta
Emlékműszobrászat. = In: Művészet Magyarországon 1830-1870. Bp., 1981. 37-46. old.

Izsó Miklósról a 44-46. old.-on.

194. KOVALOVSZKY Márta
A romantika a magyar szobrászatban: miért igen, miért nem? = **Ars Hungarica**, 15. évf., 1987. 1. sz. 65-69. old.

Izsó Miklósról is.

195. K. T.
Bécsi levél. (Vahot Imre, Isó Miklós.) = **Vasárnapi Ujság**, 6. évf., 1859. 59-60. old.

Izsó Miklós első szereplése a sajtóban. (Izsó Gasser bécsi szobrász szolgálatában Széchenyi István mellszobrát faragja márványba.)

196. KÜRTI Katalin, Sz.
A Csokonai-szoborról Izsó levelek alapján. = **Hajdú-Bihari Napló**, Debrecen, 1977. március 6. 12. old.

197. KÜRTI Katalin, Sz.
Izsó Miklós: Csokonai-szobor. = In: Sz. K. K.: Köztéri szobrok és épületdíszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Biharban. Debrecen, 1977. 27-29. old.

198. KÜRTI Katalin, Sz.
A Csokonai-szoborról Izsó levelek alapján. = **Múzeumi Kurír**, 27. sz. Debrecen, 1978. július, 17-18. old.

A 196. sz. újraközlése.

199. KÜRTI Katalin, Sz.
Izsó és Csokonai. A debreceni Csokonai-szobor megalkotásának körülményei. = **Napjaink**, 20. évf., Miskolc, 1981. 10. sz. 37-38. old.

200. KÜRTI Katalin, Sz.
Megemlékezés Izsó Miklósról és a debreceni Emlékkert-Társulatról. = In: Hajdú-Bihari Múzeumi és Műemléki Hónap. Meghívó. Debrecen, 1981. 18-21. old.

201. KÜRTI Katalin, Sz.
[Száztíz] 110 éve avatták a debreceni Csokonai-szobrot. = **Művészet**, 22. évf., 1981. 8. sz. 52. old. 1 kép.

Izsó Miklós alkotása.

202. KÜRTI Katalin, Sz.
[Száztíz] 110 éves a Csokonai-szobor, 150 éve született Izsó Miklós. = **Hajdú-Bihari Napló**, Debrecen, 1981. szeptember 2. 5. old.

203. KÜRTI Katalin, Sz.
Történelmi visszatekintés egy készülő debreceni emlékmű tervezésekor. = **Művészet**, 31. évf., 1990. 2. sz. 6-11. old.

Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobráról is.

204. L. A.
Igaz történetek - történeti anekdoták. A „szegény asszony" szobra. = **Észak-Magyarország**, 48. évf., 1992. június 6. 5. old.

205. LÁSZLÓ Emőke
Izsó, Márffy, Medgyessy. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp., 1969. 30 old., 18 képmelléklet.
(Az én múzeumom 26.)

206. LÁZÁR Béla
Br. Eötvös József művészetpolitikája. = **Művészet**, 13. évf., 1914. 1-2. sz. 12-27. old.

Izsó Miklós és Eötvös József kapcsolatáról is.

207. LÁZÁR Béla
Izsó Miklós (1831-1875). = In: XXXIV. csoportkiállítás. Izsó Miklós emlékkiállítás. Feiks Jenő, Márffy Ödön, Perlrott-Csaba Vilmos, Varga Nándor festőművészek és Kalmár Elza szobrásznő. (Az Ernst-Múzeum kiállításai LXXIX.) Bp., 1925. 3-6. old.

208. LIBER Endre
Budapest szobrai és emléktáblái. Bp., 1934.

A 74-75. old.-on Izsó-Huszár: Petőfi-szobor.

209. Lisznyai Kálmán szobrának agyagmintája. = **A Hon**, 1. évf., 1863. 53. sz. (március 6.), 3. old.

Izsó Miklós alkotása; rövid tudósítás az „Ujdonságok" c. rovatban.

210. -l. m. gy.
Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái. Buda-Pest. Az Athenaeum részvénytársaság kiadása. 1897. = **Budapesti Szemle**, 1897. 90. köt., 244. sz. 153-158. old.

Könyvismertetés.

211. LYKA Károly
Izsó sírján. = **Műcsarnok**, 3. évf., 1900. 277-278. old.

212. LYKA Károly
A legmagyarabb szobrász. = **Uj Idők**, 6. évf., 1900. 495. old. Képpel.

Izsó Miklós.

213. LYKA Károly
Izsó Miklós. = **Uj Idők**, 31. évf., 1925. 441-442. old. Képpel.

214. LYKA Károly
A szobormúzeum. = **Uj Idők**, 32. évf., 1926. 25. sz. 685-686. old.

Izsó Miklósról is.

215. LYKA Károly
Izsó Miklós születésének századik évfordulójára. = **Pásztortűz**, 17. évf., 1931. 422-423. old. Képpel.

216. LYKA Károly
Szobrászatunk a századfordulón. 1896-1914. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp., 1954. 92 old. Képekkel.

Néhány helyen Izsó Miklósra vonatkozó adatokkal.

217. LYKA Károly
Izsó Miklós. = **Élet és Tudomány**, 10. évf., 1955. 18. sz. (máj. 4.), 547-551. old. 4 kép.

218. LYKA Károly
Izsó Miklós. = In: L. K.: Nagy magyar művészek. Gondolat Kiadó, Bp., 1957. 129-137. old.

219. LYKA Károly
A művészetek története. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp., 1977. 333 old.

A 269-270. old.-on röviden Izsó Miklósról.

220. **LYKA Károly**
Nemzeti romantika. 2. kiad., Corvina, Bp., 1982. 173 old. Képekkel.

Izsó Miklósról több helyen, különösen a 153-156. old.-on. - A könyv első kiadása 1942-ben jelent meg.

221. **MAGYAR Gábor**
A Dugonics szobor története. = In: Dugonics Album, Szeged, 1876. 149-158. old.

Izsó Miklós alkotása, halála miatt a szobrot Huszár Adolf fejezte be.

222. Magyar remekművek. Chef d'ouvres Hongrois. Szerk.: Jakubik Anna. Bev.: Radocsay Dénes - Bodnár Éva. Bp., 1969. 80 old., 24 tábla.

A Magyar Nemzeti Galériában 1969 augusztusa és 1970 decembere között rendezett kiállítás katalógusa. - Izsó Miklósnak a kiállításon szerepelt alkotásait is bemutatja.

223. A Magyar Tudományos Akadémia és a művészetek a XIX. században. MTA Művészettörténeti Kutatócsoport, Bp., 1992. 336 old.

A Magyar Nemzeti Galériában rendezett kiállítás katalógusa. - Izsó Miklós számos művét is bemutatja, képekkel.

224. Magyar tudósok szobrai Berlinben. = **Vasárnapi Ujság**, 11. évf., 1864. 31. old.

Köztük Izsó Miklós által készített szobor is.

225. **MASZÁK Hugó**
Szobrászatunk állása és az Eötvös-pályaművek. = **Athenaeum**, 2. évf., 1874. 566-569. old.

Izsó Miklós is részt vett az Eötvös-szoborra kiírt pályázaton.

226. **MAZÁNYI Judit**
Emlékezés Izsó Miklósra. Születésének 150. évfordulóján. = **Magyar Nemzet**, 1981. szeptember 9. 4. old.

227. **MAZÁNYI Judit**
Izsó Miklós: Fonóházi jelenet. = **Új Tükör**, 17. évf., 1981. 37. sz. (szeptember 13.), 24-25. old. 1 kép.

228. **MEDVEY Lajos**
Vezető Budapest szobrai megtekintéséhez. Bp., 1939.

A 31. és a 116. old.-on: Izsó-Huszár: Petőfi-szobor.

229. Megyeri mellszobra. = **Vasárnapi Ujság**, 11.évf., 1864. 10. old.

Izsó Miklós alkotása.

230. MELLER Simon
Ferenczy István élete és művei. 10 melléklettel és 115 szövegképpel. Athenaeum, Bp., 1906. 402 old.

Izsó Miklósra vonatkozó adatok a 211., 342., 355., 356. és a 359. old.-on. - Izsó Ferenczy kőfaragólegényeként kezdte művészi pályáját Rimaszombatban.

231. Meghívás a Csokonai szobor leleplezési ünnepélyére. = **Debreczen**, 1871. szeptember 26. 1. old.

Izsó Miklós alkotása.

232. Művészet Magyarországon 1830-1870. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, 1981. augusztus-november. A katalógust szerk. Szabó Júlia, Széphelyi F. György. MTA Művészettörténeti Kutató Csoport, Bp., 1981. 2. köt. 240-243. old.

A fenti old.-on 88-95. sz. alatt Izsó Miklósnak a kiállításon szerepelt alkotásait ismerteti.

233. MYSKOVSZKY Ernő
A magyar képzőművészet története. Stampfel, Bp., 1906. 154 old. (Tudományos zsebkönyvtár 196-198.)

Izsó Miklósról is.

234. Néhány szó a Dugonics-emlékről. = **Szegedi Híradó**, 1874. június 7. 1. old.; jún. 17. 1. old.; jún. 28. 12. old.

Izsó Miklós alkotása.

235. NÉMETH Lajos
Izsó Miklós. = **Élet és Tudomány**, 26. évf., 1971. 36. sz. 1702-1706. old. Képekkel.

236. N. J.
Izsó Miklós-napok. = **Borsodi Bányász**, 24. évf., 1981. 34. sz. (augusztus 27.), 4. old.

Izsófalván, Izsó Miklós születésének 150. évfordulója alkalmából.

237. OROSZLÁN Zoltán
A magyar szobrászat a 19. században. Közgyűjtemények Ismeretterjesztő Irodája, Bp., 1936. 18 [2] old.

Izsó Miklósról a 9-12. old.-on.

238. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által néhai Izsó Miklós hátrahagyott műveiből rendezett kiállítás jegyzéke. Bp., 1875.[4]old.

Kiállítási katalógus, Izsó 83 művét sorolja fel, melyek hagyatékában maradtak.

239. Pákh Albert mellszobrának... = **Vasárnapi Ujság**, 15. évf., 1868. 4. sz. (jan. 26.), 44. old.

A mellszobor kismintáját Izsó Miklós elkészítette, megrendelhető. - Az „Irodalom és művészet" rovatban.

240. Pákh Albert síremléke. = **Vasárnapi Ujság**, 17. évf., 1870. 46. sz. 585-586. old.

Izsó Miklós Pákh-mellszobráról is.

241. PÁNCZÉL Lajos
Búsuló Juhász. (Izsó Miklós halálának nyolcvanadik évfordulójára.) = **Magyar Nemzet**, 1955. május 29.

242. PASTEINER Gyula
Petőfi szobra Izsótól 1-2. = **Pesti Napló**, 1873. január 30. és február 6.

243. PASTEINER Gyula
Izsó utódja. = **Kelet Népe**, 1. évf., 1875. 5. sz. (június 19.), 1. old.

Az Országos Rajztanodán Izsó halála miatt megüresedett tanszékről.

244. PASTEINER Gyula
A magyar szobrászat. = **Budapesti Szemle**, 1883. 34. köt. 77. sz. 180-208. old.

Izsó Miklósról a 201-206. old.-on.

245. PEJTSIK Árpád
Petőfi tér, Petőfi Sándor utca. = **Magyar Nemzet**, 1974. március 15.

Izsó Miklósról is a Petőfi-szobor kapcsán.

246. Petőfi szobrának tervezete Izsótól. = **Vasárnapi Ujság**, 20. évf., 1873. 47. sz. (november 23.), 563-564. old.

247. Petőfi szobra Izsótól. = **Vasárnapi Ujság**, 21. évf., 1874. 475. old.

248. Petőfi szobrának vázlatát Izsótól... = **Vasárnapi Ujság**, 20. évf., 6. sz. (február 9.), 73. old.

Oasteiner Gyula szoborbírálatáról. - Az „Irodalom és művészet" rovarban.

249. PETROVICS Elek
A szépművészeti Múzeum modern magyar szobrai. = **Magyar Művészet**, 2. évf., 1926. 251-263. old.

Izsó Miklósnak a múzeumban található szobrairól is a 254-255. old.-on, képekkel.

250. PIPICS Zoltán
Emlékek társulatunk múltjából. = **Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Évkönyve az 1929. évre.** Kiadja az OMKT, Bp., 1929. 116-149. old.

Izsó Miklósra vonatkozó adatokkal.

251. POGÁNY Ö. Gábor
Ferenczy István, Izsó Miklós, Stróbl Alajos öröksége. = **Képzőművészeti és Iparművészeti Tudósító,** 6. évf., 1956. 9. sz. 1-4. old.

252. PUSZTAI László
A korszak szobrászata. = In: Művészet Magyarországon 1830-1870. 1. köt. Bp., 1981. 31-36. old.

Izsó Miklósról a 35-36. old.-on.

253. RÁKOSI Jenő
Isó Miklósról (Visszaemlékezés). = **Reform,** 6. évf., 1875. június 6. 1-2. old.
(A Reform tárczája: Vasárnap.)

254. RÉDEY Tivadar
Izsó Miklós négy levele. = **Műbarát,** 1. évf., 1921. 303-306. old.

255. REMÉNYI Antal
Izsó és Hölczel. = **Budapesti Hírlap,** 23. évf., 1903. október 25.

256. Rendezvények szeptember 9-20-ig. Emlékezés Izsó Miklósra. = **Észak-Magyarország,** 38. évf., 1981. 208. sz. (szeptember 5.), 4. old. 1 kép.

257. „A részeg pór". (Népéleti szobormű Izsó Miklóstól.) = **Magyarország Képekben.** Honismertető folyóirat. 2. évf., 1867. 134-136. old. 1 kép. (Magyarország Képekben. Honismertető album címmel is megjelent 1870-ben. Ennek reprint kiadása: Helikon, Bp., 1989. I-II. köt.)

258. RÓZSA Gyula
Petőfi Sándor képmásai. = **Irodalomtörténet,** 1951. 207-217. old.

Izsó Miklós Petőfi-szobrairól is.

259. SEBESTYÉN György
Izsó Miklós táncosai. = **Táncművészet,** 1954. 10. sz. 324-325. old.

260. SENYEI OLÁH István
Izsó Miklós centenáriumára. = **Debreczeni Ujság - Hajdúföld,** 1931. szeptember 6. 12. old.

IZSÓ MIKLÓS

Marastoni József rajza, Rusz Károly fametszete
A Vasárnapi Ujság 1868. évi 45. számából

261. SINKÓ Katalin
Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = **Ethnographia**, 100. évf., 1989. 1-4. sz. 121-154. old.

Izsó Miklósról is.

262. SÍRÓ Judit
Izsó Miklós és Debrecen. (Válogatott bibliográfia.) = **A Hajdú-Bihar megyei Múzeumok Közleményei** 40. Debrecen, 1982. 57-67. old.

263. SOLYMÁR István (szerk.)
A Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményei. Corvina, Bp. 1975. 270 old.

Izsó Miklósról a 198-199. old.-on, 1 képpel.

264. SOMBORY Imre - TÓTH Antal
Az emlékkert, s a Csokonai-szobor történelmének rövid vázlata. = **Debreczen**, 1871. március 15. 1-2. old.

Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobra.

265. SOMOGYI Imre
Néhány újabb adat Izsó Miklós életéhez. = **Művészet**, 12. évf., 1913. 28-31. old. Képpel.

266. SOÓS Gyula
Magyar történelmi kisplasztika a XIX. században. = **Művészettörténeti Értesítő**, 3. évf., 1954. 1. sz. 92-100. old. 10 kép.

Izsó Miklósról is.

267. SOÓS Gyula
Magyar szobrászat a XIX. században. = **Természet és Társadalom**, 13. évf., 1954. 231-234. old. Képekkel.

Izsó Miklósról is.

268. SOÓS Gyula
Magyar kisplasztika és érmészet a XIX-XX. században. = In: Magyar kisplasztikai és grafikai kiállítás 1800-1954. Ernst Múzeum, Budapest, 1954. szeptember. 5-9. old.

Kiállítási katalógus. - Izsó Miklósról a 6-7. old.-on. - A kiállított kisplasztikák között a 13. old.-on Izsó Miklós munkái. - A borítón Izsó Táncoló paraszt című alkotásának fotója.

269. SOÓS Gyula
Izsó Miklós Táncoló paraszt sorozata. Bp., 1955. 6 old. 2 tába. (Az Országos Szépművészeti Múzeum ismeretterjesztő sorozata 1.)

270. SOÓS Gyula
A budapesti Petőfi-szobor felállításának körülményei. = **Tanulmányok Budapest Múltjából** 11. Bp., 1956. 335-343. old.

Izsó Miklós alkotása, a művész halála miatt Huszár Adolf fejezte be.

271. SOÓS Gyula
A szegedi Dugonics-szobor. = **Művészettörténeti Értesítő,** 6. évf., 1957. 2-3. sz. 203-207. old. 3 kép.

Izsó Miklós alkotása, a művész halála miatt Huszár Adolf fejezte be.

272. SOÓS Gyula
Új adatok Izsó Miklós Búsuló juhászának készülési körülményeiről. = **Művészettörténeti Értesítő,** 6. évf., 1957. 4. sz. 304-311. old.

273. SOÓS Gyula
Izsó. Corvina, Bp., 1966. 30 old. 47 kép.
(A Művészet Kiskönyvtára 5.)

274. SOÓS Gyula
Izsó Miklós. Bp. [1980.] 161 old. (Kézirat.)

Megjelentetését a Corvina Kiadó tervezte. - Az előszót Lyka Károly írta.

275. SOÓS Gyula - SZILÁGYI János György
Izsó Miklós kisplasztikái és az antik művészet. = **Az Országos Szépművészeti Múzeum Közleményei,** 8. sz. Bp., 1956. 117-120. old.

276. SOÓS, Jules - SZILÁGYI, Jean Georges
Les statuettes de Nicolas Izsó et l'art antique. = **Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.** No. 8. Bp., 1956. 58-64. old. 4 kép.

277. STURCZ János
A magyar művész és a betyár. Adalékok Fülep Lajos Izsó-interpretációjához. = In: Sub Minervae nationis praesidio. Tanulmányok Németh Lajos 60. születésnapjára. ELTE, Bp., 1989. 214-223. old.

278. SZABÓ Mihály
A Dugonics-emlék kérdéséhez. = **Szegedi Lapok,** 1874. június 14. 1. old.

A szegedi Dugonics-szobor Izsó Miklós alkotása, halála miatt Huszár Adolf fejezte be.

279. SZALAY Karola
A tánc a képzőművészetben. Bp. 1941.
(A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Kereszténytörténeti Intézetének dolgozatai 68.)

A 73-74. old.-on Izsó Miklósról, 1 képpel.

280. SZANA Tamás
Csokonai szobra és Debreczen. = A Hon, 9. évf., 1871. szeptember 6. 1. old. (Reggeli kiadás.)

A síremlék felállításától a szobortervig. Izsó Miklósról is.

281. SZ[ANA] T[amás]
A Csokonai-ünnepély. = A Hon, 9. évf., 1871. október 12. 1. old. (Esti kiadás.)

Izsó Miklós Csokonai-szobrának leleplezési ünnepsége Debrecenben.

282. (SZ[ANA Tamás])
A Csokonai-ünnepély. = Fővárosi Lapok, 8. évf., 1871. október 13. 1074. old.

Izsó Miklós Csokonai-szobrának leleplezési ünnepsége Debrecenben.

283. SZANA Tamás
Izsó Miklós. = In: A Pallas Nagy Lexikona. 9. köt. Hehezet-Kacor. Bp., 1895. 780-781. old.

284. SZANA Tamás
Izsó Miklós élete és munkái. Bp., 1897. 1896. 159 old. 27 kép.

Ismertette: -l. m. gy: Budapesti Szemle, 1897. 90. köt. 153-158. old.
-i-s.: Uj Idők, 3. évf., 1897. 68. old.
Vasárnapi Ujság, 43. évf., 1896. 47. sz. 791. old.
Fővárosi Lapok, 33. évf., 1896. dec. 4. 1-2. old.

285. Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái. = Fővárosi Lapok, 33. évf., 1896. december 4. 1-2. old.

Könyvismertetés. - (Szana monográfiája az 1897-es évszámot viseli, de már 1896 novemberében megjelent!)

286. SZANA Tamás
Száz év a magyar művészet történetéből. 1800-1900. Festészet, szobrászat. Athenaeum, Bp., 1901. 385 old. 30 melléklet.

Izsó Miklósról is.

287. [SZÁSZ Károly] -á-r
Csokonai. = **Vasárnapi Ujság,** 18. évf., 1871. 521-522. old.

Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobrának rajza az 521. old.-on.

288. [SZÁSZ Károly] -á-r
A Petőfi-szobor terve, Izsótól. = **Vasárnapi Ujság,** 20. évf. 1873. 1. sz. 4. old. Képpel.

289. [SZÁSZ Károly] -á-r
Izsó Miklós 1830-1875. = **Vasárnapi Ujság,** 22. évf., 1875. 23. sz. (június 6.), 353-354. old. Arcképpel.

Izsó Miklós születési éve téves, valójában 1831-ben született!

290. SZÁSZVÁRI Lajos
A hazáért. Honvédelem és hazafiság a magyarországi művészetben. 1848-1918. = **Művészet,** 29. évf., 1988. 9. sz. 8-13. old.

Kiállítás az Ernst Múzeumban - Izsó Miklósról is.

291. A Széchenyi-emlékre beadott pályaművek. = **Pesti Napló,** 17. évf., 1866. május 25. 1-2. old.

Izsó Miklós benyújtott pályamunkájáról is.

292. Széchenyi István szobra. = **Hazánk s a Külföld,** 2. évf., 1866. április 15. 233. old.

Izsó Miklós Széchenyi-szoborpályázatra benyújtott munkájáról is.

293. A szegedi Dugonics-szoborról. = **Athenaeum,** 2. évf., 1874.252., 825. old.

Izsó Miklós alkotása.

294. Szeged szobrai. Eötvös József (1813-1871). = **Délmagyarország,** Szeged, 1969. július 30. 5. old. 1 kép.

Izsó Miklós alkotása.

295. Szeged ünnepnapjai. = **Vasárnapi Ujság,** 23. évf., 1876. augusztus 27. 553-554. old.

Izsó Miklós Dugonics-szobrának leleplezéséről. (A szobrot a művész 1875. május 28-án bekövetkezett halála miatt Huszár Adolf fejezte be.)

296. SZELESI Zoltán
Izsó és Dugonics. = **Délmagyarország,** Szeged, 1981. szeptember 6. 6. old. 1 kép.

297. SZIGETHY Ferenc
Izsó Miklós szülőfalujában. = **A Pesti Hírlap Vasárnapja,** 1929. augusztus 4. 24. old.

Disznóshorváton.

298. SZMRECSÁNYI Miklós
Izsó Miklós és a bécsi magyar technikusok. = **Művészet**, 9. évf., 1910. 406-411. old.; 10. évf., 1911. 2-22., 70-86. old.

299. Szobrot avattak Izsó Miklós szülőfalujában. = **Észak-Magyarország**, 24. évf., 1968. 212. sz. (szeptember 8.), 1. old.
Izsófalván. - A szobor Szabó Gábor alkotása.

300. SZOKOLY Viktor
Izsó Miklós. = **Emich Gusztáv Nagy Képes Naptára**. Pest, 1863. 5-6. old. 2 kép.

301. SZOKOLY Viktor
Londoni tárlat Pesten (Uri utcza 6-ik sz. első emelet). = **Az Ország Tükre**, 1. évf., 1862. 5. sz. (március 1.), 75. old.
Izsó Miklósról is, Juhász című szobrának rajzával.

302. SZŐKE Mária, P.
Izsó Miklós unokája. = **Napló** (Veszprém), 1966. május 8.
Csapóné Izsó Marianna Balatonalmádiban.

303. TAKÁCS Béla
Izsó Miklós művei a sárospataki Kollégium Múzeumában. = **Borsodi Szemle**, 4. évf., 1960. 1-2. sz. 101-103. old. 6 kép.

304. TASNÁDI Attila
Izsó Miklós emlékezete. = **Népszava**, 103. évf., 1975. 124. sz. (május 29.), 6. old.

305. T[ASNÁDI] A[ttila]
Izsó Miklós centenáriumára. = **Népszava**, 109. évf., 1981. szeptember 9. 6. old.

306. T[HEISLER] Gy[örgy]
Izsó Miklós. = In: Évfordulók 1981. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1980. 185-187. old. 1 kép.

307. TÓTH Antal
Csokonai szobra már fennáll. = **Debreczen**, 1871. szeptember 18. 1. old.
Izsó Miklós alkotása. - A szoborban elhelyezett emlékirat, iratok és tárgyak leírása.

308. TÓTH Béla
Csokonai a képzőművészetben. (Ábrázolások és illusztrációk.) = **Alföld**, 20. évf., 1973. 11. sz. 175-181. old.
A 178-179. old.-on Izsó Miklós debreceni Csokonai-szobráról.

309. UJVÁRI Béla
Izsó Miklós. = **Művészetszemlélet**, 1. évf., 1948. 2. sz. 8. old. Képpel.

310. VAJDA Viktor
A szegedi napok jelentőségéhez. = **Katholikus Hetilap**, 1876. szeptember 7. 290. old.

Izsó Dugonics-szobrának leleplezési ünnepségéről is.

311. VARJAS Károly
Egy szobor története. = **Új Tükör**, 20. évf., 1983. 10. sz. 45. old. 1 kép.

Az Izsó Miklós terve alapján készült budapesti Petőfi-szoborról, Izsó arcképével.

312. VARJAS Károly
Petőfi szobrok hazánkban és határainkon túl (1850-1988). Antikva Kiadó, Bp., 1989. 252 old.

Izsó Miklósról a budapesti Petőfi-szobor kapcsán a 68-77. old.-on, képekkel.

313. VAYERNÉ ZIBOLEN Ágnes
Izsó Miklós elfelejtett szobra, Petőfi Zoltán ismeretlen portréja. = **Művészet**, 2. évf., 1961. 12. sz. 6-7. old. Képpel.

314. VÉGVÁRI Lajos
Magyar művészet az elnyomatás idején (1849-1867). = In: A magyarországi művészet története. 2. Magyar művészet 1800-1945. 3. kiad. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Bp., 1964. 135-263. old

Izsó Miklósról a 152-158. old.-on, 5 képpel. - A tanulmányt tartalmazó könyv első kiadása 1956-ban, a második 1961-ben jelent meg.

315. VÉGVÁRI Lajos
A magyar művészet a XIX. század második felében. = In: A magyarországi művészet története. Szövegkötet. Főszerk.: Fülep Lajos. Szerk.: Dercsényi Dezső-Zádor Anna. 5., átd. kiad. Corvina, Bp., 1972. 353-495. old.

A 395-397. old.-on Izsó Miklósról; képkötet, 594-599. kép: Izsó Miklós alkotásai.

316. VERES Samu
Izsó Miklós. = In: Gömör-Kishont vármegye. Bp., é. n. 381-382. old. Arcképpel.

A könyv a Magyarország vármegyéi és városai sorozatban jelent meg.

317. WAGNER István
Százötven éve született Izsó Miklós. A magyar szobrászat úttörője. = **Magyar Hírlap**, 14. évf., 1981. szeptember 9. 6. old.

318. WEISS Anna
Izsó Miklós élete és művészete. Bp., 1939. 103 old. 8 rajz, 15 kép.

319. YBL Ervin
Izsó Miklós (1831-1875). = **Magyar Művészet**, 7. évf., 1931. 470-474. old. Képpel.

320. YBL Ervin
Izsó Miklós és a magyar zsánerszobrászat. = **Rádió Élet**, 3. évf., 1931. 2211. old.

321. YBL Ervin
Izsó és Feszl. = **Művészettörténeti Értesítő**, 5. évf., 1956. 2-3. sz. 175-178. old.

322. ZÁDOR Anna
Izsó Miklós. = In: Ezer év. Arcképek a magyar történelemből. A szerk. biz. elnöke Kállai Gyula. Hazafias Népfront, Bp., 1985. 290-292. old.

323. ZELIZY Dániel
Debrecen sz. kir. város egyetemes leírása. Debrecen, 1882. 504 old.

Izsó Miklós Csokonai-szobráról is.

324. Zrínyi, a költő szobra, Izsótól. = **Vasárnapi Ujság**, 17. évf., 1870. 213-214. old. Képpel.

325. ZSADÁNYI Ede
Izsó Miklós. = **Népművelés**, 2. évf., 1955. 4. sz. 233-234. old.

K I E G É S Z Í T É S

326. DUDÁS Sándor
Csizmák alól. Izsó Miklós munkáira. = **Napjaink**, 10. évf., 1971. 3. sz.

Vers.

327. GÁDOR Endre - POGÁNY Ö. Gábor
Magyar szobrászat. Képzőművészeti Alap, Bp., 1953. 20 old., 82 tábla.

Izsó Miklósról a 10-12. old.-on. 14. tábla: Búsuló juhász; 15. tábla: Táncoló parasztok II.

328. Izsó Miklós bibliográfia készül. Ez idáig kettőszáz forrást sikerült fellelniük. = **Itt-Hon.** Az Észak-Magyarország borsodi melléklete. 2. évf., 1994. 23. sz. (június 7.), 4. old.

329. SZIGETHY Ferenc
Borsodvármegye régi nagyjairól. = **Reggeli Hírlap**, Miskolc, 1929. április 28. 8. old.

Izsó Miklósról is.

330. SZŰCS István
Debrecen város történelme. 3. köt. Debrecen, 1871.

Az 1087-1088. old.-on Izsó Miklós Csokonai-szobrának története.

331. Városszépítészeti törekvések Debrecenben. - Izsó Miklós Csokonai-szobrának szerepe. - A jelen városfejlesztése és tervei. (Az 1981. október 2-án rendezett emlékünnepség előadásai.) Szerk.: Dankó Imre. Debrecen, 1982. 112 old. Képekkel. (A Hajdú-Bihar megyei Múzeumok Közleményei 40.)

A kötetben két írás foglalkozik Izsó Miklóssal (Keserű Katalin, Síró Judit), címleírásaikat l. a szerzők neve alatt!

IZSÓ MIKLÓS SÍREMLÉKE BUDAPESTEN, A KEREPESI TEMETŐBEN

Mátray Lajos alkotása, 1890-ben avatták fel
A Vasárnapi Ujság 1890. évi 43. számából

IZSÓ MIKLÓS MŰVEINEK MUTATÓJA

(A számok a bibliográfia megfelelő tételeire utalnak)

Arany János 8

Búsuló juhász (A juhász, Magyar juhász) 12, 17, 39, 100, 103, 126, 132, 141, 150, 159, 191, 241, 272, 301, 327

Csokonai Vitéz Mihály 9, 10, 11, 15, 23-38, 40, 97, 106, 116, 126, 166, 179, 196-203, 231, 264, 280, 281, 282, 287, 307, 308, 323, 330, 331

Dugonics András 6, 44-49, 57, 86, 221, 234, 271, 278, 293, 295, 296, 310

Eötvös József 20, 58, 123, 225, 294

Fonóházi jelenet 227

Ghyczy Kálmán 78, 79

A haldokló honvéd 87, 290

Lisznyai Kálmán 209

Mándi Márton István 90

Megyeri Károly 13, 229

Pákh Albert 239, 240

Petőfi Sándor 19, 60, 73, 76, 105, 135, 144, 183, 188, 208, 228, 242, 245, 246, 248, 249, 258, 270, 288, 311, 312

Petőfi Zoltán 313

II. Rákóczi Ferenc 119, 131

Részeg ember (Részeg pór) 117, 257

Széchenyi István (szoborterv) 21, 149, 291, 292

Széchenyi István (mellszobor) 195

Táncoló paraszt-sorozat 259, 269, 279, 327

Váradi Fekete Dezső (dombormű) 80, 81

Zrínyi Ilona 131

Zrínyi Miklós 156, 324

Izsó Miklós

Petőfi – nobor terve
repr.

Petőfi – Album

Bp. [1907] 86.1.

Madonna Jézussal (107. kép)
Félkörű felső záródással.
Fa, tempera, 62·5×37·5 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
1494—1497 körülről. Rokonművei a berlini Kaiser Friedrich-Museumban és a nancyi múzeumban.

Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 760—761. l. — Maszlaghy II., 98. szám. (Carlo Crivelli.) — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. (Pierfrancesco Fiorentino.) — Oberschall, Magda: Un élevè inconnu de Fra Filippo Lippi. Gazette des Beaux-Arts, 1930., 220. l. (Pierfrancesco Fiorentino.) — Berti Toesca 952—954. l. (Pierfrancesco Fiorentino.) — Van Marle, XIII., 1931., 455. l. (Pierfrancesco Fiorentino.)

PINTURICCHIO, BERNARDINO (umbriai festő, 1454—1513)

Madonna Jézussal és sienai Szent Bernardinnal. (108. kép.)
Fa, tempera, 10×8·5 cm.

Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 760. l. (Rafael.) — Maszlaghy II., 85. szám. (Rafael.) — Venturi: Storia dell'arte italiana VII. kötet, II. rész. Milano, 1913., 661. l. (Pinturicchio tanítványa.) — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 232. l. (Képe 231. l.) (Pinturicchio.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l. — Rónay, Maria: Di-

Izsó Miklós

Költségvetése a
Petőfi-szoborhoz
kérivat, repr.

Petőfi-Album
Bp. [1907] 129. l.

MDK

Izsó Miklós nobrán

A Petőfi nobor alakjának első terve zetét készítette.

Petőfi Sándor nobrának leírása és története. kerk: Amtman Géza. Bp. 1892, 11.

Körplasztika - Arcképszobor

I z s ó Miklós:
Arany János mell-szobra

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
28-31.
"Néhány ujabb adat Izsó..../

Patak Jenő

Plasztika.

"Arany János"szobra, Izsó Miklós müve
a Képzőművészeti Társulat kiállitásá
sán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old.

Plasztika.

Dugonics szobor Szegeden.

készitette Izsó Miklós.

Pesti Hirlap. 1882. okt. 16. 15. l.

Plasztika.

Csokonai Vitéz Mihály szobra

Debrecenben készitette Izsó Miki.

Pesti Hirlap.1882.okt.16. 15.1.

Plasztika körplasztika (Izsó Miklós emlékszobrai)

Pásztortűz, 1931. 18 sz.
422. l.

Szyka Károly: Izsó Miklós

Plasztika monumentális (a Tud. Akadémia palotájára készített Izsó Miklós dekorativ szobrokat)

Pásztortűr, 1931. 18 sz.

422. l.

Lyka Károly: Izsó Miklós.

Patak Jenő

Plasztika.

Megyeri szobor. Izsó Miklós müve.
A "Koszoru" panasza, hogy a Nemzeti
Szinhéz nem becsüli eléggé.

Fővárosi Lapok 1864. I. VI. 21593. old.

Ybl

Körplasztika, monumentális,
A Petőfi-szobor mintája Izsó Miklóstól

Budapesti Hirlap 1882. VII.23.
201.sz. 2.o. /Sz.és M./

Plasztika, XIX.sz. körplasztika

Izsó Miklós: Parasztnő c. szobra.

Életképek, 1876.juni 2. I.k.2.sz.19

Vegyes közlemények.

Szobrászat,körplasztika.

Népszava II.évf.1869 nov.28.
47 sz. 374 lap.

Izsó Miklós bevégezte Zrinyi szobrát.

Patak Jenő

Pyrker érsek szobrát Izsó Miklós szob
rát Izsó Miklós szobrász elkészitette

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.3.293.old.

Plasztika, körplasztika XIX.sz.

Izsó Miklós Széchenyi-emlékmodellje

Életképek, 1876. juni 1. I. 1. sz. 9. l.

Vegyes közlemények

Dombormü - Arckép

I z s ó Miklós :
Váradi Fekete Dezső képmása

- illusztrációval -

M Ü V É S Z E T
XII.évf.1913.
28-31.
"Néhány ujabb adat Izsó..."

Patak Jenő

Plasztika.

Megyeri Károly mellszobrának leleple-

zése a Nemzeti Szinházban. Izsó M. müve

Fővárosi Lapok 1864. I. I. 9.

Patak Jenő

Plasztika.

Megyeri mellszobra, Izsó Miklós müve majdnem többe került a müvésznek, mint amit kapott érte - irja Heményi Ede cikkében.

Fővárosi Lapok 1864.I.X.18.996.old.

Patak Jenő

Plasztika.

Izsó Miklós szobrász/19.sz./elkészitet
te Megyeri szobrát.

Fővárosi Lapok 1864.I.3.old./I.évf./

Temető-művészet. Izsó-síremlék

Pesti Hirlap. 1884. okt. 17. 5

Izsó Miklós síremléke

Körplasztika

Mátrai, Izsó szobor

Pesti Napló, 41 éf. 1890 VII. 9

Patak Jenő

Fáy András gipsz-szobra

Lisznyai gipsz-szobra, Izsó Miklós müve.

Fővárosi Lapok 1864.I.I.3.old.

München

Izsó Miklos tanulmányai

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
28-31.
"Néhány ujabb adat Izsó Miklos életéhez."

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./ Zala vármegye közgyülésének határozatára elkésziti Zrinyi szobrát.

Fővárosi Lapok 1870.I.V.10.431.old.

Jesó-szobrász

Pásztortűz, 1925. XI. évf.
308. l.
Szohol ay Béla: A magyar festőkirály

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./ rajzati mü
mütermében két kis szobor látható.
/idegen müvek/

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old

Izsó Miklós szobrász

Magyar Müvészet 1925.340-357.o.
Vámos Ferenc:Feszl Frigyes és kora.

Izsó Miklós.

Literatura.1931.VI.év.5.sz.183-187.l.
Izsó Miklós küzködései

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász 19.sz.

Verbőczy szobrát fogja elkésziteni

Fővárosi Lapok 1870.I.III.6.196.o.

Fővárosi hirek/Rövid hirek/

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./

Eladás céljából gipszöntvényeket készit Werbőczy mellszobráról.

Fővárosi Lapok 1870.I.III.9.202.old.

Fővárosi hirek/Rövid hirek/

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./-ról régi adomát emlit a "P.Lloyd"Münchenben való tartózkodása alkalmával.

Fővárosi Lapok 1870.I.III.12.214 old.

Fővárosi hirek rovata.

Művészek [redacted] XIX. sz.

Izsó Miklós szobrász /Petőfi-szobor/

Pesti Hirlap 1932 LIV okt.15. 8 o.
az ötvenéves Petőfi-szobor

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász 19.sz.

Pyrker érsek szobrán dolgozik

Fővárosi Lapok 1870.I.III.6.196.o.
Fővárosi hirek
Rövid hirekc.rovat

I z s ó Miklós szobrász
/1831 - 1875/

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12 - 27.
"Lázar:B.Eötvös J.művészetpolitikája"

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1879. jun. 1. 6.

Mapi hír

Petőfi Sándor szobra....

Plasztika, hisplasztika (Szsó Miklós Disznóshorváti és Rimaszombat környéki elmenyei gibszbe.)

Pásztortűr, 1931. 18 sz.

422. l.

Lyla Károly: Szsó Miklós.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./elkészi-
tette Pyrker érsek szobrát.

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.3.293.old.

~~Thán Mór festő~~

Pataki-Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./nevét is megemliti Maszák Hugó a Thán Mórnak a F.L.-ban adott válaszára,melyben a Széchenyi-szobor ügyét tárgyalják.

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.füz.291.old.

Dombormu - Ember-ábrázolás

I z s ó Miklos:
Almasi Balogh Melanie keze.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
28-31.
"Néhány ujabb adat Izsó Miklos
életéhez."

Patak Jenő

Plasztika.

Fáy András gipsz-szobra, Izsó Miklós müve.

Fővárosi Lapok 1864. I. I. 3. old.

Fáy András – ~~[illegible]~~ Szső Miklós
mellszobráról

Főlárosi Lapok 1866. XII. 13. 1163.

Hír

Patak Jenő

Plasztika.

Izsó Miklós "Busuló juhász"-a és Megy

ri szobra.

Fővárosi Lapok 1884.I.3.sz.2old.

Csokonai – Csó Miklós szobrázól

Fővárosi Lapok 1866. XI. 9. 1051.

Kir

"Csokonai" – Szó Miklós szobrával

Fővárosi tapol. 1866. X. 24. 999.

Hr

Plasztika.

Dugonits-szobor Szegeden/terv/

elkészitését vállalta Izsó.

Atheneum.1874.V.252.

Plasztika.

Eötvös József, mellszobor, Izsó Miklós
műve.

/Vegytani intézetben/

Atheneum. 1874. V. 189.

Plasztika.

Petöfi mellszobra, Izsó Miklóstól.

N. Muzeum.

Atheneum. 1874. VI. 1597.

Plasztika.

Petöfi szobor, megbizást kapott

Izsó szobrász.

Atheneum.1874.VIII.2560.

Patak Jenő

Plasztika.

"Szép Juhászné",-Izsó Miklós alkotása a Nemzeti Muezumban.

Fővárosi Lapok 1864.I.VIII.4.741.o.

Patak Jenő

Plasztika.

"Zrinyi a költő"mellszobra.

Izsó Miklós szobrász/19.sz./

Fővárosi Lapok.1870.I.10.424.old.

Irsó Miklós "Zrínyi" c. mell-
szobrából

Fővárosi Lapok 1870. V. 10. 424.

Hr

Pabak Jenő

Plasztika. Szobrok Izsó műtermében.

"Kulacsos részeg kortes","Fonóházi jelenet","Busuló juhász",Arany,Lisznyai,Fáy András,Tóth József,Egressy mellsz szobrai gipszben.

Fővárosi Lapok 1864.I.3.sz.2.old.

Plasztika. Patak Jenő

Lisznyai gipsz-szobra, Izsó Miklós müve.

Fővárosi Lapok 1864.I.I.3.old.

Patak Jenő

Plasztika.

"Magyar juhász". Izsó Miklós művét elárverezik.

Fővárosi Lapok 1864. I. III. 3. 203. ol

Patak Jenő

Plasztika.

Márton István mellszobra. Izsó Miklós mellszobra a müvész mütermében. /Református tanár/

Fővárosi Lapok 1864. I. VII. 3. 633.

Patak Jenő

Megyeri szobra a Nemzeti Szinházban.
Izsó Miklós müve.

Fővárosi Lapok 1864.I.I.3.old.

München
Izsó Miklós iskolázása.

Életképek, 1876. juni 2. I. k. 2. sz. 19. l.

Vegyes közlemények.

Patak Jenő

A Münchenben tartozkodott Izsó Miklós szobrásszak kapcsolatosan régi adomát elevenit fel a "Pester Lloyd".

Fővárosi Lapok 1870.I.III.12.214.old.
Fővárosi hirek.

A Halason felállítandó Irsó Miklós
dombormüről

Fővárosi Lapok 1865. VIII. 22. 734.

Hír

Rimaszombat. Izsó Miklós

Magyar Müvészet 1925. 497-523. o.
Berzeviczy A.: Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Helységnevek

Budapest

Izsó-Huszár: Petőfi-szobor

Pesti Hirlap 1932 LIV okt. 15.8 o.
Az ötvenéves Petőfi-szobor

B u d a p e s t .

Tudományos Akadémia palotája
/Diszitő-szobrok: Izsó M./

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12-27.
"Lázár: B.Eötvös J.művészetpolitikája."

Budapest.

Képzömüvészeti Szemle.1880.3.sz.48.l.

Izsó Miklós siremlékéröl.

Bécs.Izsó Miklós

Magyar Müvészet 1925.497-523.o.
Berzeviczy A.:Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Debrecen

Fővárosi Lapok 1866. X. 24. 999.

Hír Jósó Miklósról

Debrecen

Főlárosi lapok 1866. XI. 9. 1051.

Br. Inkey Miklós lelelepedéséről

Debrecen /Csokonai szobor./

Literatura.1931.VI.év.5.sz.183-187.l.
Izsó Miklós közködései.

München

Fővárosi Lapok 1867. V. 26. 488.

Szó Miklós "Csokonai" szobrának bronzbaöntéséről

München. Éscontöde [illegible]

Pesti Hirlap. 1925. aug. 27.6

Vértes József: „Von Mintázta Izsó"

M ü n c h e n

Izsó Miklós müncheni
tartózkodása

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12 - 27.
"Lázár:B.Eötvös J.művészetpolitikája"

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./mellőzé-

sét panaszolja a lap a Redouti/új/szobr

rok terveivel kapcsolatosan.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.20.1209.o.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./Bernáth
(és egy szépény anya c.)
Gazsi szobrai.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.13.1185.o.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./müve a Képzőmüvészeti Társulat kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.15.1192.ol

Izsó Miklós, szobrász

Divatcsarnok, 1862.juli 19.33.528.

Bel- és külföldi hirek

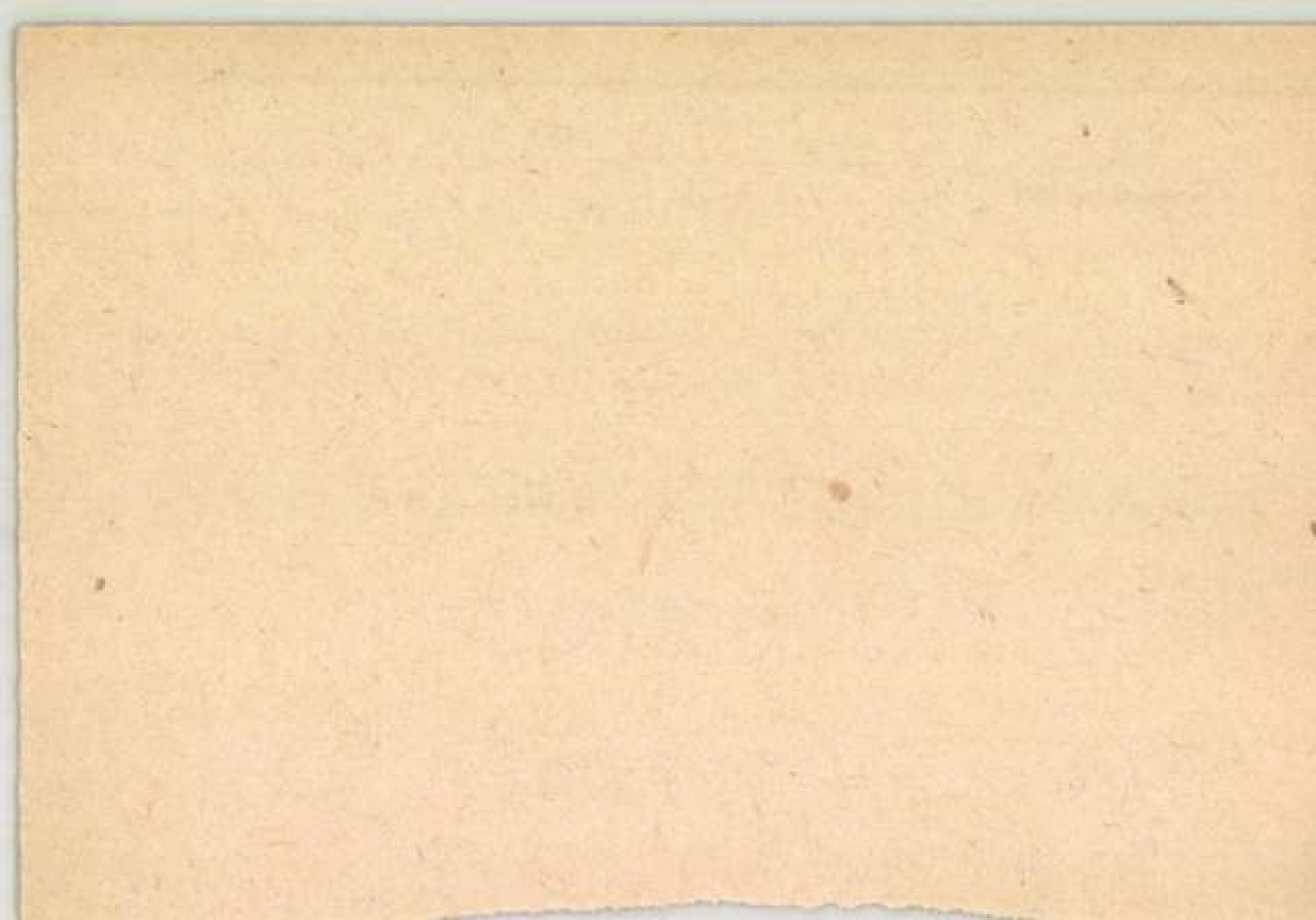

Izsó Miklós, szobrász

Divatcsarnok, 1862.juni 29.30.477.

Heti Szemle

Izsó Miklós szobrász

Divatcsarnok, 1862.juli 12. 32.

511-512.

Bel- és külföldi hirek

Izsó Miklós, szobrász

Divatcsarnok, 1862.juni 8. 27. 430.
Bel- és külföldi hirek

Izsó Miklós, szobrász

Divatcsarnok, 1863. juni 10.35. 191.

Apró hirek

Izsó Miklós szobrász

Századok 1908. 863 o.

Vegyesek

I z s ó M i k l ó s szobrász

M Ű V É S Z E T
II.évf. 1903.
163-172.
"A kassai muzeum"

Izsó Miklós szobrász.

Akad.Értesitö.1913.356.l.

Izsó szobrász.

Akad.Értesitö.1873.146.l..

Iskó Miklós, nobrán
államszegély és kapott.

Harai művéhez
kincsarnok, 1868. I.
152. l.

Szó Miklós, pobrár
Egressy Gábor szobrát a Táro-nál kiállitotta

Képzőművészeti Társulat
Műcsarnok, 1868. I.
137 l.

Kiss Miklós, szobrán
Római utjára segélyt kér

Hazai művészet
Mincsarnok, 1868. I.
128 l.

Ksó Miklós
Pákh mellszobra a műcsarnokban látható.
Kornios Ádám mellszobrát kéziti.

Hazai művészet
Műcsarnok, 1868. I.
64. l.

Izsó Miklós, nobrán
(Pákh mellnobra)

Képzőmüvészeti Társulat
Műcsarnok, 1868. I.
23-24. l.
Veges, 46. l.

Izsó Miklós szobrász.

Akad. Értesitö. 1870. 81. l.

Iszó Miklós szobrán
4 Petőfi szobra, Rimaszombat, műszerem.

Magyar Minerva III. 1903-04.
585. l.

Plasztika.Szechenyi mesz.Izsó

Magyar Müvészet 1925.497-523.o.
Berzeviczy A.:Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Patak Jenő

Plasztika.

"Egy szegény anya"szobra,Izsó Miklós szobrász müve.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.13.1185.

Patak Jenő

Plasztika.

"Táncoló részeg pórok". Izsó Miklós müvei mütermében .

Fővárosi Lapok 1864.I.IX.28.919.old

Patak Jenő

Müpártolás.

Izsó Miklós "Szép Juhászné"c.szob-
rát Gschwindt Mihály a Nemzeti
Muzeumnak ajándékozta.

Fővárosi Lapok 1864.I.VIII.4.741.ol

Patak Jenő

Müvészpártolás.

gr.Mikes Imre vendége Kolozsvárott Izsó Miklós szobrász.

Fővárosi Lapok 1864.I.X.16.993.old.

Patak Jenő

A kultuszminiszter megrendelésére

Izsó Miklós szobrász elkészitette

Pyrker érsek szobrát.

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.3.293.old.

Patak Jenő

Müpártolás.

Gschwindt Mihály a Nemzeti Muezumna
ajándékozta Izsó Miklós "Szép Juhás
né"c.szobrát.

Fővárosi Lapok 1864.I.VIII.4.741.o.

Patak Jenő

Gschwindt müpártoló bejelentette igé-

nyét az Izsó szoborra.Nem árverezik.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.8.219.old.

Patak Jenő

Müvészetpolitika.

Izsó Miklós szobrász öt hónapja nem kapott megrendelést.

Fővárosi Lapok 1864.I.XIII.113.1185.

Patak Jenő

Művészetpolitika.

Izsó Miklós szobrász szábrának árverezése.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.4.207.old.

Patak Jenő

Müvészetpolitika.

Izsó Miklós szobrászt nem pártfogol-
ják,-panaszolja az"Ország T.c.lap.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

Művészetpolitika. Patak Jenő.

"Izsónk sorsa nem nagyon buzdithatja pályáján..."Aradi Zsigmond Milánóban tanuló szobrászt.

Fővárosi Lapok 1865.I.I.24.73.old.

Művészetpolitika. Patak Jenő.

Izsó Miklós szobrász napszámos-munk
kára kényszerült Bécsben./Kőfaragó/
Panaszolja a"Bécsi Hiradó".

Fővárosi Lapok 1865.I.I.21.65.old.

Művészetpolitika. Patak jenő.

Izsó Miklós szobrász Bécsbe érkezésekor azonnal munkát kapott,-"...amire itthon hiába várt.

Fővárosi Lapok 1865.I.I.17.52.old.

Művészeti oktatás

Pásztortűz, 1931. 18 sz.
422. l.
Lyka Károly: Ks. Miklós.

Patak Jenő

Müvészpártolás.

A"Koszoru"méltatja Izsó szobrász munkásságát,-külföldre távozásá tervével kapcsolatban.

Fővárosi Lapok 1864.I.IX.28.919.old.

Patak Jenő

sociologie

Művészetpolitika.

Izsó Miklós "Magyar juhász"c.szobrát elárverezik.

Fővárosi Lapok 1884.I.III.3.203.old.

Patak Jenő

Zala vármegye közgyülése Izsó Miklós szobrásszal elkészitteti Zrinyi szobrát.

Fővárosi Lapok 1870.I.V.10.424.old.

Patak Jenő

Müvészetpártolás.

A pápai iskola és Márton/fer./tanár tiszteléri mellszobrot emeltettek Issóval az iskola alapitójának, -Márton tanárnak.

Fővárosi Lapok 1864.I.VII.3.633.old.

München Akadémia (Iszó Miklós szobrász ide ment tanulni)

Pásztortűz, 1931. 18 sz.
422. l.

Lyka Károly: Iszó Miklós.

Patak Jenő

Nemzeti Muzeum.

Izsó Miklós "Szép Juhászné"c.szobrát Gschwindt Mihály a Muzeumnak ajándékozta.

Fővárosi Lapok 1864.I.VIII.4.741.o.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./Pesten tartózkodik.

Fővárosi Lapok 1865.I.III.171.247.o

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./a Műegy-
letben kiállitott szobroknál "pu-
hábban"dolgozott,-lágy domborodások
és mélyedésekkel,ami ezeknél nincs.

Fővárosi Lapok 1865.I.III.1.190.o.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./külföl-
di sorsát panaszolja a lap.

Fővárosi Lapok 1865.I.I.24.73.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./Bécs-
ben munkát kapott-közli a pesti
hivatalos lap."...de milyet,-
napszámosit...."irja a "Bécsi Hirad
dó".

Fővárosi Lapok 1865.I.I.21.65.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./ a bécsi arsenal dísztermébe szobrot fog faragni.

Fővárosi Lapok 1865.I.I.17.52.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./külföld-
re utazott.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.22.1217.o.

Plasztika, körplasztika, XIX. sz.

Izsó Miklós „Busongó Juhász"

Szépmű vészeti Csarnok, 1862. X. 4.

1. sz. 11. o.

Kutonfélék.

Körplasztika, Csokonai, Izsó Miklós

Pásztortűz, 1931. 18 sz.
422 l.
Lyka Károly: Izsó Miklós.

Körplasztika: Dugonics, Szsó Miklós

Pásztortűz 1931. 18 sz.

422. l.

Lyka Károly: Szsó Miklós

Patak Jenő

Plasztika.

"Ételt vivő menyecske". Izsó Miklós müvei mütermében.

Fővárosi Lapok 1864. IX. 28. 919. old.

Plasztika, körplasztika
Fonóka, Izsó Miklós

Divatcsarnok, 1862.juni 29.30.477.

Heti Szemle

Körplastika, Zpósemlékmű

Budapesti Hirlap, 1881. XI. 27

164 sz. 3.0. (Szék)

Plasztika, körplasztika
Arany János mellszobra, Izsó Miklós

Divatcsarnok, 1862. juni 29. 30. 477.

Heti Szemle

Plasztika, körplasztika

Arany János mellszobra, Izsó Miklós

Divatcsarnok, 1862.juli 19.33.528.

Bel- és külföldi hirek

Művészetpolitika. Patak Jenő.

Izsó Miklós szobrász külföldre kényszerült távozni.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.22.1217.o.

Patak Jenő

Plasztika.

"Bernáth Gazsi szobra". Izsó Miklós szobrat készitett az örök élcelő Bernáthról.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.13.1185.c

Kőrplantoka, Petőfi, Zrinyi, Rákóczi

Kötvös József Szalay mellszobrai

Szó Miklóstól

Budapesti Hirlap 1882, III. 22

81. n. 3. o. (Szó K.)

Plasztika, alkalmazott faragvány
az Akadémia homlokzati szobrai,
Izsó Miklós

Divatcsarnok, 1862.juni 8.27.430.

Bel- és külföldi hirek

Plasztika, 1850-1900. - Körplasztika - Történeti arckép

I z s ó M.: Rákóczi

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12 - 27.
"Lázár: B.Eötvös J. ...."

Körplasztika, Petőfi, Izsó Miklós

9 ásztortűz, 1931. 18 cz.

422. l

Lyka Károly: Izsó Miklós.

Körplaptokas

Szpo-Miklós: a Petőfi-nyakos 6½ lát

magas mintája.

Budapesti Hirlap 1892. VII. 23

201. n. 7. o. (Mérik)

Plasztika, körplasztika
Magyar pásztor, Izsó Miklás

Divatcsarnok, 1862.juni 29.30.477.

Heti Szemle

Plasztika, körplasztika
Magyar pásztor, Izsó Miklós

Divatcsarnok, 1862. juli 12. 32.
511-512.

Bel - és külföldi hirek

Plasztika, 1850-1900. - Körplasztika - Történeti képmás

I z s ó M.: Mária Terézia

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12-27.
"Lázár: B.Eötvös J. ..."

Plasztika, körplasztika

Busuló juhász, Izsó Miklós

Divatcsarnok, 1862.juli 19.33.528.

Bel- és külföldi hirek

Plasztika, körplasztika

Busuló juhász, Izsó Miklós

Divatcsarnok, 1863. juni 10. 35. 191.

Apró hirek

Körplasztika, Busuló juhász, Izsó Miklós.

Pásztortűz, 1931. 18 sz.

422 l.

Lyka Károly: Izsó Miklós.

Plasztika, XIX. sz. – Köplantika

Izsó Miklós „Busongó juhász"

Szépművészeti Csarnok, 1862. X. 4.

1. sz. 10. o.

Bobrószatunk.

Körplasztika. „Fonóházi jelenet.
Izsó

Pesti Hirlap. 1880. szept. 22. 3.

Izsó Miklós sirenelike ügyében....

Kőrplasztika. Br. Eötvös József mell-
szoba. Izsó

Pesti Hirlap. 1880. okt. 13. 5.
A fővendiház lépcsőháza

Körplasztika. „Busuló juhász".
Izsó

Pesti Hirlap. 1880. szept. 22. 3.

Izsó Miklós sirem léke ügyében

Plasztika, 1850-1900 - Körplasztika -
Történeti képmás

I z s ó M.: Werbőczy

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12 - 27.
"Lázár: B.Eötvös J...."

Plasztika,1850-1900. - Körplasztika-
Történeti képmás

I z s ó M.: Zrinyi

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12 - 27.
"Lázár: B.Eötvös J. ...."

Plasztika, 1850-1900. - Körplasztika -

Épületszobrászat

A Tudományos Akádémia palotájának szobrai/Izsó M./

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
12 - 27.
"Lázár: B.Eötvös J.művészetpolitikája"

Patak Jenő

Plasztika.

"Koldusnő". Izsó Miklós művei mütemé

ben.

Fővárosi Lapok 1864.I.IX.28.919.old

Plasztika

Izsó Miklós siremléke

Pesti Hirlap, 1883. febr. 21. 4.
Izsó siremlék ügye

Rožplasztika. Zrínyi Miklós mellszobra.
Izsó

Pesti Hirlap. 1880. okt. 13. 5.

a főrendiház lépcsőháza

Rozplasztika. Tisza Kálmánné
mellszobra. Izsó

Pesti Hirlap. 1880. aug. 8.

Haas Ivor: Magyar festők

Kőrplasztika. Szalay László mell.
Szobra. Izdó

Pesti Hirlap. 1880. okt. 13. 5.

A főrendiház lépcsőháza

Rosplasztika. Petőfi mellszobra.
Izoó

Pesti Hirlap. 1880. okt. 13. 5.

a fösendiház lépcsőháza

Ikoó Miklós de Petőfi pobra (maiolatok?)
(Görnőmegyei múzeum, R.-nombat.)

Magyar Minerva III. 1903-04.
585. l.

Kiállítások

Ernst-múzeum. Izsó Miklós-emlékkiállítás 1926. (l. katalógus)

Budapesti Szemle CCI. 1926. 290-310. o. Gál Ervin: Képzőművészet

Mütargysorsolas

M Ü V É S Z E T
XII.évf.1913.
28-31.
"Néhány ujabb adat Izsó Miklós
életéhez."

Izsó Miklós Kolozsvár

Magyar Művészet, 1926

257-263.o.

Petrovics Elek: A képzőművészeti Museum története magyar részről.

I z s ó Miklós szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
28-31.
"Néhány ujabb adat Izsó Miklós.é-
l-téh-z."
Illusztracio 29.

Izsó szobrász.

Atheneum. IV. 1873. 2809/17.

Izsó Miklós szobrász.

Atheneum. 1874. V. 825.

Izsó szobrász.

Atheneum. 1874. VI. 953.

Izsó Miklós szobrász

Budapesti Szemle CCI. 1926.
290-310. o. Ybl Ervin: Kép-
zőművészet

Körösi Csoma Sándor

704/

I z s o M i k l ó s szobrász.

M Ű V É S Z E T
I.évf.1902.
12-27.
"Nemzeti művészet"

Izsó Miklós szobrász

Magyar Müvészet 1925.497-523.o.
Berzeviczy A.:Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Izsó Miklós szobrász

Magyar Müvészet 1925.365.o.
Kiállitások.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./nevét is

Maszák Hugó

Megmelitő Thán Mór a Széchenyi szobor

üggyel kapcsolatosan, a F.L.-hoz intéze

zett levelében, amelyben Thán Mór

ugyanott megjelent levelére válaszol.

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.3.291.old.

Jesó Miklós szobrász

Pásztortűz, 1931. 18 sz.
422. l.

Lyka Károly: Jesó Miklós

Izsó Miklós, szobrász, 1831-1875

Pásztortűz, 1931. 18 sz

422. l

Lyka Károly: Izsó Miklós

Izsó Miklós, szobrász.

Népszava II. évf. 1869. nov. 28.
47 sz. 374 lap.

Izsó Miklós bevégezte a Zrinyi szobrát.

Izsó Miklós szobrász.

Népszava III.évf.1870 jan. 16.
3 sz .23 lap.

Hir Izsó Miklós szobrászról.

Izsó Miklós szobrász.

Népszava III.évf.1870 márc. 13.
11 sz.87 lap.

Izsó Miklós Pyrker László és Werbőczy szobrán dolgozik.

Izsó Miklós szobrász.

Népszava III.évf.1870.nov.13.
46 sz. 376 lap.

Hir Izsó Miklósról.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./

szobrát nem árverezik.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.8.219.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./ "Magyar juhász"c.szobrát elárverezik.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.3.203.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./

szobrának árverezése.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.4.207.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./

Megyeri Károly mellszobra a Nemzeti Szinházban.

Fővárosi Lapok 1864.I.I.9.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./Megyeri szobrán dolgozik.

Fővárosi Lapok 1864.I.3.sz.2.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./anyagi körülményei miatt külföldre távozik.

Fővárosi Lapok 1864.I.IX.28.919.o.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./farag-
ta az Akadémia főhomlokzatára az
országcimert és a nyolc géniuszt.

Fővárosi Lapok 1864.I.VIII.30.823.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./ müve Márton István mellszobra a müvész mütermében.

Fővárosi Lapok 1864.I.VII.3.633.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./nem állitott ki a Képzőm.Társ.kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.VI.24.605.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./befejezte Megyeri szobrát.

Fővárosi Lapok 1864.I.1.sz.3.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./

Révai Miklós melszobrát mintázza a be
lini Tud.Akadémiába.

Fővárosi Lapok 1864.I.I.13.9.szám.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./Meg yer
mellszobrát emliti Reményi Ede cikk
ben.

Fővárosi Lapok 1864.I.X.18.996.old.

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász /19.sz./
felépülése után Erdélybe ment.

Fővárosi Lapok 1864.I.X.16.993.old.

Jes ó Miklós probrász

Pásztorlűr, 1927. 4 sz.

96. l.

Szoholay Béla: Magyar tághép és zsámer kép ki állítás a Műcsarnokban.

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1886. okt. 22. 4

lej gensl-szobrok

Szó Miklós "Pákh Albert" mell-
szobrával

Fővárosi Lapok 1867. XII. 11. 1139.

Hr

Tsó M. szobrászművész.

Archaeologiai Értesítő

1915., 115–134.

Holtai Lajos: Debrecen város
muzeuma.

Irsó Miklós új megbízásról

Földvári tapol 1867. XI. 30. 1104.

121

Szó Miklós Kisfaludy Sándor-
nőbrázól

Fővárosi Lapok 1868. 1.28.87.

Hb

Izsó Miklós szobrászművész

Fővárosi lapok 1867. VI. 17. 554.

Hír a Vépr. Társulat kiállításáról.

Tesó Miklós "Fáy András" c. nobrá-
zol

Fővárosi Lapok 1867. IV. 11. 335.

Kl

Szó Miklós Fáy-mellszobrázól

Fővárosi Lapok 1866. XII. 13. 1163.

Itt

Szsó Miklós debreceni lelelepe-
déséről

Fővárosi Lapok 1866. XI. 9. 1051.

Itír

Szsó Miklós szebrászmüvészről

Földvesi tapok 1866. X. 25. 1004.

Hr

Szró Miklós nebrászmű vészről

Fördrosi tapok 1866. X. 24. 899.

Hr

Jesó Miklós Széchenyi sebsáról

Fővárosi Lapok 1866. III. 31. 304.

Hír

Szó Miklós Stühler-mellszobrával

Fővárosi Lapok 1865. IX. 21. 853.

Hír

Hír Jsó Miklós új Lombosmüvéről

Fővárosi Lapok 1865. VIII. 22. 734.

Hír

Izsó Miklós szobrászművész

Fővárosi Lapok 1865. VII. 20. 625.

Hír a Akadémia megbízásáról

Szsó Miklós nobrászmüvész

Fővárosi tapok 1865. VII. 15. 610.

Hír. S. M. pesti tartózkodásáról

Szabó Miklós szobrászművész

Fővárosi lapok. 1865. VII. 11. 593.

Id. Vay Miklós "Zrínyi" c. szob-
ráról.

Izsó szobrász.

Atheneum. 1874. VIII. 2560.

Izsó Miklós szobrász.

Atheneum. 1874. V. 189. 252.

Patak Jenő
Megyeri

Izsó Miklós szobrász/19.sz./szobrát
a Nemzeti Szinház nem becsüli elé
gé.

Fővárosi Lapok 1864.I.VI.21.593.old

Szó Miklós "Zsinyi" c. mellszob-
rából

Fővárosi Lapok 1870. V. 10. 424.

Hír

Izsó Miklós szobrászművész

Fővárosi lapok 1870. IV. 3. 291.

Hír a Széchenyi-szobor körüli vitáról

Irsó Miklós új műhelyéről

Fővárosi Lapok 1870. III. 6. 196.

Hír 1

Szabó Miklós új művéről

Fővárosi Lapok 1870. I. 22. 74.

Hír

Jsó Miklós nobrászmüvész új
lakóhelyéről

Fővárosi tapok 1870. 1. 9. 27.

Hír

Izsó festő. Mibarát

Mibarát.1923.III.24.1.

Plastika Izsó Miklós Terracotta

A Magyar Valóság Kiállítása

Szabad Nép 1948 ápr 21 40

~~Mű vészek, XIX. sz.~~

Izsó Miklós szobrász, XIX. sz.

Szépmű vészeti Csarnok, 1862. X. 4.

1. sz. 11. o.

Különféle.

~~Szobrászok, XIX. sz.~~

Izsó Miklós szobrász XIX. sz.

Szépművészeti Czarnok, 1862. X. 4. –
1. sz.
10. o.

Szobrászatunk.

Zsó Miklós rozhrán

Prot. rzeźbe
1925. 751-55

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 MÁR 15

Magyar Nemzet

Izsó Miklós szobrára

1027

Tisztelt Szerkesztőség!

Petőfi tér, Petőfi Sándor utca

Az elmúlt három évben különösen sok közlemény jelent meg a Magyar Nemzet lapjain, amelyek Pest és Buda, illetőleg Budapest múltjával foglalkoztak. Főleg Baróti Géza, Bor Ambrus és Ruffy Péter írásai keltettek ez irányban érdeklődést és váltották ki azokat a hozzászólásokat, amelyek a Vitafórum és a „Tisztelt Szerkesztőség!" rovatban jelenhettek meg.

Budapest egyesítésének centenáriumára jelent meg a könyvpiacon a Budapest Lexikon, az érdeklődéshez mérten kevés példányban. Előszavában olvasható, hogy a kötet „felölel mindent, ami a város múltjából megörökítésre méltó". Petőfi Sándor neve után több olyan cikk van, amely a költő nevével kapcsolatos; vegyünk közülük hármat szemügyre. Ezek: 1. a *„Petőfi Sándor szobra"*, 2. a *„Petőfi Sándor utca"* és 3. a *„Petőfi tér"*.

Petőfi Sándor szobra (V., Petőfi tér): bronz álló alak, szürke gránit talapzaton. Izsó Miklós tervét módosítva Huszár Adolf alkotta. Talapzata Ybl Miklós műve (1882).

Kár, hogy a cikkíró nem utalt arra, hol találják meg az érdeklődők a szobor keletkezésének részletes történetét. Pedig manapság ez a kérdés sokakat érdekel országszerte. Annál is inkább hiányolnunk kell az utalás elmaradását, mert az olvasó Huszár Adolf nevénél sem kap többet, Izsó Miklóst pedig hiába keresi a kötetben. Pedig az értékes forrásműről egy másik cikk írója tudott. *Liber Endre* nevénél közli a lexikon, hogy jelentős szerepe volt a fővárosi könyvtár, múzeum, zenekar stb. újjászervezésében. „Bp.-i vonatkozású művei: ... *Budapest szobrai és emléktáblái* (Bp., 1934)."

Cserhalmi Jenő szobrászművész és Péczely *(Pacher)* Béla dr. segédkezett Liber Endre alpolgármesternek a szükséges adatgyűjtés idején. Mindhárman kitűnő munkát végeztek, de a mai olvasót az készteti a szerzők dicséretére, amit a Petőfi-szobor történetéről jegyeztek fel. Rögzítették, hogy a Somogy megyei Gaá nővérek 1860 elején indították meg a mozgalmat, amelyet Reményi Ede hegedűművész fellépése nyomán felkarolt „a lelkes ifjúság" és ahol csak lehetett, akadályozott a „magyar királyi helytartótanács", a kiegyezés után pedig a kormányférfiak közül nem egy.

Az 1871. év volt döntő, ekkorra gyűlt össze annyi pénz, hogy az illetékesek megbízást adhattak Izsó Miklósnak a Petőfi-szobor elkészítésére. Ekkor még Pest volt „a fővá-ros". Az egyesítés utáni évben valószínűleg Poor Imre terjesztette elő a közmunkatanács egyik ülésén azt a javaslatot, hogy „a Duna-parti Heinrich-féle ház előtti ligetet" nevezzék el Petőfi tere-nek, mert a tervezett Petőfi-emlék itt fog állani. Az erre vonatkozó hírt a Pesti Napló 1874. november 21-i számából jegyeztem ki. Ágai Adolf írta meg, hogy „Izsó Miklós" 1875 május 28-án halt meg, ezért került a szobor végleges elkészítése Huszár Adolf kezébe. Újabb huzavonák után pedig 1882. október 15-én az ünnepélyes leleplezésre.

Aki hozzájut a szobor történetének említett leírásához, ne álljon meg utána. Olvassa el Mikszáth Kálmánnak azt a karcolatát, amely 1882-ben született „Petőfi Sándor budapesti szobrának fölállítása alkalmából". Ez ugyanis az ünnepélyes leleplezés leleplezése, kritikája. Egy-két mondatát idézem:

Zászlók lobognak szobra körül, dús küldöttségek jöttek mindenünnen! Itt van a regényes felföld, itt a tündéri róna, s csüggnek a dicsőség jelvényei a szobráról, mint a gyümölcs a fán. Nem kíméltek semmi költséget, hogy megtiszteljék, versenyeztek megyék, városok. Idegen ország királyasszonya üdvözletét küldi a nagy szellemnek. Azok is fölfelé nyújtják már a kezüket hozzá, akik a trónon ülnek. Pedig csak a kunyhóknak énekelt ő.

Kár, hogy ősz van már és elmentek kedvenc madarai, a gólyák, akiket ő szeretett, és csak az emberek vannak itt, akik míg élt, nem eléggé szerették.

Várostörténeti lexikonunk szerkesztőinek nem az volt nehéz feladat, hogy mit írjanak meg, hanem hogy mit ne hagyjanak ki, olyan sok volt az összegyűjtött, a rendelkezésükre álló anyag. A *Petőfi tér* címszó alatt ezt olvashatjuk:

„... a Petőfi-szobor előtt tartják a hagyományos március 15-i koszorúzással egybekötött ünnepségeket. A II. világháború idején, 1942. márc. 15-én a Kommunisták Magyarországi Pártja és a Magyar Történelmi Emlékbizottság rendezett itt tüntetést emlékezetes ... 1882-ben itt állították fel szobrát. Innen a tér neve."

Arra máig nem találtam bizonyítékot, hogy már 1874-ben így nevezték volna, de a Pesti Napló híradása történelmi tény.

A *Petőfi Sándor utca* címszó alatt a Budapest Lexikon közli a korábbi elnevezéseket:

„az 1800-as évek elején Urak utcája, 1874-ben a Koronaherceg u. nevet kapta, 1918-ban Hajnóczy u., 1923-tól, a Petőfi-centenárium óta viseli a Petőfi Sándor utca nevet."

Hangsúlyozom, a cikk minden szava megfelel a valóságnak, de úgy érzem, okvetlenül kiegészítésre szorul, mert sehol nem publikálták és a Budapest Lexikon sem említi, hogy 1922 nyarán már készen voltak az új névtáblák „Főpostà utca" felírással, de még nem voltak kitéve, noha közmunkatanácsi határozat volt, hogy átkereszteljék a nagy forgalmú belvárosi utcát. Ám a székesfőváros tanácsa figyelembe vette azt a javaslatot, hogy a „királyságigi államformára vonatkozó elnevezések ne szüntessenek meg, bár a koronaherceg kifejezés nem felel meg közjogunknak". Ez július közepe táján volt, és mégis igaz, amit a Budapest Lexikon ír: „1923-tól, a Petőfi-centenárium óta viseli Petőfi Sándor nevét."

Végigszemléltem az utcanév-változás minden mozzanatát. A jogcím „az ötvenéves Budapest" félszázados évfordulója volt, de a lelkesedés Petőfi Sándornak szólt.

Amikor a Fővárosi Közmunkatanács a Koronaherceg utca nevét megváltoztatta, hogy abból Petőfi Sándor utca legyen, egyúttal megszüntette az 1867 óta Petőfi utcának nevezett utcácskát, amely korábban Kék-kakas utca volt. Ez ma a „Székely Mihály utca".

Pejtsik Árpád

szerű, világszínvonalon álló technológia hazai és külföldi diadalát segítették elő. Szólnunk kell most arról is, ami az ügyben már kevésbé örvendetes, és ami, ha az erőfeszítéseknek szárnyát nem is szegi, mindenesetre lelkesedésünket lehűtheti egy kicsit. Az építés gyakorlati nehézségeiről van szó. Az Észak-Magyarország című miskolci napilap február 7-i száma *„Ötvennégy méter magasságban”* címmel tudósítást közöl a leninvárosi építkezésről, amelyben egyebek között a következőket olvashatjuk:

„... A csúszózsaluzással készülő kémény esetében nem sikerült tartani a beruházási programban rögzített határidőt. Hogyan vélekedik erről *Raft* Mátyás, az Erőmű Beruházási Vállalat kirendeltségvezetője?

— Mi azt kértük a generálkivitelezőktől, hogy 1973 végére érjék el az 54 méteres szintet. Sajnos, a 31-es ÁÉV, amely alvállalkozóként működik közre ebben a beruházásban, *május helyett lényegében novemberben fogott hozzá a kéményépítéshez.* Aztán közbeszólt a több napos, szokatlan hideg ...”

Mahlik András, a 31-esek kirendeltségvezetője a helyszínen lényegében megerősíti ezeket az információkat, hozzáfűzve még, hogy a hideg „közbeszólása” magyarán annyit jelent: *nem készültek el rendben a téliesítési munkálatokkal*, és hogy az utóbbi he-

Pollack Mihály emlékezete

Műemléki környezetvédelem Tahitótfalun

TAVALY EMLÉKEZTÜNK arra, hogy kétszáz évvel ezelőtt — 1773. augusztus 30-án — született Bécsben *Pollack* Mihály, a magyarországi klasszicizmus nagy építőművésze. A bécsi Akadémián jelentős mesterektől tanult építészetet, majd egy ideig Milánóban tartózkodott, ahol idősebb féltestvére, Leopoldo *Pollach* révén, aki ugyancsak építőmester volt és Lombardiában működött, megismerkedett a XVI. században élt, vicenzai születésű nagy olasz építőművész, Andrea *Palladio* alkotásaival. Sokat tanult Palladio műemlék templomainak és pompás palotáinak építészetéből, amelynek hatása alól nem tudott szabadulni egész életében.

Amikor huszonöt éves korában véglegesen Magyarországon letelepedett, meglátta Pest új fejlődési lehetőségeit. Ettől kezdve, a múlt század első felében nemcsak Pest új városképét alakította ki, több nagy középület és jó néhány polgári ház építésével, hanem szerte az országban az ő tervei szerint épült néhány középület és vidéki kastély is.

Első pesti nagy munkája a Deák téri evangélikus templom homlokzatának tervezése volt, majd amikor 1808-ban

vissza. A nyaraló egyik részének bérlője ugyanis szabálysértést elkövetve a műemlék jellegű ház hátsó udvarán toldalékfalakkal „autó-motorszerelői műhely” építésébe kezdett. Várhidy Imre Tahitótfalu községi tanácsához panasszal fordult és szabálysértési eljárás megindítását kérte. A tanácselnök tavaly július 27-én írásban közölte vele, hogy a szabálysértési eljárást megindította, ezzel egyidőben *az eredeti állapot helyreállítására kötelezte a szabálysértőt.* Mindamellett megjegyezte, hogy „ezen túlmenően a községnek más hatásköre nincs, így feltétlenül szükséges lenne, ha bejelentése alapján az *Országos Műemléki Felügyelőség* a helyszínen vizsgálatot tartana és észrevételeit közölné az illetékes hatóságokkal és a községi tanáccsal”.

Erre a panaszttevő 1973. július 30-án beadvánnyal fordult az Országos Műemléki Felügyelőséghez, egyúttal beadványát eljuttatta *Szabó* János államtitkárnak, az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériumban, hogy tájékoztassa a tahitótfalui egykori Pollacknyaraló mai állapotáról. Szabó János államtitkár válaszában közölte, hogy „a műemlék jellegű szüreti ház környezetének műemléki környezetként való védelmére a jogszabályok nem adnak lehetőséget és így a 13 kh-as területen belül végzett építkezések nem vonhatók műemléki hatósági engedélyezés alá”. A szüreti háznak *Pollack Mihály emlékéhez a jelenleginél méltóbb hasznosítása valóban kívánatos volna*, de a tanácsi szervek nem tudják a bentlakó kihelyezését vállalni, így a használat megváltoztatására jelenleg nincs lehetőség.

A MUZEOLÓGUS tovább küzd a műemlék jellegű épület környezetvédelméért. újabb beadványában hivatkozik arra, hogy a műemléki környezetvédelemről szóló 1967. évi minisztertanácsi rendelet 6. §-ának első bekezdése így hangzik: „A műemlékké, a műemlék jellegűvé és a városképi jelentőségűvé nyilvánított építmény védettsége kiterjed az építményhez tartozó földrészletre (park, *udvar*, kerítésre, támfalra és melléképítményekre) is.” Tehát vonatkozik az udvarra is. Már pedig ha a műemlék jellegű ház hátsó udvarán „autó-motorszerelő műhely”-t emeltek, s ez a községi tanács szerint is szabálysértés, akkor az épületet még is nagyobb védelemben kellene részesíteni.

Pollack Mihály emléke megérdemelné, hogy egykori kedvelt tahitótfalui nyaralóját, amelyet oly nagy gonddal épített és a nyaralót övező tájkert fáit is maga ültette el, *a műemlék jellegű házhoz méltó környezetvédelemben részesüljön.*

(környei)

Baromfifeldolgozó épül Zalaegerszegen

Baromfifeldolgozó üzem épül Zalaegerszeg határában, a Zala megyei tsz-ek és a Baromfiipari Országos Vállalat társulásával. Az üzem egy műszakra tervezett kapacitása évi 500 vagon lesz.

Repülőgép-szerencsétlenség Kaliforniában

A kaliforniai *Bishop* közelében szerdán este lezuhant a Sierra Pacific Airlines légiforgalmi társaság egyik Convair—440 típusú gépe, amelyen filmesek utaztak. A gép hat perccel felszállása után, 2500 méter magasban *hegynek ütközött és kigyulladt.* A szerencsétlenség színhelye mély völ-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kiss Miklós

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

1972 AUG 13

1021

„Tanya, tanya, tanya a lakásom..."

Tegnapelőtt kimentem a Kartács utcai KISZ-vezetőképző táborba. Folyamatos híradásainkból ismeretes, hogy a VI. országos diák honismereti tábor vendégei költöztek ide nemrég. Nos, úgy véltem, hogy az ország végeiből néhány napja ideseregleti középiskolások és ipari tanulók azóta bebarangolták a helyi honismereti mezőket, és lévén magam is bevándorló, ki tudja mi mindent láthatok meg a szemükkel, amire ezideig esetleg ügyet se vetettem. S így lett? Így. Merthogy például Izsó Miklós Kálvin téri Csokonai-szobrán megszámoljam a gombokat, a zsinórokat... szóval ez korábban nem jutott eszembe. Csakhogy Nemeskéri Kiss Lajos Tolna megyei ipari tanuló megszámolta ám, s másodszor, harmadszor is úgy találta, hogy több a gomb, mint a zsinór. Íme, kedves debreceni lakos lehet csodálkozni, s ha mégis hihetetlennek tűnik, meg is lehet győződni róla. Jó magam is utána nézek majd, ha arra járok. Egy szó mint száz, a honismereti diáktábor szekciói — megannyi expedíció — röpke három nap alatt feltérképezték a város történeti, néprajzi, irodalmi, munkásmozgalmi s egyéb kulturális és természeti örökségének jó részét. Persze elsősorban azokat a híradásokat, amelyek emlékművi, tárgyi műemlékekként maradtak ránk.

Van aki nem ád többet a honismereti mozgalomnak egy fölényes kézlegyintésnél, s a hozzátartozó kinyilatkoztatásánál: „lokálpatrióta mind, aki műveli". Hát én ilyen lokálpatrióta szeretnék lenni, mint ezek a fiatalok, mint például az irodalmi szekció tagjai, akik a felnőtt kutató áradó örömével cserélik ki ezekben a napokban egymás közt „kutatásaik" eredményeit.

Hisz Tolna, Szabolcs, Szolnok küldöttei meglehet sohase hallottak volna annyit Pathó Pál magyarszögyéni sírjáról, amennyit Szedlacsek Emília mesélt nekik. S az legalább olyan izgalmas, ahogyan Nemeskéri Kiss Lajos elindult Tolnában, hogy a legendacsipkét verő szájhagyományban fellelje A négyökrös szekér legigazibb Sass Erzsikéjét, hogy kiderüljön, talán nem is helyénvaló a múlt század végi nyilatkozat, miszerint az esthajnalcsillagot választották volna maguknak Petőfivel csillagul.

Túl hamar lelkesedek? Meglehet; de csak ott, hol a nemes, a szép és e kettő igazsága eszmél. S a tegnapelőtti estén mindezt kétszeresen megtaláltam. Nem is tudom eldönteni, Terge Lajos táborvezetőnek vagy dr. Béres Andrásnak, a Debreceni Népi Együttes vezetőjének gratuláljak-e előbb. Egyiknek a nagyszerű szervezésért, a másiknak az oldott, közvetlen s talán épp ezáltal eredeti esti műsorért, műsorvezetésért. Vagy a KISZ-bizottságnak? A Hazafias Népfrontnak, s a többi rendezőnek? A GÖCS-nek talán, amely egy sor vállalattal és intézménnyel együtt az első szóra rendelkezésre bocsátotta mikrobuszát, hogy ne legyen fennakadás a vidéki, a helyi kirándulásokban? Azt hiszem valamennyiüknek előlegezni lehet az elismerést és a köszönetet.

A nagy motívumot, a tegnapelőtti est emlékezetes pávját azonban dr. Béres András együttese röptette fel a százegynéhány ifjú szemből. „Tanya, tanya, tanya a lakásom" — énekeltük a varázslatos tambura után, de nem a bezárt, nem a külön, nem a kerített kőtanya épült fölénk, hanem az egymásba pillantás szomjának négy határra néző tanyája.

Gulyás Imre

vetkezetek
rtók!

éshizlalás az új
lett az eddigieknél
övedelmet biztosít!

sztus 1-e után leszerződött hízott serté-

entes
ti súlyú 24,00 Ft/kg

ti súlyú 23,70 Ft/kg
ertés
ti súlyú 21,80 Ft/kg

ti súlyú 21,50 Ft/kg
és hízott

i súlyú 21,50 Ft/kg

ásárlási árakon felül 1 Ft/kg minőségi
20 db olyan egyöntetű minőségű fehér
knek egyedi szalonnavastagsága — hát-
stagságot.
legalább 40 db szerződéses feltételek-
úgy további 1 Ft/kg mennyiségi felár

, hogy vállalatunk
erződéskötéseket
tovább folytatja

lak szerződést kötni előjegyzésbe vesz-
t.
lvilágosítást járási kirendeltségeink és

lú-Bihar megyei

szállítását
vállalja

a nyírmártonfalvi
Toldi Miklós
Termelőszövetkezet.
Szállítás megegyezés
szerint.

MEGRENDELÉS:
DEBRECEN,
HATVAN U. 48. SZ.
ALATT,

Szállítási Iroda.

Telefon: 12-786.

Bútortárolásra
alkalmas

raktár-
helyiséget

keres bérbevételre
a

SZÉK ÉS
KÁRPITOSIPARI
VÁLLALAT

Salétrom u. 5.

DEC
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
KRITIKA
Budapest
Izsó Miklós

mozgalom értékelésének kérdéseit feszegeti.

1021

PETŐFI ARCA
A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN

Izsó Miklós: Petőfi Sándor. Gipsz, vázlat. Petőfi Irodalmi Múzeum

amelyben megélhetési gondjaival magyarázza Petőfi-könyve születését. Igaz, ez a könyv több mint másfél évtizeddel a Tanácsköztársaság bukása után, 1936-ban készül el. S ez a másfél évtized új történelmi helyzetet teremt, s ami még fontosabb, lényegesen megváltoztatja Illyés történelemélményét, de írói-politikusi szerepét is. Ám éppen ez a változás viszi még közelebb Petőfihez. Egyre jobban elmélyülnek az ellentétek a népi írók és az „urbánusok" között, s Illyés emellett azt is érzi, hogy saját táborában is elszigetelődik. „A legnagyobb népi költő olyasmit írt le rólam: géppisztolyos politruk, a legnagyobb proletárköltő: egykevitéz. Számot kellett vetnem, egyedül maradok, senki sem látja, amit én" — írja később ezekre az évekre emlékezve. S ez a helyzetállapot még akkor is sokat árul el a „Petőfi" lélektani hátteréről, ha a könyv írása évében még nem az események tényе, csak előérzete igazolja ezt az egyedülmaradást. Szellemi előre, eszmetársra van szüksége, akinek a tekintélyével igazolhatja saját különvéleményét? Mert — tudjuk — a forradalomról, a népről, a nemzetről különvéleménye volt. Miért fordult Petőfihez? — Részben ezért. De van más oka is. Példára van szüksége, hogy erősítse magát: hogyan lehet néphez, nemzethez, forradalomhoz hűnek maradni, ha az ember csak kevesekkel marad együtt. S Petőfi a legnagyobb példa ebben is. De nemcsak a tenni akaró politikai indulat mozdítóját érzi Petőfiben. Mértéket, viszonyítási pontot érzékel benne művészreflexeivel is. Aranyról írott tanulmányában vallja, hogy sokáig az ő költészetéből is „csak azt szerette, ami benne Petőfi volt", s Fazekas líráját, „kitűnő szemét", „nagyszerű fülét" is azért dicséri, mert „legjobb verseiben... mintha Petőfi közelgő hangját hallanánk". Amikor a népdal törvényeit igyekszik feltárni, úgy látja, „Petőfi volt az egyetlen, aki sejtette a titkot", máshol pedig a XX. század két óriása — Ady és Móricz — erejét magyarázza azzal, hogy „Petőfi népbe vetett hite" volt a „reménytartalékuk". De ómaga számára is kimeríthetetlennek tűnik ez az erőforrás. 1948-ban kibővítve adja ki Petőfi könyvét, a személyi kultusz éveiben

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KRITIKA
Budapest

1972 DEC

Izsó Miklós

1021

PETŐFI ARCA
A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN

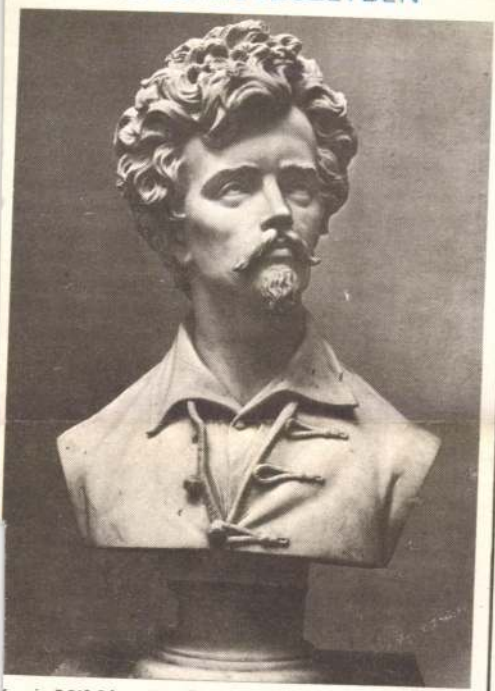

Izsó Miklós: Petőfi mellszobra. Márvány, 1872. Magyar Nemzeti Múzeum

tikai és irodalmi közélet is. Az a nyolc esz-
tendő, amelyet a kötet az irodalomtörténeti
időből kimerít.

Petőfi valóban a csizmája sarkával rúgta be
a szalonajtót. Nem törődve azzal, hogy
az ajtó élével a közelállókat mindjárt fel-
löki. Milyen búbot ejtett már zsenge költő
korában a derék Garay János homlokán! Aki
nem követett el más vétséget, mint hogy —
nyilván kitüntetésnek szánva — teljes névvel
közölte lapjában Petőfi „incognitóban" bekül-
dött versét. „De mind a mellett is e nemes
szándék szószegéssel volt egybekötve — írta
fölhevült glosszájában a már népszerű költő
—, ami pedig aligha legragyogóbb oldala az
embernek és ezen fölül írói jogtapodással, mi
megint nem nagyon dicséretes oldala hírlap-
szerkesztőnek." És nem sokkal később a ke-
vésbé derék, mert ráadásul rossz költő
Szeberényi Lajos esete, Petőfi mily erő
ütéssel bokszolta ki belőle, hajdani diáktársá
ból az irigységet! Szeberényi „Tavasz" cím
mel ártatlan „önképzőköri" antológiát adott k
a volt pápai diákok verseiből: Petőfi korai poé
máit is saját zöngeményei közé emelve. Mir
a költő nyílt levelet írt a „pápai képző-társu
lathoz", megígérvén: „a Tavasz második füze

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 SEP 22
KÉPES ÚJSÁG
Budapest
Izsó Miklós

1021

IZSÓ MIKLÓS: TÁNCOLÓ PARASZT (terrakotta)

SAJTÓFIGYELŐ

A MŰTERMÉBEN

ÜNNEPI KÖNYVHÉT (plakát, 1962)

SZUZET A HERCEGNEK (filmplakát, 1970)

500 ÉVES A KÖNYVNYOMTATÁS (bélyeg, 1973)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 NOV

Könyvvilág

Izsó Miklós

1021

Izsó Miklós: Csokonai (Dercsényi—Zádor: A magyarországi művészet története c. műből. Corvina, 1072 oldal, kötve 263 Ft.)

nak egy
nyilvár
nanista-
nye akk
1935 n
ta Inte
gresszus
az embe
egető fas
rialista h
szembe
csületes

ogadhatónak bizonyult
ogramot, mely lehetősé-
nyújtott a legszélesebb
rű összefogásra és ered-
nyes fellépésre a világ-
tasztrófa elhárítása érde-
ben.

A mű ismerteti a VII. ngresszust követő eseméeket, a népfront-politika, antifasiszta összefogás egvalósításának kísérlet, eredményeit, s trakus következményű balkereit a különböző európai országokban; a Spanyolországban elindult népi dekratikus fejlődést, a tárnokok által kirobbantott enforradalmi puccs és a lgárháború történetét; a ásodik világháborút megző katonai, diplomáciai ciókat, a kommunisták tal vezetett forradalmi oletariátus és a haladó mokratikus-hazafias erők yüttes ellenállását a fazmussal szemben.

Kitűnően áttekinthető csortosításban ismertetik a erzők *az antifasiszta koalíció háborús erőfeszítéseinek főbb mozzanatait, a gy Honvédő Háború y-egy szakaszának jelentőségét, az európai fegyveres ellenállás hatását a zdelem végső kimenetelére.*

Elismerésre méltó munjuk közben a kötet írói *Babirák* Ilona, *Borsányi* örgy, *Borsi* Emil, *Csonka* ózsa, *Harsányi* Iván, *Honti* zsef, *Lakatos* Árpád, *gy* László, *Tóth* László — int a lábjegyzetekből is derül, hatalmas mennyigű forrásanyagot tanulányoztak át, ami lehetővé te számukra a téma sokdalú megközelítését, a rgyilagos, tudományosan lytálló állásfoglalást. A tetet záró gazdag kronogiát *Surányi* Róbert, a vmutatót *Németh* István ította össze.

Vadász Ferenc

nemzetközi munkásgalom története, 1830—5. Szerk.: Dr. Csonka zsa és Harsányi Iván. suth. 464 oldal, kötve Ft.)

tessék koalíciós partnerüket a Szovjetuniót; végül az Egyesült Államok és Anglia azért nyitja meg a nyugat-európai második frontot, nehogy a gyors ütemben előnyomuló szovjet csapatokkal szemben lemaradjanak Nyugat-Európában.

Tari József

(V. A. Szekisztov: Háború és politika. Zrínyi. 560 oldal, 32 forint.)

A szociológia t

Jan Szczepanski célkitűzései egybevágnak a méltán híres jelenkori lengyel szociológus generáció programjával: széles olvasóközönség előtt bemutatni e meglehetősen ifjú tudomány kutatási területeit és metodológiáját, népszerűsíteni eredményeit, és mindezek mellett, de nem utolsósorban megvilágítani a többi társadalomtudományokhoz fűződő sokoldalú, ám nem mindig kellőképpen tisztázott kapcsolatait.

Ez a célkitűzés azonban csonka maradna anélkül a történeti vizsgálódás nélkül, amelyet *A szociológia története* című művében úttörő módon, sikerrel végez el, mégpedig úgy, hogy mondanivalója világos, érthető a nem szakképzett olvasók számára is. Pedig a feladat csöppet sem volt könnyű: „A társadalomtudományok általában, s a szociológia különösen az európai társadalmak hosszú fejlődése során kristályosodtak ki. Ez a folyamat rendkívül érdekes, és noha feladatunk a szociológia XIX. és XX. századi fejlődésének ismertetése, mégis fő vonalakban be kell mutatnunk azt az átmenetet, amely a középkori teológiai szintézisektől a szociológiáig ível" — írja a szerző.

A szociológia történetének főbb fejlődési csomópontjait tömören, ám rendkívüli

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 OKT 31

Zalai Hírlap

Izsó Miklós szobrára-művész

Bélyeggyűjtőknek

Csokonai

T021

November 17-én a Magyar Posta két forint névértékű bélyeggel emlékezik meg Csokonai Vitéz Mihály születésének 200. évfordulójáról. Az új kiadvány a felvilágosodás költőjének szobrát ábrázolja, amelyet Izsó Miklós formázott meg Csokonai szülővárosa, Debrecen részére. Az emlékmű képét Bokros Ferenc alkalmazta bélyegre. A költő hányatott élete során végigbarangolta az országot, megismerte a népet, magába szívta a népköltészet erejét. 32 éves korában szülővárosában halt meg. Alkotásai századokra, költő utódok egész sorára hatottak. Korát megelőzve látta a társadalmi rendszer kegyetlen igazságtalanságát: „Hány jó ész lett vaddá, hogy nem mívelék." Gazdag érzelmi hullámzásról tanuskodó szerelmes versei igaz gyöngyszemei költészetünknek. 1955-ben, halálának 150. évfordulóján a költő arcképét már bemutattuk bélyegen, amely jeles művei egész sorának címét is emlékezetünkbe idézte.

tállóikba
szaporula
hanem
rolnak b

Az id

Jövőr
nyílik s
kezdene
latforgalmi és húsipari vállalattól 200 feketetarka bikát kapnak Lengyelországból. Ezek várhatóan 200—300 kilósak lesznek és 5,5 mázsára hízlalják majd. A feketetarka bikák olasz exportra kerülnek.

A balatonmagyaródi tsz-ben a fő ágazat az állattenyésztés. Tavaly 10,5 millió forint volt ebből a bevételük, az idén 2,5 millióval többre számítanak.

Hungrie '73
Bejrútban

yeket,
y a
amat,
nyek-
a tel-
vezett.
hogy
csola-
kész, s
k szí-
tudjak

— A munka- és üzemszervezés bevezetésének következtében az egerszegi üzem termelőegységeinél a termelékenysége 10—30 százalékkal növeke-

Izsó Miklós Szobász

Budapesti Szemle, 1897 / XC.

153 – 158. l. – l. m. gy.: Könyvbírálat

Szana Tamás: „I. M. élete és munkái" c. k.-ről

Írók és művészek társasága

Pesti Hirlap. 1880. febr. 24. 4.

Izsó Miklós síremlékének....

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1880. aug. 8.

Kaas Ivor: Magyar festők

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1880. aug. 15.

Kaas Ivor: Magyar festők

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1880. szept. 22. 3.

Izsó Miklós sírmetéke ügyében...

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1880. okt. 13. 5.

a főrendiház lépcsőháza

Izsó szobrász.

/Szalay és Eötvös József
szobrai a N.Muzeumban./

Pesti Hirlap.1882.jul22.1-mell.3.l.

Izsó szobrász.

Pesti Hirlap. 1882. jul. 24. 1-mell. 2. l.

Izsó szobrász.

Pesti Hirlap. 1882. szept. 6. 3. l.

Izsó Miklós szobrász.

Pesti Hirlap. 1882. okt. 16. 15. l.

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap, 1882. nov. 6. tárca
Porzsolt Kálmán: Képkiállitás
Székesfehérváron

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap, 1882. nov. 20. 4.
Müvészeti hirek

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1885. márc. 21. 3

Szobrászatunk az országos kiállításon

Ipso kiklós nobrán

Budapesti Hirlap. 1882. VII. 22.

200 n. 3. o. (Sp. és M.)

Jbl

Körplantika Szalay László és Kötvös

Jozsef mellszobra a kamperti kimjeremban

Izsó Miklóstól.

Budapesti Kiilap. 1882. VII. 22.

200. n. 3. o. (Sz. és M.)

701

Ipsó Miklós szobrász

Budapest, Mélap., 1882. VII. 23.

201 sz. 7. o. (Ipsó Mi

Ybl

Egyesületek

Régészeti Egylet Rimaszombatban
Izsó Miklós budapesti Petőfi-szobor mintája.

Budapesti Hirlap 1882. VII.23.
201.sz. 2.o. /Sz.és M./

Izsó-emlékbizottság

Budapesti Hirlap, 1882, X. 27

296. sz. 4. o. (Iz. és M.)

Izsó Miklós szobrász.

Képzömüvészeti Szemle. 1879. 1. sz. 4. l.
12. sz. 146. l.

" Busuló Juhász " Izsó Miklóstól.

Képzömüv. Szemle. 1879. 12. sz. 146. l.

Körplasztika
Henszlmann Imre mellszobra
Izsó Miklós

Századok 1908. 863 o.

Vegyesek

Patak Jenő

Izsó Miklós szobrász/19.sz./elkészitette Pyrker érsek szobrát.

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.3.293.old.

Izsó Miklós , szobrász.

Literatura.1931.VI.év.5.sz.183-187.l.
Izsó Miklós küzködései.

Izsó Miklós

cród

Pasteiner

et universeter tört

394. l.

— Igen — folytatta Vázsonyi —. Itt van például Ludwig Dénes ur. Ő rá ráillik a következő versezet:

Ez az ur két lovon egy testtel —
Egyszer Esti Kurir, máskor A Reggel.

Aztán Rátkay Károly felé fordult:

Hét közt nyugodt bölcs, máskor tüzes tapló
Egyszer Esti Kurir, máskor Hétfői Napló.

Vázsonyinak ezekkel a rögtönzésekkel nagyobb sikere volt, mint talán akármelyik politikai beszédével. Hat héttel halála előtt . . .

(Az utolsó békebeli.) Wolf Miksa népszerü szegedi földesur, kedves, magyaros mulatozásairól ismeretes. Éjszaka bemegy a Kass-kávéházba. Szeged csöndes már este tiz óra után. A trianoni határ közelében kettős a szomoruság és a szegénység. Jellemző erre a helyzetre, hogy egyetlen valamirevaló cigánybanda van csak a városban, amely fölváltva muzsikál hol a Kassban, hol a Tiszában. Egyébként Szegedet is kikezdte a jazz, a négeres-szemitás zene. Nos hát Szegeden alig mulat már valaki cigánnyal.

Hová lett a Petőfi-szobor?

A VI. kerületben, a Kazár utca 3. sz. kapu feletti homlokzati részén látható a legrégibb budapesti Petőfi-szobor. Bevilaqua Borsodi Béla szerint Izsó Miklós mintázta arról a rajzról, amit Barabás Miklós készített Petőfiről.

A szobor miatt 1867-ben az akkori Kék Kakas utcát Petőfi Sándor utcára változtatták és egészen 1911-ig ezt a nevet viselte, amikor is a belvárosi Koronaherceg utca nevét változtatták Petőfi Sándor utcára, míg a VI. kerületi Petőfi Sándor utca ugyanekkor a Kazár utca nevet kapta. Tehát a Petőfi név a Terézvárosból a Belvárosba költözött, viszont a szobor ottmaradt a Kazár utca 3. számú ház homlokzatán.

Az elmúlt héten ismét arra jártam, hogy megnézzem a szobrot. Igen megdörzsöltem szemem, mert a szobornak hűlt helyét találtam. De a háromemeletes épület, amelynek homlokzatát a szobor díszítette — ugyancsak szőrén-szálán eltűnt. A ház helye grund, vagy divatosan mondva foghíj lett. Üres teleknek nem mondható, mert a tanács gépkocsiparkolás és anyagtárolás céljára kiutalta egy ktsz részére.

Mindez rendben volna. Jó néhány elöregedett, roskatag épületet kellene még sürgősen lebontani világszép fővárosunkban. — De hová lett a szobor?

Kécsi Ferenc

mondja a fiatal és unott pin-
cér, azután egyszerűen -
nik, mint akit egyált
érdekel ez a negyv
éhes és szomjas emb

— Vendéglátóipar
mely intézményében
dolom — az udvarias
tényező, amely az idő
haladtával nőttön fogy.

A gondolat megtetszik, gondolom, beírom a panaszkönyvbe.

— Panaszkönyv nincs — mondja a fiatal és unott pincér.

— Nem is volt?

— Volt — mondja a fiatal és unott pincér —, de megtelt.

S arcán felötlik a szakmai büszkeség fénye.

(b. g.)

— **Dobi István,** az Elnöki Tanács elnöke a Brazíliai Egyesült Államok nemzeti ünnepe alkalmából táviratban

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Izsó Miklós
ÉSZAKMAGYARORSZÁG
1966 JAN 7.

A hónap közepén újra megnyílik az erdőbényei kisgaléria

Az idén emlékszobát rendeznek be Izsó Miklós szülőfalujában

Borsod megyében pár évvel ezelőtt érdekes és egyedülálló kulturális kezdeményezést valósítottak meg. A helyi képzőművészek javaslatára és segítségével Erdőbényen állandó jellegű képtárat, Szikszón pedig grafikai kiállítást rendeztek be. A falusi kisgalériák gazdag anyagát a környék lakóin kívül nagy számban tekintették meg a megyébe látogató külföldiek is, és a kiállítások hatására mindkét községben képzőművészeti szakkör alakult. Ezeknek ma már csaknem 40 tagja van, akik a rajzolás és festészet alapjainak elsajátítása mellett havonta egyszer klubesten találkoznak. A változatos, színes összejövetelekre meghívják a falu lakóit, akikkel közösen hallgatják meg a művészettörténeti előadásokat, a kishangversenyeket és a dolgozókat bevonják a részére — többek között — Kondor Bélától, Gross Arnoldtól, Würtz Ádámtól, Fenyedi Gyulától, Csohány Kálmántól és Hincz Gyulától 36 ezer forint értékben vásároltak új alkotásokat, és ezekkel a kiállított anyag egy részét februárig kicserélik. Az idén Miklós szobrászművésznek, aki a megyében született és iskoláit a sárospataki kollégiumban végezte. Szülőfalujában, a róla elnevezett Izsófalván emlékszobát rendeznek be, amelyben kiállítják a nagy magyar szobrászművész legszebb alkotásairól készült fényképeket, gipszmásolatokat és a gyűjtés során előkerült személyi tárgyait. Az Izsó Miklós emlékszobát előreláthatólag a nyári hónapokban nyitják meg.

szakmai vitákba is.

A két falusi képtár híre már túljutott a megye határain és ezért a tanács művelődésügyi osztálya elhatározta, hogy azokat rangra emeli. Ennek érdekében az elmúlt évben több mint 200 ezer forintos költséggel korszerűsítették és kiváló fényhatású világítással szerelték fel az erdőbényei kiállítóhelyiséget. Ezenkívül a ma élő festőművészek legszebb alkotásaiból mintegy 50 ezer forint értékű képet vásároltak és így a január 16-án újra megnyíló kisgalérián 40 olajfestményt és 56 grafikát láthat majd a közönség.

A gazdag anyagról igen szép kivitelű, 20 fotómásolattal ellátott katalógust adnak ki. A szikszói grafikai képtár

„1
a sajószentpéteri járási szülőotthonban

/1021

Izsó Miklós (1831–1875)

Madarász Viktor: Izsó Miklós arcképe (1870 körül)

A modern magyar festészetnek voltak iskolái, művészcsoportjai, telepei: egymást tisztelő és buzdító festők közös vállalkozásaiban alakult ki az a formanyelv, amely alkalmas volt új tartalmak tolmácsolására, nemzeti sajátosságok kifejezésére. Szobrászatunkról nem mondhatjuk ezt. A magyar nemzeti szobrászat — a Kolozsvári testvérek középkor végi működése óta — jószerivel mindössze két szobrászunk tragédiával teli küzdelmének a gyümölcse: *Ferenczy Istváné* és *Izsó Miklósé*. Az egyik a klasszicizmusnak, a másik a romantikával színezett reális kifejezésmódnak volt — zseniális — képviselője. Ferenczy a reformkor művésze, aki mindenre vállalkozott: hagyományteremtésre, a magyar nemzeti szobrászat alapvetésére. Ha célját nem érte is el teljesen, az úttörés az ő érdeme. Kezdeményezését Izsó folytatta, aki három éven át tanítványa is volt a Rimaszombatban élő öreg mesternek. Átvette tőle a stafétabotot — és neki talán több is sikerült, mint mesterének. Izsó csakugyan nemzeti szobrászatot alkotot, életműve Munkácsynak, Aranynak, Petőfinek, a XIX. század nagy klasszikusainak sorába emelte őt.

Táncoló paraszt, 1864. (Terrakotta, 29 cm, Magyar Nemzeti Galéria)

Út és cél

Izsó Miklós 1831. szeptember 9-én született a Borsod megyei *Disznóshorváton*, a mai *Izsófalván*. Apja szorgos, földművelő parasztgazda, példás méhész volt, aki kelmefestéssel is foglalkozott. Anyja egy falusi iskolamesternek volt a leánya. Izsó szolgadiákként a híres, szabad szellemű sárospataki kollégiumban tanult — de igazi iskolája a *szabadságharc* lett. Tizenhét éves korában katona, honvédhadnagyként vett részt a

állások miatt sokkal kisebb — *19 km/óra* — lesz. De ez is fejlődést jelent, mert a jelenlegi kocsikkal csak 14,5 km/óra utazósebességet tudnak elérni.

Már említettük, hogy a befogadóképesség növelése miatt az új kocsik *hosszabbak* lesznek. A jelenlegi kocsipark 17, kétkocsis, 159 utast befogadó szerelvényből áll. Óránként legfeljebb 30 szerelvény indítható, azaz 4770 embert tudnak szállítani. Most azonban 21 új, háromkocsis szerelvény készül, egyenként 252 utas befogadására. Ezekkel 35 szerelvény indítható óránként, vagyis 8820 emberre nő a szállítási kapacitás. Egy-egy kocsiban az ülőhelyek száma 48, az üléseket a villamospáholyok mintájára helyezték el, tehát az álló utasok nem taposnak az ülők lábára.

Hogy 35 szerelvény indítható óránként, az az új *jelző- és biztosítóberendezés*nek köszönhető. A vasút jelenlegi jelzőberendezése a maga korában szintén fejlett szerkezetnek számított, de nem teszi lehetővé, hogy a szerelvények az állomástávolságnál jobban megközelíthessék egymást. Az új berendezés jóvoltából csökkenteni lehet a szerelvények követési távolságát, sűrűbbé válnak a járatok, és ily módon a vonal átbocsátóképessége tovább növekszik.

Az utazás biztonságát szolgálja a szerelvények egymástól független *két fékrendszere*. Az egyik az *ellenállásfék*. Fékezéskor a motor nem kap áramot, a kocsi mozgása azonban tovább forgatja, s ezért ilyenkor dinamóként, áramfejlesztőként működik. A keletkezett áramot *ellenállás* — tekercs — veszi fel, amellyel szemben a motornak munkát kell végeznie, s ez a munka emészti fel a kocsi eleven erejét. Itt tehát maga a motor fékez. A másik a *sűrített levegős fék* a tengelyhez erősített tárcsát szorítja pofák közé.

Az utazás kényelmére is gondoltak: a *kerekek gumibetétesek*. Ez csökkenti a gördülés zaját, és hozzájárul a kocsi rugózásához. Mindegyik kocsirészben *ventillátor* gondoskodik a szellőztetésről. Az utazás kellemességét fokozza a tetszetős, világos színű farostlemezből készült belső burkolat, amelyet rásajtolt műanyag védőréteggel látnak el.

A jubiláló vasút az új kocsikkal megújulva, az Erzsébet királyné útig meghosszabbodva remélhetőleg ugyanúgy ki fogja elégíteni a kor igényeit, mint a millennium idején.

Enyedy László
okl. mérnök

?? kérdezz felelek !!!

Mit nevezünk az „agadiri párducugrás"-nak? — kérdezi Kovács József rákosszentmihályi olvasónk.

Kunszery Gyula válaszol:

Az „agadiri párducugrás" a századunk eleji nyugat-európai nagyhatalmak — Anglia, Franciaország, Németország — afrikai gyarmatosítási vetélkedésének egyik jelentős epizódja volt. Az 1911-ben kitört marokkói belső zavargások alkalmával Franciaország — rendcsinálás és a marokkói szultán védelme ürügyén, de voltaképpen új afrikai gyarmatszerzés céljából — behatolt Marokkóba, amely így végül is francia protektorátus alá került. II. Vilmos német császár rossz szemmel nézte Franciaország újabb afrikai terjeszkedési törekvését, s rosszallásának, valamint a marokkói német gazdasági érdekeltség védelmének tüntető gesztusaként a Panther nevű német ágyúnaszádot menesztette Agadir marokkói kikötőbe, hogy megvédje a Dél-Marokkóban levő német cégek létét és vagyonát.

Ezt a műveletet a történelem azért nevezi „párducugrás"-nak, mert a hajó Panther neve párducot jelent. De jelképes értelme is van az elnevezésnek: Németország afrikai gyarmati igényeinek meglepetésszerű bejelentését jelentette. S ez egyaránt heves ellenzést váltott ki mind Franciaország, mind pedig a közvetlenül ugyan nem érintett, ám a német flotta-uralomra egyre inkább féltékenykedő Anglia részéről. A válságot akkor még sikerült diplomáciai úton s főként a bennszülött gyarmatosított népek rovására tett területi engedmények árán elsimítani, de csak ideig-óráig, egészen pontosan három esztendeig: az első világháború kitöréséig.

Fent: Csokonai-emlékmű, 1867.
(Vázlat, gipsz, Debrecen,
Református Kollégium)

Középen: Csokonai, 1867–71.
(Bronz, Debrecen)

Lent: Almási Balogh Pál
mellszobra, 1864.
(Gipsz, 53,5 cm, MNG)

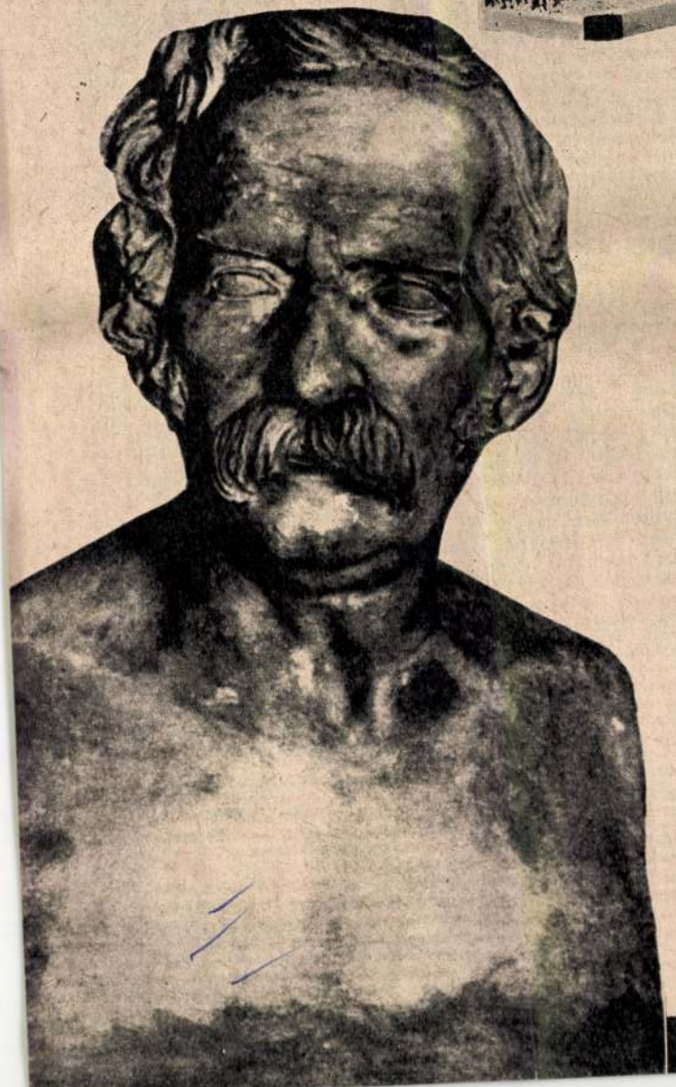

...: Búsuló juhász, 1861–62.
(Márvány, MNG)

Lent balra: Petőfi, 1873.
(Vázlat, terrakotta, 34,3 cm,
MNG)

Lent jobbra: Táncoló paraszt
(Terrakotta, 28 cm, MNG)

dekesség keresése, az irodalmias „fogalmazás" ugyanis kissé lelohasztja a szobor plasztikai erejét. Ebből még hiányzik a megoldásnak az a „gazdaságossága", az a szűkszavúságában is sokat mondás, amely Izsó főműveit jellemzi. Ellenben *a táncoló parasztokat* ábrázoló sorozat zseniálisabbnál zseniálisabb plasztikai rögtönzésekkel van teli! A szilaj mozgás, a kompozíció, az ellentétekre épülő belső elevenség, az úgynevezett kontraposzt, vagyis az ellentétes mozgáshelyzetek kidomborítása, életerős lüktetése, a hol robbanó, hol lassú lejtő tánclépés szobrászati rögzítése mindmegannyi plasztikai telitalálat, magának a szobrászi gondolatnak az újra fölfedezése. Ha beszélhetünk magyar nemzeti szobrászatról, akkor e táncoló parasztokat megjelenítő kis agyagszobrokról szólva beszélhetünk. *„Arany, Petőfi költészetének magyar valósága Izsó művében jut el hasonló rangú képzőművészeti formációra"* — írja róluk *Fülep Lajos*, a nemrégiben elhunyt kiváló Kossuth-díjas esztétikusunk, aki talán elsőként ismerte fel a magyar művészettörténet-írásban e sorozat művészi értékét. Itt is a romantika és a realizmus találkozott, de oly egyéni szinten, hogy Izsó táncoló parasztokat ábrázoló sorozatát joggal minősítjük az egyetemes művészet mércéjével is mérhető, jelentős alkotásnak.

Emlékművek

A nagy köztéri emlékművekben a megbízók ízlése már magától értetődően jobban kötötte az alkotó képzeletet. Példázza ezt a *Csokonai-emlékmű* csakúgy, mint a budapesti *Petőfi-szobor*. Az utóbbihoz készített vázlat sokkal érettebb, forradalmibb hangú, mint a megvalósult szobor — igaz, ebben az is közrejátszott, hogy a nagy mű már valójában Huszár Adolf műve. A Csokonai azonban mind a vázlat, mind a megvalósult mű tekintetében is Izsó alkotása. A megvalósult mű is remek — az egyik legszebb köztéri szobrunk. De a részletek naturalizmusa kényszerűen alkalmazkodik a megrendelők kétesebb ízléséhez s bizonyos előírásokhoz. A mű vázlata két változatban készült el. Ami ezek összevetését illeti, ismét csak Fülep Lajost idézhetjük, hogy ezzel egyszerre hódoljunk Izsó és a kiváló művészetfilozófus emlékének. A két Csokonai-szobor összehasonlító elemzésében Fülep Lajos művészettörténet-írásunknak ritka szépségű sorait írta le: *„A két alak mozgásszkémája, az arc vonásai, a ruházat és redőzet nagyjában egyezőek, s a kettő mégis lényegesen elüt egymástól. A kész szobor, hogy úgy mondjam, érettebb, egyúttal teltebb, masszívabb is, mozdulatai kerekebbek, minden ízében fesztelenebb; ami azonban mindennél döntőbb, testalkata normális, szinte szabályszerű, klasszikus arányú; a modell szokatlanul vékony, nyúlánk, lábszára, karja cingár, dereka karcsú, arca is nyúltabb, mint amazé, s a kifejezése is más. Koruk is különbözik: a szobor férfiasabb, a modell ifjabb. Az elsőről nehéz elhinni, hogy 32 éves korában elragadta a tudővesz, a másikról érzik, hogy ifjúságra termett, csak ifjúságra, nem illik hozzá a vastagodás, elnehezedés, öregedés. Az ifjúság hetykeségével lép föl, de kezének félszegsége, mozdulatainak szögletessége rácáfol; egész lénye, különösen arca, elfogódottan, szinte riadtan követi a merész mozdulatot. Csokonairól nem maradt hiteles képünk. De aki ezt a modellt látta, azután már mindig ilyennek látja. Nem is tudok sehol még egy ilyen valószerű költőképet. A nyurga siheder, amilyen Csokonai lehetett, az apostolok lován járó peregrinus*, amilyennek lennie kellett, ez ő — persze piedesztálon* és ünneplőben, palástosan, de hát a nagy urak cselédje is bizonyosan parádéba öltözött néha, hogy megjelenhessen patrónusai lakomáján vagy temetésén, meg aztán közben kiderül erről az éhenkórász kódorgóról, hogy nemzetének egyik legnagyobb fia, amilyen századok alatt is ritkán terem, s ez az ágrólszakadt különb és gazdagabb, mint mindnyájan együtt a dúsak, akiknek kegyelemkenyerét ette."* A bizottság nem fogadta el e garabonciás diákot — de a vázlat megmaradt, hirdetve Izsó kivételes tehetségét.

Rövid élet adatott Izsónak — de a művészet nem mennyiségi kérdés. Ha mást nem alkotott volna, mint a Csokonai-vázlatot és a táncoló parasztokat, akkor is a legnagyobb magyar szobrászok között volna a helye. A népből indulva, a népit megtartva vált klasszikussá.

Németh Lajos
a művészettörténeti tudományok doktora

szabadságharcban, meg is sebesült. A följegyzések szerint több ízben kitüntette magát bátorságával. A szabadságharc leverése után honvédtiszt társaihoz hasonlóan neki is bújdosnia kellett. Így jutott el Rimaszombatba. Ott *Jakovetz Antal* kőfaragómester segédjeként dolgozott hat éven át. Rimaszombatban került *Ferenczy István* mellé is: három évig volt segédje, tanítványa.

Izsó rajzai, első szobrász próbálkozásai tehetségről vallotak, és a fiatalember csakhamar megismerkedett az elmélyültebb szobrászati tanulmányokkal is. Egy Pesten töltött esztendő után *Bécs*be került, és ott díszítőszobrász feladatok vállalásával tartotta fenn magát, miközben tovább folytatta tanulmányait. Becsvágya azonban nagyobb volt annál, hogysem megelégedett volna a tisztes mesteremberi szinttel. Vágya az volt, hogy eljusson a *müncheni* akadémiára, a kor egyik leghíresebb művészképző intézményébe. Ott megtanulhatta a szakmai ismeretek alapjait, akadémikus tudású mesterré képezhette magát. Hogy vágya megvalósulhatott, azt a Bécsben tanuló, forradalmi szellemű fiataloknak köszönhette, akik „Krajcáros Egyesület" néven külön egyesületet alapítottak, hogy két éven át havi ötven forintos ösztöndíjjal biztosítsák Izsó müncheni tanulmányait. Az egyesület vezetője *Szily Kálmán* volt, a későbbi műegyetemi tanár és akadémiai főtitkár (a TIT elődjének, a Természettudományi Társulatnak a föllendítője. — *A szerk.*). Hozzá írt leveleiből tudjuk nyomon követni Izsó müncheni munkásságát, művészi elveinek kibontakozását. Célja a „magyar nép életéből vett" mozzanatokat ábrázoló és ezen keresztül a nemzeti szobrászat formavilágának a kimunkálása volt. Ennek első példája Izsó máig is legnépszerűbb szobra, a *Búsuló juhász*, amelyet nemzetének ajánlott, így hálálva meg, hogy a haladó fiatalok jóvoltából elvégezhette akadémiai tanulmányait. A szobornak hatalmas szakmai és közönségsikere volt. Petőfi hangját és szimbólumvilágát vélték fölismerni benne.

A nagy sikert, a közönség nagy felbuzdulását azonban nem követték kézzelfogható tettek. Amikor Izsó hazatelepedett, sokáig kellett még várnia, amíg tehetségének megfelelő megbízást kapott. Dolgozni dolgozott — hiszen a hatvanas évek elején a *Fáy András* mellszobrához hasonló portrék sorát mintázta, és ekkor alkotta nagyszerű agyagszobrocskáit is —, de a közületi megbízásokban méltatlanul mellőzték. A Magyar Tudományos Akadémia épületének szobrászati díszítésében csak kisebb, jobbára dekorációs feladatokat kapott, és a nagyobb szobrok közül csak egyet mintázhatott (utóbbi *Révay Miklós* nyelvész egész alakos szobra volt). Pedig feladat lett volna, hiszen ekkor írták ki a Széchenyi- és az Eötvös-szoborra a pályázatot, de Izsó egyiket sem nyerte el. Nagyobb feladatokhoz csak a hatvanas évek végén jutott. 1867-ben Debrecen bízta meg egy *Csokonai-emlékmű* elkészítésével, majd Szeged városa *Dugonics András* szobrának a megmintázásával. Ez utóbbi szobrát azonban Izsó hirtelen halála miatt már tanítványa, *Huszár Adolf* fejezte be. Ez történt az ugyancsak általa megkezdett *budapesti Petőfi-szoborral* is, amelyhez csupán vázlatot készített. A hirtelen halál 44 éves korában, 1875. május 29-én ragadta el, alkotóereje teljében, megakadályozva nagyszerű vázlatainak kiérlelését, életműve teljes kibontakoztatását. Életműve mégsem torzó, mégsem puszta lehetőség, hanem nagyszerű alkotásokkal teli gazdag hagyaték.

Portrék, zsánerszobrok

Izsó alkotói tevékenysége alig másfél évtized volt, nem is beszélhetünk hát műveiben külön korszakokról. Sokkal gyümölcsözőbb, ha munkáit inkább *tárgyuk* szerint csoportosítjuk. Eszerint munkássága három nagy egységre tagolódik: *portrék, zsánerszobrok*nak nevezhető életkép-megjelenítések és *emlékművek* alkotására. Mindegyik csoportban találunk remekműveket, nagyszerű, megvalósult műveket és még nagyszerűbb vázlatokat.

Portréi sorát a hatvanas évek elején mintázta írókról, színészekről, tudósokról, a kor magyar értelmiségének jellegzetes, kiváló típusairól. A sort *Arany János* szeretettel mintázott mellszobra nyitja meg, a főmű pedig az 1864-ben *Almási Balogh Pál* orvos-természettudósról készült mellszobra. Máig is ez az egyik legjobb magyar portré. Lélektani hűség, nagyszerű emberábrázolás találkozik az ízes mintázással, a szobrászi gondolattal. Reális, anélkül, hogy a részletekbe veszne, mentes minden külsőségtől.

A zsánerszobrok élén az 1861—62-es keletű *Búsuló juhász* áll — ez nagyobb méretben (95 cm) és nemes anyagból készült, jóllehet korántsem a főműve. A néprajzi sajátosságok hangsúlyozása, a romantikus ér-

I.

Izsó Miklós

1) Fay András és Lisznyai Kálmán mellszobrát elkészíté.

2.) A neuz. szinház csarnokában álló Megyeri szobrát véste.

Született 1831 ben Diszné s Horváton szegény szülőktől. Sárospatakon tanult sonnan a Rimaszombatba visszavonult Ferencz hez ment s mint tanítványa hat évig dogozott vala (1850–1856). Ennek halála után Pestre ment, hol elevitelkőfaragó volt. Sárosy Gyula és ő társai segélyével Bécsbe utazott, hol negyed fél évet töltött, Gassner és Meixnernél tanulván. A bécsi magyar technikus Izsak segélyével ment továbbképzése végett Münchenbe, hol az Akademiai Wiedtmann plastikai tanárképezte. Itt csinálta a busuló juhászt. Ezután Fonyháze jelenetével és egy mosolygó paravetleány szobrával tünt fel. Ujvilág utcza 16 sza volt mikteme Pesten. Itt képzitette Arany János, Egressy Gábor és Tóth József mellszobrát. Az akademia palotája homlokzatára készitette Réva, a tudós nyelvész ~~mell~~ állyszobrát, valamint a pápai ref. iskola számára Mántor István hires pápai tanár mellszobrát. 3.)

1) Az Orszag Tükre. 1864. 22 l.
2.) " " " " . 31. l.

3.) Az Orszag Tükre. 1864. 97 l. Életrajza és arczképe Maravetom I. Kőrajzában.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Izsó Miklós

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1964 OKT 29

1021

Izsó Miklós emlékszobát rendeznek be a nagy magyar szobrászművész szülőfalujában

Izsó Miklós Disznóshorvát községben született, amelynek nevét a felszabadulás után Izsófalvára változtatták. Ezenkívül semmi más nem emlékeztet szülőfalujában a nagy magyar művészre. A Borsodban élő képzőművészek kezdeményezésére a megyei tanács művelődésügyi osztálya elhatározta, hogy jövőre Izsó Miklós emlékszobát rendez be a községben és a falu parkjában szobrot állít a művésznek. A szervezési munkákat máris megkezdték. Izsó Miklós mellszobrának elkészítésével Nagy István szolnoki szobrászművészt bízták meg. Az emlékszobában fényképeken mutatják be a művész legjelentősebb munkáit és itt helyezik el legszebb alkotását: a búsuló juhász eredeti nagyságú mását. A szoboravató ünnepségre és az emlékszoba megnyitására a jövő év májusában kerül sor.

a Kossuth Könyvkiadónál. A tanulmánygyűjtemény sok új adattal és számos érdekes összefüggés feltárásával gyarapítja a Nemzetközi Munkásszövetség és a magyar szocialista mozgalom kapcsolatára vonatkozó ismereteinket.

Az első magyarországi szocialista szervezet, az Általános Munkásegylet megalakulásával foglalkozó fejezetben olvashatjuk: „*Hrabje polgártárs, akinek a közeli időben Londonból Magyarországra kell távoznia, megbízatik, hogy ebben az országban a szövetség nevében tevékenykedjék.*" Az Internacionálé Főtanácsának 1866. szeptember 18-i határozatából idézve néhány soros megbízás arról tanuskodik, hogy az Általános Munkásegylet megalakítása az Internacionálé kezdeményezésére történt. *Hrajbe János*, a Londonban élő magyar asz

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Izsó Miklós

NÉPSZAVA

1964 NOV 3.

a Technika Házában.

— EMLÉKSZOBÁT rendeznek be jövőre Izsó Miklós szobrászművész tiszteletére szülőfalujában, a Borsod megyei Izsófalván. A falu parkjában felavatják a művész mellszobrát, amelyet Nagy István szolnoki szobrász mintáz meg.

— MAGYAR RUHAZAT-

ol
ii.
l-
l-

Egy érte

— Mi van most Buda-
pesten? Miluen az idősi

Izsó Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 MÁJ 29

KELETMAGYARORSZÁG
Nyíregyháza

PROG

1970. május 29, péntek

MAGDOLNA NAPJA

A Nap kél: 3 óra 53 perckor, nyugszik: 19 óra 30 perckor.

A Hold kél: 0 óra 57 perckor, nyugszik: 13 óra 11 perckor.

Kilencvenöt évvel ezelőtt, 1875. május 29-én halt meg — fiatalon, 44 éves korában — a XIX. századi magyar szobrászat legjelentősebb alakja, Izsó Miklós.

Sárospataki gimnáziumi évei után még gyermekfejjel részt vesz a szabadságharcban, Győrött meg is sebesül. A szabadságharc leverése után egy ideig bujdosik, majd 1851-ben Rimaszombatra kerül, kőfaragó segédként. Itt ismeri meg Ferenczy Istvánt, aki szakmai tanácsokkal segíti a szobrászat iránt érdeklődő fiatalembert. 1856-ban Ferenczy ajánlólevelével Pestre költözik, itt kezdetben ugyancsak kőfaragóként dolgozik. A következő évben fiatal értelmiségiek támogatásával Bécsbe kerül J. Meixner, majd H. Gasser szobrászok műhelyében tanul. 1859-ben a müncheni Akadémia hallgatója, itt mintázza meg 1862-ben Pesten hatalmas sikerrel kiállított Búsuló juhász című, máig is legismertebb zsánerszobrát.

Münchenből hazatérve Pesten dolgozik, főként portrékat mintáz. (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András).

Műveiből különösen kis táncoló figurái emelkednek ki; ezek teszik a magyar művészet egyik nagy alakjává, csonka életműve mellett is a XIX. századi szobrászat történetének nevezetes és jellegzetes egyéniségévé.

Eső, zivatar

jes sikerrel, hiszen minden együttes bejutott az országos hatos döntőbe.

A mátészalkai női csapat biztosan, veretlenül végzett csoportjában az első helyen, mérkőzésről mérkőzésre javuló teljesítményt nyújtva. A csapatból Zsatku, Alexa, Laczkó és Fátyol játéka tűnt ki, de a többiek is a várt teljesítményt nyújtották. Továbbjutásuk biztos volt.

A Zrínyi Gimnázium kissé nehezen ugyan, de teljesen megérdemelten jutott tovább második helyezettként az országos hatos döntőbe. A együttesből Benkő Imre kapus nyújtott kiemelkedő teljesítményt, aki a torna legjobb kapusa címet is kiérdemelte. Mellette még Balássy játéka dicsérhető első sorban. Az ózdi torna eredményei:

NŐI CSAPATOK:

Mátészalkai

Izsó Miklós

bb 26. izsó miklós emlékszobát rendeznek be a nagy magyar szobrászművész szülőfalujában

vid j-lm fm 1964. október 30.

1021 izsó miklós szobrászművész a borsod megyei disznóshorvát községben született, amelynek nevét a felszabadulás után izsófalvára változtatták. a borsodban élő képzőművészek kezdeményezésére a tanács művelődésügyi osztálya elhatározta, hogy jövőre a községben izsó miklós emlékszobát rendez be, és a falu parkjában szobrot állit a művésznek. izsó miklós mellszobrának elkészitésével nagy istván szolnoki szobrászművészt bizták meg. az emlékszobában fényképeken mutatják be a művész legjelentősebb munkáit, és itt helyezik el legszebb alkotása, a ,,busuló juhász,, eredeti nagyságu mását. a szoboravató ünnepségre és az emlékszoba megnyitására a jövő év májusában kerül sor./mti/

-.-

a gyárak legpazarlóbb részlegei világszerte meg ma is a festőműhelyek, amelyekben a festéknek alig 40 százalékát használják fel a célnak megfelelően, a többi szétszóródik, kárbavész. hazánkban évekkel ezelőtt felmerült annak gondolata, hogy valamilyen módon irányitható festékszemcséket kell előállitani, amelyek pontosan a festendő tárgyra repülnek. igy született meg az ugynevezett elektrosztatikus berendezés, amely a szórópisztoly és a festendő anyag között elektromos feszültséget hoz létre, s az igy keletkezett erőtérben a kijelölt anyag szinte magához szippantja a festéket, annak egy grammja sem vész kárba.

a hajtómű- és felvonógyár már több ilyen elektrosztatikus berendezést gyártott hazai célokra és külföldi rendelésre. ilyet szereltek fel több berlini üzemben, drezdában, lipcsében, a csehszlovák tesla-gyárban, a szovjet lihacsov autógyárban, itthon pedig legujabban a répcelaki szénsavfeldolgozóban. a gépek jól beváltak, egyetlen hibájuk, hogy nagy helyet foglalnak el, 15 tonnás sulyuk miatt nehezen mozgathatók. négy mérnök azonban kidolgozta a berendezés kicsinyitett változatát, ez már alig néhány négyzetméternyi helyet foglal el, s kerekekre szerelve bármikor át lehet szállitani más üzemrészekbe. egyébként ugyanolyan elv alapján, s ugyanolyan megbizhatóan dolgozik, csupán teljesitménye kisebb valamivel. gyártására a hajtómű- és felvonógyár békéscsabai részlege rendezkedett be, s most átadta a 150 példányból álló első nagy sorozatot. az uj gyártmány is nagy sikert aratott, 90-et azonnal megvásároltak a hazai üzemek, 60-at pedig a szovjetunióba, csehszlovákiába, bulgáriába, romániába és jugoszláviába exportáltak. most az ujabb sorozat gyártására készülnek, jövőre már előreláthatólag 300 kézi elektrosztatikus berendezés készül a hajtómű- és felvonógyárban. /mti/

-.-

r
10.40/a

Körplasztika. Petőfi-szobor,
(Izsó-Huszár)

Pesti Hirlap. 1879. jun. 1. 6.

Magi kir Petőfi Sándor szobra....

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 JAN 5

Budapester Rundschau

Miklós Izsó

10/21

Miklós Izsó (1831—1875):
Schäfer
Aus der Sammlung der Ungarischen Nationalgalerie

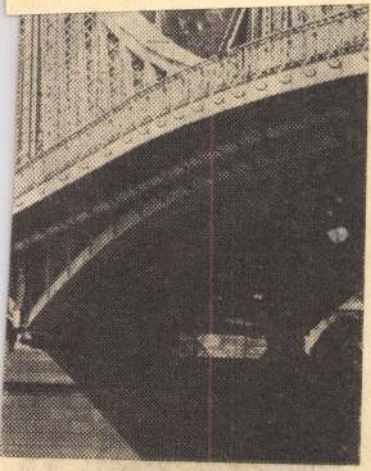

ke, einst nach Kaiser Franz-
und das Hotel Gellért.

rogramm

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1976 JUL 15
LUDAS MATYI

Vass Miklós szobrászművész
1021

ÖN SZERINT MIT MOND A SZOBOR?

Szerkesztőségünk ezen a héten az alábbi pályaműveket jutalmazta:

BRANCUSI:

„CSÓK" — Sajnos nagyon kisméretű lakásunk van...

(Beküldte: Medvigy Miklós Budapest, Dolgozó u. 7/B).

VASSÓ MIKLÓS:

„CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY" — Hívtak az Omegáék, de én inkább itt maradok Debrecenben.

(Beküldte: Tunyogi Károly Bodaszőlő, Kun B. út 39/A).

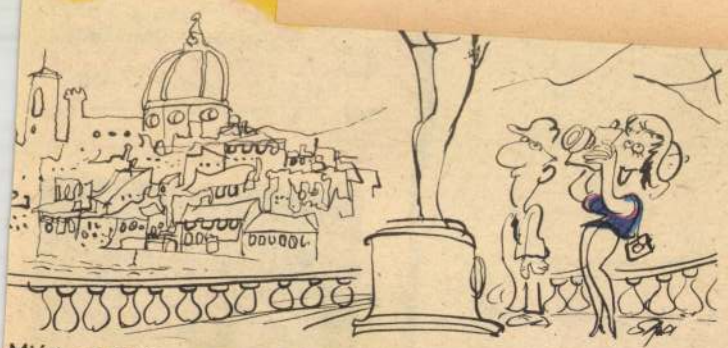

Miért ne fotózzam annyit ezt a szobrot? Ki tudja, hol látok újra .

TURISTAÚTON

Érdekes, minél messzebb vagyunk ! !

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 JUN 20
HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Gyuró Miklós, tolmácsművész

1021

Öltözködés vagy kultúra?

Nem játszunk holmi előkelősdit, amikor öltözködéskultúráról beszélünk, ahelyett, hogy egyszerűen ruházkodást, öltözködést mondanánk? Ruha teszi az embert — tartja a közmondás s nem azt, hogy „öltözködéskultúrájáról ítéljük meg ki kicsoda". Valami igaza van annak, aki idegenkedik kultúra és átmeneti kabát párosításáról, hiszen a kultúrát a szellemi javaknak tartja fenn, a művészeteknek, irodalomnak, tudományoknak, sőt erkölcsi tekintetben a viselkedésnek is. Igen, de úgy tartjuk, hogy nincsenek csak szellemi és csak anyagi értékek s az öltözködés, a ruházat a szellemi alkotó képesség művészien megformált termékei.

Napilapoknak, hetilapoknak többek között állandó rovata: a konyha, a divat és a lakás. Ezekben már valóban kultúrált étkezésről, öltözködésről s közvetlen környezetünkről esik szó s nem puszta létfenntartásunkról, védekezésünkről, az időjárás ellen, nem csupán bútorokról és lámpákról, hanem otthonunk tervszerű berendezéséről. E három rovat három egymás mellett élő, valójában lépcsősen egymásra következő kultúrát példáz: a gasztronómiai, az öltözködés- és a környezetkultúrát.

Ha visszaemlékezünk háború utáni éveinkre: először ételeinkkel kezdtünk törődni, aztán öltözetünkkel s az ötvenes évek közepétől otthonunkkal. Hozzá kell tennünk természetesen, hogy: tudatosan: Mert hiszen az: „ez van, ezt kell szeretni" síkján legfeljebb állapotról vagy kényszerről beszélhetünk.

Ne emlegessük most a „divat" rosszízű fogalmát. Akkor ragadt rá megvetően az öltözködésre, amikor múló életünket átmenetnek tekintették az örökkévalóságba s hívságosnak minden változót. A divat pedig sűrűn változott. Nemcsak a századforduló halcsontos, mideres divatja hozott szinte évenként új meglepetéseket, de már az egy századdal korábbi rokokó is. Szeszélyeivel, ostobaságaival együtt a korok divatja ma már olvasókönyvünk. Úgy ismerhetjük meg belőle emberét, mint az irodalomból. De a tegnap kultúrfilozófusai messzebbmenő következtetéseket is levontak az öltözködésből. Ennek tulajdonították az értelmetlen, gyűlöletes, mardosó féltékenységet, mint a civilizáció rákfenéjét. Van Zanten orvos önéletrajzában, ebben a máig rendkívül érdekes könyvben (Van Zanten boldog élete) arról ír, hogy fél évszázada hosszabb időt töltött mezítelen bennszülöttek között a mikronéziai szigetvilágban, de féltékenységgel nem találkozott.

A meztelen testre borított lepel szimbólummá lett, a szemérem szimbólumává. Mereven ragaszkodtunk hozzá. Izsó Miklós az Erzsébet-hídnál álló Petőfi szobrának eredeti tervén Petőfi alakjában az emberi testet hangsúlyozta. Polgáraink szemérmetlennek, profánnak találták s Huszár Adolffal jól felöltöztették a költőt. Valamikor az amulett önmagában is öltözék volt, a meztelen ember védelmét jelképezte környezetével szemben. Az öltözet mindig kicsit jelképes is. Nemcsak a fáraók és középkori rendek, de a mai fiatalok téglával koptatott, rojtos szélű farmerei is jelképesek.

Az öltözködés: alkalmazkodás és egyben különválás környezetünktől. Kollektívum és egyéniség szüntelen kölcsönössége. Bármennyi öncsalás, szemfényvesztés, maszkírozás legyen az öltözködésben, anyagban, színben, fazonokban, bőségekben és szükségben együtt ott van az ember. Ha megfárad a tarkaságban, visszafogottabb színekhez menekül, elszürkülés elől az eleven színekhez. Figyeljük csak meg: seszínű hajúak, sápadtak, zöldes szeműek mennyire kedvelik a fáradt színeket, a szürkéket, okkereket, barackszínt, de néha ellensúlyozásul a meleg kéket, zöldet is. Idősebbek a megbékítő olajzöldekhez, barnákhoz vonzódnak s nem divatból csupán, de belső igényből is kedvelik a lilát. Eleven piros és kék a gyermek két alapszíne, a kék inkább a belső nyugtalanságú gyermeké, a piros a nyugodtabbaké. Külső cicoma — belső üresség, vagy hangoskodó színek, mütyürkék, mint az öregedés leplezői, mennyi izgalmas kalandot kínálnak az öltözködés olvasókönyvében!

A „divat" rosszalló értelmezését tehát a francia forradalom óta tapasztaljuk. Az „új módi" követése — már Molière színművei tanúsítják — a majmolás, a gyökértelen alkalmazkodás, az alakoskodás megvető jelzője lesz. A romantika figyel fel először a hagyományos viseletekre s teszi a feudális, az úri, polgári rétegek számára a népviseletből áthagyományozott elemeket elfogadottá. A romantika, a polgárosodás az 1849-es évek magyar középrétegeinek nemzeti viselete politikai tüntetés is egyben az elnyomó Habsburg-ház ellen. Ilyen viseletben ismerjük nagy íróinkat, már Csokonai Vitéz Mihályt, Berzsenyi Dánielt, ilyenben ábrázolják ma is Petőfi Sándort, Arany Jánost, Madách Imrét, Jókai Mórt. Az öltözködés történetének rendkívül bonyolult, sokrétű s az anyagi lehetőségektől a szellemi magatartásig terjedő ívének része az is, hogy a másfél század előtti haladó polgári viselet ma még mindig él vidéki népviseleteinkben. Nyilvánvaló, hogy a régi „divat" vagyis „módi" és „népviselet" olyan elhatárolása, mint aminek csaknem két évszázada tanúi voltak, ma lehetetlen. A divat elleni tiltakozásból divat lett, a népviselet átvette a divatot, s nem a „divatos" polgári öltözködés ismét a népi kultúrához fordult erősítésért.

Nemcsak nálunk. Elég talán a praktikus farmer öltözetre, a ponchóra, a hindu száda szerénységet jelző egyszerűségre, a bőrnadrágokra, szoknyákra, a norvég kötött kesztyűkre, pulóverekre, a sokác bütyös kötésű harisnyákra, a bilgeri varrású cipőkre, indiai brokát selymek utánzataira, kucsmákra és szombrerókra, mokaszinokra, keskeny karimájú tiroli kalapokra, zsinóros, paszomántos kabátokra, csuklyákra, kimonókra és kaftánszerű köpenyre, vállon lógó tarisznyákra, nagykendőkre utalnunk.

Az öltözködés páratlan sokféleségében, ma, amikor nincs egyetlen „módi" mit ad a népi hagyomány öltözködéskultúránk számára? Funkcionális, vagyis hasznos, anyagszerű, őszintén kifejező művészetet. Mit kívánunk mai öltözködéskultúránktól? Olyan öltözéket, mely munkahelyünkön védelmet ad, s megkönnyíti a munkát, olyan szép megjelenést, mely színeivel, formáival, vonalvezetésével, hétköznapon én ünnepen egyformán minket fejez ki, vagyis: maszkot, melyben otthonosan mozgunk. Öltözetet, mely kifejezi azt, hogy kik vagyunk, s emberi mértékeinkhez híven legkevésbé hamisít. Kívánjuk öltözködéskultúránktól azt a kedves játékot, mely szabad mozgásunkat kifejezi, azt a fegyelmet, mely az anyag megbecsülését követeli, azt a józan egyszerűséget, mely a játékos díszítés és a formák összhangját jelzi. Szívesen bekapcsolódunk a népek nagy összhangjába, mely a korszerű öltözködéskultúrát jelenti, de szívesen látjuk saját hagyományainkat is ujjáéledni. Mindez együtt kulturált öltözködést jelent, öltözködéskultúrát.

Koczogh Ákos

Jó tudni az ecetről

Az ecetet nemcsak ételek és saláták ízesítésére, savanyúságok eltevésére, húsok és halak tartósítására használhatjuk, hanem sok minden másra is.

Ecet a kozmetikában

Hajmosás után tegyünk ecetet az öblítővízbe, selymessé, fényessé teszi a hajat.

Öntsünk a fürdővízbe ecetet, felfrissít, összehúzza a pórusokat, kisimítja a bőrt.

Ha a lábáztató vízbe literenként egy evőkanál ecetet öntünk, csökkenti a lábizzadást. Jó háziszer fagyás és lábgombásodás ellen.

Főzzünk kamillateát, tegyünk bele pár csepp ecetet, borogassuk vele az arcunkat nyakunkat. Megnyugtatja a bőrt, összehúzza a pórusokat. Mielőtt a borogatást feltesszük, mossuk meg és vékonyan krémezzük be az arcunkat, nyakunkat.

Ha a lábunk elfáradt, kissé megduzzadt, tegyünk rá ecetes-vizes borogatást. (Egy liter vízhez, egy evőkanál ecetet.) A borogatás csökkenti a fáradságot és leapad a dagadás.

Magas láz esetén, ha törzsborogatást alkalmazunk, tegyünk az állott vízbe kevés ecetet is.

Az ecetes víz fertőtlenít. Hüvelyöblítésre is használhatjuk. Hígítási arány 1 liter vízhez 1 evőkanál ecet.

A tisztító ecet

A körömkefét ecetes vízbe kell tenni, hogy kioldódjék belőle a a szappanmaradék.

Ragyogó fényt kapnak a kristálytárgyak és edények, ha ecetes vízben öblítjük el őket. Csakúgy, mint az ablak, a tükör, ha a mosóvízbe néhány csepp ecetet öntünk.

Kiválóan semlegesíti az ételszagokat, ha a tűzhely lapján kis tűzálló edényben kevés ecetet párologtatunk.

Ha hagymás ételt vagy halat főztünk, a főzőedényt és evőeszközt ecetes vízben mossuk el.

Ha főzés közben megreped a tojás, a főzővízbe öntsünk kevés ecetet, így megakadályozzuk a fehérje kifolyását.

Régi tojásból könnyebben verünk fel habot, ha pár csepp ecetet te-

Ha hagymát vágunk, kezünkről az hagymaszagot ecetes vízzel moshatjuk le.

Főzés – ecettel

Porhanyós lesz a hús, ha besózzuk és kevés ecettel átkenjük, majd néhány órán át állni hagyjuk.

A kemény marhahús gyorsabban megfő, ha egy pici ecetet öntünk hozzá.

A lehámozott öreg burgonya ízletesebb lesz, ha egy kiskanál ecetet öntünk a főzővizébe.

Burgonyás tésztába tegyünk egy kanál ecetet, elveszi a burgonya mellékízét.

Ha a kötött holmikat otthon, házi mosással tisztítjuk, az utolsó öblítő vízbe tegyünk ecetet, a ruhák visszanyerik fényüket, rugalmasságukat.

Ha nincsen hűtőszekrényünk, egy-két napig eltarthatjuk a húst, ha ecetes vízbe mártott, kicsavart ruhába csavarjuk, és porcelán tálban hideg helyre tesszük.

Másik mód a hús eltartására: egy fazékba öntsünk ecetet, tegyük a húst főzőbetétre vagy más alkalmas holmira. A párolgó ecet megvédi a húst a romlástól. Az edényt légmentesen takarjuk be.

Ha véletlenül olyan húst vásárolunk, amelynek kis szagát érezzük, a széleit éles késsel vágjuk le és a húst ecetes vízben mossuk meg. A hús levágott széleit dobjuk el.

Légy ellen is jó

A kifényesedett nadrágot vasaljuk át ecetes vízbe mártott ruhán keresztül, eltünteti a fényesedést. Ügyeljünk arra, hogy ne szárítsuk teljesen ki a vasalóval, csak gőzöljük át és kissé nedvesen akasszuk fel.

Tegyünk a szekrény tetejére egy tányérkába ecetbe mártott műanyag szivacsot, magába szívja a cigarettafüstöt. A szivacsot fel is akaszthatjuk a helyiségben.

A hűtőszekrényt langyos ecetes vízzel mossuk ki leolvasztás után, eltünteti a szagokat.

A márványlapok tisztítását ecetes, sós oldatba mártott ruhával végezzük. Utána alaposan öblítsük le és töröljük szárazra.

Az aranyozott képrámákat szintetikus mosószer és ecet keverékébe

Veszélyes játék a vasaló

Óvjuk gyermekünket!

A legtöbb szülő úgy érzi, akkor lehet a legnyugodtabb, ha gyermekét a biztonságot jelentő otthon falai közt tudja. S mégis, a valóságos tényeket ridegen rögzítő statisztikák szerint, a gyermekbalesetek zöme éppen otthon, a lakásban fordul elő.

Kezdjük a sort a legkisebbekkel. Még a pici, tehetetlennek gondolt csecsemőt se hagyjuk egyedül a pólyázóasztalon! Még „egy pillanatra" sem! Ne higgyük, hogy meg se moccan, egy óvatlan pillanatban lezuhanhat.

A növekvő gyermek nyiladozó értelmének természetes velejárója, hogy mindenre kíváncsi, minden érdekli és valamit mindig fölfedez. A földön mászó, tipegni is alig tudó baba nem éri fel az asztalt, nem tud hozzáférni a számára vonzó tárgyakhoz, lerántja hát mindenestől az egész terítőt!

A nagyobbacska gyermeknél pedig a bajok másik forrása lehet, hogy szereti és akarja is utánozni a felnőtteket. A konyhában magára hagyott kislány édesanyját véli helyettesíteni, amikor a kifutó tejforralót igyekszik — a legnagyobb életveszély közepette — félrehúzni a tűzhelyről. Veszély a bekapcsolt vasaló, mégha csak egy percre marad mellette egyedül a kisgyermek. Talán éppen ezt lesi, mert be akarja bizonyítani, milyen nagy lány már ő, lám, egyedül is tud vasalni! Általában megfigyelhető, hogy a magára maradt gyermekek szinte kivétel nélkül tiltott dolgokat igyekeznek kézbe kaparintani. Gondoljunk csupán az újságokban igen gyakran megjelenő napi hírekre: a szülők elmentek otthonról, bezárták a gyerekeket, azok gyufát szereztek, magukra gyújtották a házat.

Mennyire izgalmas, ám életveszélyes játékszer a gyermek számára a fiókban lapuló kés, olló, villa. Ilyenkor jut eszébe esetleg utánozni a

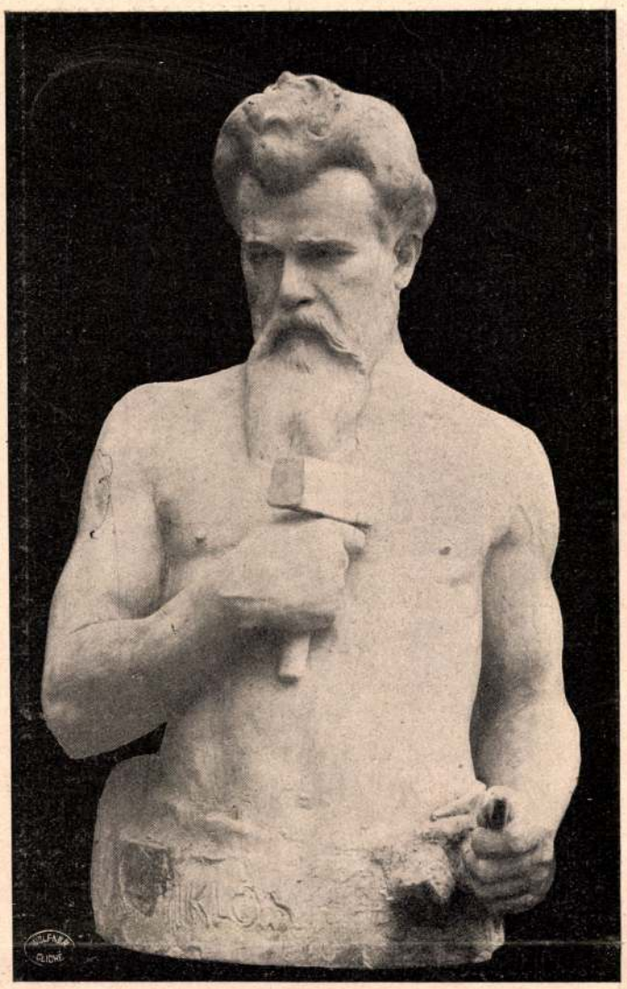

Izsó Miklós. Mintázta Vaszary László

a Ludolf-féle szám. — volna legalább költő, ha másforma nem, hát Isten neki, modern költő, mint Hevessy Balázs, aki fekete inget visel és kozmopolita. De, Pythagoras uccse, egy huszártiszt, aki egy előkelő zsúron nem habozott kijelenteni, hogy a legnagyobb írónak Rézi nénit tartja, a szegedi szakácskönyv illusztris szerzőjét és aki Debussy zenéjét butaságnak tartja, ellenben az, hogy: „Nincs cserepes tanyám . . .", az neki az égi muzsika . . . Nos, nem borzasztó?

És most állítson be pártfogójához, nagylelkü buzdítójához és mondja meg neki, hogy kérem, egy heti szabadságot kérek, mert csütörtökön lesz az esküvőm és a Károly legalább egy heti nászúthoz ragaszkodik. Méltó marad-e ezek után az igazgatónő szeretetére, méltó marad-e fölvilagosodott osztálytársaihoz, és megérdemli-e egyáltalán, hogy a felsőbb matézis titkaiba avattassék? Sőt, végül, megengedi-e az igazgatónő, hogy a nászútról visszatérve, ismét helyet foglaljon a tanteremben, Klivényi Böske mellett, az első padban? Keserves dilemma ez nagyon, melynek savátborsát kiváltképp az a változat adta meg — és ez már nem a diákkisasszonynak, hanem a benne elhatalmasodó örök Évának jutott az eszébe, — hogy vajjon az igazgatónő, mint nő, eltüri-e azt a hallatlan botrányt, hogy egyik növendéke, (kigyó, kit szívén melengetett) hamarább menjen férjhez nála? . . .

Mi sem egyszerűbb, mint ennek a dilemmának tisztázása. Csak be kell menni hozzá, csak meg kell mondani neki. Ő majd megadja a választ. Miről is van szó? Vagy férjhez menni, vagy letenni az érettségit és aztán beiratkozni az egyetemre. Ha a kettő közül csak az egyiket lehet választani, akkor, bár könnyek között, de elbúcsúzik örökre a trigonometria, a permutáció, az egyenletek, a logaritmusok világától. Ám meglehet, hogy mint asszony is tovább járhat a gimnáziumba. E részben Károlytól kellett inkább tartani. Károly azonban kedvesnek és figyelmesnek bizonyult:

— Bánom is én, Annuska. Amíg én a kaszárnyában vagyok, felőlem csinálhat, amit akar. Járhat iskolába. Bánom is én. Szóltam az ezredesnek, aki vállat vont, és azt felelte, hogy krucifiksz, kincstári feleségek eddig ugyan nem jártak se ovódába, sem iskolába, de hát nincs paragrafus, amelyik ezt tiltaná. Hát ismétlem, Annuska, az ezredes úr beleegyezése alapján magam sem tiltakozhatom. Egyébként is, meg vagyok arról győződve, és bármibe mernék fogadni, hogy nem fog maga egy heti nászúttal megelégedni és hogy valahonnét Itáliából megírja majd levelét az öreg darunak, hogy köszönöm szépen, de eztán már nem megyek el az iskolába, onnét végleg kimaradok, mert már csak az én uram lesz eztán az én tanárom, igazgatóm, mesterem; és eléggé sajnálom, hogy a gimnáziumban sok mindenre oktattak, csak éppen a töltött káposzta célszerü furfangjaira nem tanítottak meg, holott uracskámnak ez a kedvenc eledele . . . Van ugyan szakácsnénk, hanem az uram az én főztömet akarja inkább.

És míg ilyetén kétségekkel tusakodott a hetedikes gimnázista-lány, nem tompult el benne a gyengédség finom ösztöne sem. Megérezte, hogy határtalan kellemetlenséget okozna, ha rajtakapná az igazgatónőt, amint a feminista elveket gyalázva, kézimunkával foglalatoskodik. Ezért tehát kopogtatott az ajtón, és megvárta, míg kikiáltják, hogy: „szabad."

Az igazgatónőnek csak annyi ideje maradt, hogy a csínyenért gyermek zavarodottságával a fiókba rejthette a gyanus holmikat; és már előtte állott félénken, elfogultan a tanítvány. Attól tartva, hogy egy futó pillantásra mégis észrevehette a topánkákat, nem habozott az igazgatói és a feministai tekintély kidomborítása céljából cigarettára gyujtani. A füstöt komolykodón eregetve, végre megszólította a remegő leánykát:

— Mit akar?

Anna csak hallgatott és leginkább óhajtott volna szép szerével eltünni.

— Mit akar, kérem? Beszéljen, kérem! Eleget megmondtam, hogy nem szeretem az iruló-piruló falusias viselkedést. Kérem, ne babráljon a bluzának a csipkéjével. Ez nem nőies. Ez ostoba. Szinpadon így ábrázolják a szerelmes bakfisokat.

— Bocsánatot kérek, én . . . ne tessék haragudni nagyságos . . . nagyságod . . .

Itt megbotlott az Annuska nyelve. Amint hogy mindenkié megbotlik, még ha nincs is zavart fölindulásban, valahányszor az igazgatónővel kell szemtőlszembe beszélnie. Ily beszélgetés során ugyanis a társalgás gyakorolt művészei sem kerülhetik el azt a kátyút, amikor a közvetlen megszólításba beleütköznek. Mert nini, hát hogyan is kell szólítani? Nagyságos asszonyom? Nem, ez nem lehet, és nem is szabad. Nem lehet, mert az igazgatónő nincs és nem volt férjnél soha, tehát nem asszony. Nem szabad, mert annál nagyobb sértés, hiszen az igazgatónő megveti azokat a nőket, akik nem a saját emberségükből élnek, hanem férjhezmentek. Nos, ha nem asszony, akkor: — kisasszony. Igen ám, de ez meg illetlen és lehetetlen. Avagy szabad-e a matézis doktorát, a gimnázium tudós igazgatóját egyszerűen le-kisasszonyozni? És különben is, a növendékek a kisasszonyok. Postáskisasszony, telefonos-kisasszony, pénztáros-kisasszony, mindez érthető, egyszerü és lehetséges. De — igazgató-kisasszony? Bíz nem marad más hátra, mint jobb híjján a

Uj Idők 1911. 19. 7.

Aztán jött a két hölgy is. A vakon olyan violaszin bársony női mente volt, amilyet a Rákóczi korában viseltek. A fején fekete bársony kalpag, — bizony kissé fakó és a felső szélén koszlott. A kalpagon elernyedt strucctoll. Az már az ötvenes évek divatjának lehetett emléke.

S a vén ráncos arcon piros foltokban égett az izgalom.

— A láncot is, — mondotta Ilka a karperecét kicsatolva, — tegyük a nyakára nagymamuka. Oh ha a mentecsat is megvolna...

— És a két szemem világa, — rebegte a nő.

És a zsebkendőjét a szemére nyomta.

— Nagymamuskának gyönyörü szeme volt, — mondotta Ilka.

— Olyan-e, mint a magáé?

Ilka helyett az öregasszony felelt:

— Éppen olyan volt a szemem.

— Deiszen akkor... Ha akarja nagysád, hogy megfessem a szemét is, az Iluskáé formájára lehet.

Ez a buta gondolat megörvendeztette őket.

Nekem meg főképpen azért tetszett, mert igy Ilka is kénytelen lesz előttem ülni.

No megkezdtük. Az öreg kóró leült egy karosszékbe, a lilomszál meg melléje a másikba. Az erdész mögöttem pipázott.

Persze csak ceruzával kezdtem, s egyenesen az Ilka két szemén.

Micsoda két kék szem, Teremtő Istenem! Micsoda mennyből jött kék szemek!...

Sokszor eltünődtem később is, mikor ugy eszembe jutott az a leány, hogy mi minden volt annak a szemében!

Folytatjuk

Magány

Szeretem az embert, az embereket,
A velem egy lángu, érző sziveket.
De igazán boldog csak akkor vagyok:
Ha egyedül vagyok.

Krisztus a vezérem, mindenben csak Ő,
S testvérem az árva és a szenvedő . . .
De az én óráim mégis csak azok:
Ha egyedül vagyok.

Családom, cselédim: örök mindenem,
Nélkülök a menny sem lenne menny nekem.
De olykor tőlük is elcsal, csodaképp
Az egyedüliség.

Ilyenkor engemet, nem tudom hogyan,
Kézen fog valami érzés titkosan,
És velem — mikor igy egyedül talál, —
Más világokba száll!

S mindabból, amit ott Istenhez közel,
A lelkem csak érez, de nem mondhat el:
Valamicskét mégis kidalolgatok,
Ha egyedül vagyok!

Szabolcska Mihály

Kinek van igaza?

Elbeszélés

Irta Kanizsay Ferenc

Ahogyan a szép Bolváry Anna, az izgatottságtól lihegve megállt az igazgatói szoba küszöbén és fürkésző pillantást vetett a folyosóra, meg a lépcsőházra, nem látja-e valaki? e percben igazán az őzikéhez volt hasonlatos, mely önmaga képétől ijedt meg a tiszta forrás tükrében. Női természetét nem győzhette le, és ahelyett, hogy elszántan benyitott volna az ajtón, előbb a kulcslyukhoz szorította rózsás kis fülét. Csak a falióra tempós tikktakkja hallatszott. Az igazgatónő tehát magában van. Nincs fent nála senki. Ez nagyon fontos, mert Anna, a leánygimnázium hetedik osztályának kitünő diákja, négyszemközt akar beszélni vele. Egy heti, legalább egy heti szabadságot kell kérnie és tovább már nem halaszthatja. Károly, aki vidám és jó fiu, de ebben az egy dologban nem érti a tréfát, szigorúan megfenyegette, hogy ha a vakáció kérdését ma rendbe nem hozza, akkor ő megy el az igazgatói irodába és ő beszél az öreg daruval. (Nem tehetek róla, de ez a Károly előszeretettel gúnyolja a tekintélyeket és kedvenc szavajárása a leánygimnázium tudós igazgatóját, a matematikai tudományok doktorát és a Feminista-Klub elnökét röviden: öreg darunak nevezni.)

Anna, hogy teljes meggyőződést szerezzen, a füle után a fekete bogárszemét illesztette a kulcslyukhoz, mely tudvalevően az átlátszó tárgyak ősе és máig is fontosabb az üvegnél. Ott látta, szemközt, az igazgatónőt. Irósztalánál ült, és — hihetetlen — valami kézimunkán iparkodott. Hogy min, azt a kulcslyuk nem engedte teljes bizonyossággal láttatni, de alkalmasint apró topánkát horgolt színes pamutból, aminőt karonülő kis gézengúzok szoktak viselni. Anna most egy pillanatra elfelejtette a saját ügyét és önmagában pletykázott: hogy min, ez ám a furcsa. Az igazgatónő nincs férjnél; a férfiakat elvből gyűlöli és mindig fölháborodva nyilatkozott a nő jelenlegi társadalmi helyzetéről, mely kultúrlényhez nem méltó szolgai foglalkozásokban merül ki, amilyen például a főzés, a takarítás, rakoncátlan apróságoknak fürdetése, tiszta ruhába való folytonos öltöztetése . . . Bizonyára valamelyik testvérének a kis gyermeke számára készit meglepetést.

Ezt nem gondolta volna felőle. Azt hitte, hogy az ösztövér pápaszemes nő, akinek ritkuló haját már megcsípte az öregség dere, és arcára az örökös komolyság mély ráncokat rögzitett, folyvást csak a feminizmussal, meg a mennyiségtannal törődik és még álmában is logaritmusokat számol, Gauss és Napier analógiáit fürkészi; nem is említve az integrálok és differenciálok titkát, mely a gimnazistának épp oly magas, mint a prepának a logaritmus. Az igazgatónő azonban kilátásba helyezte, hogy Annát, akinek kiváló tehetsége van a mennyiségtanhoz, alkalomadtán bevezeti ezekbe a csak hivatottaknak való rejtelmekbe.

Anna ilyenkor a boldogságtól elpirult; szive pedig mohón kalapált, eltelve az igért gyönyörtől, hogy még itt a gimnáziumban részese lehet a felsőbb matézis szédítő titkainak, és hogy majd az egyetemen, amikor a rettenetes Kőnig professzor az integrálokat dühös modorában, krétát zúzva, szivacsot hajigálva magyarázza, ő már megértőleg és helyeslőleg bólintgathat.

Hogy im ezeket, az ajtónál leskelődve, átgondolta, csaknem sirva fakadt. Igaza van a költőnek, szégyenteljesen igaza, hogy tempora mutantur. Pár hónappal ezelőtt még az integrálok és diferenciálok megismerésében látta a boldogság kulcsát; ámde jött valaki, sarkantyús lakkcsizmában, aranyzsinóros atillában, hetyke kis bajusszal. Ha még konyitana valamit a magasabb tudományokhoz! Vagy ha nem is tudja, mi fán terem

Izsó Miklós

— Születésének századik évfordulójára —

Irta: Lyka Károly

Izsó Miklós neve fordulópontot jelent szobrászatunk történetében. Előtte a görög mondák istenei és hősei voltak a képfaragás tárgya, az antik szobrok pedig a követendő ideál. Mintha a mesterek egyetlen vágya az lett volna, hogy feltámasszanak egy sok évszázad előtt elhamvadt világot s mintha szentségtörésnek tartották volna jól elzárt műhelyük ablakából egy pillantást vetni az élő élet tarka színpadjára. Senki sem fejezte ki jobban ennek a szobrászatnak vágyait, mint Kazinczy, aki buzgón ajánlgatta, hogy a szobrász asztalán éjjel-nappal nyitva feküdjön Homérosz, Virgilius és Ovidius s megadta nekik a kritikai mérővesszőt is, midőn egészen a kor lelkéből beszélve, erősítgette, hogy annál remekebb egy mű, mentül közelebb férkőzik az antikhoz s annál szenvedhetetlenebb, mentül inkább távozik tőle.

Izsó Miklós: A búsuló juhász.
(Budapest, Szépművészeti Múzeum).

Ezt a visszaálmodott régi világot, ezt a mesterkélt illuziót kemény kézzel foszlatta szét egy felvidéki markos legény, *Izsó Miklós*. Ő az első minálunk, aki ideálját nem régi könyvekből, hanem a szive mélyéből hozta fel. Az elkoptatott régi istenek és hősök helyébe ő állította először a parasztot. Nem elméleti alapon, hanem ösztönösen, nem eszére, hanem az érzéseire hallgatva. S volt benne akkora erő, hogy elődeire, pályatársaira nem hallgatva, merte ezt az ösztönt, ezt az érzést követni.

Atyám fiatal építész-hallgató korában lakótársa volt Izsónak Münchenben, amikor ez ott az első elhatározó lépéseket tette stílusa felé. Már az is, ahogy Izsó a müncheni akadémiára jutott, szinte regény. Fiatal magyar technikusok megsejtették benne, aki akkor még inkább csak kőfaragó-legény volt, a tehetséget. S mert az ifjú szobrászjelölt földhöz ragadt szegény volt: krajcár-egyletet alapítottak az ő felsegítésére. Ifjú technikusaink havonkint összeadogatott krajcárjaiból mehetett Izsó a müncheni akadémiára s élhetett tanulmányainak. Ezeknek aztán neki is feküdt azzal a nagy erővel, amely nemcsak akaratát, hanem fizikumát is jellemezte. Münchenben nem érezte magát otthonosan, gondolatai egyre hazakószáltak kis szülőfalujába, Disznóshorvátiba. Otthoni viseletét hordta itt is: kis pörge kalapot, zsinóros fekete attilát, vékonynyelű fokost. Nem csak lényéből nem engedett semmit idegenben, hanem még ruhájából sem. Atyámtól tudom, hogy mikor egy este a kávéházban ezért csipkedni kezdték német filiszteusok: a fél kávéházat szépen kitette az uccára.

Fontosabb, hogy iskolai tanulmányain túl a műhelyében minő szobrászati tervekkel foglalkozott. Míg társai töprengve faragták az Achilleuszokat, Hektorokat és tizedrangú görög isteneket, neki más járt a fejében. Álmában hazai alakok kopogtattak műhelye ajtaján. Parasztok és parasztlányok disznóshorváti viseletben, a faluvég cigányai, a tarlón elmélázó juhász. Ezek bizalmas emlékek voltak, gyermekkora óta jól ismerte őket. S eltökélte magában, hogy nem azt fogja mintázni, amit előbb könyvekből kell megtanulnia, hanem azt, ami mint élő élmény készen van lelkében. Azt amit legjobban ismer, legjobban szeret, amihez minden érdeklődése forrón fűződik.

Igy mintázta meg idegenben, egy idegen stilus légkörében első művét, a *Búsuló juhász*-t. Ez a márvány fiatal, kezdő-ember munkája. Itt-ott még megérzik a megdolgozás makulátlan csínján a kor esztétikájának parancsa, de már benne van az, amit Izsó akart s amit később ebből az akaratból kifejlesztett. A döntő az volt e művön, hogy ő az első szobrászaink közt, aki a művészetben nem az esztétikai szabályra, hanem az egyéni élményre hallgatott. Akkor még azt hitte mindenki, hogy a művészetben vannak örökérvényű törvények s

Pásztortűz 1931. Sept. 6.

Lindbergh és felesége Alaskában.
Lindbergh feleségével együtt tette meg érdekes útját Kínába és Japánba s hazafelé repülve, motorhiba miatt kénytelenek voltak leszállni Alaskában.

— Jól tudja, hogy nincs szegény uramnak sírja, — sötétedett el az asszony.

— De lesz, — ült le kínálatlanul Pajtis. — Má megbeszéltem a pappal is. Vasárnap lesz a temetés. Ha a teste nincs is meg, temetés nélkül mégse hagyhassuk...

— Jól mondja, Pajtis, — egyezett bele az özvegy.

— Én jól — búcsúzott a fafaragó. — Hát aztán vasárnap!...

— Vasárnap... — bólintott az asszony.

Az úton szekerek nyikorogtak az élet súlya alatt.

Vasárnap összegyűlt a nép a kántori ház udvarán. Egy fekete posztóval leterített asztalon feküdt a fejtőlvaló kopjafa. Az özvegy és az árvák az ősi, pogány sírjel mellé állottak. Az emberek levették a kalapjukat és nézték, mintha a fa volna a halott.

Az is volt.

Olyan szépen feküdt a ravatalon, mintegy csillagos, képrovásos, hímes, drága ősi virág. Az ezerötszázesztendős nagy székely halott került a nyújtóztató padra...

Végül szótlanul megfogták a kopjafát és kivitték a temetőbe a kántor képiben.

Ott egy magos helyen beszúrták a földbe, a talpára rászegezték a táblát az együgyü felírással, ahogy Pajtis uram kieszelte:

„Itt nyugunnék Márton Áron kánturam, ha itt nyugunnék.“

Búcsúzóul elénekelték a halott kántor kedvenc dalát: *„Majd szétomol e porhüvely, Mikor, vagy hol, még nem tudom... S szólok: ezt Jézus tette mind.“*

Aztán hazamentek.

A nagy székely temető magára maradt.

OLY PARÁNY A SZÓ!...

Csodálatos volt tegnap a Maros...
Vagy csak én láttam, hogy csodálatos,
amint az ezüst holdkaréjt ringatta tükrén
s a parti füzekkel enyelgve
üzengetett a csillagoknak titkokat,
a maga zengzetes, csodálatosan egyszerű
és mégis kibetűzhetetlen ősbeszédén?
S még csodálatosabb volt, hogy a csillagok
megértették a Maros beszédét,
mert fény-jelekkel írták válaszukat a víztükörre
és így beszélték el egymásnak titkaikat az éjszakában
a Maros meg a csillagok...

Sokáig álltam a parton és figyeltem e néma beszédet,
melyen a Víz meg a Csillagok egymásnak üzentek,
mert ez az Ég és Föld közti beszéd, a rádió örök őse,
amit már ükapám ismert,
mikor hallalis, nagy vadászatok után
megpihent partján a vén Marosnak
s kémlelte a vizet s értelmét a beszédnek,
amelyen víz meg az ég egymásnak izentek.

Én is balga utód, így próbálom most betűzni
vizek szavát és csillagok beszédét
s lekottázni szellők halk muzsikáját,
viharok bömbölését,
madár-trillák pianóit s a fortét,
amit az Ég zengése elegyit
az Összhangba és zengem-zengetem,
sugom,
dadogom
a Zenét:
a Csillagok, a Fák, Füvek beszédét
és kacagom, hogy vannak, akik hiszik,
hogy né: ez tud a madarak beszédén,
ez ismeri a szelek muzsikáját,
ez tudja, mit súg virág a virágnak,
mikor egymásra hajtják a fejök!
— holott tudom, hogy ez csak: gagyogás,
mert sejtem tán, hogy mit mond a Maros
az égi csillagoknak estelen,
s a rózsabimbónak a csalogány,
mit súg a bárányfelhőnek a nap
s a pillangónak mit mesél a rét
és mit csacsog a fűszálnak a forrás,
mely kristály vize tükrére hajol, —
mégis, — ha mindezt elmondanom kéne,
nem vagyok több, mint iskolás-gyerek,
aki azt hitte, tudja jól a leckét,
s mikor aztán felelni kellene,
csak áll, fejét lesütve, hallgatón,
mert érezi, hogy mily parány a Szó,
s oly szűk skála az emberi beszéd,
hogy Démoszthenesz tengerzajt túldörgő
zengő szava csak halk, szelid lehellet
s a legszárnyalóbb óda — dadogás
egy falevélke rezdülése mellett...

Serestély Béla.

úgy látszott, hogy ezeket a törvényeket az antik művészet hű követésével lehet legbiztosabban érvényesíteni. Izsó azonban ösztönösen arra az álláspontra helyezkedett, hogy a művészet végső törvényei nem künn, hanem magában a művészben rejtőznek. Csak követni kell a belső vágyat, a belső akaratot, az élményt és érzést, ez nagyobb mótor, mint idegen akaratok, régi szabályok követése.

Lehet ezt romantikus iránynak nevezni, ha éppen szükségét éreznők annak, hogy Izsót elraktároljuk a művészettörténet valamely fiókjába. Ámde az irány-kifejezés alatt mindig sokak együttesét, tömegek közös vágyait értjük, nagyokat, kicsinyeket együttvéve, holott Izsót éppen az jellemzi, hogy nem úszott együtt a romantikus árral, hanem kimagaslott belőle. Nem iránya fog tehát minket érdekelni, ami még nem érték, hanem értéke, aminek semmi köze ehhez vagy ahhoz az irányhoz.

*

Budapesten tanára lett a Képzőművészeti Főiskolának, megrendelésre emlékszobrokat mintázott (Petőfi, Dugonics, Csokonai, az első kettőt mások fejezték be), képmásokat is készített, sőt dekorativ szobrokat faragott a Tud. Akadémia palotájára. De bár mindezek a munkák, a félig kész állapotban hagyattak is, rávallanak a mesterre, mégis csak éppen feladatok megoldásai voltak: nem belülről, hanem kívülről jött megalkotásuk indítéka. Azonban a növendékek korrektúrája és az emlékszobrok komponálása mellett maradt mégis annyi ideje, hogy a maga kedve szerint valót alkosson. Hozzáfogott tehát egész sor apró agyagfigura mintázásához, amelyek jó részét terrakottává is égette (ilyenek egész sora van a Szépművészeti Múzeumban), vagy gipszbe öntötte. Ezeket műhelyébe zárkózva magában és magának készítette. Sorjában elénk kerülnek az ő ifjúkori disznóshorváti és Rimaszombat-környéki élményei: pityókás parasztok, termetes nénék, kortesek és cigányok.

Ezek az első ily tárgyú szobrok újabb művészetünk körében. Ámde nem pusztán a tárgy ily megválasztása teszi azokat értékessé, hanem stilusuk. Legtöbbször erős mozdulatban adja elő ezeket az alakokat és e mozdulatok egyensúlyozására, formai alakítására vetette a fősúlyt s ezzel telivér plasztikai problémákat vetett fel és oldott meg, előzmények nélkül, példa nélkül. Éppen ezek az önálló plasztikai problémák azok, amelyek révén Izsónak egyetemes lett jelentősége.

Ő maga túlontúl korán halt meg, a megoldások, amelyekhez e kisrétű alakokon eljutott, nem ölthettek testet nagyobb munkákon. Sokat vesztettünk, hogy a sors éppen akkor végzett életével, amikor művészete a legszebb virágzásnak indult. A herkulesi termetű férfiút alattomos tüdőbaj támadta meg s gyorsan végzett vele. Emléke elsősorban e kis szobrai révén lesz maradandó és tisztelt művészetünk történetében.

Árva Zsiga asszonyügye

Irta: Donáth László (2)

Az ajtóból mégegyszer széttekint. A kavargó hófergeteg az égig ér, vihar nyerít vadult lovon... Szerencse, hogy kunyhóját egy dombhát védi, ez az orkán pozdorjaként seperné el, így csak hóval temeti be.

A havat lerázza, csizmáját a küszöbfához veregeti s úgy lép le az ajtón.

Benn átható hideg fogadja. Az egyedülvaló embert nem várja senki se meleg szobával, se jó szóval. Rideg tanya ez az árva kunyhó, különösen így a ráboruló estéli homályban. Zsiga már megszokta, szinte fel se tűnik. Megadással lát a dolga után. A tűzhelyen sokáig vájkál a hamuban, az aljáról kikerül még néhány félighúnyt szén. Azt piszkálja, szirkotálja, fujkálja, míg egy kissé éledni kezd, aztán száraz fenyőmosztalékot szór rá. Egy ideig sercegve kényszereg, de csakhamar füstölög is, akkor jó bőven rá a fenyőforgácsot, tetejébe száraz bükkhasábot s azután már a sorsára lehet bizni.

A kunyhó végén, a kis ólban rég mekeg a tarka kecske. Feszül a tőgye, alig várja, hogy megfejjék. A mázas fazakat szinte tele csurgatja a habos tejjel. Nyár derekán ellett, még jól adja, pedig karácsony felé jár. Jutalma pár marék havasi széna s néhány összelvágott cserefalomb, amin zölden fonnyadt meg a levél...

Benn már vígan lobog a tűz, barátságos fénnyel hinti be a kicsi szobát. A falakon különös árnyékok táncolnak, az ablakon fagyzúzmora csillog.

A tejet elszűri s forrni teszi a háromlábúban, szenet húz melléje s fáradtan, sóhajtva ül le a góc alá.

Rossz napja volt, ma csakugyan rossz, nem hiában álmodott az éjjel az asszonyról. Lógatja a fejét s megint sóhajt...

Hanem mintha a sóhajnak visszhangja támadna és mintha valami nyöszörgésféle is szegődne melléje.

Ezen se lepődik meg valami nagyon, még a fejét se veti fel. Magános ember sokszor hall különös hangot maga körül. Künn jajgat a havas, itt benn nyöszörgésbe halkul a vihar tombolása. A tűz is dorombol, pattognak a lángölelt hasábok, a furcsa hangokat magyarázat nélkül is megérti. Ismét sóhajt, hadd vegyüljön a hang s hosszan belebámul a vibráló tűz fényébe. Az idő fut. A tej felforrt. Vacsorázni is lehetne, de szinte sajnálja tekintetét levenni a lángok játékáról. Tovább bámul hát a tűzvilágba. Elfázódott testét átjárja a jóleső melegség. Zsibbadtan ül, a tagjai elernyednek, bódító álmosság nehezedik pilláira. De valami különös hang ismét ott vibrál a füle körül. Mintha valaki a nevén szólítaná. Félig öntudatlan figyel. Ismét hallja, most már egész tisztán:

— Zsiga...

Mintha a hang a föld alól jönne s mintha a tulajdon felesége szólítaná. Magában mosolyog. Arra gondol, be bolond, hogy így lelkére vette azt a mult éjjeli álmot. Mert az, egyéb mi lehetne?!... Lám, megint szól, vontatva, csendesen, mintha beteg nyöszörögne:

— Zsiga... haragszol-e?

Árvíz Angliában.
A londoni híres Great West Road nevű autó-úton méteres vizen törik keresztül magukat a gépek.

— Én mért haragudnám? — mondja Zsiga félálomban, aztán kinyitja a szemét s nem biztos magában, hogy csakugyan ő felelt-e?...

A tűz leszakadt. Felszítja, de míg újra lángra kapna, homály dereng a kunyhóban. Addig éppen szóba lehet elegyedni a különös kisértővel.

— Most beszélj, no, — kezdi, mint aki sohase félt semmiféle kisértettől.

— Ne haragudj Zsiga lelkem...

— Mondtam már, hogy nem haragszom.

— Haza jöttem... Zsiga lelkem...

— Veszem észre.

— Jaj mióta készülödöm!...

— Reá értél...

— Zsiga... beteg vagyok...

— Mi bajod?

A sötétben fojtott zokogás hallatszik.

— Mid fáj? — kérdi újra.

— Az élet... Ez a rongy élet... Megvert engem a jó Isten!...

— Meg is érdemelted.

— Meg... Megérdemeltem, de meg is vert.

— Hát az az úrféle?

— Azzal vert az Isten...

— Te kerested, hallod...

— Igaz Zsiga... A bűnömért ver az Isten... Jaj, hogy égek!... Mintha minden tagom tüzben volna!...

Zsigának úgy rémlett, mintha most valami megmozdult volna az ágyon. Merőn nézte, de ismét semmi nesz, se hang, se mozdulat. A sötétben az ágyat se látta tisztán. Ujra kérdezett valamit, de hiába, a különös vendégnek már nem volt kedve beszélgetni.

— Jó no, akkor hát végeztünk, — mondta Zsiga félhangosan s elkacagta, hogy ilyen furcsa képzelődése volt, de ahogy a tűz fellobbant s a kunyhóban ismét világosság támadt, mégis kiváncsian pillantott az ágyra.

Gyengébb ember felordított volna, de Zsiga nem volt ijedős természet, hát csak keményen megnézte mégegyszer.

Valaki csakugyan feküdt az ágyon. Egyik karja lankadtan csüngött le, feje alatt gyűrött volt a párna. A ruhája is ott volt az ágy melletti széken...

Megnézte a tűzvilágánál... Cifra asszonyrongyok voltak s az ágyban csakugyan a felesége... Pihederedve aludt, arcán a láz forrósága... Most is szép volt, akár mikor elment, csak a szája szélén éktelenkedett egy mély, keserű barázda...

Szólongatta, gyengén mozdította, de nem ébredt, csak nyöszörgött s forróságtól cserepdezett ajkát nyalogatta...

Egy csuporban langyos kecsketejet tartott a szájához. Kiitta s azután mintha nyugodtabban aludt volna...

Sokáig elnézte... Aztán újra megrakta a tüzet, szokmányát a góc alá terítette, jóideig bámult még a tűzvilágba, amig lassan bekoppant az ő szeme is... Nyugodt, békés álom nehezült a pilláira.

II.

Az asszony felült az ágyban, két kezét rettenve tartotta a szeme elé, mintha rémet hessegetne, lázas kapkodással beszélt:

— Indul a vonat... Jaj, lekésik... Mégis itt van ... Nekem nem kell... Dobják el, nem akarok érte a börtönbe jutni... Jaj, mennyi pénz!... Lopott pénz...

IZSÓ MIKLÓS

Szobrot avattak Almádiban

„Azért csupán, mert már nem szolga régen, / – még nem szabad a nép!... /Ó, teljesedj ki értünk-lett forradalom!...” – csendültek fel Váci Mihály aktuális gondolatai *Nemcsák Károly* színművész előadásában tegnap Balatonalmádiban a város jubileumi ünnepségén.

Az Öregparkban tartott rendezvényen *dr. Kerényi László* polgármester felidézte a 150 évvel ezelőtti eseményeket. E napon a nép szava szólalt meg, mondta, s a nemsokára megalakult első felelős magyar kormányban a radikális Kossuth, a békés haladást hirdető Széchenyi és a kettejük ellentétét kisimító, megegyezésre serkentő Deák egyaránt részt vettek. Nemzeti egységkormány alakult meg, mely a különböző irányok összefogásának szép példája volt a történelemben, mondta. Mi, utódok azonban nem tudtunk élni máig '48 lehetőségeivel. 1989-ben sem akart az ország nemzeti egységkormányt, inkább szekértáborokra szakadt, és egymás ellen fordult, ahelyett, hogy a nép, a nemzet érdekeit tartotta volna fontosnak. S miközben folyik ma is az önös érdekek eszmeháborúja, hazánk népessége egyre fogy, s polgáraink átlag tíz évvel hamarabb halnak meg, mint tőlünk kétszáz kilométerre nyugatra. A ma emberének az a feladata, hangsúlyozta, hogy a jövő ifjúságának olyan művelődési körülményeket teremtsen, olyan nevelést adjon, hogy ne szekértáborokat szaporítson majd felnőttként, hanem március 15-e igazi örököse lehessen.

A díszbeszéd után leleplezték a felújított, újraöntött Petőfi-mellszobrot, Izsó Miklós szobrász egykori alkotásának mását. Avatóbeszédet az alkotó szülőhelyének, Izsófalvának alpolgármester asszonya tartott. Majd koszorúzások következtek, s ünnepélyesen átadták az idei díszpolgári oklevelet a nemzetközi hírű vitorlázónak, *Kopár Istvánnak*, amit távollétében rokona vett át.

toldi

Izsó Miklós szobrász egykori alkotását felújítva, újraöntve állították fel az Öregparkban

Fot[illegible]i

NAPLÓ (VESZPRÉM)
1998 márc. 16

Részletesen elemezte a magyar országgyűlések szerepét, elért eredményeit 1825-től 1848-ig.

Bár gyakran elhangzik, az 1848/49-es forradalom és szabadságharc elbukott, ez tévedés, mutatott rá. A forradalom ugyanis nem bukott el, és alapvető vívmányai a Világos utáni időszakban is életben maradtak

Végezetül a fiatalok kérdezhettek az előadótól. Maga a program az évfordulós megemlékezésen túl az érettségire készülő diákok számára jó felkészülési lehetőséget nyújtott.

TÉ

án nyílt kiállítás a vörösberényi új általános iskolában.

A pályázók közül harmincan kaptak díjat. A megnyitón a gyerekeket az iskola igazgatója, *Tóth Attila* és Almádi polgármestere, *Kerényi László* köszöntötte. Ünnepi beszédet mondott *dr. Zongor Gábor*, a megyei közgyűlés elnöke. A díjazottak nevét *Bokros László* céhmester olvasta fel, és kérte, őrizzék meg '48 szellemiségét. A két hétig látogatható tárlatot *Veszeli Lajos* céhtag szervezte.

tisler

PIACI JELENTÉS

Várpalota	B.-füred	Pápa	Tapolca	Ajka
13–15	14	12–16	12–17	12,50–14
60–70	50–60	40–60	50–60	55–60
80–100	70–105	80–100	60–80	80–98
250–500	470–500	250–400	350–440	450
200–300	140–160	150–200	140–160	150
140–150	140	100–180	120–150	160–168
350–400	270–400	250–400	320–390	360–398
80–100	70–95	80–100	90	90–98
50–60	50–60	40–60	45–56	50–58
100–120	80–100	100	100–120	100
80	70–80	70–80	50–60	60
150–200	50–160	50–60	80	98–120
300	260–290	250–260	240–260	230–398
250–300	280–350	220–350	280–320	300–320
350–500	340–420	400	400–420	380–498
800	35–110/db	80–200/db	45–95/db	55–98/db
250	190–240	–	280	240
60	55–65	30–50	60	50
300–350	320–420	400	280	368
80–90	65–95	50–70	30–85	68–70
250–300	200–250	260–280	200	198
320	260–290	250–280	300	230
220–300	250–400	250–300	250–300	300–350
140–160	140–160	160–180	140	120–200
300	220–260	280	–	200–320
400	380–400	400–450	400	390
1000	900	1000	900–1000	900–1000
–	1800–1900	–	1500–1800	–
600–750	660–700	700–800	600–660	650–700
60–120	45–130	60–150	50–120	78–90
80/db	70–80/db	–	–	298
220–240	190–240	250–300	160–220	250
–	260–280	250–300	300	348
120–160	150–200	170–180	110–120	118–198
240	200–250	250	–	300
190–200	180–210	230–250	200	180–200
300	18–45/db	25/db	280	270–298
140	140–150	–	140	135
140	140–150	–	140	145
450–500	550–650	500–700	500	600

ményt reggel hétig el kell hagy-

Sajtónapi

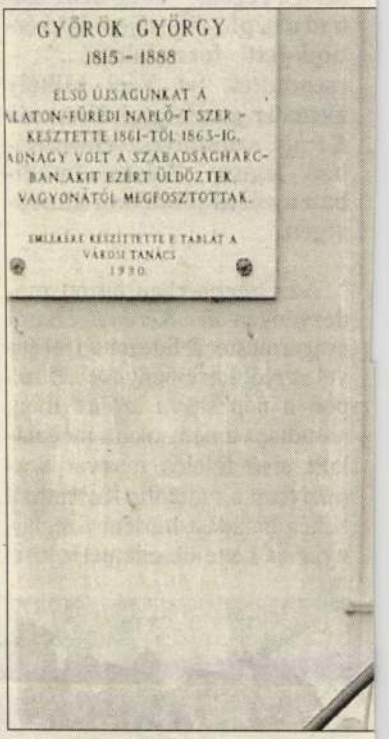

S. Bonnyai Eszter, lapunk újságír a figyelmet

(Tudósítónktól)

Mindenekelőtt a tiszta közélet, az általános jogbiztonság és a maffiatempótól mentes gazdaság pártolása a tennivalónk – mondta a sajtónapi megemlékezés balatonfüredi rendezvényének szónoka, *S. Bonnyai Eszter* újságíró.

Talán a tomboló szélvihar rettentette el a füredieket a március 14-i koszorúzási ünnepségtől, de tény, hogy mindössze tucatnyian jelentek meg a város első lapjának, a Balaton-Füredi Napló szerkesztőjének a zeneiskola falán elhelyezett táblájánál.

A Himnusz hangjai után *Szücs Károlyné* tanácsnok kö-

1021

Izsó Miklós szobrászművész

1972.I.22.Petőfi, 19.35 /6/ KJ

Mesterek mestermüvek

- Ambrus Tibor müsora Izsó Miklós szobrászművészről.

- Alulirott bizonyitom, hogy disznós horvát születésü Izsó Miklós 1853 március 16-tól 1856.év március 8-ig, s igy három egész éven át nálam a képfaragást gyakorlotta, mint ügyes és szorgalmas embert ajánlom a müvészet pártfogóinak kegyeibe. Kelet: Rimaszombatban, 1856, március 8-án Ferenczi István képfaragó. Ezzel az elbocsátó levéllel indult el 25 éves korában Izsó Miklós kőfaragó legény, hogy nagy reményeit valóra váltva művésszé lehessen. Rimaszombatból Pestre készült, ugy hitte talál majd mestert, talán még pártfogót is, akinek segitségével faragóból szobrásszá lehet. Bizott magában, tehetségében is, de főként életerejében és tapasztalataiban, hiszen fiatal kora ellenére eléggé viszontagságos mult állt már mögötte. 1831.szeptember 9-én született a Borsod megyei Disznóshorváton. Apja kékfestő iparosból gazdálkodóvá lett falusi ember többre szánta a fiát. Amint annak ideje eljött beadta a sárospataki kollégiumba hadd vigye valamire. Izsó Miklós jó tanuló volt, e mellett ügyesen rajzolt, s puha kőből késével csinos szobrocskákat faragott. Erre az adottságára tanárai is felfigyeltek. Tizenhét éves volt, amikor kitört a szabadságharc, Izsó Miklós is, mint diáktársai nagyrésze beállt honvédnek. Becsülettel végigharcolta a háborut, ott volt Kápolnánál, Tiszafüredné1, Nagysallónál, a győri

1621

Izsó Miklós szobrászművek

1972.I.22.Petőfi, 19.35 /6/ Kl

Mesterek mestermüvek

- Ambrus Tibor müsora Izsó Miklós szobrászművészről.

- Alulirott bizonyitom, hogy diszmós horvát születésü Izsó Miklós 1853 március 16-tól 1856.év március 8-ig, s igy három egész éven át málam a képfaragást gyakorlotta, mint ügyes és szorgalmas embert ajánlon a müvészet pártfogóinak kegyeibe. Kelet: Nimaszombat, 1856. március 8-án Ferenczi István képfaragó. Ezzel az elbocsátó levéllel indult el 25 éves korában Izsó Miklós kőfaragó legény, hogy nagy reményeit valóra váltva müvésszé lehessen. Nimaszombatból Pestre készült, ugy hitte talál majd mestert, talán még pártfogót is, akinek segitségével faragóból szobrászszá lehet. Bizott magában, tehetségében is, de főként életerejében és tapasztalataiban, hiszen fiatal kora ellenére elégé viszontagságos mult állt már mögötte. 1831.szeptember 9-án született a Borsod megyei Nisznóshorváton. Apja kékfestő iparosból gazdálkodóvá lett falusi ember többre szánta a fiát. Amint annak ideje eljött beadta a sárospataki kollegiumba hadd vigye valamire. Izsó Miklós jó tanuló volt, e mellett ügyesen rajzolt, a puha kőből késével csinos szobrocskákat faragott. Erre az adottságára tanárai is felfigyeltek. Tizenhét éves volt, amikor kitört a szabadságharc, Izsó Miklós is, mint diáktársai nagyrésze beállt honvédnek. Becsülettel végigharcolta a háborut, ott volt Kápolnánál, Tiszafüredné1, Nagysallónál, a győri

csatában meg is sebesült. A világosi fegyverletétel után, hogy a büntető besorozástól megmenekljön erdész segédnek állt be Pallavits gróf kurittyáni uradalmába. Onnan viszont hamarosan szöknie kellett, mert hazafias kijelentéseit besugták a grófnak, az meg zsandárokat küldött rá. Hosszu ideig a kazai erdőkben bujkált, aztán hogy csendesedett a hajsza Tamásfalvára került Jakovecz Antal kőfaragó mester műhelyébe. Itt a lépcsőfokok, kerités pillérek, egyszerü sirkövek megmunkálása közben arra is volt ideje, hogy régi faragó szenvedélyét felújitva a keményebb anyagban is megpróbálkozzák egy-egy kéz, arc kifaragásával és kisérletei napról napra jobb és szebb eredménnyel jártak. Mestere örült a legény ügyességének, megbecsülte és büszke volt rá. Igy történt, hogy amikor a Rimaszombatban remetéskedő öreg szobrász Ferenci István arra kérte Jakovecz András, hogy küldene hozzá egy ügyes legényt, aki segitségére lenne néhány képmás befejezésében, a mester Izsó Miklóst küldte hozzá, mint legügyesebb legényét. Ferenczi szinte hajótöröttként élt akkor már szülővárosában, nagy tervei a nemzeti emlékmü szobrászat kezdeményezésére sorra megbuktak. Lemondott már mindenről, a müvészetről is, de néhány rendelését kötötte, azokat kellett befejeznie, ezért fordult segitségért a kőfaragó mesterhez. Igy hozta össze a véletlen a két müvészt, a multat és a jövőt. Irásos nyom arról, hogy tanult- e és mit tanult Izsó Miklós Ferenczi Istvántól

nem maradt fenn. Nagyon valószinü, hogy csak a mesterség fogásait adhatta át az öreg mester fiatal tanitványának. Erre vall Izsó Miklós első önálló munkájának stilusa, amelyben szinte semmi nyoma sincs Ferenczi klasszicizmusának, másodkézből kapott müvészetének. A mesterséget azonban megtanulta és ez a tudás ugy érezte, elegendő alap arra, hogy mostmár a müvészi tapasztalat szerzésre is vállalkozzék. Rimaszombatból Pestre indult, azt remélte, hogy megtalálja a lehetőséget álmai megvalósitására. Csalódott, de hiszen erre már Ferenczi is figyelmeztette a maga keserü tapasztalatai alapján, joggal mondván, itt nincs szükség müvészre. De ha gazdag, hatalmas pártfogót nem is talált, összeakadt magához hasonló lelkes fiatalemberekkel. Irók és költők szük baráti körével, akik maguk is volt 48-as honvédek szükös jövedelmükből összeadták a Bécsig elegendő utiköltséget. Igy került Izsó Miklós a császári fővárosban, ahol Johann Meisner szobrászmüvész mütermében talált munkát. Később a hires portré szobrász Gasser is felfigyelt rá, s amikor megbizást kapott a Széchenyi portré elkészitésére Izsó Miklóst bizta meg a kifaragásával. Napi munkájának szüneteiben szorgalmasan látogatta a muzeumokat, gyüjteményeket, nézegette a köztéri szobrokat. Igy aztán hamarosan rájött, hogy az osztrák főváros müvészi levegője nem nekivaló. Mást akart ő, valami olyat amit ott hiába keresett. Arra gondolt, hogy Münchenbe megy, ugy hallotta ott szabadabb, kötetlenebb a müvészeti élet. Ehhez viszont ismét pénz kellett

volna, valamiféle ösztöndij talán, dehát honnan is remélhetne ilyet. Ujra csak a fiatal honfitársak segitettek rajta. A jóhirü bécsi müegyetemen tanuló magyar technikusok asztaltársasága, ahová a fiatal szobrász is gyakran eljárt, megalakitotta a krajcáros egyletet. Aminek egyetlen célja az volt, hogy a tagok összeadott krajcárjaikból biztosithassák tehetséges fiatal barátjuknak azt a havi 5o forintot, amely elegendőnek látszott münheni megélhetése biztositására. Igy jutott el 186o-ban Münchenbe, a kor egyik leghiresebb müvészeti központjába. A münhheni akadémián Vinchman tanár szobrászmüvész osztályába került. Lassanként beletört a számára igen unalmas tanmenetbe. A bécsi barátokhoz irott leveleiben keservesen panaszolta, hogy mennyire unja a gipszminták utáni modelirozást. Hogy valamennyire szabaduljon a kényszerü munka unalmától egy régebbi szobor vázlatát kezdte kidolgozni a furulyázó pásztor alakját, amelyet elkészülte után elküldött Szili Kálmánnak. Itt küldöm végre a Puszták furulyását, irta kisérő levelében. Ez kezdete lesz a magyar népéletből vett szbbrászatnak, mivel tudom, hogy ilyen nemü munka még nem jelent meg. S valóban kezdete lett, mert müncheni tartózkodásának második évében 1862-ben hazaküldte második, teljesen kidolgozott márványszobrát a Busuló juhászt. Barátai kiállitották a szobrot, amely egycsapásra ismertté tette alkotójának nevét szinte az egész országban. A kritika is megállapitotta,

hogy Izsó Miklós müve a népi életet tükrözi egyéni élmény és nem akadémikus szabályok alapján. A siker jó hirére Izsó Miklós azonnal haza tért Münchenből. Pesten telepedett le és mühelyt bérelt az Ujvilág utcában, ami ugyan kissé messze esett a várostól, lévén a mai Rákóczi ut mellett tul a Rókus kórházon kertek és szántóföldek között. Reményeiben megint csalatkoznia kellett, mert a Busuló juhász sikere hamar kilobbant, s egy idő után annyira rosszra fordult a sora, hogy már-már arra gondolt külföldre megy, s bérmunkát vállal valamelyik hires szobrásznál. Helyzete később mégis javult. A kiegyezést közvetlen megelőző időben mintha hirtelen fölfedezték volna, egyszerre több megrendelést is kapott. Petőfi szobrát rendelték meg tőle Pest városa számára, Dugonits András szobrát Szegednek, Debrecen pedig Csokonay szobrát kérte tőle. Ezek mellett meghivták a mintarajz iskola szobrász tanárának is, igy a napi megélhetését biztositottnak láthatta. Emlékmü megbizásaira nagy gonddal készült. Nagy számban készitett vázlatokat, szobor mintákat. Talán tulzott lelkiismeretességének is tulajdobitható, hogy mindössze a Csokonai szobrot tudta befejezni. Sok portré szobrot mintázott közben, Arany Jánosét, Egressy Gáborét, Megyeri Károlyét, Lisznyai Kálmánét. Elkészitette Zrinyi Ilona ideál portréját is. Ezek alapján is kitünő szobrásznak jellemezhetjük Izsó Miklóst. Munkássága korszakosságát mégis apró agyagvázlatai jelzik elsősorban a táncoló parasztok sorozata. Emellett más zsáner figuráinak hosszu

sora. Csak kézzel alakitotta őket, irja Lyka Károly, ennélfogva mintázásuk vázlatos, nyoma sincs rajtuk a busuló juhászon látható részletezettségnek, csak a döntő és fontos formák láthatók, amelyek egy parasztot, egy falusi asszony, egy kortes, egy cigány arcát és méginkább kiállását, mozdulatát jellemzi. S e kevés formázat is élénk tolmácsolása az életnek. Kiváló a tánc érzékelése, a paraszt ösztönös táncmozdulatait, taglejtéseit, feje fordulatait, lábainak egyensulyba illeszkedése, az egész mozdulat hirtelensége. Éppen a mintázás vázlatosságával tudta a táncmozdulat pillanathüségét legjobban tolmácsolni. Ezért ezeknek a kis terrakottáknak befejezetlensége szinte hozzátartozik a jellemzés élénkségéhez. Ezeknek az agyagvázlatoknak a mintázásához szinte lopta az időt. Nagyon sokat kellett dolgoznia, hiszen tulajdonképpen szükös tanári fizetéséből élt. Szobrászi munkásságára inkább ráfizetett. A debreceni Csoknnai szobor, amely különben legkedvesebbik alkotása volt 6oo forintos, s akkortájt igen nagy adósságba sodorta, nehezen nyögte csak ki. Emellett személyes sorsa is tragikusan alakult. Kisfia 3 éves korában meghalt, ő maga szinte megnyomorodott, amikor Debrecenben a Csokonai szobor a rossz alapozáson megingott, s majdnem ledőlt, a hatalmas erejü szobrász a hátával tartotta roppant sulyt csaknem háromnegyed órán át, amig segitség érkezett. Ennek a félelmetes kalandnak következményeit sohasem heverte ki teljesen. 1874 telén Izsó Miklós

Németországba utazott. X nagy hóban Bódnbah után elakadt a vonat, az utasok leszálltak, hogy a hótorlaszok eltakaritásában segitsenek. Izsó Miklós is résztvett a munkában, amikor visszatért a fülkébe levetette kabátját, hogy hevültségét valamennyire enyhitse. Ekkor fázott meg. Sulyos tüdőgyulladást kapott és ez fellobbantotta a tuberkolózist, amelynek csiráit régen magában hordta. Hónapokig tartó betegség után 1875 május 29-én halt meg Pesten.

Izsó Miklós a magyar szobrászat egyik legnagyobb alakja. Mestere, Ferenczi István, Meller Simon fogalmazása szerint a magyar müvészi öntudat megteremtésén fáradozott, ő már a magyar plasztikát tette valósággá. Munkásságát már a közvetlen utókor is elismerte, érdemeihez méltóan fogadta. Lyka Károly például igy irt róla: Ki kell emelnünk Izsó eredetiségét, ami a népi szobrocskáin látható egészen az övé. Senki más példája nem vezethette ehhez a müvészethez. Nem látható az ő idejében sem párizsi, sem müncheni, sem római mütermekben hasonló müvészet. Izsó müvészete a nemzetközi müvészet keretén belül is eredeti. Ezért mondhatjuk róla, hogy páratlanul értékes és magában álló jelenség szobrászatunk történetében. Izsó Miklós munkásságának méltatásában uj fejezetet jelent Fülep Lajosnak először 1916-ban a Magyar Müvészet-ben cimü tanulmányban közzétett Izsó értékelése, majd 1953-ban megjelent Izsó Miklós tanulmánya. Szükség is volt erre, mert mint irja jellemző Lyka

Károly fönntartás nélkül elfogadta, könyvébe iktatta a minősitést és értékelést. A hivatalos tényezők ugy tettek mintha misem történt volna. Az egyetemi intézet egy doktori értekezésig kényszeredett, s mütörténészek hozzá se nyultak mindmáig. Dehát miben is látja Fülep Lajós Izsó Miklós müvészetének le nagyobb jelentőségét? Azt irja, Izsónál a lélek szabadon lép fel, frissen, ujjan, mintha most születnék meg először lelökve magáról minden konvenciót és hagyományt, mintha most fedeznék fel először a barbár ujra felfedezi azt, amit a görögök már régen felfedeztek és századokon és népeken tul kezükhöz kapcsolódik a keze anélkül, hogy keresné. És ezzel halad tul egycsapásra mindenkit, aki százszor többet tud, mint ő, százszor tudatosabbak, százszor kulturáltabbak nála, akik játszva oldanak meg olyan feladatokat, amelyekre Izsó képtelen volna, de egy ponton, s ez épp a lényeg a zseni diviná_ciójával ragadja meg az örök szobrászi gondolatot oly mezetelenül és oly ujonnan, mint ahogy akkor senki rajta kivül. De tulhalad ~~xxjtixxk~~ rajtuk még másban is, s erre megint csak a barbár, s az együgyü volt képes, abban hogy~~xx~~ nála ~~azxgx~~ egyetemes plasztikai gondolat nemzeti formát ölt, s egy egész nép ~~xxxxxtixxxxxx~~ testi ideáljában válik plasztikus testté. Itt megint csak a görögökkel találkozik. Majd a továbbiakban azt irja, amig az ő korában alig van példa, s előtte is csak a legritkábban valósult meg arra vállalkozott tudatosan- e, vagy

pontán művészi ösztönből mindegy, egy nép testi ideáljának megelevenitésére, s ez ideálnak plasztikai problémákkal való igazolására. A magyar etnikumot egyetlen alakban elképzelni, mint a görög művész, a görög atlétában az ősi foglalkozások képviselőjében a juhászban, a csikósban egybefoglalni, a valóság elemeiből továbbhaladni az ideál felé a valóság jelölte irányban, ime ez Izsó Miklós szándéka és kisérlete.

- Ambrus Tibor olvasta fel jegyzetét.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 JÚN 25

SZÖVETKEZET

Budapest

Izsó Miklós szobrász-
művész

A népi témájú szobrászat megteremtője: IZSÓ MIKLÓS

A XIX. század második felében a historizmus, a történelmi festészet jeles képviselői próbálták a 48-as eszméket megőrizni, éltetni. A szobrászatban is fölváltotta a hűvös, elegáns klasszicizmust a népies romantika irányzata, amelynek kiemelkedő képviselője volt Izsó Miklós.

1831-ben a Bükk hegyei között született (szülőfaluja ma az ő nevét viseli: Izsófalva), diákéveit pedig a nevezetes sárospataki gimnáziumban töltötte. Utolsó vizsgáit 1848-ban tette, és friss bizonyítvánnyal a zsebében, önkéntesen a forradalmi seregbe állott. Az ifjú honvéd 19 ütközetben vett részt, Győr alatt az osztrákok elleni csatában súlyosan megsebesült, kórházba került. Mire felgyógyult, a szabadságharc elbukott, a honvédből bujdosó lett.

Több esztendei számkivetettség után Rimaszombatba vándorolt. A romantikus hangulatú felvidéki városka szülőhelye és otthona volt Ferenczy Istvánnak, a magyar klasszicista szobrászat mesterének, Canova és Thorvaldsen nagyszerű tanítványának. Ferenczy kőfaragóként került a híres mesterek műhelyébe, Izsó is faragósegédként ismerkedett meg Ferenczyvel. A magyar szobrászat úttörője tanította, foglalkoztatta Izsó Miklóst, majd 1856-ban ajánlólevéllel Pestre küldte. Pestről Bécsbe került — még mindig kőfaragólegényként — Meixner és Gasser műhelyébe. A bécsi magyar egyetemisták gyűjtötte krajcárokból továbbutazott Münchenbe, ahol a képzőművészeti Akadémián tanult. Első nagysikerű szobrát, a márványba faragott Búsuló juhászt is innen küldte haza, pesti kiállításra. A szobor épp olyan érdeklődést és lelkesedést keltett, mint annak idején a mester, Ferenczy István pásztorlánykája.

Ebből az időből való a Furulyázó pásztor is, amelyről kapcsolatban így írt: „Ez kezdete lesz a magyar nép életéből vett szobrászatnak." S valóban, Izsó az első volt, aki népi témákat elevenített meg. Műtermében egész sor népi alakot és csoportot mintázott agyagban: Részeg paraszt, Cigányzenészek, Házaló zsidó stb. E kiegetett vázlatok ötletről, elevenségről és humorról tanúskodnak, örök kára művészetünknek, hogy nem készültek el végleges formában.

A népélet ábrázolásán kívül képzeletét különösen a köztéri alkotások foglalkoztatták. Szinte minden köztéri szoborpályázaton részt vett, a díjakat és megbízásokat azonban gyakran mások, méltatlanabb mesterek kapták. 1863-tól például több dekoratív plasztikát faragott az épülő Tudományos Akadémiára, a főhomlokzat szobrait azonban — reményei ellenére — nem ő készíthette el.

Másik kiváló tervét, az Akadémia elé állítandó Széchenyi-emlékművét sem valósíthatta meg. Gyengébb, de jobb társadalmi kapcsolatokkal rendelkező művész kapott megbízást.

Megnyerte azonban a debreceni Csokonai-emlékmű pályázatát. A költő pompás egészalakos szobrát, az emlékművet ötesztendei munka után, 1871-ben avatták föl. Izsó két másik pályázatot is elnyert, a pesti Március 15. téri Petőfi- és a szegedi Dugonics-emlékművét. A súlyos tüdőbajjal kínlódó művész sem a forradalmár költő, sem a fölvilágosodáskori író szobrát nem fejezhette be, 1875 májusában, 100 évvel ezelőtt hirtelen meghalt. De mindkét emlékmű az ő tervei alapján valósult meg hűséges tanítványa és segítője, Huszár Adolf kezemunkájával.

Monumentális elképzelései mellett Izsó remek portrészobrásznak bizonyult. Arany János, Egressy Béni, Megyery Károly és Almási Balogh Pál arcképe egyszerűségével, őszinteségével bensőséges hangulatával hódítja meg a nézőt. Külön méltatást érdemel Izsó munkásságában a Táncoló paraszt sorozata. A figurák lendülete, test- és drapériakapcsolata sugallja a mozgást: „A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában, a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel, jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul."

A. M.

— Arra a falu
hegyoldalban
járókelők vála
— Vágnak c
ap, biztos most
Igaza lett. A
an találtuk m
elyiségeket. Elő
ranybarnára perzselt sertés
örül serénykedtek, bent pe-
ig a hasítást végezte, mint
iderült, Farkas István, a
ágóhíd húsüzlet és hús-
somagoló együttes vezetője.
— Húscsomagoló üzemet
eresnek? No ezt túlzás
zemnek nevezni, bár cso-
nagolunk mi jócskán, de hát
mondom inkább, hogy mi
tulajdonképpen ez az
gész komplexum.
Szavaiból kiderült, hogy
énvegében egy bérelt vágó-
íd, s a hosszú udvar utcai
rontján egy új húsbolt,
melynek egyik kis helyisé-
ét fóliás, műanyagtálcás
úscsomagolóvá rendezték
e. Kisapostag község a me-
őfalvi áfész körzetébe tar-
ozik. A kis falunak korább-
an még húsboltja sem volt,
a lakosság Dunaújvárosba
árt be húst vásárolni. Köz-
smert, hogy a mezőfalvai
ÁFÉSZ eredményes lépése-
ket tett és tesz a körzet fal-
vainak jobb ellátása érde-
kében, különösen a zöldség-,
ej- és húsellátás javítására
örekszenek.

nyen bekapcsolódott a meg-
oldásba is. A tsz és az áfész
együttműködést határozott el
a húsbolt ügyében, mégpedig úgy, hogy a tsz megépíti a vágóhidat és boltot és üzemeltetésre bérbe adja az áfésznek. De bizony a tsznek is kevés pénze volt. Felhívásukra azonban megmozdult a falu lakossága. A vágóhíd húsbolt közüggyé vált, s végül is a lakosság annyi társadalmi munkát végzett az építkezésen, hogy 360 ezer forintból ki tudták hozni, a Farkas István szerint csaknem egymillió forint értékű komplexumot.

— Most azután bebizonyítjuk, hogy nemhiába dolgozott a falu lakossága, mindennap van hús az üzletben, mindenki vásárolhat tetszése szerinti választékban — mondja. — Általában most már 30 disznót vágunk hetenként, de nagyobb ünnepek előtt 40-et is. Azért most már, mert az áfész elhatározta, hogy még jó néhány falut innen lát el hússal.

Új szakmunkások Sopronban

Kiürültek már az iskolapadok, vége van az idei tanévnek. Vakációra indultak a gyerekek, hogy ősszel friss fejjel folytathassák a tanulást. A végzősökre azonban más feladat vár.

A soproni Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskolában is mostanában számolnak be a harmadévesek megszerzett tudásukról: mi az, amit elméletben, gyakorlatban megismertek, hogyan alkalmazzák azokat. Az iskola igazgatójával, *Molnár Istvánnal*, és a Sopron és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet személyzeti osztályvezetőjével, *Balogh Kálmánnal* közös munkájukról beszélgettünk.

— A szövetkezeti kereskedelemnek és vendéglátásnak is egyre több dolgozóra, fiatal, jól képzett szakmunkásra van szüksége. Szövetkezetünknél negyvenkilenc tanuló van, tizenketten most szerzik meg a szakmunkás képesítést. Tehát napokon belül tizenkét fiatal szakképzett dolgozónk lesz.

Köztudott a kereskedelmi és vendéglátóipari szakmáknak az elnőiesedése. A soproni szövetkezet végzős tanulói között is csak négy fiú van: hentes, szakács és felszolgáló szakmát tanultak. Az 1975 őszén induló tanévre tíz leány és hat fiú jelentkezett.

— A fertődi, a lövői, a soproni és a sopronhorpácsi fogyasztási szövetkezetek tanulóit oktatjuk szakmáikra — mondja az iskola igazgatója, aki maga is régi szövetkezeti ember. — Ebben az évben harminckét szakmunkásuk lesz.

A végzős diákok egyharmada szövetkezeti tanuló,

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 349-726

DAILY NEWS

1975 MAJ 31

Miklós Izsó

1021

PIONIER UNGARISCHER BILDHAUEREI:

Miklós Izsó

Miklós Izsó: Trauriger Schäfer

Vor 100 Jahren, am 29. Mai 1875, starb Miklós Izsó, ein Zeitgenosse Petőfis, Begründer der auch im europäischen Maßstab bedeutenden ungarischen Bildhauerei. Sein Wirken fiel in die der Revolution von 1848 folgende Zeit der Reaktion. Damals war die Literatur durch die Zensur gelähmt, es galt andere Mittel zu finden, denen man weniger Aufmerksamkeit schenkte, und diese Möglichkeit in der Sprache der Bildhauerei fand Miklós Izsó.

Izsó, ein im Freiheitskampf verfolgter Honvéd-Soldat, war anfangs Steinmetz, andere, die dessen weitaus unwürdiger waren, erhielten Stipendien. Durch Unterstützung der Kreuzer-Vereinigung, einer Organisation der ungarischen Studentenschaft, gelangte er zunächst nach München, später nach Wien. Und während er antike Statuen kopierte, beschäftigte ihn immer mehr der Gedanke, charakteristisch ungarische Figuren zu schaffen, die gleichzeitig auch als Symbol der Jahrhunderte währenden Stürme ungarischer Geschichte gelten konnten. Er erweckte den „Flötenspielenden Hirten", den „Traurigen Schäfer" zum Leben, und letztere Gestalt wurde zum Symbol der dem Freiheitskampf folgenden nationalen Trauer. Der später entstandene „Tanzende Bauer" ist nicht nur eine ethnographische Figur, sondern zeigt mit seinem Ungestüm, seiner Dynamik auch die die Fesseln der Unterdrückung sprengende Kraft.

Von seiner Studienreise heimgekehrt, formte er Porträts der damaligen Politiker und großen Schauspieler, Kleinplastiken, wie den „Musizierenden Zigeuner", und das „Essentragende Mädchen". Izsó war ein Meister der Darstellung von Charakteren, Stimmungen und volkstümlicher Kleidung. Gegen Ende seines Lebens erhielt er den Auftrag, eine Statue des großen ungarischen Dichters Mihály Csokonai Vitéz in dessen Heimatstadt Debrecen zu schaffen. Zeitgenössische Darstellungen des Dichters waren nicht erhalten geblieben, Izsó schöpfte seine Vorstellungen über das Aussehen des Poeten aus dessen Gedichten. Auf der Statue sieht man den u. a. durch seine Weinlieder berühmten Csokonai neben einer Weinrebe, die Laute in der Hand mit durchgeistigtem Gesicht. Die Bronzestatue ist eine der schönsten ungarischen Bildhauerarbeiten. Zu der geplanten Petőfi-Statue kam er nicht mehr, der Bildhauer der Freiheit des Volkes konnte im Verlaufe seines kurzen Lebens das Denkmal des Dichters der Freiheit nicht beenden.

Der Verlag des Kunstfonds machte dem kunstliebenden Publikum im Rahmen seiner Serie „Mein Museum" durch Reproduktionen und Erläuterungen das Werk Izsós zugänglich, der Corvina-Verlag für Fremdsprachige Literatur tat ein gleiches für die Kunstfreunde im Ausland.

T. Mándy

Nachrichten
NEWS
Samstag, 31. 5. 1975
9. Jahrgang, Nr. 126 2 Ft

INTERFOTO MTI/UPI

Der ägyptische Präsident Anwar Sadat wurde auf dem Wiener Flughafen von Kindern mit Blumen begrüßt. Im Hintergrund Bundespräsident Rudolf Kirchschläger.

Sadat in Österreich angekommen

Wien, 30. Mai (UPI) — Der ägyptische Präsident Anwar Sadat ist am Freitag in Österreich eingetroffen. Bis Samstagnachmittag hält er sich zu einem Staats-

Washington fallen werde, wenn Ford sich am 11. Juni mit dem israelischen Ministerpräsidenten Rabin treffen wird. Von Rabin aber erwartet man in Kairo keine großeren Zugeständnisse.

NATO-Tagung beendet

Brüssel, 30. Mai (APA) — Die Solidarität der 15 Staaten der Nordatlantischen Allianz muß an jenen Stellen wiederhergestellt werden, wo sie geschädigt wurde, heißt es in dem Schlußkommuniqué der am Freitag in Brüssel zuende gegangenen zweitägigen Gipfelkonferenz der NATO. Staats- und Regierungschefs fast aller 15 NATO-Mitgliedsstaaten, unter ihnen US-Präsident Gerald Ford, hatten an dem Gipfel teilgenommen. In einer 600 Worte umfassenden gemeinsamen Erklärung treten die Bündnispartner für eine „gegenseitige Verteidigung" ein.

Weiter heißt es u. a. in dem Kommuniqué, daß „die Aufrechterhaltung der Verteidigungsanstrengung der Bündnispartner" auf einer befriedigenden Höhe auf neue Schwierigkeiten träfe, die sich aus der Weltwirtschaftslage ergäben. Die Mitgliedsstaaten seien entschlossen, diesen Aufgaben gemeinsam zu begegnen. Die Bündnispartner, — so das Kommuniqué — wollen eine Politik verfolgen, die ihren Wunsch erkennen ließe, Verständigung und Zusammenarbeit an die Stelle von Konfrontation treten zu lassen. Fortschritte in dieser Richtung würden erzielt werden, wenn die Konferenz über Sicherheit und Zusammenarbeit in Europa, mit befriedigenden Regelungen abgeschlossen würde. Die Bündnispartner hoffen, daß die Fortschritte bei den Verhandlungen in naher Zukunft einen derartigen Abschluß ermöglichen — heißt es im Kommuniqué.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Egész évre 300.000 K
Félévre 160.000 K

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Negyedévre 80.000 K
Egyes szám ára 7000 K

XXXII. évfolyam | 1926 junius 20 | 25. szám

A szobormúzeum

Irta: **Lyka Károly.**

A *Szép Mesterségek kezdete* a legrégibb szobor a Szépművészeti Múzeum most megnyilt modern szobor-gyűjteményében. Rómában 1820-ban kezdte faragni e márványművet Ferenczy István, aki magát az *első magyar szobrász*nak mondotta. Igy hát kerek száz esztendejét látjuk magunk előtt a magyar szobrászatnak, most először, szép elrendezésben, amely rávilágít a magyar képfaragók tövises útjára, amint kemény küzdelemben törekednek a legmagasabb csúcsok felé. Az „első magyar szobrász" még sajátkezüleg kotorászott a magyar hegyek gyomrában, hogy megtalálja a jó követ (Dugonics így főzte a tintáját, faragta a lúdtollat az íráshoz). Ferenczy még külföldi felfedező útra is ment, hogy lássa, miképpen öntenek egy bronz-szobrot. Tehát se kő, se bronz, — tegyük hozzá: se megrendelő, se publikum, se kritika, se iskola, se múzeum, sőt egyetlenegy nyilvános emlékszobor sem volt az egész országban . . .

Ily állapotban vette kezdetét a *Szép Mesterségek*-nek Ferenczy által mívelt azon ága, amelynek számára ma és itt külön termeket lehetett nyitni. Mégis történt tehát valami a száz év alatt.

Hogy mi történt, arról időrendben, stílusrendben ad képet művészeti kincstárunknak ez a legújabb osztálya. Egyéb szobraink szerteszét vannak szórva a városokban: itt ebben a gyűjteményben összemérhetők a mesterek, kivallathatjuk szándékaik felől.

Szobrászat alatt nálunk sem értették minden időkben ugyanazt. Mindjárt az első teremben három nemzedék került egymás szomszédságába, mégpedig kitünő képviseletben. Az első nemzedéknek zászlóvivője Ferenczy. A másodiké Izsó Miklós. A harmadiké Strobl Alajos. S az első pillantás meggyőz arról, hogy mindegyik más-más úton indult Rómába.

Ferenczy jelenti a klasszicizmust. Mint ahogy kortársa, Kazinczy görög-latin versméretben írt magyarul s mint ahogy a mitológia istenei és istennői az ő társasága, úgy éli át még egyszer (s nyilván nem utoljára) az antik szobrászatot Canova és Thorwaldsen kánonja szerint Ferenczy István. Ez a szobrászat az archeologiai tudomány, a filológiai míveltség, az ész szobrászata. A szabály megtalálása a fontos, a szabály érvényesítése a döntő. Mint ahogyan Kazinczy görög taktusba szorítja a magyar nyelvet s a görög cezúrák eshetőségeit latolgatja. A síma harmónia a legfontosabb. Csak a „magasabb szféra" lehet a művészet otthona.

Ezt a világot képviseli gyűjteményünkben Ferenczyn kívül Züllich, Engel, Guttmann stb., sőt még jó későn Kugler is.

Néhányuk még javában faragja a géniuszokat, az Évákat, amikor megjelenik a porondon az új ember az új stilussal. És tegyük hozzá: százszorta nagyobb tehetséggel: Izsó Miklós. A közismert „Búsuló juhászon" igaz, még megérzik, hogy egy kicsit bekukkantott Árkádiába ő is, amelyben amazok éltek. Ám az adott viszonyok közt nem ez fontos, hanem a szándék s a tárgy, amelyet megragadott. A Junók, Apollók, nimfák és a mitológia szép fehércselédei helyett megragad valamit, amiért nem Homeroszhoz, nem Ovidiuszhoz kellett fordulnia, hanem valamihez, amit elődei sohasem aknáztak ki: a szívéhez, a maga tulajdon igaz lelkiségéhez. Izsó, a falusi ember, egészen új témát: a parasztot ragadta meg, a tarlókon ballagó, elmélázó juhászt, akit százszor látott, teljesen ösmert. A maga világát, magyar világát igyekezett tolmácsolni márvány-nyelven. De voltaképpen nem ez a fő-műve, hanem azok az apró terrakották, amelyek egy üvegszekrénybe zárva ékességei az egész teremnek. Gatyás, táncoló parasztok, a tánc hevében, szilaj forgásban, az élet melegét, teljességét, szabály helyett az élményt oly közvetlenül adva, hogyha mellőlük átpillantunk a klasszicisták hideg márványaira, egy filológiai szeminárium levegőjét érezzük onnét felénk áradni.

Más világ az Izsó világa. Egy, egyetlenegy partnere volt ebben, méltó hozzá, céljaiban testvér, küzdelmében egyenrangú kortárs, de ez nem kerülhetett a szobormúzeumba, mert építész volt: Feszl Frigyes. Egyébként az Izsó-figurák testvértelenek itt, mert korában sem hozzá mérhető tehetség nem akadt a képfaragók közt, sem célját nem tudták értelmezni a kollégái. Huszár Adolf gyenge genreje, itt a szomszédságban, mutatja, mi történik, ha valaki Izsó plasztikája nélkül próbálja a magyar romantika parasztjait szoborrá formálni.

Ez a tüzes világ, amelynek forró érzés az alapja, a szobrászatban épp oly gyorsan tünt le, mint építészetünkben. Nem adott formulát, tehát nem utánozhatták. Petőfi is egyedül maradt.

Hosszú lélekzetvétel következett, kitöltetlen űr. Izsó Pestjét felváltotta az új Budapest. A borsodi parasztokat agyagban, bronzban, márványban egy új kultúra nyugodtabb klimája alatt élesen meglátott, finoman latolt realista képmásszobrászat váltja fel. Mert körülbelül csak ezzel érdemes foglalkozni s nem az emlékszobroknak azzal a tömegével, amely Izsó után elburjánzott a tereken, a középületeken. Szerencsére emlékszobrok nincsenek az új szoborcsarnok leltárában. Azok ott vannak lecövekelve, ahová őket

a szoborbizottságok száműzték, *in partibus infidelium*, a múzeumba csak a jobb dolgok kerülhettek. Strobl Alajos, e nemzedék kimagasló képviselője, legjobb munkáival van jelen. Itt van az „Anyánk", itt van néhány képmása: az átérzett, jellemzést kereső és adó realista mintázás e korbeli legszebb paradigmái. A romantikát ugyan elfútta a szél: a plasztikai erények a kor új kiadásában azonban megmaradtak. S ezzel zárul a magyar szobrászat utolsó száz évének az a része, amelyet történeti távlatból tudunk szemlélni.

De nem zárul vele az új szoborcsarnok mestereinek sora. Ámde a Pásztor Jánosok, a Szentgyörgyiek, a Beck Fülöpök, Reményik, s társaik valóban kortársaink már. Túlságosan közel állanak időben hozzánk, semhogy szobrászatunk formaváltozásait s ennek jelentőségét munkáikon egészen objektive meg tudnók állapítani. Csak azt mondhatjuk, hogy gazdag és bő ez a rész is. Nem olyan, mint amilyen lehetne, mert a Múzeum régi vezetősége a háború előtt megfeledkezett jó, legjobb szobrok vásárlásáról. Most, a legnagyobb pénztelenség legsoványabb éveiben vajmi nehéz ezt a mulasztást pótolni.

Úgy tudjuk, hogy Petrovics Elek, a szép, új szoborcsarnok megalapítója és szervezője, az új nemzedék plasztikáját nemcsak itt, hanem a Szépművészeti Múzeum másik, még meg nem nyílt helyiségében, a régi Műcsarnokban fogja bemutatni. Mint ahogy a párizsiak a Louvre mellett fenntartanak a legújabbak számára egy Luxembourg-csarnokot is. Ezzel majd teljessé fog kerekedni a legmáibb máig a most megnyílt szobormúzeum.

Kenyeret és békességet

Adjátok vissza, ami volt:
az országútak hangulatját!
Hol cséza, hintó és szekér
vidáman, füttyszóval haladt át.

Békés árnyát a hűs ligetnek
s a csillagnézést kora estben.
Szűzek ábrándját, aggok álmát
s a boldog csöndet a füzesben.

Csengő aranyfilléreit
az édes lelki élvezetnek!
Kapjon méla holdfényt a lump
és rőt napsütést az eretnek!

A kisbabáknak cukrokat
s patyolat-fodrokat köréjük!
Fülünkbe mennyei zenét,
hogy nyugodt legyen napjuk, éjjük!

Illúziókat, melyek közt
színesen káprázik az élet;
a gazdagoknak kenyeret,
a szegényeknek békességet!

Somlyó Zoltán

Asszony a bakon

— Regény — 12. folytatás

Irta: **Csathó Kálmán**

VI. FEJEZET,

melyben Frici új szerepben jelenik meg.

Péterék házában teljesen megváltozott az élet. Lujzi maga táplálta és gondozta a fiát, a dajkának alig engedte meg, hogy hozzányúljon. Minden ideje, minden gondolata a gyereké volt, más iránt megszünt minden érdeklődése. Péter néha meg-megpróbálta, hogy az alvó kis fiú bölcsője fölött megbeszélje vele a politikai eseményeket, úgy, mint azelőtt, Lujzi kérdezett is ilyenkor egyet-mást, de már csak fél-szivvel csüggött a haza sorsán és akárhányszor megesett, hogy az ura legérdekesebb fejtegetéseit, többnyire, mikor szépen felépített érveiből le akarta vonni a következtetést, ilyenféle megjegyzésekkel szakította félbe:

— Nézd, hogy összeszorítja a csöpp kis öklét! És hogy szuszog álmában. Milyen édesen! . . .

Megtörtént, hogy mikor az ura a magyar hadsereg és az államadósság megosztása kérdésében irott cikkét olvasta fel neki, mielőtt a Honnak beküldené, Lujzi a cikk végére érve nem szólt semmit, csak szórakozottan nézett maga elé.

— Nos? — kérdezte Péter. — Nem tetszik? Csak mondd meg, mi kifogásod ellene. Még kijavíthatom. Min gondolkozol?

Lujzi tünődve felelt:

— Folyton alszik. Attól félek, túl meleg volt a fürdővíz és elbágyasztotta.

Péter meglepetten kapta fel a fejét és arcát elöntötte a harag pirossága. Egy pillanatig küzdött magával, hogy ki ne fakadjon, de végre is győzött a fegyelmezettsége. Nagyot nyelt és szó nélkül kisietett a szobából. De amint egyedül volt, kitört belőle a felgyülemlett düh, indulatosan repesztette ketté a kéziratot és belevágta a papirkosárba:

— Már beszélni se lehet vele!

Kiadta a parancsot, hogy nyergeljenek, mert érezte, hogy ki kell fujnia a haragját, és csak akkor mondott annyit a vadászának, mikor már féllába a kengyelben volt:

— Ebédre ne várjatok. Lehet, hogy csak holnap jövök haza.

Kilovagolt Kalánosra s útközben jóleső elégtétellel gondolt rá, hogy Lujzit mennyire meg fogja lepni. hogy búcsúszó nélkül ment el hazulról. Rosszul fog esni neki, de nem baj. Legalább észbekap és belátja, hogy nem lehet a gyerek kedvéért mindent ennyire negligálni.

A tiszttartóéknál ebédelt, ebéd után bejárta a gazdaságot, apróra kikérdezett mindent és nem volt megelégedve semmivel. A tiszttartó nem tudta mire vélni a méltóságos úr rossz kedvét, de nem mert tudakozódni. Csak mikor már elővezették a Péter lovát, mert öt órakor mégis hazaindult, akkor kérdezett annyit a búcsúzásnál:

— Hát a kis Ödön úrfi, méltóságos uram? Szépen fejlődik? Jól van?

— Ó igen! Köszönöm! De éppen ma, mielőtt eljöttem, bágyadt volt egy kicsit. Azért is sietek haza, hogy nincs-e baja vajjon?

Ez az aggodalom egész nap ott lappangott szivében a harag mögött s most, hogy kimondta, maga is megijedt tőle. Lelkifurdalást érzett és igazságtalansággal vádolta önmagát. Hátha csakugyan beteg a kis fiú? És ő még Lujzira neheztel, pedig csak fontosabb tán a gyerek egészsége, mint a világ valamennyi

DEBRECENI SZOBROK ÉS EMLÉKTÁBLÁK

32

Izsó Miklós Csokonai-szobra

Fülep Lajos, a magyar művészet történetének kiváló ismerője legszebb szobrunknak nevezte. Amikor ezt a megállapítását leírta, talán nem látta még Medgyessy Ferenc szobrait a Déri Múzeum előtt. Abban mindmáig igaza van a nagy esztétának, hogy szabadtéri álló szobraink között nincs nála különb, a költőszobrok között pedig bizonyára a legszebb.

A szobor mestere, Izsó Miklós (1831—1875) a XIX. század legigazabb magyar szobrász tehetsége volt, páratlan erénye, hogy mindig plasztikában gondolkodott: a tömegek harmonikus elosztása, a kiszámított térhatás és a mozdulatok gazdagsága csaknem minden alkotására jellemző. Egyetlen igazán nagyszabású műve a Csokonai-szobor. Élete idő előtt lobbant el a magyar szobrászat nagy kárára.

A Csokonai-kultusz e második becses emlékműve szintén társadalmi összefogás eredményeként jött létre. Az eszme felvetése és erélyes képviselete az Emlékkert Társulat érdeme volt. 1866-ban kezdtek tárgyalni Izsó Miklóssal, aki először a kollégiumban látható kis gipsztervet bocsátotta Debrecen rendelkezésére. A nagy agyagminta is elkészült 1867 májusára. Öntése Münchenben történt. A mester eredeti tervét némileg megváltoztatva, a végleges megoldásban idealizálta Csokonai alakját, eltért a gipszváltozat szinte portrészerű hűségétől. A változtatás okát nem tudjuk, a róla keringő helyi „legenda" nem tekinthető hitelesnek. Az 1870 nyarára elkészült szobor felállítása még szinte másfél évet váratott magára, s csak 1871. október 11-én ment végbe, nagy ünnepség keretében. Több kiadvány is készült ez alkalomra, pl. a Csokonai-szobor emlék, de bővebben szól az ünnepi alkalomról és a szobor felállításának technikai körülményeiről Szűcs István is, Debrecen történetírója, aki nagy művét éppen száz éve, 1871-ben fejezte be.

A szobor eszmei tartalmát a költői ihlet ábrázolásában szokás meghatározni; esztétikai értékeit a modern művészettörténeti kutatás, a romantikus lendülettől átjárt s mégis klasszikus fegyelembe fogott egyensúlyban és a magyaros jellegben látja. Izsó géniuszát sokan hasonlítják Petőfiéhez, akinél csak nyolc évvel volt fiatalabb.

A száz éve mai helyén álló szobor szintén a magyar irodalomtörténet alkotó része. Kétségkívül szerepe volt Jókai És mégis mozog a föld című regényének keletkezésében; Ady és Tóth Árpád Csokonai-élményét erősen színezte. Debrecen városképéhez meghatározó módon hozzátartozik. A kollégium, a Csokonai-szobor és a Darabos utca együttese máig is jelentős darabját őrzi a múltnak, s Debrecen nagyvárosi rangját csak emelni fogja, ha körültekintő védelemben részesítjük.

Bán Imre

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik szeretett halottunk

KOCSIS JÁNOS

hamvainak búcsúztatásán megjelentek, és mélységes bánatunkban résztvevő szívvel osztoztak.

A gyászoló család

Ezúton mondunk köszönetet minden kedves rokonunknak, ismerősöknek, szomszédoknak és mindazoknak, akik felejthetetlen halottunk

LÖRINCZI JÓZSEF

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek, és mélységes bánatunkban résztvevő szívvel osztoztak.

A gyszoló család

Mélységes fájdalommal tudatjuk, hogy drága jó ... leányom, anyósom és nagymamánk

HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Debrecen
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 136-066, 337-740, 340-726

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett jó férjem, édesapánk, testvérünk, apósunk, sógorunk és jó rokonunk

TÓTH MIHÁLY
az MGM dolgozója

44 éves korában, tragikus hirtelenséggel elhunyt. Temetése f. hó 27-én, kedden délelőtt 11 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozó terméből a róm kat. egyház szertartása szerint.

Bánatos felesége
és a gyászoló család

Lakás: Kapitány u. 14.

Ezúton mondunk köszönetet minden kedves rokonunknak, ismerősöknek, szomszédoknak, volt munkatársaknak és mindazoknak, akik felejthetetlen halottunk

GORZSÁS SÁNDOR
volt kereskedő

temetésén megjelentek, ravatal... ra, sírjára koszorút, virágot h... lyeztek, és mélységes fájdalmu... kat részvétük nyilvánításával er... híteni igyekeztek.

Bánatos felesége
és a gyászoló család

A gyászoló család

dalon... jobb ... a, ap...

Z LA... katos ... rtó V. ... ezető ... k 65. ... envedés ... nyt. ... f. hó ... r lesz ... zójából ... sa mell...

A gy...

Lakás: Méliusz tér...

Ezúton mondunk hálás köszönetet minden kedves rokonunknak, barátoknak, szomszédoknak, volt munkatársaknak és mindazoknak, akik szeretett halottunk

DR. FEHÉRVÁRI ZOLTÁN GYÖRGY

temetésén részt vettek, utolsó útjára elkísérték, részvétük nyilvánításával mély fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek.

A gyászoló család

Ezúton mondunk köszönetet minden kedves rokonunknak, szomszédoknak, ismerősöknek és mindazoknak, akik felejthetetlen jó férjem

SZILÁGYI ISTVÁN
tsz-dolgozó

temetésén megjelentek, ravatalára, sírjára koszorút, virágot helyeztek és mélységes bánatunkban résztvevő szívvel osztoztak.

Bánatos felesége
és a gyászoló család

Ezúton mondunk köszönetet minden kedves rokonunknak, ismerősöknek és mindazoknak, akik szeretett halottunk

ÖZV. TÖRÖK IMRÉNÉ
Török Julianna

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek, és mélységes gyászunkban résztvevő szívvel osztoztak.

A gyászoló család

Mély fájdalomm... hogy szeretett sógórn... nénk

KIRÁLY IL...

80. éves korában, ... szenvedés után elh... tett halottunkat á... hétfőn du. 3 órako... örök nyugalomra pol... tás szerint az I. ... teremből.

A gy...
és ...

Lakás: Kertész u. ...

SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 136-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA

1971 MAJ 29.

ÉVFORDULÓK

GABRIEL AUGUSTE DAUBRÉE

francia geológus és mineralógus, a kísérleti földtan és a geomechanikai földtani szemlélet úttörője 75 esztendeje halt meg

MÉSZÖLY GEDEON

irodalomtörténész, nyelvész, műfordító, a nyelvészeti tudományok doktora halálának 11. évfordulója

IZSÓ MIKLÓS

szobrász, a XIX. századi magyar szobrászat legjelentősebb alakja 96 esztendeje halt meg

GOTHARD JENŐ

magyar csillagász, a herényi csillagvizsgáló alapítója, a színes fényképezés egyik úttörője halálának 62. évfordulója

HUMPHRY DAVY

angol fizikus, az elektrokémia megteremtője, a róla elnevezett bányalámpa feltalálója 142 esztendeje halt meg

J. R. JIMENEZ

Nobel-díjas spanyol költő, a modern spanyol költészet kiváló képviselője halálának 13. évfordulója

Kozó Miklós

ba),

NŐRT

agy írásban

metheus
eléstechnikai
lalat

azdasági osztály
pest X.,
nrői út 140

Izsó Miklós szobrászművész

1021

Útitervek, úticélok

Műemléki kalauz

Sorozatunkban olyan műemlékeket, látnivalókat mutatunk be, amelyek közelében rendszerint elmennek a hétvégi kirándulók, vagy azok, akik szabadságukat töltik, arra azonban ritkán jut idejük, hogy meg is tekintsék őket. Ezek a művészeti, irodalmi emlékek legtöbbször nem szerepelnek az idegenforgalmi kalauzokban, pedig maradandó élményt jelentenek a látogatóknak.

Kiskőrös

Kiskőrös városközpontja meglehetősen heterogén: a századfordulón emelt eklektikus házak mellett jelentős mai épületek állnak (pártbizottság, művelődési központ, áruház), s az egységes városközpontnak egyelőre inkább körvonalai látszanak csak. De Kiskőrösön nem ez a fontos: a város közepén áll igazi műemléke, az alacsony, külsőre jelentéktelen ház, amelyben Petőfi Sándor született, 1823. január 1-én. A szülőhely kérdése sokáig vitatott volt, Dunavecse, Szabadszállás, Kunszentmiklós, Kecskemét is szóba jött. A vita ma már végérvényesen eldőlt Kiskőrös javára, s Petőfi maga is, a pápai kollégium anyakönyvében ezt jelölte meg születési helyének. (A szülőhely-vita összes részletét feldolgozta Fekete Sándor: Petőfi Sándor életrajza I. kötet.)

A Petőfi-ház.

A szülőház ma természetesen emlékmúzeum. Egykorú berendezése hűen idézi fel a XIX. század első felének alföldi életkörülményeit.

Eredeti Petőfi-relikviákból jóval többet ad a szülőház mögötti emlékmúzeum, ahol egyebek között látható Orlay Petrics Soma két eredeti Petőfi-képe, Izsó Miklós hatásos szobra, valamint több használati tárgy Petőfiéktől, sőt egy kerti pad is, amit a borjádi Sass-kúriából vittek Kiskőrösre. Számos Petőfi első kiadást állítottak ki, valamint sok kézirat, dokumentum fotómásolatát. Egy sarokban korabeli bútorok idézik azt a környezetet, amiben Petőfi élt, s itt van egy ág Júlia menyasszonyi virágcsokrából is.

A múzeum teljes képet ad Petőfi életéről, koráról, szerencsésen válogatva ki a legjellemzőbb emlékeket.

Megközelítés: Tolna megyéből két irányból is könnyen el lehet jutni Kiskőrösre, akár Baján, akár Dunaföldváron át. Gépkocsival bármelyik útvonalon félnapos kirándulás. A Baja felé utazók Kalocsán (itt a székesegyházat érdemes megtekinteni), a Dunaföldváron át utazók Solt, Akasztó érintésével jutnak el Kiskőrösre. Az emlékmúzeum (belépődíj 2 forint), ebédszünet nélkül egész nap nyitva tart.

cs.

Izsó Miklós szobra.

Részlet Petőfi szülőházából.

Foto: Gottvald Károly

A brigádkönyvtáros

A Bonyhádi Cipőgyárban az üzemi könyvtárban kedden és pénteken délután fél háromtól fél ötig tart a „félfogadás". Ilyenkor a tájékozatlan idegen furcsálkodva láthatja, hogy némelyik dolgozó egyszerre 50—60 könyvvel érkezik és ugyanannyival, vagy még többel távozik. Egy embernek ennyi olvasnivaló maximális betűéhséggel is számolva, hónapokra elegendő. Néhány hétre viszont túlságosan sok. Fábián Erzsébet még a barátnőjét is segítségül hívta, s amikor láttam, hogy ketten cipekednek, elhatároztam, utána nézek ennek a felfokozott betűéhségnek.

Beszélgettem Fábián Erzsébettel, s hamar meggyőződtem arról, hogy ami az idegennek meglepő, az itt a gyárban természetes. Fábián Erzsébet ugyanis brigádkönyvtáros, tiszte szerint társadalmi munkában ő gondoskodik a 12 tagú Kállai Éva szocialista brigád olvasnivalójáról.

— Miért éppen magát bízták meg a könyvek cseréjével?

— Ismernek. Tudják rólam, hogy érdekel az irodalom.

— De vajon a brigádkönyvtáros ismeri-e dolgozótársai igényeit?

— Általában ismerem. Tudom, hogy ki mit szeret és ennek figyelembevételével válogatok.

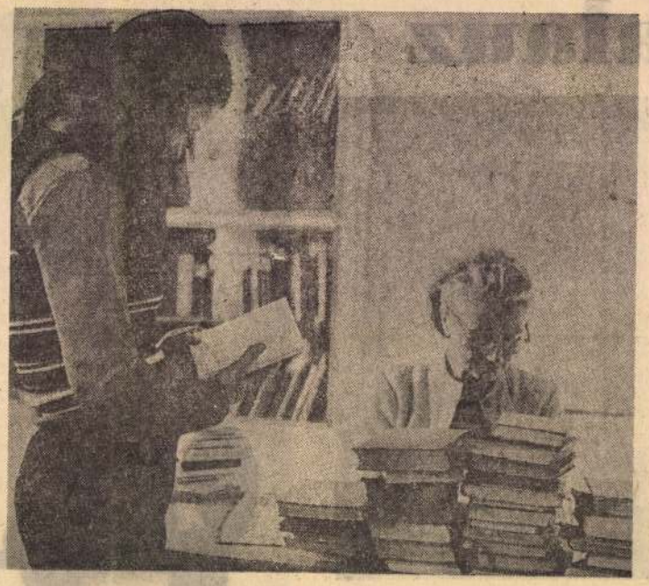

A Kállai Éva szocialista brigád két hétre szóló igénye Bertalan Zoltánné asztalán.

— Számon tartja az új könyveket?

— Általában igen. A brigádtagoknak el is mondom, hogy mi az, ami megjelent. Sajnos az új könyvek hosszú idő után kerülnek ide a polcokra.

— Hány brigádkönyvtáros tevékenykedik a Bonyhádi Cipőgyárban?

— Harminchat.

Fábián Erzsébet szívesen végzi munkáját, s Bertalan Zoltánné nyugdíjas, az üzemi könyvtár vezetője elmondja: a brigádkönyvtárosok azon fáradoznak, hogy mindenkivel megszerettessék az irodalmat.

Sz. P.

Fotó: G. K.

SZABAD NÉPKÖNYVTÁR BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51 Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 APR 24

Történeti Népújság

Az újságíró jegyzetf

Kiskirályok, álarcban

Kriminél izgalmasabb riportot olvastam az Élet és Irodalom múlt heti számában, pedig írója nem tett sokkal többet, mint azt, hogy időrendbe rakta a riportban publikált hivatalos leveleket és szintén hivatalos tartalmú cetliváltásokat. A munka egy okból mégis emlékezetes marad, mivel azt tanúsítja objektivitástól száraz — pont ezért meghökkentő — hangon, hogy vannak még kiskirályok és vannak általuk minden kritika nélkül menedzselt kártékonyak is.

Tudom, a tényt — mármint, hogy vannak kiskirályok — többszöri megállapítás után nem túl eredeti újólag leszögezni. Nem haszontalan viszont, hiszen emberek között forogva az ember elég sokat hall hivatali és egyéb hatalmukkal visszaélőkről, a maguk körében isten földi helytartójaként triumfáló kiskirályokról, gumigerincű és rugalmas lelkiismeretű notabilitásokról. Olyanokról tehát, akik elveket, közösségi érdekeket, minden szocialista normát sutba vetve élnek nem közöttünk, hanem felettünk, ítélve elevenek és holtak fölött. Látszólag korlátlanul kárhoztatnak és üdvözítenek embereket sajátos értékrendjük szabályai szerint. Kárhoztatnak visszapöntyögőket, nemtetszésüket kiteregetőket és üdvözítenek szolgahívségre soha nem vételenül alkalmasakat.

Vigyázat, a látszat csal! A hatalmaskodók hatalma talmi! Erkölcsi értelemben nem hatalmatlanok a kiskirályok, hordják bármilyen magasan az orrukat és koronájukat. Kreatúráik élete sem teszi ki rendszerint azt az egészet, amit tisztes emberöltőnek szokás nevezni. A dolgunk velük szemben mégsem könnyű. A kiskirályok ugyanis álarcban járnak, kreatúráik nem különben. Nehéz felismerni őket. De felismerés után nem érdemelnek könyörületet. Ezért, legyen legény a talpán valahány férfi és nő, ha velük ujjat húz, valahogy úgy, mint az inkriminált riport hőse. Tudniillik, nem minden packázás, hatalmi visszaélés zárul föltétlenül azzal, amivel ez zárult, hogy a kiskirály által elvtelenül védetté nyilvánított „alattvaló" rendőrségi krónikák főszereplője lett. Egyszóval nem mindig segíti győzelemre a tisztességet képviselő harcost ilyen frappáns fordulat a hadakozásnak már egy olyan stádiumában, amikor az igazság készül visszavonulni.

Tanulságul:

Visszavonulni, soha semmiben, a legcsekélyebb igazság képviseletében sem szabad! Különösen nem szabad akkor, ha a hatalomról van szó, ha azzal történik visszaélés és úgy, hogy az már nem fér a suba alá. Azaz: sokan tudnak róla, sokan alkottak róla véleményt, utasították el.

Hadd emlékeztessek a párt első titkárának a XI. kongresszuson elhangzott szavaira. Kádár elvtársnak, a hatalomról szóló szavait megtapsolta a kongresszus, a tvkészülékek előtt az egész ország és méltán. Nem volt pedig új, amit a hatalomról mondott. Azt mondta a párt első titkára, hogy a hatalom gyakorlásának minden pontján — a legmagasabbon ugyanúgy, ahogy a legkisebben — csak szolgálat van. Akiben elromlik belül valami és kisisteni pózba csúszva elkezdi nem szolgálni híven a szocialista építést, a nép további felemelkedését, a társadalmi haladást, az rosszul gyakorolja a hatalmát, következésképpen, hogy legyen ideje meggondolásokra, el kell tőle venni a hatalmat, mint szolgálatra alkalmatlantól.

Sokszor hallani, hogy „nem árt, csak használ, ha van kinek-kinek egy kis szocialista összeköttetése." Mondjuk és nem gyanítva, hogy ezzel is éltetünk egy társadalmi rendünktől idegen gyakorlatot. Konzerváljuk az ügyeskedők lehetőségeit az ügyeskedésre, a kiskirályokét a kiskirályosdira, a hörcsögtermészetűek lehetőségeit a harácsolásra és így tovább. Nem kellene pedig és nem is lenne szabad. Az ügyeskedés, a hatalommal való visszaélés, a harácsolást kimerítő szerzés, az egyenlősdi játék és társaik tőről metszetten kispolgári megbetegedések. Terjedésüket viszont meg lehet és kell előzni, mert az sarkalatosan társadalom-egészségügyi kérdés. A dolgozó, alkotó ember, aki naponta mond igent munkájával, változó életével, gondolkodásával arra a haladásra, aminek eredményeit a felszabadulás 30. évfordulójának évében a hétköznapok is ünnepelnek, jól megvan királyok nélkül, ügyeskedők és hasonszőrűek nélkül. Csakhogy kamatyabban kell [illegible]

Izsó Miklós

1021

Izsó Miklós: Csokonai — Fülep Lajos most megjelen
Magyar művészet című tanulmánykötetéből (Corvina)

1972 JAN

könyv

SZOLGÁLTATÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

A Könyve kínál rovat kedves olva mételten fe ezen ro könyvkeresi váriusi forg ható köny szolgálatába

Aki könyv lődésre szá ván túladni, forduljon minden esetben a legközelebbi antikváriumhoz. Igen sok olyan levelet kapunk ugyanis, melyeknek írója antikváriumból megszerezhető könyveket keres vagy éppenséggel nagy számú, antikváriumokat is érdeklő könyvet kínál eladásra. Ezeknek a legjobb akarattal sem adhatunk helyet lapunkban.

Eladásra kínálja vagy cserélné Varsányi László, Bp. III., Lajos u. 163. az alábbi könyveket L' histoire romain (Lamé Fleury) I—II. 1843. Historie de Gil Blas II. 1812.; Oeuvres de Jean Racine IV. 1896.: Nouveau dictionnaire de la langue francaise 1835.; Les aventures de Télémaque. 1968.; Nuovissima pianta di Roma. 1931.: Rezepte und Tabellen für Photographie und Reproduktionstechnik. 1912.; Venedig und seine Umgebung 1938.; Meisterführer No. 7 és 11: Wagner Opern és Musikdramen; Geschichte des alten Persiens 1897.; Illustriertes Jahrbuch der Naturkunde 1907, 1910, 1911, 1912.; Brockhaus lexikon (1895) 16 kötetben.

Megvételre keresi Takács Géza, Bp. II., Pajzs u. 22/. „Fényló ölednek édes örömében . . ." (A sumér irodalom kis tükre) című könyvet.

Szolnoky Kálmán, Győr, Zrínyi u. 16. keresi Platón Az állam és Sokrates védőbeszéde című könyveket.

Özv. Emeritz Zoltánné (Bp. VII., Murányi u. 2. 225—736) elmagyar és német nyelvű, régebbi kiadványokból, ritkaságokból áll.

Megvételre keresi Endrényi Sándor, Bp. II., Frankel Leó út 26., Szekfű Gyula és Ujlaki Nándor írásait. Cserébe felajánlja a Száműzött Rákóczi című könyvet.

Dr. Hajdu János, Bp. V., Vörösmarty tér 2. a Magyar Törvénytár kb. 50 kötetét, továbbá egyéb klasszikus jogi műveket (Concha: Politika, Feuer: Büntetőjog Edvi Illés: A magyar polg. törvénykönyv tervezete stb.) kínál megvételre.

A Babits Mihály Városi Könyvtár vezetője, Martsa Alajos (Esztergom, Táncsics u.) sürgős megvételre keresi Bartzi: A magyarországi latinság szótára. Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis Regni Hungariae. Bp. 1901. című művét.

Kassák műveit, folyóiratait (Ma, Tett, Munka stb.), minden Kassákról szóló könyvet cikket, tanulmányt (folyóiratokban pl. Nyugat), XX. századi magyar írók visszaemlékezéseit, önéletrajzait keresi megvételre ifj. Horpácsi Sándor, Miskolc III., Nemzetőr utca 17.

Iványi Ildikó, Gutorfölde, Zala megye, szeretné megvenni Klaniczay Tibor szerkesztésében megjelent A magyar irodalom története I—VI. kötetét.

Megvételre keresi: Keleti Ka-

1021

Szeged szobrai

Izsó Miklós

Eötvös József

(1813—1871)

(10.) Íróként, költőként, reformpolitikusként, államférfiként tiszteljük Eötvös Józsefet, akinek szegedi szobra — Izsó Miklós romantikus ihletésű fehér márvány munkája — a panteonban áll. A falu jegyzője és a Magyarország 1514-ben című regények alkotója különösen az általános és kötelező népoktatás megteremtésével tett sokat a magyar néptömegek kiművelésééért.

szakmunkák
rifa szerint.
raktárba, s
bontó üzem
Jelentkezés
munkaügy.
Cipész s
nőket, fér
kásokat, va
veszünk.
Papueskés
Cserzy M

Szövőátl
évet beti
szünk. L
biztosítur
Újpest,
Budapes

Bérszá
munkak
keresünk
péssel.
AFESZ.

Szakk
resünk
jeligére

PARI
felvesz
gel. S
ges.
Újszeg
fon:

PNY
keres azonnali belépés
minősítő munkakörbe női munkavállalókat, takarítónőket, valamint férfi és női segédmunkásokat. Gyárunkban kedvezményes étkeztetés, textiljuttatás, évi két alkalommal kedvezményes textilvásárlás, valamint a kollektív szerződésben meghatározott szabad szombat biztosítva.
xDK. 896.

Szentes, Arany
Csongrád, Darányi u. 4., Makó, Liget u. 17., Hódmezővásárhely, Tanácsköztársaság tér 59. sz.

Betanított munkást szerelőműhelybe és mentőápolókat felvesz a szegedi Mentőállomás.

Portást keresünk. Cím: Szeged, Pf. 2.
S. 46 736.

1969 JUL 30

DELMAGYARORSZÁG
Szegedi

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRSZÓ
BUDAPEST, IX., ULLÓI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Operett- és

a Kis

1969. július 3

1969. aug. 4-é

1969. aug. 7-ér

Szabad Nép 1956 VII. 11

Izsó Miklós, szobrászatunk másik nagy klasszikusa, Rimaszombaton mint kőfaragólegény dolgozott a csalódott Ferenczy István mellett. Végigküzdötte a szabadságharcot, bujdosott, majd Ferenczy mellől Bécsbe, és a bécsi magyar egyetemi ifjúság támogatásával Münchenbe, az akadémiára került. Első sikerét, a *Búsuló juhásszal* aratta. Ha-

...AN, IZSÓ MIKLÓS

...JOS JUBILEUMA

zatérése után, a kor nyomasztó viszonyai közepette, legszebb terveit nem tudta valósággá érlelni. De vázlataival — elsősorban a táncoló parasztokkal — remekműveket alkotott. Arasznyi terrakottafiguráiban csodálatos frissességgel és biztonsággal ragadta meg a magyar parasztság alkatát, habitusát. Alakjaiban a művészet nemzeti jellege olyan klasszikus szinten valósul meg, mint Petőfi költeményeiben vagy Arany *Toldijában*.

Debrecenben levő *Csokonai* szobra legszebb köztéri szobraink közé tartozik, bár a kivitelezett mű — nyilván a szoborbizottság aggályoskodása miatt — alatta marad a vázlat elevenségének. Két másik nagyméretű szobrát korai halála miatt nem tudta befejezni; a szegedi *Dugonics*- és a budapesti *Petőfi*-szobrot tanítványa, *Huszár Adolf* fejezte be az eredeti tervtől némileg eltérő szellemben. Izsó terrakotta-remekművei mellett számos jelentős portrét is készített. Legszebb ezek közül talán *Almásy-Balogh Pál* mellszobra.

Egy amerikai s

Utaznak az államférfiak, egymást követik a béke megszilárdítását célzó kezdeményezések, bizakodik, jobban mint valaha, a békére vágyó emberiség.

Ilyen körülmények között ült össze nemrégiben az amerikai szenátus. Vajon mi izgatja ilyen helyzetben ezt a tekintélyes testületet? Vajon milyen békekezdeményezéseken töri a fejét? Sajnos semmilyenen. Az amerikai szenátus nem a békéről tanácskozott, nem az együttélés módjait kutatta, hanem valami egészen mást.

A külföldi segélytörvény tárgyalásánál megvitatták a „vasfüggönyön túli országok szabadságának támogatására" létesített alap ügyét. (Tudjuk, hogy ez a hangzatos elnevezésű alap milyen célokat szolgál — kémek, provokátorok, s a békétlen együttélés más lovagjainak támogatását.) Az eredeti javaslat „csekély" ötvenmillió dollárra szólt, a köztársasági és demokrata párti szenátorok azonban a zsebükbe, jobban mondva az amerikai adófizetők

Szakórák. Közvetítés a Fáy András Szakközépiskolából.
18.05: Magyar mesterek. Izsó Miklós. Közvetítés a Nemzeti Galériából.

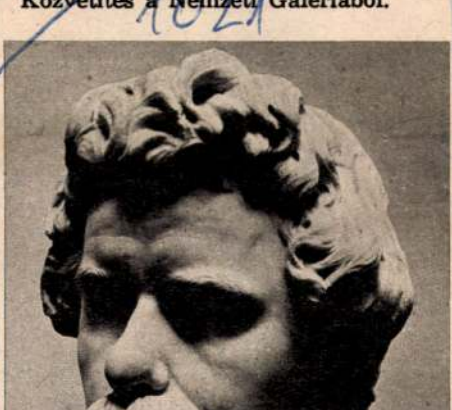

Izsó Miklós (1831—1875) a múlt század legismertebb és legnépszerűbb magyar szobrásza. Első nagyobbszabású műve a Búsuló juhász. Mint partré-szobrász elkészítette Arany János, Egressy Gábor, Fáy András, Eötvös József s más kortársak és történelmi alakok mellszobrát. Három monumentális köztéri alkotás fűződik nevéhez, Petőfi budapesti, Csokonai debreceni és Dugonics szegedi szobra. Kisplasztikáiban főként a népéletet ábrázoló zsáner-szobrokat készített.

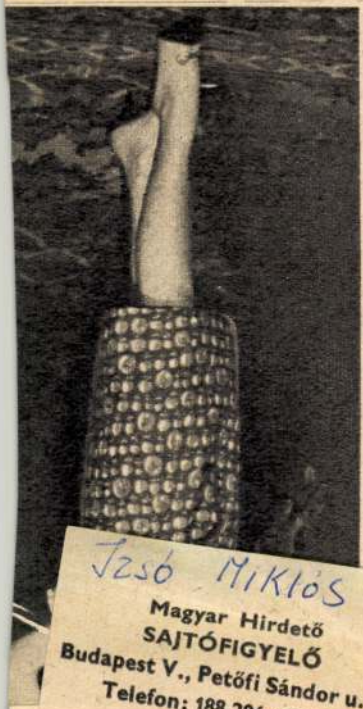

Jzsó Miklós

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

TÜKÖR

1966 APR 12

Izsó Miklós

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1964 NOV 25.

— EMLÉKSZOBÁT rendeznek be Izsó Miklós szülőházában, Izsó Miklós szülőfalujában. A szobában a híres szobrász műveinek kicsinyített mását helyezik el.

1021

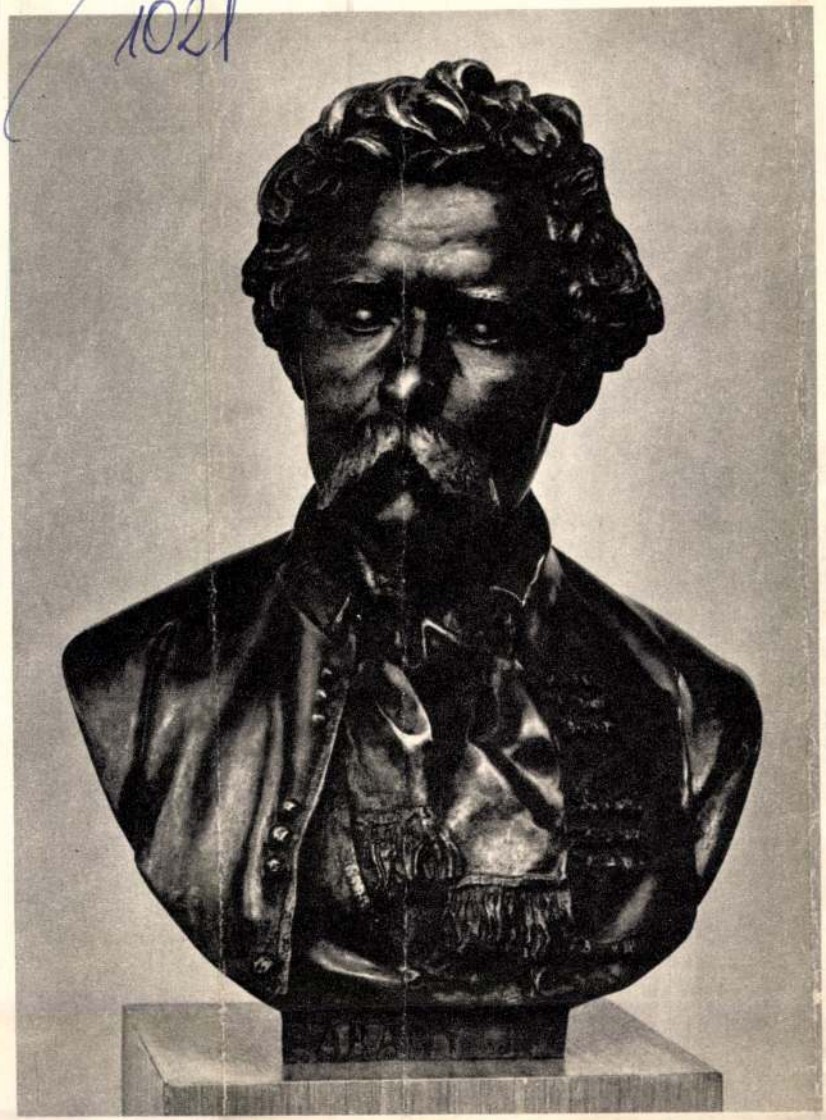

Izsó Miklós
Művészet, 1971. okt.

Izsó Miklós: Arany János
János Arany – Янош Арань

Ligeti Miklós: Rippl-Rónai József
József Rippl-Rónai – Иожеф Рипп-Ронаи

A XIX.—XX. SZÁZAD MŰVÉSZETE

A polgári fejlődés Magyarországon később indult meg mint Európa nyugati felén vagy Közép-Európában, s tulajdonképpen sohase volt zavartalan; mozdíthatatlan feudális előjogok, rendi előítéletek korlátozták még a klasszikus, majd a hanyatló kapitalizmus korában is. A XVIII. század végén mégiscsak megindult az ideológiai küzdelem a nemzeti függetlenségért, a felvilágosodás folyamata a magyar szellemi életben is számottevő jelentőségre tett szert. Az ország önállóságáért már a korábbi századokban is ki-kirobbant egy sor felkelés, akciót kezdett néhány összeesküvés, a XVIII. és XIX. század fordulójától tudatos eszmei tájékozódás és tájékoztatás kezdődött a társadalmi haladás érdekében.

A történelmi helyzet úgy hozta magával, hogy a Habsburg-gyarmatosítás ellen fegyveres erővel fellépni lehetetlenné vált, a monarchikus elnyomás nem tűrte, hogy a hatalom birtoklását valaki is kérdésessé tegye. A nemzeti törekvések így közjogi viták-ban, gazdasági kezdeményezésekben nyilvánultak meg, s ezért a kulturális élet is egyre nagyobb jelentőségre tett szert. A vezérszólamot az irodalom vitte, kiváló tehetségű költők, progresszív gondolkodású írók léptek fel a közműveltség terjesztéséért, a szellemi szabadság kivívásáért. A nyelvújító mozgalom nyomán megnőtt

A magyar kézművesség a XIV–XV. században az ötvösművészet területén teljesedett ki. A középkorban a magyar nemesfémbányászat a legjelentősebb volt Európában s ez nagyban elősegítette a magyar ötvösség fejlődését. Luxemburgi Zsigmond német-római császár és magyar király (1387–1437) már a XV. század elején rendeletileg szabályozta a magyar bányákból származó arany és ezüst külföldre vitelét. A nyersanyag nagyrészét csak művészi ötvöstárgyak és ékszerek formájában lehetett Magyarországról kiszállítani. Ennek következtében olyan munkaalkalom keletkezett az országban, hogy a hazai ötvösmesterek annak alig is tudtak eleget tenni, és így igen sok német és olasz ötvös vándorolt be ekkor Magyarországra.

A magyar ötvösség késő gótikus, egyszerű formáit szépen képviseli a moszkvai Kreml gyűjtemény magyar kelyhe, amelyet Mihalik Sándor tett közzé a Magyar Tudományos Akadémia Acta Historiae Artium c. folyóiratának hasábjain. A hozzá kapcsolható analógiákat a Magyar Nemzeti Múzeum adta kölcsön a jelen kiállításra.

A nagymúltú magyar ötvösség egy különleges technikai vívmánnyal is gazdagította ezt a mesterséget; az ún. „sodronyzománccal". Az eddig észak-olaszországi eredetűnek vélt technika lényege az összesodrott fémfonalakból alakított növényi mintákat kitöltő, színes zománc. Bizonyos, hogy az 1404-ben már készen levő, de lehetségesen még a XIV. század végén elkészült győri Szent László Hermának palástját alkotó sodronyzománc-dísz oly fejlett alakban jelentkezik, hogy annak előzményei korábbra nyúltak vissza, mint a jóval primitívebb ilyen korból való olasz művek.

A magyar ötvösművészet pompás darabjairól ad fogalmat az a festmény, amely Corvin Mátyás magyar király követeinek Kremlbeli fogadását ábrázolja. Itt a magyarok óriási méretű aranyozott ezüst ajándéktárgyakkal jelentek meg az orosz cár előtt.

A magyar ötvösség világhírét az Afrikából Európába beáramló arany sem rendítette meg: a XVI. és XVII. század itt bemutatott ötvöstárgyai bizonyítják ezt.

A középkori magyar iparművészetnek másik nagy vívmánya az alakokkal, jelenetekkel díszített kályhák előállítása volt. Már Anjou Lajos magyar király (1342–1382) idején állottak ilyen díszkályhák a budai és visegrádi királyi palotákban. Zsigmond, majd Corvin Mátyás uralkodása alatt (1458–1490) európai hírnévre emelkedett

Petrich András: Pest és Buda látképe a Gellérthegyről. 1818
Panorama de Pest et de Buda, du Mont Gellért
Вид на Пешт и Буды с горы Геллерт

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PEST MEGYEI HÍRLAP

1021 NOV 20

Kövy-habánok

Az egykori sárospataki kollégiumban működik az ország egyik legrégibb iskolamúzeuma, gazdag anyagának nagyobb részét volt pataki diákok és tanárok ajándékozták — és adományozzák ma is — szeretett iskolájuknak.

Ez a gyűjtőmunka az 1700-as évek elején kezdődött és a múzeum kiállítótermeiben, valamint raktáraiban jelenleg már több mint tizenötezer régészeti, történeti és néprajzi emléktárgyat őriznek. Igy birtokukban van a mintegy kétszázhetven évvel ezelőtt külföldről beszerzett fizikai szemléltető eszközök nagyobb része, köztük a *Laterna-Magica*, a diavetítő őse. A múzeum tulajdonában van *Csokonai Vitéz Mihály* volt pataki diák kulacsa, *Lorántffy Zsuzsanna* fejedelemasszony asztali órája és saját kézzel hímzett úrasztalterítője, valamint *II. Rákóczi Ferenc* zászlaja. A múzeumnak adományozta az 1600-as évekből származó habán cserépedény-gyűjteményét a kollégium híres professzora — *Kossuth Lajos* egykori tanára — *Kövy Sándor*.

Az ajándékozók névsoraiban, olyan nevek találhatók, mint *Izsó Miklós* szobrászművész özvegye, *Munkácsy Mihály* festőművész és a tiszaladányi *Győri Elek* parasztfestő.

A tengernyi bejegyzé
neket találunk.

ink meg a faluból,
beszél *Terci mamáról.*
nyolcvanéves *Rozmán*
majd minden héten
vtárban. Kosárral viszi
nemcsak saját részére,
könyvtár szerepet tölt
bert lát el könyvekkel.
rába!

nyok, Nekopogi ko-
éjszaka legszebb me-
mas, Móricz. Ez is a
e kötődik a mához.
nyvtár, kicsi a falu,
ója. 444 lakosú, s eb-
as könyvtárlátogató.
tív könyvtáros. Na-
si fel könyvekkel a
ónösen dologidőben.
táros, tudja, hogyan
el megszerettetni a
mindegy, hogy a ke-
is kerül-e az ember

[redacted] munka vesz
[redacted]ba. A falu nagy része már televíziót
néz, a főműsort hagyják ott, hogy a
klubban megnézzék azt, amit a falu-
beliek színpadra állítanak. Cserébe ér-
tékeset kell adni.

Távozóban arra gondolok, jól isme-
rik-e a területi művelődési osztályon az
ilyen jellegű problémákat? S ha igen,
mit tesznek, hogy megoldódjanak?

Bús Ilona

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KELET-MAGYAR-
ORSZÁG

1966 JUL 28

Izsó Miklós

A XIX. század legnagyobb magyar szobrászművésze, Izsó Miklós, a Borsod megyei Disznoshorvátin született és iskoláit a híres sárospataki kollégiumban végezte. A híres művésznek méltó emléket állítottak Borsodban. Szülőfaluját róla nevezték el és egykori iskolájában, a pataki kollégiumban több kisplasztikáját és plakettjét őrzik. Mellszobrai közül pedig az utóbbi években került a múzeum birtokába Fáy András márványszobra, amelyet a művész 1863-ban alkotott. Izsó Miklós eredeti műveit a közeljövőben az iskolamúzeumban kiállításon is bemutatják.

kássága idején a Felső- és Középső-Tisza szakaszon a partvédő művek tömegeit építették meg. A sok és nagyméretű munkák közül ma is szívesen emlékszik vissza a Tisza és a Bodrog összefolyásánál létesített torkolati osztómű építésére, a a Tisza Tokaj és Tiszaeszlár közötti gázlós szakaszának rendezésére.

Nyugalomba vonulása után sem szakad el teljesen korábbi munkájától. Mint a terület nagyon jó ismerője kutatja a vízügyi kérdésekkel összefüggő tárgyi és szellemi emlékeket.

1021

bb 16. eredeti izsó miklós-szobrok a sárospataki iskolamuzeumban

vid/hné/m/fm /cz

1966. julius 28.

a 19. század legnagyobb magyar szobrászművésze, izsó miklós, a borsod megyei diszmóshorvátin született és iskoláit a hires sárospataki kollégiumban végezte. művészeti célkitüzéseit maga fogalmazta meg: ,,a népi életből választani tárgyamat, hogy magyar szobrászatunk legyen,,. ezt a törekvését maradéktalanul végrehajtotta és művei nagy része a magyar parasztság iránti rokonszenvét tükrözi. a hires művésznek méltó emléket állitottak borsodban. szülőfaluját róla nevezték el és egykori iskolájában, a pataki kollégiumban több kisplasztikáját és plakettjét őrzik. ezeket a szobrász özvegye és egykori barátja, terhes barna ajándékozta az iskolának. a hat eredeti izsó miklós-mü között van az a tölgyfalombokkal és makkal diszitett vörösmárvány sótartó, amelyet 1852-ben faragott, valamint több kisplasztikája, igy a münchenben készitett ,,furulyázó pásztor,, cimü kompozicióját, valamint a részeg kortest és táncoló lányt ábrázoló művei. mellszobrai közül pedig az utóbbi években került a muzeum birtokába fáy andrás márványszobra , amelyet a művész 1863-ban alkotott. izsó miklós eredeti műveit a közeljövőben az iskolamuzeumban kiállitáson is bemutatják. /mti/

-.-

bb 15. megszünt a büntetőkamat az egyesült villamosgépgyárban - hárommillió forint a nyereség javára

i sl sk vm ki 1966. julius 28.

az egyesült villamosgépgyár nyereségét évekig lényegesen lerontotta a tulzott raktárkészletek után fizetett büntetőkamat. annyi anyagot, félkészárut tartalékoltak, s fel nem használható készleteik is olyan nagyok voltak, hogy a szokásos hat százalék helyett gyakran 9-12 százalékos kamatot kellett fizetniök. ez évente mintegy 10 millió forinttal csökkentette a gyár nyereségét, bár nyereségrészesedést igy is kaptak jó termelőmunkájukért.

tavaly óta a készletgazdálkodáson is sokat javitottak. tulzott készleteikből a mult évben és az idén összesen mintegy 100 millió forint értéküt eladtak más vállalatoknak, s megkezdték a számukra használhatatlan, ugynevezett inmobil anyagok értékesitését is. ma már nincs szükségük olyan nagy tartalékokra, mint azelőtt, mert a velük együttmüködő üzemek egyenletesebben, megbizhatóbban szállitanak, az egyesült villamosgépgyár pedig - éppen a nagyobb nyereség érdekében - csak a valóban szükséges anyagokat rendeli meg.

használható anyagokból tulzott készleteik lényegében már nincse-

1-sö szám. Tizenhetedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, január 2-án 1870.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujsag és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok**: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságokat** illetöleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos**, Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-dij, külön minden igtatás után 30 ujkrajczár.

A haldokló honvéd.

— Izsó Miklós szobormüve. —

Vannak tárgyak, melyek soha sem avulnak el; melyeknek emlegetése s a reájok való visszaemlékezés mindig ébren találja a közérdekeltséget.

Mennyit irtak a honvédről, hányszor ábrázolták öket rajzban, képben, mennyi lelkesült dal, hány románcz, elbeszélés, szinmü tárgyai voltak már! A költö hevülete, a szónok lelkesedése hányszor csattogtatta szárnyait, hogy felemelkedjék a hösökhöz s körüllebegje öket a dicskoszoruzott magaslaton, melyet vérök s az ellenség vére árán vivtak ki magoknak!

Miért van mégis, hogy még sem félünk leirni az 1848—9-diki szabadság höseinek nevét, s nem tartunk a honvéd-név kiejtésénél attól, hogy valaki unatkozva dobja le a lapot s azzal forduljon el töle: „eleget hallottam már e tárgyról“?

A honvéd-névhez egy dicsö korszak emléke van kötve, oly korszaké, melynek lelke-

A haldokló honvéd. — *(Izsó* Miklós szobormüve után.)

sedésében az egész nemzet osztozott, s melynek eszméiért milliók szive dobbant höbben és magasabban. Mind a mi a magyarnak szent: haza, szabadság, jog, a történelmi mult s ösi vitézség, a becsület és a jövendő reményei; mind a miért a tudós és a katona, a nemes és a polgár, a dús és a pór lelkesülni, küzdeni és áldozni volt kész: mind az megtámadva s koczkán volt, mind azt védte a honvéd, mellével, karjával, vérével.

S nemcsak épen a dicsőség azon éve, melyre a harczi küzdelem esett, a nemzet politikai s nemzeti ébredésének egész korszaka, sőt a háromszázados nemzeti törekvések hosszu sora, el-elbukva, s mint Antaeus az anyaföld érintésétől mindig uj erőben kelve föl, — mind ez a honvéd nevében és eszméjében leli meg a leghivebb kifejezést: utolsó forradalmunk, a honvéd-harcz, összes alkotmány-küzdelmeink méltó betetőzése; s a czél, melyért még küzdünk, nem lehet más, sem több, mint a miért a honvéd is küzdött, azon nemzeti lét s állami függetlenség, melynek chartája a 48-diki törvényekben van befoglalva.

A honvéd összes ezredéves történetünk legszebb s egyszersmind legnépszerübb alakjai közé tartozik. Az ifjuság tüzlángja a férfi kitartó erejével, a honfi elvhüsége a katona veszélyt megvető vakmerőségével párosul benne. Hös, nagyra termett, diadalmas, s mégis igénytelen mint egy gyermek. Kitüntetésért, tiszti bojtért, aranygallérért, zsoldért nem harczolt. A dicsőség is csak csemege-itala volt lelkének a véres lakomán; ha elmaradt az, ha névtelenül kellett is ledülnie jeltelen s hir nem örizte sirjába a harczmező holtjainak ezerei közt, ő azért nem kevesebb lelkesedéssel, kitartással és hüséggel harczolt. Csak a hazáért harczolt, s csak az szabad és védve legyen: magával keveset gondolt ö. Mint Napoleon katonáit, öt is egy név vitte a tüzbe, a halálba; csakhogy azoknak e név a vezér neve volt, ezeknek a hazáé.

A honvédharcz egy különös, ritka jelenetet nyujtott a világnak: egy kilencztizedrészében ujonczokból álló s mégis diadalmas hadsereg képét. Rendesen az ellenkező aránynak kell lenni ujonczok és veteránok közt. Itt az ujonczok lelkesedése ragadta magával a veteránok harczedzett bátorságát, előre s a diadalba vagy a halálba. Soha egy hadseregben sem volt annyi bajusz- és szakáltalan suhancz; soha annyi ruhátlan és félig fegyverzett csapat; soha oly rendetlen élelmezés; soha az elemekkel, a kemény téllel (s milyen tél volt!) daczolni oly kevés készület és ellátás; soha annyi rögtöni hevenyészet, vezérletben, csapatokban, ütközetekben. S mégis mennyi diadal s mily diadalok! Hányszor a tulnyomó szám, erő, fegyverzet ellenében!

A ki a móri csata után látta visszavonuló sergünket, azt hitte, soha sem fogja kiépülni a csapást, soha sem fogja összeszedni magát. E rongyos, éhes, hidegtől és fáradságtól elkényszeredett csapatok, e müvelt s jóházból való, kényelemhez és bőséghez szokott, s most ételt, ruhát, álmot, mindent nélkülözö fiuk; s nyomukban egy jól készült, nyakig fegyverzett, kellőleg táplált, kevély hadsereg, érczsisakjai ragyogva a téli napfényben, büszkén léptető hatalmas lovakon, kétszerte nagyobb számban: s mégis, nehány hét — s fordult a koczka. Az üzök futókká váltak. Egy eszme: a haza szabadsága, egy szó: előre! egy jel: a nemzeti zászló, egy érdemjel: a vörös sipka, — s a honvéd Kápolnától Komáromig kergette az ellenséget.

Mátyás fekete serege, Rákóczi kuruczai, — s az 1849-diki honvéd: melyik a legdicsőbb közöttük?

Oh, hogy ennyi dicsőség diadalmas époszának oly gyászos tragédiában kellett végződnie! De a honvéd estében is dicső s bukása nem mocskolja be nagyságát!

Izsó Miklós szép szobormüve az elesett s haldokló honvédet ábrázolja.

Mint minden valódi müvészi alkotás, nemcsak az egyes s talán esetleges alakot ábrázolja, hanem az átalánost, az eszmét is fejezi ki. Eszményít az egyénben. Nemcsak egy honvéd, hanem a honvédség s egész önvédelmi harczunk van ábrázolva e megtört s mégis oly magasztos alakban. A hősi küzdelem, mely csak akkor bukhatik el, ha kardjának markolatá kezébe törött, s zászlaját, melyért küzdött, tört nyelével, tépett szárnyával még akkor is kebléhez szoritja: ez honvédelmi küzdelmünk jelleme s egész története. Sebekkel rakva rogytunk le; tört fegyvereink hevertek a földön, hova leborultunk; de a szemfedő, mely lehunyó szemeinket takarta: a haza s szabadság szent zászlója volt.

Ez az a halál, melyből bizonyos a feltámadás; mert az egyes küzdök estek el csak, de a név, mely a haldoklók ajkán lebegett, az eszme, melyért örömmel vérzettek el: irva maradt a zászlón, melyet az utód kiragad öse lecsuklott kezéből, s ujra fölemeli s ujra küzd és győz vele. —á—r—

Év végén.

Keselyűként, szárnya meg se lebben,
Észrevétlen száll a gyors idő.
Tünnek évek, nyilnál sebesebben,
S tárt kapúval vár a temető.

Görbe út visz bölcsőnktől odáig,
Majd virány, majd szirtek közt vezet.
Hajladozva szedjük gyöngyvirágit,
Szédülünk a mélységek felett.

S bár mosolyg körülünk enyhe zöldség,
Vagy ha útunk zord vadonba vitt:
Ólálkodva kisér a gyülölség
S ránk röpíti mérges nyilait.

Óva, védve fogja kezeinket
S nyájasan kisér a szerelem.
A reménység fehér zászlót lenget,
Biztat s megcsal, s biztat szüntelen.

Délibábja csillogó vizébe
Megfürödni hív a képzelet.
Benne ring, — mig távol, — a nap képe,
S mire odaérünk, vége lett!

Száz ködvárat rak a csalfa ábránd,
S romba dönti, alig épiti:
Beduinként, ki fölvonja sátrát
Éjszakára, s reggel szétszedi.

Fut a hegy s völgy, vadonja s viránya,
Elmarad, alig hogy szembe jött;
Minden lépten új s új panoráma
Kél s sülyed el szemeink előtt.

S ennyi tünő s múló változásban
Észrevétlen száll a gyors idő;
Köd előttünk, nyomunkban meg árny van,
S tárt kapúval vár a temető.

Ott az árnyak még sürübbek lesznek,
Földig hajlik a setét falomb,
A füvön az éj harmatja reszket,
S mindent elföd a mély nyúgalom . . .

Oh ne bánd, ne bánd! s a véghatárnál
Egy könyűt se ejts az életért;
Áldd, ha bonne egy szivet találtál,
Mely odáig híven elkisért!

Szász Károly.

Kossuth elfogatása 1837-ben.

Nehány érdekes levelet közlünk, eredeti forrásaikból, melyek Kossuthnak 1837-ben történt elfogatására s részben a Lovassy-perre vonatkoznak. Szemere Pál nagy gyüjteményéből, az ugynevezett „Szemere-Tár“-ból vannak véve, mely jelenleg az elhunyt hagyományából a pesti helv. hitv. egyház tulajdona.

Alkotmányos reform-küzdelmeink huszonöt éves (1823—1848) történelmének e szomoruan nevezetes episódja, a reá következett még sokkal nevezetesb események hátterében aránylag kevéssé lön részletesen ismeretessé. Nem vélünk azért felesleges dolgot tenni, ha egykoru és teljes hitelességü levelekből eleven képét tüntetjük föl ez eseménynek azon olvasó közönség előtt, melyet e történettől nem kevesebb mint 32 év választ el, s mely tehát nagyobb részében egészen uj nemzedéket képez irányában.

Az $183^{2}/_{6}$-diki országgyülés volt az első tulajdonképi reform-országgyülés átalakulásunk ujabb történetében, s azért a legnagyobb fontosságuak egyike is. A közszellem fel volt ébredve a nemzetben s a tagadó ellenzés merev magatartásából az alkotás, a tényleges megujhodás felé irányult. A törvényhozás tagjainak ez irányát, melynek élén egy Széchenyi István és Deák Ferencz állottak, osztotta a nemzet jobb része; osztotta különösen az ifju nemzedék: a leendő törvényhozók.

Az országgyülési ifjuság nem csekély szerepet játszott az $183^{3}/_{6}$-diki országgyülésen. Addig legfölebb az éljenzés vagy lezúgás karzati szerepére szokott volt szoritkozni, — a törvényhozás termein kivül betyáros mulatozásban kereste gyönyörét. Az $183^{3}/_{6}$-diki ifjuság a szellemi müvelödés vágyától vezéreltetve, komoly foglalkozásokban, a szabadság és reform eszméinek tanulmányozásában s magok közti megvitatásában keresett élvezetet. Közöttük találjuk Szemere Bertalant és Vukovics Sebőt *a későbbi minisztereket*, Pázmándy Dénest a 48-ki képviselöház elnökét, Pulszky Ferenczet, a kitünö tudóst, Bojtor Endrét, Décsey Lászlót, stb. és kit legelöl kell vala emlitenünk, a lángeszü és tüzlelkü, tevékeny és merész Lovassy Lászlót. Ők az országgyülés alatt szabadelvü politikai irányzatu, de teljességgel nem titkos „Társalkodási egyesület“-et alakitottak, ott vitatkoztak, nyilvános felolvasásokat tartottak, s komoly szinezetü, de lelkes politikai tüntetéseket rendeztek. Wesselényi Miklóshoz az erdélyi országgyülés szabadelvü s bátor vezéréhez dicsöitö feliratot, az erdélyi országgyülési ifjusághoz bátoritó felszólitást intéztek, az erdélyi országgyülés által Bécsbe küldött követségnek Pozsonyba érkeztekor fáklyászenét rendeztek; hasonlókép Wesselényi Miklósnak is Pesten, kihez Lovassy László tartotta azon üdvözlö beszédet, mely nem kevésbbé ragadta el szónoklati szépségével, mint a mennyire merészsége által megdöbbentette a hallgató közönséget.

Az országgyülés befejeztével az „ifjak“ felségsértési perbe fogattak. Befogatásukra vonatkozik az I. szám alatti levéltöredék, mely Deák Ferencznek Kehidán 1836. julius 11-dikén Kölcsey Ferenczhez intézett leveléből van kivéve. A II. számút Wesselényi irja, szept. 6-kán 1836-ban. A III-ik szám alattit Kossuth intézte ugyancsak Kölcseyhez 1837. febr. 17-röl, Lovassy s társai elitéltetése után — alig tiz héttel saját elfogatása előtt.

Az „ifjak“ mozgalmától külön önálló, bár azokkal egyirányu, de sokkal nagyobb fontosságu mozzanatot képez alkotmányos küzdelmeink történetében a Kossuth Lajos által

Vasárnapi Ujság.

Budapest, julius 26-án 1874.

30-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:** a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXI. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein** és **Vogler**, Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Opplik A.** Wollzeile Nr. 22.

PETŐFI HALÁLÁNAK

25 ÉVES FORDULÓJÁN.

Néhány nap mulva huszonöt éve telik a segesvári szerencsétlen csatának, melyben — minden valószinüség szerint — Petőfi Sándor elveszett. Sirját nem jelöli kő, sem fa; nincs is sirja magának. Együtt aluszsza a nagy álmot s együtt porladoz a hősökkel, kik Segesvár terén, 1849. jul. 31-kén, a végharczban elestek. Bizonyos hir nincs róla. De a nemzeti kegyelet, mely sokáig nem akarta hinni, hogy a haza és szerelem dalnoka egy muszka láncsa által átszegezve örökre elnémult, most a segesvári közös nagy sirt tartja költője sirjának is s oda röpíti gondolatait.

E napokban ülte Olaszország s az egész mivelt világ a szerelem egy régi dalnokának, a Laura költőjének, halála ötszáz éves fordulóját. S az arquai egyszerü sir oszlopsora, koszorukkal körül aggatva hirdette, hogy a ki ezerek és ezerek érzelmeinek tudott hangot adni, nem hal meg egészen, jobb része él a szivekben. Fél évezred nem halványithatta el a Petrarka emlékezetét. S a Petőfiét egy század negyedrésze elmoshatta volna? Hisz, mint maga tréfás kedélylyel dallá — »Hisz' Petrárka és Petőfi félig meddig már rokon!« s bizonyára nemcsak a név esetleges hasonló hangzására nézve. Ha Etelke vagy Julia nevei nem élnek is évszázakig, mint az avignoni nőé: de a Petőfi szerelmi dalai igazságban, melegségben, — nemcsak nemzeti hiuság mondatja velünk — bizonyosan fölülmulják a Petrárka szonettjeit. S az Italia miának- és a Rienzihez intézett Canzonénak: hazaszeretetben és költői erőben bizony nem engednek a Petőfi hazafi-dalai.

Fog-e a magyar nyelv valaha a költészetnek oly átalános közege lenni, mint az olasz volt a XIV—XV. századokban? s a Petőfi nyelvét fogják-e annyian érteni valaha, mint a Petrarkáét akkor s még ma is? A kérdést föltenni is alig merhetjük. De a Petőfi költői nagyságának ez nem is mértéke, legfölebb hirneve terjedésének. S ha e nagy világon soha senki sem tanulna is meg magyarul a Petőfi s összes költőink kedveért: mi értjük őt, nekünk értenünk kell, a mig vagyunk, s becsülnünk kell mig elveszni nem akarunk. A mely nemzet, mig a világgal haladni akar, mindenekfölött saját nagy szellemeit nem becsüli: azt a világ mint háládatlant megveti s fölötte napirendre tér az idő. Ha világhirt nem adhat is fiainak minden nemzet: a maga körében megőrizheti halhatatlanságukat. Kisded családi tüzhelyen örökké égő lángot gyújthat emlékezetöknek; s bennök magát becsüli meg, midőn vallja: hogy voltak fiai, a kik örökéletre méltók.

Petőfi, ha halála a haza védelmében vértanuvá nem tette volna is, mint költő megérdemli az örök életet; s ha valamivel kisebb költő lett volna is, mert lelkesedésében a hazáért ontotta vérét, megérdemelné a kegyeletes megemlékezést. Igy kétszeres jogczime van reá. Homlokán a babér- és a cserkoszoru ölelkezik.

A magyar költők mindig szerették a szabadságot és a hazát s közöttök hősök voltak, mint Zrinyi, hazafiak mint Vörös-

PETŐFI MELLSZOBRA IZSÓTÓL

a nemzeti muzeumban.

marty; de talán egyikben sem forrt a költő és a hazafi s szabadsághős oly teljesen egybe, s mindkettő az egész egyéniségbe: mint Petőfinél. Midőn összes költeményei első nagy gyüjteménye elébe e jeligét tette:

„Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelemért föláldozom
Életemet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet“ —

egy szóval sem mondott többet mint a mit érzett s a mit vérével is kész volt megpecsételni. A haza és a szabadság szerelme: egy volt nála, s e kettőt senki sem választhatja el dalaiban. Még tulságai s költői hibái is e lángoló szerelemből eredtek. De költői jós lelke is ebből táplálkozott. Mig hölgye iránti szerelme, csak kétkedő jóslással mondotta:

„Oh szólj, ha előbb halok el, tetemimre
Könyezve borítsz-e szemfödelet?
S rábirhat-e majdan egy ifju szerelme:
Hogy elhagyod érte az én nevemet?“

haza- és szabadság-szerelme a jós-erő egész világos-látásával állitotta képzelődése elébe a csatát, a tért, a hol el fog esni. Mily erővel, nem a vágy, hanem az akarat erejével énekli:

„Ott essem el én
A harcz mezején!
Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül!
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Ott nyelje el azt az aczéli zörej,
A trombita hangja, az ágyu-dörej;
S holt testemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra
S ott hagyjanak engemet összetiporva!“

Ugy lett. Beteljesült — s az »Egy gondolat« nem bántja többé.

Csak saját magára nézve teljesült be. A »kivivott diadal« helyett gyász-éj borúlt a térre; s a győzők egymásra dobták az elesettek tetemeit.

De a költőt megölni nem lehet. A muszka láncsa csak a katona keblét szegezte át. A dalok sértetlenül fönnmaradtak s örökre zengik a szerelmet és hazát.

S ha sirját nem diszitheti is márvány szobor, mert nem ismerjük épen azt a pontját a földnek, a hol porladoz: csak emlékét őrizzük s dalai koszoruját ne hagyjuk elhervadni soha. Könyve legyen a szerelem és szabadság bibliája nemzedékről nemzedékre, s mig magyar szó zeng a Karpátok között s a négy folyam mentén: Petőfit ne felejtse el soha ez a nemzet a melynek dalolt s melyért meghalt.

—á—r—

A SIRKERESŐK.

Csatába ment az ifju dalnok:
Hont védni szállt, hirt keresett.
Érettök elhagyá szerelmét,
De a csatában elesett.
A holtakat egymásra dobták,
A költő sirja jeltelen.
— S a sirt keresni indulának:
A Hon s a Hir s a Szerelem.

És keresik az elveszett sirt;
A hol csak volt egy csatatér:
Megfordul ott a három tündér,
Tovább megy, ujra visszatér.
Találkoznak a keresésben,
Meg' elválnak ösvényeik.
De megegyeztek: hogy hirt adnak
Egymásnak, azt ha meglelik.

És összejöttek sok-sok évre.
— „Hajh! nem találtam!“ szólt a Hon.
„Mert temető, a merre jártam,
Minden hegy és völgy, útamon.
Mert fiaimból, védelmemben,
Oly sok ezernyi hulla el:
Már nem találni, nem ismerni,
A sok között — hol az a hely.“

S fejét komoran lecsüggeszti. —
— „Én sem találtam“ — szól a Hir.
„Rég volt a harcz, évek sulyától
Behorpadt valamennyi sir.
Nehéz sors fordúlt a magyarra,
S a síron oly nagyot nyomott:
Hogy nem ismertem rá, habár tán
Százszor is megfordúltam ott!“

S elhallgat ö is. — De megszólal
A Szerelem: „Fölleltem én!
Mert bokor nőtt szive porából
S kihajtott porló tetemén.
Kifolyt véréből csipke-rózsa.
Nyit annak minden kis bogán,
S dalait, miket nékem zenge,
Ismétli ott a csalogány.

Szász Károly.

Theodor hősiessége.

(Amerikai beszély).

Az októberi fák legpompásabb lombdiszöket öltötték magukra és a felhők árnyai szeszélyes bájaikkal még inkább emelték a legkellemesebb napok egyikének szépségét, mikor Gordon Mabel végig vágtatott keselyszinü pony-jaival azon a széles sétányon föl, mely Urania büszkeségéhez — a Blackburn-House-hoz vezetett.

Blackburn Theodor az ives ablak mellett állva várta őt, mert egy korán reggel kapott üzenetből idejekorán értesült, hogy egy szép amazon fölforgatni szándékozik a természet endjét, miként ez a XIX-ik században már divattá lőn, s maga fogja pár óráig a gyeplőt tartani.

Szegény Theodor! hajlott, gyönge alak, halvány. határozott, szép, de szenvedő arczczal — ilyen volt a Blackburn-uradalom, Urania büszkesége örökösének külső megjelenése.

A Blackburnok uralkodó család voltak több mint száz éven át, mindnyájan jómóduak, szorgalmasak, előkelők, ugyanazon szellemet hagyományozva át anyáról fiura, mignem az egész nemzetség tetőpontjára látszék emelkedni Theodorral, egy nemes és sokat igérő egyetlen fiuval, ki az egyetemből kijőve, Európába ment s onnan ismét haza került, de csak azért, hogy életének ugyszólva küszöbén ama titokszerü betegségek egyike sújtsa le őt, melyek az embert élni engedik ugyan, de folytonos szenvedésre kárhoztatják. Theodor mindennap rendkivül hősies tettet vitt véghez; elméletileg mindennap megnyerte a Viktoria-keresztet, mert lehet-e annál igazán hősiesebb tettet képzelni, mint hogy saját végromlásunkat vidám kedélylyel fogadjuk? Ő sohasem panaszkodott, sohasem vesztette el vidámságát és önuralmát; másokért élt s nemesen önmagáért. Lépést tartván az idővel, s ha testi gyöngesége ugy kivánta, két emberrel vitetvén magát, hogy valamelyik nyomorban élő barátját fölkereshesse, nagy vagyonát valóban bámulatosan gondozva, irva, festve, olvasva és gondolkozva szüntelenül, Theodornak sikerült erőt venni nyomoruságán.

A mint a pony-kat és kormányzójokat észrevette, máskülönben márványarczán forró vörös láng futott végig; hibátlanul szabályos arczot, gazdagon aláhullámzó sötét fekete fürtöket látott, melyekre csinos kis kalap és toll vala illesztve; valóban olyasmit látott, a mit talán soha egyetlen férfi sem látott még nyugodt kedélylyel: egy szép fiatal nőt, ki őt várja és ő reá gondol. Ő jól tudta, hogy a teremtésnek csak páriája, ki előtt el van zárva a szerelem, a házas élet édes együttléte és megmérhetetlen boldogsága. Ezt a magános, megbénitott életet bizonyára egy nő sem fogja megosztani vele; magánosan kellend végig lépdelnie a siralomnak e szomoru völgyén. Nyomorusága mellett még azt is tudnia kellett, hogy ezt az őszinte barátságot, ezt a szivélyes, gyöngéd figyelmet egy fiatal, szép leánynak köszönheti. Ha most is a régi Theodor lenne, bizonyára e barátságot és figyelmet nem ajánlották volna föl igy neki.

De a fájdalom érzetének még csak nyoma sem volt észrevehető arczán, mikor a széles lépcsőn szolgája segitségével nagy nehezen levánszorgott s a szép kocsizó nőt mély meghajlással mosolyogva üdvözölte. Az alacsony phaetonban következő tréfás szavakkal foglalta el ülőhelyét: »Bizonyos vagyok benne, hogy ez az erőslelkü nő ügyesen fog hajtani s engem sértetlenül fog haza szállitani.«

Mindketten igen jó barátai voltak egymásnak. Theodor tiz évvel volt idősebb, mint Mabel, ki Theodor fiatalabbik nővérének volt játszótársa. Blackburn ur háromszor nősült s mindeniktől egy-egy gyermek maradt; és Theodor két igen különböző koru nővér: a sokkal idősebb Penelope és a sokkal fiatalabb Natalie közt állt. Az ő anyja roppant vagyont hozott a családba. Ő Lady Jane Seymourja volt Blackburnnek, mint egy uj VIII. Henriknek, az egyetlen fiu anyja, ki fia születése után csakhamar meghalt.

Theodor akkor ismerte meg Mabelt, mikor ez Natalie nővéréhez járt el játszodni, s akkor Penelope mindnyájok fölött uralkodott. Mabel halvány kis leányka volt, de nagyon szép és kedves. Theodor mindig gyönyörködött vidám kedélyében s hatalmas, fogékony elmebeli tehetsége bámulatba ejté őt, mert gyorsan itélt, biztosan következtetett s mindent megragadott és magáévá tett, a mi nemes, jó és eredeti volt.

Tizennégy éves korában Mabelt Angliába küldötték atyjának családjához és ott maradt négy évig. Hogy vajjon Anglia szelidebb égalja tette-é erőteljesebbé a fiatal amerikai sarjadékot, vagy pedig a bimbóról előre is el volt már határozva, hogy a legbájosabb szépségü virággá nyiljék ki — oly kérdés vala, melyet Theodor soha sem tudott megfejteni. Csak annyit tudott, hogy mikor ismét meglátta őt, egy fájdalommal több emésztette a nélkül is beteg szivét: az a tudat, hogy e szép teremtést nem lesz szabad nagyon szeretnie. Mabel majdnem fájdalmas testvéri szivélyességgel üdvözölte őt: az ő »kedves öreg Theodorja legjobb barátja« volt neki. Ő maga nem ismerte föl a megváltozott helyzetet és nem tudta, hogy a virág kifakadt szintelen bimbóburkából és átható illatával el fogja kábitani a szegény Theodort; csak annyit tudott, hogy Theodor mint régen, ugy most is rokonszenvező barátja, s minden bajainak és titkainak bizalmas hű megőrzője; és van-e oly szellemdús és olyan okos ember a világon, mint Theodor?

A két jó barát, a mint tovább haladt, szokott vidámságával fecsegett. Jól tudták,

Vas. Ujs. 1866.

Izsó Miklós Széchenyi-szobormintája.

Az akademia palotájának egyik kisebb termében együtt láthatók jelenleg mindazon szobormináták, melyek a Széchenyi-szoborra kitüzött pályázat leteltével (márcz. 31-ig), részint itthon, részint a külföldön tartózkodó magyar szobrászoktól beküldettek.

Mindössze 17 pályamű. Szerzőik neveit ismerjük, mert az irodalmi pályázatok névtelenségét a képzőmüvészet körében hirdetett pályázatokra átültetni lehetetlen. Pályáztak pedig: *Benda*, *Benk*, *Dunaiszky*, *Engel*, *Faragó*, *Izsó*, *Kugler Jinos*, *Kugler József*, *Marsalkó*, *Schäffer*, *Szandház* és ifj. b. *Vay Miklós*. Az utóbbi 4, Dunaiszky és Marsalkó 2 mintával. Egy-két jó nevü szobrászunk hallomás szerint azért tartózkodott volna a pályázattól, mert hire járt, hogy a szobor-bizottság már előre el volna tökélve a Széchenyi-szobrot külföldi müvész által készittetni, miután nem bizik abban, hogy ily nagyszerü feladat sikeres megoldására alkalmas hazai müvész találkozzék.

A bizottság e szándékáról szállongó hirt eddig semmiféle tény nem igazolja; keletkezését pedig legfölebb az akademia palotájának épitési

Izsó Miklós Széchenyi-szobormintája. — (*Székely* Bertalan rajza után.)

történetéből magyarázhatná valaki, a mikor az ugyanily nemü aggodalmakat, a magyar müvészkörök keserüségére a reá következő tények csak ugyan igazolták. Most is oly emlék felállitásáról van szó, mely az összes nemzet adakozásából létesül, s midőn ujra nyilvánul a köz hajtás, hogy ez országos emlék vajha ne ismét idegen, hanem hazai müvész teremtő tehetségének köszönhesse létesülé-ét, annyival kevésbbé tarthatunk e méltányos remény meghiusitásától, mert a pályázat, mely egyelőre csak magyarországi müvészek számára lett kihirdetve, minden várakozáson fölül jól ütött ki.

Legsikerültebb mű valamennyi között *Izsó Miklós* szobormintája, melyet mai számunkban *Székely Bertalan*, jeles történelmi festészünk hű rajza szerint mutatunk be olvasóinknak ugy, a mint az szemébe tünnék annak, a ki a hidfő tájáról, a Nákó-házzal szemben tekintené a felállitandó emlékszobrot. Széchenyinek férfiasan büszke alakja, fedetlen fővel, méltóságos magatartással áll gránit talapzaton. Tagjait ősmagyar szabásu, hosszu attila és prémes kaczagány fedi, bal keze a kard markolatján nyugszik, jobb keze szabadon áll és fesztelen mozdulattal mutat áldásos munkásságának jelvényeire, melyek a talapzatot plastikai csoportozatban összekötik a szoborral. Az élethű, szellemes fő, nyugodt komolysággal áll vállain, nemes arczkifejezése és taglejtése mintha azt mondaná: „Im itt műveim! Ilyen voltam, ezt tettem!“

A talapzat lefelé szélesedő négy oldalát, bekeretezve az ország 4 czimerét, cserfalombok övezik; alul pedig 4 sarkát termésszikla támogatja, összeköttetvén a lánczhidoszlopok aljával öszhangzó „rustico“ által. Az emlékmű körvonalai igen kellemesek, a szobor jó arányban áll a talapzattal; amannak nyugodalmas méltósága, öszhangzik emennek izlésteljes egyszerüségével. Az egész műalkotmányt eredeti magyar szellem lengi át és komoly emelkedett hangulatot ébreszt, minőt a többi pályamüvek közül egyetlen egy sem bir kelteni a szemlélőben.

Izsó, ki eddig főleg csak jeles mellszobrai által tünt ki, és a népéletből meritett nehány fölötte becses plastikai művel mutatta be kiváló tehetségét, a hazai közönség előtt Széchenyi-szobormintájával most fényesen bizonyitá be, hogy a szobormüvészet magasabb rendü feladatainak is megfelelni képes s hogy benne oly müvészt birunk, kinek vésőjére bátran bizhatjuk az országos erővel létrehozandó Széchenyi-emlék elkészitését.

Kiméljük a ragadozó állatokat!

Ha a napjainkban mindinkább szaporodó kártékony férgek u. m. *egerek*, *hernyók*, *pondrók* és *rovarok* szaporodását figyelemmel vizsgáljuk, lehetetlen, hogy azon gondolatra ne jőjünk, hogy azokat egyenesen mi magunk hivjuk elő nyughatatlan és meggondolatlan szenvedélyünkkel.

Azt tudjuk p. o., hogy a *rókák*, *ölyvek*, *baglyok* és *vércsék* nagy pusztitói az egereknek; azt is tudjuk, hogy az egerek, ha egyszer egy határban elszaporodtak, roppant károkat okoznak, de arra még sem gondolunk, hogy hasznos ragadozóinkat kimélni is kellene; vagy ha már egészben kimélni nem is akarjuk, de legalább annyit tehetnénk, hogy az üldözést mindig azok kártékonyságához és hasznosságához mérnők!

Valóban csudálatos számitás, mikor nálunk azon kár, mit a rókák és ragadozó madaraink egy nehány nyulban vagy fogolyban okoznak, mindig tetemesebbnek vétetik mint egész határok terményeinek elpusztitása; holott józanul fölvéve a nyul még kártékonyabb állat reánk nézve, mint a róka; mert mig ez utóbbi kártékony férgeink mellett néha-néha csak oly állatokat pusztit, melyekből mi semmi vagy nagyon kevés hasznot huzunk, addig a nyul szorgalmunk legszebb péládányait, a vetéseket, ültetvényeket és oltványainkat rongálja és pusztitja.

Még feltünőbbé válik esztelen üldözésünk ragadozó állataink ellenében akkor, ha meggondoljuk, hogy kártékony férgeink kipusztitására a szabadban eddig semmi mesterséges pusztitószer nem létezik; s ha e mellett tekintetbe vennők kártékony férgeink szaporaságát és azok hirtelen fejlődését — mely őket a pusztitásra éltök legelső szakától kezdve képessé teszi, s ha továbbá össze hasonlitanók kipusztitott hasznos ragadozóink aránytalan szaporodását, bizony más gondolatokra ébrednénk, s több kiméletet mutatnánk irányukban.

Egy egér élethossza 6 évre van fölvéve, s évenkint átlag 4-szer fiadzik, és egy fiadzásra 6—8-at hoz. Egy lepe száz és több petét is rak, e számot a bogarak körülbelül felezik, s e roppant mennyiségben szaporodó férgek kivétel nélkül a növényvilágra vannak utalva, a mely nekünk is főtápszerünk közé tartozik!

Egy róka, ölyv s a t. évenkint csak egyszer, s csak 4—5 fiut szaporit, de azért ezek száma e csekély szaporodás mellett is elegendő volna az egyensuly fentartására, ha oly kiméletlenül nem pusztitanók őket. S ha valaha, épen most van és lesz reájok szükség, midőn mező, kert és erdőgazdálkodásunk napról napra jobban halad, s nagyobb terjedelmet nyer. — Egy *egerészölyv* (falco buteo, Mäusebussard) naponkint átlag 4—6 egeret felemészt, e mellett más férget is; egy *róka* pedig 20—30 darabnak is képes megfelelni. *A czinkék* gyümölcs- és erdei fáink gallyain, *a fakusz* azok kéregrepedékeiben száz és száz petét tesznek egyenkint és naponkint semmivé, melyekből máskülönben kártékony hernyók ezrei állanának elő! Ebből is látható, hogy a természetben a helyes arány sehol sem hiányzik, csak az ember avatatlanul ne rontaná azt!

Mily befolyással van ragadozóink mértéktelen üldözése kártékony férgeink szaporodására, ezt legjobban igazolják erdős és hegyes vidékeink, hol az egerek rendkivüli szaporodása, napról-napra észrevehetőbb kezd lenni. És mi okozza ezt? nem egyéb mint a hegylakók telhetlen vadász-szenvedélye! Alig mutatkozik a határban egy róka, már tiz ember is üldözőbe fogja, s ha fegyverrel nem sikerül megkeriteni, akkor tőrök, kelepczék, s méreg által vetnek neki véget. A legutóbbi évtizedben a strichninnel való mérgezések jöttek divatba, mely az eddig ismert pusztitó szerek közt a leggyilkosabb, s e szerint a legkedveltebb is. Ez valódi átka ragadozóinknak, mert az ezzel megmérgezett dögön — télben, mikor az egerészés a hó miatt korlátoltabb — nemcsak rókáink, de hasznos ragadozó szárnyasaink is sorba mérgezik magokat; sőt ez utóbbiakra még veszedelmesebb, a mennyiben távolabbról látják be a kitett dögöt, s nagyobb térről is sereglenek össze reája. — Vannak ugyan esetek, hol a strichnin alkalmazása p. o. farkas vesztéseknél nagyon előnyös, de legalább arra kellene ügyelni, hogy a mérgezett dög ne szabad helyeken, de eltakarva p. o. erdőszéleken, vagy azok belsejében — hol a farkasnak csapása, fordulója vagy kijárása van — legyen kitéve, mert gyakran megesik, hogy a dög féltélen is ki van téve, annyi idő alatt pedig egy egész vidék ragadozó madarai megmérgezhetik magokat rajta: hiszen a farkast nem annyira a látás, mint inkább a véletlen veti a döghöz, azért is a nyilt helyekre kitétel okát csakugyan be nem látom.

Vannak lövészeink is — és pedig többen, mint kellene — kiknél az öröm legalább pillanatra határtalan, ha — mint ők szokták magokat kifejezni — egy nagy szárnyu s körmü madarat — értvén alatta ragadozó szárnyasainkat — lelőhetnek. És ez csupa könnyelmü kedvtöltésből történik, mert husát nem eszik, tollait s karmóit nem használják!

Ismerek egy hegyvidéket, hol a földnépe egyedül ragadozó szárnyasainknak — különösen az egerésző ölyveknek — köszönhette, hogy a határain pár év óta csapáskint duló egerektől megmenekült. E véletlen azonban azon a vidéken csak is annak volt köszönhető — mert ott szintén ki vannak ragadozóink pusztitva — hogy a Kárpátok közel vannak, hol ragadozóink a helyek megközelithetlensége miatt a költés és fiadzás idején nagyobb biztosságban élnek.

Igaz ugyan, hogy az egereknél épen azt tapasztaljuk, a mit hernyóinknál, hogy nagy elszaporodás esetén megjelennek azok ellenségei, pusztitói és üldözői — ha csak messze vidékre nincsenek kipusztitva, — s többnyire el is oszlatják kétségbeesésünket. Az egerek után távolabb vidékekről is eljönnek szárnyasaink, mig hernyóink és pondróink közt a *futonczokat* és a *fürkészeket* (Ichneumonen) látjuk dulni. Az is igaz, hogy az egerek sokszor nagy elszaporodás esetén egymásnak esnek, azaz egymást marják, és aztán fel is falják, de mindezen kisegitő erőkre várni, és évekig tartó károkat szenvedni bizon bárgyu és nevetséges dolog! Nem jobb volna-e hasznos állatainkat kimélni, hogy azok folytonosan — mindenütt egyformán — egyensulyozzák kártékony férgeinket?! A gyarló ember az ily véletlenül jött segitséget rendesen a maga pusztitásainak mentségére használja, pedig hasznos állataink azon természetét, hogy távolabb vidékekre is el mennek kártékony férgeink után, inkább arra magyaráznák, hogy az rendkivüli időkre — a férgek szaporodására kedvezően ható évekre — vonatkozik.

Ha valaki néha-néha egy rókát, vadászszenvedélyből, fegyverrel kezében, télben fog üldözés alá, azon nem tudok csudálkozni; de mikor tavaszszal a fiadzás idején bántja, ez valóban csudálatos. Kopasz mentség az is, hogy a róka fiatal nyulakkal és szelid szárnyasokkal táplálja kölykeit, ez csak kicsiben igaz; sőt inkább az első időben csak is inkább egerekkel táplálja azokat; de később is, mig a fiatal rókák egész anya nagyságig nem nőttek, nem mernek szabadabb helyeken mutatkozni, hanem nappal az erdők sürüjében, éjjel a mezőn gyakorolják ügyességöket és ravasz fogásaikat az egereken. S ha olykor-olykor egy pár fiatal nyulacska vagy madárka áldozatul esik, az még nem ok azok üldözésére.

Egy róka — a mint már ezt feljebb is elmondám — rendesen 4—5 kölyköt vet, s ha ezek anyját tavaszkor lelőjük, vagy pedig fiadzás idején odvában vagy lyukában füstölés által — mert ez is szokás — megfojtjuk, ép annyi hatalmas egérpusztitótól fosztjuk meg mezőinket és erdeinket. Az ily tavaszi pusztitásra igen nagy alkalmat adnak a még most is sok helyen divatozó dijak, melyek ugy ragadozó emlőseinkre, mint madarainkra mai napig is ki vannak téve. S ennél a dolognál az a legboszantóbb, hogy ez eset leginkább az erdőgazdáknál látható, kik ha már nem is tapasztalásból, de legalább szakkönyveik után ismerhetnék ragadozóink fontosságát. De igy van ez, mikor szenvedélyeinkben határt nem ismerünk, s azokat oly érdekeinknek, melyek jólétünkre kihatnak — elébe teszszük. És ha még ez is észszerüen volna alkalmazva; de azt tudja minden figyelmesen vizsgálódó vadász, hogy a nyulakat nem annyira ragadozóink, mint inkább az oly vadászok pusztitják, kik azokat a fiadzási időben — mely márcziustól szeptemberig tart — süldő név alatt derüre borura puskázzák. E kis kitérést csak azért tettem, mert ragadozóink dijazott pusztitása leginkább a nyulak végett történik. (Vége következik.) *Podhradszky András.*

Az angol követség első látogatása Jeddóban.

(Japan fővárosában.)

Az angol követség egyik tagja ezen nevezetes látogatásról naplót vezetett, melyben a következő tudósitások foglaltatnak:

Nangaszakiba 1858. év augusztus 3-kán érkeztünk, s hajócsapatunk, mely „*Furious*“ „*Retribution*“ „*Calcutta*“ „*Inflexible*“ „*Lee*“ és „*Emperor*“ sorhajók s fregatteokból állt, a belső kikötőben, a *decimai* alacsony szikla mellett, melyről a szárazföldre egy kis hid vezet, vetett horgonyt. Ezen szük helyen kellett azon holland kereskedőknek kétszáz éven át tartózkodniok, kik azon engedélylyel éltek, hogy *Japánnal* kereskedhessenek. Ezen kényszer ma már nem létezik; az idegenek szabadon lépnek be *Nangaszaki* városába, s ez engedélyt mi is használtuk, hogy ezen csinos várost megtekintsük, s a *japán* ékszerekből bevásárlásokat tegyünk.

Ezen város (t. i. *Nangaszaki*) széles, középen jól kövezett utczákkal bir. Az ezen utczák két felén levő raktárak egyik végtől a másikig átlátszók, oly módon, mikép a kertek, melyek mindegymás mögött vannak, az utczáról láthatók, de a mi legcsodálatosabb, ez a rend és tisztaság, mely mindenütt uralkodik.

A vidék rendkivül szép. A város mögött magas hegyek emelkednek, ellepve a leggazdagabb tenyészélettel, s ép oly változatos mint festői szinben tünnek fel.

Elgin lord tudakolta a hollandoktól, miképen fognák fogadni küldetését a japánok; de, mivel kitérő válasznál egyebet nem nyert, lemondott arról, hogy a helyhatóságokkal ez ügy végett érintkezzék, s két nap mulva gőzhajónk a *szimodai* kikötő felé tartott, mely helyen reméltük találni az amerikai egyesült államok főkonzulát. Áthajózásunk öt napig tartott, de igen veszélyes volt, mivel egy tengerszoroson erős vihar támadt ránk, mely bennünket, egy épen működésben levő tüzhányó hegygyel szemben majd a partra vetett. Végre augusztus 10-én azon gőzhajón, melyet *Elgin* lord mint az angol királynő ajándékát volt átadandó a japán császárnak, szerencsésen megérkeztünk *Szimodába*.

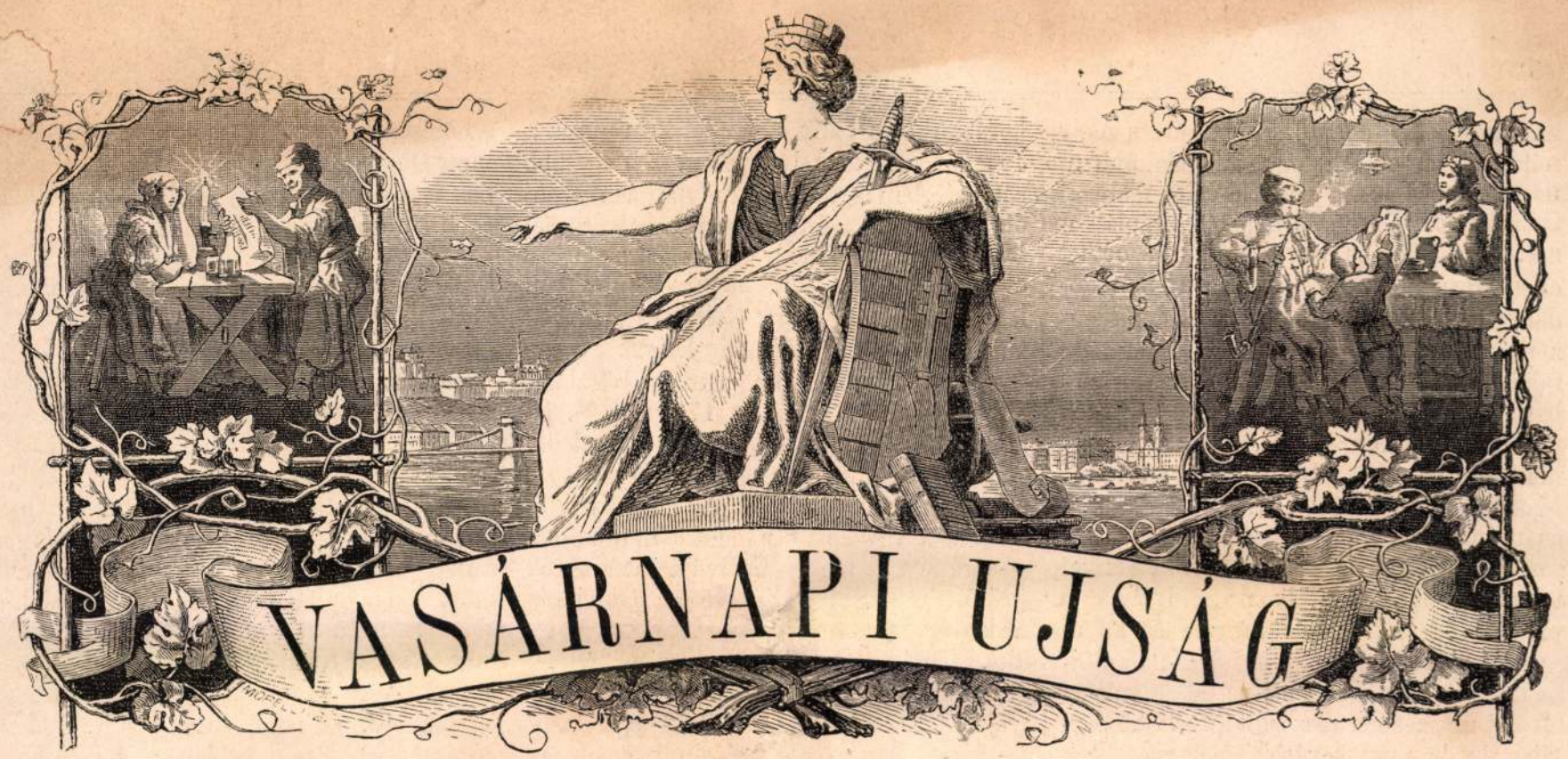

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre .. 12 frt, félévre .. .. .. 6 •
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre .. 8 frt, félévre .. .. .. 4 •
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre .. .. 6 frt, félévre .. .. 3 •

34. szám. — 1876. Budapest, augusztus 20. XXIII. évfolyam.

DUGONICS ANDRÁS.

(1740—1818.)

Szeged, népességre az ország második városa, magyarságra Debreczennel az elsők közt álló, hármas ünnepet ül e napokban; az ünnepélyek egymást követik, s a több napra szóló programm alig akar kifogyni az ujabb meg ujabb tételekből. S valóban érdekes ünnepek lesznek azok, midőn egyszerre szolgálnak az irodalom és történet, a müvészet és zene, s az ipar és földmivelés érdekeinek. Az országos dalár-ünnepély volt az első, mely még tavalyról a jelen évre Szegedre tüzetett vala ki. Zajos és harsány ünnepély szokott ez lenni akárhol is, mert a dal szárnyalása eget ver, s a hol egynehány száz nemzeti dalár összejő, ott bizony csöndesség nem igen lepi meg a várost. De e zaj és ünnep másod-, sőt harmad-fontosságuvá vált, mikor vele egyidőre tüzetett ki nemcsak a Dugonics-szobor leleplezésének ünnepélye, hanem a nagyszerü ipar- és terménykiállitás megnyitása is, mely, ugy látszik, felül fog mulni minden, hazánkban eddig rendezett hasonló kiállitást, s hivatva lesz, ily szomoru években is tanuságot tenni, ha van, életrevalóságunk felől, s irányokat jelölni ki anyagi érdekeink s termelő és alakitó tehetségünk terén.

Minket azonban, e helyütt, a szegedi ünnepélyek azon része érdekel kiválólag, mely a Dugonics-szobor körül központosul, s Szeged ez érdemes és kitünő szülöttének, ki a magyar irodalom történetében oly kiváló helyet foglal el, emlékét oly módon tiszteli meg, mely egyaránt méltó a megtisztelőhöz és a tisztelet tárgyához.

Dugonics a magyar nyelv és irodalom történetének egyik legnevezetesebb fordulópontján az első szerepek egyikét játszotta.

Irodalmunk ujjászületésének évét 1772-re teszszük, a magyar nemes testőrök s jelesen Bessenyei György fellépése idejére. Ettől számitja irodalmunk az uj korszakot, melyet aztán 1825-től, a Kisfaludy, Vörösmarty, az „Auróra“ korszakától kezdve a klasszikai kor követ.

Bessenyei György fellépése kétségkivül rendkivüli fontosságu volt; de nem ő és társai tüzték ki az igazi irányt, melyen iro-

DUGONICS SZOBRA.

dalmunk elérheté klassziczitását, s mely nálunk is, mint minden más irodalomban, nem lehetett más: mint a saját nemzeti irány, mely először a népiesből táplálkozik. Bessenyei és társai, részint a német elleni visszahatásból, részint valóban irodalmi izlésük által vezettetve, midőn nemzeti irodalmat s pallérozott nyelvet nem találának készen, az akkor egész Európában uralkodó franczia irodalmat vették példányul, annak izlését, szellemét, formáit igyekezének elsajátitani s átültetni. Másfelől Baróti Szabó, Révai és Rajnis, és utánok Virág Benedek, a görög és római példányokon lelkesülve, s a klasszikai tanulmányokon táplálkozva, kikeltek a modern izlés, a rimes formák és az uj nyelvalakok ellen s külön iskolát alapitának, melynek nagyon biztos talaja volt az iskolai nevelésben részesült miveltebb osztálynál, de még kevésbbé volt nemzeti, mint a franczia iskola. Igy két irodalmi iskola alakult, csaknem egyszerre, ellentétes egymással s mégis egyik sem nemzeti. Első tekintetre különösnek látszó, bár igazában természetes fejlemény; mert, mint Toldy kifejti, ,,bármi közel fekszik minden költő előtt önnön népe, ennek saját multja, történetben s költészetben: mégis midőn a költészet önálló irodalmi foglalkozás lesz, rendszerint más, már virágzó irodalmak szolgálnak példányaiul, és csak akkor bontakozik ki ez uj irodalom az idegen tekintélyek uralma alól, ha már azok körét megfutotta a nélkül, hogy a czélt, mely mindenkor csak egy önálló, a nemzet saját érzéseit saját formákban visszatükröző költészet előteremtése, elérte volna. Ez a kibontakozás eleinte öntudatlan, inkább ösztönszerü szokott lenni, és csak később, mikor a különböző kisérletek sikerei teljesb tájékozást engednek, válik n e m z e t i, eszmélt és czélzatos tárgyává az irói s kivált költői iparkodásoknak.“ Ezt az utat követte a mi költészetünk is, ujjászületése korában. A franczia iskola teljes virágzásban állott; a klasszikai is fényes jövendő zálogait birta már, és csak ekkor állottak elő a n é p i e s e k, folytatva eleinte a régibb magyar irodalom formáit és módját, mig végre közvetlenül a népi elemeket vévén fel költészetökbe, azt megifjitották, egyszersmind uj kiterjedést adtak annak, s uj formákkal és uj tárgyakkal gazdagitották.

,,Első, — folytatja Toldy, — ki ily irányban lépett fel, D u g o n i c s András volt.“ S ezzel meg van jelölve e névnek nem közönséges irodalomtörténeti fontossága. Eltekintve munkái becsétől: Dugonics szereplése, irányánál fogva fontos. Mig a franczia iskola folytatóját Kazinczyban, szélesebb körbe, egy egész uj irodalomra látjuk kihatni; mig a klasszikai iskola Berzsenyiben és Kölcseyben tetőz s aztán elhallgat, mert Vörösmarty is, a klasszikai formáktól (melyek alatt különben romantikai és nemzeti tartalmat nyujtott vala) a modern formákhoz tér át s köztök a nemzetit, sőt a népiest is előszeretettel miveli: — addig Dugonics irányát szakadatlanul látjuk folytatva, közvetlen utódaiban, Csokonayban és Kisfaludy Sándorban, majd Kisfaludy Károlyban és társain át, egészen Petőfi-, Tompa-, Arany- és Jókai-ig, tehát a népies alapokon nyugvó nemzeti irodalom legteljesb virágzása koráig.

Ha azért Dugonics munkáit, melyeket korában épen annyira olvastak, mint ma a Jókaiéit (melyekkel egyébiránt a legtöbb rokonságban is állanak) ma már senki sem olvassa is: az ő érdeme, mint pályatörőé, halhatatlan, s elfeledve vagy félreismerve csak akkor lehetne, ha irodalmunkban ismét uj — még pedig elvileg uj — irány kezdődnék, a mi pedig alig lehető.

Szeged vallja magáénak, büszkén, Dugonicsot. Itt született 1740-ben, s itt járta iskoláit; nemcsak bölcseje ringott itt, szelleme is itt fejlődött s vette magába azt a magyaros irányt és jellemet, melytől soha sem távozott el, melyet munkáiban — egészen az idegen nyelvü nemzetiségek gyülöletes kicsinyléséig, sőt a nyelvjárás és kiejtés tájiasságáig, mindvégig megtartott. Korán a piarista szerzetbe lépve, Erdélyben Medgyesen kezdte tanári pályáját. ,,E klasszikus földön, — irja Toldy — a régi Dácia emlékezéseinek befolyása alatt, különös vonzalom ébredezett benne a régiségek iránt; s eleinte ő is, mint minden papjaink azon időben, a klasszikai tanulmányokba mélyedve el, első munkáinak a görög-római mondakörből vett tárgyakat“, mint Trója veszedelmét, Ulysses történeteit, s az Argonauták járását, először latinul dolgozva ki (később: ,,Gyapjas vitézei“-ben, magyarul is) — mig a két elsőt egyenesen a négy rimes Zrinyistrófákban dolgozta. De az Erdélyben közkézen forgó irodalmi s egyéb régiségek, a nemzeti fejedelmek korából fennmaradt emlékiratok stb. mind nagyobb érdeklődést költöttek benne a magyar történelem tanulmányozása, s ennek folytán a magyar történeti tárgyak irodalmi feldolgozása iránt. S ettől kezdve összes tehetségeit és irodalmi tevékenységét — mely pedig a legtermékenyebbek közül való volt, — a nemzeti történet és régiségek megismertetésére, kedveltetésére és népszerüsitésére forditotta. Legnevezetesb munkái ez irányban regényei, melyek közül az első: ,,Etelka“, Árpád és Zsolt korában játszik, s 1788-ban jelenve meg, rendkivüli hatást tett, ismételt kiadásokban mohón olvastatott és szerzője hirnevét s népszerüségét egyszerre és állandóan megalapitotta. Követték ezt az ,,Arany Pereczek“ (Barcsai erdélyi fejedelem korából), ,,Jolánka“ és ,,Cserei“ ismét az őstörténelemből, amaz Zsolt, ez Taksony korából. Munkái jellemzésénél ismét csak azt mondhatjuk róla, hogy ő a XVIII. század Jókaija volt.

,,Nem tagadhatni“ — irja róla Toldy — ,,Dugonics nem közönséges költői tehetség volt. A feltalálásban gazdag; a lelki állapotok festésében széles és hatályos ecsettel élő; de historiai felfogása nem emelkedve föl az elfogulatlan vizsgálódás eredményeihez: csinálta a történelmet, mint a geografiát, gazdag ismereteit kutfőkből meritette, de azokat élénk képzelme találmányaival kénye-kedve szerint kitoldotta, módositotta. Müvei, hibáik mellett is, kiterjedett és mély hatással voltak az összes nemzetre, iránya, mely a magyar névnek minden tekintetben fölmagasztalása volt, kész fogékonyságot lelt a legtöbb olvasója előitéleteiben s ohajtásaiban, melyeknek folyvást hizelgett; ezáltal a hazafias érzést, a nemzeti büszke öntudatot hathatósan felélesztette és táplálta. Nyelve, akár a példabeszédek s népies szólamok gyakori beszövését, akár a kifejezésmódok választását s még az alkalmazott nyelvjárást — a szegedit — véve is, oly nagy jelentéssel s hatással birt az akkori olvasó közönségre, hogy Dugonicsot, uj irodalmunkban e részben is a nemzeti irány első s leghatalmasabb ébresztőjének tekinthetni.“

Regényei népszerüségét mutatja, hogy azokat előbb mások, aztán maga is, szinre is átdolgozták s alkalmazták; de ő a drámában nem volt — és irói sajátságainál fogva szintugy, mint e müforma akkori fejletlenségénél nálunk — nem is lehetett szerencsés. Szerencsésebb a történet népszerüsitésében, ,,A magyarok urodalmai“ és ,,Szittya történetek“ czimü munkáiban, melyekben ugyanazt a nemzeties, szinte kizárólagos irányt követte, melyet regényeiben. — Sőt mint tanár is, a maga korában legalább, az első volt, a ki tantárgyát, a mennyiségtant, magyar nyelven adta, a ,,Tudákosság két könyvei“ czim alatt, melyekhez utóbb a harmadik és negyedik is járult. S élete végszakában a nép példabeszédeit és közmondásait (melyeket munkáiban is oly bőven használt) gyüjtötte össze; az első jelentős gyüjtemény e részben, irodalmunkban; de melyet már csak holta után vett a közönség, egy buzgó szerzetes társa kezéből.

Igy hatott Dugonics, 78 évre terjedt életében, 1818-ban bekövetkezett haláláig, a nemzeti irány terjesztésére, az egyedül egészséges és valódi, az irodalmat teremteni és fentartani s virágoztatni egyedül képes irányéra. Méltó azért, hogy neve emlegettessék, mikor iránya teljes diadalra jutott s jogosultsága többé kétségbe sem vonatik; méltó, hogy szülő városa, az ország tiszta magyar városai közt a legnagyobb, büszkén jeles fiára, szobrot állitson neki — s hogy e szoborra az összes irodalom, s a nemzet maga tegye föl a koszorut!

—*á*—*r*.

A Dugonics-szobor

leleplezési ünnepélyén.

(Olvastatott Szegeden, 1876. augusztus 19-kén).

Mi raj zudúl, mi ár siet tolongva,
S hömpölyg alá s föl tériden, Szeged?
Megújul-é megint az ősi monda:
Hogy árnyak serge vív földet s eget?
Vagy félrevert harang, mint éji csendbe',
A városnak meg' új veszélyt jelent-e:
Hogy gát se' tartja már az új özönt,
Mely minden utczát, minden tért elönt!

Nem árnyak serge jő a Hadak-útján,
Vidám szelek hajtják im zászlait!
Nem vízözön, a sik lapályt befutván,
De ünneplő sereg, vig nász van itt.
A szellemhősnek, a toll emberének
Zeng, égbe, szivbe hatva itt az ének;
Szeged s a hon ünnepli hű fiát,
S siet szobrát virággal fonni át.

Nem ünneplünk mi holtat; — mindig élőt
Övez e koszorú, köszönt e dal.
A nyelv müvészét, a nyájas mesélőt
Fonjuk körül hálánk virágival.
Ki ezredévi múltat tett jelenné:
Egy kurta század azt meg' elfeledné?
Ki hű — s magyar volt, mikor kevesen:
Hazám, feledni tudnád? Sohasem!

Mert a mikor, megtörve hosszu harczon,
Nyomott békében, félholtúl valánk,
Bénult a kar, csüggedtség szivben, arczon:
Egyszerre fölcsapott a régi láng;
Egy szó nehány nemesb szivet megrezzent,
Kiáltva: ,,Csak nyelvében él a nemzet,
A nélkül elhal, elvész nyomtalan —
S más népek árja rajta átrohan!“

Mig nagyjainknak fényes udvarában
Szóban, ruhában német a divat:
Koldus-leányként állt az út sarában
Nyelvünk, pirulva rongyai miatt.
Ti voltatok, bátor, nemes leventék[1],
Kik szégyenéből s rongyiból kivették
S ráaggaták Nyugat legszebb diszét[2]
Hogy lássa minden: mily kecses, mi szép!

De idegen volt az új ruha rajta,
Nem birt mozogni benne könnyedén;
Tanúlt s feszes volt minden fordulatja,
Érzelme hő bár, szóban oly szegény;
A hangja selyp; arczán a rózsa: festve;
Nem a tüzről-pattant magyar menyecske,
Nem a piros-pozsgás alföldi lány,
Mely „rózsafán nyit, pünkösd hajnalán."

Meg más, a kit lezbószi lant hev.te[3]
S Virgil s Horácznak édes dallami:
Áldozatát a Khárisziknak vitte
S tudósoknak kivánt csak dallani;
Megnyerte tapsaik'.... De nincs-e, vajjon,
A nemzetnek, a népnek a ki dalljon,
S magyar levén érzése, hangjai,
Magyar szivekhez tudjon szólani?

Az új ösvényen[4] az első Te voltál,
Szeged szülötte, jámbor Dugonics!
A magyar néphez magyarán Te szóltál,
Egykép: mulattass bár, avagy taníts.
„Tudákosságod könyvi"[5] — mint „Etelkéd"[6],
Az igaz útat egyenest meglelték,
Hogy minden értse és érezze, mit
Költő s tudós enyelg avagy tanit.

A nép szülötte: annak ősi nyelvén
Tudál, erőltetetlen, szólni Te.
Példáit, közmondásit[7] megfigyelvén,
Mikben a múlt szokása élt s hite.
A magyar érzés szenvedélye, lángja,
— Hisz' akkor is csak úgy érzett a lányka! —
A férfi szó s a női könny, a mint
Ecseted festé, olyan vala mind!

S föltüntek Árpád és Zsolt daliái[8],
És Barcsai fejdelmi udvara[9].
Bennök a mult látszék jelenre válni
S közénk leszállt az ősök fénykora.
Igy száll a földre fénye csillagoknak,
Mig estenden pásztortüzként lobognak,
Világossá teszik az éjszakát
S tegnapról holnapra ragyognak át.

Te is egyszerre múlt- s jövőnek éltél,
Hunyó dicsőség kelő csillaga!
A nemzedéknek ősiről regéltél,
Kezed romokból palotát raka.
Lélekbe' láttad már, a mint ohajtád,
Nagynak megint, mint egykor vala, fajtád',
És városod', hol fürge néped él,
Viskóiból a mint uj fényre kél.

Ez szült, növelt, e város, mely tebenned
Igy tiszteli meg im ma önmagát!
Méltó is, oh nép s város, ünnepelned,
Mely Dugonics bölcsőjét ringatád.
Te adtad őt a honnak! Most az ország
Tekint feléd, jő im tolongva hozzád,
Meglátni, hogy — leküzdve vészeket,
A gyilkos árt — hogy ünnepel Szeged.

Négy szél felől, tüsszögve és robogva
Jő a vasút, és rajt' ezernyi nép.
Ezernyi hang riad, harsány dalokba',
Verdesve fönn a magas ég szinét.
Ezernyi kéz nyúl, hogy öledbe hintsék
A szorgalom s ipar megannyi kincsét.
Tért, tornyot, erkélyt, száz zászló lep el,
Hirdetve mind: Szeged hogy' ünnepel!

[1] A nemes testőrök, Bessenyei és társai. — [2] A franczia iskola (ugyanők). — [3] A klasszikai iskola. — [4] A népies iskola. — [5] Igy nevezte mennyiségtani kézikönyvét, utánozván e tudomány görög elnevezését. *Mathesis* is annyit jelent, mint: tudomány. — [6] Etelka: első és legkedveltebb regénye. — [7] Melyeket nem csak bőven használt munkáiban, hanem gyüjteményt is rendezett belőlök, mely azonban csak halála után jelent meg. — [8] Etelkában és Jolánkában. — [9] Az Arany pereczekben.

Oh legyen is még ünnep a világon,
Habár utolszor, egyszer legalább!
Lássuk ragyogni, tul vészen s vitákon,
Szivárvány-szinben Buda ó falát!
S a merre útját, áldást hozva, járja
A kék Duna s a szőke Tisza árja:
A nép a rónán s Kárpát völgyiben,
Boldog, hatalmas és *magyar* legyen!

Szász Károly.

Foemina, foemina; punctum!!!

(Vége.)

A rendőrbiztos nagyon gyanus szemekkel méregetett, válaszommal, ugy látszék, nincs megelégedve. Visszavette a fényképet, s valami nagyon buta irónnal, melyet előbb szükségesnek tartott nyelvével megnedvesitni, némi rövid jegyzést tett zsebkönyvébe.

„Mióta lakik az ur itt?"

Megfeleltem rá.

„Csak ennyi idő óta? Bizonyosan tudja-e az ur? Ez már mindenesetre változtat valamit az ügy állásán," tevé hozzá elmélkedve; azután körültekintett a szobában.

„Az az iróasztal uraságodé-e? az a kis szekrény is? meg az a bőrönd? Amaz uraságod hálószobája?"

Mind e kérdésekre igenlőleg feleltem.

„Uraságodon kivül van-e más lakó ezen az emeleten?"

„Nincsen."

„Megbocsásson, de kutatási rendeletemet teljesedésbe kell vennem."

„Tessék. Itt vannak kulcsaim. Nekem nincs semmi eltitkolni valóm. Önnek teljes szabadságában áll megtenni a szükséges vizsgálatot. Én nagyon természetesen csak a birtokomban levő lakrészről felelhetek; de Vajasdiné asszony, remélem, készséggel fog segédkezni a ház többi részei kikutatásában is."

„Vajasdiné asszony? Róla nem sokat tudok."

A rendőr kétkedve csóválta fejét, meg egyet — nyilván erőltetve — köhintett a markába. Ismét körültekintett a szobában.

„Nem ismerte-e történetesen azt az egyént, a ki uraságod előtt lakott e szobákban."

„Ugy hiszem Bácskinak vagy ilyenformának hivták. Nem ismertem; tudtommal soha se láttam."

„Oh Bácskinak vagy ilyenformának hivták? De ön soha sem ismerte? Nem téved-e kérem?"

„Legkevésbbé sem. Hanem Vajasdiné asszony bővebb felvilágositást adhat felőle. Nekem legalább untig beszélt róla."

„Beszélt-e? Igy hát Vajasdiné asszonyt is ki kell kérdeznem. Tán előlegesen figyelmeztetnem kellett volna uraságodat, hogy a mit nekem mond, azt uraságod ellen felhasználhatják, mikor..."

„Ön ugy véli..."

„Magyarán megmondva önre gyanunk van. Ez bizony afféle bankócsinálási história. Régóta nyomozzuk, a nélkül hogy kellő utba igazodtunk volna. No, nem állitom, hogy elég adatunk volna az ön letartóztatására, s őszintén bevallva, részemről nem hiszem, hogy uraságod közvetlenül bele volna elegyedve. Megbocsát nekem, ha kimondom, hogy önt nem tartom elég ügyesnek erre az üzletre. De tudni fogja vagy meglehet nem fogja tudni, hogy a mult héten két darab hamis ötös és egy egyes került ki az ön kezei közül."

„Az én kezeim közül?"

„Abba semmi kétség. A hamis bankjegyeket idáig nyomoztuk."

Megvallom, nagyban meg valék zavarodva.

„Hogyan?" mondék pillanatnyi gondolkodás után, „a közelebbi két hét alatt kisebb bankjegyet nem kaptam mástól mint..."

„Vajasdiné asszonytól — ugy van biz'a," szólt rémesen vigyorogva.

„Most már," folytatá, „ne terheltessék átadni ama nagy szekrény kulcsát."

„Nincs nálam."

„Gondoltam biz' azt. Látom már hánynadán vagyunk."

„Kutassa ki ön mindenemet..."

„Kivéve ama nagy szekrényt. De én épen azt a nagy szekrényt akarom kikutatni s ki is fogom. Kérem a kulcsát!"

„Nincs nálam," ismétlém.

„Ugy hát fel kell törnöm a zárt."

„Talán Vajasdiné asszonynál lesz a kulcsa." Csengettem.

Vajasdiné abban a perczben megjelent. Nem lehetett messzi ajtómtól. Szokása szerint lihegett, de sápadt is volt, a mi pedig nem szokása.

„Ifju ur, abban a nagy szekrényben semmi sincs," mondá Vajasdiné a rendőrnek.

„Semmi? Ugy hát könnyebben kikutathatom."

„Csak az utolsó uraságnak van benne egyet-mássa."

„Bácski urnak?"

„Páncsovai urnak." Mert, a mint kivehetém, Vajasdiné ekkor igy ejtette ki előzőm nevét.

„Talán nagyon sietve hurczolkodott el?"

„Ugy biz'a, szegény feje. Táviratot kapott, hogy édes anyja haldoklik."

„Kérem a kulcsát."

„Nincs nálam."

„Nincs önnél? kérem gondolja meg, mit mond. Hát aztán tudja-e, mi van abban a szekrényben?"

„Nem tudom. Az utolsó uraságnak gyorsan kelletvén elutaznia, kért, engedjem meg, hogy olyan holmiját, a mit magával nem vihet, rakhassa abba a szekrénybe. Én természetesen megengedtem, s ő a kulcsát magával vitte. Jól esett nekem, hogy valamivel szolgálhattam neki, mert a széles föld kerekségén különb uriembert...." itt aztán bele kezdett és a csillagok fényét, dicsőségét mind rá rakta az én előzőmre.

„Hasonlit-e e kép valamit hozzá?" kérdé a rendőr, elömutatván a fényképet.

„Szakasztott mássa az ő gyönyörü pofájának."

Az arczkép korántsem valamely szép férfinak, hanem inkább rútnak — sőt mondhatnám nagyon rútnak volt a képe. Egy nagyon közönséges pofa, bőséges és kikent szakállal; amolyan izraelita jellegü pöffedt orr, vigyorgó, de baljóslatu száj, meredt kancsal szemek — bizonyosan tudom — hogy kancsal szemek. Ilyen volt az én előzőm! Bársony kabátban, csikos mellénynyel, mely felett egy drágaköves gyürün áthuzott selyem-nyakkendő lebegett. Vastagujju idomtalan kezében egy szivar-véget — még pedig a fényképről

*

itélve — szentül hiszem, hogy amolyan kétkrajczáros közösügyes szivar-véget tartott.

„Akárhol ráismertem volna," mondta Vajasdiné.

„Mostanság találkozott-e vele ?"

„Nem rég. Ez előtt mintegy két héttel. Oly szives és udvarias volt; oly nagyon udvarias, hogy meglátogatott. Az utczaajtóban állottam s a tejhordót kellett volna kifizetnem, de a Nagysás urtól kapott ötvenesen kivül egy kis krajczárom se volt. Páncsovai ur tüstént felváltotta. Jól esett a lelkemnek, hogy láthattam, mert olyan tetétől talpig derék uriembert ....." Ezzel megeredt a szokott dicsérgetés végetlen özöne.

„Ugy hiszem, hogy ezuttal csakugyan nyomában vagyunk," mondta a rendőr. „Mi őt Smierer Benjámin neve alatt ismerjük. Nagy kópé, ritkitom párját. A mi ezt a szekrényt illeti...."

Kinyitotta a nála levő álkulcscsal.

A szekrényben egész bankóprés volt, minden hozzá tartozó kellékekkel.

„No már semmi kétségem, hogy Smierer Béni volt a jó madár", monda a rendőr. „Hanem azt meg kell vallanom, rég járat maga után; de a korsó is addig járt a vizre, mig nyakaszakadt. Most azonban kénytelen vagyok uraságodat és az asszonyt arra a szivességre kérni, hogy velem együtt ne terheltessenek a hivatalba fáradni; fáradság az igaz nem nagy lesz, mert alant vár egy bérkocsi; addig társam gondoskodni fog e szekrény tartalmáról." Ezzel az ablakhoz lépett, megnyitotta s egyet füttyentett; nehány percz mulva egy másik rendőr kopogtatott ajtómon, kivel az előbbi nehány bizalmas szót váltva, mi megindittattunk és menettettünk le a

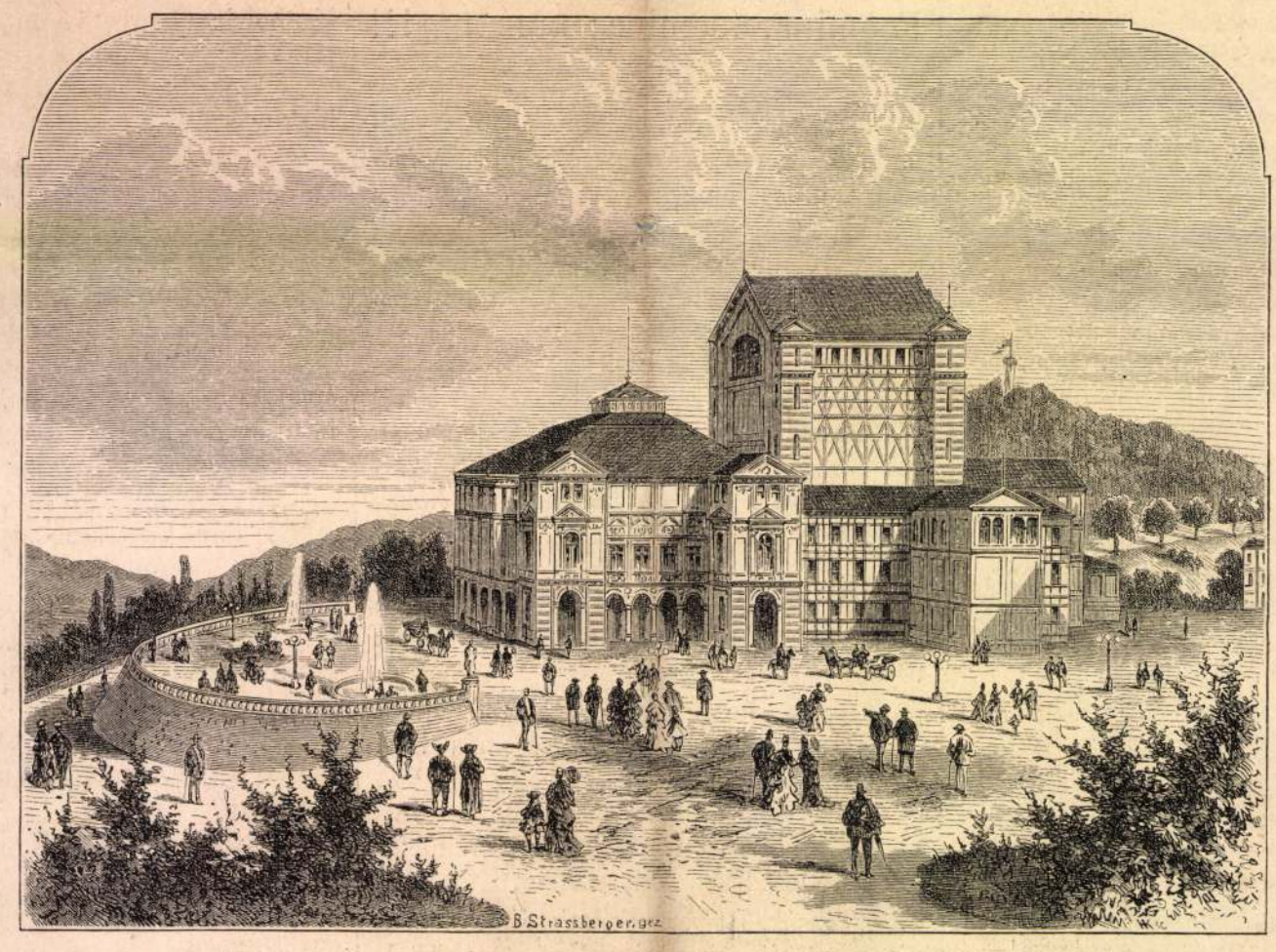

A WAGNER-SZINHÁZ BAYREUTHBAN.

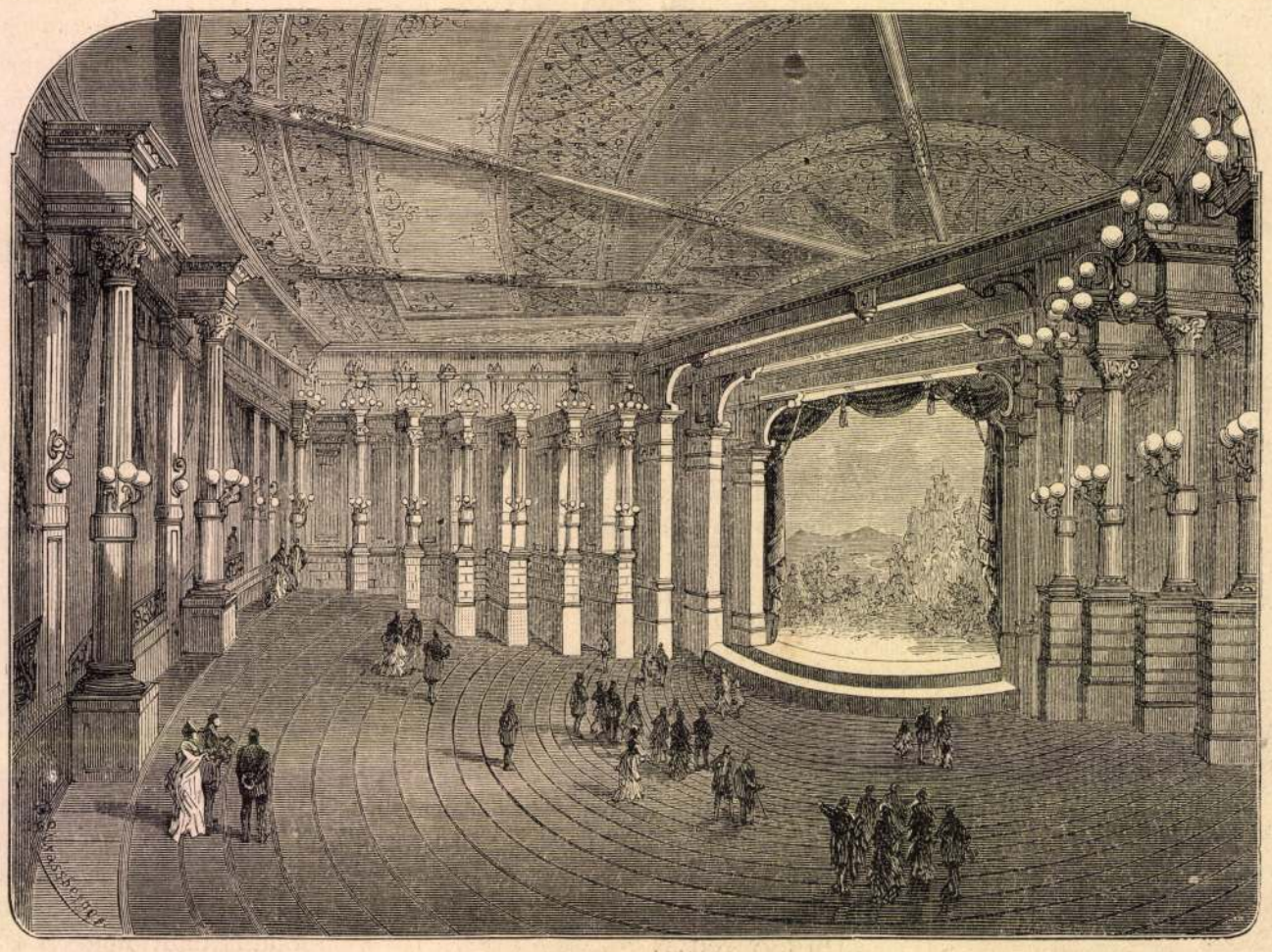

A BAYREUTHI SZINHÁZ BELSEJE.

lépcsőzeten, az utczaajtóban ránk várakozó bérkocsi felé.

Szegény Vajasdinénak nem nagy szüksége volt a megindittatásra, eléggé meg volt indulva egész a fuldokló zokogásig, melyet csak olykor szaggatott meg előzőmre szórt átkozódásai bőséges buzogása. Hogy e különben kellemetlen kocsizás, egy

47-ik szám. Huszadik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Buda-Pest, november 23-án 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.
Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — **Csupán a Politikai Ujdonságok:** Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, **egyszeri** igtatásnál 10 krajczárba; háromszori **vagy többszöri igtatásnál** sak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos.** Wollzeile Nr. 22. **és Haasenstein és Vogler,** Wallfischgasse Nr. 10. — **Bélyegdij,** külön minden igtatás után 30 kr.

Ghyczy Kálmán.*)

Nem először foglalkozik lapunk azzal a férfiuval, kinek neve jelen soraink fölé iratott. Életrajzát először a „Vasárnapi Ujság“ az 1861. évi 48-ik számában, politikai működésének tüzetesebb méltatását 1872. évi 20-ik számában közöltük.

Mi inditott arra, hogy most ujolag megemlékezzünk róla?

Ha azt mondanók, hogy az a jótékony hatás, mely az emberi lelket elfogja mindannyiszor, valahányszor mintajellemekkel foglalkozik, — bizony nem mondanánk valótlanságot.

Ghyczy Kálmán a hosszu viharteljes pályán, mely mögötte áll, polgártársai tiszteletében oly magasra emelkedett, a hol még a féktelen indulatok által fölkorbácsolt hullámcsapások tajtékja sem birta elérni. Szenvedélyek, irigység, gyülölet, a melyek mi nálunk, fájdalom, képzelhetlen magas fokot értek el nem egyszer, — mind messze az ő lábai alatt zajlottak el, s a mig alatta dúlt a vihar, ő megállott, mint magas hegyormon a márványszobor, körülragyogva a közbecsültetés szelid verőfényétől. A rágalom meglapult e jellemnagyság előtt, s még a leggyávább bün, a gyanusitás sem merte föléje irányozni mérgezett nyilait, tudva jól, hogy azok visszapattannának az intézőre.

Oly jellemekkel foglalkozni tehát minél többször, melyek előtt tisztelettel emel kalapot minden becsületes ember s példányképeül választhatja minden igazlelkü hazafi, — eléggé magában hordaná indokát.

De nem ez az, a mi jelen soraink megirására birt, hanem az az államférfiui nagy elhatározás, melyhez szokatlan bátorság kellett, s melyről az egész ország beszél.

E lépés sokkal közelebb áll, semhogy az itélet, melyet fölötte bárki mondana, a történelem itélő szavának értékével birhatna még most.

De Ghyczy egész nyilvános élete egy kitárt könyv, a melyből, a ki ért hozzá, szabadon olvashat. Nyilt bepillantást enged az ez ember egész lelkébe, s gondolkozzék bárki bármikép, azt az egyet be fogja ismerni, hogy ennek a könyvnek alig van egy kitörlendő sora, ez a lélek nem mutat föl szépiteni, vagy eltakarni való foltot, s hogy Ghyczy legutóbbi elhatározása multjának, egész egyéniségének és a bekövetkezett körülményeknek kombinált találkozásából eredő szükségszerüség folyománya volt.

Ghyczy Kálmán egy évtizednél tovább volt a magyar alkotmányos ellenzék vezére. Ő képviselte pártjában a mérsékletet, mely arra törekedett, hogy magával szemben ne ellenségeket, de vele egy czélra, csak más uton törekvő jószándoku ellenfeleket lásson. S ha nem sikerült is mindig elvennie a pártküzdelmek éles jellegét, de nagymértékben enyhitette azt, mert nélküle, ki tudja, mivé fajulhatott volna.

De nemcsak a mérsékletet, az *erőt* is képviselte ő pártjában. „Svaviter in modo, fortiter in re“, — ezt nem téveszté el soha szem elől. S bizony alig volt szónok az ellenzék soraiban,

GHYCZY KÁLMÁN MELLSZOBRA, Izsótól.

*) Ez alkalommal Ghyczy Kálmán mellszobrának rajzát közöljük, melylyel egyuttal a hazai képzőművészet egyik szép termékét mutatjuk be olvasóinknak. Az országgyülési „baloldali kör“ 1870-ben gyüjtést rendezett kebelében, hogy Ghyczy Kálmánnak, a kör akkori elnökének mellszobrát müvészi kezek által elkészittetvén, azt a kör helyiségeiben állitsa föl. Izsót biztak meg a mellszobor elkészitésével, ki meg is felelt a nevéhez kötött várakozásnak, mert nemcsak hü képmását adta a köztiszteletben álló férfiunak, hanem egyuttal müvészi kivitellel is eszközölte azt. Ghyczy azonban ismert szerénységében egész hévvel ellene szegült a kitüntetésnek, hogy mellszobrát a kör helyiségében állitsák föl, s igy képviselőtársai őt ajándékozták meg azzal. Izsó e szobrot több fősz-másolatban is sokszorositotta, melyekből számos példány van elterjedve a hazában.

kinek dörgedelmei és villámai annyira megrezzentették volna azt, ki ellen irányozva voltak, — mint mikor az „öreg Ghyczy“ fölállott s az ő szelid, minden szenvedélytől ment, csaknem monoton hangjával, higgadtan, de a meggyőződés melegével hordta föl mázsás érveit. Nem fordult elő nevezetesebb kérdés, melyhez a statusférfiu bölcseségével s a tudós apparatusával hozzá ne szólott volna, s mégis, e kötetekre menő szónoklatok egyikében sem találhatni egy olyan szót, melylyel sértett volna. Meggyőzni, kapaczitálni, lefegyverezni igyekezett ellenfelét, de ugy, hogy az annak ne fájjon. Kötekedés, szurkálódás, ingerkedés, mind olyan parlamenti fegyverek voltak előtte, melyeknek jogosultságát elismerte másnál, de ő maga nem használt soha.

Használták mások, innen és tulfelül. Parlamenti vitáink nem egyszer tullépték azt a határt, a hol már a botrány kezdődik. A kölcsönös ingerültség a pártok között már-már ellenségeskedéssé fajult s mindinkább tátongani kezdett a vészt okádó örvény, mely őket elválasztá. Azt nem gondolták meg a törvényhozási pártok, hogy az az örvény a haza testén tátongó seb, mely ha össze nem forr, maga a haza vérzik el bele, melynek szolgálatában, melynek érdekében küzdőnek hirdette magát mindenik.

Igy aztán kifejlődtek az országban azok a szomoru viszonyok, melyek folytán eljutottunk oda, a honnan már csak egy lépés van a romlásba.

Ghyczy Kálmán hazáért lángoló lelke látta ezt, s kisérletet tett mult év szeptemberi nyilatkozatával az örvény áthidalására. Nem sikerült neki. Látta nemzetét mindig lejebb-lejebb rohanni a lejtön s meggyőződvén, hogy visszatartani azt ereje kevés: visszavonult a politikai pályáról.

Választóihoz intézett legutóbbi nyilatkozatában elmondja e lépésének indokait, egy aggódó lélek minden fájdalmával festi le azt a kétségbeejtő helyzetet, melybe az ország jutott.

„Tul sötét a rajz“ — mondják a boldog optimisták. Legyen nekik az ő hitök szerint. De az őszintén gondolkozó ember, ha nem látná is, a mit lát, ha nem hallaná is, a mit hall, — mindenesetre kételybe kell hogy essék, ha látja, hogy egy ember, mint Ghyczy, a ki maga a meggyőződés, megdöbben és visszafordul az utról, s fölkiált, hogy „ne tovább“ — s neki, a kinek, mint a legelsők egyikének, másoknál több veszteni valója van, s a kitől az államférfiui tulajdonságok közül sokan épen a bátorságot tagadták el, — egyszerre bátorsága támad, — a mire parlamenti életünkben legkevesebb a példa, — megtagadni multját, kimondani eddig követett irányáról, hogy az nézete szerint hibás s magára zuditani a felületesen gondolkozók kárhoztató itéletét.

Sulyos, roppant sulyos okoknak kell lenni azoknak, a mik egy államférfit, több, egy pártvezért hasonló határozatra kényszeritenek!...

Ez minden időben koczkáztató lépés, melylyel ugyan mindent lehet nyerni, de mindent is lehet veszíteni. Messze előrelátó államférfiaknál ez olykor számitásból is történik, miután vannak pillanatok, melyekben épen ilyen lépések emelik az illetőket a dolgok élére. Annál jobb, ha ez éles előrelátásnak volna része Ghyczy ezen legutóbbi elhatározásában, mert hiszen annak épen nagy hasznát veheti az ország, ha legközelebb valósul a közsejtelem, mely szerint reá közkormányzatunk polczán jelentős szerep vár. De e szellemi képességen kivül ott van még egy erkölcsi szempont is, mely nála még biztosabb számitásba jöhet, midőn legutóbbi s átalán 12 éves politikai szereplésének indokait keressük. S ez az önzetlenség oly mérve, minőt ujabbkori politikánk szereplői közt alig találunk. A közvélemény előtt ugy áll, mint a legtisztább ember, ki nemcsak hogy maga nem avatkozott semminemü vasuti s egyátalán semmi oly üzletbe, melynél politika és magán érdek gyanutkeltőleg találkoznak, de e tekintetben oly valóban puritanilag, mondhatni szüziesen tartózkodó volt, hogy azt se hallani róla, miszerint ez vagy amaz rokonát avagy pártfogoltját ebbe vagy amabba a hivatalba segitette. Egy szóval, ő egyike e pillanatban a legsulyosabb szellem- és jellemértéket tartalmazó egyéneknek, kiknek száma vajmi kevés, ennélfogva nemcsak valószinü, de kivánatos is, hogy a képviselőházból való kilépésével és választóihoz intézett nyilatkozatával inkább csak eddigi szenvedőleges szereplése ért legyen véget, s a jelenben oly ritka szellemi s kivált erkölcsi tulajdonait a sinlődő haza javára hasznosithatni alkalma nyiljék.

Soká kerestük azt a sírt . . .

Soká kerestük azt a sírt,
Hol ő van eltemetve;
Elrejtve szemeink elől, —
De sohasem felejtve!

Kerestük a vérnyomokat;
— Hozzá ez út vezethet:
Gondoltuk s ugy kerestük a
Szomoru, néma helyet.

Egy összetört kard lesz talán —
És egy lant sírjeléül:
Mert lantját, kardját nem hagyá
Sohasem egymás nélkül . . .

Soká kerestük azt a sírt,
Fájdalmasan és hiven. —
Hova lett szivünk dalnoka!? . . .
— Nekem megmondta szivem.

De nem is szivem mondta meg:
Egy bűvös dalt hallottam,
S a tyrtaeusi hangokon
Fájó szivem megdobbant.

E dalról én ráismerék:
Igy csak *ő* énekelhet!
Követém varázs-hangjait,
Ugy keresém a helyet.

És követém e hangokat
Erdők, mezőkön által:
És találkoztam mindenütt —
A szabadság dalával;

És követém e hangokat
Gunyhóba, palotába:
S ráismerék e dalban az —
Egyenlőség dalára;

És követém e hangokat,
S minden szívdoubanatban:
A testvériség szent dalát
Fölzengeni hallottam . . .

Hallám a hármas bércz fokán,
A négy folyó mentében:
Vad harczi riadalban, és
Szerelmi lágy nyögésben;

És tul a hon határin is
Lángokat vert ez ének:
Örök időkre gyujtva meg
A csillagot nevének! . . .

Ő néki sírja nincs sehol:
Szivünkben él dalával,
S megdicsőitve hirnevét —
Egy világ vette átal! . . .

Komócsy József.

Tengerparti rajzok.

(Bret Harte-tól.)

II. A gőzös indulása.

Sokszor gondoltam, mig egy-egy keleti gőzös indulását vártam a parton, hogy a jó barátoktól való megválást, a mi rendesen oly szomoru és leverő dolog, a bölcs kaliforniai szokás valódi kellemes izgalom jelenetévé változtatta. A búcsúvétel gyönyöre, melyet minden kaliforniai annyira szeret élvezni, gyakran egész addig a perczig tart, mig csak a bejáró deszkákat be nem huzzák a hajóba. Azok az utolsó szók, szivre-kötések, igéretek, ölelések, a mik különben otthon, a küszöbön, négyszemközt, oly bús és szivszoritó jellegüek, itt a nyilvánosság előtt elvesztik szomoru szinezetöket. A búcsucsók, melyet a gőzös fedeléről, a parton ögyelgő tarka sokaság közé dobunk, bizonyára sokat veszit abból az ünnepélyes szentségből, melylyel a balga érzelgés fölruházza. A legnyájasabb elnevezések egész tömege, bármily ügyesen legyenek is válogatva, a tengerpart piaczán elveszti jelentőségét. A férj, a ki hálószobája küszöbén szeretné nejére lehelni búcsucsókja egész szenvedélyes hevét, s egyszerre egy bámészkodó tömeg közepette és részvétlen tanuk csoportja előtt találja magát, lehetetlen, hogy egyebet érezzen helyzete nevetséges voltán kivül. A gyermekeitől elváló anyának római matrónává kellene válnia ily benyomások alatt; s a szeretőnek, a ki kedvesétől szakad el, alig lehet kedve érzékeny fölindulása által a köznevetséget vonni magára. Valóban e szokás, hogy búcsuérzelmeinket a legutolsó perczig tartogassuk, a családi esemény és jelenet áthelyezése a nyilvánosság szinpadára, méltó egy stoikus és demokrata néphez s olyasmi, a mi a legutolsó szénkufárral, vagy utazó narancsárussal egyenlő szinvonalra szállitja életünket s szokásainkat. Visszatérés a hajdankori utczai élethez s a magán- és közügyek amaz összekeveréséhez, mely az egyenes orru athenéiket oly „felséges nép“-pé tette!

S oly átalános ez a vágy, jelen lenni minden gözös elindulásánál, hogy a bámészkodó tömegen kivül, mely mindenütt megjelen, a hol valami nézni való van, saját bevallása szerint is csupán a bámészkodás kedveért, számtalan sokan vannak, a kik a legcsekélyebb ismeretséget is fölhasználják, hogy a búcsuzás szertartásában való részvétel örömét megszerezhessék maguknak. Oly emberek a kiket egyszer-kétszer láttál, de egészen el is felejtettél, oly emberek, a kiknek csak épen be voltál mutatva, hirtelen és váratlanul ott teremnek, s hévvel szorongatják kezedet. A rég elidegenült barát nemes lelküen megbocsát ez utolsó perczben, csakhogy élvezhesse e felséges alkalmat — hogy elindulásodat lássa. A csizmadiád, a szabód, a kalaposod, — szerencsére minden mellékes czél nélkül a rendörségtől sem kisérve — lelkesülten sietnek búcsut venni. Alig birod a sok jó barátot és rokont távoltartani podgyászaidtól, melyekre elszántan leültek, s nem akarnak tágitani, mig az evező nem mozdul s folyvást valami határozatlan, baljóslatu félelem kisért, hogy talán magukat is föl akarják podgyászod képében adatni s megfizettetik veled szállitási költségöket, a mit — ily körülmények közt — meg sem tagadhatnál.

Bizonyosan kell valami érdekesnek lenni e sivár gőz-bárka szemügyre vételében, melynek festett falait semmi diszes butorzat és jó társaság nem képes lakályosabbá varázsolni, s melyben most barátunknak egy csomó unalmas napot s nyugtalan éjszakát

Szombat, 1875. május 29. 120. szám. Tizenkettedik évfolyam.

Szerkesztői iroda:
Budapest, Lipót-utca 42. sz.
földszint.

Előfizetési dij:
Félévre . . . . . 8 frt.
Negyedévre . . . . . 4 „
Megjelenik
az ünnep utáni napokat kivéve
mindennap.

FŐVÁROSI LAPOK.

SZÉPIRODALMI NAPI KÖZLÖNY.

I. félév

Hirdetések
szintugy
mint előfizetések
(Budapest, barátok-tere,
Athenaeum-épület)
a kiadóhivatalba
küldendők.

Nyomrúl nyomra.

(Beszély.)

Irta **Vértesi Arnold.**

(Folytatás.)

Ebben a kutatásban nagy segitségére lehetne Kovács ur; ez a fiatal ember bir hidegvérrel és éleslátással a legnagyobb mértékben. De oly furcsa szemeket mereszt néha főnökére, hogy Szikszay Lénárd ügyvéd ur inkább nem is szól neki. Igaz, hogy Kovács ur nélkül szörnyű gyámoltalannak érzi magát; hanem mindegy, még sem szól neki. Majd elvégzi ő maga.

Valóban neki egymagának kell végrehajtani az egész nagy föladatot. A rendőrség kutatásai nem vezettek semmi eredményre. Semminemű fonal nem kinálkozott, melynek segitségével tovább hatolhattak volna. Nem találkozott senki, a kit alaposan gyanúba lehetett volna venni.

Ama perctől kezdve, midőn a szálloda kapuján kiment, Bábolnay végkép eltűnt. A szinházban nem látták, sem a kaszinóban, a hová esténkint föl szokott néha tekinteni. Hogy hová ment azon este, senki sem tudta megmondani. A bérkocsis, kit kérdőre vontak, igazolta, hogy ő a szinházhoz hajtott s ott leszállt kocsijáról az ur. Bement-e vagy nem ment a szinházba, ő nem tudja. Bábolnay Gerő sem tudott semmi fölvilágositást adni. Vallomása szerint, ő nem is tudta, hogy nagybátyja Budapesten van.

Egyébkint nagyon mélyen megrendültnek látszott a gyászos esemény által. Egész lényén szerfölötti levertség és szomorúság tükröződött. De épen ez erősitette meg még jobban gyanújában Szikszay Lénárd ügyvédet.

— A képmutató! — mormogá magában.

Nem hihette el, hogy Bábolnay Gerő oly nagyon búsúljon egy vele haragban álló rokon elvesztésén. Hisz ez a halál egy nagy aggodalomtúl, egy nagy veszedelemtől szabaditotta meg őt; ezzel a halállal egyszerre quitt lett Bábolnay Gerő hatvanezer forintnyi adóssága s ölébe húllt a dús örökség, mely már veszendőnek látszott. És most e miatt legyen oly levert Bábolnay Gerő? Sirassa azt, a kit gyülölnie kellett? A ki ha életben marad, bizonyos romlását okozta volna neki? Hisz ez annyira ellenkezik az emberi természettel.

Ezt az észrevételt nem egyedül Szikszay Lénárd tette. Másoknak is feltűnt ez a mély levertség s nem tudták azt sehogysem megegyeztetni a tényleges állapottal. Bábolnay Gerő eleget tett volna az illemnek, ha felköti kalapjára a gyászt s néhány napig kissé félrehuzódik a mulatságoktúl; senki sem kivánja tőle, hogy vigasztalhatlannak mutassa magát. Biz arra a hála sem igen kötelezi, mert nincs mit köszönnie olyan igen nagybátyjának.

Hogy az örökséghez hozzá jutott, az csak szerencse. Ha másfél hónappal később hal meg az öreg, vagy ha csak annyi ideje is maradt volna, hogy végrendeletet csinál, bezzeg nem ülne bele most az örökségbe Gerő. Alig jutott volna neki valami vagy épen semmi.

De az öreg eltűnt végrendelet nélkül. Épen a kellő percben. Furcsa, hogy a sors ilyen jól eltalálta mikép lehet kisegitni Bábolnay Gerőt a hinárból!

Biz az furcsa volt, de nem szolgálhatott okúl arra, hogy oly állású férfi ellen, mint Bábolnay Gerő, bűnvizsgálat indittassék. Egy országgyűlési képviselő ellen üres, semmi által sem igazolt puszta gyanúra!

Szikszay Lénárd kényszerült ezt maga is elismerni. Valóban a hatóság nem indithat vizsgálatot ilyen puszta gyanúra; de Szikszay Lénárd maga folytathatja a kutatást. Folytatni is fogja.

Első teendője természetesen az volt, hogy N. megyébe sietett Bábolnay Mihály birtokára, hogy ott szerezzen bővebb értesülést. Az egész házat fenekestől fölfordúlva találta, a cselédséget a legnagyobb zavarban. Az öreg gazdasszony óbégatva jött ki elejébe.

— Az isten áldja meg a tekintetes urat, csakhogy itt van. Már nem tudtuk, hogy mit csináljunk; az ispán ur már át is szalasztott egy lovas embert Szőllősre, a telegráf-postán üzentetett a tekintetes urnak. Itt vannak a vármegye urai, minden fiókot kinyitogatnak, fölirnak, lepecsételnek mindent. A Jézus tudja, mi lesz mindebből!

Szikszay Lénárd ügyvéd ur gyorsan leugrott a kocsiról s besietett. A vén gazdasszony még egyszer megállitotta a tornácon.

— Hát csakugyan igaz, hogy a nagyságos urunk beölte magát a Dunába? — szólt siránkozva.

— Még semmi sem igaz, Mártha asszony! — viszonzá az ügyvéd. — Majd később beszélek. Most ereszszen!

S mialatt kipirúlt arccal, izgatottan befelé sietett, igy szólt magában:

— Tehát már itt is elterjesztették a képtelen mesét Bábolnay Mihály öngyilkosságáról? Ah, ez nem történik véletlenül. Ez előre kidolgozott terv szerint megy. Valaki el akarja hitetni ezt, mert érdekében áll félrevezetni a közvéleményt. De itt állok még én! Itt állok és látom, hogy mit akarnak.

Bent a szobákban már folyt a hivatalos leltározás.

— Kinek a folyamodására történik a hagyaték fölvétele? — fakadt ki Szikszay Lénárd ügyvéd ur.

— Ex offo történik, — viszonzá a buzgó aljárásbiró. — Annál inkább a helyszinére kellett sietnünk, miután nem tudjuk, vajjon a praesumtiv örökös igényei valami végrendeleti intézkedés folytán nem szenvednek-e módosulást. Ez a ház és a jószág ma még gazdátlan; gondoskodnunk kell róla, hogy kár ne essék s el ne tulajdonittassék valami, mig a törvényes örökös beülhet a birtokba.

— Jelentkezett már? — kérdé Szikszay Lénárd ur.

— Nem. Bábolnay Gerő ur még semmi lépést sem tett. Tiszteljük fájdalmát s nem akartunk alkalmatlankodni neki.

— És engem sem tudósitottak, a Bábolnay Mihály ur ügyvédét?

— A dolog sürgős volt, — viszonzá a törvény embere. — Egyébkint a mint tetszik látni, a hagyaték fölvétele itt csak mellékes s csak nagyobb biztosság okáért történik; sajátkép itt hivatalos vizsgálat foly, melylyel a szolgabiró ur van megbizva.

— Szabad jelen lennem? — kérdé az ügyvéd.

— Oh, igen, — viszonzák. — Sőt kérjük is, a mennyiben mint az elhúnyt ügyvéde némi fölvilágositásokat nyujthat nekünk.

Most Szikszay Lénárd ur jelenlétében folytatták a vizsgálatot. Átnéztek minden darab papirt, de nem volt közte semmi, a mi legkisebb fonalat szolgáltatott volna Bábolnay Mihály rejtélyes eltűnéséhez.

Következett a cselédek kihallgatása.

Ezek közül csak két tanú vallomásai foglaltak magukban némi figyelemreméltót.

Az öreg gazdasszony azt vallotta, hogy eltávozása előtt az utósó napokban igen kedvetlen volt a nagyságos ur, szokatlanúl haragos és minden csekélységért ingerült. Ama kérdésre, hogy mi okozhatta Bábolnay ur ingerültségét, a gazdasszony nem tudott mit sem felelni. Ő sem tudta megmagyarázni magának, miért olyan a nagyságos ur, de valami egy hét óta már olyan volt. Hogy nem kapott-e valami levelet, a mely haragra inditotta Bábolnay urat, arra sem tudott a gazdasszony felelni. Valami föltűnő látogatás sem történt a háznál ez idő alatt, csak olyan uri vendégek jöttek, a kik máskor is szoktak jönni. A nagyságos ur maga ez idő alatt csak egyszer volt távol. Szőllősön járt a kisasszonynál, a ki menyasszonya lett volna.

— Nem vettek észre rajta semmit, mikor hazajött? — kérdezte a szolgabiró.

— Semmit, kérem alássan. Egy kicsit talán jobbkedvű volt akkor este, mikor onnan hazajött.

A törvény emberei vállat vonitottak.

— Hát mikor utójára eltávozott? — kérdék tovább.

— Akkor is a mátkájához ment át Szőllősre, kérem alássan. Mi nem is tudtuk, hogy onnan Pestre készül. De nem is készült, kérem alássan, mert itthonn meghagyta, hogy másnap reggel menjen át érte a kocsi Szőllősre. Igaz, hogy Józsefnek mondta, hogy a napokban Pestre fognak menni, de hát nem gondoltuk, kérem alássan, hogy ilyen hirtelenében menjen el, mert Józsefet rendesen magával szokta vinni.

— Soha sem utazott el nélküle? — kérdezte a szolgabiró.

— Azt épen nem mondhatnám, kérem alássan, mert néha biz az megtörtént; hanem hát mégis olyan különös volt mindnyájunknak, mikor a kocsi másnap átment Szőllősre s azzal jött haza, hogy a nagyságos ur Pestre utazott.

A törvény emberei megint csak vállat vontak rá. Ha József, az inas, sem tud többet mondani, akkor kár az időt vesztegetni ezzel a kihallgatással.

József lényegében ugyanazt vallotta, a mit a gazdasszony. Észre lehetett venni rajta, hogy nagyon tartózkodva szól, mi egyébkint nagyon természetes is olyan öreg cselédtől, ki már húsz év óta szolgálja Bábolnay Mihály urat.

Az igazat megvallva, Szikszay Lénárd ügyvéd ur mindig csodálta, hogyan birta ez az ember húsz évig kiállni a szolgálatot annál a dölyfös urnál, ki soha egy szikrányi emberi érzést nem mutatott ez alárendelt lények iránt és soha egyébnek nem tekintette őket lelketlen gépeknél, melyek történetesen beszélni és járni tudnak. Ez az állapot egy egész életen át oly lénynek, ki folyvást oldala mellé volt csatolva, végre tűrhetetlen lehetett, főleg ha az a lény némi műveltséggel és finomabb érzéssel birt. Például ez a József, a ki üres óráit mindig könyvek olvasásában töltötte.

(Folyt. köv.)

Malpeire kisasszony.

(Francia regény.)

Irta **Reybaud Henriette.**

(Folytatás.)

— A két özvegy együtt töltè a gyászévet, — folytatá az őrgróf. — Később meg kellett válniok; de azért a barátságot, melyet közös sorsuk szőtt, éltük végeig föntarták s fiaikat is hasonló érzületre nevelték. Ezek e viszonyt folyvást megőrzék s átruházták azt gyermekeikre is. Noha ugyszólván az ország legszélső határain laktak, minden a családukban előfordúlt nevezetesebb esemény felől kölcsönösen értesitették egymást s el nem mulasztották a családi ünnepélyek alkalmával egymásnak irni. A két családnak házasság utján való egyesitése volt ivadékról ivadékra a leghőbb ohajtás. Azonban ugy látszott, mintha a gondviselés e terv és ohaj teljesülésének mindig gátot akart volna vetni. Három nemzedék alatt a Champaubert-családnak nem voltak leánygyermekei; a Malpeire-család leánygyermekei pedig mindig csecsemőkorukban haltak el. Még gyermekségemtől kezdve hallám én gyakran a kandalló mellett ezeket beszélni; az is tudomásomra jött, hogy az utósó Malpeire bárót a sors végre egy leánygyermekkel örvendezteté meg, és hogy ez velem körülbelől egykorú volt. Nem csodálkozhattam ennélfogva, midőn két évvel a Chaise-Dieu-ből kiléptem után atyám tudatta, hogy ő már intézkedett Malpeire kisasszonynyal leendő egybekelésemre nézve.

— Kedves fiam, — mondá, — e családi szövet-

ség, azt hiszem, minden tekintetben megfelel ohajtásainknak. Malpeire báróval Párisban ismerkedtem meg, midőn odajött, hogy Herbelay kisasszonynyal, e legbájosabb hölgygyel egybekeljen. Amolyan régi szabású nemes ez, kissé visszamaradva a világtól. Nem valami szellemes ember, de ildomos, szilárdjellemü, feddhetlen, becsületes férfiú. Vagyona meglehetős nagy és jól gondozott. A mi a nevét illeti : ez a Provence nemesi családainak sorában a legszebbek egyike. A Herbelay kisasszony szelleméről és szépségéről nem szólok. Majd meggyőződhetel erről személyesen; csak annyit tudok felőle, hogy körülbelől húszéves.

— Atyám, mosolyogva mondta mindezt, melyből azt sejtém, hogy valamely kellemes meglepetést gondolt ki s tudja, hogy Malpeire kisasszony tökéletes szépség. E kép bizonyságot tehet arról, hogy én nem csalódtam.

— Valóban szép volt e hölgy, — szólt az én jó nagybátyám, magasra fölvonva tömött szemöldökét, oly falusi ember arcát öltve föl, mint a ki valamely ó-kori pénzt, vagy paliinyelven irt kéziratot igyekezik megbámulni.

Mint már mondtam, augusztus végén érkeztem ide, — folytatá Champaubert ur. — Egy egész héten át kellett az országút porát nyelnem, mig a postakocsi ide szállitott. Még nagyon jól emlékezem ama kellemes fölindúlásra, mely a zöldelő hegyek és üde völgykatlanok láttára rajtam erőt vett s hol körültem patakok folytak s csörgedeztek. Kocsimat C . . . ben hagytam. Akkor még községi ut nem vezetett ide, csak teherhordó állatok számára volt egy gyalogösvény. Én lóháton voltam s egy öszvérhajtsár követett málháimmal. Ez ember kissé világban jártas, s noha e vidék gyermeke volt, franciául is beszélt. Megnevezett előttem minden falut, a melyek csak föltüntek a távolból s minden pontrúl tudott nekem valamit beszélni. Mikor a mélyut torkolatához értünk, melyet malpeirei szorosnak neveznek, megállott s egy lapos követ mutatott nekem, mely az ösvényből kiemelkedett. E természetalkotta pihenőhely vajjon megvan-e még ?

— Meg bizony, — mondá nagybátyám. — Ama kövön piheni ki magát Marion, a gazdasszonyom, minden vasárnap, mikor a misére megyünk.

— Valamely rablótörténetet vártam, mely e mélyedésben végbemehetett, — folytatá Champaubert ur; — azonban az öszvérhajtsár csak annyit mondott : »Lássa, uram, ez itt az a hely, hol a báró ur leánya halottaiból föltámadt. . .«

— Melyik leánya ? — kérdém.

— Nos, ugyanaz, a melyik most is viruló egészségben van. Képzelje csak, uram, hétéves korában beteg lett ő s meghalt, mint fi- és nővérei, kik régóta aluszszák örökálmukat. Oly valóságos halottnak látszott, hogy koporsóba helyezték, fehér koszorút tettek fejére s keresztet összekulcsolt kezeibe, hogy letegyék oda, hol az uraság családjának sirbolti kápolnája van. Midőn a leányok, kik a holttestet vitték, idáig érkeztek, el voltak fáradva s letették a koporsót ama lapos kőre, hogy kissé megpihenhessenek. A pap az ő »Liberá«-ját nem folytatta tovább. Mindenki hallgatott ; csupán a patak morajját lehetett hallani, mely a mélységbe zuhan alá. Egyszerre csak egy hang száll föl a koporsóból. A gyermek fölemelkedett s szemével a patakot keresve igy szólt : »Nagyon szomjas vagyok!« — A jelenvoltak valamenynyien elrémültek a mint látták a szemfödél emelkedését; a lelkész azonban karjaiba vette a leánykát s életben vitte vissza a bárónénak.

Borzadály lepett meg e történet hallásánál. Nem tudom, mi lehetett az oka, de hevesen dobogott a szivem. Megszoktam már, beleélni magamat a szerelembe s az előttem álló házasságba, és remegtem, mikor megtudtam, hogy ismeretlen menyasszonyomat majdnem elveszitettem. Ellenállhatlan benyomások hatottak e pillanatban képzelődésemre. A természet látása egészen elbájolt; ittas valék az alpesi növények illatától, a magánytól, ama kedves, határozatlan hangoktúl, melyek az erdők mélyéből hatottak föl s a légtől, melyet magamba szivtam.

Ily hangulatban érkeztem Malpeirebe. A vár abban az időben borzasztó falakkal körülvett erőd volt, bádogfedelű tornyokkal, melyekhez nehány ujabb stylü épületet ragasztottak. Egy uj homlokzat födte el a főtorony alját, mely egy függirányosan álló szirten, a meredély szélén magaslott föl. Zöld redőnyök zárták el az ablakokat s az erkélyzet egy kertecskévé volt átalakitva. Mind e szépités azonban mitsem változtatott a hűbéri korból fönmaradt vén vár jellegén. Fő-bejárása északra nyilt s ez oldalon a vár tökéletesen megőrizte a középkori épitészet sötét, harcias tekintetét. A földbástyát széles árok vette körül s a kapu két, ágyúkkal ellátott toronyerőd között volt. A fölvonó hid még abban az állapotban volt, mint a provencei háborúk idejében; csakhogy már évek óta nem vonták föl s csupán állandó hidúl szolgált, minden lánc és karfa nélkül.

A nap ép aláhanyatlott, midőn megérkeztem. A felvonó hid előtt leszálltam s odavetve a kantárszárat a hajtsárnak, egyedül mentem előre s körültekinték, nem látnék-e valakit, a kivel szóba állhassak. Először is egy bolthajtásos átjáróba jutottam, aztán régi épületekkel környezett tágas udvarba. A táblákkal ellátott ablakok mind zárva voltak. Senki sem jelenkezett. A legmélyebb csönd uralgott körültem. Azt lehetett volna hinni, hogy teljesen lakatlan e vár. Miután a téres udvart körüljártam, egy, csupán behajtott ajtót betasziték s csigalépcsőzet aljánál álltam. Előttem egy fülkében virágokkal földiszitett madonnakép volt. Csaknem sötét volt e lépcsőzeten s tapogatózva haladtam fölfelé. Az első emeletre érve egy nagy terem bejáratához juték, melynek butorai legalább is a szövetség korából eredhettek. Egy lámpa égett az asztal szélén, annyira megvilágitva a termet, hogy az egész helyiségben egyszerre mindent áttekinthettem : a bergamaski kárpitokat, a magas karú székeket, a falakból kinyuló réz fáklyatartókat óriási, sárga viaszgyertyáikkal s a kandallót, melynek füstfogója, mint valamely kőmennyezet, messze kiterjeszkedett a tűzhely fölött. E terem, ugy látszott, egy másik teremhez szolgált előcsarnok gyanánt, melyből egy ebkölyök fülsértő hangja hatott ki, mely kétségkivül idegen embert szimatolva, dühösen kezdett csaholni. Megkopogtattam az ajtót s legott egy erőteljes nőcseléd lépett ki zöld posztóruhában, vörös szövetű főkötővel, ki nem is várva, hogy magamat megnevezzem, odafutott a háttérben levő ajtóhoz s hangosan kiáltozott.

— Boinet kisasszony ! Boinet kisasszony !

(Folyt. köv.)

Izsó Miklós.

(Szül. 1830-ban, † május 28-án.)

(K.) Nem szükséges e nevet gyászkeretbe foglalnunk; az a halotti kereszt, melyet neve után s a tegnap elé húztunk, eléggé kifejezi a hazai művészet veszteségét s mindnyájunk gyászát.

Az egyetlen igazi magyar szobrász tegnap reggel hat órakor meghalt tüdővészben, miután negyedfél hónapot szenvedt s öt napig haldokolt.

A szobrászat terén ő olyan tehetség volt, mely nálunk sokkal előhaladottabb nemzeteknél is jelentős számot tett volna. Művész isten kegyelméből és a maga fáradságából. Mert a polcot, melyre feljutott, erős küzdelmek és nélkülözések közt foglalta el. E kitűnő tehetség élete folyvást a mellőzés keservei közt folyt mindaddig, mig a nemzet visszaadatván magának, kormánya a hazai művészetek emelését is feladatai közé sorozta. Ekkor ő a b. Eötvös által felállitott mintarajztanoda szobrászati és mintázási tanszékét foglalta el s a kormány évenkint mellszobrokat rendelt meg nála a muzeum részére. Ekkor a szoborbizottságok figyelme is feléje fordúlt. Ő készitette Csokonai debreceni szép szobrát s rája bizták a pesti Petőfi- és szegedi Dugonics-szobrokat is, melyeket — fájdalom, — nem készithet többé el !

A mig e csak rövid ideig tartott jobb idő rája nézve bekövetkezett: nélkülözés és bizonytalanság közt folytak napjai, s néha odáig volt, hogy a borban keresett vigaszt. Csoda, hogy művészszé fejlett annyi hányattatás és mesteremberi munka kényszere után. Ő Borsod egy kis hegyi falvában : Disznós-Horvátiban született 1830-ban, nemes, de szegény szülőktül, kik keveset tehettek értte. Mindamellett eljutott a sárospataki főiskolába, hol hivatása mindjárt kitünt. Rajzolni tanúlván, csakhamar faragni kezdett s tollkéssel olyan csinos faragványokat s puhá kőbül emléktárgyakat csinált, melyek mindenkit megleptek. E lapok szerkesztője édes anyjának, (ki igen szereti az irodalmat és művészeteket,) birtokában van ez időbül egy levélnyomó : fehér márványból faragott kéz, melyen már látszik, hogy abból, a ki azt minden tanulmány nélkül faragta, okvetlenül jeles művész lesz.

A fiatal Izsóban fel is támadt a vágy : szobrásszá lenni s elment a rimaszombati magányába visszavonult Ferenczy Istvánhoz, hogy mellette dolgozzék s ott is dolgozott hat évig, 1850-től 1856-ig. Ferenczy jövőt jósolt buzgó és tehetséges tanitványának, ki aztán első mestere elhunytával Pestre jött, a hol kénytelen volt — kőfaragó műhelybe állni. Kezét, melybe finom véső illett volna, durva kalapács törte föl s erejét, mely műtárgyak alkotására lett volna hivatva, közönséges szakmánymunkára kellett vesztegetnie. Ez időben ismerte őt meg Balogh Zoltán fiatal iró, ki akkor festészettel foglalkozott. Rögtön bemutatta Sárosy Gyulának, kinek lakásán (a régi Luby-ház földszintjén) akkor mindig sok iró volt együtt. Jártak oda művészek, művésznők és műbarátok s gyakran hangzott a zeneszó a számüzetésből hazakerült költő lakásán. Noha akkor igen szük volt az irói kereset, Sárosy és barátai mégis összeadtak annyit, mennyivel Izsó Bécsbe juthatott. Nagyon szerényen, de boldogan élt ott negyedfél évig, boldogan, mert Gassner és Meixner műtermeiben képezhette magát. Ez időben készitette el Széchenyi István két mellszobrát, melyeknek egyike a család, másika a muzeum birtokában van. A magyar technikus ifjak megismervén tehetségét, pénzt adtak össze Bécsben oly célból, hogy a müncheni műakademiába mehessen, Widtman plasztikai tanár vezetése alá. Ott készité azt a művét, melylyel először tünt föl : »A busuló juhász«-t, melyhez nemcsak nagy reménység volt kötve, hanem egy sajnos pör emléke is. Budapest egyik legderekabb polgára : a szépizlésü Gschwindt J. rendelte meg nála a szobrot, kertje számára. Megrendelte műszeretetből s azzal a nemes céllal, hogy a fiatal művész szük anyagi viszonyain segitsen. Izsó sokkal többet érő szobrát csinált, mint az az összeg volt, melyben megegyeztek. Ő nem csupán pénzért, hanem a hirért dolgozott s a milyen szerény és igénytelen volt teljes életében, sohasem jutott volna eszébe munkájaért többet követelni, mint a mennyiért előre oda igérte. De a végzet szele utjába vetett egy külföldrül haza került ügyvédet, ki mindenkép egy reklámpörre szomjazott. Ez rábeszélte a fiatal művészt, hogy ne adja oda művét a kikötött pénzért. Fájdalom, a sajtó is beleavatkozott ez ügybe s nyomást kivánt gyakorolni az igazságszolgáltatásra. Gschwindt nem a szoborért, hanem jogáért vette föl e pört, s midőn azt megnyerte, a szobrot oda ajándékozta a nemzeti muzeumnak, melynek ma is egyik igen becses darabját képezi. Tehát a legnemesebben fejezte be azt az ügyet, melynek forrása is nemescélü megbizás volt. Ez a dolog leverte a művészt, mivel jogértő emberektől hallá, hogy nem volt igazsága; sőt később azt is megérte, hogy az a magát rövid időn lejárt ügyvéd, ki őt a pörre sarkalta, mennyire méltatlan volt ő hozzá és arra, hogy nevét az övéhez kösse. Nevezetes, hónapokig nyilvánosan vitatott pör volt ez akkor, az egyetlen,mi Izsó működésére némi árnyat vetett. Nem kapott sokáig megrendelést, noha a szobrászatban egy önálló és eredeti genret egészen uj tehetséggel képviselt.

A népiesség fris szépségei iránt oly élénk érzéket tanusitott, mint a költészetben Petőfi. »Fonóházi jelenete,« mely a műtárlatban volt kiállitva, »A mosolygó parasztleány« mellszobra, melyet a nemzeti kaszinóban állitottak ki, nem találtak vevőre. Nagyurak, gazdagok nem pártolták a művészt, kit addig csak szegény irók és tanuló ifjak segitettek. Később a nemzeti szinház tagjaitól kapott megbizást Megyeri mellszobrára, mely az uj szinházi foyer egyik művészi disze leend. Aztán az akademiai palotára mintázta Révay alakját s a pápai ref. iskola számára készité el Márton István hires tanár nagy mellszobrát. De sokszor nem volt mit dolgoznia, s ilyenkor mellszobrokat készitett gipszbe öntés végett : Arany, Egressy, Tóth József, Petőfi, sat. mellszobrait; vagy eredeti népies alakokat, muzsikáló cigányokat, részeg korteseket mintázott kicsiben, melyeket azonban senki sem rendelt meg nála, hogy márványban dolgozhassa ki. gyakran el is csüggedt, s elment Bécsbe, Münchenbe munkát keresni, de megint csak visszatért. Pályázott a Széchenyi-szoborra is, de bár mintáját több jeles művész eredetibbnek találta az Engelénél, a szobor kivitelét nem rája bizták.

Az alkotmány visszanyerése után — mint emlitettük — állást és több oly munkát kapott, mely becsvágyát kielégithette, de — fájdalom ! — a sors ekkor sem szünt meg őt keseriteni. Megnősülvén családi életét rendkivül megszomoritá egyetlen fiának tavaly történt halála. Ez nagyon leverte. Ehhez járúlt, hogy midőn a maga pénzbaját kitartó munkával már meglehetősen rendbe hozta, másokért, a kikért jót állott, kellett pénzzavarokba esnie. Családi szomorúsága és nehéz gondjai e különben erőteljes, érdekes arcú és alakú férfit igen megtörték ; s a betegségnek, melybe esett, bizonyára nem csupán testi oka volt.

Mondják, hogy két év előtt meghűlt, midőn kemény hózivatarok közt Bodenbachból Drezdába uta-

zott, s akkor kapta volna a betegség első csiráját, mely teljesen kifejlődvén, e kiváló szellemű férfi életét kioltotta.

Akármi legyen az ok: elvesztése ránk nézve igen szomorú, mivel nincs, a ki nyomába lépne.

A Petőfi-emlék nagy részben készen van, s azt már bevégezheti más is; de ki fog nekünk jó ideig ehhez hasonló magyar szobrokat alkotni!

Vajha a közrészvét, mely nem sietett őt támogatni akkor, midőn erre a legnagyobb szüksége lett volna, fölkeresné most a gyász hajlokát, hogy legalább hátra hagyott dolgozatait, mintáit, töredékeit mentse meg a nemzeti muzeum számára!

Fővárosi hirek.

* **Urnapjára** nem mosolygott a tavaszi nap. Olyan hives, borús, szintelen idő volt, hogy csak a templomok bejárását hagyományosan diszitő zöld galyak és az utcára hintett zöld fű képviselték a május tavaszát, mig a lég és az égboltozat valódi őszi szürkeségbe burkolóztak. A kath. iskolák növendékei, kik a nagy körmenetekben részt vettek, legalább nem kaphattak napszúrást, legfölebb egy kis meghűlést. A belvárosi körmenetben, mely mindig a legnépesebb szokott lenni, ezúttal egy nagy darab »Germaniá«-t is láttunk, azt a herkulesi termetű porosz bárót, ki most a császárfürdő vendége s tegnapelőtt hajadon fővel, kezében imakönyvvel követte az oltári szentséget, mint egy közénk tévedt eleven tiltakozás Bismarck herceg ismeretes egyházi politikája ellen. Ő képezte az idei urnapi ünnepély egészen uj vonását, minden egyéb — nehány diszruhás főurral, papokkal teljes ornátusban, főtisztviselőkkel, a hatóság előljáróival, katonasággal, üdvlövésekkel, zászlókkal, sat. — a régi hagyományos szokás szerint ment végbe, csakhogy az időjárás mogorva keretet adott hozzá. Ez a mogorvaság a délutáni kirándulásokat is megrontotta. Őszi kabátban éltük át az Urnapját. Este jobb is volt a szinházban, kávéházban, mint a fák alatt, melyek kevés vendéget láttak.

* **Az első választási zászlót** Budapesten a Damjanich-utcában tűzték ki. Ez Horn Edét élteti. Rövid időn lesz több is. A Brunner zászlógyára már is teljes működésben áll. Neki most kezdődik az aratás. Képzeljük, hogy a Sennyey-párt, mely ötéves országgyülést akar, nem is kap tőle olyan szép és jutányos zászlókat, mint a »szabadelvüek,« kik megmaradnak a hároméves választásoknál. Nem sokára kitüzik a Deák Ferenc zászlóját is, mivel szerdán este a »Hungáriá«-ban tartott értekezlet, melyen Havas Ignác elnökölt, Horn Ede inditványára kimondta, hogy ismét az »öreg ur«-at lépteti föl. Egy ellenzéki lap ugyan azt mondta, hogy az »öreg ur« maga helyett Tisza Kálmánt fogja ajánlani, hanem hát ez idő szerint sok olyat tudnak a lapok, melyekről maguk az illetők nem is álmodnak. Sok jelölgetésre, melynek hire jár, szintén mit sem lehet még adni, miután némelyik inkább sovárgást fejez ki, mint tényt. Néha a hir nem is bir még jelöltjének kerületet adni, minélfogva odaadja egy nagy megye »valamelyik« kerületét. Aztán a pártlap minden párttag megválasztását bizonyosnak állitja, pedig mint az »Ellenőr« jól jegyzi meg: — »van elég kanditátus, a ki hasonlit az ujévi lapok némelyikéhez: nem éri meg julius első napját.« Majd ha a hirek valódiságáról tények fognak szólani: akkor mi is értesiteni fogjuk olvasóinkat, hogy hol kit léptettek föl valódilag.

* **Az Erzsébet-téren** tegnap három negyed két órakor gyilkossági kisérlet történt Korizmics László ellen. Ép a földhitelintézetből ment haza, midőn a bokrok alól kiugrott egy szegényesen öltözött ember s egycsövű pisztolyából rálőtt. A golyót a felső ruha egyik gombja fogta fel s Korizmitsnak volt elég lélekjelenléte rögtön a futásnak eredt merénylő után szaladni s a közel fekvő b. Szina-ház kapuszinében elfogni. Ott aztán megkötözték és bekisérték. Thaisz Elek is, ki ép arra járt, csakhamar a helyszinén termett. A vétkes egy dühös természetű ember: Filaki László nevü, ki a földhitelintézet ellen pört folytatott, gyalázó röpiratot adott ki s igazgatóit mindig fenyegette, azt hivén, hogy ők tették tönkre. E hitének pedig egyéb alapja nem volt, mint hogy a hitelintézet nem kölcsönözhetett azoknak, kiknek számára ő pénzt kért. Tegnap is elszánt dühvel várta az intézet hazatérő igazgatóit. Csengery Antal, szerencsére, nem ment át a sétányon. Ellenben Korizmics L. a bálvány-utcából az Erzsébettérnek vette utját s igy a dühös ember őt rohanta meg. Csodálni lehet különben, hogy ez embert a rendőrség eddig is szabadon hagyta járni, miután értesülhetett szenvedélyes fenyegetőzéseiről. Nevezetes férfiakhoz járt gyakran pénzt kérni, s ha nem adtak neki, mindjárt lelövéssel fenyegette őket. Sőt belebőszülve látásból egy fiatal grófnőbe, annak lakásába is be akart törni s midőn a szolga utját állotta, ezt megkéselte. Kérdés: nem-e inkább gyógyitni, (ártalmatlanná tenni,) mint büntetni kell, miután nem egy ténye arra mutat, hogy elméjében zavar uralkodik s e miatt lesz dühössé. A merénylet után egy órával az a hir járt, hogy Szende miniszterre lőttek, de — mint a fennebbiekből látszik — a személyben tévedés volt.

* **Az uj országgyülést** Ő Felsége augusztus 28-dikára hivja össze. A kir. kéziratot junius 5—8-dika közt fogják a törvényhatóságok kihirdetni.

* **A nemzeti szinpadon** szerdán — mint már röviden emlitettük — Dancz Nina k. a. vendégszerepelt Dóczi Lajos »Csók«-jában, Maritta szerepében. E fiatal szinésznő nem ismeretlen a fővárosiak előtt, kik láthatták eleget játszani a budai szinkörben. Ha a külső sikert elég indoknak fogadjuk el vidéki tehetségek fölléptetésénél: akkor a Dancz Nina k. a. vendégszereplése bőven megkapta a maga indokát, mert szépszámú közönsége és sok tapsolója volt. Tapsolták már a legelső jelenete után is, midőn külső előnyein kivül, még semmit sem mutathatott, mivelhogy egész jelenése egy befutásból, térdreesésből és nehány szóból állt. Hanem hát tapsolták, mert azért jöttek, hogy megtapsolják. Mi azonban ugy hiszszük, hogy e fiatal szinésznőnek több szüksége van kritikára, mint ily bőkezű tapsra, s azért őszintén mondjuk el róla véleményünket. Kétségkivül nemcsak csinos alakja és hangja van, hanem szinpadi gyakorlottsága is. Otthonosan mozog és beszél, nem jön zavarba a gázlámpák és ama sokfejű sárkány láttára, melynek neve »közönség;« egyes kifejezéseket élénken eltalál, hanem hiányzik beszédéből a tisztaság, játékából pedig a természetesség. Ábrázolásában nincs közvetlenség. Megtanult egy csomó naiv fogást, elsajátitotta a mozgás fürgeségét, de e fogásokat használja ott is, hol nincs rájuk szükség s egyformán fürge ott is, hol a jellemzésre és alakitásra tartalmasabb vonások kellenének. Az érzelem melegét csak a hiressé vált »Csók«-költemény egy pár sorában vettük észre nála; különben e költeményt is egyenetlenül adta elő. Valószinüleg sokat akart kifejezni és ez az egyszerüség és igazság rovására esett. Hogy Maritta szerepe sokkal tartalmasabb, mint ahogy ő ábrázolta, arról mindenki meggyőződhetett, a ki visszaemlékezett Molnárné asszony játékára. Arra a kérdésre, hogy Dancz Nina k. a. beillenék-e a nemzeti szinház személyzetének keretébe, nem terjeszkednénk ki ez egy föllépése után, ha nem volna egy olyan hiánya is, melylyel mindjárt a legelső jelenés után tisztában lehettünk. Nem birja a beszéd tisztaságát, a mi pedig a leglényegesebb hiányok és a legnehezebben javitható hibák közé tartozik. Miután a személyzet naiv szakmakörében üresedés fog bekövetkezni, (mert Szigligeti Jolán kisasszony közelébb már búcsút fog venni, s egyik lap hire szerint: Gábos Irma k. a. is Hymen kedvéért alkalmasint meg fog válni a múzsától,) nehány vidéki fiatal szinésznő vendégszerepeltetése valószinüleg szerződtetési célból történik, s igy a sajtónak teljes joga van nemcsak birálni, hanem mintegy szavazni is a szerződtetés ügyében. Hanem ilyen szavazás nagyon korai volna mindjárt e legelső alkalommal. Hátra van még az Eichner Anna és Eibenschütz Mari k. a. vendégszereplése is, melyet be kell várnunk, ha az egyedül helyes elvnek: »győzzön a legjobb« kivánunk hódolni.

* **Majális.** »A budai törvényszék s az ennek területén levő járásbiróságok jegyzői és joggyakornoki kara« szerdán majálisozott a svábhegyen. A meghivottak közül sokan már reggel kimentek a szabadba s kedélyesen pohár-csengés és toasztozás közt ebédeltek az Eötvös-féle villában, hol d. u. öt órakor népzene mellett a tánc is megeredt, s folyt éjfélután két óráig szakadatlan jókedvvel. A táncosnők körét csaknem egészen budai szépek képezték. Ott volt a többi közt Csáky Aranka, kinek táncaiért a fiatalság formális harcot vivott; de oly szépen is táncol, különösen a csárdást, hogy méltó kiemelni; ott voltak továbbá: Mészáros Mariska, (a miniszteri tanácsos bájos leánya,) Horváth Róza, Grabocsay k. a. Csillag Sabina, Tichtl, Szebényi és Kállay nővérek, Bolberitz Georgine, Lukács Béláné, Rupp Zsigmondné, báró Tunkel Ottóné, Boér Katalin, Vitthalmné, Andreánszky Laura, Ertl Róza, Vörös Ilka, Buzetzky Stephanie, Haáger Róza és még sokan.

* **Az izraelita hitközségnek** negyven év óta buzgó titkára: Barnay Ignác — haladott kora miatt — lemondott ez állásáról. Ő hosszú és sokszor nehéz időn át szolgálta tevékenyen a hitközség közügyeit s már a negyvenes években a magyarosodás egyik főtényezője volt. A hitközség, mely nehéz szivvel vál meg ez érdemes tisztviselőjétől, nyugdijúl megszavazta neki teljes fizetését. Addig, mig utódját kinevezik, Barnay Ignác késznek ajánlkozott hivatalának tovább vitelére. Kivánjuk, hogy hozzá teljesen méltó utódja legyen.

* **A kataszteri becslőbiztosok** kineveztetését a hivatalos lap urnapi száma közölte. Olyanokat neveztek ki, kiknek jelleme és részint vagyoni állása biztositékot nyujt arra, hogy az állam és igazság érdekeitől nem fordúlnak el önző célokból. Megemlitjük, hogy a gróf Festetich családnak is két tagja lett becslőbiztossá: Elek gróf Kőszegen s Aladár gróf Sztropkón. Továbbá gr. Bethlen János Tekén, b. Huszár Kálmán Kassán. Megemlitjük pedig ezt azért, mert mig hajdan a leggazdagabb mágnáscsaládok fiai közül is számosan szolgáltak a helytartótanácsnál, kancelláriánál és a megyékben: utóbbi időkben vajmi kevés mágnás igyekezett, (még ha rászorúlt volna is) közszolgálatban érvényesiteni munkaerejét. Főispán, képviselő vagy semmi — ez volt nézetük. Pedig hát mai nap munka teszi az embert.

* **Báró Baldácsy Antal** volt-képviselőrül, ki a szélső ellenzék választási érdekeire és sajtójára igen tetemes áldozatokat hozott, az a hir érkezett, hogy tegnapelőtt ép abban a pillanatban érte szélhüdés, midőn Fegyverneken a vasuti kocsiba akart lépni. Halála esetében főörököse — hir szerint — a hevesi Földváry-család egy fiatal sarja lenne, miután saját egyetlen fia nem régen meghalt. Tegnap különben azt beszélték, hogy a báró valamivel jobban van.

* **Rövid hirek. A budai szinkörben** Temesváry Lajos ma kezdi meg előadásait, dal- és szinműi társulatával. — **Az akademia** holnapi közülésére a főtitkár nyilvánosan meghivta az egész müvelt közönséget. — **A nemzeti szinházban** Auber »Kőmives és lakatos«-án kivül a Cherubini »Vizhordó«-ját is elő akarják adni a szünideig. — **Végh János** kir. táblai fogalmazó a kereskedelmi és váltótörvényszék jegyzőjévé neveztetett ki. — **A gyermekkórház-egylet** évi közgyülése jun. 6-án (vasárnap) d. e. tiz órakor lesz. — **A nemzetgazdasági egylet** őszszel felolvasásokat fog rendezni s gr. Lónyay Menyhért, Horn Ede és Korizmics László máris megigérték közreműködésüket. — **Hauck Minnie** k. a. eljegyzési hire, egy felsőmagyarországi földbirtokossal, alaptalan. — **Az országgyülési gyorsiroda** tagjai tegnap búcsúlakomát tartottak a svábhegyen. — **Az irók és művészek** majálisáról irt közlésünkben Bulyovszky Lilla és Prielle Kornélia asszonyok nevei tévedésből maradtak ki a nő-vendégek sorozatából. — **Az Istvántéri szinház** lerombolását ujra sürgetik a városnál, miután egy év óta egyéb célja sincs, mint a tér eldisztelenitése. — **A szini tanoda** növendékei búcsúlakomát tartanak a »Fácán«-nál; Szepessy Ágoston rendezi, ki ha olyan ügyes rendező lesz a szinpadon is, mint a mulatságokban, akkor képességének a hazai szinügy jó hasznát láthatja. — **A szabad Dunába** e hét elején belefúlt fürdés közben egy tizéves tanúló: Gerstl Hermann. — **Elsner Adolf** magyar államvasuti igazgatósági felügyelő lemondott a magyar nyelvben való járatlansága miatt. — **Az osztrák** vaspálya budapesti hivatalnokai jun. 5-én a rákospalotai ligetben nyári mulatságot rendeznek. — **Az „Ung. Lloyd“** sikerült német forditásban adta ki Petőfi ama két fiatalkori dalát, melyeket szerdai számunkban közöltünk. — **Bülow** e nyáron fővárosunkba jő s pár hetet a Margitszigeten tölt. — **A ferencvárosi templom** kiépitésére még száztizezer forint kell; nyolcvanegyezer van; a kultuszminiszter húszezret igért s a még hiányzó kilencezeret összegyüjthetni remélik. — **Türr tábornok** neje, Bonaparte Wyse Adél urnő, Budapestre jött s két hónapot a Margitszigeten tölt, hogy tizéves fia (Rezső) a magyar nyelvben tökéletesitse magát. — **Gr. Peccorini** olasz törzstiszt, kit kormánya az 1860-diki hadjárat történetének megirásával bizott meg, fővárosunkba jött Türr tábornokhoz, hogy tőle adatokat és felvilágositásokat kérjen vitéz hadtestének működése felől. — **A budapesti** negyedik kerületi főreáltanoda ifjusága jövő hó 8-dikán tavaszi ünnepélyt rendez zártkörü táncvigalommal a svábhegyi Eötvös-nyaralóban. — **A váci körúton** tegnapelőtt délben borzasztó halál történt: Sigmondovitz Henrik szeszgyáros és dohánygyáros lenn a pincében dolgozott, midőn körülte tüz támadt s nem birva kiszabadúlni, oda égett. — **A Posner K. L.** gyárának húsz év óta dolgozó derék könyvkötőjét: Kirschner Ferencet, ki a párisi, londoni és bécsi világtárlatokon munkatársi kitüntetéseket nyert, tegnap temették el. — **A legfőbb itélőszék** helybehagyta a négyévi börtönbüntetést, melyet Karlovszky Gusztávra két biróság rótt.

Vidék.

* **Aszódon** kegyeletes ünnepély volt: a Petőfi-emléktábla leleplezése az ottani iskolákban, hol egykor a költő tanúlt. Nagy közönség volt jelen, s ifj. gr. Ráday Pál tanuló szavalta Petőfi költeményét »A hazáról,« Esztergály Mihály tanuló a »Szülőföldemen« cimüt s végül Csengey Gusztáv igazgatótanár tartott az ifjúsághoz buzditó beszédet. A szavaló tanulók emlékajándokúl szép könyveket kaptak, Rudnyánszky Kálmán pedig egy általa festett Petőfiképet ajándékozott az iskolai nagy terem számára. Az emléktábla Payerl Károly váci kőfaragó munkája. Rajta e felirások vannak: »Petőfi Sándor itt járt iskolába 1834/5—1837/8.«, alatta négy sorban ez emlékvers: »Itt lobbant föl a láng, itt nyerte olympi tüzét a Legszeretőbb költő, a haza Tyrtaeusa. Szelleme bölcsőjét itt hü anya őrzi, szegény bár; Kincse e lángelmének átragyog ifjaira.« (Csengey G. irta ez emlékverset.) Alól e sor olvasható: »Emelte a kegyelet 1875. május 26-án.« Az ünnepély után diszebéd volt a nagy vendéglőben. Aszódról, Vácról és a környékről sokan voltak jelen. Még az ünnepély előtt azt a hirt kaptuk, hogy Degré Alajost, Vác volt-kép-

*

viselőjét nem hivták volna meg, holott ő Petőfinek barátja és a költő által alakitott »tizek« egyike volt. Ha ezt a mulasztást utólag nem hozták helyre : akkor a bizottság abba a gyanúba esik, hogy e különben teljes tiszteletre méltó kegyeleti ünnepélybe választási pártérdekeket is vegyitett, miután ép a bizottság elnökét Degré Alajossal szemben ellenjelöltnek emlegetik. S azzal aztán nem volna megtisztelve egy nemzeti költő emlékezete, ha aprólékos és muló pártkérdések fogásait is bekevernék a kegyelet ünnepébe. Megemlitjük még, hogy az ünnepély alkalmával a »Vácvidéki Lapok« külön számot adott az aszódi gymnázium fametszésű rajzával. Petőfi aszódi iskolai bizonyitványaival, melyekben csupa kitünő osztályzatok vannak, s ottani tanulóskodásából meritett emlékekkel. Petőfi Aszódon Korén István (most szarvasi tanár) kezére volt bizva. Kitünő tanuló volt, szépirású, csinosrajzú, de merész, dacos jellemű. Nagy magyarnak vallá magát, noha anyja nem jól beszélt magyarúl s nem szerette a tótokat, habár nagynénje csak tótúl tudott. Midőn Aszódra színészek mentek, ő is az akart lenni, de atyja e hirre Aszódra ment s mészáros módra kapacitálta, hogy színész ne legyen. Elpáholta. Vig, pajzán fiú volt, ki egyszer háziasszonya ruhájában ment az iskolába. De komolyság volt azért természetében s társai közt »erkölcsi szövetséget« akart létrehozni. A ház, melyben lakott, most is áll, s két év előtt megvolt az iskolában az a pad is, melyre nevét faragta. Kár, hogy meg nem őrizték. Az ünnepély legmaradandóbb emléke kétségkivül az a Petőfi-alapitvány lesz, melyre ez alkalommal b. Podmaninczky Géza és Levente négyszáz forintot, az aszódi takarékpénztár ötvenet, a város is ötvenet, az evangelikus papság (mely, élén Sárkány főesperessel, vett részt az ünnepélyben) százat s mások kisebb-nagyobb összegeket irtak alá.

** **Fiuméban** a mérnök-egylet tagjait (nyolcvanhatot, köztük számos hölgyet) az indóházban szivélyesen fogadták. Künn voltak az ottlakó magyarokon kivül a két alpolgármester s több városi képviselő. Kedden a városházában rendezték az ismerkedési estélyt; szerdán délelőtt megnézték a kikötői munkákat és a dohánygyárat, délben diszebéd volt számos felköszöntővel, délután kőbányákat látogattak meg; este közvacsorára gyültek az »Európa«-szállodába s később sétacsónakázást tettek lampionok világitása mellett. Urnapján a vendégek Abbaziába rándultak ki, a város által rendelt Lloyd-gőzösön.

** **A gyulai temető** árkában egy »magyar Lucrezia« nyugszik jeltelenül. Ez Pfiffner Karolina, mezőhegyesi származású nő, ki a szabadságharcban férfiruhát öltött, beállt honvédnek, német nem árulta el senkinek s hadnagyságig vitte. Mikor a harc végével elfogták, egy csendőr-kapitány fölfedezte nemét, s a nő, — hogy szégyenét kikerülje — szuronynyal ölte meg magát Gyulán. A sirkert árkába temették el s ott porladozik emlék nélkül. Beliczey István most abban fárad, hogy hamvai fölé emléket állitsanak. A békésmegyei hölgyek részvétére okvetlenül számithat.

** **Vidéki hirek. Komáromban** Lendvayné asszony szép sikerrel vendégszerepelt, s »Vicomte Lettoriéres,« »Salomé,« a »Szép marquisnő« »Makrancos hölgy« és a »Sphinx« cimszerepeit mindig nagy közönség s átalános tetszés mellett játszotta; jutalomjátékán sok koszorút is kapott. — **Schlauch Lőrinc** szathmári püspök háromszáz forintot küldött a gyarmatai tűzkárosúltaknak. — **Trefort miniszter** mult kedden meglátogatta a pozsonyi tanintézeteket s onnan Sopronba utazott. — **Blaháné asszony** Pozsonyban »A rokkant huszár«-ban átalános tetszés közt kezdte meg vendégszereplését. — **Degré Alajos** Vácott holnap tartja számadó beszédét. — **A hódmezővásárhelyi** törvényszék Herzl Zsigmondot, ki pénzintézeti igazgató volt Szegeden, a börzejátszás vádjában nem találta vétkesnek, mivel a börzejátszás bankdirektornak sincs megtiltva a maga erszényére; ellenben a sikkasztásban, mely vádpontot pedig a kir. ügyész elejtette, vétkesnek mondta ki, büntetésül vizsgálati fogságát tudva be; mind a vádlott, mind a királyi ügyész fölebbeztek. — **Baján** szerdán este Haynald érseknek, az eső dacára, fáklyás zenét adtak. — **Gönc** városát Abaujban tűzvész pusztitotta el; erős szél lévén egy óranegyed alatt harmadfélszáz lakház és négyszáz melléképület égett le; a lakosok többnyire künn mezei munkán lévén, mentésről szó sem lehetett; képzelhetni a kár okozta nyomort; benégett egy anya is, ki miután két gyermekét szerencsésen kimenté, még beszaladt valamiért, de akkor az égő ház rászakadt. — **Zágrábban** szerdán nyitották meg az országgyűlést, de ekkor még nem sok képviselő volt jelen. — **Alcsuthon** József főherceg családja egyszerű életet él; a főherceg esztergályozni szokott üres óráiban; a jövő hóban örvendetes családi eseményt várnak. — **B. Csabán** Ormai Tivadar derék magyar kereskedő (56 éves) s dr. Molnár Antal neje : szül. Lux Amália asszony e hét elején elhunytak. — **Diószegen** a Szoller hagyatékai közt egy diszkést is elárvereltek, melyről azt hiszik, hogy VI. Károly császáré volt, mert az van rávésve : »Vivat Carolus VI.« — **Markovics** Sámuel, a nagyváradi első bank és váltóintézet tulajdonosa, eljegyezte Schreier Laura kisasszonyt, csörmői földbirtokos kedves leányát. — **Debrecenben** holnap Tisza Kálmánt nagy ünnepélyességgel fogják üdvözölni, lesz bandérium, mozsarazás, az utcákon zászlók, este kivilágitás, fáklyás zene, hetfőn pedig közlakoma. — **Csik-Szerdán** a szabadelvű párt egyhangulag Markus István jeles fiatal irót léptette föl; Kőszegen pedig Falk Miksát kiáltották ki ujra. — **Eperjesen** a jogászsegély-egylet javára ma tánccal összekötött hangverseny lesz, melyben az urhölgyek közül Semsey Mariska és Anna k. a. és Joób Imréné énekkel működnek közre. — **Kaposvárott** Stein Aurélia kisasszonyt eljegyzé dr. Ullman Pál budapesti ügyvéd, helybeli nagykereskedő fia. — **Sopronban** közelébb volt gr. Csáky Karola (gr. Csáky Manó lányának) kézfogója Löwenkreuz Mattl Eugen dzsidás főhadnagygyal.

Bécsi hirek.

*** **Gróf Andrássy Gyula** egy elmés hasonlatát emlegetik a bécsi lapok. Ugyanis az osztrák iparosok küldöttségének azt mondta volna : »Valamennyi művelt állam hangulata ez idő szerint az iparvédelemhez hajlik, s Ausztriának nincs oka ez ár ellen uszni. Magyarország jóléte az osztrák ipar virágzásával kapcsolatban van. Magyarország szivesebben adja el terményeit Bécsnek, mint Marseille-nek, mert a saját ingünk közelébb van hozzánk, mint a külföldi kabát.«

*** **Bécsben** egész izgalmat okozott Ribarz János bankigazgató öngyilkossága. Ő Báden mellett Heiligenkreuzban, szerdára viradó éjjel lőtte meg magát. Köztiszteletben állt pénzember volt, tizenkét év óta bankigazgató, a bankkormányzó másod-helyettese és börzetanácsos. A szédelgések korszakában minden kisértés dacára megóvta magát bármely alapitástól. Ötvenkét éves, nőtlen ember volt, kinek azelőtt igen kedvező anyagi viszonyait az csorbitotta meg, hogy rokonait bőkezűleg segélyezte. Testvérével lakott, ki nem is sejtette szomorú elhatározását. Öngyilkosságának oka : a trieszti Cloetta és Schwarz-ház fizetés képtelensége, mivel ezzel igen benső viszonyban és kötelezettségben állt. Szerdán a Ribarz váltóit már nem fogadták el sehol. Mondják, hogy a trieszti cég csődje miatt nyolcszázezer forintot vesztett.

*** **Bécsi hirek.** — **Rudolf főherceg** a jövő héten Komáromba utazik. — **Páter** Bülow, a bécsi jezsuiták főnöke, szerdán jelent meg a vizsgáló biróság előtt, vallomást tenni a Bismark-féle merénylet ügyében. — **Willmers Rudolf** zongoraművész neje ma egy hete meghalt, harminc éves korában. — **Az uj „Presse“** szerint : Salvi 13 nap alatt a »Radamant«-on 140 mértföldet futott be, tehát annyit, mennyit a »Caradoc« 15 nap alatt, s mig Zubovicsnak hüs ideje, addig Salvinak ugyancsak meleg pár hete volt.

Külföld.

*** **A berlini „Magazin,“** mióta Gossmann Gyula szerkeszti, még többet foglalkozik a magyar irodalmi és művészeti ügyekkel, mint az alapitó Lehmann életében. Legközelebbi száma a »Pesti Napló« jubileumát s multjának történetét irja le, elsorolva a kitűnőségeket, melyek e lapba munkálkodtak s elmondva, hogy az utósó századnegyedben a »Pesti Napló« Magyarországon nemcsak följegyezte, hanem csinálta is a történeteket. S a »Magazin« ugyane száma részletes tudomást vesz Kőrösi József budapesti statisztikai igazgató ama művéről is, mely a pesti jövedelmi és házadó adatait szedte össze két évről. A berlini »Európa« is foglalkozik eleget velünk, hanem ebben nincs köszönet. Mióta eléhbi szerkesztője : Steger meghalt s a lap dr. Kleinsteuber Hermann kezébe került, azóta csak roszat tud rólunk, magyarokrúl mondani. Elbolonditva az erdélyi szászok panaszai által, valami zsarnok, barbár népet képzel bennünk. A minap azt állitá, hogy nálunk Göthét és Schillert lenézik, s midőn beküldtük neki azt a cikket, mely kimutatja, hogy ép e két német költővel mennyit foglalkozik az akadémia, Kisfaludy-Társaság, nemzeti szinház és számos műforditó : e cáfolatról egyszerűen nem vett tudomást. Legujabban pedig ismertetve Teutsch művét »Az erdélyi szászok történeté«-ről s emlitve a nemzeti szinházi vitánál Tisza Kálmán erélyes feleletét a szerb tulzók tulcsapongásaira, azt jegyzi meg gúnyosan : »A mai magyarizmus nem ismer egyéb nemes hivatást, mint minden más népfaj elnyomását, legyen az német, tót, szerb vagy oláh.« És ez elfogult német közlönyt mégis járatja egy csomó magyar ember türelmesen.

*** **Külföldi hirek. Oberammergauban,** mely a passzió-játékokrúl hires, Lajos bajor király a fölfeszittetés kolosszális kőcsoportozatát állittatja föl, melynek csak odaszállitása húszezer forintba kerül; a felállitás napján »A kereszt iskoláját« adja elő kétszáz közreműködő. — **Liszt Ferenc** már visszatért Weimarba Hollandiából, hol a királynál tett látogatást, s a királytól tizennégyezer ftot érő iróasztalt s arany és ezüst készletoket kapott; Hannoverában a Liszt hangversenye 12,000 ftot jövedelmezett a Bach-emlék javára. — **Salvi** Nancyban marad mindaddig, mig »Radamant« lábsérülése teljesen meg nem gyógyul. — **Ferrarában** most ünneplik Ariosto négyszáz-éves jubileumát. — **Plantier** nimesi püspök, ki jeles francia egyházi iró volt, múlt kedden elhúnyt. — **Németország** egy községében az a jó szokás van, hogy minden gyermek egy gyümölcsfát ültet ama nap emlékére, melyen a népiskolát elhagyja. — **Perpignanból** irják, hogy a karlisták amnesztiát kérnek és Saballs csapatai oszló félen vannak, mig Santanderből azt jelentik, hogy Barcaztegni tengernagyot, ki a karlisták egy fegyverszállitmányának partra szállitását meg akarta akadályozni, ez alkalommal ágyúgolyó ölte meg.

Felelős szerkesztő : **Vadnai Károly.**

Bérlet szünet.

NEMZETI SZINHÁZ.

Budapest, szombaton, május 29-kén, 1875.

Hauck Minnie k. a. utósó vendégjátékául :

MIGNON.

Regényes opera 3 felv. Goethe »Meister Vilmos tanuló évei« cimű regénye után irták : Carré és Barbier Forditotta Ormay F. Zenéjét szerzette Thomas A.

SZEMÉLYEK:

Meister Vilmos	—	—	Pauli.
Lothario	—	—	Ódry.
Laerstes	—	—	Szabó J.
Fridrik	—	—	Halmy.
Jarno	—	—	Kőszeghy.
Antonio	—	—	V. Kovács.
Mignon	—	—	Hauck M. k. a.
Philine	—	—	Balázsné B. V.
Inas	—	—	Halmai.

Kezdete hét órakor.

Hampel Győző

Budapesten, nagy-(három)-korona-utca 16-dik szám,

(Hampel-féle ház).

Napiárak vámfontkint.

Cukor, legfinomabb	24½ kr.
» finom . . .	24 »
Kávé, Mocca finom .	82 »
» **Cuba,** val. Bordeaux	88 »
» Cuba, legfinomabb	85 »
» Java, finom . .	78 »
Mandola édes . . .	46 »
Malozsa szőllő . .	39 »
Salátaolaj . . .	50 »
Házi szappan, szegedi	22 »
Gyertya, stearin 6-os s 8-as	50½ »
Rizs, olasz fényes . .	14 »
» Rangoon finom .	10 »
» Aracan jó . .	9 »
Lencse, stockeraui . .	18 »
Borsó, hámozott, . .	11 »
Bab, kis és nagy . .	8 »
Szilva, valódi török .	18 »
Lekvár, slavoniai, édes	16 »
Mák, kék	24 »
Dió, egészséges . . .	12 »
Keményitő, jegecekben	18 »
» Tüllanglais	15 »
Pezsgő, francia, palack	3.50 »

Kivánatra az árukat házhoz is küldöm díjmentesen. Cukorból csak süveg számra adok, a többi cikkekből pedig legalább egy vámfontot, miből 112=100 bécsi fontnak megfelel. Üzleti helyiségem hétköznapokon d. e. 8—12-ig és d. u. 2—7-ig nyitva tartatik. Vidéki szives megrendelések legnagyobb figyelemmel és pontossággal utánvétellel eszközöltetnek ; minden e jegyzékben nem emlitett cikk a **legolcsóbb árakon** megszereztetik. 106

Kitünő nőiruhakelmék

a legjutányosabban kaphatók

HAMBURGER ADOLF-nál,

Budapest, IV. koronaherceg-utca 8.

Minták bárhova ingyen küldetnek.

A Komlókertben

(Budapest, granátos-utca 4. sz.)

Bakonyi István igazgatása alatt a fővárosban egyetlen egy magyar daltársaság és **Parragh Gábor** jeles borcsarnoka s izletes magyar konyhája, ajánltatnak a t. közönség kegyes hajlamaiba. 205

Most van a legalkalmatosabb idő

minden nyári szükségletet a legujabb **Creton, Battiste, Jaconets, Barége, Grenadin, Gaziere,** fekete és szines **Lustre** és **selyemkelmékben** megszerezhetni, valamint **vászonkelmék** és **Chiffonban** is 20%-tel a gyári áron alól 879

Weiszberger Jakabnál,

Budapesten, bécsi-utcza 2/a.

Mustrák kivánatra ingyen és bérmentve.

Tulajdonos : **Tóth Kálmán.** Kiadja és nyomatja az »**Athenaeum**« irodalmi és nyomdai részvénytársulat.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

** *(Nagybecsü munka)* jelent meg a napokban, melynek czime : „Gr. Széchenyi István politikai iskolája, saját müveiből összeállitva.“ Ez érdekes nagy gyüjtemény most, a befejező harmadik kötet megjelentével, Heckenast kiadásában, teljesen elkészült. E nagybecsü munka jelen kötetének tartalma következő : „Hunnia;“ „A minimum kérdése;“ „Polemia;“ „A védegylet és Deák Ferencz;“ politikai programm-töredékek; végre — a függelékben — : „Jellemvonások gr. Széchenyi István államférfiui életéből;“ „Széchenyi és Kossuth az 1847-diki országgyülésen Pozsonyban;“ „gr. Széchenyi István napjai a magy. miniszteriumban az őrülési rohamig.“ E három közleményt Kemény Zsigmond irta. Továbbá „B. Wesselényi Miklós nyilatkozata azok ellen, kik Széchenyi lelki betegségét mint tettetést akarták föltüntetni;“ „Dr. Balogh Pál mint házi orvos nyilatkozata gr. Széchenyi István lelki állapotáról;“ „Kivonat egy politikai programmból, mely, egy évvel az okt. diploma előtt, a gróf személyes befolyása mellett az osztrák miniszteriumnak benyujtatott;“ Gr. Széchenyi István végrendeletszerü üzenete Deák Ferenczhez“ (1860. márcz. 31-én); legvégül a „P. H.“ gyászjelentése Széchenyi haláláról. A nagy kötet 395 lapra terjed 8-rétben s ára 2 ft. 50 kr. E munka, hiszszük nagy elterjedést talál azok között, kik a legnagyobb magyar emléke és eszméi iránt kegyelettel és érdekkel viseltetnek.

** *(Hartl. ben olvasó-tárából,)* mely legujabb külföldi regényeket s utirajzokat foglal magában, ismét öt füzet jelent meg, mely Montépin regényét : „Egy őrült szerelmei“ czim alatt tartalmazza, Ágai Adolf forditása szerint. A teljes regény ára 1 ft. 25 kr.

** *(Megjelent uj könyv.)* Heckenast Gusztáv kiadásában a napokban jelent meg : „Az ausztriai birodalom, jelesen a magyar korona országainak statistikai kézikönyve.“ Irta dr. *Konek* Sándor, egyetemi jogtanár. E nagy kötetnek, — melyből ezuttal csak az első füzet jelent meg, — ára 5 ft.

** *(A „Sárospataki Füzetek“)* f. évi V-dik füzete is megjelent. Gazdag tartalmát a következő czikkek képezik : *Erdélyi* Jánosnak „A magyar népdallamokról a szent énekekben“ czimü jeles értekezése ; „Természet-tudományok és theologia.“ *Gonda* Lászlótól; Paksi Mihály, Kassai Császár György, Szegedi Pál, Thorakonymus Mátyás sárospataki főiskolai tanárok életrajza; „Don Manuel Matamoros“ *Szeberényi* Lajostól; Martensen magyarra forditott erkölcsbölcseletének ismertetése *Szeremlei* Gábortól; végre hosszabb-rövidebb közlemények az egyházi és iskolai életből.

** *(Az utolsó pont)* czim alatt *Kazár* Emiltől egy elbeszélés jelent meg egy kötetben. A munka Bartalics Imre nyomdájában látott világot, csinos kiállitással. Ára 1 ft.

** *(Fényképészeti munkácska.)* Borsos és társa ismert fényképészek „Kipróbált biztos vények“ czimü könyvecskét adtak ki, mely a fényképészek figyelmére méltó. A szerzők a könyvecske czimlapján tájékozásul a következőket mondják : „Jelen kis munkánkban különös figyelmet fordítánk mindazon eljárások és vények czélszerü és könnyen megérthető modorbani összeállitására, melyek fényképészeti intézetünkben eddig a legjobb sikerrel alkalmaztattak. Ezeket a közönségnek előterjesztve, egyszersmind közzéteszszük mindazon eljárásokat is, melyek által a fényképészetben oly gyakran előjövő hibák felismerhetők és elháríthatók; ennélfogva könyvünk becse nem a terjedelmességben, de a beltartalom értékében keresendő.“

** *(Izsó jeles szobra,)* mely a busuló juhászt ábrázolja, a muzeum tulajdonává lett. E szobor sokáig pör tárgya volt, mig végre a törvény azt a megrendelőnek, Gschwindt Mihálynak itélte oda. Ez a szobrot most a nemzeti muzeumnak ajándékozta, bebizonyitván, hogy midőn érette pört folytatott, nem magánérdekből s nyerészkedési vágyból lépett a törvény utjára. A szép szobor most disze a muzeum szobortárának.

** *(Egy lap, mely nagyon szereti magát mutogatni.)* Egyik nagy czimü heti közlönyünk, még 12-ik számában is, csak „mutatványpéldány“-nak nevezi magát. Kiváncsiak vagyunk, mikor érjük meg azt az időt, hogy egyszer már voltaképen megindul?

Egyház és iskola.

** *(A pestvárosi főreáltanodában)* a most befejezett iskolai év végén a tanulók száma épen 500 volt. Az intézet állását kimeritően tárgyaló iskolai (tizedik) tudósitvány is megjelent, *Ney* Ferencz igazgató szerkesztése mellett, nagyon is pazar kiállitásban, de a mely az első magyar egyesületi nyomdának becsületére válik. Ez évkönyv a tanoda zászlófölszentelési ünnepének leirását, az akkor mondott beszédeket, s a tanoda zászlójának képét is magában foglalja.

** *(Haynald Lajos, erdélyi püspök,)* Rómából visszaérkezve, jelenleg az emsi fürdőben időz.

** *(A nagyváradi kath. főgymnazium)* tanulóinak száma a lefolyt iskolai évben összesen 571 volt. Ezek közől róm. kath. 306, gör.-kath. 111, zsidó vall. 73, g. n. egy. 47, helv. hitv. 31, ág. hitv. 3.

** *(Az ág. hitv. bányakerület közgyülése)* e hó 2-án nyittatott meg Pesten. Ez alkalommal a helybeli szláv ev. község volt lelkészének, Podhradszkynak ügye volt szóban. A harmadbiróságilag hozott consistorialis itélet, megerősité az első- és másodfoku bíróság itéletét, mely szerint Podhradszky lelkészi hivatalából elmozditandó, s más lelkészi hivatalra mindaddig képtelennek nyilvánittatik, mig bizonyos feltételeket nem teljesitett.

** *(Kiosztott ösztöndijak.)* Magyarország kath. iskoláiban 1863-ban 987 tanuló között ösztöndijak fejében összesen 94,442 ft. s 300 db. aranyat osztottak ki magyar alapitványokból, melyek többnyire egyházi személyektől származnak.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

➶ *(A selyemtenyésztés s gubó-beváltás ügyében.)* Miután a hazai selyemtenyésztés előhaladását különösen azon körülmény gátolja, hogy a kisebb mennyiségben kisérletet tevők — beváltó állomások hiányában — selyemgubóikon vagy épen nem, vagy csak silány áron képesek tuladni: a debreczeni kereskedelmi és iparkamara ezen bajon segitendő, megkereste a czenki gombolyda haszonbérlőjét Stürmer Artur urat, vajjon nem lenne-e hajlandó a kamara kerületében ez évben termelt gubókat megvásárolni? s ha igen, mely árakon s minő feltételek mellett? — A válasz másokat is érdeklő részéből fölemlitjük, hogy a czenki gombolyda minden Magyarhonban termelt selyemgubót bevált. — A gubók ára a minőség szerint határoztatik meg, még pedig Czenkre bérmentve szállitva, az élőgubók fontja 60 – 90 kr. Azonban vigyázni kell, nehogy a hernyók a gubót szállitás közben átfurják, mi a bekötés után 14—16 nap mulva történik. Czélszerübb a megfojtott gubók szállitása; s bár a megfojtás után a kiszáradás ideje alig határozható meg pontosan; átalában alapul vehető, hogy a gubók rendes elhelyezés és kezelés mellett 4 hó alatt tökéletesen kiszáradnak és ezáltal az élőgubókhoz képest, értékükben két és félszer emelkednek, azaz, a midőn 1 font élőgubó 60 krt ér, tökéletesen kiszáritott s 1 fontot nyomó gubó-mennyiség ára 1 ft. 50 kr. Legczélszerübb nehány gubó mutatványul küldése. A beváltás könnyitésére a jövő évre Debreczenben fiók-beváltó állomást nyitnak.

➶ *(A debreczeni idei lóversenyek)* napjaiul okt. 9. és 11-ke vannak kitüzve. A versenyek sorozata a következő : *Első nap*, vasárnap, okt. 9-én. 1. „Paripaverseny“ (Hack-Stackes) dija 500 ft. Husz aláiró, vagy nincs verseny. — 2. „Alföldi-dij“ 1000 ft. — 3. „Földészek versenye.“ Az első ló dija 70 ft, a másodiké 20 ft, a harmadiké 10 ft. — 4. „Ostordij.“ Több versenykedvelő által ez évre ajánlva. — 5. „Egyleti dij“ 500 ft. — *Második nap*, kedd okt. 11.-én. 1. „Asszonyságok dija.“ Ezüst tiszteletdij. — 2. „Szabad kir. Debreczen város dija“ 100 arany. — 3. „Akadályverseny“ Ezüst tiszteletdij Semsey Lajos ur által ajánlva. Négy lónak kell indulni, hogy a dij kiadassék, ellenkező esetben a díj a jövő évre marad. — 4. „Vigasz-verseny.“ 200 ft. — 5. „Ügető-verseny“ 100 ft. Két ló négy kerekü szekérben, két szekér egymás ellen, minden szekéren egy biró és egy úrkocsis. Bejelentés 24 órával a verseny előtt. — Négy szekérnek kell indulni, különben a díj nem adatik ki.

➶ *(Kisérletek a gabonatermesztés körül.)* Magyar-Óváron Haberlander tanár kisérletet akar tenni különféle magvakkal, például, buza, rozs, hüvelyes vetemények, még pedig mind északi mind déli földrészeken termettekkel, valamint Amerikából hozattakkal is, hogy megtudja : melyik közülök a legalkalmasabb ugy mennyiség mint minőség tekintetében a mi égaljunk alatt való termesztésre. E czélból a bécsi kereskedelmi miniszterium érintkezésbe lépett a svédországi, angliai, egyiptomi, déloroszországi osztrák konzulságokkal, hogy azok utján a különböző faju magvak ide juthassanak, melyeknek vetési kisérlete őszszel és a jövő tavaszszal fog megkezdetni.

Közintézetek, egyletek.

** *(A pesti magyar sakk-klubra vonatkozólag)* azon hirt közlik, mintha az, állandó összejövetelei helyéül az uri-utczai Bocz-kávéházat választotta volna. Mint legbiztosabb kútforrásból tudjuk, e hir a mily időelőtti, épen oly alaptalan is. A megerősitett alapszabályok értelmében a helyiség megválasztása az igazgató-választmány gondjai közé tartozik; minthogy azonban a pesti sakkjátszók az alakuló gyülés megtartását, az ügy élén álló gróf Széchenyi Ödön megérkeztéig, a jövő hónapra határozták el : a választmány még meg sem alakulhatott, s igy a helyiségről annál kevésbbé lehet szó. Egyébiránt sokan tettek már erre vonatkozó szép ajánlatokat, melyek közől mint *legvalószinübbet*, Pest legszebb részén, az akademia palotája közelében, a nádorutczai „Velencze-kávéház“ mellett levő külön termet emlitik, mely a pesti klubot, szépségre és fényre, Európa legszebb sakk-klubjai sorába állitja, s hová a pesti főbb sakkjátszók már ideiglenesen át is helyezték főhadiszállásukat.

** *(A szent István-társulat)* aug. 2-án Cziráky János ő nmlga elnöklete alatt tartott választmányi gyülésének főtárgyai következők voltak : Garay J. „Sz. László“ müvének megvétele a társulat által elhatároztatván, a költő özvegyének a társulat 400 ftot fizet. — A népies irodalom érdekében az elnök inditványára Szabó Imre, Majer István, Mindszenty Gedeon, Vas Gereben, Dank Agáp, Szabóky Adolf és a szegedi képeskönyvtár két szerkesztője kéretnek fel, hogy a társulati igazgató elnöklete alatt e tárgyban programmot kidolgozva, azt az oktoberben tartandó választmányi gyülés elé terjeszszék.

Balesetek, elemi csapások.

** *(Veszélyes elsikamlás.)* Hogy nyáron is el lehet csuszni a havon, a mult héten egy szepesszombati ember szomoru példája mutatta meg. Nehány növénygyüjtő egyheti munka után a hátsó Kárpátokról épen hazatérőben volt, hátukon a kiásott gyökereket czipelve, midőn az egyik, az öt tengerszem fölött elvezető alig száz lépésnyi fáradságosutat meggazdálkozni akarva, a fagyos hó hátán akart leereszkedni ; de megsiklott, villámgyorsan a mélységbe zuhant, s fejét egy sziklán szétzuzta. Midőn társai oda értek, már élettelen volt.

** *(Borzasztó tüzvész)* pusztitott m. hó 29-én *Izsákon*, mely alkalommal több emberélet is esett áldozatul. A tűz, mint irják, valószinüleg gyujtás folytán, a zsidó rabbi házánál ütött ki, melyről a városi nagy vendéglő, továbbá két nagy malom, malomház, a zsidóiskola, egy szegény özvegynő laka, a harangozói lak, fürdőház, zsinagóga és temető leégtek. A mi legborzasztóbb, a zsidó rabbinak hat gyermeke, ezek között 19 éves leánya ki mennyasszony volt, egy 24 éves szabó-legény és egy 17 éves fiu, továbbá egy 13 éves fiucska, egy 2 éves és egy 11 éves leányka, porrá égtek. Az oltás körül a kath. és ref. lelkészek tüntették ki magukat, különösen nagy mértékben nyujtván segédkezet egy izraelita holmijai megmentésére, mintegy viszonzásul a kárusult atyjának azon szép tetteért, hogy az a kath. és ref. szegénygyermekek neveltetésére 200 ftot hagyományozott. A leégett épületekből csak a vendéglő és a két malom volt biztositva.

Mi ujság?

** *(Javitások a nemzeti szinházban.)* Az egy havi szünidő alatt a nemzeti szinház belsejében több czélszerü javitást tettek. Ugyanis az üléseket kipárnázták, az oldalfalakat ujra megaranyozták; azonkivül uj változási függöny készült, oly alakban, hogy ha a működők közől valakit kitapsolnak, nem szükség az egészet fölhuzni, csak egy része nyilik meg, melyen az illető kiléphet, s

partokra keresztülment. (E borzasztó jelenet képét lapunk akkori évfolyama hozta.)

E vakmerő mutatványt azután többször is ismételte, még pedig kisebb nagyobb nehézségekkel kötvén össze. Egyszer fénykép-készületet vitt magával s a tájat a kötél közepén vette le. Majd széket tartott, azt a kötélre helyezé, s reá ült, és állt. Egyszer bekötött szemmel tette meg a nyaktörő utat, majd lánczra verve mint rabszolga, majd szikrát szóró röppentyüket tartván maga körül.

Legkülönösebb azonban, midőn a kötelen egy embert visz magával keresztül. Oly vállalat, melyre nem mindenki tudná magát elhatározni. E férfi már rég kiséri Blondint, hogy nyaktörő mutatványaiban résztvegyen, s különösen érdekes azon történet, mely őket összehozta. E férfi ugyanis, a ki születésére nézve olasz, Lecco városából, hol kereskedést űzött és megbukott, kivándorolt Amerikába, hogy ott uj viszonyok közt uj, szerencsésebb sorsot találjon. De az „uj világ"-ban is üldözte balcsillagzata, ugy hogy a legnagyobb nélkülözéseket volt kénytelen szenvedni. Akkor merült fel Blondin, s mutatványainak hire a Niagránál szájról-szájra járt. A hirlapi jelentések a szegény olaszt is a Niagarához csalták. A meglepő látvány, a sajátságos báj, mely minden nagy veszély felidézésében rejlik, a zuhatag bódító zúgása, ugy felizgatták a különben is szerencsétlenségek által kétségbeesésig jutott férfiut, hogy elhatározá, mikép szenvedéseinek véget vet és a Niagara mélyébe ugrik. — Egy este a zuhatag közelében ült, és határzatát forgatta elméjében, midőn hirtelen egy férfi kopogtatja meg vállát: Blondin állt előtte. Blondin, a ki épen egyik diadaláról tért vissza, vidáman és győzelemittassan kérdezte a mélyen szomorgótól bánata okát; ez bizalmat kezdett érezni a kérdező iránt, és elbeszélte neki élettörténetét, nem titkolva előtte azt sem, minő kétségbeesett határozatot forgat fejében. Ekkor Blondin, félig komolyan, félig tréfából igy szólott hozzá: „Én önnek egy, mindkettőnkre nézve hasznos inditványt teszek. Ha ön el van határozva, magát megölni és a Niagarába ugrani, engedje, hogy én önt a folyam felett keresztül vigyem a kötélen. Én azzal uj, óriási hatást eszközlök; ha ön a vizbe bukik, czélját ugyis elérte; ha pedig szerencsésen keresztülmegyünk, akkor én önnek minden mutatvány után fényes dijat fizetek s idővel gazdag ember lesz ön." A meglepetett olasz kissé megütközött a különös ajánlaton, azonban végre elfogadta. — E pillanattól kezdve hű kisérője a „Niagara hősének."

A mint a Niagarától Londonba érkezett, már hires ember volt. Nevét ismerték, s előadásait a régi kristálypalotában épen oly temérdek nép látogatta, mint Amerikában. Itt még borzasztóbb dogokat mivelt. Egy alkalommal öt éves leánykáját targoncán tolta végig a kötélen. E mutatványt az angol idegekre is oly izgatónak találták, hogy ismétlését a hatóság betiltotta. Liverpoolban pedig egy oroszlánt vezetett keresztül a kötélen. Innen Spanyolországba, majd Olaszországba, s végre a mult juniusban Bécsbe utazott, s jelenleg fővárosunkban tartja világhirü előadásait. Mondják, hogy egy angol folytonosan kiséri, a ki nagyon kiváncsi látni azon pillanatot, midőn a Niagara hőse a kötélről lezuhan.

E lezuhanás, — hála jó csillagzatának, — még eddig meg nem történt; de ha a kötélről le nem mond, hihetőleg előbb utóbb megtörténhetik. Legalább ezt lesi várja Blondintól az ugynevezett müveltségben előhaladt kor, ezt akarja századunk ugynevezett emberszerető szelleme.

A berlini magyar tanulói körből.

Berlin, julius 21.

Vége felé járó iskolai esztendőnk nyári felében következő tanulók voltak *Emlékkönyvünkbe* jegyezve: 1) Pünkösti Ferencz, 2) Rosenauer Károly, 3) Szakács Mózes, 4) Jaskó Károly, 5) Discher Lajos, 6) ifj. gróf Teleki Sámuel, 7) gróf Teleki Béla, 8) Pázmándi Béla, 9) Pázmándi Dénes, 10) Hunyadi Jenő, 11) Urbánszki János, 12) Apáthy Péter.

A mult félévben készült arczkép-csarnok kilencz egyén arczképeivel immár megnyilottnak tekinthető. — Antalfi J. sárospataki jogtanár ur igen becses ajándékkal emlékezett meg könyvtárunkról, megküldvén annak számára a „*Sárospataki Füzetek*" 1860, 61, 62 és 63-beli évfolyamait, még pedig nemcsak, hogy csinosan beköttette mind a négy darabot, hanem még a szállitási dijat előre fizette. „*A fenntisztelt tanár ur igen becses ajándékát kiváló köszönettel veszszük,*" mondja a jegyzőkönyv, s ugyanezt örömmel ismételjük a hazai közönség előtt is. — A „*Prot. egyházi lap*" sem szakadott még meg, mert az ezen év első felére szóló félévfolyamot is a könyvtárba tettük.

Hogy a téli semesterre vonatkozó értesitésünkben emlegetett hiányos müvek kiegészitésére semmit sem kaptunk, nem panaszkép irjuk, hanem csak is netalán ideszándékozó pályatársaink figyelmét akarjuk erre irányozni.

Kedvesen vettük a Gyulai Pál ur közbenjárásával Karcsanyéki urtól kapott könyvküldeményt is, hanem mivel a *berlini magyar tanulói körrel* kapcsolatban levő, s az itteni egyetemi könyvtárba helyezett, *berlini magyar könyvtár* leginkább szorosan tudományos müveket tartalmaz: a fennemlitett nagyon becses könyveket egy más, idevaló magyar intézet könyvtárába tettük, s ez intézet a *tizennyolcz év óta fennálló*, s a közelebbi hetekben uj rendszabályok alapján szerencsésen ujra is szervezkedett *berlini magyar egylet*. Amaz intézet *arany könyvébe* már be is van irva a drága ajándék, s mivel ezen, csak is a mult évben alapult könyvtár nagyon szép kelendőségnek, forgalomnak örvend: gondolatunk szerint tán nem tettünk roszat. A leghőbb köszönettel vettük Karcsanyéki G. ur szives ajándékát.

Ide szándékozó pályatársaink érdekében megjegyezzük, hogy itt a mi aranyunk 3 tallér 5 garas, azaz *4 ft. 75 kr.* volt az idén mindig. Ebből könnyü kiszámitani a nyereséget, ha otthonn az aranyat *öt*, vagy tán épen *hat* forinttal veszszük, s itt aztán beváltjuk a fennebbi áron.

Közli *Szakács Mózes.*

Kalászok a régi görög irodalomból.*)

Az utálatos dolgokban a megbánás az élet megszabaditása.

Jobb az embernek előbb meggondolni cselekedeteit, mint megbánni.

Veszedelmes dolog a roszakat követni, de a jókat nem akarni követni.

Rút dolog annak, ki a más hibáját czirkálja, a maga hibáit nem ismerni.

Boldog az, kinek vagyona is van, esze is van, mert jól él azzal arra, a mire kell.

Ellenség nemcsak az, ki törvénytelenül cselekszik, hanem az is, a ki akar (cselekedni).

A testvérek ellenségeskedése sokkal veszélyesebb az idegenek közti ellenségeskedésnél.

Nem mindenekre gyanakodó, hanem szemes, — és magadat a veszélyekre készentartó légy.

Nem méltó az életre az, kinek jó barátja nincsen.

Ugylátszik nekem, hogy a ki senkit sem szeret, azt senki sem szereti.

A nyájas és okos beszédü öreg kedves.

A testnek szépsége állati dolog, ha vele az okosság nincsen.

A rágalmazni szeretők nem születtek barátságra.

Isteni (vagyis felséges) észhez illő, mindig jóról gondolkozni.

Ha valaki hiszi, hogy az istenek vigyáznak mindenekre, sem titkon, sem nyilván nem fog vétkezni.

Jobb mástól dicsértetni, mint magadat dicsérni.

Azt tartsd, hogy a mit cselekedni rút, azt beszélni sem szép.

Sohase remeld, hogy el fogod titkolni, ha valami roszat teszesz. Mert ha szinte másoktól eltitkolod is, a magad lelkiismeretében érzed.

Senkinek se hányd szemére szerencsétlenségét, mert a szerencse közös; a jövendő láthatlan.

Tűzz elődbe valamely jellemet és példányt, melyet kövess mind magányodban, mind másokkali társalgásodban.

Ha valaki hirül viszi neked, hogy valaki rólad roszul beszél, ne mentsd magadat a mondottak alól, hanem ezt feleld: „nem tud egyéb, bennem meglevő roszakat, mert különben nemcsak ezeket mondotta volna!"

Semmiről se mondd azt, hogy elvesztettem, hanem, hogy visszaadtam. A gyermek meghalt: vissza van adva! A feleség meghalt: vissza van adva. A szántóföld elvétetett, vajjon ez is nem adatott-e vissza?! — Ugy de hát rosz az, a ki elveszi! Mi gondod neked arra, akárki által kivánja vissza az adó! Mig pedig adja, viseld gondját, mint az utasok a vendegszobának!

A halált, számkivetést, s minden más veszélyes dolgokat szemed előtt tartsd mindennap, leginkább pedig a halált! És semmit egyátalában meg ne vess, sem pedig igen nagyon valamit ne kiváuj.

Minden dologra nézve vizsgáld meg annak előzményeit és következményeit, és ugy fogj hozzá. — Ha pedig ezt nem teszed, s vakmerően hozzá fogsz a dologhoz, semmit sem gondolván a következménynyel, utoljára valamely megtörténő rút dolgok által meg fogsz szégyenittetni. — Az eredeti görög szövegből. *Barla-Szabó János.*

*) Demophilus, Isokrates és Epiktetus munkáiból.

Egyveleg.

— **(Felvilágositásul a Földváry-család geneologiáját illetőleg.)** Lapunk egy közleményére vonatkozólag szükségesnek látjuk a következő sorok közzétételét, melyeket illetékes kézből e napokbar vettünk. „*P. Kerekudvar*, jul. 28. A Vasárnapi Ujság f. é. 30-ik számában a régi magyarok arczképei között közlött ősöm Földváry Miklós arczképét azonnal megismerém, miután ezt több évvel ezelőtt bold. nagybátyám Földváry István 1847-ik évben volt huszárezredes kivánságára, valamint akkoron felsőausztriai lakos Földváry Sándor testvérem részére az eredeti után le is másoltattam. Annyival inkább meglepetve olvastam a kép leirásában *N—n* ur azon közlését: mintha a becses lapjában érintett Földváry Lajos, — Károly, — és Sándor urak ezen ősömtől származnának; holott tisztelet és becsület a derék hazafiaknak, ők velünk rokoni egybeköttetésben nincsenek. Földváry Károly és Sándor testvéreknek nevei e honban csak is a forradalom ideje, testvéröknek, a nem rég báróvá lett Lajosnak nevét pedig csak Pestre lett letelepedése ideje óta hallám emlitni; — amikor bold. Földváry Gábor, Pestmegye volt alispánja s 1847-ik évben főispányi helytartója, — és Földváry Ferencz, Hevesmegye volt alispánja s több izbeni országos követe, és később kir. tábla birája, mint nagybátyáimtól — kik mint közhivatalnokok akkori időben a haza előtt méltánylatban állottak, — emlitni hallottam: miszerint a nevezetteket ők nem ismervén, hozzánk rokoni egybeköttetéssel sincsenek, sőt, mint álliták, a Földváry-nevet talán nem is régen vették használatban. — Ellenben hogy a V. U.-ban arczképileg közlött Földváry Miklós, s ennek emlitett atyja, Gábor, nekünk valóságos ősünk, kitünik abból is: hogy ezek arczképei majd mindenik rokonnál megvannak, de ezt az azon látható családi czimer is igazolja, valamint az is: hogy irántuk nemzetségünk mai napig is oly kegyelettel viseltetik, hogy ezek keresztneveit (Gábort és Miklóst) maradékaikkal mindig használtatják, a mint ezt a jelenleg élő nemzedék számos tagja bizonyitja. Különben leszármazásunkról a most mintegy 80 éves, legidősebb rokon bátyánk, a Bécsben élő cs. k. kamarás Földváry Lajos, (de nem a közleményben érintett báró Lajos) valamint nemzetségünk igen régi levéltára — melynek első gondnoka Dezseőffy Otto, másod gondnoka pesti ügyvéd Glós Sámuel urak — bővebb felvilágositást nyujthatnának. Egyébiránt észrevételeimet tisztelt szerkesztő urnál — korántsem az illető, s általam ismeretlenül is igen tisztelt Földvári testvérek családi származása fejtegetése tekintetéből, hanem egyedül tulajdon rokonaim érdekében, a hibásan tett közlésnél fogva megtenni tartottam kötelességemnek. Aki egyébiránt stb. — *Földváry László.*

— *(Egy pár szó a régi harangokról s egyébről.)* A harangok körüli sürgés-forgás még most is tart. Nemrég levél érkezett Pestre Vidrátszegről (Marosvásárhely vidékéről) itteni derék harangismertető tudósunkhoz egy megfejtendő régi harangfelirattal, melyet Haller gróf ur lemásolt, és Biró Farkas ur által közöltetett. Alakját nem látván, a betük után itélve, a harang a XIV—XV. századból lehet. Szives köszönet mellett a megfejtő arra kéri Erdély régészet kedvelőit, hogy a marosvásárhelyi gyülésre minél több *megfejthetetlen* harangfelirat másolatát hozzák, és ha lehet, az Erdélyben létező legrégibb *magyar* feliratu harangot felfedezni segitsenek. Mindjárt egy érdekes tárgy az archaeologiai osztályban tartandó értekezésre! — Az ágyúk, taraczkok, öntött keresztek, kutak stb. szintén az ugynevezett kisebb művészetek közé tartozván, főleg ha feliratosak, meddő „művészet-történetünk" lapjai betöltésére, kiegészitésére, megbecsülhetetlen anyagul szolgálhatnának. — Ne keressük mindig csak a nagyszerü templomokat, hires romokat, vagy terjedelmes műépitményeket; gyakran a csekélyebb tárgyak is nagy történelmi becscsel birnak, s művészetünk kifejlődésére a középkorban helyes adatokkal szolgálnak.

félkészitmények; nehezebb érczipar; üveggyurma-, agyag- és kőipar. — III. csoport: Mezőgazdasági termények és félkészitmények. — IV. csoport: Malomipar és élelmi czikkek, — V. csoport: Borok és szeszipar. — VI. csoport: Fonó-, szövő és ruházati ipar; a következő alosztályokkal: 1. Szövő-ipar; vászonfélék és festő áruk. 2. Nehezebb szövő-ipar. 3. Szött-áruk. 4. Szabó-ipar. 5. Divatáruk, 6. Kesztyű-ipar. 7. Kalap-ipar. 8. Lábbeli-ipar. 9. Szűcs-, szürszabó és guba-ipar. 10. Selyem-, paszomány-, fonó- és köteles-ipar. 11. Kosárkötő-ipar. 12. Hajszövési és fonási ipar. — VII. csoport: Háztartási-, butor- és házi-ipar. — VIII. csoport: Vasipar. — IX. csoport: Nemes ércz-, nemes kő- és fémipar, a következő alosztályokkal: 1. Kézmű-áruk. 2. Bádogos- és egyéb ércznemü áruk. 3. Ötvös-ipar. 4. Látszerészet. — X. csoport: Bőr-, csont és kaucsukipar; a következő alosztályokkal: 1. Bőr-ipar. 2. Szijgyártó- és nyerges-munkák, 3. Bőrdiszművek és bőrönd-áruk. 4. Vizmentes szövetek. 5. Fésűs áruk. — XI. csoport: Műipar. Ez utóbbi csoportban van: Budapest főváros törvényhatósága műszaki és statisztikai tárgyainak részletes jegyzéke; háromszögös felmérési, szabályozási és lejtmérési munkálatok, valamint az ezek kivitelénél használt ujabb szerkezetü mérnöki műszerek; Budapest főváros statisztikai hivatalának közleményei; Budapest főváros ujabb nyilvános középületeinek homlokrajzi tervei és leirásai. Továbbá: 1. Épitészeti tervek, rajzok. 2. Czég-, czim- és üveg-festészet. 3. Fényképirás, stb.

S az itt elősoroltak csak egy részét jelzik az egész tárlat változatos „kis világának".

Az idézett csoportok tárgyai voltakép csak a kiállitás főhelyiségének az állami főreáltanoda diszes épületének termeit és csarnokait foglalják el. Ez épület mögött és oldalán magas palánkkal bekeritett 10,000 □ méternyi tér foglalja magában a kiállitás mellékhelyiségeit, melyek közül e czélra fából épitett három nagy csarnok emelkedik ki: az első a bánya- és vasipar nagyobb térfogatu és sulyu tárgyainak; a második a mezőgazdasági gépek számára emeltetett; mig a harmadikban az osztrák államvasuttársulat délmagyarországi bányáinak és hutáinak nagyszerü kiállitása foglal helyet. Ezeken kivül a kiállitási udvaron hosszu nyitott szinek, fészerek, s kisebb épületek vannak sokféle tárgygyal elfoglalva. Itt van az „Alföldi Iparlap" csinos kis pavillonja is, s a szegedi iparosok árucsarnoka, hol szép szegedi lyányok árulnak sokféle apró iparczikket. A téres udvaron szabad ég alatt sok tárgy van még elhelyezve, s az egész kiállitáson uralgó mozgalom zaját még neveli a gyakran próbálgatott kongó-bongó harangok zugása.

A reáltanoda előtti Dugonics-téren gondosan ápolt park terül el, mely egyszersmind a méhészeti és kertészeti kiállitás szinhelye.

S még mindezekkel sincs kimeritve a kiállitás képének futólagos vázlata. Meg kell emlitenünk, hogy a képzőművészeti társulat a főgymnázium épületében rendezett külön tárlatot; aug. 22-kén pedig a kalvaria-utczán kivül megnyilt a három napig tartó állatkiállitás, melyek mind különböző irányokban veszik igénybe a távoli vidékekről is folyvást nagyszámmal érkező közönség figyelmét.

A jury is megkezdte már működését; a biráló bizottságok aug. 23-án véglegesen megalakultak, a következő csoportok szerint: I. Faipar. II. Bányaügy, kőipar. III. Mezőgazdaság. IV. Malomipar, élelmi szerek. V. Bor- és szeszipar. VI. Fonó-, szövő- és ruházati ipar. VII. Háztartási, butor és házi ipar. VIII. Vasipar. IX. Nemes ércz- és fémipar. X. Bőripar. XI. Műipar. XII. Közművelődési tárgyak. XIII. és XIV. Gépek, gazdasági eszközök. XV. Középitészet, halászat. XVI. Állatok.

*

A hármas ünnepély alkalmából rendezett fogadtatások, diszlakomák, ünnepélyesebb vagy felköszöntésszerü beszédek s a dalos és tánczos mulatságok sok részletéről nem emlékezhetünk meg e sorokban. Csak a szegediek igaz magyar vendégszeretetét, a város hatóságának s egyes lakóinak előzékeny, gondos figyelmét a vendégek iránt kell még hangsulyozva kiemelnünk, mely magában is kedves emlék marad a vidékiek előtt ez ünnepi mozgalmas napokról. Egyelőre a kiállitásnak is csak vázlatos képét nyujthattuk. Lesz még alkalmunk e vázlatot kiegésziteni s ismertetésünket kimeritőbbé tevén, még elmaradt észrevételeinket is elő fogjuk adni a kiállitás egyes részleteiről. Eredményeiről és hatásáról pedig még sokáig fogunk beszélni, mert hosszu ideig érezni fogja a hazai mezőgazdaság és ipar azt az elevenitő erőt, melyet a szegedi országos kiállitásból meritett!

A IX-dik nemzetközi statisztikai kongresszus Budapesten.

A nemzetközi statisztikai kongresszusok czélja statisztikai kérdések megvitatása, s annak eszközlése, hogy a statisztika a különböző államokban egyöntetüen müveltessék, miáltal a különböző országok statisztikai adatai egymással egész pontossággal összehasonlithatók lesznek.

A statisztika valójában a jelen század tudománya, s a legsajátlagosabban vett társadalmi tudomány, melynek fontosságát még azok sem tagadják, kik az inductio módszerét — az egyes esetekről hasonlitás utján általános tételekre következtetést nagyon esetleges kimenetelü tudományos eljárásnak tartják. Kétségtelen, hogy most, midőn ugy szólva minden tudomány az összehasonlitó módszert követi: ezt a statisztikának is követni kell; hiszen lényeges haszna épen az összehasonlitás tanulságaiban rejlik.

Az I-ső statisztikai kongresszus 1853-ban Brüsszelben, a II-ik 1855-ben Párisban, a III-ik 1857-ben Bécsben, a IV-ik 1860-ban Londonban az V-ik 1863-ban Berlinben, a VI-ik 1867-ben Florenczben, a VII-ik 1869-ben Hágában, a VIII-ik pedig 1872-ben Szent-Pétervárt tartatott meg.

Már Hágában szó volt arról, hogy a legközelebbi kongresszus Budapesten tartassék meg, ekkor azonban a magyar küldöttek, kik akkor először jelentek meg statisztikai kongresszuson, nem voltak kormányuk által a meghivásra feljogositva, mig más részről az orosz küldöttek meghivásukat fényes igéretekkel támogathatták, igy tehát a VIII-ik kongresszus Sz-Pétervárt tartatott.

A VIII-ik kongresszuson a magyar küldöttek Ő Felségének engedélye folytán a magyar kormány által fel voltak hatalmazva, hogy a IX-ik kongresszus megtartására Budapestet ajánlják. Ez alkalommal Magyarországnak az északamerikai Egyesült-Államok és Svájcz voltak versenytársai, az állandó bizottságnak 1873-ban Bécsben tartott ülése azonban egyhangulag Budapestnek adta az elsőséget.

Ő Felsége Ausztria császára és Magyarország apostoli királya a nemzetközi statisztikai kongresszus munkálatai iránt érdekeltségét az által is nyilvánitotta, hogy a IX-ik kongresszus tiszteletbeli elnökévé József főherczeg ő cs. és kir. fenségét méltóztatott kinevezni.

A IX-ik kongresszus ügyeinek előkészitése és intézése egy szervező bizottság kezében van, melynek elnöke báró Simonyi Lajos kereskedelmi miniszter; alelnökök: Haynald Lajos, kalocsai érsek és Keleti Károly, miniszteri tanácsos.

A szervező bizottságnak, mint magának a kongresszusnak, öt osztálya van külön elnökökkel és titkárokkal. Az osztályok következők:

I. Elmélet és népesség. Elnök: Hunfalvy János tr.; titkárok: Herich Károly tr., Weisz Béla tr.

II. Igazságszolgáltatás. Elnök: Kellemesi Melczer István; titkárok: Takács Lajos tr., Székely Ferencz.

III. Közegészségtan. Elnök: Rupp N. János tr.; titkárok: Grósz Leopold tr., Balogh Kálmán tr.

IV. Föld- és erdőmivelés. Elnök: Korizmics László, Máday Izidor, Hoffmann Sándor.

V. Ipar, kereskedés, közlekedés és pénzügy. Elnök: Wahrmann Mór; titkárok: Mudrony Soma, Beöthy Leo, Graenzenstein Béla.

A titkárság tagjai: Cserey Manó, Dárday Sándor, Dobránszky Péter, Déchy Mór, Dobner Rudolf, De Gerando Attila Grobetty Lajos, György András, Kollerffy Mihály, Párniczky Ede.

A napi közlöny szerkesztői: Greguss Ágoston tr., Duka Marcel, Schwiedland Frigyes.

A kongresszus programmja a következő:

Augusztus 29-kén: a hivatalos küldöttek és az állandó bizottság tagjainak megérkezése és találkozása.

30- és 31-kén: az állandó bizottság összejövetele.

Szeptember 1-jén: 11 órakor reggel a kongresszus közgyülésének ünnepélyes megnyitása. A tisztviselők megválasztása. Közlemények. Délután: az osztályok összejövetele, ezek tisztviselőinek megválasztása.

2-kán: az osztályok ülései.

3-kán: pihenés vagy kirándulás.

4- és 5-kén: az osztályok ülései.

6-kán: közgyülés. Az osztályok jelentései.

7-kén: közgyülés. Vita az osztályok jelentései felett. Előleges vita a kongresszus legközelebbi helyének megjelölése felett. Befejezés.

8—10-kén: nagy kirándulás.

11-kén: az állandó bizottság összejövetele. Az elnökség változása. A hivatalos munkálatok befejezése.

A történelmi társulat kirándulása Gömörbe.

A történelmi társulat tagjai aug. 20-án indultak el a fővárosból a gömöri nagygyülésre. A megnyitó gyülést *Rimaszombaton* augusztus 21-én tartották, s onnan csoportokra oszolva a különböző levéltárak átkutatására mentek több felé. E kutatások eredménye minden évben becses történelmi adatok és okiratok szoktak lenni.

A gyülés tagjai közt vannak: Ipolyi Arnold beszterczei püspök, Szilágyi Sándor, Fraknói Vilmos, Szabó Károly, Pesty Frigyes, Nagy Iván fiával, Szinnyei József fiával, Deák Farkas, Zsilinszky Mihály, Fabriczius K., Tallóczy L., b. Nyáry Albert, Nagy Gyula, Balássy F., Töttösy, Cherven Flóris, Géresy Kálmán, stb.

Rimaszombatban a város és megye vendégszerető előzékenysége fogadta az érkezőket, s az egész város nagy érdekeltséget tanusitott az aug. 22-én tartott közgyülés iránt, melyet *Ipolyi* Arnold püspök nyitott meg, viharos tetszéssel fogadott, emelkedett szellemü és hazafias beszéddel. Méltó párja ez ama kitünő beszédnek, melyet a mult évi gyülésen Beszterczebányán tartott, mikor e város történetét fejtegetve, erőteljesen és történeti adatokkal bizonyitotta, hogy a polgárisult élet fejlesztésére meg volt a magyarokban a miveltség, s városaink épen nem a német befolyás által fejlődtek. Most a magyar nemzeti politikai egységről szólt, melynek eszméjét a magyar történetirás eddig minden körülmény közt hiven követte. Csak a politikai egység s összetartozás eszméje az, mely a birodalmak s államok nagy testét lelkesitheti, mely azoknak erős és tartós életét s müködési alapot ad.

„A magyar történet — mondá Ipolyi — a XVI. század előtt nem ismert hazafiatlan vagy épen nemzetiségi pártot; nálunk nem indult nemzetiségi harcz — mint Angliában. Csak a mohácsi vész után szakadt ketté a nemzet és történetirása; de akkor sem fajult nemzetiségi dulakodássá. Ujabban tettek némelyek e részben kisérleteket, de eredménytelenül. A nép zöme elismerte, hogy a magyar nemzet megosztá alkotmányát és szabadságát az ország minden nyelvü lakosaival; mindenki érzi, hogy e hazában otthon van. A magyar nyelv hivatalos jellege épen ugy nem veszélyezteti a más ajkuak nyelvét, mint nem veszélyeztette a latin nyelv hivatalos használata. Állami, vagy politikailag uralkodó nyelvek mindenütt vannak, voltak és mindig lesznek, mert okvetlenül szükségesek. Azok is történelmileg fejlődnek azokká; a közszükség és müveltség az államegység és összetartozóság eszméje teszi uralkodókká."

Történelmileg bebizonyitott tételként állitja, hogy a nemzetiségi eszme nem Magyarországban keletkezett. Inkább Franciaország nagy forradalma szülte ezt is. „A napoleoni világháboru s elnyomás kelté fel Németországban. Az orosz zsarnokság Lengyelországban. A német és dán Holsteinban és Olaszországban. Mindezekhez semmi közünk sem volt más, minthogy épen mi is Európa féligmeddig elnyomott nemzetiségeinek egyike voltunk." De mások nyelvét nem nyomtuk el soha, mi nem magyarizáltunk ugy, mint romanizált pl. Franciaország Elzaszban, vagy a hogy borussifikált a porosz Posenben, s germanizált a többi német tartomány a szlávok közt.

Ezen tényekkel szemben nálunk csak azon történelmi felfogás tartotta fel magát, melyet a történetirásunk nagy herosai hagytak ránk örökül — az államegység s a magyar nemzet eszméje. Ezen eszme az, mely kezdve a legrégibb legendáktól és krónikáktól, a hősi mondától s az évjegyzetektől átlengi egész történelmünket — még az olasz Bonfinnál, és idegen származásu jezsuitáknál (Pray) és a német nyelvü Engelnél és Feszlernél is.

Mi is magasan tartjuk tehát a magyar történetirás ezen nagy eszméjét, és repudiáljuk az ellenkező irányokat, s tiltakozunk ellenük, ha nem is kell félnünk tőlük, vagy czáfolnunk szavaikat. Megvetjük azon régi elavult és pogány eszmét, mely kizárólagos nemzetiségi theoriákban keresi üdvét s jövője ábrándos reményét. Mert mi régibb és erő-

Szeged ünnepnapjai.

Az alföld legnépesebb magyar városa kezdte meg először az országos kiállitások rendezését. Nagy buzgalommal, nagy erőfeszitéssel, de a buzgalomnak és erőfeszitésnek megfelelő sikerrel is mutatja be ez első tárlaton a magyarországi földmivelés, de különösen az ipar termékeit.

A földmivelő magyar alföldön egy tiszta magyar város, melynek nagy kiterjedésü határa némely vármegyével versenyez, mely tehát már csak e nagy terjedelmü határ miatt is nagy részében a földmivelésre van utalva, mind e mellett is első rendüvé, vagy talán a főváros után elsővé emelkedett az ipar terén az egész hazában! Ime Szeged életrevalóságának s országos jelentőségének bizonyitéka.

Maga a város az utóbbi évek alatt oly gyorsan épült és emelkedett, hogy mind az, a mi benne valóban városias, jó formán egy évtized műve. Palotaszerü házak emelkedtek benne egész sorokban, térei kitágultak, megszépültek, kövezete ujjá született, üzleti forgalma megélénkült. Olyas valamit látnak rajta, a kik az utóbbi évek alatt nem látták s most Szegedre utaznak, a minőt Pest mutatott az 1838-iki árviz után: gyors levetkezését a régi külsőnek s készülődést arra, hogy az európai sorba is beléphessen s ott becsülettel megállhasson a város. Mily jótékony hatásu Magyarország állami életére egy mivelt, élénk, tevékeny, nagy forgalmu s tiszta magyar város ott a Bácska és a Bánság szomszédságában! Mily hatása volna ma a fővárosnak, ha törzsökös polgári osztálya s egész lakossága olyan magyar volna, mint Szegedé!

A szegedi országos kiállitás sikere valóban a magyar szellem diadala, mert Szegeden nem fog senki más szellemet találni, mely számba vehető volna.

Maga a kiállitás is kiválólag magyar szinezetü. Együtt látjuk mind azt, a mit a magyar ipar hasznositható termel hazánkban, s látjuk, hogy az élet első szükségeit: a földmivelés, háztartás, épitkezés, ruházkodás stb. terén már képes a magyar ipar a maga erején előállitani, s nem megvetendő jelei mutatkoznak annak is, hogy a finomabb ipar, a miveltség haladásával mind keresettebb kényelmi czikkek ezer meg ezer nemeinek előállitása is kifejleszthető. Az ünnepek zajából megmarad e tapasztalás öröme és buzditó tanulsága, s ez örömben még érdemesebb részt venni az országnak, mint azokban a szintén dicséretre méltó ünnepélyekben, melyek ugyancsak ez alkalommal folytak le Szeged városában s melyekről szintén meg kell emlékeznünk.

*

Az országos dalárünnepély nyitotta meg a mozgalmas ünnepnapok sorát. Harmincznyolcz dalárdát emlegetnek, mely megjelent s a dalárok számát hét-nyolczszázra teszik. Roppant közönség részvéte mellett folytak le üléseik és versenyeik, melyek augusztus 17—21-ig tartottak. A pénteken augusztus 18-án tartott versenyben a fővárosi dalárdák és a pécsi nem pályáztak a jutalmakra. A siker mindamellett is nagyon dicséretes. Általában észlelhető volt a haladás a dalárdák részéről az utolsó, kolozsvári dalárünnepély óta. Különösen elmondható ez a kolozsvári dalkörről, mely az utóbbi két év alatt kitünő erőkkel gyarapodott s *Hann* karmester vezénylete alatt a szabatos kivitel s művészi árnyéklás oly magas fokára emelkedett, hogy jelenleg honunk legelső dalárdái között méltó helyet foglal el. Az ünnepélyeken kivül is leginkább e dalárda szerepelt a pécsi mellett, s buzgó elnökük, *Szász* Domokos kolozsvári lelkész vezetése alatt mindenfelé üdvözlésekkel kisértettek. A dijak következőképen osztattak szét: 1-ső *a kolozsvári* dalkör. 2-ik *a losonczi* dalárda. 3-ik *az ungvári* dalárda. 4-ik *a hódmezővásárhelyi* dalárda. 5-ik *a bonyhádi* dalárda. 6-ik *a nagyváradi* dalárda. 7-ik *a n.-zombori* dalárda, valamennyi szótöbbséggel.

A diszhangversenyben főleg Nádayné éneke, Huber Jenő hegedűjátéka, Aggházy Károly zongorajátéka és a hires pécsi dalárda arattak tetszést. A vasárnapi összelépésen Erkel Ferencz vezénylete alatt legtöbb hatást tett Rietz „Ó-német csatadala.“ Zimay László és Huber Károly szerzeményei szintén tetszésben részesültek.

Megemlitjük még, hogy *Erkel* Ferencznek ezüst névjegytartót, *id. Ábrányi* Kornélnak pedig egy serleget nyujtottak át a jutalmak kiosztása után, még a kolozsvári gyülés határozatából, elismerésül a dalárünnepélyek körüli buzgó fáradozásaikért. A dalárok nagy része már a hétfőn déli vonattal elutazott. Nem szabad azonban elfelejtenünk a 20 án vasárnap este tartott tánczvigalmat sem, melyet a népkertben a dalárok tiszteletére rendeztek, nagy közönség s köztük feltünő nagy számu szegedi szép hölgy részvétével. A bevétel ezer forintnál többre ment s szép összeg jut belőle a Dugonics-szobor még fedezetlen költségeire. A dalárok a lelkesült fogadtatás és vidám napok emlékét vitték magukkal s nem is fogják elfeledni a két év mulva következő viszontlátásig, mely a hatóság szives meghivása következtében *Pécsett* fog megtörténni.

*

A Dugonics-szobor leleplezésének ünnepélye nagyszerü szép jelenetté fejlett a Szegeden ez alkalommal összecsoportositott ünnepélyek által. Az országos dalversenyre összegyült dalárdák s a kiállitás megnyitását váró nagy közönség részvéte sokkal népesebbé tette az ünnepélyt, mint más hasonló irodalmi ünnepek szoktak lenni. De egyszersmind lelkesültebbé is. A lelkesedés lángja midőn ezereket hat át: nem csak terjedelemben, hanem emelkedésben és fennköltségben is hatványozva növekszik. Igy volt ez ünnepélynél is, mely augusztus 19-én, szombaton délelőtt folyt a megállapitott programm szerint.

Délelőtt 10 órára gyültek össze a városházánál a hivatalos testületek, vármegyék és városok küldöttei, egyházi hatóságok képviselői, irók és művészek, az összes dalárdák zászlóik alatt s negyven leányka nemzeti szinü szalaggal diszitett fehér ruhában, mindegyik koszorut hozva. Tiz órakor megzendült a városháza harangja s a nagy és diszes menet zeneszó mellett indult el a főreáltanoda előtt felállitott szobor terére, *Dáni* Ferencz főispán vezetése mellett. A lyánykák serge állta körül a virágdiszitéssel gazdagon boritott talapzatu szobrot, s a második kört a dalárdák zászlói képezték. Ott az előtérben foglalt még helyet a Dugonics családnak valamenynyi jelen volt tagja, valamint a kegyes tanitórendi szerzetesek, kiknek rendét diszité egykor az ünnepelt Dugonics is. Az ünnepély nyitánya a „Hymnus“ volt, melyet a jelen volt összes dalárdáknak félezeret jóval meghaladó serege énekelt az ősz Erkel Ferencz vezénylete mellett. Az emlékbeszéd következett ezután *Reiszner* János szegedi főjegyzőtől, előadva László másodjegyző által. Az irodalomtörténeti és életrajzi adatokban Dugonics pályáját festő s érdemeit kiemelő szónoklat után hatalmas ágyudörgés és a kiállitáson levő összes harangok megzendülése mellett lehullott a szobrot fedő lepel, s épen olyan jó hatást tett Izsónak e műve is, mint első álló szobra, a Csokonay-szobor, mely a magyar alföld másik nagy városát, Debreczent disziti.

Midőn a fehérruhás leánykák koszoruikat a gránitszobor talapzatára helyezték, a beállott csendben *Szász* Károly lépett az emelvényre s elszavalta ünnepi költeményét, melyet mult számunkból ismernek olvasóink. A hathatós szép előadás fokonként emelte a lelkesedést, mely közben-közben harsogó éljenekben tört ki, mig végre az utolsó versszakok, hol Dugonics érdemeit és Szeged városát dicsőiti s a hazafias érzés legmélyebb forrását fakasztja fel a költő: szünni nem akaró éljenzésre inditották az egész közönséget.

E lelkesitő jelenet után ismét *Erkel* Ferencz adott jelt, s az összes dalárdák a „Szózat“ énekelését kezdették meg, melynek ünnepélyes dallamát ezer meg ezer hang zengette együtt a közönség soraiból is.

Az ünnepély befejezése az volt, hogy Magyar Gábor főgymnasiumi igazgató Erkel Ferencznek, Dáni Ferencz főispán pedig Szász Károlynak mondott lelkes szavakkal köszönetet, hogy ez ünnepélyt részvétökkel disziték; Pálfy Ferencz polgármester Szegedváros közönsége és hatósága nevében köszönte meg Reiszner János főjegyző lankadatlan buzgalmát, melyet a szobor felállitása körül tanusitott.

*

Az országos kiállitásra térünk át, a legfontosabbra Szeged mostani ünnepélyei között. Nem kicsinyeljük a művészetet, elismeréssel adózunk az irodalom uttörőinek, de a nemzetek versenyében napjainkban inkább más téren foly az élet-halálharcz, s inkább más téren foly a jövő biztositásának munkája: az ipar terén, melynek, a költő szavaként,

> Ott van elő-őrse minden kicsi poszton,
> Ott ül türelemmel, gyár, huta, gép, hámor
> Zugaiban s vés, fúr, dolgozik és számol,
> Csáklya, gyalu, pőröly forog a kezében,
> Csatarendjök megfér egy-egy kicsi gépen,
> Nem alél, nem csügged, ha korán vagy későn
> Izzad koha mellett, kalapácson, vésőn;
> Szivós türelemmel vasat is meggyúrja,
> Czélja felé útját mindég maga fúrja.

A nemzetgazdasági harczban kell megállanunk helyünket, mert itt a bukás dicstelen és gyalázatos: az éhenhalás. Ez adja meg fontosságát minden olv mozzanatnak, mely anyagi érdekeink javulását eredményezheti a mezei gazdaság és ipar terén.

S a szegedi kiállitáson e kettő együtt jelenik meg bizonyságául annak, hogy nálunk a földmivelés és ipar érdekeinek okos alku utján minden esetre ki kell egyezni, s karöltve kell előhaladni. „Az ipar és földmivelés — mondá Simonyi miniszter a kiállitás elnökének, Dáni Ferencznek üdvözlő beszédére, a kiállitást megnyitó válaszában, — nem ellenségek, melyek egymással az uralomért küzdenek, hanem testvérek, melyek kölcsönös támogatásra és segélyre utalvák.“

Az általános üzleti pangás s az aratás eredményének nem eléggé kedvező volta miatt sokan tartottak tőle, hogy a szegedi kiállitás nem fog sikerülni, s legjobb esetben is, csak bővitett kiadása lesz azon kisebbszerü vidéki tárlatoknak, melyeket a megelőző években Kecskeméten, Apatinban és Ujvidéken rendeztek. Az eredmény kész czáfolat. A szegedi kiállitást, ha valamihez hasonlitjuk, csak a bécsi világtárlat magyar osztályához hasonlithatjuk: itt is, mint ott, az egész ország, vagy legalább annak irányadó nagy része megjelent munkája eredményét, szorgalma gyümölcsét fölmutatni. S ha egyben-másban a mostani szegedi kiállitás hátrányára ütne is ki az összehasonlitás, van elég oly előnye is, mely magasabban állónak tünteti föl e hazai kiállitást, mint Magyarország akkori megjelenését a népek versenyében.

A földmivelés, s általában a mezei gazdaság és mező-gazdasági ipar minőségileg kitünően van képviselve, de nem oly arányban, s nem annyi versenyző kiállitó által, mint egy oly országban várható lett volna, melynek eddigelé ebben áll fő ereje és gazdagsága. Az ezzel kapcsolatos mezőgazdasági gépipar és a hazánkban oly tekintélyes malomipar sincs hazai állásához elég méltóan képviselve. Első áttekintés után a mezőgazdasági ipar terén a gróf Károlyi György uradalmainak egy külön termet elfoglaló kiállitása, a békésmegyei gazdasági egylet gyüjteményes kiállitása, az osztrák államvaspálya társulatében levő délmagyarországi gazdasági tárgyak: ezek vonják magokra a figyelmet, s ezek tesznek ki a becsületért.

Az iparczikkek kiállitásának változatosságát és gazdagságát kevés szóval alig jellemezhetjük elég hiven. Midőn irásban akarunk számot adni benyomásainkról, s egyenként sorra veszszük mind azt, a mi figyelmünket leginkább megragadta, akkor látjuk csak, hogy ez egy valódi nagy kiállitás, melyről egy levél vagy egy rövid hirlapi czikk keretében méltó és hü képet adni lehetetlen. Csak a kiállitás név- és tárgymutatójának eddig megjelent első füzetét kell áttekintenünk, vagy a rendezés elve szerint fölállitott csoportok czimeit elsorolnunk, hogy kitünjék a kiállitás tárgyainak sokfélesége és gazdagsága, s ezek közt is a magyar ipar meglepően sok iránybeli fejlettsége. Ime a tárgymutató első füzetének főczimei:

I. csoport: Erdőtermények és félkészitmények, nehezebb faipar. — II. csoport: Bányatermények és

*

52-ik szám. Tizenharmadik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, deczember 30-án 1866.

Előfizetési föltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Csokonai szobormintája, Izsó Miklóstól.

Melyik várost illetné meg nagy Magyarországon méltóbban Csokonai Vitéz Mihály emlékszobra, mint Debreczent, a költő legállandóbb lakó- s végre temetkezési helyét? életének és hatásának sokáig élő tanuját, hol emléke még ma is számtalan hagyományos adomában elenyészhetlenül él és firól fira száll?

A nagy Debreczen, mely a népszerü költönek eddigelé csak egy egyszerü vaspyramisból álló síremlékét birja egyik temetőjében, lelkesen fel is karolta ez eszmét s ez évben már közel hozta a megvalósulás felé. Csokonai emlékszobra a jövő évben már disziteni fogja Debreczen egyik legszebb terét.

Hadd mondjuk el krónikai hűséggel a készülő Csokonai-szobor történetét.

A ki a régibb időkben Debreczenben megfordult, emlékezni fog, hogy a ref. nagy templom és a kollégium között egy disztelen, nagy tér terült el, mely kietlen pusztaságnál egyéb nem volt. Nehány évvel ezelőtt Debreczen számos lelkes polgára társulatot alakitott, mely e disztelen térnek csinos parkká idomitását tüzte ki céljaul. E tér eleinte csekély adakozások utján kezdett százados rondaságából kibontakozni. A csinosodás lassan haladt előre, mig Debreczen két lelkes fia, Csanak József és Szabó Lajos, gözmalmi volt igazgatók, egy fél évi, *14,000* ftnyi jutalékaikat egészen a tervezett kert céljaira adományozták. Azóta már egy testvérkert is keletkezett mellette a mult év tavaszán. E kertek *emlékkert* nevet nyertek, oly célból, hogy időről időre azokba elhunyt jeleseink emlékszobrai helyeztessenek el.

Közmegállapodás szerint a mult évben az ujabb kertnek egyik pontjára, mely a kollégiumra s azon utczára néz, a hol Csokonai Vitéz Mihály lakott és meghalt, e jeles költönk álló szobrának felállitása határoztatott el mindenek előtt. Több ezer forintnyi töke már készen állott e czélra már akkor; a mi még netalán hiányzik, azt további nemes adakozások utján reménylette a társulat megszerezhetni.

Csokonai szobra, Izsó Miklóstól. — (Fénykép után *Székely* Bertalan.)

Több kül- és belföldi szakértő megkérdezése s átalában a tárgy kellő megvitatása után, abban állapodott meg az emlékkerti társulat e czélra kinevezett választmánya, hogy miután Csokonai szobrát nem csarnokban vagy teremben, hanem az idő viszontagságainak kitett szabad téren akarják felállitani: e szobor nem lehet — a mi különben legszebb volna! — márványból faragva, hanem bronz-öntvénynek kell lennie. Minthogy pedig hazánkban ily öntöde, fájdalom, még nincs, oly módszerhez kellett folyamodni a választmánynak, hogy egy gipszmintát készittessen, melyen maga a szobor — talapzat nélkül — legalább is 2 láb magas legyen, s melyről aztán valamelyik külföldi öntöde számára a 7—8 lábnyi magas szoboröntvényhez hasonló nagyságu, tökéletesen kivitt, agyag- vagy gipsz nagy minta készülhessen.

Némi meghiusult másnemü kisérletek után a jelen év elején a debreczeni emlékkerti választmány szép tehetségü, fiatal magyar szobrászunkra, *Izsó Miklósra* vetette figyelmét, meghivta Debreczenbe s ott a legvendégszeretőbb fogadtatás mellett fiatal szobrászunk csakhamar megköté az alkut, s a kis mintának elkészitésére kitüzetett a határidő; s annak el vagy el nem fogadásától függött azután a nagy mintának kivitele is.

Izsó Miklós, a ki kapva kap az alkalmon, hogy dolgozhassék, s hogy müvészeté-

nek eredményeit bemutathassa, alig hogy elvégzé Pesten nagy elismerésben és másod jutalomdijban is részesült Széchenyi-szobormintáját (mely tagadhatlanul legjobb volt a kiállitott minták között, de melynek sorsa felett eddig érthetetlen balcsillagzatok uralkodnak), tüstént vidéki magányába vonult, hogy Csokonai szobrához a szükséges tanulmányokat zavartalanul megtehesse. Végre ez évi október elején a két lábnyi magas kész gipszmintával megjelent Debreczenben s a minta — melynek fényképi rajzát mellékelt képünk adja — a kaszinó termében közszemlére és birálatra kiállittatott. Tömegesen látogatták a debreczeniek; avatott és avatatlan megtette észrevételeit, mi azonban csak azon átalános érdekeltséget tanusitotta, melylyel a debreczeniek kedvencz költöjök s bizonyosan a magyar szobrász müve iránt is tanusitottak. Lehetett itt százféle, jó és rosz megjegyzést hallani. „Hosszu a láb a testhez! — Erős a lábikra a czombhoz képest! — A homlok nem domboru, lapos a koponya! — A csizma nem magyar szabásu; a nadrág és mente nagyon sok ránczot vet! — Meglátszik, hogy Csokonai maga varrta zsinórját nadrágjára, mert a jobb czombján le is feslett! — Nagyon messze áll a jobb kéz a lanthoz, nem adja ki a „stellung“, hogy pengetni akarja! — Nem hordott ily rojtos nyakravalót Csokonai, haja nem volt ily fürtös! — Hát a csikó bőrös kulacs hol maradt?“ — stb. stb. Még százféle variatióban nyilatkozott a biráló közvélemény, melynek némely részét bizonyosan hasznára is forditja a müvész, ha majd a nagy minta elkészitésére kerül a dolog.

Az emlékkerti választmánynak, miután az avatottabb közönség nézetét is meghallgatá, teljes tetszését nyerte meg a szobor s csupán nehány kisebb észrevétel tétetett a minta nagyban kivitele esetére. S ha a minta rajzát vizsgáljuk, itéletében mi is osztozunk. Izsó a szoborban azon pillanatot állandósitá, midőn a költőnek egy lelkesitő gondolat villan meg agyában s borágra akasztott lantját baljába véve, jobb kezével azt pengetni készül. A költői lelkesültség s eszmevillanás a kis mintán kevésbbé tünik ki, s azért Izsó igen okosan cselekedett, midőn a kis mintán kivül Csokonai életnagyságu mellszobrát is készité; mely ugyanakkor szintén ki volt állitva, s melynek fényképét szintén láttuk. E fő valóban gyönyörü s ezt fogja majd a nagy mintán felhasználni.

Akadtak még öreg urak Debreczenben, kik Csokonait személyesen ismerték, s ezek azt állitották a nagyban vésett főről, hogy a hasonlatosság igen jó, csakhogy Csokonai nem ugy hordta haját, mint e szobor, hanem olykor olykor görbe fésüjével hátra fésülte haját. Azonban Csokonainak minden eddig ismeretes arczképe, még a Márton Józsefféle kiadás rézmetszése is (mely leghübb arczképnek mondatik) Csokonait homlokára eső hajzattal ábrázolja: e részlet megváltoztatása tehát nem látszott szükségesnek. Izsó annyiban idealizálta kissé a homlokra lelógó hajat, hogy nem simán fésülte azt le, hanem a plasztika kivánalmai szerint kissé elváló fürtökbe szedte, a mi az arcznak költöibb kifejezést ad.

A kis mintát e szerint elfogadván a debreczeni emlékkerti társulat, most a nagy minta elkészitését is Izsó Miklósra bizta, a ki nehány hét óta Debreczenben már erösen is hozzá látott annak javitott s némi részben módositott kiviteléhez. — Azután következik majd a szobor bronzba öntése, a mi valószinüleg valamely müncheni öntödében fog véghezmenni, szintén Izsó személyes felügyelete mellett, hol ő különben is hosszabb ideig foglalkozott nehány évvel ezelőtt.

Csokonai szobra, ha elkészül, a terv szerint, 12—14 lábnyi talapzaton 8 láb magas lesz. Szivünkből ohajtjuk, hogy az mind Debreczen városának diszére, mind a magyar müvésznek becsületére szolgáljon.

Még csak annyit tartozunk megemliteni, hogy a szobor létesitése körül legtöbb érdeme van az emlékkerti társulat elnökének, az áldozatkész Csanak Józsefnek, és Debreczen egyik legbuzgóbb s legértelmesebb polgárának, Komlóssy Imrének, kiknek önzetlen, lelkes törekvéseivel Debreczen városának minden közügyeinél találkozunk.

Leng a zászló . . .

Leng a zászló ujra ott fenn,
Honfikar emelve tartja;
Nem halt ki még Árpád népe,
Él az ősök büszke sarja!

Tárogató mélyen hallgat,
Csatamén nem nyerit, tombol, —
Bár a zászló leng, — de harczra
A dalia most nem gondol.

Körötte ujra éledez
Alvó hősök felett a hant,
Könyet ejt rá, — és elmereng:
Mit álmodhatnak ott alant?

A magasban nem kóválygog
Turulmadár vijjogással;
Fehér galamb repül elő,
Szájában egy olajággal.

Repülj, repülj fehér galamb,
Szállj le az ország szivébe,
Ott tedd le az olajágat
Ős Budavár tetejébe.

Repülj onnan fehér galamb
Kunyhóra és palotára,
Üdvözöljön mindenütt a
Felhőtlen ég mosolygása.

Terhes Barna.

Egy áldomás.

Hires kürtje hős Lehelnek!
Jöszte hozzám, jöszte, sorban;
Megcsókollak, megölellek
Örömemben, bánatomban;
És azután harczra zendülj . . .
Hopp! Előbb még szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Hejh, ha gazdád most fölkelne,
És a sirból itt toppanna!
Megcsodálná órjás lelke
Hogy a magyar igy vigad ma:
Léhán, lustán, renyhén, restül . . .
Hopp! Előbb még szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Lenne holtnál halványabb,
S mint oroszlán, olyan mérges:
Hogy nincs, a ki hős Konrádnak
Oda vágjon a fejéhez —
Poharastul és nedvestül . . .
Hopp! Hanem hát szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Hajdan szóltál véres harczra;
Most? . . . a vértől borzadunk már,
S vér helyett köny hull az arczra
Békevemhes századunknál,
Mely talán majd egeret szül . . .
Hopp! Hanem hát szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Jászkunoknak drága kincse,
Hires kürtje hős Lehelnek!
Most beléd, hogy szerte hintsed,
Csak egy titkos szót lehellek;
Hegyen, völgyön sird keresztül . . .
Hopp! Előbb még szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Kiüritem a honért.

Pájer Antal.

Az aquarium.

(Vége.)

Kezdjünk most hozzá az állatok elsorolásához, melyeket az aquarium lakóivá tehetünk és a melyek azt tulajdonképen megelevenitik. Ezek közt a Chinából származó *aranyhal* (cyprinus auratus) a legelső helyet foglalja el, bár azért szerényebb külsejü, honi kis halainkat sem szabad elhanyagolnunk, annál kevésbbé, mert a mi *potykánk* (cyprinus carpio) az aranyhallal közel rokonságban van, mivel mindketten egy nemhez tartoznak. Azért a mi halaink közül egynehány apró példányt vagy magunk fogunk, vagy a halászoktól veszszük meg, ugyis nem szeretik ők, ha más valaki avatkozik mesterségükbe. Legnehezebb ezen kis halakat elevenen haza hozni, mert a viz, melyben átszállitjuk, csakhamar megmelegszik s megromlik, ugy hogy szerencsének tarthatjuk, ha a fele életben marad. Azért a halászatot hüvös és borult napokon kell tartanunk.

Az állatország fokozatában a halakhoz legközelebb esnek a hüllők (amphibium), melyek szervezetüknél fogva egy lépcsővel amazok fölött állanak. Jaj, de annál csekélyebb becsben részesülnek a nagy közönség előtt, mivel külsejük, mint mondják, undoritó és természetük félelmes. Az igazi természetbuvárnak semmi sem undoritó, és ha az volna is, az ismeret érdekessége fölülmulja azt, s lassanként hozzá szokunk a csunyához is, sőt idővel, érdekesnek találván, meg is szeretjük. Mindamellett nem akarom itt hamarjában a szives olvasót, főkép a gyönge idegzetü nőket a hüllők részére meghóditani, és azért előre megmondom, hogy az aquariumba csak egy-két *tavi gőtét* (triton cristatus et lineatus) kivánok fölvétetni, melynek eleven mozdulatai, sugár teste és kitünő szinezete csakhamar le fogja győzni azon ellenszenvet, melylyel ellene méltatlanul viseltetünk, sőt meglehet, hogy nemsokára kedvenczünkké válik. Hogy pedig a tói göte egyáltalában nem mérges, azt különösen kiemelem, mit csak azért ismétlek e helyen, hogy a nőket mindenesetre megnyugtassam, különösen mivel őket is az aquarium megkedvelésére szeretném megnyerni. Tudvalevő dolog, hogy a nőkebel, szendesége által, a természet csodás müveinek, különösen a kisebb állatvilág csendes buvárlatára igen alkalmas; a nők, fogékonyeszük és türelmes kedélyüknél fogva szeretnek és tudnak ily apróságokkal sikeresen bibelődni. Csak Huber természettudós nejére kell emlékeznünk, ki, miután férje megvakult, annak a méhek életmódjáról tett észleléseit, maga folytatá, és igy képessé tevé őt arra, hogy nevezetes munkáját a méhekről bevégezze. Nemkülönben említésre méltó Merian asszony, ki női félelmességét legyőzve, Surinamba utazott, hogy az ottani rovarokat észlelhesse és a természet után hiven lerajzolhassa. — A békákról nem is merek említést lenni, ámbár a kecses kis *zöld-béka* a sziget harasztján méltó helyet foglalhatna el. A *békaporondot* pedig, mint a halak és tritonok kedvencz eledelét, ugy szintén a *czenket* vagy *ebhalat* érdemes volna vizlakunkba fölvenni, mert a czenk átváltozásai (metamorphosis) igen érdekes látványt nyujtanak és érdemesek a megfigyelésre.

Következnek a puhányok családjából az édesvizi *csigák*, melyek fontolva haladó lépteikkel az aquarium érdekességét nem kis mértékben növelik. A csigaház épitésére nézve két feltünően különböző alakzatra bukkanunk. A csigaház tekeredései t. i. vagy laposak, mint a *tányércsigáknál* (planorbis) vagy pedig orsódad alakban alányul-

először meglátja, szivében azon titkos gondolat támad: ez az, a kit én, mióta tudom hogy férfi vagyok, mindig kerestem; ha megnyerném hajlandóságát, kész volnék még ma nőül venni.

Az asszonyság Abaházy Miklós ur után kérdezősködött. Az ifju udvariasan meghajlott s mondá, hogy ő az, a kit keresnek.

— Levelet hozok Tabódy Máté notárius uramtól; de lelkemre kötötte, hogy egyedül csak Abaházy urnak adjam át, és igértessem meg vele előre, hogy a mint átolvasta, ezer darabra szakitja.

— Tabódy Máté uram bátran bizhatik hallgatagságomban. Ő az első a városban, a ki velem idegennel nagy szivességet cselekedett, s én, bármi legyen levelében, a kínpadon sem vallanám ki irata tartalmát.

Erre az asszonyság átadá a levélkét, mely be sem volt pecsételve, és olvasá:

„Nem kell busulni. A patikás (pedig nem is nemes ember) titkon velünk tart. Adott nekem valami szert, a mi nem árt az embernek, de ha borba keverjük s meglocsoljuk vele a pecsenyét, olyan gonosz fertelmes szagot, és oly galád izt kölcsönöz, hogy két lábon járó tollatlan állat (mint egy görög filozofus az embert definiálta) inkább ezerszer meghal éhen, szomjan, mint csak egy falatot, respective egy kortyot lenyeljen belőle. Én irtam ezt . . . a kinek nevét tekintetes B . . . . né asszonyság megmondta.“

Az ifju a papirt oly apró darabokra tépte, hogy a ki ismét össze akarná rakni, körülbelől oly munkája lenne, mint az angyalnak, a ki az érczolvasztóba esett ember gőzzé vált testének elpárolgott részecskéit fogja összeszedni a feltámadás napján.

Egyéb teendő nem volt, mint a kortesek megmaradt részét annyira folyvást itatni, hogy legalább reggelig egy se juthasson közülök eszméletre. A mi az elmenteket illeti, ezek ugy is az elveszett juhok közé számittattak, ha ugyan a helybeli patikástól adott szerek fordulatot elő nem idéznének.

Különben pedig minden arra mutatott, hogy a válság pillanata elérkezett Békésmegyében. Ime a városi jegyző, a kinek hivatala egyenesen az uraság szeszélyétől függött, titokban már az ellenzékhez csapott át. Patikás uram sem állhatott többé ellen lelke ösztönöző sugalmának, s bármily büszke volt eddig rá, hogy az (udvari gyógyszerészek példájára) magát a vármegye és az uraság patikáriusának nevezte, mégis a midőn a lehetőség első reménysugara csillámlott fel, hogy immár a dolgok rendje megváltozhatik, rögtön megforditá köpönyegét. Talán mert a vármegyét, mely a szegények és a rabok által elfogyasztott gyógyszert fizetni szokta, nem akarta elveszteni. A kastély urai különben is csak Morison piluláival szoktak élni, ha ugyan létezett már ezen időben e hirhedt gyógyszer: de hogy más hozzá hasonló már ismeretes volt, senki se kételkedjék, ha mindjárt nem hirdették is csodatevő erejét a lapokban oly zajoskodással, mint napjainkban tapasztaljuk.

Az ifju megköszöné B . . . . né asszony szives közbenjárását, és ajánlkozék, hogy haza kiséri őket.

A változatosságokban oly gazdag napot nem is fejezhette be szerencsésebben. A rút iszákosság és kortes-kurjongatások után, nehány szót váltani egy derék anyával, a kire az igen ovatos jegyző ily fontos s rá nézve életbevágó titkot mert bizni! Aztán betekinthetni Rózsa kisasszony szemébe is, ezen gyönyörü szép szőke és kékszemü leánykának, a minő az ifjunak eddig csak álmaiban szokott megjelenni! (Folyt. követk.)

József cs. kir. főherczeg, Magyarország volt nádora.

(Vége.)

Az 1805-ki országgyülés a háboru veszélyei miatt egy hónapig sem tarthatván, Ferencz király az 1807-i april 5-ére Budára hirdetett ki uj országgyülést. A nádor helyzetét ezen gyülés tárgyai s a kormány bevallott szándékai fölötte sulyossá tették. Egy részről a birodalom és uralkodóház érdeke, másrészről a nemzet alkotmányos jogai állottak egymással szemben. Az előitéletektől elfogult nemesség gyakran oly kiváltságairól sem akart lemondani, melyek az egész haza világos hátramaradására állottak fenn s bizodalommal sem viseltetett a felülről inditványba hozott, bár gyakran ilyen üdvös reformokhoz. E kényes helyzetben József nádor férfias egyenességgel és igazságos részrehajlatlansággal fogta fel az ügyeket s függetlenül hajlott most a kormány, majd a nemzet részére. E gyülésén tartotta egyik legfényesebb beszédét a „király, haza, alkotmány és nemzeti jólét“ érdekében, s az elutasithatlan korszerü reformok utjának egyengetésére. Mindazáltal ezen országgyülésen a kormány és nemzet közti ingerültség a legmagasb fokra hágott. Az indulatok ezen ingerült hullámzásában is csak a nádor közbenjárása szerzett némi csillapodást s a mennyire csak tehette, sértetlenül kivánta fentartani a nemzet megtámadott jogait s barátságos, nyájas rábeszélései s értelmi sulya által sok eszmét tisztogatott, sok előitéletet kiirtogatott mind fenn, mind alant.

Az 1808-i aug. 28-ára Pozsonyba összehivott országgyülés főtárgya a királyné (Ferencz király második neje, Mária Ludovika) koronáztatása volt. De a kedvező pillanat hatása alatt a nádor kieszközlé akkor azt is, a mit a mult országgyülésen elérni nem lehetett, hogy t. i. a rendek a királynak három évre általános nemesi felkelést és 20,000 ujonczot ajánlottak. Ez alkalommal alapittatott meg, a nemzet régi kivánata szerint, a magyar hadi akademia (a királyné neve után Ludoviceum), melyre a hazafias adakozás azonnal mintegy másfél millió forintot gyüjtött össze. Ez intézet főigazgatását a nádor vállalta el, s annak Váczon mielőbbi fölépittetését s életbeléptetését mindenképen siettette. Az épület nagy részben el is készült, azonban a közel megnyitást az ujra kiütött háboru bizonytalan időkre elnapolta. A nádort ismét a nemesi had felállitásának gondjai foglalták el. Napoleon ismét sebes menetekben közelgett Bécs felé. Ferdinánd főherczeg s koronaörökös máj. 1-jén s Mária Ludovika királyné máj. 5-én Budára menekültek. A nemesi hadsereg Győr mellett pontosult össze egy főtáborban. — A franczia hadsereg egy része csakugyan a magyar földre is betört, osztogatván mindenfelé Napoleon kiáltványait, melyekben a magyar nemzetet külön király választására, elszakadásra stb. szólitotta föl. Győr sikjain ekkor történt a franczia s osztrák hadcsapatok között azon ütközet, melyben a magyar nemesi fölkelősereg is részt vett. József nádor Komáromba vonult, hol akkor a király s több főherczeg is tartózkodott. Átalában ezen hadjáratban rendkivüli tevékenységet és pontosságot fejtett ki.

A Ludoviceum ügye az alatt nem haladt előre. Számos körülmény jött közbe, melyek a megkezdett épités félbeszakasztását parancsolták. Ez történt a nádor figyelmének másik kedvencz tárgyával, a nemzeti muzeummal is, melynek kincseit, nehogy a háboru veszélyeinek kitéve maradjanak, Nagyváradra szállittatá, honnan csak 1810-ben kerültek vissza.

Az 1811-ik év szomoruan folyt le Magyarországban. A birodalombeli nagy pénzkrizis, mely által, a papirpénz csökkenése mellett, mindenki vagyonának négyötödét egyszerre elveszté, nagy rémülést okozott e hazában is. Az országgyülés ez évi aug. 25-ére hivatott össze Pozsonyba. Ennek főtárgya a megrenditett közhitel helyreállitása volt. Azonban a hosszu viták sikertelenek maradtak, mert a kormány tervei homlokegyenest ellenkeztek a rendek akaratával, s az országgyülés 1812. jun. 1-én eredménytelenül záratott be. A nádornak nyilvánosan megköszönték, hogy a szabad szólást a tanácskozlatokban oly erélyesen fenn tudta tartani.

Végre a hosszas háboru is végét érte. Napoleon, kit oroszországi hadjárata s a lipcsei ütközet egészen megtört, megszünt az ausztriai birodalmat nyugtalanitani.

A lipcsei ütközet diadalaitól visszatért fejedelmek 1815. okt. 24-én Budára érkeztek. Ferencz osztrák császár és magyar király, Vilmos porosz király és Sándor orosz czár e napokban Budán József nádor vendégei voltak, ki fényes mulatságokkal fogadta őket. — Ugyanazon év aug. 30-án lépett második házasságra Hermina, anhalt-bernburg-schaumburgi herczegnővel, kivel azonban ismét csak két évig élte a családi élet örömeit. Azon órában, melyben férjét szerelme kettős zálogával Hermina és István ikergyermekekkel megajándékozta, 1817. szept. 14-én dült a szeretett nő a halál karjaiba.

A magyar nemzet ujjászületésének s komoly haladásának korszaka voltaképen az 1825-ki országgyüléssel kezdődik, s a siker, melyet felmutathatott, nagy részben József nádor érdemei közé számitandó. Bármi izgatott és heves volt is a küzdelem egyes tárgyakban, a hódolat a nádor szellemi felsősége és hazafiui buzgalma iránt minden alkalommal élénken nyilatkozott. Ekkor alapittatott meg többi között gr. Széchenyi István nagylelkü kezdeményezése folytán a magyar tudós társaság, s az alapitók között első helyen állott a nádor 10,000 ftnyi ajánlatával, elvállalván az intézet pártfogói czimét is. — Átalában ez idő óta az lett minden törekvése, hogy egy részről az alkotmány jótéteményei, a jogok és terhek a nemzet minden osztályára aránylag egyenlően kiterjedjenek; más részről az értelmiség nevelése s anyagi javitások által a minden oldalu pangást jobblét, a szegénységet és nyomort a haza felvirulása és gazdagsága váltsa fel.

Az ezután egymásután rendesen következett országgyüléseken, mint a főrendi tábla elnökét, kiváló szerep illette. S az ő buzgalmának s állhatatosságának lehetett nagy részben köszönni, hogy az alkotmányos jogok annyi küzdelem után végre némi megállapodást és biztositást nyertek. Neki köszönheté a nemzet, hogy a sajtó, a nemzeti kifejlés e leghatalmasabb eszköze, az 1840-i országgyülés után tágasabb tért nyert. Nemzetiségünk ügyét illetőleg épen oly nagy József nádor érdeme. A magyar nyelv diadalát minden módon könnyitette közügyeinkben. Az ő közbenjárása mellett lett törvénynyé 1844-ben, hogy jövőben a király is magyarul szóljon a nemzethez s minden közügy e nyelven tárgyaltassék. Sőt midőn a nemzet képviselői az ősz nádor iránti kegyeletből, ki a magyar nyelvet tökéletesen értette ugyan, de beszélni nem igen tudta, őt önként fel akarták menteni a törvény kötelező ereje alól: akkor a nádor nem fogadta el a gyöngéd ajánlatot, hanem magát szintugy, mint más polgárt, alá kivánta vettetni a törvény kötelezésének. Különben csöndes, értelmes, világos előadása tiszta, klassikai latinsággal folyt ajkairól.

Az ország kormányzata mellett gondjainak egyik legkedvesebb tárgya Pest város virágzása, emelése volt, azt ohajtván, hogy az szép, nagy, gazdag, európai hirü város legyen. Midőn József nádor 1796-ban a hazába jött, akkor Pest még egy 20—30 ezer embert számláló disztelen utczáju kis város volt. Ő alkotta itt az első szépitő biztosságot s a városnak uj épitési rendszabályokat adott. Az 1838-i nagy árviz idejében és után valódi védangyala volt a sokat szenvedett városi lakosságnak. A korábban Váczra tervezett Ludoviceum roppant épülete végre Pesten épült fel, de fájdalom, mai napig sem adathatott át eredeti hadi akademiai rendeltetésének, mert azon nehézségeket, melyek az intézet tannyelve miatt a kormány és nemzet között keletkeztek, a nádor sem birta kiegyenliteni. Nagyobb sikerrel járt el a nemzeti muzeum épületének felállitásával, mely a nemzet adakozásaiból s a nádor által vezetve az 1836-i országgyülés után szerencsésen be is fejeztetett. — Különben alig volt közhasznu egyesület ez országban, mely az ő pártfogó kegyével ne dicsekedett volna. Ilyen volt a közintézetek között a m. akademia, a Kisfaludytársaság, m. gazd. egyesület, term. tud. társulat, a kisdedóvókat terjesztő egylet. stb. Az okszerü gazdászat terén ő maga ment elől fényes példával. Alcsút és Kis-Jenő uradalmaiban valódi mintagazdaságokat állitott fel a jószágkezelés és észszerü gazdálkodás szempontjából, s egyegy elhagyott sivatagból pár év alatt paradicsomot tudott alkotni. Későbbi éveiben legörömestebb időzött alcsúti birtokán s mind végig a természet örömében s a tudományok ápolásában s élvezetében találta legfőbb örömét. Nagy kedvelője volt a szépművészetnek is, csak a szinháznak nem volt barátja, melybe, kivált idősb korában, soha sem járt.

Harmadik neje Mária Dorottya würtembergi herczegnő volt, kitől egy fiu s két leánygyermeke született s kivel boldog házasságban élt élte végperczeig.

*

1846-ban telt le nádori méltóságának félszázada. A nemzet nagyszerüleg, nemzetileg kivánta megülni szeretett nádorának félszázados emlékünnepét. November 12-dike lett volna a kitüzött nagy nap. Azonban ez időben a főherczeg egészségi állapota oly aggasztóvá vált, hogy az ünnepely a nádor felgyógyultáig elhalasztatott. A felüdülés iránti remények azonban nem valósultak. József nádor 1847. jan. 13-kán fokonkinti elgyengülés következtében családja körében s betegágyához sietett gyermekei karjaiban reggeli 9 órakor örök nyugalomra szenderült. Tetemei jan. 18-án tétettek le a budavári főherczegi sirboltba.

Neve megérdemli, hogy fenmaradjon a késő unokák emlékezetében is. S Pest polgárait illeti első sorban azon kegyelet, hogy a nagy nádor emlékszobrát a főváros egyik szebb terén mielébb felállitsák.

A brüsszeli városház.

Európa fővárosai közül talán egyikben sincs oly nevezetes tér, a mely ugy épitészeti mint történeti nevezetesség tekintetében a brüsszeli „nagy piacz"-ot fölülmulná; s az itt levő épületek közt is legkitünőbb azon diszszel épült városház, melyben négy század óta a brabanti főváros sorsa és története mintegy öszpontosul, s melyhez oly sok nagy történeti emlék van csatolva.

Maga a tér a történet lapjaira véres betükkel van följegyezve, s ép oly emlékezetes, mint a budai „Szt. György-tér" reánk nézve. A nagy népbajnok Anneessen, a valódi szabadsághősök Egmont és Horn fejei ott hullottak porba; s azon tér volt egyszersmind tanuja a nép örömeinek, ott tartattak a lovagjátékok s népünnepek, melyek sokszor oly tarka vegyületben váltakoztak.

De térjünk át magára azon nevezetes épületre, mely ezuttal képünk és ismertetésünk tárgya.

A brüsszeli városház épitését még 1401-ben kezdték meg, s azon század közepe táján, Merész Károly uralkodása alatt lett befejezve. A góth stilban készült épület diszéről mellékelt képünk szebb fogalmat ad, mint a minőre bármily leirás képes.

A ház kétemeletes, s földszintjén eredeti góth stilban épült 17 oszlopcsarnokból álló torony nácz nyúlik végig. Az emeleteken összesen 44 ablak van, közben pompás diszitményekkel. Az épület négy szögletén nyolczszögü tornyok emelkednek. A főtorony, mely sugár és merész alakjával valódi példányszerü a maga nemében, nem az épület közepén, hanem a 11-ik oszlopzat után emelkedik. A népmonda azt tartja, hogy az épitész, ki a symmetria ellen ezen hibát elkövette, tévedését észrevevén, öngyilkossá lett bánatában. Ez természetesen nem áll, mert a palota nyugoti oldalát, a toronytól jobbra, csak 1444-ben kezdték épiteni, midőn a keleti rész már rég készen volt; a mint az ablakok különböző diszitményei is mutatják, hogy e két rész nem egy időben épült, de azért szépség és disz tekintetében nem áll egyik a másik mögött.

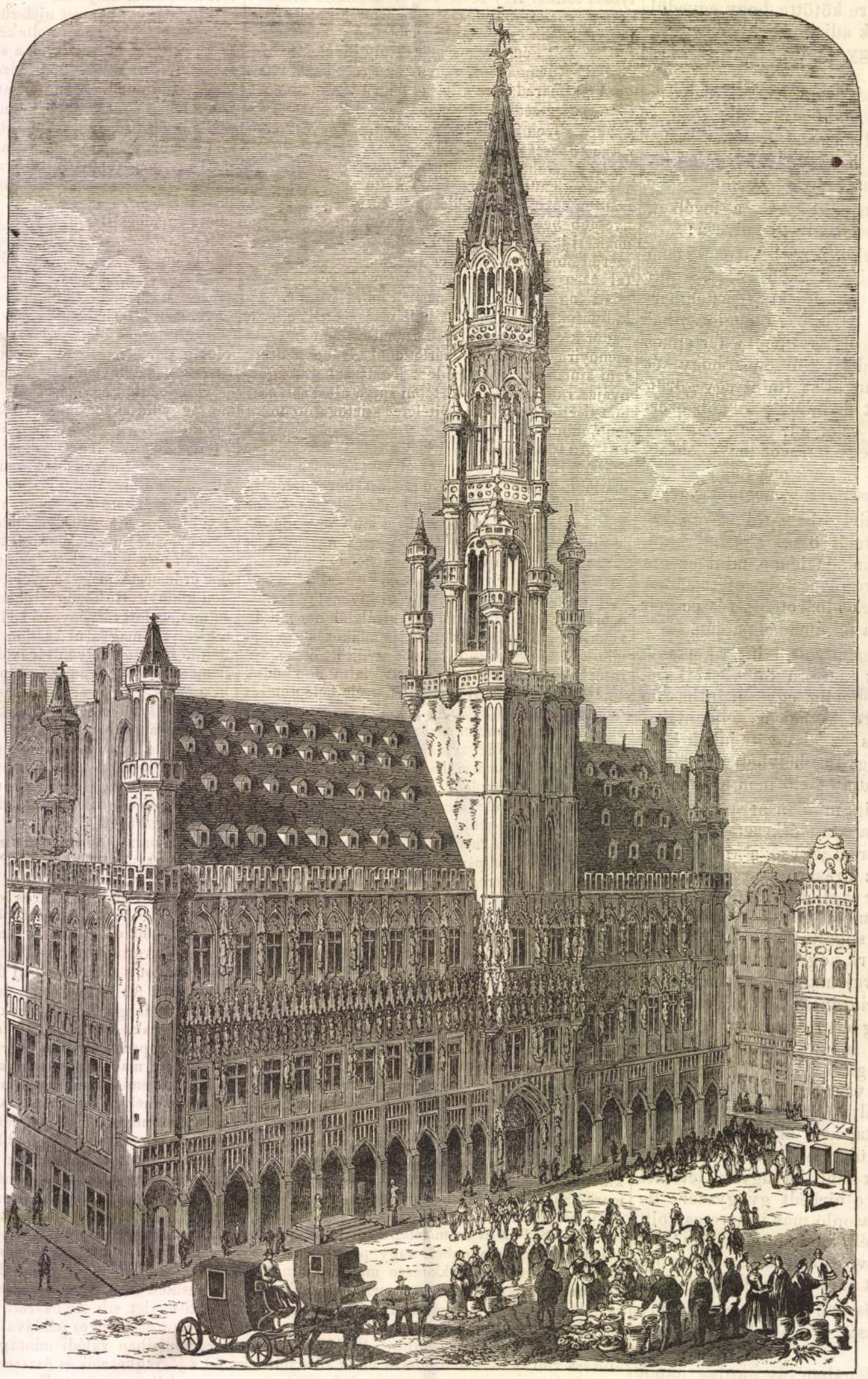

A brüsszeli városház.

Legszebb része azonban a gyönyörü középtorony, melynek izlés és szépségre nézve alig van párja. A négyemeletü négyszögü alapon, háromemeletes nyolczszögü torony emelkedik, mely ismét diszes pyramisban végződik. A rajtok levő ablakok kitünően emelik amaz öszhangot, mely az egészen elömlik. A pyramis csucsán egy aranyozott gömb van, melyen Szent Mihálynak a város védszentjének szobra áll, ugy alkalmazva, hogy a leggyengébb szellő lebbenésére a szél iránya felé fordul, s igy szélvitorlául szolgál. Ezt azonban most magas helyéről levették a földre, de ujra aranyozva ismét föl fogják helyezni.

Az egész épület különben rendkivül szilárd. Maga a palota 18′ 7″ magas, mig a torony, réz védszendjét is oda számitva, 350′ 3″ magasságba nyulik föl, s igy roppant magasságig emelkedik a nagy piacz szine fölött.

A m. akademiai palota szobrai.

Az akademiai palota homlokzatának egyik diszét a rajta látható álló szobrok képezik. A tudomány és müvészet első rangu hőseinek alakjai ezek, melyek müvészi kezek által teremtve, kellemes öszhangban állanak az épület egyéb szép részleteivel. E szobrok egyikét, Révai Miklós hazai nyelvtudósunk szobrát, mely Izsó Miklós szobrászunk mintázata után készült, már lapunk mult évi deczemberi folyamában bemutattuk. Ezuttal ismét három alakot mutatunk be, Galilei, Descartes és Raphael szobrait, melyek mind előkelő berlini müvészek mintái után készültek.

A szobrok magassága $8\frac{1}{2}$—10 láb között változik s az egyes alakok jellemzetes formái a szemlélőre azonnal érthető magyarázatul is szolgálnak.

Galilei alakja hatásosan tünteti föl a szenvedések és nélkülözések iskolájában edzett komoly tudományos olasz férfiut, az igazság és világosság sokat üldözött előharczosát.

E szobor külformáiban s egész kifejezésében élénken és erőteljesen látjuk magunk előtt azon gondolatvilágába elmerült tudóst, ki nem törődvén ellenségeinek zajgásaival s a külvilág apró gondjaival, ritka észlelő tehetségével s éles eszével csak nagy eszméinek él s megállapitja azon örök időkre szóló természettörvényeket, melyeket sem a világi hatalom, sem a papi átok üldözése nem volt többé képes megdönteni.

A másik szobor *Descartes* franczia bölcsész szemlélődő alakját mutatja. A „cogito, ergo sum"

hires tétel ezen első kimondóját szokták rendesen az ujabb philosophia megalapitójának tekinteni. Mindenesetre első helyen áll Francziaország összes bölcsészei között, mint ki a tudományok érdekében legsikeresebben fáradott s kinek a mathematika, physika, geometria, sőt a mechanika s optika terén is igen sok uj eredményt köszönhet a világ, melyek később az előrehaladottabb korban számtalan közhasznu és nagyszerü fölfedezésre s találmányra szolgáltattak alapot.

A fiatalság kellemét és báját jelképező harmadik szobor a világhirü *Raphael* olasz festész alakját mutatja. E művész már ifjukorában, fényes és boldog életviszonyok között birt oly alkotó erővel, melyért tanulmányban megőszült társai is megirigyelték, s alkotott oly csodaműveket, melyek minden volt s leendő időkben az emberi szellem örök becsü művei közé fognak tartozni. A művész már 37 éves korában meghalt s innen van, hogy e szobor is az ifjuság életerejében állitja elénk ez alak nemes vonásait.

E három szobron kivül az akademia palotáján látható még Révai Miklós alakja, melyről már szólottunk; továbbá Leibnitz és Newton alakjai, melyekről más alkalommal.

okmányhalmazzal biró városi levéltárban huzamosb idő óta történelmi tanulmányaim gyarapitása végett buvárkodván, ezen foglalkozásom közben egy ugyanott őrzött s ritkán előforduló könyv akadt szemembe, melyet csak kevesen fognak ismerni. S ez nem más, mint *Verbőczy István* hármas törvénykönyvének *latin-magyar* kiadása. A ki Verbőczy ezen hires törvénykönyvének nagy mérvü befolyását hazánk jogi s társadalmi viszonyaira ismeri s méltányolja, kettős érdekkel fog annak magyar kiadása iránt viseltetni, mely bibliographiai, nyelvészeti s ipari tekintetben egyaránt nevezetes s különös fényt derit nemzeti irodalmunk állapotára a XVII. században. Mert akár a nyelv tisztaságát s kifejezésteljes gazdagságát, akár a nyomtatás csinját s hibátlanságát tekintjük, mindkét esetben teljesen kielégitve fogjuk magunkat érezni. Ez érdeket még azon körülmény is növeli, mely szerint e könyv nem a külföldön, hanem itthon, t. i. *Bártfán* 1643-ban *Klösz Jakab* betüivel s költségén nyomatott, s igy már ez oldalról is igénybe veszi tüzetesb figyelmünket. Mindezeknél fogva, ugy hiszem, érdemes leend e könyvet részletesen ismertetni.

A *külsőt* illetőleg röviden csak a következőket jegyzem meg. E könyv negyedrétü alakkal bir s mindössze 361 levél, vagyis 722 lapból áll. Vastag fekete bőrbe s igen tartósan van kötve; itt-ott s névszerint a széleken némi rongáltság is látható, de daczára ezen kopott helyeknek a táblák külső boritékán még csekély czifrázatoknak is találunk nyomaira. A könyv vastag tábláit ezelőtt két vaskapocs tartotta össze; most alig fedezhetni fel azoknak helyét. A szélek szürkére voltak festve, a hosszu idő alatt azonban barna szint öltöttek magukra. A papiros igen jó, vastag, kemény s mégis hajlékony és sokkal erősebb a mostani regestnél; uj korában kitünő fehérségü lehetett, mert kétszáz év alatt, ha kissé megsárgult is, sok lap még most is egészen fehér. A nyomdai festék igen alkalmas vegyitékből származott, jelenleg is még szép fekete, sárgulásnak vagy törlésnek sehol sem akadhatni nyomára. A nyomtatás tiszta világos, a betük alakja igen csinos s némely helyen oly gyönyörü, hogy a mostani időben példányképül szolgálhatna. Mindössze harmincz külön betünem fordul elő. A szöveg a párhuzamos hasábrendszer szerint van nyomtatva, még pedig ugy, hogy a páros számu lapokon a bal oldalt a latin s a jobb oldalt a magyar szöveg foglalja el; a páratlan számu lapokon pedig megforditva, a bal oldalt a magyar, s a jobb oldalt a latin szöveg.

A párhuzamos két hasáb egymástól s a felső széltől vastag vonás által van elválasztva. A szélek nagyok, s mig a felsők az illető rész és czim számát s nevezetét tüntetik szemeink elé, addig az oldaltlevőkön különféle jegyzetek, idézetek s tudnivalók fordulnak elő.

Ezen külső kiállitás tehát diszére válik a hires *bártfai* nyomdának, melynek termékei nagymérvü s jótékony befolyást gyakoroltak hazánk közviszonyainak fejlesztésére a reformatio idejében s névszerint akkor, midőn a város a jeles *Stöckel Lénárt* igazgatása alatt nagyhirü tudós iskolával birván, központjává lőn a felsőmagyarhoni reformationak

A könyv teljes czime a következő: „*Decretum Latino-Hungaricum sive Tripartitum Opus Iuris Consvetudinarii Inclyti Regni Hungariae et Transylvaniae, ac partium eidem subjectarum, una cum Methodo Articulorum Diaetalium, Authore* **Stephano Werböczy**. *Huc accesserunt etiam Regulae Iuris Antiqui, Civiles et Canonicae, admodum perutiles et necessariae. Az az; Magyar és Erdély Országnak Törvény-Könyve, Irattatott Werbőczy István által. Mostan ismét ujjonnan és*

A m. akademiai palota homlokzatának álló szobrai.

Magyar Tripartitum.

Az összes hazai törvények magyar nyelven kiadása oly eszme, melynek valósitása égető szükség gyanánt tekintendő. Ez eszme az utólsó időben gyakrabban pendittetett meg és életbeléptetésére meg is tétetvén a kivánatos lépések, a kitüzött czél elérése már csak az idő kérdése. Remélhető tehát, hogy a körülmények kedvezése mellett nemsokára bevégzett ténynyel állandunk szemben.

Azt hiszem azonban, hogy azalatt is mindenkinek kötelességében áll ereje s tehetsége szerint oda müködni, miszerint hazai törvényeink történelmére vonatkozó minél több adat gyüjtessék egybe, mely részint előkészités s felvilágositás gyanánt szolgáland, részint érdekes időtanuságnak tekintetvén, a mult némely állapotának helyes megitélését lehetővé teendi.

Ezen czél egyes részleteinek valósitása végett jelen soraimban egy ép oly érdekes mint ritka könyvet akarok ismertetni s a hazai közönségnek bemutatni. *Bártfa* szabad királyi város tanácsának szives engedelme folytán a hazánk történelmére vonatkozó ép oly gazdag mint nevezetes

második szor, Deákul s Magyarul, szép hasznos Regestromokkal és Régulákkal megöregbittetett és ki nyomtattatott, Bartphae, Typis et sumptibus Jacobi Klöszi. Anno C. 1643.“

A czimlap az akkori idő szokása szerint széles, fekete arabeszk diszitésü kerettel bir; a hosszu czimet alkotó szavak 17 különféle betünemet képviselnek vörös és fekete szinben. A czimlap tulsó oldalán széles fekete keretben a magyar birodalom czimere látható.

A könyv magyar czimében előforduló megjegyzés tudtunkra adja, hogy itt már a második kiadással van dolgunk, mely azonban az első kiadásnak változatlan lenyomata. Az első kiadás az előszó tanusága szerint 1632-ben jelent meg Bártfán, ugyanazon Klösz Jakab nyomdájában.

A czimlap után hosszabb latin előszó fordul elő, mely 1632-dik évi október 15-dikén Bártfán iratott s igy eredetileg az első kiadáshoz volt mellékelve. Ez előszóban Klösz Jakab nyomdatulajdonos az olvasóhoz fordul, kijelentvén előtte, miszerint ő Verbőczy hármas törvénykönyvének latin-magyar kiadását sok kitünő s fényes állásu férfi kérésére s névszerint azért vállalta magára, mert ez a Magyarhonban létező nyomdák csekély

Vas. Ujs. 1866.

száma mellett eddigelé a honpolgárok nagy többségére nézve csak rejtett kincs gyanánt volt tekintendő. Kinyilatkoztatja továbbá, hogy ő a Hármaskönyv eredeti k adását annak teljes épségében hagyta meg, semmit sem tévén hozzá s semmit sem vévén el belőle. Általa csupán a szavak és czikkek latin-magyar lajstroma s az ókori polgári s az egyházi jog különféle szabályai csatoltattak az eredeti Tripartitumhoz.

Az előszó után „Approbatio et occasio constitutionum" czim alatt II. Ulászló magyar király ismeretes s három lapra terjedő latin decretuma olvasható, melylyel 1514. Budán az országgyülés 31. napján Verbőczy törvénykönyvét jóváhagyá és szentesité. Erre a könyv tartalmát képző czimek latin-magyar lajstroma következik, mindössze husz lapon.

Mindezt a *Hármaskönyv* teljes *latin-magyar szövege* követi; elébb az „Elől-járó Beszéd az Tekintetes és Nemes Magyar Országnak három részre osztatott szokot Törvény-Könyvben", azután pedig ezen „törvények és szokások" három része. Feltünő, hogy itt a szakok (§) szerinti felosztás egészen kihagyatik és csak a részek (pars) s czimek (titulus) szerinti felosztás tartatik meg. Az ismeretes latin szöveget mellőzvén, e helyen csak a magyar forditással akarunk foglalkozni. Itt pedig leghelyesebbnek tartjuk, ha a nyelv és helyesirás tüzetesb ismertetése végett hosszasb jellemzés helyett mutatványul nehány czimet szó szerint idézünk s az itélethozást a kegyes olvasóra bizzuk.

I. rész 3. czim: „A mi Nemességünknek eredetiről, és az birodalom a mi Fejedelmünkre miképen szállot!"

„Jóllehet ez jelenvaló Könyvben nem historiát, hanem a mi hazánknak és országunknak szokásit és saját törvényét akarom meg-írni; de mind-az-által mivel-hogy azt irám az előt, hogy a Papi rendeknek, szabad Uraknak, és a Nemességnek egyenlő szabadsága vagyon, és ennek felette sokan kételkednek a mi nemzetségünknek eredetiről, és kik mondassanak ez ország tagjai közöt igaz Nemesseknek; melyből tudni-illik, mind a szabad Urak, s mind a Fejedelmek-is szoktanak támadni, annakokáért rövid beszéddel a Nemességnek eredetit és kezdetit meg-jelentem: Melly dologban jóllehet a bölcs embereknek értelmek-szerint Nemesnek mondatik az, a kit az ő jósága meg-nemesitet: mind-az-által a Nemesség, kit más névei Szabadságnak-is mondhatunk, mellyről ez mostani irásomban szóllani akarok, a Magyarok közöt leg-elsőben ackor kezdetet, mikor a Magyarok Scythiából ez Országban jöttenek, kit Pannoniának hittanak, mostan penig immáron a Magyaroktól Magyar Országnak neveztetik."

„Mert minek-utánna Scythiából mindenféle házok-népével ki-indúltanak vólna, és sok külömbkülömb tartományokat eljártanak vólna, önnön közöttök közönséges akaratból Kapitányokat választának, és egy Itélő Mestert, ki a pöresek dolgait el-igazítaná, a lopókat és tolvajokat, és egyéb-féle gonosz-tévőket meg-büntetné: Ezt is közönséges akaratból és végezésből meg-parancsolták, hogy mikor egy dologh következnék, ki az egész nemzetséget illetné, avagy országos hadat kellene indítani, akkoron egy véres hegyes tőrt avagy kardot hordoznának a Magyarok táborában, és egy porozló utánna illyenképpen üvöltene: Ezt mondgya az Isten, és ezt parancsolya az Ország, hogy minden erre s-erre az helyre (meg-nevezvén az helyet) fegyveressen, avagy a mint készülhet egyben gyüllyön, és meg-ércse mit hadgyon az Ország."

„Ez szokást meg tartották a Magyarok mind az Geysa Herczeg idejeiglen, mely Geysa Attya vólt a mi dücső Királyunknak, és Apostolunknak Szent István Királynak, mely szokás miat sokan a Magyarok közzül örök parasztságra jutottanak. Mert ezt rendelték vólt, hogy a kik efféle parancsolatnak nem engednének, és ha oda nem menéseknek elégséges okát nem adhatnák, azok avagy késsel kettő meczetnének, avagy örök rabságra vetetnének. Melly végezés miat az mint mondám, sokan póra löttek az Magyarok közzül. Mert mivel-hogy azon egy Nemzetből, Hunnortúl és Magortúl egy akaratból származot Nemzetségközzül való volt: egyébképpen semmi módon nem lehetet vólna, hogy egygyik Úr, másik szolga, egyik Nemes, másik nemtelen és parasztá lehetet vólna."

„Minek-utánna penig Istennek Lelke által, a mi meg-mondot Királyunk által, a Magyarok az gasságnak ismeretire, és a Keresztyénségnek vallására juttak vólna, és Sz. Istvánt meg-koronázták vólna, az egész Ország mind a Nemességnek mind peniglen a jószágnak el-adásának tellyes hatalmát (kivel tudni illik a Nemesség a Parasztságtól szokot meg-választatni) a Királyi koronára, és a Fejedelemre, az egész birodalommal egyetemben bizta, és immáron a Nemességnek eredeti, és adása, úgy-mint viszszontagsággal-való tulaydonzág-szerént, oly móddal származik a Királyi méltóságtól, hogy egygyik a másiktól semmi-képpen el-nem szakadhat, és egyik a másik-nélkül semmiképpen nem lehet. Mert Fejedelemmé senki nem nem lehet, hanem ha a Nemesség választya; és senki Nemes is nem lehet, hanem ha a Fejedelem teszi Nemessé, és Nemességnek szabadságával ékesiti-meg."

II. rész 70. czim: „Mi legyen a Patvar, és hányképen essék meg: És annak Birságáról."

„Jóllehet a Patvarnak dólga főben-járó büntetésbe nem megyen: de miért hogy valami módon a főváltsághoz igen hasonló, ezoká-ért a Patvar-is mi légyen, ebben a kisebb sententiának rendiben, akarok rövideden felőle szóllani. Holot tanullyák meg, hogy a Patvar ez, mikor valaki valamely pört, két szin-alat, és külömb-külömb formán csalárdul kezd, más ember ellen: Mely Patvar noha sok-féle pörekben és igyekben, a pöresseknek álnok és csalárd indulattyokból származik: néha peniglen az Ország törvényének meghnem tartásából következik: De kivált-képpen három okokért szokot meg-lenni: a mint immár meg is kezdék jelenteni."

„Először, mikor valaki azon egy pört, két szinnen, avagy két úton kezd, követ és forgat. Mert ha valaki, valamely jószágot keresetiben zálogosnak-is mond, és örőckes jószágnak-is mondgya: két szinnek mondatik. Ha pedig azon egy dólgot, egy úton és egy folyásban, két Biró előt, avagy külön-külön Biró előt követ; két útnak neveztetik."

„Másodszor, mikor valaki valamely embert, akár leánynegyed, akár jegy-ruha felől, avagy zálagos jószág-felől, avagy akár mi dolog felől, meg-elégedvén, mentségessé és szabadossá hadgya: és annak-utána, ugyan-azon dolog-ért azt: a ki immár egyszer meg-menekedet, vagy az ő gyermekit vagy maradékit is még törvényben fogja: avagy annak halála után, gyermeki és törvény-szerént való maradéki reá hinák: Mihelt az el-igazitásról bizonyos és elégedendő bizonyságot állathatnak elő, az ollyan Patvarnak büntetésében esik."

„Harmadszor, mikor valamely pörben, végső törvényt mondnak, és másod úttal azon pört valaki meg-indittják, a Fejedelem kegyelméből adatot uy itílet nélkül: ackor-is a Patvar ottan megesik: Mely miat a derék dolog, a kit kerestek, akár Vár legyen, akár Város, avagy egyéb jószág, akár somma pénz, akár jegy-ruha, akár leánynegyed, örökké el-vész. És annak-felette afféle Patvaros, a más félnek Diján két száz forinton marad, kinek két része a Biróé, harmad része az Al-peres fél-é."

Igen érdekes azon latin versnek forditása, mely az I. rész 10. czimében fordul elő s arról szól, *„hogy a Pápának ez Országban Papi tiszteknek eladásához semmi közi nincsen, hanem csak jovallya és confirmállya."* E vers szórúl szóra ekképen hangzik:

„Tudniillik, hogy Szent István,
Templomot rak mint Salamon
Ajándéckal és gyöngyöckel,
Ékesit óltárokat."

„Ezekben Papot, Deákot,
Tudós fő és próbáltakot,
Hogy az igaz tudományban,
Hiveket épitenek."

„Igy az girát az Istennek,
Nagy haszonnal téritvén-meg,
Az örök nagy dicsösségben,
Vitetet boldogságban."

„Hic ad instar Salamonis
Struit templa, ditat donis,
Ornat gemmis et coronis
Cruces et altaria."

„Ad regendum haec Praelatos,
Viros ponit literatos,
Justos, fidos et probatos,
Ad robur fidelium."

„Sic talentum sibi datum
Deo reddens duplicatum,
Ab aeterno praeparatum
Sibi scandit solium."

A hármas törvénykönyv befejezését a királyi szentesitő és latin zárszava képezi. Igy tehát hiába keressük e műben Verbőczy István bevezető s berekesztő szavait, melyek a Tripartitum 1517-ben eszközlött bécsi első kiadásában s ennélfogva a Corpus Juris első részében is találtatnak. E helyett azonban az akkori magyarhoni s erdélyi megyék névsorával találkozunk, mely szétszórt nagy betükkel van nyomtatva s csupán magyarul ekképen közöltetik:

„Ezek penig a Vármegyék, mind Magyar-Országban, s mind Erdélyben, kikről Werbőczi István Itélő Mester szól, az Elől-Járó-Beszédében, mellyet a kegyes Olvasónak irt vólt, M.D.XIV. Esztendőben."

„1. Poson. 2. Moson. 3. Győri. 4. Sopron. 5. Vas-vár. 6. Várasd. 7. Krisni. 8. Zagrab. 9. Szala. 10. Posga. 11. Verőcze. 12. Valkó. 13. Szerém. 14. Simeg. 15. Baranya. 16. Komárom. 17. Esztergom. 18. Nitra. 19. Bars. 20. Trintsen. 21. Thurótz. 22. Liptó. 23. Szepes. 24. Sáros. 25. Gyömör. 26. Abauyv. 27. Thorna. 28. Nógrád. 29. Pilis. 30. Pest. 31. Székes-Fejérv. 32. Báczi. 33. Bodrog. 34. Tholna. 35. Bereg. 36. Ugocza. 37. Veszprím. 38. Zólyom. 39. Árva. 40. Ung. 41. Zemplin. 42. Borsod. 43. Kis Heves. 44. Nagy Heves. 45. Honth. 46. Szatmár. 47. Szaboltz. 48. Külső Zolnok. 49. Torontál. 50. Czanád. 51. Tömös. 52. Beren. 53. Békés. 54. Zörény. 55. Solth. 56. Czongrad. 57. Haronen. 58. Maczo. 59. Orbacz. 60. Krassó. 61. Kovin. 62. Ztebernek. 63. Arad. 64. Zaránd. 65. Bihor. 66. Közép Zolnok. 67. Krazna. 68. Maramaros. 69. Colos. 70. Dobóka. 71. Belső Zolnok. 72. Fejérvár. 73. Thorda. 74. Kikellő. 75. Hunyadi Vármegye. — In Transylvania: Sedes Siculicales Septem, et duae Filiales: Moros Zék, Udvarhely Zék, Czík, Szepsi, Kizdi, Orbai, Aranyas Zék, — Gyirgyo, Kázon. Sedes Saxonicales Septem, et duae Filiales: Medgyes Zék, Seges-Vár, Kőhalom, Nagy Schink, Szeben, Szász-Sebes, Szász-Város, — Uyegyház, Zereda-hely."

Az erre következő latin-magyar tárgymutató 43 lapot foglal el s ehhez Balb Jeromos pozsonyi prépost és királyi titoknok alkalmi latin költeménye csatlakozik.

A mi ez után következik, az *Klösz Jakab* kiadó saját adaléka, csupán latin szövegü s ezen czimü: *„Index sive Enchiridion omnium Decretorum et constitutionum Regni Hungariae, ad Annum 1559. usque; per causarum locos distinctum, memoriae usibusque fori maxime utile. Additis regulis Juris antiqui, civilis et canonici. Bartphae, Excudebat Jacobus Klösz, Anno Domini 1643."*

Az „Index Decretorum" mindössze csak hat lapot foglal el, s mig az „Enchiridion Articulorum" 94 lapra terjed, addig a polgári s kanoni jog szabályai (azoknak száma 210, ezeké 88,) tizennyolcz lapot vesznek igénybe. *Árvai Teöreök Gyula.*

Tompa Mihály legujabb költeményéről.

Olvasóinkat, kik Tompa legujabb költeményét e lapok 4-ik számában élvezték, bizonyosan érdekelni fogja azon hatás is, melyet az az irodalmi körökben előidézett. E tárgyról az „Uj Korszak" czimü hetilap hirlapi szemléje következő meleg és méltó elismeréssel nyilatkozik:

„Örvendetes a költészet barátaira nézve az a ritkán előkerülő alkalom, midőn hébe-korba ujra üdvözölhetik egy-egy régi koszorus lant hangjait. Ily alkalom volt nehány nap előtt, midőn a „Vasárnapi Ujság"-ban *Tompa Mihály* egy uj költeményét olvashattuk, mely velős tartalma és művészi formája mellett az által is mély hatást tett, hogy hangot adott egy oly aggodalomnak, mely most sok sziv mélyéből sohajként száll föl, s a haza jövőjének féltéséből ered. A költeménynek czime: *„Novemberben, 1865."* Egy képviselő barátjának van ajánlva, miután a beteg költőt ép a választások zajában lepte meg az a mély hangulat, mely e költeményen átvonul, mint egy felhő, mely noha borus, de szélei meg vannak aranyozva. Ez óda a honfigondok sugallata. Künn a polgár-ünnep vig zaja hangzik, zászlók lebegnek, hangos ének s heves dal zeng az ajkakon. A költőt sajátságos érzés szállja meg; egyik szemében öröm, másikban aggodalom, s fölkiált:

„Mily lelkes nép! a czél nemes, nagy,
A honfiérzés hü, meleg . . . .
Óh nemzetem, bizom tebenned
Bizom — de mégis féltelek.
Birod — megáldva dús erővel —
A férfiasság zálogát;
A nyujtott vaskeztyüs maroktól
Kezed még vissza nem vonád.
Edzett, erős vagy, óh de jó is,
Hamar bizalmas, gyermeteg . . . .
Nem a kemény szoritás-, a lágy
Simogatástól féltelek."

Daczára időszerüségének, még sem alkalmi költemény az. A hazaszeretet oly melegsége s a gondolkodás oly igazsága ömlik el rajta, melyek annak maradandó értéket kölcsönöznek. Azt lehet mondani, egy nemes intés az egy költőtől, ki a bölcseség szilárd földjén áll, s nem akarja átengedni magát a merész reményeknek, melyek a

Ki viselje gondját a szegényeknek.

A szegények ügye, mely minden időben egyik tárgyat képezte a társadalmi nehéz kérdéseknek, napjainkban még sokkal méltóbban foglalkoztatja az emberbarátokat. Történelmileg bebizonyult tény, hogy egy nép elszegényedése, koldusok, s munkára képtelenek szaporodása, az ugynevezett „pauperismus“ maga után vonja az erkölcsi romlás minden átkát. Nem egyesek ügye ez többé, melyet a többiek összedugott kézzel nézhetnének s balul értett keresztyéni megnyugvással azt mondhatnák rá: majd gondjukat viseli a jó isten. A szeretet vallásának alapitója bizonyosan nem igy akarta értelmezni a gondviselésbe vetett hitet, különben nem ajánlta volna a szegényeket tanitványai figyelmébe, midőn azon nevezetes igét mondta: „szegények mindenkor lesznek tiveletek, de én nem leszek mindenkor tiveletek.“ — Kanaánnak nevezett hazánkat terméketlen esztendők látogatták meg; a jelenlegi év csordultig töltötte inségünk poharát. Az országos jajveszékelés nem vaklárma, nem ijesztgetés, de szomoru valóság, mit vagyonos családaink bukása, eladósultsága kétségtelenül bizonyit, de iparunk, kereskedelmünk pangása is eléggé éreztet. Ha már jobb módu birtokosaink aggodalommal néznek a jövő elé, mi fog történni azon szerencsétlenekkel, kiknek kedvezőbb esztendőkben is alig van még betevő falatjok? mi történik azon családokkal, melyektől a járvány elvette a kenyérkereső kezet?

Hazánkban még igen kevés történt a szegényekért, mely név alá itt nemcsak a különböző faju s czimü koldusokat sorozom, de azon nem kevésbbé boldogtalanokat is, kiket a nyilvános kéregetéstől visszatart a szégyenérzet, kikről a könyörületesség, mert nem tolakodnak, tudomást sem látszik venni, kik szótlanul viselik nyomoruságuk terhét, s nem egy esetben az éhhalált önkéntes halállal cserélik föl. A hatósági félszeg intézkedések csak annak sem tudták elejét venni, hogy népesebb helyeken a szegény nyomorékok csonka tagjaik mutogatásával ne keltsék föl a borzalmat és adakozási készséget egyszerre. A koldusoktól talán egy városunkban sincs nyugta a járó-kelőknek. Hát még azonkivül mennyi az éhező, csavargó, kiknek egy jó részéből kerülnek aztán ki a tolvajok. S kit kárhoztassunk azért, hogy miután semmi megélhetési módot nem talált, az egészséges gyomortól ilyen rosz tanácsot fogadott el?

Nem hiszem, hogy egyetlen ember találkozzék, ki ez állapotokat rendén valóknak tartsa. Sőt mindenki meg van győződve, hogy mindennek másképen kellene és lehetne is történni. Vagy méltó az a szerencsétlen az emberek segélyére vagy nem. Ha méltó, mért alázzuk meg annyira, hogy a porban fetrengve rimánkodja ki, a mivel embertestvérei neki tartoznak? ha nem méltó, akkor a társadalom van megcsalva, becsületes munkás emberek vannak oktalanul és igazságtalanul megadóztatva. Közönségesen tudva van, hogy a koldulás épen a szineskedőknek, tettetőknek, álnokoknak fizeti ki magát legjobban, s hogy ebből az okból sok csaló vegyül közzéjök olcsó kenyeret keresni. Azon elbeszéléseknek, melyek önkéntes megcsonkitásról, elorzott gyermekek eltorzitásáról keringenek, ha csak fele is igaz: elégséges a törvényhozás figyelmét ez ügyre is kiterjeszteni. Magukra a kéregetőkre, koldusokra bizonyára sokkal emberiesebb eljárás volna, ha közköltségen s arra rendeltetett helyeken tápláltatnának s ruháztatnának. De a jószivü emberekre nézve is ez lenne gazdaságosabb. Akár egyletek, akár az egyház, község vagy állam eszközölne e czélra gyüjtéseket vagy egyenes adózást: többe semmiesetre sem kerülne, mint a mennyit igy egész éven át házi koldusokra s jobb vidékeinket seregestől ellepő kéregetőkre kiadunk. S minő különbség van az eredmény közt! Most az adakozó maga sem tudja, jót tesz-e, midőn ád; akkor ellenőrizve lenne az adományok gyüjtése, igazságos kiosztása, s a segélyezésben csak azok részesülnének, kik arra valóban rászorultak. Most egy jószivü, de szük jövedelmü ember tulságosan is meg van terhelve: akkor a szivtelenség sem vonhatná ki magát ez emberi szent kötelesség teljesitése alól.

Előre bocsátom, hogy nagyobb elővigyázatot s végrehajtásában több lelkiismeretességet egyetlen intézkedés sem kiván, mint a szegények ügyében hozandó törvények. A történelem világosan mutatja, mennyit árthat a közerkölcsiségnek a szegények tulságos gédelgetése. Hajdan az izráelitáknál törvény által kellett megtiltani, hogy valaki vagyonának egy ötödénél többet kioszszon a szegények közt. Ugyanis az alamizsnálkodásnak vallásos érdemlő erőt tulajdonitó zsidók közt sokan találkoztak, kik minden vagyonukat a szegényeknek adták, s a koldusok kedveért maguk lettek koldusok. A keresztyén középkorban még inkább félreértették a szegények iránti vallásos kötelezettséget. Roppant vagyonokat ajándékoztak a szegények oltárára, nem is annyira a szegények, mint önmaguk kedveért, miután az adakozás bünbocsátó erejében való hitet meggyökereztetni volt gondja az adományokkal sáfárkodó egyháznak. Annyira ment a vallásos rajongás tévedése, hogy nemcsak az alamizsnálkodást, de magát a szegénységet is erénynek tartották. Ott szerepel az mindig a szent fogadalmak közt. A később nagyon meggazdagodott „koldusrendek“ a világi javak elvetése által vivták ki az emberek csodálkozását s adományait. Egész raja az elvetemült elősdieknek táplálkozott a zárdák hulladékaiból, egy, uj fenyegető osztályt képezven a társadalom munkás tagjai ellenében, — mignem az ujkor szelétől illetett államok rendőri uton gondoskodtak a koldusok számának megritkitásáról.

Palotákat emelni a szegények számára s ott lakmároztatni őket, a mostani gyakorlati kornak esze ágában sincs. Ne kivántassuk meg a miveletlen emberekkel a szegénységet, nehogy ugy járjunk, mint a kényelmes börtönök első alapitói, kiknek számitani nem tudó részvéte megkettőztette a börtönlakók számát. Ugyanazért a szegények menhelyeinek egyszersmind dolgozó házaknak kell lenni. Az életerővel nem akkor teszünk jót, mikor pillanatnyi kinja csillapitására egy falat kenyért dobunk neki: hanem akkor, ha módot nyujtunk neki, hogy élelmét életfogytiglan megszerezhesse. Igen kevés százaléka az a szegény nyomorékoknak, mely a munka egyik vagy másik nemére képtelen volna. A nagyobb rész betanittatva s rendes munkára szoritva, visszatériti a tartási költség egy részét. Itt aztán kellő gondozás és fegyelmezés alatt meg lesznek óva nemcsak a kikerülhető betegségtől s éhhaláltól, de a falánkság s iszákosságtól is, mi mostani állapotjukban még el sem itélhető szórakozásukat képezi. Kik igy hernyói a társadalomnak, legyenek munkás hangyák! Ez még nem elég. Gondoskodni kell erkölcsi egyéniségükről is. A menházak egyuttal iskolák is legyenek, hol a legszükségesebb átalános ismeretek elemei, a foglalkozásukra tartozó szakismeretek terjedtebben előadassanak. Gondoskodva legyen, hogy a vallás vigasztalásában is — kiki saját felekezeti meggyőződése szerint — részesüljenek. Miután az ily menházaknak nem szabad nehezen hozzáférhetőknek lenni, könnyen el is szaporodhatnának szegényei s megeshetnék, hogy a legérdemesebbeknek nem jutna hely. Erről az által gondoskodnak, hogy a menház-felügyelősége maga helyez el műhelyekben, gazdaságokban a munkára szoktatott s jó magaviseletü ép szegényeket. Másutt társulatok egyesülnek erre a czélra, melynek tagjai kötelezve vannak, hogy mig a szegények házából kerül, cselédeiket, munkásaikat csak onnan válogatják.

Tekintve hazai viszonyainkat, itt ismét sok kérdés merül föl. Ki ellenőrizze a menházakba fölveendő szegényeket? Maguk ezek a menházak megyénként vagy helységenként épüljenek-e s kinek a költségén? Ha községekre vagy megyékre nehezül a menházak fölállitásának s fentartásának terhe: nem lesz-e e törvény igazságtalan a terméketlen talaju szegényebb vidékek iránt, melyeknek aránylag legtöbb éhezője szokott lenni? Átalában a kényszeritett jótétemény nem ellenkezik-e a jótét fogalmával? Nem fognak-e az emberek elszokni az önkéntes adakozástól, a részvét nemes érzésétől? Ki legyen a kezdeményező ez intézkedésekben? — Mielőtt e kérdésekre felelnénk, nem árt egy tekintetet vetni a külföldre, nem azért hogy szokás szerint átmásoljuk ez idegent, hanem hogy belőle okuljunk.

(Vége következ.)

Petőfi szobrának tervezete Izsótól.

Egy monumentális szobortól sok mindenfélét kiván a műigény. Kivánja, hogy tetszetős legyen, kivánja, hogy minden oldalról formabeli szépségekkel birjon, hogy az arcz hű legyen, de kivánja főképen, hogy a jellegzetes kifejezés se hiányozzék, azaz: hogy még a teljesen idegen is fölismerje rögtön: ez katona, ez valami államférfi, ez költő, vagy szinész. Szóval nemcsak egy szép kő vagy érczdarabot kivánunk, hanem főképen azt, hogy müvészi ihlet készitette légyen, még pedig ugy, hogy a kinek emlékére állitották, annak emlékét akképen ébressze föl bennünk, hogy rögtön föltaláljuk benne a mi ismerős fogalmaink láthatóvá tett indokait.

Minden magyar olvasó ismeri Petőfit, s bár nem tud magának határozott fogalmat alakitani oly emlék-szoborról, mely méltó legyen a költő ismert tulajdonaihoz, e fogalomnak már meg kell alakulni, ha látja a szobrot. Vagy azt mondjuk rá: igen, ez Petőfi; vagy pedig azt: nem igy képzeltem. Ez a vélemény megállapitása a szobrász föladata.

Izsóra nem kis föladat várt, midőn megbizták, hogy Petőfi szobrához tervet készitsen, noha Izsónak meg van az a sajátságos adománya, hogy rendkivüli érzékkel bir a magyar karakter iránt, mint ezt több izben kitüntette, s a mire Petőfi ábrázolásánál okvetlen szüksége van a szobrásznak. De Petőfi működése oly kulmináló eseményekhez van kötve, hogy azok többfélesége nagyon megneheziti a fölfogást egy talpalatnyi ábrázolási alkalomra. Mint költőt a nemzetiesség, a népiesség ép ugy jellemzi, mint a hazaszeretet, mely annyiszor zengett lantján. Ámde forradalmi dalnok is volt, ki az emberiség legnagyszerűbb jogainak kivivására, a szabadságra buzditotta nemzetét és csatariadókat harsogott. Részt vett maga is a véres küzdelmekben, kardot kötött s elveszett a csaták véres gomolyában.

Egy emberi élet működésére mindig nagy meghatározásokat foglal magában az esemény, mely az élet tevékenységét kioltja, és sokszor ez lesz irányadó, akár a keresztyénség martyrjainál, akár az aradi vértanuknál, akár a csatákban elhullt hősnél. Petőfinél is kulminál halála, melyet még költeményei mellett is tudnunk kell, hogy egyéniségét teljesen ismerhessük. Ő nemcsak nemzeti költő, telve hazaszeretettel, nemcsak forradalmi dalnok, hanem a szabadságharcz katonája is s a csatatér nemes áldozata.

Igy fogta őt föl Izsó is, midőn szobrához az első tervezeteket készitette, azt, melyet lapunk is bemutatott, s mely a költőt lázas hévben ábrázolja, szilaj mozdulatban fölemelt karral, mintegy a tömegek előtt állva, s oly indulatban föltüntetve, mintha az egész tömeget magával akarná ragadni, hangoztatva előttük: „Talpra magyar!“ A szabadságharcz költője lebegett előtte, mely forrongásra buzdit, mely lantján csatákat, nemzeti és emberi jogokat hirdet.

A szobrász műtermében igen sok vázlat mutatja, mennyi előkészületet tett, hogy igy állithassa elő Petőfit. Magasra fölemelt jobbkar, az egész test heves és indulatteljes mozdulata: mind rajta van e vázlatokon. Balja egy félig kigöngyölt irattekercset tart, s nyulánk alakjának a köpeny ád hullámzatos körvonalokat. Lábai előtt láncz és tört iga.

Ez a minta igy fölfogva a költőt, annak legkulminálóbb jellegét tünteti föl; s igy volt szánva a Hermina-térre, a népszinház elé. Időközben azonban elhatározták, hogy a Hermina-térre az operaházat emelik, s a hol a népszinház lesz, oda nem fér el a szobor. A Dunaparton jelöltek tehát számára helyet. Itt Petőfi alakja a Duna felől messziről látható lesz, s arcza a Gellért-hegyen alól elterülő nagy sikság felé tekint. A szobrász ekkor ugy tapasztalta, hogy épen a legtágasabb szemléleti pontról, a Duna felől, a szobor arczát és fejét elfedi a magasra fölemelt jobbkéz, s ezért uj tervet készitett.

Még mindig a forradalmi dalnok lebegett előtte, s ujra oly alakban vázolta, melyre ráillett a hires költemény: „Talpra magyar!“

De most már a jobb kart egészen leeresztette, s az szilaj mozdulattal hull félig alá. Ez is szavaló mozdulat, de nem oly patheticus, nem is oly kifejező, noha amannál is szükség lett volna kevésbbé merev mozdulatot gyökeresiteni. Különben e vázlat sok tekintetben hasonlit az elsőhöz, kivéve, hogy a test egész állását a jobb kar mozdulata folytán másként kellett elhelyezni. Ugy látszik, hogy a müvészt nem elégitette ki e vázlat, s most harmadikat készitett, s egyszersmind fölhagyott az eszmével, hogy a forradalmi költőt állitsa elő. Inkább a hazafias költőt kezdte tanulmányozi, s a fölfogás motivumát Petőfi azon költeményében kereste: „Tied vagyok, tied hazám, — E szív, e lélek!“

Petőfi szobrának e tervezete szónokló állásban mutatja az alakot. Szikár arcza a magasba tekint, jobbját keblére teszi, s aláfelé mozduló, kissé előre tárt baljában irattekercset tart. Egész teste előre nyomuló, s bal lába lépő mozdulatot tesz. Nyakába panyókásan köpeny van vetve, melyet a balkéz félig elhárit a test elől, ugy hogy annak alakja kiválik a hátsó redősátorból; jobbja pedig, a mint keblére teszi, a másik oldalról előre

Vas. Lap 1873. 563. l.

vonja a köpenyt, melynek csücske szép lehulló redőzeteket alkot.

Pathosz, hév és nemes nyugalom van e tervezetben, és van hatása is, miről meggyőződhetett mindenki, ki látta a müvész műtermében. A minta mindössze alig egy láb magas, s ekkép a részletek, az arcz még csak nagyjából vannak föltüntetve. Az egyetemes benyomás elősegitésére bronzzal is be van vonva, s talapzatra állitva.

Mult vasárnap mutatta be Izsó a szoborbizottság tagjainak s a hirlapok képviselőinek, kik megtekinték mind a három tervezetet. Izsó az utóbb emlitettben állapodott meg, s azt a bizottság tagjai is tetszéssel szemlélték, némely mellékes megjegyzéseket téve.

Megvalljuk azonban, hogy nekünk jobban tetszett a legelső fölfogás, mely Petőfit oly hévteljesen igyekezett bemutatni, s őt egy nagy időszak alakjává tette, oly időszak alakjává, melylyel az ő emléke egybeforrt, s melyre lehetetlen meg nem emlékeznünk, ha Petőfi nevét halljuk.

Izsó sok szépészeti érzékkel, plasztikával és kifejezéssel készitette el harmadik tervezetét is, s diszes emléke az egy költőnek, előtünteti Petőfit is erős karakterrel, de első fölfogása költőibb volt, s az egyénités jobban öszhangzatban állt azon drámai befejezéssel, mely a költő életének véget vetett a harczmezőn.

A szobor alakja $13^1/_2$ lábnyi magas lesz, talapzata pedig (melyet Izsó rajzban mutatott be) 22 lábnyi. Ez utóbbi egyszerünek, de izléssel van tervezve, s elől koszoruba jön a költő neve.

A teljes nagyságu szobor mintázásához a tavaszszal kezd Izsó, s körülbelől két évre van még szükség, hogy az érczöntő gyárból is kikerülhessen. Addig a közönségnek is lehet alkalma, hogy ez 55—60,000 frtba kerülő szoborra ujabban is adakozzék, miután a szükséges összeg még nincs együtt.

A müvész már régóta készitett tanulmányfőket Petőfi meglevő arczképei után, sőt a költő fiának arczáról is vett viaszlenyomatot, mikor koporsóban feküdt. Egy szép tanulmányfő már készen is van, s arról márvány mellszobrot rendelt meg a közoktatásügyi miniszter a muzeum számára.

Utazó lapp.

Az irámszarvas és a lappok.

Az irámszarvas a lappoknak, finneknek, szamojédoknak s más északvidéki népeknek épen az, sőt bizonyos tekintetben több, mint a mi a beduinoknak a teve, a mongoloknak a ló, az alpok lakóinak a juh és kecske s Afrika berbereinek a pálmafa. Az irámszarvas teszi lehetővé rájok nézve az ide s tova bolyongást a hólepte vadonokon keresztül, valamint nyáron át is a nomádélet folytatását. E hasznos állat télen szánokat, nyáron szekereket huz meglehetős nagy teherrel s oly sebesen, hogy a ló is alig mérkőzhetnék vele. Az ázsiai törzsek hátas- és teherhordó állatnak is használják. Tejével s husával egész családokat eltart; bőrével ruházza őket s azonkivül sátor ponyvákhoz, szánboritóhoz, ágy- és szánbélléshez, csizmához és házi edényekhez szolgáltat vele anyagot; beleiből czérnát, csontjaiból házi szerszámokat és fegyvereket készitenek; vérét leves gyanánt eszik, sőt még gyomrának és beleinek tartalmából is élelmet készitenek. Szóval az irámszarvas az északi népeknek nemcsak minden gazdagságát, hanem életfeltételeit is képezi.

Az irámszarvas a finneknél és lappoknál hajdan áldozati állat is volt, melyet nagy ünnepek alkalmával isteneik tiszteletére levágtak, e hasznos állat vérével és zsirjával bálványképeiket bemázolták, pompás agancsát oda helyezték a bálványok fejéhez és az állat minden tagjából tettek elébe pár falatot, a csontokat és körmöket elásták, irámszarvas-szerszáma, melyet tarka rongyokkal, ezüst és czinon csatokkal, csengetyükkel és gombokkal aggat tele és az állat szarvaihoz van erősitve. E czifra szerszámmal szokott a lapp vásárra és templomba járni. A lappok nem szoktak kerülőket csinálni, mindig egyenes irányban mennek, de a veszélyesebb helyeket nyirágakkal jelölik meg.

A sarkvidéki népek életmódjukat az irámszarvas természetéhez kénytelenek alkalmazni, ugy hogy tulajdonképen az ember vált függővé az állattól, nem pedig ez amattól, mint más helyeken történik. Minthogy még a szeliditett irámszarvasok is vándorolnak, gazdáikat is nomád életre kényszeritik olyan formán, hogy minden másfél évben bizonyos kört irnak le vándorlásaikkal s innét visszaérkeznek oda, honnan kiindultak. A vándor-irámszarvas bámulatos helyismeretet vagy inkább helyi ösztönt árul el s a mellett jó emlékező tehetsége is van, mert fölismeri az átutazott vidékek ismertető jeleit. Ura hangját szintén jól ismeri és hivására követi őt, utazás közben az éneket örömest hallgatja, szóval urának hűséges társa mindenütt s annyira összeszokott már az emberekkel, hogy ezeknek hibáit, haragos, hirtelen természetét, szeszélyességét, boszuállását is eltanulta.

Végül megjegyezzük, hogy egy irámszarvas levágása mindig nagy ünnep a családban s oly hatalmas mulatságot csapnak tiszteletére, mint nálunk faluhelyen a disznótorok alkalmával.

S. L.

Egyveleg.

** (*Az elhunyt szász királyról.*) A „Stettiner Ztg.“ a következő adomát közli: Az öreg király rendkivül érdeklődött minden iránt, a mi országában történik s alig volt olyan csekélység, a mi figyelmét elkerülte volna. Szokása volt gyakran meglátogatni a törvényszéki tárgyalásokat, az alsóbb és magasabb iskolákat előadás alatt, s a mindenféle hivatalokat, mikor nem is várták. Egyszer megjelent egy jelentéktelenebb állomás távirda-hivatala előtt. A távirásznak épen hogy annyi ideje volt, hogy megtáviratozza a szomszéd állomásra barátjának: „Épen most lép be a király inspiciálni.“ A király csakugyan belépett, kérdezősködött a forgalom élénkségéről, a távsürgönyök számáról, a bevételről, hivatalos teendőkről, stb., mikor a villanytelep kezdi jelezni egy sürgöny érkeztét. A hivatalnok zavarba jön, a mint az érkezett sürgönyt elolvassa, s még nagyobb zavarba jön a király kérdésére, hogy mit tartalmaz az a távirat? A hivatalnok kitérő választ ad, azt mondja, hogy a sürgöny tartalma nem közölhető stb. De a király most már minden áron tudni akarta, mi van a sürgönyben, mire a szegény távirász nagy hebegve előadja, hogy épen jelenteni bátorkodott a szomszéd állomásra ő felségének legkegyelmesebb látogatását, mire a szomszéd állomásról most a következő tartalmu válasz érkezett: „Az a király is mindenben beleüti az orrát.“

** (*Világos választási manifestum.*) Lannes ezredes, a későbbi tábornagy, 1802-ben Bonaparte tábornok érdekében ezredéhez következő napiparancsot intézett: „Katonák! Arról van szó, hogy Bonaparte tábornok élethossziglan első konzullá választassék. A vélemények szabadok, és én nem akarok senkire pressiót gyakorolni. De annyit mondhatok, hogy a legelsőt, ki nem reá szavaz, az ezred arczvonala előtt fogom mint ellenszegülőt főbe lövetni. Éljen a szabadság! *Lannes ezredes!*“

** (*Uj üstökös.*) A bécsi cs. kir. csillagda jelenti, hogy marseilli társától f. hó 11-kén távirat érkezett hozzá, mely egy uj üstökös fölfedezésének hirét közli vele. Az uj csillagot Coggia segéd födözte föl. Egy-két órával később Winecke tanártól Strassburgból hasonértelmü távirat érkezett, s ezután Bécsben is észlelték az uj üstököst, mely meglehetősen halvány, gömbölyded ködtömeg alakjában mutatkozott valódi központ nélkül. Ezen fölfedezés már a 11-dik, melyet a bécsi tudományos akadémia erre vonatkozó jutalomtételei eredményeztek.

** (*Házasság a felhők felett.*) Kaliforniából azt az amerikai ujságot irják, hogy Lay nevü tanár f. évi okt. 25-én menyasszonyával és egy békebiróval egy léghajón fölszállt a magasba s a boldog pár ott a felhők közt irta alá a békebiró által hitelesitett házassági szerződést.

** (*Szerves élet a Montblancon.*) Münchenből irják: A földrajzi társulat nov. 14-ki ülésében dr. Pitschner Vilmos érdekfeszitőleg vázolta a Montblancra, Európa e legmagasabb csúcsára tett utját. A három ut közül a legrövidebbet választotta, az ugynevezett „Grande-Crevasse-ot,“ hol a 400 láb magas Mur de la Cote megmászása csak a vezetők által fokonként bevágott ugynevezett gletscherlépcső által vált lehetségessé. A Montblanc tetején az előadó, ellentétben Laussure-vel, ki a tetőt oly keskenynek mondja, hogy alig állhat rajta két ember, ugy találta, hogy az orom szélessége 12—14 láb. A tudós a tetőn egészen jól érezte magát; ütere 116-at vert perczenként, a völgyben 76-ot. Érdekes volt az a közleménye is, hogy a szomszédos „Ober-Maulthierfels“-en, Európa legmagasabb szikláján moh volt található és egy hangyfaj: a Tisiphonia Australis.

végrendelet érvényességét kétségbe vonta, s bár a pert már két év előtt a legfelsőbb törvényszék is az egyházak javára dönté el, de az egyházak még mai napig sem jutottak ez örökségük birtokába — nem tudni miért. — (Ev. Wochenbl.)

— (*Uj év óta el van törölve Debreczenben*) az utczánkénti botrányos koldulás, — e tekintetben, mint tudva van, az egyház a városi községgel fogott testvéri kezet, s ez évben 60, jövőre pedig 100 koldus láttatik el az ispotály intézetben mindennemü szükségesekkel. — Ugyancsak a községtanács az egyház részére 150 katastr. holdat ajándékozott a legelő szántásra alkalmas részéből, s ez nagyon helyén van, bárha más községek dicső példájára a tisztelt községtanács a lelkészi hivatalokat is megajándékozná földbeli illetékekkel, s lehetővé tenné, hogy a készpénzfizetésnek legalább egy része az egyház által más szent czélokra fordittathatnék. — Mindezekből láthatni, hogy a debreczeni egyház ott a hol telik a maga erejével, ha nem telik a városi községgel vállvetve gondoskodik a növelés könnyitéséről, szegényei ápolásáról, s épen nem érdemli meg azon sok oldalról tapasztalt s reá lobbantani szokott szemrehányásokat. Ha a kivitelben késik, az nem a nemakarásnak és részvétlenségnek, hanem az erőhiánynak rovandó fel.

\+ (*A somorjaiak vigan töltik a farsangot.*) A sok táncz egymást éri; februar 8-án a nemzeti szinházi nyugdijintézet javára fognak vigadni.

\+ (*Amerikában egy rabszolga*) igen czélszerü gazdasági gépet talált fel. s arra szabadalmat kért. Folyamodására tagadó válasz érkezett azon okból, mert rabszolgának nincs joga valamit föltalálni. Helyette a szabadalmat ura nyerte meg, azon kificzamodott észjogi (?) elv szerint : hogy a rabszolga minden testi és lelki képessége urának tulajdona.

⊙ (*Ritka állat.*) Sárosmegyében, majd Péchujfalu majd Hertnek határában az erdőcsőszök már egy év óta hirlelék, hogy egy előttük ismeretlen vad tartózkodik a vidéken, melly igen gondosan rejtegeté magát. Mult évi dec. 18-kán azonban, mint a „Vad. és Vers. lap“ irja, véget vetett minden kételynek. Ugyanis hajtás közt a kopók ráakadtak, épen midőn leséből az általuk hajtott nyulat előlük elkapni akarta. A kopók odább álltak s csak Péchy Gedeon „Flóra“ kopója birkozott meg vele, s küzdve elesett, de az ismeretlen állat is lelövetett, melly is nem volt egyéb, mint egy farkával együtt 5 láb hosszu hiuz, milly állatot emberemlékezet óta e vidéken nem láttak s a kopók sem ismerik.

⊙ (*A vidéki magyar lapok kiadói*), sőt Pesten is két magyar és egy német lap kiadója, annyira megfeledkeztek a pesti magyar *nemzeti muzeumról*, miszerint az egy „Győri Közl.“-t kivéve, egyik sem méltatja tisztelet-példányra; e példát követik az erdélyi lapok is — elannyira, hogy e nemzeti intézetünk érdemes könyvtárnoka, Mátray Gábor ur, ismert buzgalmánál fogva, hogy a vidéki lapirodalomnak legalább nyoma maradjon fel a jövő számára, alkalmilag a pesti szerkesztőségket figyelmezteti, hogy ajándékozzák meg a muzeumi könyvtárt valamellyik magyarországi, vidéki, vagy erdélyi magyar lapnak habár hiányos példányával is. Mi elégszer felszólaltunk már e tárgyban, fájdalom, sikeretlenül, mindemellett e mulasztást *még most is csak figyelmetlenségnek* vagyunk hajlandók nevezni, remélvén, hogy az illető szerkesztők összönözni fogják kiadóikat, miszerint jövőre a muzeumnak ne legyen hasonló panaszra oka, de sőt az elmult évekről is küldjenek be lehetőleg teljesszámu példányokat. A kiadók bizonyára készséggel teljesitik ezt, csak legyen, ki figyelmezteti őket. A pesti lapok kiadói, ama hármat kivéve, dicséretet érdemlő pontossággal küldik be példányaikat — és a nemzeti muzeumban minden más pesti magyar és német lap gondosan rendbe szedve, föltalálható. Szerkesztőségünk a „Kol. Közlöny“ 1857. és 1858-ki habár hiányos példányait már átküldte a muzeumnak, melly bárkitől is szivesen fogad hasonló avagy uj könyvekbeli adakozást, mert ujabb időben könyvkiadóink is meg kezdenek feledkezni ez intézetünkről, s Budapesten 3 kiadó (kiknek nevét ezuttal még elhallgatjuk) és nyomda van, melly nem szokott soha semmi könyvet beküldeni, holott Széchenyi Ferencz, a muzeumi könyvtár alapitója 1802-ben kelt s Ferencz király által is megerősitett alapitó levelének 2-ik pontja szerint, a kiadó minden kiadott műből egy példányt a muzeumi könyvtárnak beküldeni tartozik.

— *Nyilatkozat. Bécs*, jan. 16. A Vasárnapi Ujság 2-ik száma egy bécsi levelet tartalmaz K. T. aláirással, mellyben a többi közt ez foglaltatik — *„Nehány derék magyar technikus dicséretes vállalatot inditott meg, melly mind hazafiassága, mind czélszerüsége miatt a legmelegebb pártolást érdemli. Kazinczy, Vörösmarty, Petőfi, Jókai érczöntetü alakjait illeti e vállalat stb.* E hir reám nézve annál váratlanabb volt, minthogy e vállalatnak életbeléptetője egyedül én vagyok, s hivatásköröm nem a technikai, hanem a kereskedői pálya. — Én bizom vállalatom életrevalósága, s a magyar értelmiség részvétében, szükségtelen tehát akárkinek beavatkozni, s alaptalan hirrel annak hitelét rontani. *) Megjegyzendőnek látom még kijelenteni, hogy vállalatom koszorus költőink, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Kazinczy, Kisfaludy és Jókai érczöntetü szobrocskáit illeti, s megrendeléseket elfogadok a hirdetés szerint. — Vörösmarty, Petőfi, Arany, Kazinczy, Kisfaludy és Jókai nyolcz hüvely magasságu diszasztalkákra alkalmazott, igen sikerült érczöntetü szobrocskái vasban szinezve 5 pft., rézben szinezve 9—30 pftért kaphatók, s megrendeléseket pontosan megküld, *Száll Antal*, Bécsben, Währinger-Gasse, Nr. 204.

*) Megvalljuk, nem értjük ezen beszédet s annál kevésbé azon erősebb kifakadásokat, mellyeket e nyilatkozatból jónak láttunk elhagyni. Nem tudjuk, mit beszél itt a nyilatkozó ur „.beavatkozás“-ról vagy épen „hitelrontás“-ról. Minő agyrémek ezek? Levelezönk, épen idézett szavaiban, olly melegen ajánlja e vállalatot, hogy az illyen „beavatkozást“ meg kellene köszönni s nem duzzogni érette. Hogy technikusok készitették-e ez érczszobrokat, vagy kereskedők? erre nézve várjuk a felvilágositást t. levelezönktől.

Szerk.

⊙ (*Stonette ebei.*) A kik látták, azok emlékeznek a Renz lovardájában Stonette bohócz jeles képzettségü ebeire. E jeles képzettségü ebeket nagy szerencsétlenség érte Varsóban, hol is a Hinni-féle lovarda leégvén, ez állatok is odavesztek.

Levelezés.

Bécsi levél, jan. 24. (*Legis-legutolsó szó. „Rajzolta emlékezetből.“ Egy uj szobrász-tehetség. Egy hibás adat.*) Utoljára, legutoljára és leges-legutoljára fellépő tánczosok, krokodilusok és kóczot evő, malomköveket hajigáló csodaemberek módjára én is legutoljára szólok most az olly akaratlanul okozott Frank-háboru dolgába, megigérvén, hogy ez a *legutolsó* egyszersmind a *leges-legutolsó* is. (Ugy legyen. — *Szerk.*)

Névtelenségem bántja legelőször is gróf Fáy István urat, pedig nem akarok a névtelenség által névhez jutni. Vagy nem elég név a *K. T.*? . . ., különösen, ha „*kátének*“ olvassa az ember, a kátéból pedig, tudvalevő dolog, tanul nagy és kicsi; ez az ambitió nem lévén meg bennem — egyedül csak *tériteni* ohajtok. — Ámbátor én jámbor természetü vagyok (ezt szerkesztő ur is bizonyithatja), birok mindamellett azon magyar virtussal, a vélemény szabad kimondásával s a meggyőződés bátorságával, hogy a mit bensőleg hiszek, azt ki is merem mondani. — Hogy azt a „*pezsgő-herbatea*“-féle rosz viczet kiszalasztottam . . . no, ez már okos embereken is megtörtént. Különben nem is annyira élcz, mint összehasonlitás akart az lenni . . . . ez pedig mindig „claudicál.“

Hanem én lassankint azon veszem észre magam, hogy polémiába keveredtem, polémiába annak rendje és módja szerint. Benne vagyok, hadd eviczkéljek ki belőle. Még pedig lehető legrövidebb uton. Elhallgatok sok mindenfélét, s csak egy-két megjegyzést teszek.

Mi a magyar zenének salonképességét illeti, arról, azt hiszem, csak egy vélemény uralkodik az országban, és hirdetői e véleménynek Pecsenyánszky, Svastics, Nyizsnyai, Szénfy és Lovassy; bevallja azt legujabban az e lapokban a kérdésben forgó tárgy, és a szerény bécsi tudósító mellett lelkesen, szakavatottan és férfiasan felszólalt *Ujfalussy Lajos* ur is. Ez egy vélemény pedig oda nyilatkozik, hogy a magyar zene *hazája* a csendes falu, a puszta, *bölcsője* a nép szivében áll, *dajkája* a czigány. *Ez egyetlen esetben* a néphez kell leereszkednünk, s nem javát akarjuk akkor, midőn hozzánk felemeljük azt. — A salon üvegfalai mögött elsatnyul a magyar zenének meleg napsugár, szabadlevegő és sokszor vihar után vágyó természete. A szabadon fejlő mell nem szorulhat füzővállba, borotvált arczhoz nem illik árvalányhajas kalap. Ismét rosz hasonlatok talán — de csak talán. (Erősen talán. *Szerk.*)

Még több észrevételt is tudnék tenni, szinte látom, hogy szeretnének tollam hegyéről a papirra potyogni . . . . . de mind a nemes grófot, mind F. urat, mind a békétlenkedő szerkesztőt, de különösen magamat akarom megkimélni, mert ha engednék a rosz ingernek, én „*az édes levelező*“ még ugyancsak „*keserü*“ is tudnék lenni. Tehát semel pro semper . . . . *béke Izraelben!*

Legyen meggyőződve a nemes gróf, hogy a jeles zenészt, a müvelt férfiut s a hazafias főurat én becsülöm benne legőszintébben, s kérem, hogy eltérő véleményeink daczára ne tagadja meg becsülését az „anonymus Vasárnapi Ujság — reginae“ notariusától.

Már benne vagyok a polemiában . . . tehát *gyerünk!*

Ha az, a mit most akarok mondani, annyira nevetséges nem volna, boszankodnék rajta az ember.

Vahot Imre rajzol! . . igenis rajzol! . . de nem elég, hogy rajzol, hanem még emlékezetből is rajzol, de nem elég, hogy emlékezetből rajzol, hanem még Széchenyiket is rajzol! — Rajzoljon Vahot Imre akármi mást, szép dolog a virág is, a pipa is, a kulacs is, a rébusz is, de a mi Széchenyinket ne turbálja plajbászával . . . még csak emlékezetből sem. — Uram fia! . . . előveszi a nagy férfiu régi arczképét, a szakálát megtoldja vagy egy araszszal, a feje tetején levő hajból elvesz egy jó csomót, és ez irón-gymnastica alá odabiggyeszti, hogy: rajzolta V. I. *emlékezetből.* — Abból ám, majd megmondtam, miből! — Hová leszünk, mivé leszünk! Fog jőni egy idő, a mellyben ámulva-bámulva azt fogjuk olvasni : metszette V. I., faragta V. I., épitette V. I., sőt tán még varrta is V. I. . . . . és mind *emlékezetből!*

Láttam én *Széchenyi* arczképét, illetőleg életnagyságu mellszobrát, melly carrarai márványból „az első magyar ember“ családja számára készül *Hanns Gasser* mintázata szerint. — Milly élethűek e vonások, hogy tükrözik vissza e nagy lelket! — Széchenyi vénült, nagyon sokat vénült, de e *néma* szemekből egy töretlen „magasra vivó“ szellem örök napja világol; s mig egy részt fájó szivvel szemléljük ez aggott vonásokat, vigasztalódva nyugszik meg pillantatunk a téres magas homlokon, mellyből Minervakint, a nagy eszmék vértezve szöktek ki a napvilágra, hogy hassanak és alkossanak.

A szobrot *Isó Miklós* hazánkfia faragja. Ismét egy jeles tehetség, egy sokra, nagyra hivatott ifju, kinek Magyarországban tán csak most hallják először hirét. *Isó* már évek óta képezi magát Bécsben a hirneves *Fernkorn* és *Gasser* uraknál, kik ez ifjuember jövőjéhez a legszebb reményeket csatolják. Jelenleg szünóráiban egy „Lendvay-emlék“ rajzán dolgozik, melly, ha kivitelében olly tiszta lesz, mint a millyen merész és nemes conceptiójában, ragyagóan fogná megnyitni pályáját, mint önálló müvészét. Bocsásson meg *Isó* ur, hogy titkát elárulám, de . . idején hallgatni ezüst, idején szólni pedig arany, mondja a példaszó. *Isó* ur a mai időben megfoghatatlan szerénységénél fogva tán még sokára lépne fel tervrajzával . . . addig pedig megint a nyakunkba katona-szobroznak egy Lendvayt . . . quod Dii benigniter vertent! Bátor vagyok a tehetős magyarok hazafias figyelmét e tervrajzra felhivni, reménylem, nem vallok szégyent a talán kora lármával. — *Isó*, tanitványa boldogult *Ferenczynknek*, a nagy mester által Budán mintázott „*Kazinczy-, Kölcsey-* és *Kisfaludy-szobrokat*“ Rimaszombatban faragta.

Még egy sziporka, piczike kis epeparány van bennem, ki vele, mert még megtalál gyűlni. Hogy Hartleben : „*Gyöngyök és virágok*“ czimü anthologiája csak amugy „tedd ide, tedd oda“ módjára van összelapátolva, minden tapintat és izlés nélkül, ahhoz nincs semmi hozzászólóm, de hogy azt az alig 20 éves *Zádort*, 1700 nem tudom hányban engedi a világra jőni . . . ez egy kissé sok, ez retograd halhatatlanság lenne; már pedig minden ember előre szeret menni mai-napság — ha mindjárt halhatatlanságra nem vágyakozik is. Igazodj, kanyarodj . . . anthologos ur!

Végre valahára készen vagyok. Megigérem, hogy soha többé illy marakodó levelet nem irok a Vasárnapi Ujságnak. Isten áldja meg! — *K. T.*

Szinházi napló.

Péntek, jan. 21. „*Gauthier Margit.*“ Dráma 5 felv. Ifju *Dumas Sándor* után szabadon forditotta *Bulyovszkyné.*

Szombat, jan. 22. *Hollósy L.-né* javára : „*Észak csillaga.*“ Opera 3 felv. *Meyerbeertől.* A jutalmazott müvésznőt ez este egész virágözön árasztotta el; gyönyörü müvészi éneke a nagyszámu közönséget többször zajos tapsviharra villanyozta fel.

Vasárnap, jan. 23. „*Mátyás diák.*“ Szinmü 3 felv. dalokkal és tánczczal. Irta *Berki.*

Hétfő, jan. 24. „*Garrik Bristolban.*“ Vigjáték 4 felv. *Deinhardstein* után forditotta *Csató Pál. Auer Leopold, Ridley-Kohne* tanitványa (13 éves) felvonások közt három zene darabot adott elő hegedün. Játékában sok technikai ügyességet tanusitott s szép reményeket ébresztett.

Kedd, jan. 25. „*Lammermoori Lucia.*“ Opera 3 felv. *Donizettitől.*

Szerda, jan. 26 A nemzeti szinházi nyugdijintézet javára, uj átdolgozás szerint először : „*Régi pénzek.*“ Eredeti vigjáték 4 felv. Irta *Fáy András.*

Csütörtök, jan. 27. *Tiefensée Sarolta* k. a. utolsó föllépteül : „Norma.“ Opera 2 felv. *Bellinitől.*

Szerkesztői mondanivaló.

4288. **Kalocsa.** B. J. — Nagy érdekkel olvastuk a valóban tudós czikket s részünkről köszönettel tartozunk érte. Azonban mind terjedelme, mint tárgyánál fogva, kérnünk kell a t. szerzőt, hogy azt csupán magán használatunkra engedje át. Fogunk találni illó alkalmat, hogy a benne felhozottakat elmondhassuk. A kérdéses czikket e jól felszerelt czáfolat nem illeti meg, mert először a benne keresett rosz szándék csakugyan nincs meg benne, másodszor ez is (bár más vizü) források után van készitve s végre mert több hibája csupán a kifejezés és előadás járatlanságának tulajdonitandó, mellyet a jóakaratu olvasó első perczben önmaga magigazit.

4289. **M. Sziget.** Megérkezett. Megtartjuk. A lap indul.

4290. **Nyitraparti.** Az a szép fényes csillag, mellyről ön kérdezősködik, bár mint kételkedik is ön benne, nem egyéb, mint a hajnali csillag, a Vénus. Hogy erről biztositsuk önt, nem kellett a Gellérthegyen kérdezősködnünk, részint azért, mert ide lenn is vannak okos emberek, kik erről jót állanak, részint mert a Gellérthegyen csillagvizsgáló — csak volt. Nevezetesebb ennél az, hogy ön soha sem volt Budán s olly nagyon gyönyörködik a természetben.

4291. **Debreczen.** Az asztalos-czéh t. elöljáróinak. A küldeményt vettük. Jövő számunkban bővebben. Addig is köszönet a nemes buzgalomért.

4292. **Pest. K. . . . thy.** Ön drámaügyünk emelését óhajtja s e tárgy körül több figyelemreméltó eszmét penget. Ön azt tartja, hogy népünk legnagyobb része még nem tud igazán, nemesen élvezni; hogy a valódi szellemi képzettség még nem érte azon fokot és terjedséget, mint p. o. az angol s franczia népnél. Nem a pártolás hiányában fekszik ön szerint annak oka, hogy némelly irodalmi s müvészeti ügy nem tartja magát, hanem abban, hogy kevesen vannak azok, kik szakértőinket megértsék s hallgatni, élvezni, bátoritani tudják. Sokkal többre vittük a zenét, mondja ön; tekintsük a Dalárdát; 3 év előtt 20—30 ifju állott össze s most 600-on felül vannak tagjai. Nem lehetne-e, kérdi ön, ép illy modorban, mint a Dalárda, egy „Szavaldát“ állitani. — Hadd áljanak itt ez észrevételek és óhajtások minden észrevétel nélkül. Tán még jobban kiköszörüli ön vagy más valaki ez eszméket.

4293. **1. 2. 3.** Nagy nehezen kibetüztük a levélből az óhajtásokat. Sok mindenféle kivánatot teljesitettünk már, mióta ezen 4298-ik szerk.mondanivalóig jutottunk, de azt még nem kivánta tőlünk senki, hogy „Valter Scott vagy Sekes Pierre (!) derék munkáit“ közöljük, „ügyes kezek által magyarra forditva.“ Itt még csak nem is igérhetünk semmit — azokhoz a derék munkákhoz már csak más uton kell önnek hozzáférni.

4294. **Eger. T. S.** — Előleges nyilatkozatunk röviden az, hogy a felvett tárgyat szeretjük s óhajtjuk; minden egyéb a kidolgozástól függ. Ajánljuk az egyszerüséget s történelmi hüséget, jó forrásokat.

4295. **Nem adhatók** a következő versek : Befagyott a szőke Garam. — A fényes szeretők stb. (Van közöttük figyelemreméltó, de feltünő mindenütt a hebehurgyaság.) — Bort a pohárba! — Boldog házasság feltétele. — Majd letisztázom. — Mint midőn a fának . . . Egy pesti sétán. Jancsi urfi stb. (Tehetség a comikumra, és satyrára, de még ki nem forrott, zavaros must.) Szép vagy alföld. — A többi versről jövőre. De egy pár rettentő példát mégis kiirunk még ide. p. o.

4296. **Bor, sör, viz.** Érdemesnek találtuk a kiadásra e rovatban. Hangzása a következendő :

„A bor, a bor, a bor,
Bár gyakran torkra forr,
Párja még sincs neki;
A bölcs csak neveti,
Hogyha virágzik orr . . .
A bor, a bor, a bor.“

„A sör, a sör, a sör,
Hogy vigye el az ör . . .
Nem ér egy fagarast,
Csak növeszti a hast,
S puffasztólag gyötör . . .
A sör, a sör, a sör.“

„A viz, a viz, a viz,
Nincs abban semmi iz,
Egy csepp kedvet sem ád
Ez rá a szörnyü vád,
Tőle csak a béka hiz . . .
A viz, a viz, a viz.“

(A vers, a vers, a vers !)

Pesti hetivásár.

Január 25-én. — Ausztriai értékben.

Buza 3 ft. 88 kr., 3 ft. 75 kr., 3 ft. 45 kr.; rozs 2 ft. 30 kr., 2 ft. 22 kr., 2 ft. 10 kr.; árpa 1 ft. 91½ kr., 1 ft. 78 kr., 1 ft. 65 kr.; zab 1 ft. 65 kr., 1 ft. 51½ kr., 1 ft. 45 kr.; tengeri 1 ft. 91½ kr., 1 ft. 78 kr., 1 ft. 65 kr., egy pesti mérő; egy kenyér 1 ft. 5 kr., 80 kr., 60 kr.; egy zsák burgonya 1 ft. 25 kr., 1 ft. 5 kr., 80 kr.; egy darab borju 18 ft. 90 kr., 15 ft. 75 kr., 11 ft. 55 kr.; malacz 2 ft. 10 kr., 1 ft. 85 kr., 1 ft. 45 kr.; nyul 1 ft. 25 kr., 1 ft. 15 kr., 1 ft. 5 kr.; tojás 2 kr.; egy pár öreg tyuk 1 ft. 5 kr.; egypár nyársravaló csibe 1 ft. 5 kr., 80 kr., 52½ kr.; egypár kappany 1 ft. 25 kr., 1 ft. 15 kr.; egypár récze 1 ft. 65 kr., 1 ft. 45 kr., 1 ft. 25 kr.; egypár lud 3 ft. 15 kr., 2 ft. 80 kr., 2 ft. 50 kr.; egypár pulyka 4 ft. 20 kr., 3 ft. 35 kr., 2 ft. 50 kr.; 1 font borjuhus 40, 34, 26½ kr. 1 font sertéshus 30, 26½, 23 kr.; nyers szalonna 34 kr.; háj 34 kr.; disznózsir 34 kr.; tehénzsir 66½, 60 kr.; vaj 66½, 60, 52½ kr.; repczeolaj 34 kr.; lenolaj 34 kr.; egy itcze fris tej 8, 6 kr.; tejföl 34, 30 kr.; szilvapálinka 40 kr.; törkölypálinka 30 kr.; rozspálinka 26½ kr.; szesz 30 kr.; ó-bor 20, 16 kr.; uj-bor 14, 12 kr.; ser 10 kr.; eczet 10, 8, 6 kr.; borsó 10 kr.; lencse 10 kr.; bab 6 kr.; köleskása 6 kr.; árpakása 6 kr.; egy koszoru vereshagyma 60, 40, 20 kr.; egy adag savanyu káposzta 12 kr.; egy mázsa széna 2 ft. 10 kr., 1 ft. 85 kr., 1 ft. 65 kr.; 100 kéve szalma 6 ft. 30 kr., 5 ft. 25 kr., 4 ft. 20 kr.; 24 darab tojás 40 kr. (P. N.)

Nyilt tér. *)

— **Figyelmeztetés a telepitvényi ügyben Magyarországon.** A nemrég közzétett telepitvényi törvény annyi előnynyel bir, hogy alólirt nem mulaszthatja el, azon t. cz. földbirtokosokat, kik jószágaikon illy telepitvényeket szándékoznának felállitani, arra figyelmeztetni, hogy ezen szándék létesitésére bekövetkezett az alkalmas időpont.

Illy telepitvények előnyeit taglalni felesleges volna, csak annyit kivánt alólirt megjegyezni, hogy uj telepek által a földbirtokos a munkaerő hiányát, melly átalában olly érezhető, pótolhatja, miáltal a magának fenntartott jószágrészt nagyobb értékre emeli, és ez által, hogy jószágainak egy részét telepitőknek illő árért átadja, egy jelentékeny tőke szabad használatát biztositja magának, mellyet további beruházásokra, vagy javitásokra fordithat.

Ezen előnyök mind a földbirtokosok, mind a külföldi, különösen német telepitők részéről élénk figyelmet érdemelnek, és valószinü, hogy ezen ügy most nagyobb mérvben, mint eddig lehetett, fogja jótékony hatását gyakorolni a magyar mezei gazdaság gyorsabb felvirágzására, mi csak akkor történhetik, ha a munkaerő telepitők által szaporittatik.

Ezért bátorkodik alulirt mindazon t. cz. földbirtokosokat, kik jószágaikon illy telepitvényeket kivánnak felállitani, tisztelettel felkérni, ebbeli elhatározásaikat, valamint jószáguk részletes leirását, alulirttal közleni, hogy a szükséges lépéseket azonnal megtehesse, s pedig magyar nyelven; ellenben ő kötelezi magát, a telepedőkkel tulajdon nyelvükön levelezni, hogy ebben az esetben minden aggodalmat s nehézséget, nemkülönben félreértést mellőzzön. — Mennyi birtok ajánltatik a telepitvények számára? — a családok számát? melly vidékről? s átalában melly feltételekkel?

Erre vonatkozó levélbeli tudósitásokat alólirt *magán-ügyleti és általános tudakozó intézete* irodájába czimezni s kéri — *Bene István* m. k., felhatalmazott ügynök. (Bécs, Währingi-utcza 367. szám alatt.)

*) E rovatban közlött czikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap- kelet ó.	kelet p.	nyug. ó.	nyug. p.	Izraelit. naptár	☾ Hold- kelet ó.	kelet p.	nyug. ó.	nyug. p.
Január — Február		Jan. (ó)					Sebat				
30	**Vasárn**	**B 4** Martina	**B4** Márt.	**18 D** Athan.	7	30	4	58	25	5	43	1	6
31	Hétfő	Nelosk. Péter	Virgil	19 Makár ap.	7	29	5	0	26	6	27	2	6
1	Kedd	Ignácz Efrem	Brigitta	20	7	27	5	1	27	6	58	3	15
2	Szerda	**Gyertya BA**	Gy. sz.B.	21 Max	7	27	5	2	28	Habak.	7	25	4	24
3	Csütört.	Balázs püsp.	Balázs	22 Timoth.	7	26	5	3	29	Ant. h.	7	46	5	32
5	Péntek	Cors. András	Veronik.	23 Kelemen	7	25	5	4	30	R.Mod.	8	4	6	42
6	Szomb.	Ágata szűz	Lehel	24 Xenia	7	23	5	6	**1 S. Ad.**		8	19	7	50

Holdnegyed :

● Ujhold 3-kán 2 óra 20 perczkor reggel; **nálunk nem látható napfogyatkozással.**

TARTALOM.

Kisfaludy Sándor (arczkép). Z—y K—ly. — Tavasz, nyár, ősz, tél. Czelder M. — Villám Bandi, a rengeteg fia (vége). Erdélyi József. — Kisfaludy Sándor szülő- és lakóháza Sümegen (képpel). — Mátyás király fenmaradt holmije III. (rajzzal). — László Károly levelei Amerikából II. — Téglavető gép (képpel). — Böngészet. — **Tárház :** Kakas Márton a szinház körül. — A csárdás-zenéről és tánczról. Matolay V. — Irodalom és müvészet. Egyház és iskola. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Közlekedés. Mi ujság? Bécsi levél. Szinházi napló. Szerk. mondanivaló. Hetivásár. Nyilt tér.

— A **Politikai Ujdonságok** 4. számának főtartalma : Szárdinia tervei. Heti krónika. A földbirtokosok pénzhiánya. Községi ügyek (Debreczen). Törvényszéki terem : Mocsonyi P. gyilkosának perében végtárgyalás. A debreczeni főiskola ügye. Pesti lóversenyek sorozata. Sorshuzások : Waldstein, St. Genois. Rendes rovatok.

Felelős szerkesztő : **Pákh Albert** (lak. uri-utcza 12. sz.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomtatja **Landerer és Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt Pesten.

kabháza vasmegyei tüzkárosult lakosainak pedig 150 frtot.

— **Az Izsó-bizottság** jul. 27-én tartott ülése, miután a Pulszky Ferencz elnöklete alatt kiküldött albizottság munkálatát be nem fejezhette, érdemleges tárgyalást nem tartott. A bizottság tagjaivá az irói s müvészi kör Bartók Lajos, Endrődi Sándor, Nagy Miklós, Odry Lehel, Szana Tamás és Ujházy Ede tagjait küldte ki. Ezenkivül Benczur Gyula, Udvardy Gyula s gr. Waldstein János is tagokká választattak. Madarász Viktor a bizottság pénztárnokává választatott. Egy német szobrász ajánlata Izsó mellszobrának elkészitésére s „A busuló juhász“ szobrának kiegészitésére nem vétethetett tekintetbe. A bizottság legközelebbi ülése szeptemberben leend, midőn a tagok már nagyobb számmal jelenhetnek meg.

A HÁZ Építőművészeti folyóirat

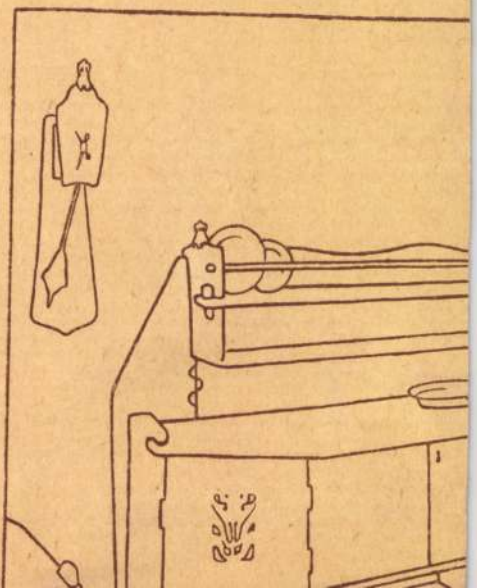

lehető figyelemmel felvizsgálta a nagy hun csatasikot!

Balog Ferencz ur, a debreczeni főiskolának egyik tudományosan képzett kitünő tagja, az iskolai teljes pályát bevégezvén, elődeinek dicséretes szokása szerint, további önképzés végett külföldre indult, s legközelebb, huzamos ideig Párisban tartózkodott. Ismervén ő is Csombor megható emlékezését s általam is felkéretve, hogy hun őseink országokat renditő viadalának helyét szemlélné meg: ő ezt a legnagyobb honfiui készséggel és buzgalommal megtette, s tapasztalásainak eredményéről, már Londonból folyó évi julius 21-röl hozzám irott levelében tesz rövid naplószerü tudósitást, leveléhez két kis helyrajzot is mellékel. Noha a közlés magán jellegü, mégis ugy vélem, hogy a tisztelt közönség is örömmel fogja olvasni azt, — a mint következik.

„Két héttel utra indulásom előtt Páris 3 legnevezetesebb könyvtáraiban tanulgattam Marnemegye s kivált a champagnei sik résznek geographiai, statistikai stb. leirását, különböző térképeket rajzolgattam le; encyclopaediakat s főleg De Guignes József és Thierry hunokról való müveik czélomra vonatkozó szakaszait olvasgattam, s jegyezgettem. — Igy megindultam Châlonsba, kirándulásom tartott 7 napig. Hogy azonban hivebb vázlatát adjam eljárásomnak, jegyzem napok szerint a lett dolgokat.

Jul. 2. Szombat. Reggel 7-től 12-ig értem Châlonsba. A ref. fitanitót felkerestem s kértem segélykezet nyujtani. Vele még az nap estve bejártam jórészt e nevezetes várost; megmutogatta az egykori körfalak helyeit, melyek a várost védték a régi korban; voltam két izben is az ódonságot lehelő St. Alpin templomban, hol el van temetve a püspök, ki Attila elé kiment Châlons alá könyörögni a város megmaradásáért. Ez eseményt maga a nép is föntartotta. Majd két tüzetes műre találtam, czime: „Attila dans les Gaules“ szerzője Journeux; megjelenési éve 1833. . . lelkiismeretes tanulmány, pontos térképekkel ellátva a csatasikot illetőleg. Maga ez egy könyv csaknem minden eddigi előző tanulmányt, térképezést feleslegessé tett. Este a hallgatag város csendes utczáin járdogáltam, gondolkodva a mult időkről.

Jul. 3. Vasárnap. Az alig 30 éve egy kis elővárosban alapitott ref. templomba menék el. Istentisztelet után a lelkész felszólitására vele együtt kirándultam Mourmelonba vasuton. E falu alatt terül el nagy téren a châlonsi tábor, mely egyetlen a maga nemében s melyet 1857-ben III-ik Napoleon alapitott. 30 ezer katona táborozik itt; beláthatlan sorban fejledeznek a hadi sátrak. A protest. katonák számára a tábor közepén ref. kápolna van épitve. Hol egykoron Aëtius serege táborozott, most a frankok utódai táboroznak. Estig folyvást a tábort jártam. A catalauni siknak nyugati felén van a tábor, ép ezen az oldalon volt felállitva, a nyugat római birodalmat védő sereg, a szintér itt egyenletesebb. Châlonsba visszaérve, a csendes estét a Strasbourg felőli oldalon eső St. Memmienek nevezett falunak, mely a város egyik külvárosának tekinthető, végig sétálásával töltöttem. Kérdezősködtem egy pár embertől. A szélmalom nevü vendégfogadónak semmi hire hamva itt; több széleit is bejártam Châlonsnak, semmiféle zeneszót nem hallottam, s mint megtudtam, nem is hallani itt zenét, hacsak nagy vásárkor vagy véletlenül átutazó muzsikus féle emberek nem vetődnek ide. (Átalában zene dolgában a magyar népi és csárdai élet páratlan.)

Jul. 4. Hétfőn. A roppant nagy kőpinczét, melynek ágait vasut köti össze s hol százezer üvegekben vannak lerakva a világ minden országába szétküldendő champagnei borok, futólag fölnézvén, a város könyvtárába siettem. Itt a könyvtárnokban, neve Gillet, jó tanácsadóra akadtam; ő volt szives megmutatni a muzeumban a hun csatatérről kiásott és itt található egy két maradványt, köveket, embercsontokat, bronz karmantyut s egy nagy tollu fogas kulcsot. Legtöbb ideig szemléltem egy szép, ép és rendkivüli nagy koponyát, mely sajátságos alakjáért is magára vonja a figyelmet; homloka kiálló és alacsony, a fejtető magas, inkább pupos, a koponya hanyatt része is kiálló, az egész inkább hosszu mint kerek. Vajjon mily nemzetbeli koponya lehet ez? Utasitott Garinot, helybeli tudóshoz; az utban vagyis helyszinén pedig Letaudinhez. Érdekkel hallá, hogy több mint 200 év előtt itt járt magyartól van nálam leveléből kivonat s felkért, hogy ha benne e várost érdeklő hely találtatik, közölném vele; megajándékozott egy becses munkával, ez évkönyve a Marnemegyében alakult kis tudós társulatnak, benne találtatik ugyancsak e városban lakó tudós *Savynak* jeles topographiai munkája, mely olvastatott a társulat nagy gyülésén s e memoiresban kiadatni rendeltetett. A hun csatatérre vonatkozólag ez a legujabb okmány (1859.) E szerző a hires Fanum Minervae-t is határozottan La cheppe (Chapelle) faluba helyezi, mely mellett áll a hunoknak 14 századdal daczoló emléke. Châlons és környékére vonatkozólag kérdeztem Gillet-től helyneveket. Csak egyet tudott mondani, mi idegenszerünek tetszik előttök s nem tudják nyelvökből kimagyarázni „da“ utcza-helynév (mondtam neki, hogy nyelvünkben a „da“ mint rag él s helyképző). Átadta aztán kérésemre Châlons város történetét és leirását. Ezeket lapoztam s ezekből vettem apróbb jegyzeteket. Szives volt eljövetelem előtt megigérni, hogy, mivel ő már itt lakik, e vidéket ismeri, hihetőleg itt fog meghalni is, ha valamire lesz szükségem történeti nyomozást illetőleg, ő kész lesz velem levelezni. Ennek nagyon örültem s alkalmasint adandó alkalommal élni is fogok vele. Csak este 7 órakor voltam szerencsés Châlons s a megye tudósát, több rendbeli tudóstársaságok tagját, kitünő könyv és régiség szeretőt, Garinet urat honn találni. A derék öreg azonnal fölvezetett 16 ezer kötetből álló magán könyvtárába; megmutatta mire vágytam s miért fölkerestem: *Attila gyürüjét*. Ez egyetlen példany s csak az ő birtokában van, találtatott Attila sánczában. A pecsét-gyürű fekete kövén van kucsmában Attila mellképe, valódi ázsiai jellegü, vele szemben van minisztere *Edekon*-nak görögös arczképe hajdonfővel, mindkét kép alá ez a név van metszve: „Attila.“ Garinet véleménye szerint e gyürű minisztere ujján lehetett, rendeletek megerősitésére szolgálhatott, a sánczba való be vagy kivonulás alkalmával hullhatott le ujjáról. Azonnal kértem Akademiánk számára egy lenyomatát. Garinet szives volt rögtön az ötvöshöz velem eljönni s megrendelte a lenyomatot. Châlonsban való időzésemnek e napja volt leggyümölcsözőbb s eredményesebb. Este készületeket tettem a másnapi kirándulásra.

Julius 5. Kedd. Reggel megindultam gyalog; jobbra hagytam *Attila nevü utczát*, mely mai napig is igy neveztetik, ezen szállittatván táborába az eleséget; elhagyva St. Jakab külvárost a Catalauni csatatér mezején haladtam. *Szent István* az első falu, mit ér az ember az országuton; ezen megy keresztül Vesl (olv. Vél) patak, a rómaiak Vidulája. Hazafiui érzelemmel néztem egy darabig e csendes patak folyását; medrét sok hun lovas meggázolhatta. Délfelé, jobbra térvén el egy mellékutra, értem *La cheppe* 400 lelket számláló falu alá. Feldobogott szivem, mert már távolról láttam a magas földdomblatot. Egy gyomláló öreg asszonytól kérdém: micsoda az; — feleli hirtelen: „C'est le camp d'Attila“ igen, a hagyomány letéteményese a népnek érdeme, hogy e név igy fenmaradt. Kis malom zugása mellett haladtam át azon másik kis patakon, neve Noblette, mely La cheppe alatt foly, s mely Jornandes szerint, de mint utána jártam, s megtudtam a maig fenmaradt népmonda szerint is, vértől áradott meg. Szent patak! daliák vérével tápiálkoztál te egykoron. Ezen ma már magas fáktól szegélyzett patak mosta lábát Attila tábor helyének, e szolgált a várároknak vizzel való tele eresztésére is. Azonnal felhágtam e felséges kördomblat északi kapujának egyik pontjára s ott terült előttem a világtörténet eseményekben gazdag tere, Európa egyik legszebb csatasikja. Itt vagyok hát a Catalauni sikon, állok a tábor öv magasló gerinczén, melynek keblében táborozott 10 napig Attila, e helyet övezte a bevehetetlen szekérsáncz. Feldobogott szivem s éltem egyik legszebb órája földerült. Azon árva fiu, ki gyermekkorában a Hármas Kistükörből tanulva Etele történetét, gyuladozott, de még nem is sejtette, hogy szinről szinre lássa a nevezetes helyet, most ime elérte (Isten jóvoltából s a prot. egyházak kegyes adományozása folytán) felfakadó homályos vágyának betelését.

Ebéd után fölkeresém *Letaudin* urat, ki szives volt azonnal jöni velem s most közelebbről tekintők meg *Attila várát*. Letaudin 75 éves öreg s tanitóságot viselt ember s az 1813-ki nagy hadjáratokban katona volt. Ide való születés; 70 éves hagyomány élő fentartója, kiváló szeretettel van a régiségek iránt; ki van általa dolgozva La cheppe és a vidék (tehát épen a catalauni sik) statistikai, archaeologiai és történeti leirása; saját tapasztalat, nyomozás és mások emlékezéseiből irva s mai napig is folyvást tökéletesitve. Ez az ember az, kinek tudta nélkül itt, mondhatni, semmi sem történik, valamennyi tudós vagy társasági kiküldött csak meglátogatja e nevezetes helyet, csak hozzá fordul, maga Napoleornak is ő adott több izben földeritéseket. Mi nem is tudjuk, hogy egy egyszerü paraszt ember él a hun csatatéren, ki a legutólsó göröngyet is ismeri, ápolja, ki a mi hun őseink tetteinek és hirének, hagyományainak hiv őrizője. Lehetlen, ha a jó öreg ex-instituer-re (mint magát czimzi) gondolok, meg nem indulnom, s nagyra becsülő tiszteletemet ki nem fejeznem iránta, annyival is inkább, mert félre téve munkáit, engem 3 napon át kalauzolt, vitt kézen fogvást. Elmondám neki, hogy mi vagyunk azon hősöknek utódai, kiknek hamvait ő annyira szereti és ápolja; elmondám, hogy a francziákon kivül egyedül minket érdekel egész Európában legjobban e hely, mondtam neki magyar szavakat; igy én is okozék kis örömet neki. Ő nélküle néma lett volna e táj, de általa megzendült s beszélt a lábnyom, a halom, a völgy. Végtelen szerencsésnek érzem magamat, hogy ily meleg lelkü aggastyán ajkain és karjain csügghettem 3 napon át. Mindenhová ő kisért. Isten tartsa meg még sokáig.

Az egész első délutánt a Camp d'Attilá-ban töltöttük. Ez egy 14 századdal daczoló földvár; magas domblat kariti, mély árok veszi körül, területéről fogalmat adhat, hogy kerülete 1792 méter vagy is több mint 900 öl. Négy felől nyilás van, kapuul szolgálandó. III. Napoleon a legnagyobb érdeket mutatja irányában, 1857-ben a táborozási idény alatt hatszor látogatta meg, nincs év, hogy táborkarával meg ne látogassa. — Elmondta a jó öreg leghűbb emlékezettel látogatásait s párbeszédjét. E vár közepén meg is vett a császár egy szalag földet; épen most téteti az ásatásokat, több mint 20 lyuk van már felbontva. Ott áll ez ős várföld közép pontján 3 katonai hadi sátor, hol az ásó katonák tanyáznak. Beszéltem a felügyelővel is. Megmutogatta a talált cserép edényeket, csontokat, főkép vaddisznó agyarai számosak. Maga Letaudin több mint 13 ásatást vitt itt véghez, pontos leirását ezeknek lemásolám. A domblat legmagasb csucsát felbontatta a császár; emberi csontváz és máglya nyomát találtak benne s egy gyürüt. A Camp d' Attila beltéren (melyet most egyes la cheppei földmivelők birnak s vetésekkel van tele) találnak konyha-edényeket, széneket, emberi és állati csontokat, állat- és emberfogakat, koponyákat, főkép táplálkozásra szolgáló állat- (disznó-, juh-, ökör-) csontokat, csuporféléket, kutat, gaule pénzeket, szegeket, vasakat, fegyverdarabokat, áldozó képspengéket, vas álladzó féléket, hamukat, szarvas agancsokat, nyakkeritőket stb. Az estéket másolattal töltöm.

Jul. 6. Szerda. E nap a kirándulás napja. Egész álló nap jártunk. Megnéztem a *Piemont*-nevü emelkedést, melyen a csata kezdődött s melyet Aëtius, fontosságáért már 4 órára délután kezébe keritett. E magaslat uralja a környéket, fölséges kilátás van tetejéről. E magaslat lejtőjén van az a hely, mit a hagyomány mai napig „Ahan des diables“-nek nevez; *ahan* régi tájszó (ma nem él) magvat és magnak föld alá takaritását, tevését jelenti, a hagyomány szerint a hunok ördög kiáltással rohantak a rómaikra s a csata után az elesett ördögöket (barna képök is kedvezett e névnek) a nép eltemette, mint a vető a magvakat. Álltam a téren, hol az első csatakard összecsengett, hol Thorismund legelőször hatolt fel a tetőre.

Délre a császári majorba látogattunk be, (mely a châlonsi táborban van.) Az itteni jószágfelügyelőhöz gyüjtetnek egybe a vidéken talált tárgyak. Másfél óráig nézegettem a sok koponyát, fegyverdarabokat, gaule pénzeket, római pénzeket stb. ha találnék valami hunokra emlékeztetőt. Kellene ismerni az anthropologiát, physiologiát stb. ha fel akarnók fedezni, melyik csont mily race-hoz tartozik. Érdekes a látottak közt egy vas dárdavég; két kőféle karika, közepén átlyuggatva; köszörülésre használt kődarab; két kis vaskörtécskesisak darab; egy állkapcza 5 foggal, melyből hármon még a zománcz is látszik. A felügyelő jelentéséből figyelmemet megragadta egy hely i St. Etiennében (Châlons és La cheppe között: falu Vêl patak mellett,) hol: 200-nál több csontvázat találtak s az észrevétel szerint a kések (jó nagy volt némelyik) *a térden alól lábszár mellett helyezve feküdtek*. Azonnal mondom, hogy nálunk mai napig is egyetemes népszokás a késeket a csizmaszárban hordani. Vajjon az egyszerü jel nem vezethet-e a hunokra vissza? E szokás a fran-

*

Vas. Ujs. 1864

cziáknál nem találtatik. A császár terve, e sikokon talált tárgyakból egy muzeumot állitani egybe a châlonsi táborban.

Öt órára Bussy-le-château faluba értünk, az itt levő 5 tumulust vizsgálni meg. A legmagasbnak tetejére felmentem, fákkal van most beültetve; mivel a többiek már kezdenek pusztulni, nehogy ez emlékek eltünjenek idő multával, a helység a legmagasbat megvásárolta. Találnak a kézzel hányt óriás halmokban csontokat és máglya-nyomokat. Az ötödik tumuluson mostanság szélmalom van. A középkorban váracsok, várkastélyok voltak épitve ezek tetejére. Minden elnevezést gondosan megtudakoztam . . . de fájdalom! egyetlen hunféle név nem tartatott fenn, a középkori nevek maradván csak fel. Naplementekor haladtunk hazafelé a Noblette patak bal partján (e mellett vannak nevezett tumulusok felállitva) s a jó öreg mutogatta a régi katonai posztokat, melyek a hun-római korban a patakon átmenetelt fedték. E helyeken is találtak holttestek csontjait, sisakot stb. Késő este értünk haza a vendégfogadóba, hol szállva voltam. Nyomott szivvel mondám az öregnek, csak egyetlen hun nevet, szót vagy betüt tudna nekem mondani vagy mutatni . . . megbecsülhetlen drágaság gyanánt fogadnám . . . fájdalom, nincs.

Jul. 7. Csütörtök. Délig olvasgattam az öreg magán jegyzéseit s reggelinél a vendéglőben megfordult emberektől tudakozódám. — Az utolsó délutánt az ugynevezett la cheppei két tumulus megnézésére fordítók, ez a patak bal oldalán az Attila tábortól délre fekszik néhány ölre. Az egyik már földdel egyenlővé lett, s ha ily müismerő nem mutatja meg, meg sem ismerhetém. A másik még 4—5 láb magas lehet, legujabban Napoleon rendeletére felásatott; találtak benne egy lovagot 12 edénynyel körül rakva s egy sertés-csontvázat; római pénzt, koronaféle ércz-töredéket.

Felmutatta az egész kört, vidéket. Áll mai napig a Suippe folyóka partján (most egy magán birtok) a *nantivet-i* erőd földtöltésből, mely a hun hadsereg jobb oldalát védte; *La croix en Champagne* helység a legmagasb ponton fekszik, szintén hun táborozási hely tumulusokkal; de az egész vidéken egy sincs oly magas és szép tumulus, mint a Châlonstól keletre, La cheppe-től délkeletre s több mérföldre eső hires La poix-i tumulus, mit a nép Theodorich sirjának tart, azt állitván, hogy e király itt temettetett el. (E három messzebb eső pontot Nantivet, La croix-t és La-poix-t nem látogathattam meg már.) — Átalában mérföldnyi távolokban e mezőnek csaknem minden pontján találnak emberi csontvázakat, jeléül annak, hogy tömérdek volt az elesett s hol elhulltak, oda ásták be őket. Itt igazán elmondhatni, hogy ős apák csontjai felett jár az ember. A talált vázak közől sok óriástemetre utal, sok husz-, huszonöt éves fiatalt mutat, legtöbbnyire nyugatfelé forditott fejjel. Van olyan, ki lovastól temettetett el, pl. La garenne nevü helyen, La cheppe határában, hol 1804-ben találtak egy lovagot lovastól, szerszámmaradványokból itélve több ló is lehetett, mind a négy patkó a patán volt még, mind a ló, mind a patkó szerfelett kicsiny vala; — találtak ugyancsak az Attila tábortól nem nagyon messze oly két vázat, melyek arra mutattak, hogy az ur szolgástól volt eltemetve, a szolgája lábánál levén forditott fekvéssel.

1855-ben a francziaországi régészeti társulat Châlonsban tartván kongresszusát (elnöke Caumoent) egy alkalommal meglátogatta Attila táborát is. Hihető, hogy Napoleon kezdeményezése (több helyen folynak már az ásások) hatolni fog előre, s tán valami hunféle maradvány is fog a kutatásból, előkerülni. Láttam a vasuttervet; — pár év mulva a Reimst Metztzel összekötő vasutvonal La cheppen fog átmenni s csaknem horzsolandja az ősi hun tábort, akkor a világnak meg lesz még jobban könnyitve a hely meglátogatása s bizonyára egyetlen utazó sem fog elszárnyalni a Noblette patak partján, anélkül, hogy meg ne kérdje szomszédjától, rá mutatva „micsoda az a magas kördomblat ott?“ mire feleletül fogja kapni mind az idők végeig „ez Attila tábora.“ Igy ma holnap rohanó tüzszekér száguld át vaspályán a téren, hol 14 század előtt hun lovasok patkói alatt nyögött a föld.

Jul. 8. Péntek. Reggel elbucsuztam a jó kalauztól, elvándoroltam még egyszer Attila táborába; egy kis csomó földet, követ, csontféléket öleltem fel egy kiásott lyukból, elhozandó magammal emlékül; — körüljártam a töltés gerinczeit — s Châlons felé indultam, követve a patak menetét, hogy minél tovább lássam a vizet, mely látta őseinket, s mely itta a daliák véreit. Az uton még egy utkaparótól több helyneveket kérdezgettem. Délután 2 órakor az Attila-utczára még egy pillanatot vetve beértem Châlonsba. Garinet ur lakán találtam a megigért pecsét-lenyomatát Attila arczképének, még pedig örömömre 3 példányban, egyikkel az akademiának, másikkal Nagytiszteletü urnak fogok kedveskedni. A mi szintén becses, Garinet levélben irja hozzám, hogy szivesen ajánlkozik akademiánk minden kérdésére felelni, a gyürűről felvilágositást adni, szóval *levelezésbe ereszkedni*. E férfiu a legotthonosb s legképesb, tudományos tekintetben adni fölvilágositásokat — igen ajánlatos lenne, ha a mutatkozott szerencsét felhasználnók; nagy jelentőségü már csak az is, hogy ő a helyszinén él. Másik: nem tudom, a magyar régészeti osztály van-e érintkezésben a francziával, — igen fontos dolog lenne szintén, ha a *Catalauni ásatásokra* kiterjesztené figyelmét, avatott kiküldöttje által a lelt tárgyakat fölvizsgáltatná s a jövendőbeli kutatásoknak folyvást tudatában lenne. Mig a franczíák és Napoleon mindenütt ős gaule nyomokat kutatnak e helyen . . . nekünk meg a hun nyomokat kellene kutatni . . . s ha lehet, felismerni.

A châlonsi nép ajkáról csak annyit tudhattam meg egy nő közbevetése folytán, hogy a patak a csata után vértől áradott. Jornandes ez állitása mai napig is fentartva van. Kétségbevonhatlan emlék még az *Attila-utcza* és a valódi remek mű, a „*Camp d'Attila.*“ Volna még egy tér, melynek elferditett neve „Barbar“ elnevezésre látszik mutatni. Egyéb maig is élő és használatos nevezésnek nyomára nem akadtam. Estére Párisban voltam.

Ime eredménye röviden az én châlonsi kirándulásomnak. Mind végig boldognak érzem magamat e tekintetben, hogy láthattam e nagyszerű sikot és temetőt s a népvándorlási korszak legnagyobb alakjának nyomait.“ *Balogh Ferencz.*

Szabad legyen ezek után reménylenem, hogy nemcsak egyes utazóink fogják ezentul tüzetesen megszemlélni a hun csatatért, de igen tisztelt akademiánk sem fogja elmulasztani az alkalmat, hogy nemzeti régiségeink érdekében a kellő lépéseket megtegye.

Debreczen, 1864. aug. 11. *Revész Imre.*

Izsó Miklós egy szoborműve.

Részeg ember. — *Izsó Miklós* szobra után.*)

Talán a Vasárnapi Ujság volt az első magyar lap, mely több évvel ezelőtt „bécsi levelei“-ben ismételve figyelmeztette a hazai közönséget az akkor Bécsben tanult fiatal magyar szobrászra, Izsó Miklósra. Azóta a legszebb sikerrel végezte be Izsó Bécsben és Münchenben szobrászati tanulmányait, s a nélkülözéssel s küzdelemteljes tanévek elmultával Pesten telepedett meg. Örömmel mondhatjuk, s nehány év óta teremtett művei tanusitják, hogy iránta táplált reményeinkben nem csalatkoztunk; bár hasonlót mondhatna ő is, a magyar közönség, különösen tehetősbjeink müvészet iránti szeretetéről, hogy végre e szép tehetségnek se kelljen ismét a részvétlenség sivatagjában látható nyomok nélkül elenyészni!

Izsó Miklós (ki 1831-ben Borsodmegyében D.-Horváton született) eddigi rövid pályája alatt is kitünő bizonyitványait adta müvészi hivatottságának, akár a szellemi alkotást és költői képzeletet, akár a szabályszerü technikai kivitelt tekintjük szoborműveiben. Nem szándékunk ezekről most részletesen szólani. Állitásunk némi bizonyságául ezuttal csupán egy a magyar népéletből meritett sikerült szoborművének rajzát közöljük, mely egy széles jó kedvében tántorgó parasztot ábrázol. Nem épen tökéletes rajzunk után is fel kell ismernünk e művön az éles felfogást, mely a magyar ember ittas állapotának legfinomabb árnyalatait is el tudta lesni s a képzeletében alkotott vonásokat a keze alatt levő anyagban nemcsak élethiven, de genialis merészséggel és humorral vissza is tudta adni. Bizonyára becses diszitményeül szolgálnának lakszobáinknak ily szellemdús magyar szoboralakok kisebb utánzatai, bronz-öntvényei, melyek sok tekintetben felülmulnák értékben s érdekben a ma sereg idegen bronz-alakokat, melyeket diszműárusaink drága pénzünkön hozatnak be számunkra a külföldről.

Tudva van egyébiránt, hogy Izsónak több ily, a magyar életből meritett jeles szoborműve van. Ilyen a gyönyörü „*Busuló juhász*“ (most a nemz. muzeum tulajdona); ilyen a *fonóházi jelenet*, a *mosolygó parasztleány* stb. Hasonlóul az ő műtermében készültek több hazai jelesünk igen sikerült mellszobrai, mint Arany, Egressy, Fáy András, Lisznyay, Megyeri (ez utóbbi a nemzeti szinház csarnokában). A pápai ref. főiskola számára szintén ő készité Márton István egykori hires pápai tanár nagy mellszobrát. Az akademiai palota számára is több dombormü elkészitésével bizatott meg (igy tőle van az ország czimere) s a palota homlokzatán felállitandó tudósok nagy szobrai közül az ő mintázata után készül Révay Miklós szobra. Mint halljuk, a hazafias érzületéről ismeretes pesti takarékpénztár körében most arról van szó, hogy a hazai takarékpénztárak alapitójának, Fáy Andrásnak mellszobra maradandó emlé-

*) Girókuti „Remény“ czimü 1865. évi naptárából.

hazafiság oly sajátságos vegyületet képez. Sopronban folytatta tanulmányait s az ottani magyar irodalmi társaságban ébredt föl benne a magyar irodalom szeretete. Majd Debreczenbe ment mint joghallgató, s e nagy magyar városban mintegy magába szivta a magyar faj minden nemesebb hajlamát, de egyszersmind fejletlensége élénk és fájdalmas érzetét is. Korán megismerkedett az idegen irodalmakkal, s a magyar közélet és irodalom benyomásai közé némi európai szellemet vegyitett. Az nem volt puszta véletlenség, hogy midön 1845-ben, mint juratus Pestre jött, a „Pesti Hirlap"-nak lett dolgozótársa, s igy az ellenzéknek ahhoz a töredékéhez csatlakozott, mely nem sokat remélt az ösi alkotmány intézményeinek fejlesztő erejétől s az ujkori parlamentarismus jelszavait irta zászlójára. Ez eszmék feleltek meg leginkább hajlamainak és miveltségének. Hasonló ok vezette irodalmi pártállásában is. A Petőfikörhöz csatlakozott, nem barátságból, bár Petőfinek ő volt legrégibb s áldozatra legkészebb barátja, hanem izlése irányánál fogva. Nem volt ugyan erős érzéke a magyar népies iránt, nem osztozott Petőfi politikai álmodozásaiban, nem örvendett, ha erőteljessége nyerseséggé fajult, vagy naivitása eget ostromló meghasonlásba tévedt, de a humoros kedély, a természetes egyszerüség, a szeretetre méltó őszinteség, mely tulajdonok Petőfi lyráját oly kiválóan jellemzik, teljes rokonszenvével találkoztak. Az angol humoristák voltak kedvencz olvasmányai s épen oly kevéssé kedvelte a német érzelmességet, mint a magyar szónokiasságot. Örömest áradt gúnya szónokaink és költőink szenvelgése és dagálya ellen. Politikai iránya és irodalmi izlése egymással kapcsolatban voltak. Mig a politikai téren azok sorában küzdött, kik a régi megyerendszert a haladás akadályának, s a szabadság gyönge biztositékának tekintették: addig az irodalomban a fejlödés táblabirói nyügeinek tartotta a sujtásos szónoklat uralmát, a felületes nemzeti irány szükkörüségét, s az élet benyomásaitól el-elforduló ál-idealismust.

Ily szellem lelkesitette a fiatal humorista és hirlapiró munkásságát. Humoros vázlatai majd mindenikében gúnyos czélzásokat vehetni észre elbeszélési modorunk ünnepies, czifrálkodó, szenvelgő sajátságaira. Sőt a „Fiatal óriás" czimü müve nem egyéb, mint szatirája az akkor divatos magyar regények és beszélyeknek. „Ignácz és Konstancziá"-ban egy ifjut és nőt rajzol, kik szépirodalmi lapjaink phraseologiájával táplálkoznak. Oly párbeszédet hallunk itt, melyet hüség és jellemzés tekintetében majdnem Moliére „Precieuses ridicules"-je mellé tehetni. Pákh nem csinált személyeket rajzol, hanem élő egyéneket alakit át. Legkevésbbé sikerült vázlatain is érzik a benyomás közvetlensége. A legmindennapibb élet felé fordul. Hősei a legközönségesebb emberek: egy jámbor és minden szolgálatra kész instruktor, egy városi érzelgő irnok, egy fontoskodó jurátus és szónokiasan szenvelgő udvarló. Mintha szatirát akarna irni beszélyiró társaira, kik nagyszerü hösökkel, óriás szenvedélyekkel birkoznak — és akaratlan humoristává lágyul. Oly benső szeretettel csüng személyein, a látszólag érdektelenbe emberileg annyi érdekest láttat, kedélye derültségével annyira megaranyoz mindent, hogy e felfordult világ elbájol, e jó bolondok iránt valódi részvétet érzünk, mintha bolondságukból bennünk is szunyadna egy kis adagocska. Mintegy tiz humoros vázlatot irt, melyeket soha sem szándékozott összegyüjteni. Kisérleteknek nézte, melyeket nagy müvekkel kellene elfeledtetni, ha különben is el nem feledtetnének. Valóban kisérletek is, de egy kitünő tehetség kisérletei. Nem annyira magukban becsesek, mint ama körülménynél fogva, hogy elöhirnökei egy humorban gazdag lélek fejlödésének. Azonban igy is van köztök egy pár, melyeket a legszigorubb kritika is méltányolhat. „Egy nap egy instruktor életéből", „Az irnok szerelme", „Ignácz és Konstanczia" oly sikerült müvek, hogy irodalmunkban maig is e müfaj legjobbjai közé tartoznak.

Mint hirlapirót is humoros oldala tüntette ki. A „Pesti Hirlap" fővárosi ujdonságait irta, mely rovat akkor politikai lapjainknak mintegy tárczáját képezte. Rövid rajzok a főváros politikai és társadalmi életéből, irodalmi és müvészeti kisebb birálatok, könnyed elmélkedések és polemiák váltakoztak itt a szatira és humor hangulatai közt. E rovat soha sem volt olvasottabb, mint Pákh kezében. Mig társai vezérczikkekben ostromolták a kormányt s a régi megyei rendszert, addig Pákh humoros ötleteivel szolgálta pártját s néha kitünő sikerrel. Történt a többek között, hogy egy megyei gyülésen nehány sorával megbuktatta a kormánypárt egyik vezérszónokát, mert a „Pesti Hirlap" a gyülés folyama alatt érkezett meg, kézről kézre járt s a hallgatóság oly nevetésbe tört ki, hogy a kigunyolt szónok nem folytathatta tovább beszédét és megzavarodva ült le. A „Pesti Hirlap" dolgozó társai reformálni igyekezték a magyar hirlapi stylt, kivetköztették a megyei szónoklat sallangjaiból s európaibb formába öntötték. E törekvés Pákhban is támogatóra talált, a mennyiben az ujdonsági rovatba, hol eddig nehézkes szárazság, vagy elméskedő erölködés uralkodott, szellemet, könnyedséget és humort lehelt. A párt iránya mellett hiven szolgálta a nemzetiség, irodalom és izlés érdekeit. A gúny nyilait legörömestebb szórta azok ellen, kik irodalomban és társas életben tulbuzgóságukkal veszélyeztették a nemzetiség ügyét, vagy a nemzeti irány és sajátság leplével fedeztek minden hóbortot és izléstelenséget. Csak némely pesti német iró czivilisatori dölyfe volt ennél is kedvenczebb tárgya; ki nem fogyott a gúnyból, ha ostromolhatta e pöffeszkedést, mely oly lenézön tekint a magyarra, s a német miveltség képviseletével kérkedik, melyhez egyetlen fövényszemet sem hordott.

Három évet töltött Pákh a hirlapirói izgalmas körben. Mint a fővárosi élet krónikairója jól ismerte Pestet; mint kellemes társalgó szivesen látott vendége volt a társas köröknek s fogékony kedélye az élet tarka benyomásaitól pezsgett. Életkedve, humora, mely a legkülönbözőbb viszonyok között is fel tudta találni magát, szerencsét, boldogságot látszottak igérni; fejlödő tehetsége, mely az első kisérletek után nyomosabb munkásság, magasb czél felé vonzotta, mintegy biztositá számára a humorista koszorúját. Azonban minden máskép történt. Egy roszul gyógyitott betegség hervasztani kezdé életkedvét és feldulta pályáját. 1847. nyarán egy ausztriai vizgyógyintézetbe volt kénytelen utazni, s ott töltötte az 1848 és 1849-diki éveket. Betegen, elhagyatva, hazájáért és családjáért aggódva töltötte napjait. A haza ügye elbukott, s atyja sok évi börtönre itéltetett. Hazája és családja romjain állott meg, midön 1850. nyarán hazájába visszatért, maga is a mult idők romja. Egészsége még most sem állott helyre és többé soha. Eljátszottnak tekintette életét, de ugy hitte, nem élhet tétlen és még tehet valami hasznot. Nem a humorista koszorujáról álmodozott; többé nem tartotta magát irónak; se elég kedvet, se elég erőt nem érzett nagyobb müvek irására, de tudta, hogy beteges állapottal is alkalmas szerkesztő lehet és e szomoru korszakban kötelessége szolgálni a nemzetiség és irodalom érdekeit. Még ez évben az „Ujabbkori ismeretek tára" szerkesztését vállalta el, melyet 1855-ben végzett be. Majd 1853 elején a „Szépirodalmi Lapok" czimü hetilapot inditotta meg. Sokszor napokig ágyában szerkesztett, egy kis zsámolyon dolgozgatva. Humora most sem hagyta el, de csak társalgásában nyilatkozott, a mit irt, azok legtöbbnyire átdolgozások, forditmányok valának s a beküldött kéziratok javitása vagy átalakitása. Mindkét vállalatával gazdagitotta irodalmunkat. Az „Ujabbkori ismeretek tára" hézagot töltött be, s kivált első kötetei becsesek, mig a közönség részvétlensége miatt, a kiadó sürgetésére nem kellett összébb szoritani a vállalat eredeti tervét. A „Szépirodalmi Lapok" kitünő eröktől támogatott folyóirat volt, s épen oly határozottan küzdött költészetünk nép-nemzeti iránya mellett, mint a mily erélylyel támadta meg kinövéseit. Csak egy félévig állhatott fenn, a részvétlenség miatt meg kellett szüntetni. Pákh a magyar olvasó közönségben oly jelenségeket vett észre, melyek mig egyrészről szomoritók voltak, addig másfelől némi reményt keltettek s egy uj vállalat meginditásán gondolkozott, mely inkább megfelelhet a változott viszonyok szükségeinek.

Valóban a forradalom után irodalmi viszonyaink sajátságosak voltak. Az alkotmány eltörlése, a nemzetiség nyilt megtámadása s a mesterségesen germanizáló törekvések korszakában a társadalom minden osztályának fokozott erővel kellett volna támogatni az irodalmat. De az nem történt, s csak később láttunk e tekintetben erélyesebb mozgalmat, midön politikai reményeink éledni kezdének. Majdnem 1858-ig az irodalom meglehetős elhagyottságban tengett; a miveltebb közönség száma mintegy apadóban volt. A politikai pártok némi kisérlet után, a czenzura vas keze miatt oda hagyták a politikai lapok támogatását, mintha ily korban a politikai lapok csak a pártprogrammokért léteznének s nem a nemzetiség és irodalom érdekeiért s a nemzeti szellem fenntartásáért. A régi konzervativ és ellenzéki párt egyesülve csak egyetlen irodalmi vállalatot inditott meg, a „Nemzeti Könyvtár"-t, a régibb költők és történetirók gyüjteményét, de ezt is elhalni engedte. A bécsi lapok olvasása jött divatba, mert azok szabadabban irhatnak. A közös veszteségben egyesült két politikai nagy pártban nem volt annyi lélek, hogy részvények utján egy politikai nagy lapot alapitson, s az irodalom magasabb törekvéseit minden lehető úton-módon támogassa. A táblabiró, ki ma is csak politikai szempontból becsüli az irodalmat, hazafi fájdalomba merülve, nem ért rá ily csekélységre. A miveltebb közönség számára irt folyóiratok és könyvek találkoztak a legcsekélyebb részvéttel. Ugy látszott, hogy e közönség napról-napra fogy, de növekedöben van egy új, a társadalom alsóbb rétegeiből. Minden, mit e közönségnek irtak, részvétnek örvendett, azonban az irodalom e körében nyegleség és felületesség uralkodott, s oly hajhászata a népies- és népszerünek, mely sértette a jó izlést.

Pákh ugy hitte, hogy szükség van oly vállalatra, mely e két közönséget közvetiti, melyben mindkettő találjon valamit, mely ujdonszerüségével és olcsóságával nagy elterjedésre számithasson. Igy keletkezett a „Vasárnapi Ujság" melléklapjával a „Politikai Ujdonságok"-kal. E két lap nem jelölt ugyan uj irányt se az irodalomban, se a politikában, de fontos mozzanat volt müveltségtörténetünkben, kivált ama szomoru korszakban. Oly nagy közönséget teremtett és

*

növelt föl a magyar irodalomnak, minőt azelőtt enciklopedikus lap soha. Előfizetői száma midjárt az első években az 5—7000-et felülmulta, s e szám később is inkább növekedett, mint apadt. S ezt leginkább Pákh szellemének és tapintatának köszönhetni. Megvetette az eddigi néplapok affektált népies hangját, s a világosságban, egyszerüség és kellemben kereste a hatást. Az ismeretek terjesztését, a nemzeti érzés ápolását tüzte feladatául, lépcsönként emelve közönségét tartalom- és formában. Maga keveset dolgozott lapjába, mindig névtelenül s leginkább olyant, mire más nem vállalkozott, de bizonyos tekintetben ő irta lapja nagy részét. Számos iró és nem iró czikkét dolgozta át a lap szükségeihez alkalmazva, s nem egy irónak adott tárgyat és munkát, s mennyi mindent javitott egész a legkisebb ujdonságig. Mindenütt meglátszott keze nyoma, éltető szelleme. S mig a „Vasárnapi Ujság“ az irodalom érdekeit ily kitünően szolgálta, addig politikai melléklapja a legjótékonyabban hatott a nép politikai szelleme fejlesztésére. Ki egykor gunyolta a phrasisok uralmát s ostorozója volt a szájas hazafiságnak, soha sem sülyedhetett oda, hogy a nép ámitójává legyen, bár e szerepet nálunk még a jeles irók sem szokták megvetni. Az elnyomatás szomoru korszakában leginkább a politikai tények tárgyilagos csoportositása- és magyarázatára szoritkozott, igyekezett a népben ébren tartani a nemzeti szellemet s áldozatkészségre lelkesiteni a hazafiság oltárán. Később a pártok küzdelmei között is megtartott bizonyos tárgyilagosságot, józan mérsékletet, s lapja a néplapok közt mindvégig az egyetlen maradt, mely többre becsülte a népet, mintsem puszta politikai eszköznek tekintse és hizelegjen gyöngeségeinek.

Tizenkét évig szerkesztette e két testvérlapot, sőt 1863-ban a „Magyar Sajtó“ szerkesztését is elvállalta. A legfáradhatlanabb magyar szerkesztő egy beteg ember volt, s a ki a közszellemet ébreszteni, a csüggedőkbe reményt önteni igyekezett, maga felől már rég nem táplált semmi reményt. Folyvást és mindvégig betegséggel küzdött. Munkából és szenvedésből, szerkesztésből s a maga orvoslatából állott egész élete. De a humor geniusza nem hagyta el kedvencz gyermekét. Ott lebegett fölötte és szárnyaival fedezte. Törhetlenné edzette lelkét s vidám mosolyba olvasztotta könyeit. Nem engedte elzordonulni kedélyét, kiapadni az annyi nemes érzés forrását. Ott ült beteg ágyánál, elkisérte a szerkesztői asztal gondjaihoz, társaságba vezette, fel-felmutatva az élet hiu küzdelmeit, elringatta fájdalmát s a lemondás erejét s a megnyugvás vigaszát lehelte szivébe. Az iró humorista rég megholt Pákhban, de a beszélő humorista folyvást élt, kivel iró humoristáink nem mindig állották volna ki a versenyt. A magyar társadalom, politika, irodalom mozgalmairól, s a napi eseményekről senki sem beszélt több humorral, mint ő, ha a társalgásba bele melegedett. A vendéglőben vagy kávéházban az asztalt, hol ő ült, mindig hallgatók vették körül s a társaság, melyben megjelent, kénytelen volt felvidulni. Humoros megjegyzései, élczei szájról szájra jártak a városban, s nem egyszer használták föl egyik vagy másik lapban. Még halála előtt egy pár héttel is vidáman vett részt az Akadémia és Kisfa-

Toursból kivonuló franc-tireur csapat.

46-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, november 13-án 1870.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujsag és Politikai Ujdonsagok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok**: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszor vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben**: **Oppelik Alajos**, Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nro. 9. — **Bélyeg-dij, külön minden igtatás után 30 ujkrajczár.**

Pákh Albert siremléke.

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ feledhetlen szerkesztőjének, sőt szellemi alapitójának, Pákh Albertnek márvány mellszobra a nemzeti muzeumban, és siremléke a kerepesi-ut melletti köztemetőben áll már. Nagyszámu tisztelői s olvasói állitották azt neki; s a boldogultnak barátai, kik ez emlék állitása ügyében a „Vasárnapi Ujság“ olvasóihoz fordultak volt fölhivásukkal, kötelességöknek érzik most, midőn feladatuk be van fejezve, ugyan e lelkes közönség előtt számolni eljárásukról.

E czélból a bevételek és kiadások összeállitott számlája elébe kell bocsátaniok az emlék rövid történetét.

Pákh Albert 1867. február 10-én zárta le szemeit az örök álomra. Ugyszólván még a frisen hantolt sir fölött, az elhunyt barátai közül tizen (közülök egy, Tompa Mihály, utána ment már!) a barátság- és kegyelet sugallta gondolatban egyesültek: hamvait érdemeihez méltó emlékkel jelölni meg, melyet hozzá, a' népszerü iróhoz egészen méltóvá az tegyen, hogy nem a család, nem egy-két vagyonosb barát, hanem azon nagy közönség emelje, melyhez tizenöt éven át minden héten kétszer szólott, s melynek minden tagja tisztelettel és rokonszenvvel viseltetett iránta; s hogy a kegyeletes czélu adakozásban minél többen vehessenek részt, a közönség tiz krajczáros adakozásra hivassék fel, nem záratván ki azonban a nagyobb adományok sem. E felhivásban a felhivó „Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

A szó jókor volt kimondva s kész szivekre talált. A „Vasárnapi Ujság“-nak már következő 13. számában meg lehetett kezdeni az adakozások közlését. Ez első közlés, melyben a dobsinai kaszinó gyüjteménye állt első helyen 44 fttal, maga 78 ft 40 kr adakozás befolyásáról értesitette a közönséget. A második közlemény, egy héttel reá, a „Vasárnapi Ujság“ gyüjteménye mellett a „Szkupstina“ név alatt ismeretes fővárosi társas körtől, melynek a boldogult élte fogytáig egyik közszeretetben állt tagja volt, 160 ftnyi adományt jelentett. S ettől kezdve, a julius 28-kán megjelent 30-dik számig, hétről-hétre folyvást szaporodtak, egyenlő s növekedő mérvben a szives adakozások a haza minden részéről, az olvasó közönség minden rétegéből, 10 kronként és forintonként, ugy hogy a julius végeig megjelent I.—XVIII. közlések összege már 1141 frt 90 krt és 6 darab ezüst huszast tett.

Ily szép eredménynyel, a siremlék ügyét intéző barátok bizottsága eljöttnek látta az időt, hogy a begyült összeghez képest, a kivitelről is gondoskodjék; augusztusban tehát Székely Bertalan s Keleti Gusztáv ismert művészhazánkfiait kérte föl, hogy a siremlék iránt tervjavaslatot készitsenek. Véleményök oda járult, s javaslatukra az emlékbizottság is abban állapodott meg, hogy a siremlék fülke-szerü boltozattal birjon s abba az elhunytnak művészileg faragott márvány-mellszobra állittassék.

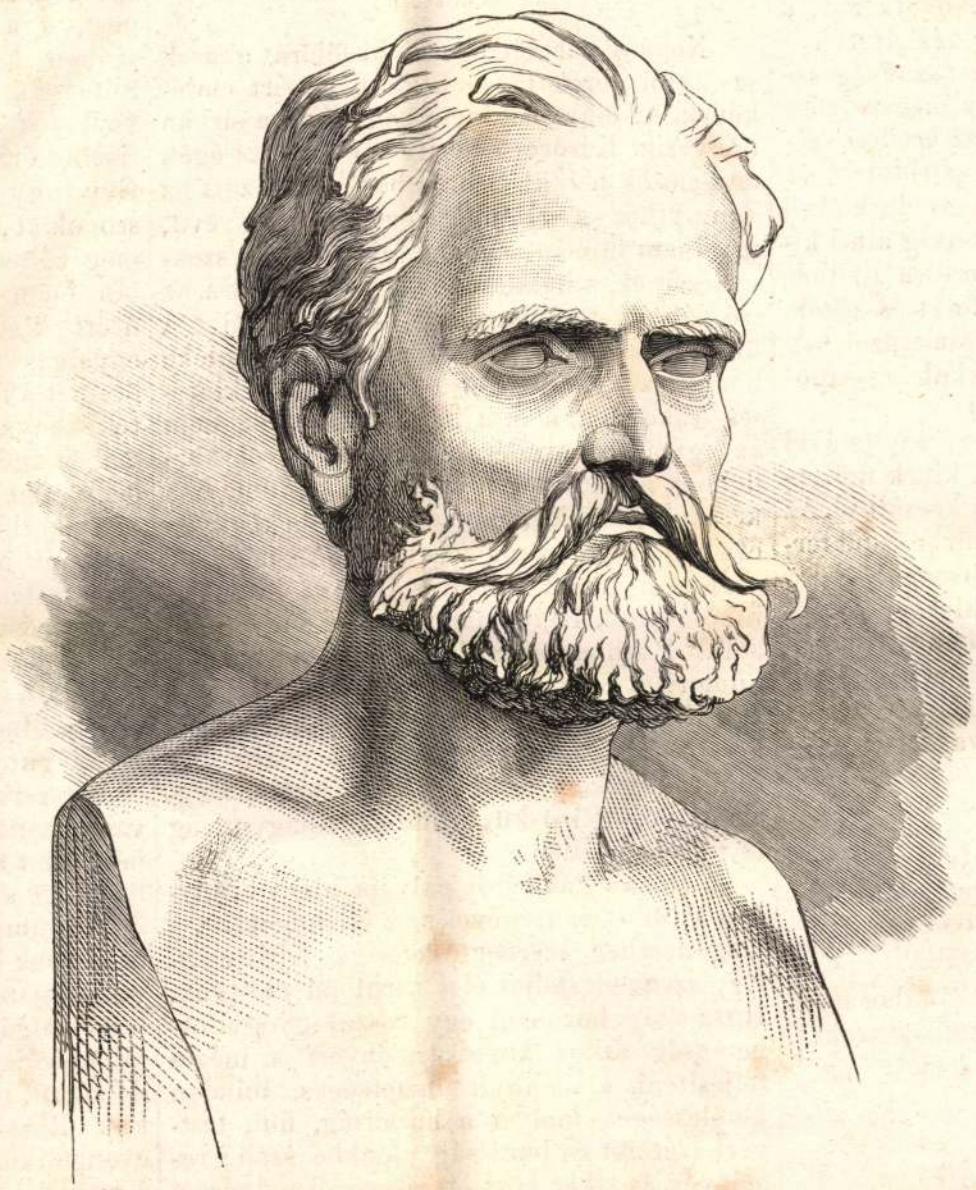

Pákh Albert mellszobra Izsótól.

Izsó Miklós, ki épen akkor Debreczenben tartózkodott s Csokonay szobrának mintázásával volt elfoglalva, maga is barátja s közel ismerőse az elhunytnak, bizatott meg a mellszobor elkészitésével. Ő már előbb, Pákh halála hirére Pestre sietett volt, s a halott arczáról gypsz-öntvényt vett le; most pedig, de még Debreczenben elkészitette s az ősz folytán Pestre visszatérvén, magával hozta a mellszobor kis mintáját, mely hasonlóság és kifejezés tekintetében egyaránt kitünően sikerült, s a művészi kivitelt illetőleg is a legjobbat reméltette. Még teljesebben sikerült az életnagyságu nagy minta, melylyel Izsó 1868. márczius elejére elkészülvén, azonnal hozzá kezdhetett a márványban való dolgozáshoz.

Magának a siremléknek alakjára s kivitelére nézve a bizottság több felől nyert, hálát érdemlő szivességből, tervrajzokat és mintázatokat, melyek közül utóbb a Schmidt Frigyes hires bécsi épitész s közelebbről elhunyt kitünő épitészünk Schulz Ferencz által együtt készitett terv, melynek kivitele vezetését ez utóbbi sziveskedett elvállalni, fogadtatott el.

E közben is, bár lassabban már, folytak az adakozások, a „Vasárnapi Ujság“ itthoni, külföldi, sőt más világrészi olvasóitól is; s a „Szkupstina“ adományain kivül a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalánál összesen *1293 frt 25 krra, 7 darab ezüst húszasra és 1 bajor tallérra* szaporodtak.

A tervezett diszes emlék fölállitására a szük helyen álló sir, hol Pákh tetemei nyugodtak, nem mutatkozván alkalmasnak, a bizottság elhatározta, hogy a holttestet a temető diszes kripta-sorába helyezi át, s e végre alkalmas helyet vásárol s megfelelő sirboltot készittet. A mi meg is történvén, a test áthelyezése, egész csöndben s csak nehány legközelebbi barát jelenlétében 1868. ápril 8-kán ment végbe.

Május közepén a fehér karrarai márványból müvészileg faragott, s a reménynek nemcsak megfelelő, de azt felül is muló mellszobor elkészült. Az kétségkivül legszebb, legsikerültebb szobormüveink közt foglal első rendü helyet.

Az emlékbizottság e szobor kitünő sikerültét látva, nem vélt ellenkezni az adakozó olvasók czélzatával, midőn elhatározta, hogy e müvészi becsü szobrot, eltérőleg előbbi szándékától, nem teszi ki a temetőben az idő viszontagságainak s egyéb eshetőségeknek, hanem azt, ily műtárgy legilletékesb helyén, a nemzeti muzeumban állittatja fel. Ehhez képest e nemzeti intézet szobor-csarnokában foglalt helyet a becses müdarab, talapzatán a szobor készittetőiül szintén „a Vasárnapi Ujság olvasói“ levén megjelölve.

Az eredeti terv e megváltoztatása által az emlékkő alakjában s egész kivitelében is némi módositásnak kellett bekövetkezni, a mi annak elkészültét némileg késleltette.

Másfelől, a mennyiben a test szükségessé vált áthelyezése, a sirbolthely megszerzése s elkészittetése a költségeket az eredeti számitáson felül emelte, a hiány pótlásáról az elhunyt testvérei aként siettek gondoskodni, hogy Pákhnak a Kisfaludy-társaság által kiadandó müvei tiszteletdiját e czélra ajánlották föl; mig az adakozásból befolyt összegek, az időközönként teljesitett részletfizetések határnapjaig időközi kamatokkal is szaporitották némileg az emléktőkét.

A Schmidt-Schulz féle terv kivitelével Gerenday Antal bizatott meg, kinek mütermében az a közelebbi hetekben készült el. Az egész emlék a legkeményebb szürke szinü terméskőből van, s mintegy 12 láb magas. Felső részén, oszlopok közt, a mélyület fenék-lapján, hova eredetileg a mellszobor volt szánva, fekete márvány tábla van alkalmazva, melyen diszes aranyozott betükben (Greguss Ágosttól) következő sirirat olvasható:

PÁKH ALBERT

1823—1867.

SZENVEDT S PANASZ HELYETT TRÉFÁLVA VÁGOTT,
DE GUNYSZAVÁT MEGCZÁFOLÁ SZIVE,
S A FÁKLYA, MELYET MIND ELŐL VIVE,
NEM SZÓRT TÜZET, CSUPÁN VILÁGOSSÁGOT.

A kő alsó részén pedig, erős dombormivü koszoruban e szavak emlékeztetnek azokra, kiknek az emlék köszöni létre jöttét:

EMELTÉK
A
VASÁRNAPI UJSÁG
OLVASÓI.

Az emlék történetének e vázlatos, de hü előadása után álljon itt a bevételek- és kiadásokról szóló számadás.

Bevétel.

1. A „V. Ujság“ olvasóinak adakozásából (az ezüst pénzeket is folyó pénzre számitva) . .	1297 frt. — kr.
2. Időközi kamatok	47 „ — „
3. A „Szkupstina“ összes adományai (a kamatokkal együtt)	274 „ 72 „
Összes bevétel . .	1618 frt. 72 kr.

Kiadás.

1. A márvány mellszobor	700 frt.
2. A sirbolt vásárlása és elkészittetése .	330 „
3. A test áthelyezése	18 „
4. Az emlékkő	650 „
Összes kiadás .	1698 frt.

A 79 frt 28 kr. hiányt, mint mondva volt, az elhunyt művei tiszteletdijának átengedésével testvérei fedezték.

S most, engedje meg végül e testvérlapok tisztelt olvasó közönsége, hogy mint az elhunyt barátai, őszinte és meleg köszönetünket fejezhessük ki nemes részvéteért, melylyel a kegyelet e művét létre hozta, s ujra vigasztaló tanuságot adott arról, hogy e hazában a valódi érdem nem szükölködik elismerés nélkül s a közjóért égett szivek nem porlanak mindenestől elfeledve a haza szent földében!

Pest, 1870. november. 8.

Greguss Ágost. *Nagy Miklós.*
Gyulai Pál. *Pálffy Albert.*
Heckenast Gusztáv. *Szász Károly.*
Jókai Mór. *Székely Bertalan.*
Kenessey Albert.

Emlékbeszéd
Pákh Albert felett.

GYULAI PÁL-tól.

(Felolvastatott a magyar tud. akadémia okt. 7-kén tartott összes ülésében.)

Nehány perczet, egy rövid félórát akarok szentelni derék társunk Pákh Albert emlékének, ki már majdnem négy év óta sirban nyugszik. Későre teljesitem e kötelességet, de nem ok nélkül. Szoros barátság füzött az elhunythoz s tizenhét év óta résztvevő, majdnem mindennapos tanuja voltam szenvedéseinek, s halála után is nem annyira az iró pályája foglalkoztatta lelkemet, mint a hü barát és szerencsétlen ember emléke borult szivemre. Pedig e szószéket, Tekintetes Akadémia, nem a baráti érzelmek, nem az egyéni szenvedések, hanem az irói küzdelmek és dicsőség rajza illeti meg. Ime oka késedelmemnek. Azonban az idő nem könnyen enyhiti az erős emlékeket, s most négy év után sem tudok szabadulni amaz érzés felindulásaitól. Hiába akarom csak az irót rajzolni Pákhban, az ifju és nagyreményü humorista pályája csakhamar megszakad s egy beteg ember szenvedéseibe vész; a szerkesztő szakadatlan munkássága pedig ugy tünik föl nekem, mint egy fejlődésében megakadályozott iró küzdelme az elhagyottság és tétlenség ellen.

Valóban Pákh irói pályája nincs arányban kitünő tehetségével, s ez ellenmondást a magánember szerencsétlensége fejti meg. Egy szenvedésteljes élet tárul fel előttünk. Husz évig hordozni egy roszul gyógyitott betegség átkos következményeit s mégis teljesiteni, a mennyire lehetséges, minden kötelességet, melyet a hazafiság, fiui, testvéri szeretet és barátság elönkbe szab; remények és siker közt lépni az irói pályára s egy pár év mulva eltemetve minden magasb becsvágyat, a beteg ágy szenvedései s a szerkesztői asztal gépies foglalkozásai közt tölteni el az ifju- és férfikor legszebb éveit; lemondani az élet örömeiről, de nyugodtan hordani sulyát, a közélet munkása, a szülői ház vigasza, a baráti körök disze, felderitője lenni: ime Pákh Albert élete a szenvedés és türelem, a lemondás és áldozatkészség pályája, melyre egy érző, de törhetlen lélek humoros derüje árasztá fényét. Nem szemlélhetni e pályát megindulás, a fájdalom és tisztelet megindulása nélkül, s midőn emlékét megujitom, ugy hiszem, nemcsak a kegyelet, hanem az igazság sugallatát követem, ha az iró munkássága mellé oda rajzolom az ember küzdelmét is, ki egy eljátszott élet romjain még fölemelkedni képes, s ha nem lehet azzá, mire hivatva volt, végleheletéig nem szünik meg hiven és sikerrel szolgálni a nemzeti miveltség ügyét.

Pákh korán lépett az irói pályára. Az alig huszonkét éves humorista és hirlapiró szokatlan figyelmet keltett, bár a közönség nevét sem ismerte, mert humoros vázlatait, melyek koronként a Frankenburg „Életképei“-ben jelentek meg, Kaján Ábel álnév alatt bocsátotta közre, s mint Csengery „Pesti Hirlap“-jának dolgozó társa névtelenül irt. De annál ismertebb volt egyénisége az irodalmi körökben, s az a fiatal irói csoport, mely élén Petőfivel egy egész irodalmi forradalmat készült meginditani, szövetségesének tekintve, a jövő humoristáját üdvözölte benne. Mily hamar elhervasztá a sors keze e reményt! A fiatal humorista csak pályáját kezdhette meg, s három évi kisérlet után örökre elhallgatott. Azonban a várakozás, melyet felköltött, nem volt alap nélküli. A humornak nem egy eleme rejlett benne, söt természete és jelleme alapját képezte Senki sem volt társai közt oly kevéssé lyrai vagy szónoki természetü. Épen nem volt lelkes fiatal ember a szó közönséges értelmében. Mint ember és iró a nagyban vagy nagynak tetszőben ösztönszerüleg kereste az árnyoldalt vagy nevetségest, s a kicsinyben vagy kicsinynek látszóban könnyen tudott valami érdekest fölfedezni. Mélyen érző szivében erős szenvedélyek szunyadtak, de nem tudott se tisztán érzelmes, se tisztán pathetikus lenni. Egy ugy nevezett lelkes czikk, megható szónoklat, vagy komoly elmélkedés nagy megerőltetésébe került, s mégis, vagy talán épen azért, a legtöbbször szárazon ütött ki. De ha, mint rendesen, a tréfa, enyelgés vagy gunyor hangján fejezte ki örömét s fájdalmát vagy szeszélyes fordulatok kanyargásán fejtegette eszméit, szellemének egész gazdagsága, kedélyének egész bensősége nyilatkozott. Élénk érzéke volt az emberi gyöngeségek, ugy a magáéi, mint másokéi iránt. Egyetlen éles pillantással észrevette az egyén vagy helyzet nevetséges, de egyszersmind jellemző oldalát. Jól tudta utánozni mások gondolkozás-, beszéd-, irásmódját, s egy-egy találó vonással vagy csak puszta elnevezéssel egész torzképet rajzolt. De a guny ez erős ösztönét szintoly erős emberszeretet mérsékelte. A kettő összeolvadt benne, mint álnevében a Kaján és Ábel név, mint arczkifejezésén a kék szemek [illegible] lid fénye s az ajkak gunymosolya.

E humoros ért táplálták a körül[illegible] is, melyek közt fölnevekedett s mi[illegible] vezni látszottak kifejlésének [illegible] lami polgárias s ösztönsz[illegible] táblabiróiastól. Szi[illegible] dobogott, nemze[illegible] kül. Rozsnyón [illegible] evangelikus lelk[illegible] a wakefieldi lelké[illegible] nevekedett, hol a n[illegible]

ludy-társaság üléseiben, s midőn leverte is a betegség, régi humorával fogadta beteg ágya körül barátait. De halála előtt nehány nappal elkomorodott s igy szólott egyik barátjához: „Oh ez már nem tréfa, érzem, hogy meghalok, nem baj, ugy sem sokat ért egész életem!“ Ez volt az első és utolsó keserübb panasz, mely ellebbent ajkairól.

Oh derék férfiú, te valóban sokat szenvedtél, de életed sokat, igen sokat ért nekünk, kik elvesztettünk. Hősiesen harczoltad végig pályádat, a szenvedés és türelem, a lemondás és áldozatkészség pályáját. A sir, mely szenvedéseidnek véget vetett, a legnemesebb szivü embert és irót fogadta ölébe. Emlékedet hiven megőrzi a magyar nép, melynek szellemi érdekeiért oly hiven s oly sikerrel küzdöttél s az elismerés koszoruja, melylyel ime sirkövedet övedzem, nem az enyém, barátodé, hanem a Magyar Tudományos Akadémiáé, melynek nevében szólottam.

Egy sirkőfaragó műhelyében.

Hawthorne Nathaniel beszélye.

(Vége.)

Vizsgálódásaim és tapasztalataim arra a meggyőződésre vezettek, és ebben Wigglesworth ur is megerősitett, hogy a férjek sokkal hivebben gondoskodnak elhalt nejeiknek emlék állitásáról, mint az övegynök férjeiknek. Pedig nem voltam épen oly gonoszlelkü, hogy elhitettem volna magammal, miszerint a nők a férfiaknál kevésbbé volnának állhatatosságukról annyira meggyőződve, hogy arról még márványon is bizonyságot merjenek tenni. Sokkal valószinübb, hogy mig a férfiak elvesztett élettársaikat önmaguktól egészen különvált emlékek gyanánt képesek felfogni, addig a nők érzik és tudják, hogy az elköltözöttel, bárhova jutott is az, saját lényöknek is egy része tova szállott. A lélek a lélekkel tart; az élő por pedig rokonszenvez a sir porával; és az elhaltnak neje, épen e rokonszenv erős voltánál fogva csak annál érzékenyebben irtódzik emlékeztetni a világot annak létezésére. A kötelék ugyis elég erős; nincs szüksége látható jelképre, és ámbár oldala mellett folyvást egy árny lebeg s keblét szünetlenül egy fagyos kéz érinti, mindazáltal az élet s talán annak vágyai is, még mindig élénkek lehetnek benne és uj reményekkel biztathatják a boldogság iránt. És akkor, miért jelölné meg azt a sirt, melynek halálszaga talán a második nászünnepély vánkosán is érezhető lenne? Oh nem! — inkább a környező földdel tegyük egyenlővé annak zöld nyilatát, hogy mikor a nő ismét fölássa onnan eltemetett szivét, a hely még csak ne is látszodjék többé sirnak. De mind e sok érzelgősködésem daczára is igen pompásan mulattam egy eseményen, melynek szemtanuja ugyan, fájdalom, én magam nem lehettem, de a melyet Wigglesworth ur kitünő humorral tudott nekem elbeszélni. A városnak egyik előkelő asszonysága valakitől azt a tudósitást kapván, hogy férje a tengeren elpusztult, egy csinos márványlapot rendelt meg számára és mindennap eljött, hogy megtekintse barátom vésőjének előhaladó munkálkodását. Egy délután, mikor már a jó asszonyság s illetőleg a kőfaragó épen a közepe felé járt a sirirat diktálásával és kimetszésével, melyet az elköltözött szellem maga is bizonyára nagy megelégedéssel olvashatott volna, hát egyszer csak ki lép be a műhelybe? — ki más, mint épen az istenben boldogult maga, testestől és — no persze lelkestől is! Valahogy kihalászták a tengerből és most már ott állott előttök, még pedig olyan állapotban, a melyben bizony sem sirkőre, sem feliratra nem igen szokott szüksége lenni az embernek.

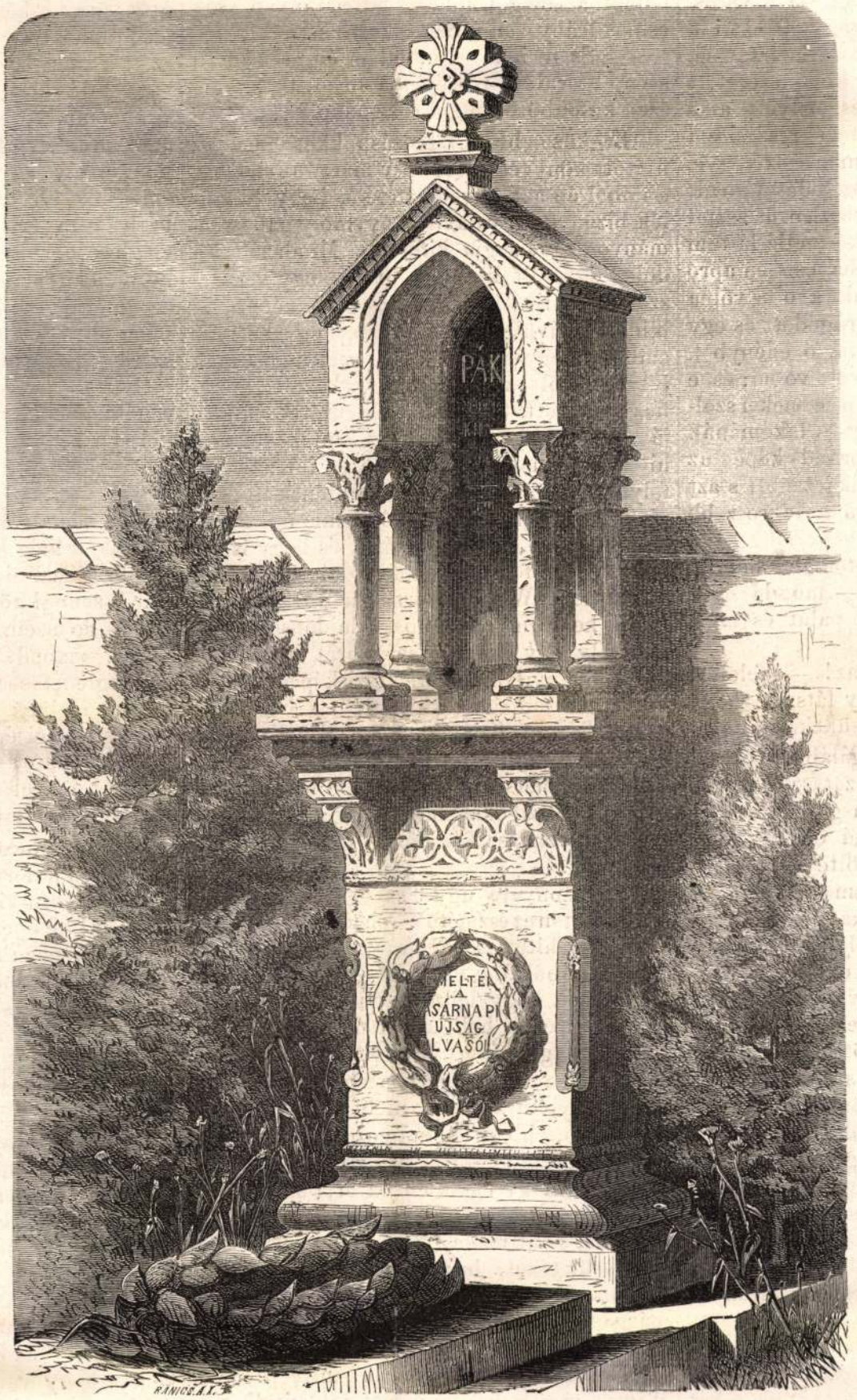

Pákh Albert siremléke a kerepesi-uti temetőben.

— És aztán — kérdém töle — hogy tudta neje kiállani ez örvendetes meglepetés megrázó hatását?

— Na — mondá az öreg, mélyebbre metszvén egy halálfő vigyorgását, melyen épen akkor vésője dolgozott — én valóban sajnáltam a szegény nőt; — egyik legjobb márványdarabom volt, s azt is egy élő emberre kellett pazarolnom!

Egy csinos nő jött, kedves kis rózsabimbószerü leánykájával sirkövet választani másik ikerleánykája számára, ki egy hónappal azelőtt halt el. A halott irányában tanusitott érzelmeik különböző természete különös hatással volt rám; az anya nyugodt vala, fájdalomteljes lemondással veszteségének teljes tudatában; mintha kincse lett volna, mely nem volt mindig az övé, s most ugy kellett észrevennie, hogy azt el is lehet ragadni töle. A kis leánynak ellenben, a mint látszott, fogalma sem volt arról, hogy voltaképen mi az a halál; gondolatai talán ismerték azt, de szive bizonyára nem. Ugy tetszék nekem, hogy ama benyomások és nyomok folytán, melyeket az elhunyt növér hagyott az élve maradottnak lelkében, érzelmei majdnem ugyanazok voltak, mintha most is karonfogva állna ott az elköltözöttel, a márványlapot nézegetve; egyszer-kétszer körül is nézett ragyogó mosolyával, mely azonban, midőn észrevevé, hogy testvér-mosolya örökre elhalványult, csakhamar zavarodottan borongóvá lön. Meglehet, hogy tudalma igazabbat mondott, mint itélő tehetsége — s talán elhalt növére most még közelebb állt hozzá, mint életében. Az anya és leánya sokáig beszélgettek Wigglesworth urral valami találó sirirat felől, s utoljára is egy hibás rimezetü közönséges versben állapodtak meg, mely számtalan sirköre volt már fölirva. De midőn a siriratok verseinek elkoptatott és közönséges voltát nevetségessé teszszük, feledjük, hogy a fájdalom sokkal mélyebben olvas azokban, mint mi tudnánk, s mélyebb és egészen *ő reá* találó értelmet lát abban, a mi oly halványnak és kifejezéstelennek tünik föl előttünk, mig töle nem hallottuk annak magyarázatát. A bánat ujjá teszi a siriratot, habár ugyan e szavakat ezer sirkö ven olvastuk volna is.

— S mégis — mondám később Wigglesworth urnak — mégis csak jobbat választhattak volna ennél. Mig önök a tárgy fölött vitatkoztak, legalább is egy tuczat egyszerü és természetes kifejezés lepett meg mind az anya, mind a leány ajkairól. Ezek valamelyikét bizonyára eredetibb

és találóbb siriratttá lehetett volna átalakitani.

— Nem, nem — felelé a kőfaragó, fejét rázva — sokkal kényelmesebb dolog a költészet eme régi morzsácskáiból szedegetni; én legalább mindig többre becsülöm és inkább ajánlom azokat, mint holmi ujonnan faragott verseményeket. És tudja isten, de nekem ugy tetszik, mintha ezek néha kinyulnának, hogy nagy fájdalomra is találnak, máskor meg mintha összehuzódnának, ugy hogy kisebb fájdalom kifejezésére is alkalmasak.

Néha-néha tréfás jelenetek is fordultak elő Wigglesworth ur és látogatói között. Egyszer egy ravasz uri asszonyság, ki a városban korcsmát tartott, nagyon rá esett a kőfaragóra két vagy három sirkőért, melyeket családja elhunyt tagjainak szeretett volna megszerezni és fizetés helyett ama nagyszerü kényelemben akarta részesiteni kőfaragónkat, hogy kosztra magához vegye. Erre aztán az a bolond képzelődés támadt elmémben, mintha Wigglesworth urat asztal helyett egy széles, lapos sirkö mellé láttam volna ebédhez ülni, s mintha esetlen apró márvány kherubjai egyikét darabolta volna szét, egy pár keresztcsonton rágódott és egy üres halálfőből vagy könytartó edényből, vagy épen hamvvederből ivott volna; és e közben gazdasszonyának halt gyermekei szolgáltak volna neki a kisérteties lakománál. Mikor ezt az eszeveszett ábránd-képet az öreggel közöltem, szivéből felkaczagott s azt mondá, hogy humorom nem a legroszabb fajtából való.

— Hiszen teljes világéletemben mindig olyan asztal mellett ültem — mondá ö — s nem csekély mennyiségü palát és márványt ettem már meg.

— Kemény eledel biz' az! — felelém neki mosolyogva, — de ugy látszik, hogy ön azt mégis kitünö emeszetünek találta.

Egy ötven éves, vagy legalább is olyanforma koru, mogorva, visszataszitó arczu férfi egy követ rendelt meg halálos ellensége sirja számára, kivel éltének felét elkeseredett czivódásban tölté el, mindkettőjöknek kölcsönös nyomoruságára és romlására. E tünemény titka pedig abban állott, hogy a gyülölet utoljára valóságos gyámolává s élvezetévé lön e szegény szerencsétlen lelkének; az helyettesitett nála mindenféle szelidebb érzelmeket; s valóban a rokonszenvnek bizonyos köteléke állt fenn közte s azon férfi között, ki szenvedélyének részese volt; és most, midön a szenvedély tárgya meghalt, az engesztelhetetlen ellenség volt a halott egyetlen gyászolója. Sőt abbeli szándékát is nyilvánitá, hogy ellensége mellé fogja magát eltemettetni.

— Alig hiszem, hogy poraik összevegyüljenek — mondá nekem később az öreg kőfaragó, mert néha fölfogásaiban bizonyos világiasságot árult el.

— Oh igen — felelém neki, miután jó hosszason elgondolkodám ez esemény fölött; — és ha valamikor ismét föltámadnak, e két elkeseredett ellenség bizonyára igen jó barátokul fogja egymást föltalálni. Nekem ugy tetszik, hogy a mit ök tévesen gyülöletnek tartottak, nem volt egyéb álarcz alá rejtözött szeretetnél.

Egy régészeti hajlamokkal biró uri ember Chabbiquidick nevü indián számára rendelt emlékkövet, ki egyike volt ama keveseknek, a kik mocsoktalanul örizték meg véröket e vidéken, s kiről azt beszélték, hogy örökösödés szerinti főnök volt és attól az indián sachem-től (főnök) származott volna, ki Mayhew kormányzót a „Szőlöskert"-re érkeztekor fogadta és üdvözölte. Wigglesworth ur minden ügyességét összeszedte, hogy egy tört ijat és szerteszórt nyilvesszöket metszhessen, a vadászok és harczosok emlékére, kiknek nemzetsége most véget ért; hanem egyuttal egy kherubot is vésett oda, igy tüntetvén föl, hogy a szegény indián szintén osztá a keresztyének reményeit a halhatlanság iránt.

— Tessék! — mondám, nem alkalmas nézpontból vévén szemügyre a szárnyas fiucskát, ijat és nyilvesszöket — hiszen sokkal inkább hasonlit Cupidó sirjához, mint egy indián főnökéhez!

— Lári-fári beszéd — felelt a kőfaragó, a müvész sértett büszkeségével; azután szokott kedélyességével hozzá tevé: — Hogy halhatna meg Cupido, mikor olyan sok csinos leány van a Szőlöskertben.

— Szent igaz — mondám én, s azután a nap hátralévő részében a sirkövektől egészen különböző dolgokról gondolkoztam.

Legközelebbi találkozásunkkor épen egy nyitott könyvet vésett egy márvány sirköre, a miből én azt következtetém, hogy ez emlék bizonyosan valami könyvmoly pap tudományosságát fogja kifejezni. Mindazáltal a dolog oda sült ki, hogy biz' az egy vénaszszony szentirásbeli jártasságát jelképezi, ki bibliáján kivül sohasem olvasott egyebet; s az emlékkö kegyességének és jó cselekedeteinek jutalma volt az orthodox egyháztól, melyhez tartozott. Sajátságos ellentétben állt e jámbor keresztyén asszony emlékével egy hitetlené, kinek sirköve, saját intézkedése folytán, magán viselé abbeli hitének nyilvánitását, miszerint a lélek ő benne épen ugy ki fog aludni, mint egy láng, és hogy ismét a semmiség fogja öt befogadni, a honnan származott. Wigglesworth ur tőlem tudakozta, hogy mily különös tulajdonság lehet az, mely egy holt ember porát ilyen borzasztó hit nyilvánitására teszi képessé?

— Ha tudnám, — mondá ö — hogy csak egyetlen egy halandó is borzalom nélkül olvassa el e föliratot, vésöm annak egyetlen betüjét se metszené ki soha. De mikor a sir efféle álnokságokat beszél, az ember lelke saját elborzadása által fogja megismerni az igazságot.

— Bizonyára ugy lesz — mondám én, meghatottan ez eszmétől: —hadd kisértse meg a szegény hitetlen istenkáromlásokat prédikálni sirjából; ám ez csak egy ujabb módja lesz annak, hogy lelkünk annál jobban áthatva legyen a halhatatlanság tudata által.

Volt egy öreg Norton nevü ur, kit az egész szigeten ugy ismertek, mint roppant vagyonu embert, melyet nem a legtisztességesebb uton halmozott össze szörnyü zsugorisággal. E nyomorult fösvény, jól tudva, hogy egyetlen barátja sincsen, ki majd, ha sirjában fog pihenni, megemlékezzék róla, saját maga tette meg a szükséges elökészületeket, hogy holta után emléke fennmaradjon, és egy szerfölött nagy fehér márvány lapot alkudott meg, domborművü betükben kivésendö hosszu sirirattal és oly nagyszerü kidolgozással, a milyen csak Wigglesworth ur művészetétől kitelhetik. Volt valami nagyon jellemző e találékonyságban, melynél fogva e zsugori még saját sirkövében is értékesiteni tudta pénzét, mert valóban e sirkö ama nehány hónap alatt, a meddig még azután élt, sokkal több élvezetet nyujtott neki, mint akár egy egész század alatt azontul, hogy azt csontjai fölé helyezték. Ez esemény egy ifju leánykát jutat eszembe, egy nyulánk, halvány, gyönge teremtést, ki nem igen hasonlitott a „Szőlőskert" rózsás arczu, pirospozsgás leányaihoz, kiknek fénylő virulása között szegényke szemlátomást hervadozott. Majd mindennap el-ellátogatott e szegény leány a kőfaragó műhelyébe, rendre nézegeté a márványdarabokat, mig aztán egyszer csak oda jegyezte nevét egy vékony kőlapra, mely ugy gondolom, tisztább fehér volt a többinél. Többé nem láttam öt, de kevéssel azután Wigglesworth urat épen munkában találtam a mint a leányka szüzies nevét az általa választott köbe kimetszé.

— Meghalt — szegény leányka! — mondá ö, félbe hagyván a dalt, melyet fütyürészett — és valóban igen jó anyagu darabot választott ki sirkövének. Ugyan mondja csak, e kőlapok közül melyik tetszenék önnek leginkább, hogy saját nevét rajta lássa?

— No, az igazat megvallva, kedves Wigglesworth ur, — mondám egy percznyi szünet után, mert a kérdés váratlanszerüsége kissé megdöbbentett — hogy már öszintén beszéljek önnek, biz' én magam nem sokat vagy talán épen semmitsem törödöm saját sirkövemmel s egyátalában édeskeveset adok minden afféle szokásra, hogy a por fölébe, mely egykor ember volt, emlékeket emeljünk. E nehéz márványkövek sulya, bárha nem érzi is azt a fölszabadult lélek meghalt porhüvelye, iszonyu nyomást gyakorol az élve maradottak szellemére és azt eredményezi nálok, hogy a halál eszméjét a mennybeli szabadság helyett a sir börtönszerü fogságával kötik össze. Minden sirkö, melyet ön valaha készitett, egy elvétett rendszer látható jelvénye. Lelkünknek fölfelé kellene repülni a lepkével — és nem ide lent sinlödni a levedlett hüvelylyel, mely egykor azt környezé. Igazán és öszintén szólva, sem azoknak, a kiket mi élöknek nevezünk, s még kevésbbé azoknak, a kik már elköltözének, nincs, de nem is lehet a sirral többé semmi közük.

— Sohasem hallottam ilyen pogány dolgokat! — mondá Wigglesworth ur, elképpedve és meglehetösen bántva okoskodásaim hallatára, melyek megtámadták minden ismeretet s eddigi érzelmeit s rosznak és hiábavalónak tüntették föl teljes élete munkáját — ön tehát el tudná felejteni meghalt barátait, mihelyest a föld alá kerültek?

— Ök nincsenek a föld alatt, viszonzám én; és igy miért jelöljem meg azt a helyet, a hol nincsen kincs elrejtve! Elfeledni öket! Oh nem! de épen azért, hogy annál jobban emlékezhessem rájok, feledni akarom azt, a mit eldobtak maguktól. És hogy valódibb fogalmam lehessen a *halálról*, feledni akarom a *sirt!*

De a jó öreg kőfaragó csak tovább mormogott s keresztül-kasul botorkázott sirkövein, melyek között az életet végig járdalá. Akár volt igaza, akár nem, én midenesetre bölcsebbé lettem ismeretségünk s természet- és jellemtanulmányozásaink által, melyekre azok nyujtottak alkalmat, kik régi vagy ujabb fájdalmaikkal oda jöttek a jó öreghez, hogy márvány lapjain feledhetetlenné tegyék szivök bánatát. S mégis, a bölcseség nyereségén kivül kinos aggodalmakat is nyertem; mert erős kétely szállta meg lelkemet, hogy vajjon ez élet sötét árnyképei, a bánat és a fájdalom, nem találnak-e épen annyi valódi vigaszt azokban, — kihagyván a számitásból mindennemü vallásos befolyást, — mint abban, a mit mi az élet örömeinek nevezünk?

Angolból. *Sámi Lajos.*

A franc-tireur-ök.

Francziaország két nagy hadserege, részint halva, részint koldus, részint fogoly idegen földön. Várai elfoglalva, a lovakat megették maguk az éheztetett katonák s a franczia ágyuk és mitrailleuse-ök most a hadsereg itt-ott még fel-feltünedező foszlányaira okádják pusztitó tüzöket.

Francziaországnak többé hadserege nincs,

egyetlent — a mi, ha árnyat nem vetett is az ünnepély fényére, de némi kellemetlen feltünést okozott, — hogy Debreczen nagynevü országos képviselője Tisza Kálmán távol tartotta magát városa ünnepélyétől; a sok fiatal s nem fiatal mágnás és sporttman pedig, kik előtte való nap a lóversenyben részt vettek, a költő ünnepét nem tartották méltónak arra: hogy, ha már ott voltak Debreczenben, (mert ki követelné, hogy csak azért oda utazzanak?) ott maradjanak „a holtak emlékére s az élők tiszteletére"? Sporttmanjeink szeretik fitymálni a lateinereket; pedig az irodalom *minden* nemzeti ünnepben meleg részt vesz; ők az *irodalom* ünnepein ezt, még csak udvariasságból sem viszonozzák.

** (*Népszinház Pesten.*) Pestváros közgyülésen szerdán egyhangulag elfogadta Steiger Gyula városi képviselő azon inditványát, hogy egy épülendő magyar népszinház számára a város ingyen telket adományozzon, s az intézésére bizottságot küldjön ki.

— (*Szigeti József 30 éves jubilaeuma*). A mult hét péntekjén (okt. 13.) a nemzeti szinházban Szigeti Toldi Miklósát először adták. Szinésztársai ez alkalmat, mely a kitünő művész szinészi pályájának épen 30-dik évfordulójára esett, arra használták föl, hogy őt szinészi és irói érdemeiért megérdemelt megtiszteltetésben részesitsék. Az első felvonás végén — mikor a nagyszámu közönség a szerzőt zajosan hivta — a felgördülő függöny mögött a szinház egéz személyzete állt, élén Szigligetivel. Az ünnepelt művészt két művésznő vezette elé s Szigligeti nehány meleg üdvözlő szava után Pauliné nyujtotta át neki bársony vánkoson az ez alkalomra készült ezüst babérkoszorút, melynek minden levele egy-egy szinészi és költői alkotását jelképezte. Szigeti meghajtva köszönte meg a megtiszteltetést, melyhez a közönség szünni nem akaró tapsai, éljenzései- s kihivásaival járult. Ohajtjuk Szigligetivel, hogy a 30 éves jubiláns, ötvenéves jubilaeumát is művészi ereje teljében érje meg!

= (*Eötvös Lajos,*) ki érdekes irodalomtörténeti czikkeivel már is föltünt, lapunknak is rendes munkatársa, a nemzeti muzeumhoz könyvtári segéddé neveztetett ki.

** (*Kitüntetések.*) *Kovács* József bátorkeszi református lelkésznek és *Reviczky-Matejecz* János revisnyei birtokosnak, a gyümölcs- és fatenyésztés körül szerzett érdemeik elismeréseül a király arany érdemkeresztet adományozott.

** (*Házasság.*) *Kemenczky* Miklós m. k. honvéd főhadnagy f. hó 17-kén kelt össze *Zilahy Kis* Ágnes urhölgygyel, Zilahy Károly és Imre korán elhunyt jeles iróink nővérével.

— (*Arany-menyegző.*) Laczházáról irják lapunknak: Okt. 15-kén rendkivüli ünnepély tartatott az itteni ref. templomban. Ismert nevü pesti orvos dr. Németh Ignácz ur apja, Németh Jáfet ur s neje ez alkalommal tartották arany-menyegzőjöket. Az öreg pár sok gyermektől, még több unokától volt környezve. Este vidám lakoma tartatott. Isten éltesse sokáig e derék magyar házaspárt!

** (*Pozsonymegye*) legutóbbi közgyülésén gróf Pálffy János főispán a megyei fegyenczek részére egy könyvtár fölállitását inditványozván, e czélra azonnal 200 forintot fölajánlott; a közgyülés éljenzéssel elfogadta a derék inditványt.

** (*Tóth Kálmánt*) nevenapján barátai és tisztelői arany tollal lepték meg. Az átadás ama társas körben történt, mely hét év előtt épen a japáni művészek itt szereplése alkalmával, magát ezekről kedélyesen „Sárkánysereg"-nek nevezte el, s azóta e nevezetet mindig megőrzi s összejöveteleiben koronként egy-egy jótékony, vagy hazafias czélhoz résztvevőleg járul.

** (*Nem mindennapi árverés*) ment végbe a héten a pestvárosi gazdasági bizottmány előtt. A redout mögötti telket árverezték; ajánlkozó ugyan csak kettő volt, de az ajánlatok nagyságát még eddig nem érte el egy pesti telek sem. A kikiáltási ár négyszögölenként 1250 frt volt. Két versenyző volt: a fővárosi egyesült takarékpénztár és a Haas Fülöp czég. Amaz 1410 frtnál nem igért többet négyszögöleért, s igy a Haas czégé lett 1411 frttal. Összesen 475,507 frtot fog e telekért fizetni. Mindjárt aznap, hogy az árverés megtörtént 40 munkás fogott a földmunkálatokhoz, s javában szállitották az épitéshez szükséges anyagokat. Amerikaiakhoz méltó gyorsaság.

** (*A Vizvár és Kanizsa közti vasuton*) egy jól öltözött, 22 éves ifju a sinre veté magát, de a mozdonyt megálliták, s a kétségbeesettet kocsiba ültetve Kanizsára szálliták.

*** (*Öngyilkosság a szinpadon.*) A „Nyiri Közlöny" irja: Gáspárné, szül. Gaál Amália a miskolczi szinház kedvelt szinésznője, a szinpadon kivánt meghalni. „Delilá"-ban azt a szerencsétlen leányt ábrázolván, kit kedvese egy szivtelen aszszony miatt elhagy, valóban mérget vett be, s tovább játszott. De a méreg csak négy óra mulva kezdett hatni. Midőn az orvos jött, semmiképen sem akart orvosságot bevenni, és csak másnap vallá be, hogy mérget vett magához. Már késő volt. Szomoru elhatározásának titkát magával vitte a sirba. F. hó 12-én temették el.

** (*Öngyilkosságok.*) Duna-Földvárról irják, hogy az ottani takarékpénztár igazgatója *Katona Zsigmond*, hét neveletlen gyermek atyja, okt. 17-én meglőtte magát. Életben maradása kétséges. Saját pénzzavarai vitték öngyilkosságra; a takarékpénztárban nincs hiány. — Kedden este E. budai háztulajdonosnak 16 éves leánya a lánczhidról a Dunába ugrott, honnan azonban a matrózok még élve mentették meg. A tett indokául szülői kemény bánásmódját gyanitják, miután a hullámokból megmentett szerencsétlent is oly durván fogadták a szülői háznál, hogy a fiatal leány ismét be akará magát vetni a habok közé. — Weiner Adolf nevü nőruha-szabó minap nyom nélkül eltünt. Senki sem tudta, hova lett. Hulláját a napokban Ercsinél partra vetette a Duna.

† (*Halálozások.*) *Klobusiczky Ágost*, Biharmegye margita-járási országgyülési képviselő (jobboldali), 59 éves korában elhunyt. — *Kocziánovich József*, a gyöngyösi dalárda buzgó elnöke és a város köztiszteletében álló polgára f. hó 17-én, egyetlen fiának elveszitése után 10 napra, szélhüdés következtében 54 éves korában elhunyt.

Nemzeti szinház.

Péntek, okt. 13. Először: „*Toldi Miklós.*" Szinmű 3 felv. Irta Szigeti József.

Szombat, okt. 14. „*Lohengrin.*" Regényes opera 3 felv. Szövegét s zenéjét irta Wágner Richard.

Vasárnap, okt. 15. Másodszor: „*Toldi Miklós.*" Szinmű 3 felv. Irta Szigeti József.

Hétfő, okt. 16. „*Egy szegény ifju története.*" Dráma 5 felv. Irta Feuillet Octave; ford. Feleki és Hegedüs.

Kedd, okt. 17. „*Figaro lakodalma.*" Vig opera 4 felv. Zenéjét szerzette Mozart.

Szerda, okt. 18. „*Toldi Miklós.*" Szinmű 3 felv. Irta Szigeti József.

Csütörtök, okt. 19. „*A boldogság első napja.*" Vig opera 3 felv. Zenéjét irta Auber.

Szerkesztői mondanivaló.

— **A kölesdi polg. olvasó-egylet elnökétől** eredeti s életre való inditványt vettünk. Ő ugyanis a tapasztalati tényből kiindulva, hogy a templomba nem járók ellen predikációt tartani tévesztett dolog, mert a kik ott vannak, azokat nem illeti a korholás, a kiket pedig illet, azok nem levén ott, nem hallják, — ez igazságot alkalmazza a németesedés ellen mennydörgő magyar lapokra. A magyar lapok olvasóit a vád nem illeti, azokhoz a magyarokhoz pedig, a kik csak Presse-ket és Lloyd-okat olvasnak, a vádak nem jutnak el. Inditványozza azért, hogy a németesedésünk elleni hadjáratot — a két Lloydban kellene meginditani. Helyes. Hanem Lloydok a támadást, mely saját gyökerökre is vetné a fejszét, aligha fölvennék hasábjaikra. A gondolat azért jó — elmésségnek.

— **Debreczen.** K. J. Elég volt már a Csokonai-versekből. Aztán az öné valamennyinél gyarlóbb is. Debreczeni embertől megvárjuk, hogy Debreczen hallhatatlan költője emlékét jobban tisztelje: ha poézissel nem birja, hát áhitatos — hallgatással.

— **„Hires férfiak anyjai."** Kivánata szerint félreteszszük, ha egy hét alatt elviteti a kéziratot. Azontul nem tartogathatjuk.

SAKKJÁTÉK.

621-ik sz. f. — Kovács Zsigmondtól.
(Pécsett.)

Sötét.

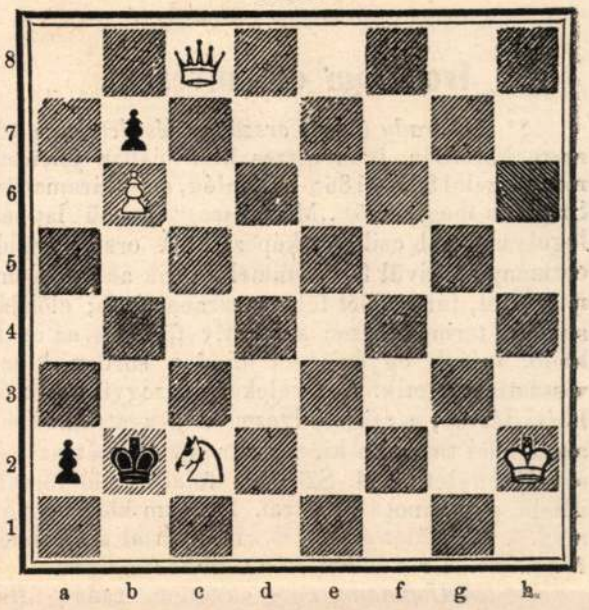

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 616-ik számu feladvány megfejtése.

(Thompson F.-tól Londonban.)

Vil.	Söt.	Vil.	Söt.
1. Hf5—d6 . .	Fe7—d6:(a)	1.	1. Fe7—f6 ‡
2. Hd5—b6 . .	tetszés szer.	2. Hd5—f6:	2. tetsz. szer.
3. Hb6—c4 v. d7	matt.	3. H mattot ad.	

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Miskolczon:* Czenthe József. — *Jászkisérén:* Galambos István és László. — *Czegléden:* Galambos Károly. — *Karczagon:* Kacsó Lajos. — *Nagy-Szalontán:* Kovács Albert. — *Hatvanban:* Sipócz Ferencz. — A *pesti* sakk-kör.

Igazitás: A 618. f. Kos I.-tól hibásan közöltetett, a mennyiben világos nem a harmadik hanem az ötödik lépésre ad mattot.

Előfizetési fölhivás

a

VASÁRNAPI UJSÁG

és

Politikai Ujdonságok

1871. okt.—decz. folyamára.

☛ Szeptember hó végével az évnegyedes előfizetések ideje lejárván, október 1-től az előfizetés mielőbbi megujitására hivjuk föl a t. olvasó-közönséget, hogy a lap küldésében fönnakadás ne történjék.

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordva

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnegyedre (okt.—decz. 1871.) . . . . . **2 ft. 50 kr.**
Félévre (okt.—márcz. 1871—2.) . . . . . **5 » — »**

Csupán Vasárnapi Ujság:

Évnegyedre (okt.—decz. 1871.) . . . . . **1 ft. 50 kr.**
Félévre (okt.—márcz. 1871—2.) . . . . **3 » — »**

Csupán Politikai Ujdonságok:

Évnegyedre (okt.—decz. 1871.) . . . . . **1 ft. 25 kr.**
Félévre (okt.—márcz. 1871—2.) . . . . **2 » 50 »**

☛ **A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1871. julius—szeptemberi évnegyedi folyamából még nehány teljes számu példánynyal szolgálhatunk.**

☛ Az előfizetési pénzek beküldése legczélszerübben postai utalvánnyal eszközölhető, a melyre csak egy 5 kros bélyeg teendő.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok
kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utcza 4. sz. a.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetilap	Katholikus és protestans naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
Október			Okt. (ó)	March. R.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
22	**Vasár**	**A 21** Mór püsp.	**10 C 21** Eulamp.	7 B. Jer. elp.	208 36	6 29	4 59	317 4	3 0	regg.
23	Hétfő	Kapiszt. János	11 Fülöp apost.	8 Félbójt	209 36	6 31	4 57	330 50	3 29	0 26
24	Kedd	Ráfael főangy.	12 Probus	9 Áron	210 36	6 33	4 56	344 14	3 54	1 41
25	Szerd.	Krizant, Gaud.	13 Karpus	10	211 36	6 34	4 54	355 15	4 15	2 55
26	Csöt.	Dömötör vért.	14 Naz. Gergely	11 Félbójt	212 36	6 36	4 52	10 26	4 34	4 6
27	Pént.	Sabina szűz	15 Luczius	12	213 35	6 37	4 51	23 32	4 53	5 15
28	Szom.	Simon és Juda	16 Longinus	**13 S. Vajera**	214 35	6 38	4 49	35 47	5 16	6 24

Hold változásai. ☽ Holdtölte 28-án 9 óra 30 perczkor reggel.

TARTALOM.

Hohenwarth (arczkép). — Hazatérés. — A negyvenhét ronin. — Egy braziliai tábornok. — Hajótörés egy japáni kikötőben (képpel). — A karlaui fogház (három képpel). — A boros kancsó mellett. — Aranymivesek a középkorban (vége). — Sajtóhibák. — Egy veleg. — **Tárház**: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.** (L. magyar-utcza 21. sz.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 43-ik számához 1871. okt. 22.

TÁRHÁZ.

541. lap.

Irodalom és művészet.

** („*Várady Gábor országgyülési levelei*“) két nagy kötetben, igen diszes kiállitásban jelentek meg. Ezek 1865—1868-ból valók, s a Máramaros-Szigeten megjelenő „Máramaros“ czimü lapnak legolvasottabb czikkeit képezték. A országgyülés eseményein kivül figyelemmel kisérik az irodalom, művészet, társas élet főbb mozzanatait is; előadásukban természetesen subjectiv fölfogás az uralkodó, irójuk egyéniségét minden sorban hiven visszatükröztetik. A leveleket összegyüjtve Szilágyi István, a szigeti lyczeum igazgató tanára s akadémiai tag adta ki, s tiszta jövedelmét az irói segély-egylet, a M.-Szigeten fölállitandó főreáliskola, s ugyanott lévő ref. lyczeum közt osztják meg. A két kötet ára 5 frt, s utánvéttel a kiadónál M.-Szigeten rendelhető meg. Bolti ára 6 frt.

** (*A Hoffmann Pál*) egyetemi tanár által szerkesztett „*Jog- és Államtudományi folyóirat*“ III-ik évnegyedi füzete megjelent. Tartalmát: az I. és II. füzetben megkezdett két jeles értekezésnek: az önkormányzatról (dr. Lechner Ágostól) és a bünrészességről (dr. Schnierer Aladártól) folytatása s az előbbinek egyuttal bevégzése, Berde Áron kolozsvári jogakadémiai igazgatónak Kautz Gyula „Nemzetgazdaság- és pénzügytaná“-ra irt érdekes birálata s Ókröss B. ujabb munkájának: „A m. polg. törvénykezési rendtartás“-ról, ismertetése képezi. Ez uj füzetet bizonyára mindenki igyekezend megszerezni, ki az előbbieknek birtokában van. E füzetekben oly tudományos szellem, oly emelkedett irány vonul végig, mint azt eddig hazánkban rokon czélu vállalatoknál még nem volt alkalmunk tapasztalni. Ajánljuk e jelesül szerkesztett folyóiratot jogászaink figyelmébe, pártolásába.

** („*Nemzetgazdászati Közlöny*“) czimmel Heksch Sándor közgazdászati és kereskedelmi hetilapot indit, melynek programmja, s a kereskedelem magyarositásának abban kifejezett iránya, lehetetlen, hogy helyeslésünkkel ne találkozzék. Ilyen szaklapunk magyar nyelven ekkorig nem lévén, ezt mint hiányt pótlót ajánlhatjuk a kereskedelmi világ figyelmébe. Előfizetési ára évnegyedenként 2 frt.

** („*A pesti lakás-reformról*“) röpirat jelent meg Tasner Dénestől a ki azt bizonyitja, hogy az uj épitkezések nem állnak arányban a népesség arányával. 1866-ban Pest 140,000-nyi népessége 5385 házban lakott, s igy egy házra 26 lakó esett; 1869-ben pedig 200,000 lélek 6446 házban lakott, s ebből egy házra 31 lakó esik. Tasner a kaszárnyaszerü épitkezést, mely nálunk divatos, rosznak tartja. A cottage-rendszert ajánlja, vagyis, hogy Uj-Pest és Palota felé kisebb, lakályosb házvonalakat kellene épiteni, a mihez a tőzsérek és lakosság részvéte s a kormány és törvényhozás segélye volna szükséges.

** („*Az 1870—71-ki porosz-franczia háboru.*“) Politikai és katonai szempontból előadja *Rüstow* Vilmos svájczi ezredes, a svéd kir. akad. hadtani osztályának tiszti tagja. — Hadi térképekkel és tervekkel. Jogositott magyar kiadás. III. Füzet. Pest, kiadja Ráth Mór. Ára egy-egy füzetnek 1 ft. — E füzetben szerző már a deczember végéig történt eseményekig ér lehetőleg hiteles és érdekes előadásában. A deczemberi tömeges kitörést egy térrajzzal is világositja.

** (*Székesfehérvárt*) Klökner Péter kiadásában két népies politikai röpirat jelent meg, az ismeretes népiró, Boross Mihálytól. Egyik: „Politikai kis káté“ (ötödik s az ujabb törvényekkel bővitett kiadás); a másik: „Politikai Óramutató“ azok számára, a kik nem tudják hányat ütött az óra. Mindkettő a nép felfogásához alkalmazott kérdések- és feleletekben. Az első 2 iv s ára 16 kr.; a másik $3\frac{1}{2}$ iv, ára 24 kr. Képviselőknek s politikai egyleteknek, kik e müveket a nép közt terjeszteni ohajtják, nagyobb mennyiségben még jutányosb áron is szolgál a kiadó.

** (*Naptárak 1872-re.*) A jövő évre megjelent naptárak közül eddig a következők küldettek be szerkesztőségünkhöz: Az Athenaeum kiadásából: az „Igazmondó naptára“ és „Az Athenaeum kis képes naptára“, mindegyik ára 50 kr. Mindkettő számos képpel van illusztrálva; az előbbi több baloldali képviselő arczképét és életrajzát közli, az utóbbi beszélyeket, vadászhumoreszket, adomákat s kisebb tiszti czimtárt tartalmaz. — Debreczenből ifj. Csáthy Károly kiadásából „Tárczanaptár“-t (ára 20 kr.) és „Lap-naptár“-t (ára 16 kr.) vettünk; mindkettőnek oly alakja van, hogy tárczában vagy zsebben igen alkalmasak — Aigner L. kiadásában „Alkotmányos-naptár“ jelent meg; szerkesztette Tatár Péter; ára 20 kr.

** („*Elméleti és gyakorlati román nyelvtan*“-ra) hirdet előfizetési felhivást Kozma Endre; a nyelvtan az Ahn-Ohlendorff tanmódszere szerint van irva s függelékül egy ivre terjedő rövid beszélgetések lesznek csatolva. A nyelvtan az év végére kikerül a sajtó alól. Előfizetési ára 1 frt. Előfizethetni november 20-ig s a pénz Zilahra küldendő a szerzőhez.

⊙ (*Rózsavölgyi és társánál*) két uj zenemü jelent meg és küldetett be szerkesztőségünkhöz: Katzan Louistól: „Frohes Gemüth“, mazurpolka (ára 50 kr.) és Ludwig W. karmestertől: „A szép magyar nő,“ mazurpolka (50 kr.) Az előbbi az ismert, chablonszerü dallamok és menetekben, a szokott fordulatokkal mozog; mig az utóbbi meglehetős sikerrel alkalmaz a lengyel rythmusra magyar dallamokat, s a természetnél fogva a $^3/_4$-es ütemmel alig kiegyeztethető négy negyedes magyar dallamra csinosan alkalmazta e szokatlan öltözetet.

Közintézetek, egyletek.

** (*Magyar tud. akadémia.*) Okt. 16-án mathematikai és természettudományi, vagyis az uj alapszabályok elnevezése szerint: a harmadik osztály tartott ülést. Először *Szabó* József értekezett egy meteorvasról, melyet Mexikóban a toluccai völgyben találtak; utána *Hunyadi* Jenő egy mathematikai föladatot oldott meg: „A trigonometriai sor állandóinak meghatározásáról.“

** (*A szombathelyi torna-egylet*) zászlószentelési ünnepélyét, mely f. hó 7. és 8-án ment végbe, nagy disztornászattal köté össze, melyre számos vendég is érkezett. Igy nagy számmal voltak képviselve a pesti, budai, nagyszombati, győri, pápai, esztergomi, soproni, pécsi, varasdi stb. torna- és tűzoltó-egyletek. Az ünnepély a kitüzött programm szerint a város közönségének élénk résztvéte mellett ment végbe s a versenytornában az egyes egyletek derekasan versenyeztek a babérért. A versenytornában kitüzött dijakból a nagyobb részt a pesti és budai egyletek küldöttei nyerték el.

Egyház és iskola.

** (*A hivatalos lap*) szerdai száma érdekes kinevezéseket közöl. *Szuppán* Zsigmond beszterczebányai volt-püspök a nyitrai főkáptalan kanonokja s főesperese lett, s egyszersmind a „novi“ czimzetes püspöki czimet nyeré. (Szuppán helyett biztos hir szerint *Ipolyi* Arnold neveztetik beszterczebányai püspökké.) — *Palásthy* Pál egyetemi ny. r. tanár s *Knauz* Nándor érseki könyvtárőr s akadémiai tag szintén nyitrai kanonokká neveztettek ki.

** (*A hajdu-dorogiak*) f. hó 15-kén tartott közgyülésökben elhatározták, hogy Pankovics István hazafias érzelmü püspökük arczképét tanácstermük számára elkészittetik. — Ugyane gyülésből egy 9 tagu küldöttséget választottak, mely Ungvárott kérvényt nyujtson át a püspök urnak, melyben a magyar nyelv oltári nyelvvé emeltetésének, — továbbá a magyarajku gör. sz. katholikusok részére — hanem egy önálló püspökségnek — legalább egy Dorogon székelő püspöki vikariatusnak, ugyszintén a kalendárium egyesitésének, a böjt könnyitése és a kisebb ünnepek eltörlése vagy vasárnapokra leendő áttételének illető helyeken kieszközlését nyomatékos érvek mellett kérik.

Közlekedés.

↗ (*Japán és Oroszország közti*) távirda összeköttetés létesült szeptember elején. Mint a „Ruszky Invalid“ értesül a Nangasaki és Vladyvostok, mint tengeri állomások, másrészről Chabarovka szárazföldi orosz állomás közti távirdai vonal elkészült, miáltal Oroszországnak egyenes távirdai összeköttetése Japánnal és a chinai birodalommal megnyilt, s az első távirat f. hó 6-án Hon-Kongból érkezett Kronstadtba.

↗ (*Uj postahivatal.*) Borsodmegyei Alsó-Ábrány helységben postahivatal lép életbe, levél- és kocsi-postai szolgálattal. E postahivatal kézbesitési körét következő helységek és puszták képezik: u. m. Alsó- és Felső-Ábrány, Kács, M.-Nyárád, Sály és F. Darócz községek és Leányfalva puszta.

Mi ujság?

= (*Csokonai szobrának*) Debreczenben, e hó 11-kén történt leleplezéséről lapunk mult számában közöltünk rövid tudósitást. A részletes leirásokkal a napilapok természetesen megelőztek; s hetilap minőségünknél fogva mostanra alig maradt fenn számunkra más teendő, mint előbbi rövid tudósitásunk hézagait némileg kipótolni. Magáról az ünnepélyről csak annyit emlitünk még, hogy a szobor, mely kétségkivül a legszebb szobor eddig hazánkban, nagy lelkesültséget idézett elő s leleplezetése pillanatában általános tapsra ragadta a nézőket, mely perczekig nem akart szünni. Nagy hatást tett Szász Károly költeménye is, melyet a költő maga szavalt el; a mi, rendesen még gyöngébb szavalással is, hasznára válik az előadásnak. Tizenegy után vége levén az ünnepélynek, a vendégek egy része, különösen a pestiek a temetőbe mentek Csokonai sirját s a fölötte álló vas-lobort meglátogatni; ott azonban semmi beszéd nem tartatott, mint nehány lap hibásan irta. A banket 2 órakor kezdődött s fél 5-kor végződött. Átalában igen emelkedett s a mellett szivélyes hangulat uralkodott az egész társaságon s a számos felköszöntésen. A politika szóba sem került; az irodalom és művészet körül forgott minden beszéd, mint illett is ily alkalommal. Legélénkebb ovatióban Toldy és Szigligeti részesültek, a reájok mondott felköszöntések alkalmával, melyek hosszantartó éljenzéseket költöttek. Az utolsó toaszt a hazát éltette „mely a költőket dalra lelkesiti, s melyet templomban és szivekben imával emlitünk mindig.“ — Ebéd végeztével a pesti vendégek a főiskolába vezettettek, a könyvtár megszemlélésére, hol sok érdekes arczkép köti le az irodalomtörténet és tudomány bajnokai iránt érdeklődő figyelmet. A könyvtár megszemlélése után a főiskolai ének- s zene-terembe vezettetvén, itt kellemes meglepetés várt a vendégekre. Az ifjusági ének-kar ugyanis egész hangversenyt rendezett tiszteletökre, többnyire Csokonai szép dalait adván elő, ritka szabatossággal s s összhangzattal. „Oh Tihanynak riadó leánya“ — „Földiekkel játszó . . .“ „A csikóbőrü kulacshoz“ stb. Két ifju szavalt is; azaz: tulajdonkép szinpadilag *játszott* nehány humoros verset, Csokonaitól, Petőfitől („Ivásközben“), Kipfelhausertől. Ha a *szavalás*-nál maradnak: jobban sikerült volna. A szinészi előadás, a szinpad segédeszközei nélkül béna; a szavalás, ha a szinpad föladatát arrogálja magának, elveszti saját előnyeit; a különböző művészetek büntetlenül soha sem csaphatnák át egymás régióiba. — A műsor két szakasza közt Révész püspök Toldyt, Szigligetit, Gyulait, Szászt, Gregusst egyenként jellemzően mutatta be az ifjuságnak; a mi az illetőkre nézve talán „génant“ lehetett, de az ifjuságra nézve bizonyosan nem volt jó hatás nélkül; végül pedig a pestiek nevében Szász Károly köszönte meg a nyujtott szép élvezetet, s meleg szavakban buzditotta az ifjuságot, hogy a *szép* szeretetével az *igaz* és *jó* szeretetét is kössék össze, mert a háromnak összhangja: művészet, tudomány, erkölcs teszi az egész embert. — Ezalatt este lett s a szinházi előadás kezdődött. Debreczen gyönyörü szinháza méltán tetszett meg a pestieknek, kik itt is szives vendégszeretetben részesültek, a három középpáholyt foglalván el. „A toll hatalma“ czimü dramolet és Kisfaludy K. vigjátéka: „A hűség próbája“ adattak elő s kivált az utóbbi igen jól. Kár volt próbát nem tenni Csokonai nehány jelenetével Karnyónéból, azt hiszszük: helyén is lett s jól is sikerült volna. Szigligeti vigjátéka: „Csokonai szerelme“ is alkalomszerübb lett volna. Kitünően sikerültek azonban a Csokonait dicsőitő csoportozatok, kivált sirból kikelése s szobrának megkoszoruztatása. Szinházi előadás után a „Bika“ vendéglőben volt még „búcsu-találkozás.“ Meleg búcsu az igazán feledhetlen nap után, melyet Debreczen vendégszeretete, szivélyessége, s maga az ünnepély magasztos tárgya is oly becsessé tett az emlékezetnek. Hogy azt se hagyjuk emlitlenül, az

*

hogy e remekművet meg ne csókoljam. — Florenczben Michel Angelo nagyszerüségét uralta lelkem s Rafael tiszta szépségét; órákat töltöttem mindennap a két galeriában, uj meg uj eszmék keletkeztek agyamban, s néha nem tudtam mind ezt magamba zárni, s ismeretleneknek is, kikben müérzelmet gyanitottam. ciceroneként magyaráztam meg a müvészet emlékeit. Ily alkalommal találkoztam egy olasz abbéképeket, s nézte, mikép tódulnak a flórenczieki a cascinékbe, miként mulatnak közhelyeken, s minő darabokat adnak a szinházban. mi megint engemet keveset érdekelt, mert este a nap benyomásai után oly kimerültnek éreztem magamat, hogy a szinházban elaludtam.

Markó Károly, a kitünő festész, mindjárt fölkereste nagybátyámat, a mint megérkezésünket megtudta, mert Fejérváry

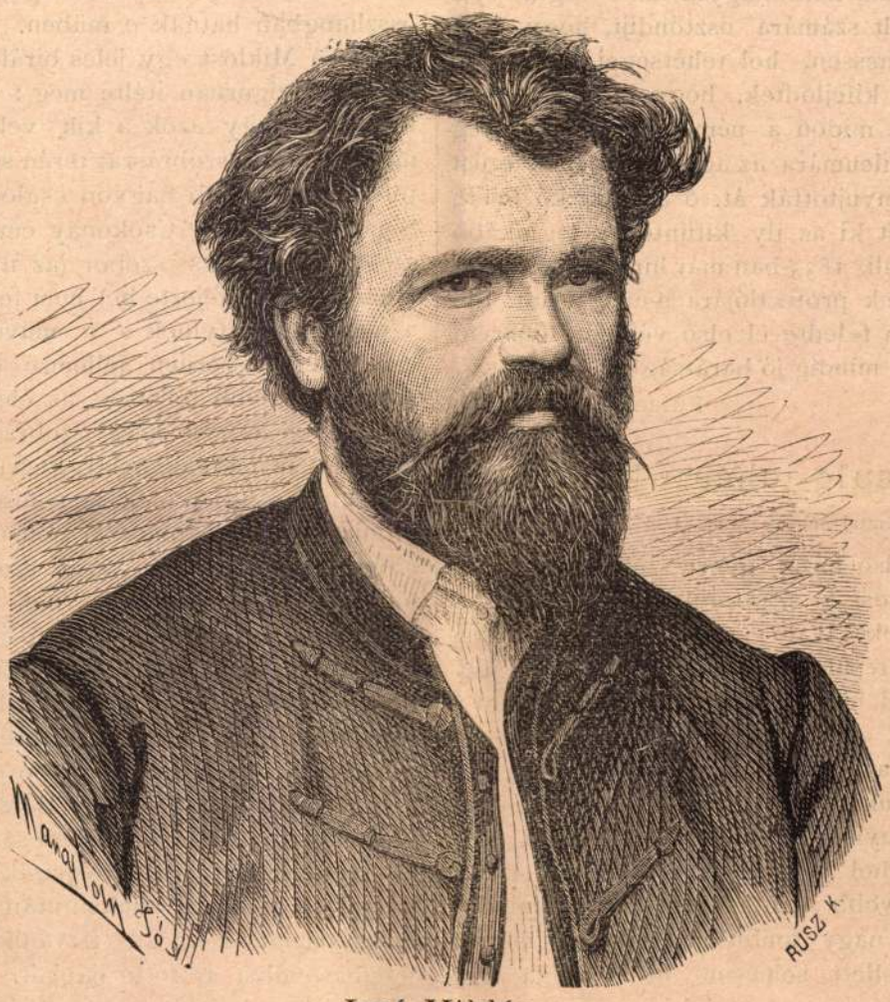

Izsó Miklós.

vel, ki hallva szavaimat, meghitt, nézzem meg képeit házánál; ez Celotti volt. akkortájban egyike a leghiresebb müértőknek, kinek révén nehány kitünő kép jutott a berlini galeriába, a Louvreba s a Pinakothekába.

Mind ez folytonos izgalomban tartott, de Hollender barátomnak meglehetősen unalmasnak látszott. Ő a népéletet szerette inkább tanulmányozni, mint a régi volt e hires hazánkfiának első védője. Markó Pesten az egyetemnél mérnöki pályára készült, és üres óráiban gouache tájképeket festett, melyeket Müller müárusnak potom áron adott el. Ép ott volt a boltban, midőn látta, hogy Fejérváry egy ily képet háromszoros áron vett meg, elment tehát hozzá és bemutatta képeit az aggteleki barlang szebb részeiről. Báró Brudern megvette ezeket, mert fölismerte a fiatal

ember tehetségét, Fejérváry pedig Brudernnel, gróf Károlyi Györgygyel és gróf Andrássy Károlylyal s Györgygyel évi dijat adtak neki, hogy Bécsben kiképezhesse magát az akadémiánál. Markónak azonban müvészi szeszélyei voltak, összeveszett az akadémiai tanárokkal, felhagyott a festéssel s elefántcsontpapirt gyártott, milyet akkar csak Angolországban tudtak készíteni, s igy elkedvetlenitette pártfogóit. Csak nagybátyám nem hagyta el, s végre ujra kieszközölt számára ösztöndijt, hogy Rómába mehessen, hol tehetségei rövid idő alatt ugy kifejlődtek, hogy közelismerésre talált, sőt midőn a német festők az öreg Koch jubileumára az agg müvésznek ezüst koszorut nyujtották át, ő azt Markó fejére tette, mint ki az ily kitüntetést leginkább megérdemli. 1833-ban már hires festész volt és senkinek protectiójára nem szorult, de azért nem feledte el első védőjét, Fejérváryt, kivel mindig jó barátságban maradt.

Pulszky Ferencz.

A „Busuló juhász“ külföldön.

(Egyuttal néhány vonás Izsó Miklósról).

Az első hazai genre-szobrász, a mint Izsó Miklóst a szigorubb kritika nevezni szokta, sok kiváló müvész ama kitünteté sében részesül, hogy most halála után jobban terjed hire, s inkább elismerik, mint a mikor élt. A hazai szobrászatra nem érdektelen az, hogy a müvész özvegye a „Busuló juhász“ gipszöntvényeiből évenkint nagymennyiségü példányt szállittat külföldre, a hol e magyar életképies szobor mind nagyobb hóditást tesz. Bizony minden föllengző nagy ambitiója, minden merész álmai mellett sohasem hitte volna Izsó Miklós, hogy egyszerü juhásza alig egy-két évvel halála után Bécs, Berlin, Páris, London sőt New-York előkelő salonjaiban is diszelegni fog.

Magyarország a specialitások hazája, Petőfi költészete, Jókai regény-világa, Blaháné dalolása, Munkácsy festészete — mind oly jelenségek, az eredeti, kiváltságos genius oly nyilvánulásai, melyeknek nincs párjuk s mely a magyar karakter legszebb vonásait foglalják egybe. Ily specialis müvészeti jelenség Izsó szobrászata is, a mint genre-müveiben s különösen a „Busuló juhász“-ban a leghatározottabban kifejezést talált. De e szobor nemcsak, mint a magyar typust ábrázoló mű képes hóditani. Ami e magában véve kis szabásu alkotást becsessé teszi, az a jellemzés finomsága, erőteljessége. A magyar juhász sajátságos öltözete specialis jellege, első sorban a ritkaság érdekével hat ugyan s kétségkivül ennek köszönheti általános kapósságát is; de a tiszta müvészeti tényezők ép oly tökélyes összhangban hatnak e müben.

Izsó Miklóst egy jeles birálónk néhány év előtt szigoruan itélte meg; s kétségtelen igaz, hogy azok a kik vele együtt a monumentalis szobrászat terén sokat vártak tőle: előbb-utóbb nagyon csalódtak volna. Sem a debreceui Csokonay emlék, sem a szegedi Dugonics szobor (az utóbbit már Huszár Adolf fejezte be) nem felelnek meg a magasabb stylnek s a müvész inkább csak genre-szerüen jellemzé e két irót. Annál kiválóbb tehetség az életkép terén. Mint ilyen az első hazai szobrász, kit egyhamar nem mulnak felül. Ferenczy István óta, kitől sokat remélt a nemzet, de csalódnia kellett benne, a „Busuló juhász“ szerzője volt az, ki a hazai szobrászatnak jövőt igért biztositani. De neki még élete sem volt a gondoktól biztositva. Egész müködése, küzködések, fáradozások hosszu sivár láncolata: s a mikor fordulat állt be viszontágságos életében tetterejét, lobogó müvészi szenvedélyét megtörte a halál.

A müvész 1840-ben Borsod megye D.-Horváti nevü helységében született. Müvészi ösztöne már a sárospataki iskolában jelentkezett. A forradalom után Rimaszombatba ment Fereczy Istvánhoz, ki ott meghasonolva töltötte napjait. Első oktatója tehát e hajótörést szenvedett, valamikor nagy hirnek örvendett müvész volt. Mestere halála után 1856-ban Izsó M. Pestre jött s eleinte egy kőfaragó mühelyben dolgozott. Később Bécsbe ment Gasser szobrászhoz, kinél később Huszár Adolf is tanult. Itt negyedfél évig müködött s a többi közt Széchenyi két márvány mellszobrát készité. Majd Münchenbe sikerült mennie s ott alkotta meg „Busuló juhász“-át, melynek eredetije a nemz. muzeumban van.

E szobron az idealismusnak nagyobb tér jutott, mint a realismusnak; de következő életkép-csoportjában a „Fonóházi jelenet"-ben, valamint a „Részeg pór" cimü alakban oly tiszta realismus nyilatkozik, mint Petőfi Sándor bármely népies életképében. A „Haldokló honvéd" szintén jobb alkotásai közé tartozik a müvésznek

De nemcsak genre, hanem az arcképezés terén is kiváló tehetség volt Izsó Miklós. A jellemzés ereje minden mellszobrán nyilatkozik. A nemz. muzeum csarnokában Fáy András, Pákh Albert, Zrinyi Miklós, a költő, Arany János, Eötvös József képmásai mind az ő vésőjét dicsőitik. S e müvekben a magyar jelleg is tisztán és jól hat. Csak a monumentalis müvészet terén nem birt egész teljében érvényesülni tehetsége. A Szécsenyi-szobor s a Petőfi-emlék mintái kevésbé sikerültek; amannak kivitelével Engel Józsefet bizták meg; az utóbbinak befejezésében megakadályozta a halál. De Izsó Miklós hirneve igy is fönnmarad s ezt nem csak széles e hazában, hanem a messze külföldön, sőt az oceánon tul is egyetlen egy müve, a „Busuló juhász" hirdeti.

Berényi László.

A mücsarnok kiállitása.

Végre valahára, hosszu várakozás után megnyilt ismét a sugáruti ékes palota Ennek termeiben ugy sincs valami jó világitás: azért a rendező bizottság jó sokáig késett az őszi tárlat megnyitásával, hogy a közönség a téli rövid napokban még kevésbé lássa a müveket. Bizony a képzőmüvészeti társulat uj intézői nagyon elégtelen bizonyságot adnak arról, mennyivel jobban értik a hazai müvészet érdekeinek emelését, mint az előbbi választmányi elnökség. De hisz a mostani választmányi elnök ellen nincs is kifogásunk; Barabás Miklós jeles vaterán müvészünk, tiszteletet keltő odaadással és lelkiismeretéssel végzi sulyos teendőt, de mellette más tag urak is vannak, a kik ugyancsak gyámoltalanok most, hogy derekas eredményt kellene felmutatniok.

A mostani kiállitás nem jobb, sőt fogyatékosabb, mint akármelyik előbbi, a mü csarnok megnyitása óta. Különösen feltünő hogy azok, kik mindig a külföldi képek ellen lármáztak, most oly tárlatot hoztak létre, melyben a magyar müvek épen nem válnak ki. A szép számu hazai képek közt igen kevés a valóban sikerült, maradandó becsü alkotás pedig alig van egy is. A legtöbb hevenyében készült tanulmányféle, melynek hatása nem több egy-egy vázlatnál.

Különösen feltünő, hogy a rendező bizottság, mely pedig fő feladatául tüzte ki, hogy a külföldön élő s hazai viszonyaink miatt duzzogó müvészeket kibékiti egyetlen egy müncheni, vagy párisi müvészt nem birt megnyerni a tárlat számára; dacára annak, hogy majdnem mindegyiknek kész képek állanak rendelkezésére.

A tárlat főbb müvei, melyek vonzerőt vannak hivatva gyakorolni: mind külföldiek. Több igen hangzatos névvel találkozunk a müvek jegyzékében, de e neveket nem a legjobb alkotások képviselik. A mit a kiváló müvészek Münchenben a lefolyt nemzetközi tárlaton kiállitottak, annak csak szerényebb részét küldték el, mig a java képek a bécsi müvészek háza s az osztrák müegylet termeit diszitik.

De lássuk a hazai müveket.

A sikerültebb képek egyike Ligeti Antal „Tiszai árviz"-e, melyet még készülése idejében ismertettünk. A mitől féltünk: azt a jeles müvész nem kerülte el: befejezett képe oly élénk világitásu, hogy akár keleti tájképnek válik be. Ez árviz akár Palesztinában lehetne, oly exoticus a hangulata. A keleties jelleget különben már megszoktak e festőnél, oly lényeges vonása ez modorának, mint a gondos és lelkiismeretes kivitel. Markó András, ki a külföld magyarjaihoz tartozik két müvet küldött. „Capri" cimü tájrészlete üde felfogásról tanuskodik, „Sorrentó"-ja pedig a hangulata által hat. — Különös figyelmet érdemel, Lotz Károly „Rákospalotai hid"-ja, melyet a müvész közvetlen a természet előtt vetett vászonra. A patakban fürdő gyerekek csoportja élénk tetszetős részlet s a táj részlet szintoly erőteljes és jellemző. E jó tulajdonságok teljesen ellensulyozzák az itt-ott mutatkozó nyerseséget, melytől Lotz Károly kevés kisebb müve

ment. Ugy van ő, mint a legtöbb ujabb fresko-festő. A nagy styl, a nagy vonásu rajz, a széles ecsetkezelés idővel megkőti fogékonyságát a részletező kivitel iránt Másik két müve is többé-kevésbé hiven tönteti föl a mester sajátos modorát.

Veterán művészünk Barabás Miklós „Koritnyicza" cimü tájképe, érdekes vizfestmény. Barabás valamikor hires volt az aquarell-festés terén s különösen arcképei (gróf Batthyáni Kázmér, báró Eötvös József s mások, melyek a művész jubiláris kiállitásán méltán feltüntek) a legjobb hasonló angol müvek mellé sorozhatók. Nálunk a daguerotypia s a fényképirás meghonositása előtt : nagy divatban volt az aquarell s Barabás Miklós ily müvek egész sorát festé. Most elgyöngült szemei csak ritkán engedik meg, hogy az egykor annyira kedvelt technikát gyakorolja. Emlitett tájképe finom ecsetkezelést mutat. Két régi művészünk Brodszky Sándor és Molnár József, mint minden alkalommal, ugy most is szép számu müvekkel vesznek részt a kiállitásban. Amannak „Hegyszoros" cimü képe mind a rajz szabatossága, mind gondos szinezése által érdemel figyelmet ; az utóbbi a táj és genreképek egész sorával van képviselve, melyek mind igen tetszetősek s a régi, inkább sima, mint üde, inkább gondos, mint hatásos irány termékei. Brodszky még sokat megőrzött régi derekas tehetségéből s egyik-másik müve most is bizonyos jó megállapodást képvisel. Molnár már gyakran modoros, önmagát ismétli s az igazi ihlet ritkábban jelentkezik nála. Ennek oka különben sok részt az volt, hogy a művész az utóbbi években teljesen visszavonulva élt Ujpesten s a müvészeti élet üditő, lelkesitő áramlatát nem érezte. Most, hogy a fővárosba költözött : munkakedve és tehetsége is felpezsdül majd. Kivánatos volna, hogy mind ő, mind Brodszky több pártolásban részesüljenek. Ez utóbbinak tájképei mindig kedveltek voltak ; Molnár pedig az egyházi festészet terén is kellő sikerrel müködik.

A fiatalabb tájképirók közt Kaczián y Ödön „Kerti jelenet" cimü képével némi haladást tanusit. Az uj nemzedék kevés tagja keltett még néhány év előtt is annyi reményt, mint ez értelmes fiatal festő ; de a várakozásoknak csak lassan és nehezen felel meg, a minek okát a fiatal művész mostoha viszonyaiban kell keresnünk. Mint annyi más képirónk, ő is a rajztanári teendők sivár befolyása alatt kijózanul. Egy vidéki városkába számüzve, elszakadva a müvészeti élettől : még a rendkivüli tehetség is elkallódik. Kacziany Ödön azonban küzd s most kiállitott képe mutatja, hogy ambitióját még nem vesztette el.

Tölgyessy Arthur tehetségesebb, szorgalmasabb müvészeink közé tartozik. A nyár folyamában Szolnokon egész sorát készité a tanulmányoknak s hogy ezekből mily érdekes képeket fest, mutatják a tárlatban most kiállitott müvei. Ezek közt legérdekesebb s leghatásosabb a „Zagyva partján" cimü. Két másik müve is igen sikerült. Jó felfogás és gondos kivitel jellemzik, azokat. *Aggházy* Gyula „Hazatérő aratópár" cimü genreképén a táj hangulata ép oly vonzó, mint a mily jellemzetes a két alak. A fiatal művész ez idylli képeiben a compositió is mindig bevégzett. Kivánatos volna, hogy nagyobh szabásu vázlatai közül is egyikét-másikát feldolgozza — *Spányi* Béla néhány jól sikerült nyirfaképe után, hiven ragaszkodik e felkapott thémához s két év óta minden festvényén ott tarkálnak a nyirfák. Tagadhatlan, hogy Spányi Béla minden ily képe jól hat, s a természet közvetlen felfogását mutatják. Félünk azonban, hogy modorossá válik. Mostani képe: „Május havában" terjedelmes és hatásos tájrészletet tüntet föl, mely elismerést érdemel. Ugylátszik nem egészen kész s a staffage-alakokkal még tartozik a művész ; némi napsütés is el kellene a képben. Mind e pótlások után e mü is a jeles tehetségü festő legjobb alkotásai közé fog tartozni.

A történeti irányt *Orlay* Soma képviseli egy képével Gonddal készült mü, de inkább csak genre ; a magasabb stylt nem érte el. *Kovács* Mihály „Fürdő nők" cimü képe sikerült. *Vastagh* György egy: „Tanulmányfej"-e saját nejét tünteti föl ó német jelmezben E müről már dicsérőlegmegemlékeztünk, most, hogy egészen kész ó tulajdonságai csak annál jobban tünnek

52-ik szám. Tizenharmadik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, deczember 30-án 1866.

Előfizetési föltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Csokonai szobormintája, Izsó Miklóstól.

Melyik várost illetné meg nagy Magyarországon méltóbban Csokonai Vitéz Mihály emlékszobra, mint Debreczent, a költő legállandóbb lakó- s végre temetkezési helyét? életének és hatásának sokáig élő tanuját, hol emléke még ma is számtalan hagyományos adomában elenyészhetlenül él és firól fira száll?

A nagy Debreczen, mely a népszerü költönek eddigelé csak egy egyszerü vaspyramisból álló síremlékét birja egyik temetőjében, lelkesen fel is karolta ez eszmét s ez évben már közel hozta a megvalósulás felé. Csokonai emlékszobra a jövő évben már disziteni fogja Debreczen egyik legszebb terét.

Hadd mondjuk el krónikai hüséggel a készülő Csokonai-szobor történetét.

A ki a régibb időkben Debreczenben megfordult, emlékezni fog, hogy a ref. nagy templom és a kollégium között egy disztelen, nagy tér terült el, mely kietlen pusztaságnál egyéb nem volt. Nehány évvel ezelőtt Debreczen számos lelkes polgára társulatot alakitott, mely e disztelen térnek csinos parkká idomitását tüzte ki céljaul. E tér eleinte csekély adakozások utján kezdett százados rondaságából kibontakozni. A csinosodás lassan haladt előre, mig Debreczen két lelkes fia, Csanak József és Szabó Lajos, gőzmalmi volt igazgatók, egy fél évi, *14,000* ftnyi jutalékaikat egészen a tervezett kert céljaira adományozták. Azóta már egy testvérkert is keletkezett mellette a mult év tavaszán. E kertek *emlékkert* nevet nyertek, oly célból, hogy időről időre azokba elhunyt jeleseink emlékszobrai helyeztessenek el.

Közmegállapodás szerint a mult évben az ujabb kertnek egyik pontjára, mely a kollégiumra s azon utczára néz, a hol Csokonai Vitéz Mihály lakott és meghalt, e jeles költönk álló szobrának felállitása határoztatott el mindenek előtt. Több ezer forintnyi tőke már készen állott e czélra már akkor; a mi még netalán hiányzik, azt további nemes adakozások utján reménylette a társulat megszerezhetni.

Csokonai szobra, Izsó Miklóstól. — (Fénykép után *Székely* Bertalan.)

Több kül- és belföldi szakértő megkérdezése s átalában a tárgy kellő megvitatása után, abban állapodott meg az emlékkerti társulat e czélra kinevezett választmánya, hogy miután Csokonai szobrát nem csarnokban vagy teremben, hanem az idő viszontagságainak kitett szabad téren akarják felállitani: e szobor nem lehet — a mi különben legszebb volna — márványból faragva, hanem bronz-öntvénynek kell lennie. Minthogy pedig hazánkban ily öntöde, fájdalom, még nincs, oly módszerhez kellett folyamodni a választmánynak, hogy egy gipszmintát készittessen, melyen maga a szobor — talapzat nélkül — legalább is 2 láb magas legyen, s melyről aztán valamelyik külföldi öntöde számára a 7—8 lábnyi magas szoboröntvényhez hasonló nagyságu, tökéletesen kivitt, agyag- vagy gipsz nagy minta készülhessen.

Némi meghiusult másnemü kisérletek után a jelen év elején a debreczeni emlékkerti választmány szép tehetségü, fiatal magyar szobrászunkra, *Izsó Miklósra* vetette figyelmét, meghivta Debreczenbe s ott a legvendégszeretőbb fogadtatás mellett fiatal szobrászunk csakhamar megköté az alkut, s a kis mintának elkészitésére kitüzetett a határidő; s annak el vagy el nem fogadásától függött azután a nagy mintának kivitele is.

Izsó Miklós, a ki kapva kap az alkalmon, hogy dolgozhassék, s hogy müvészeté-

nek eredményeit bemutathassa, alig hogy elvégzé Pesten nagy elismerésben és másod jutalomdijban is részesült Széchenyi-szobormintáját (mely tagadhatlanul legjobb volt a kiállitott minták között, de melynek sorsa felett eddig érthetetlen balcsillagzatok uralkodnak), tüstént vidéki magányába vonult, hogy Csokonai szobrához a szükséges tanulmányokat zavartalanul megtehesse. Végre ez évi október elején a két lábnyi magas kész gipszmintával megjelent Debreczenben s a minta — melynek fényképi rajzát mellékelt képünk adja — a kaszinó teremében közszemlére és birálatra kiállittatott. Tömegesen látogatták a debreczeniek; avatott és avatatlan megtette észrevételeit, mi azonban csak azon átalános érdekeltséget tanusitotta, melylyel a debreczeniek kedvencz költőjök s bizonyosan a magyar szobrász müve iránt is tanusitottak. Lehetett itt százféle, jó és rosz megjegyzést hallani. „Hosszu a láb a testhez! — Erös a lábikra a czombhoz képest! — A homlok nem domboru, lapos a koponya! — A csizma nem magyar szabásu; a nadrág és mente nagyon sok ránczot vet! — Meglátszik, hogy Csokonai maga varrta zsinórját nadrágjára, mert a jobb czombján le is feslett! — Nagyon messze áll a jobb kéz a lanthoz, nem adja ki a „stellung“, hogy pengetni akarja! — Nem hordott ily rojtos nyakravalót Csokonai, haja nem volt ily fürtös! — Hát a csikó börös kulacs hol maradt?“ — stb. stb. Még százféle variatióban nyilatkozott a biráló közvélemény, melynek némely részét bizonyosan hasznára is forditja a müvész, ha majd a nagy minta elkészitésére kerül a dolog.

Az emlékkerti választmánynak, miután az avatottabb közönség nézetét is meghallgatá, teljes tetszését nyerte meg a szobor s csupán nehány kisebb észrevétel tétetett a minta nagyban kivitele esetére. S ha a minta rajzát vizsgáljuk, itéletében mi is osztozunk. Izsó a szoborban azon pillanatot állandósitá, midőn a költőnek egy lelkesitő gondolat villan meg agyában s borágra akasztott lantját baljába véve, jobb kezével azt pengetni készül. A költői lelkesültség s eszmevillanás a kis mintán kevésbbé tünik ki, s azért Izsó igen okosan cselekedett, midőn a kis mintán kivül Csokonai életnagyságu mellszobrát is készité; mely ugyanakkor szintén ki volt állitva, s melynek fényképét szintén láttuk. E fő valóban gyönyörü s ezt fogja majd a nagy mintán felhasználni.

Akadtak még öreg urak Debreczenben, kik Csokonait személyesen ismerték, s ezek azt állitották a nagyban vésett föről, hogy a hasonlatosság igen jó, csakhogy Csokonai nem ugy hordta haját, mint e szobor, hanem olykor olykor görbe fésüjével hátra fésülte haját. Azonban Csokonainak minden eddig ismeretes arczképe, még a Márton József-féle kiadás rézmetszése is (mely leghübb arczképnek mondatik) Csokonait homlokára eső hajzattal ábrázolja: e részlet megváltoztatása tehát nem látszott szükségesnek. Izsó annyiban idealizálta kissé a homlokra lelógó hajat, hogy nem simán fésülte azt le, hanem a plasztika kivánalmai szerint kissé elváló fürtökbe szedte, a mi az arcznak költöibb kifejezést ad.

A kis mintát e szerint elfogadván a debreczeni emlékkerti társulat, most a nagy minta elkészitését is Izsó Miklósra bizta, a ki nehány hét óta Debreczenben már erősen is hozzá látott annak javitott s némi részben módositott kiviteléhez. — Azután következik majd a szobor bronzba öntése, a mi valószinüleg valamely müncheni öntödében fog véghezmenni, szintén Izsó személyes felügyelete mellett, hol ő különben is hosszabb ideig foglalkozott nehány évvel ezelőtt.

Csokonai szobra, ha elkészül, a terv szerint, 12—14 lábnyi talapzaton 8 láb magas lesz. Szivünkből ohajtjuk, hogy az mind Debreczen városának diszére, mind a magyar müvésznek becsületére szolgáljon.

Még csak annyit tartozunk megemliteni, hogy a szobor létesitése körül legtöbb érdeme van az emlékkerti társulat elnökének, az áldozatkész Csanak Józsefnek, és Debreczen egyik legbuzgóbb s legértelmesebb polgárának, Komlóssy Imrének, kiknek önzetlen, lelkes törekvéseivel Debreczen városának minden közügyeinél találkozunk.

Leng a zászló . . .

Leng a zászló ujra ott fenn,
Honfikar emelve tartja;
Nem halt ki még Árpád népe,
Él az ősök büszke sarja!

Tárogató mélyen hallgat,
Csatamén nem nyerit, tombol, —
Bár a zászló leng, — de harczra
A dalia most nem gondol.

Körötte ujra éledez
Alvó hősök felett a hant,
Könyet ejt rá, — és elmereng:
Mit álmodhatnak ott alant?

A magasban nem kóválygog
Turulmadár vijjogással;
Fehér galamb repül elő,
Szájában egy olajággal.

Repülj, repülj fehér galamb,
Szállj le az ország szivébe,
Ott tedd le az olajágat
Ős Budavár tetejébe.

Repülj onnan fehér galamb
Kunyhóra és palotára,
Üdvözöljön mindenütt a
Felhőtlen ég mosolygása.

Terhes Barna.

Egy áldomás.

Hires kürtje hős Lehelnek!
Jöszte hozzám, jöszte, sorban;
Megcsókollak, megölellek
Örömemben, bánatomban;
És azután harczra zendülj . . .
Hopp! Előbb még szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Hejh, ha gazdád most fölkelne,
És a sirból itt toppanna!
Megcsodálná órjás lelke
Hogy a magyar igy vigad ma:
Léhán, lustán, renyhén, restül . . .
Hopp! Előbb még szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Lenne holtnál halványabb,
S mint oroszlán, olyan mérges:
Hogy nincs, a ki hős Konrádnak
Oda vágjon a fejéhez —
Poharastul és nedvestül . . .
Hopp! Hanem hát szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Hajdan szóltál véres harczra;
Most? . . . a vértől borzadunk már,
S vér helyett köny hull az arczra
Békevemhes századunknál,
Mely talán majd egeret szül . . .
Hopp! Hanem hát szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Üritsük ki a honért.

Jászkunoknak drága kincse,
Hires kürtje hős Lehelnek!
Most beléd, hogy szerte hintsed,
Csak egy titkos szót lehellek;
Hegyen, völgyön sird keresztül . . .
Hopp! Előbb még szent kelyhedbül
Ezt az egri bikavért
Kiüritem a honért.

Pájer Antal.

Az aquarium.

(Vége.)

Kezdjünk most hozzá az állatok elsorolásához, melyeket az aquarium lakóivá tehetünk és a melyek azt tulajdonképen megelevenitik. Ezek közt a Chinából származó *aranyhal* (cyprinus auratus) a legelső helyet foglalja el, bár azért szerényebb külsejü, honi kis halainkat sem szabad elhanyagolnunk, annál kevésbbé, mert a mi *potykánk* (cyprinus carpio) az aranyhallal közel rokonságban van, mivel mindketten egy nemhez tartoznak. Azért a mi halaink közül egynehány apró példányt vagy magunk fogunk, vagy a halászoktól veszszük meg, ugyis nem szeretik ők, ha más valaki avatkozik mesterségükbe. Legnehezebb ezen kis halakat elevenen haza hozni, mert a viz, melyben átszállitjuk, csakhamar megmelegszik s megromlik, ugy hogy szerencsének tarthatjuk, ha a fele életben marad. Azért a halászatot hüvös és borult napokon kell tartanunk.

Az állatország fokozatában a halakhoz legközelebb esnek a hüllők (amphibium), melyek szervezetüknél fogva egy lépcsővel amazok fölött állanak. Jaj, de annál csekélyebb becsben részesülnek a nagy közönség előtt, mivel külsejük, mint mondják, undoritó és természetük félelmes. Az igazi természetbuvárnak semmi sem undoritó, és ha az volna is, az ismeret érdekessége fölülmulja azt, s lassanként hozzá szokunk a csunyához is, sőt idővel, érdekesnek találván, meg is szeretjük. Mindamellett nem akarom itt hamarjában a szives olvasót, főkép a gyönge idegzetü nőket a hüllők részére meghóditani, és azért előre megmondom, hogy az aquariumba csak egy-két *tavi gőtét* (triton cristatus et lineatus) kivánok fölvétetni, melynek eleven mozdulatai, sugár teste és kitünő szinezete csakhamar le fogja győzni azon ellenszenvet, melylyel ellene méltatlanul viseltetünk, sőt meglehet, hogy nemsokára kedvenczünkké válik. Hogy pedig a tói göte egyáltalában nem mérges, azt különösen kiemelem, mit csak azért ismétlek e helyen, hogy a nőket mindenesetre megnyugtassam, különösen mivel őket is az aquarium megkedvelésére szeretném megnyerni. Tudvalevő dolog, hogy a nőkebel, szendesége által, a természet csodás müveinek, különösen a kisebb állatvilág csendes buvárlatára igen alkalmas; a nők, fogékonyeszük és türelmes kedélyüknél fogva szeretnek és tudnak ily apróságokkal sikeresen bibelődni. Csak Huber természettudós nejére kell emlékeznünk, ki, miután férje megvakult, annak a méhek életmódjáról tett észleléseit, maga folytatá, és igy képessé tevé őt arra, hogy nevezetes munkáját a méhekről bevégezze. Nemkülönben emlitésre méltó Merian asszony, ki női félelmességét legyőzve, Surinamba utazott, hogy az ottani rovarokat észlelhesse és a természet után hiven lerajzolhassa. — A békákról nem is merek emlitést lenni, ámbár a kecses kis *zöld-béka* a sziget harasztján méltó helyet foglalhatna el. A *békaporondot* pedig, mint a halak és tritonok kedvencz eledelét, ugy szintén a *czenket* vagy *ebhalat* érdemes volna vizlakunkba fölvenni, mert a czenk átváltozásai (metamorphosis) igen érdekes látványt nyujtanak és érdemesek a megfigyelésre.

Következnek a puhányok családjából az édesvizi *csigák*, melyek fontolva haladó lépteikkel az aquarium érdekességét nem kis mértékben növelik. A csigaház épitésére nézve két feltünően különböző alakzatra bukkanunk. A csigaház tekeredései t. i. vagy laposak, mint a *tányércsigáknál* (planorbis) vagy pedig orsódad alakban alányul-

Tört. Képes. lajstr. 1907
mics cid
Továbbítással

HATODIK TEREM.

1. ***Kupeczky János festőművész.*** († 1740.)

Derékig ábrázolt, balra forduló alak, borotvált arccal és barna hajjal, medaillon-alakú keretben. Fejét szemközt fordítja. Jobbját mellére helyezi. Prémgalléros köpenyt visel, mely alól kilátszik fodrozott szélű nyitott inge. Barna háttér.

Olajfesmény. Vászon. M. 92—72·5 cm.
Másolat a művész saját arcképe után. Nagy István ajándéka. Ltsz. 41.

2. ***Mányoki Ádám festőművész.*** († 1741.)

A derékon alul ábrázolt, borotvált arcú és barna hajú művész könyöklő előtt ül, félig jobbra fordulva. Fejét visszafordítva szemközt néz. Baljában paletta, jobbjában ecset. Nyitott mellű és felgyűrt ujjú inget visel. Fején kék bársonykalap. Szürke háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 85·5—66 cm.
Másolat a művész saját arcképe után. Eredetije a schleissheimi képtárban. Ltsz. 469.

3. ***Falkoner I. F., XVIII. századi budai festőművész.***

Mellig ábrázolt alak, szemközt, ősz bajusszal és leomló hajfürtökkel. Homloka kopasz. Zsinoros és gombos sötétzöld mellényt és prémmel szegett ugyanolyan bekecset visel, piros béléssel. Sötétbarna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 53·2—40·5 cm.
Festette *Falkoner J. F.* Némethy Lajos ajándéka. Ltsz. 929.

4. ***Szálé István festőművész.*** († 1831.)

Vállon alul ábrázolt, jobbfelé forduló és szemközt néző alak, barna hajjal, gyér szakállal és bajusszal. Szürke kabátot és fekete nyakkendőt visel. Világosbarna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 27—22·3 cm.
Festette *Szálé István.* Ltsz. 988.

5. ***Donát János festőművész.*** († 1830.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, borotvált arccal és szürke göndör hajjal. Kék kabátot, fehér mellényt és fehér nyakkendőt visel. Világosbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 67—51 cm.
Jelzése lent balra: «Donat/academicus/viennensis/annorum 80/se pinxit/1825.» A Nemzeti Múzeumból. Özv. Donát Mária hagyománya. Ltsz. 91.

6. ***Schöfft Ágoston festőművész.*** († 1860 körül.)

A térdig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző művész repkénnyel benőtt kiszáradó fatörzs előtt áll és bal könyökét annak egyik csonka ágán nyugtatja. Kezében égő szivar. Jobbjában sétabot és cilinder. Az ábrázoltnak haja, bajusza és szakálla barna. Fekete kabátot, mellényt és szürke nadrágot visel. A háttérben balra Konstantinápolyra nyilik kilátás.

Olajfestmény. Vászon. M. 136—102. cm.
Festette *Schöfft Ágoston.* Ltsz. 401.

7. ***Than Mór festőművész.*** († 1899.)

Vállon alul ábrázolt, jobbfele forduló és szemközt néző alak, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Fekete kabátot és nyakkendőt visel. Barna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 52·5—44·5 cm.
Festette *Than Mór.* A néhai művész ajándéka. Ltsz. 188.

8. ***Ligeti Antal festőművész.*** († 1890.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, barna hajjal, szakáll és bajusz nélkül. Fejét jobbjára

hajtja, mellyel az asztalra könyököl. Nyakán gombolatlan fehér ing látszik. Vállát vörös köpeny borítja, melynek széle karjára van vetve. Szürke háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 51·3—45 cm.
Festette *Ligeti Antal.* Ltsz. 870.

9. ***Weber Henrik festőművész.*** († 1866.)

Vállig ábrázolt, kissé balra forduló, fejét viszafordító és szemközt néző alak, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Világosbarna kabátot és lehajló gallérú fehér inget visel. Barna alap.

Olajfestmény. Karton. M. 35·5—27 cm.
Festette *Weber Henrik.* Jelzés alul balra: «Venezia 845.» Ltsz. 913.

10. ***Kovács Mihály festőművész.*** († 1892.)

Mellig ábrázolt, jobbfelé forduló és szemközt néző alak, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Fekete kabátot, ugyanolyan köpenyt, nyakkendőt és széles peremű kalapot visel. Zöldesbarna háttér.

Olajfestmény. Fa. M. 32·5—31·5 cm.
Festette *Kovács Mihály.* Özv. Kovács Mihályné ajándéka. Ltsz. 174.

11. ***Gerhardt Alajos festőművész.*** († 1889.)

Mellig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, barna hajfürtökkel, gyér szakállal és bajusszal. Fekete kabátot, barna gallérú fekete köpenyt és nyitott mellű fehér inget visel. Fején barna tetejű fekete prémsapka. Szürkésbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 61·5—48 cm.
Jelzése alul balra: «Festé Gerhárd Alajos.» Ltsz. 461.

12. ***Molnár József festőművész.*** († 1899.)

Derékig ábrázolt, félig jobbra forduló alak, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Fejét visszafordítja és szemközt néz. Melléhez emelt jobbjával fekete köpenyének szélét

fogja. Fekete nyakkendőt és bársonykabátot visel. Barna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 79—63 cm.
Festette *Molnár József*. A Nemzeti Múzeumból. A művész ajándéka. Ltsz. 189.

13. ***Markó Károly festőművész.*** († 1860.)

Vállon alul ábrázolt, félig jobbra forduló és szemközt néző alak, őszbevegyült bajusszal, szakállal és gyér barna hajjal. Fekete kabátot visel. Szürkésbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 46—38 cm.
Jelzése lent a jobb sarokban: «C. Rahl.» Ltsz. 863.

14. ***Lotz Károly festőművész.*** († 1905.)

Vállon alul ábrázolt, jobbfelé forduló és szemközt néző alak, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Szürke kabátot és fekete nyakkendőt visel. Barna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 45—34·6 cm.
Jelzése lent a jobb sarokban: «f. Lotz K.» Ltsz. 956.

15. ***Ybl Miklós műépítész.*** († 1891.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, őszülő fekete hajjal, szürke bajusszal és kecskeszakállal. Fekete ruhát és nyakkendőt visel. Barnásszürke háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 71—58 cm.
Jelzése alul balra: «E. Lafite.» Wechselmann J. ajándéka. Ltsz. 459.

16. ***Liezen-Mayer Sándor festőművész.*** († 1897.)

Mellen alul ábrázolt, balfelé forduló alak, őszülni kezdő barna hajjal és bajusszal, alacsony támlájú széken. Fekete kabátot és fekete babos fehér nyakkendőt visel. Barnásszürke háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 67—54 cm.
Festette *Wagner Sándor*. Jelzése fent a jobb sarokban: «WS.» Ltsz. 889.

17. ***Kertbeny Imre festőművész.*** († 1855.)

Mellig ábrázolt, jobbfelé forduló, fejét visszafordító szemközt néző alak, szőke hajjal, bajusszal és kecskeszakállal. Barna kabátot, fekete mellényt és ugyanolyan nyakkendőt visel. Fején aranyrojtos kék bársonysapka. Sötétbarna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 57·5—47 cm.
Festette *Kertbeny Imre*. Kertbeny Károly ajándéka. Ltsz. 154.

18. ***Kiss Bálint festőművész.*** († 1868.)

Mellig ábrázolt, félig jobbra forduló és szemközt néző alak, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Kék bársony kabátot és lehajló gallérú inget visel. Világosbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 51—41 cm.
Festette *Latkóczy Lajos*. Ltsz. 145.

19. ***Bihari Sándor festőművész.*** († 1906.)

Vállon alul ábrázolt, kissé jobbra forduló és szemközt néző alak, őszülő barna hajjal és bajusszal. Szürke kabátot, ibolyaszín és sárga csíkos nyakkendőt és fehér inget visel. Barna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 42—32 cm.
Jelzése fent a jobb sarokban: «Bihari S.» Ltsz. 1005.

20. ***Fusz János zeneszerző.*** († 1819.)

Mellig ábrázolt, félig jobbra forduló és szemközt néző alak, barna hajjal és oldalszakállal. Melléhez emelt jobbjában krétaszorítót tart. Fekete kabátot, fehér mellényt, magas gallérú inget és csipkével szegett fehér nyakkendőt visel. Jobb vállát barna palást borítja. Barna háttér. A keret hátán alul a következő sorok olvashatók: «Post mortem meam detur | ad museum nationale Pestini | sub conditione I... Kruchten- | plici sicut reli- | qua.»

Olajfestmény. Vászon. M. 26—21 cm.
Festette *Hesz János Miklós*. Jelzése az ábrázolt bal válla felett: «M. Hesz./ pin. Ano/1819.» A Nemzeti Múzeumból. Krüchten József ajándéka Ltsz. 108.

21. ***Liszt Ferenc zeneköltő.*** († 1886.)

Mellig ábrázolt, jobbra forduló alak, őszbevegyült fekete hajfürtökkel és borotvált arccal. Fekete kabátot, ugyanolyan mellényt, nyakkendőt és lehajló gallérú inget visel. Barna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 56·8—48 cm.
Jelzése az ábrázolt bal válla felett: «Jakobey:/1859.» Ltsz. 931.

22. ***Bihari János zeneszerző.*** († 1827.)

Mellig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, fekete hajjal és nyírott bajusszal. Öltözete: arany paszomántos és sujtásos kék dolmány és ugyanolyan mente, barna prémmel. Barnásszürke háttér. Jobbra egy talapzaton babérral díszített hegedű. Alatta a következő felírás: «Bihary | a | Magyar Czigányok | közt | Orpheus.»

Olajfestmény. Vászon. M. 57—47·5 cm.
Jelzése az ábrázolt jobb válla mellett: «Donat/ pinxit/1820.» A Nemzeti Múzeumból. A Nemzeti Képcsarnokot gyámolító társulat ajándéka. Ltsz. 110.

23. ***Egressy Benjámin zeneszerző.*** († 1851.)

A derékon alul ábrázolt kissé balra forduló művész asztal előtt ül. Fejét félig jobbra fordítja és tekintetét felfelé irányítja. Barna haja, bajusza és szakálla őszbevegyült. Mindkét kezét az asztalon nyugtatja, baljával a hangjegyfüzetet fogva, melyben jobbjával lapoz. Sötétzöld kabátot, vörösbarna mellényt, szürke nadrágot és kockázott fehér nyakkendőt visel. Háttér barna fal.

Olajfestmény. Vászon. M. 100—79 cm.
Jelzése lent a jobb sarokban: «Barabás 1855.» A Nemzeti Múzeumból. Ltsz. 132.

24. ***Lendvay Márton színész.*** († 1858.)

Derékon alul ábrázolt, kissé jobbra forduló és jobbfelé hajló alak, göndör-fekete hajjal, szakállal és kis bajusszal. Fejét félig jobbra, felfelé fordítja és a magasba tekint. Jobb-

jával vörös palástjának szélét tartja. Nyitott ujjú fekete kabátot visel. Lehajló gallérú inge mellét szabadon hagyja. Nyakában fekete szalag. Fejét fekete structollal és vörös szalaggal díszített kalap borítja. Háttér: jobbra repkénnyel befutott sziklafal, balra a tenger, a távolban egy hajóval. Az égen szürke felhők.

Olajfestmény. Vászon. M. 107—86 cm.
XIX. sz. Ltsz. 171.

25. ***Boka Sámuel zeneszerző.*** († 1860.)

Térdig ábrázolt, kissé balra forduló és szemközt néző alak, fekete hajjal, szürke bajusszal és szakállal. Baljával jobb hóna alá szorított hegedűjét fogja, jobbjában vonót tart. Fekete zsinoros zöld kabátot, arany pitykés vörös mellényt, fekete zsinoros kék nadrágot és arany rojtos fekete nyakkendőt visel. Jobbra szürke márványasztal, rajta az ábrázoltnak barna kalpagja. Háttér: pillérrel tagolt fal, jobbra kapunyílással.

Olajfestmény. Vászon. M. 125·5—98 cm.
Jelzése jobbra, a márványasztal szélén: «Latkóczy Lajos 1858. Pest.»
A Nemzeti Múzeumból. Több hazafi ajándéka. Ltsz. 135.

26. ***László Józsefné de Caux Mina színésznő.*** († 1900.)

Derékig ábrázolt, félig jobbra forduló és szemközt néző alak, barna hajfürjei közt fehér rózsával. Mélyen kivágott, széles fehér csipkével díszített, testhez álló fehér selyem derekat visel. Fülében drágagyöngy függő. Két karján fehér selyempalást. Szürke háttér, jobbra oszloppal.

Olajfestmény. Vászon. M. 76—60·5 cm.
Jelzése jobbra, az oszlop talapzatán: «Barabás/850» Ltsz. 831.

27. ***Latkóczy Lajosné Hivatal Anikó színésznő.*** († 1891.)

Csaknem térdig ábrázolt alak ülő helyzetben, barna fa karosszékben. Haja fekete. Balra fordulva hátát mutatja, de fejét visszafordítja és szemközt néz. Bal kezében arany

szegélyű könyvecskét tart. Mélyen kivágott, világos meggyszín selyemruhát visel, fehér csipkeszegélylyel és ujjal. Nyakában vékony fekete zsinór. Háttér zöld függöny.

Olajfestmény. Vászon. M. 75·3—61·3 cm.
XIX. sz. Ltsz. 1021.

28. ***Katzianer Mihály Károly szinművész.*** († a XIX. század első felében.)

Mellig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, borotvált arccal és barna hajjal. Fekete kabátot, ugyanolyan mellényt és fehér nyakkendőt visel. Barna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 52·5—40 cm.
Festője ismeretlen. Özv. Greiner Józsefné szül. Katzianer ajándéka. Ltsz. 105.

29. ***Kovács Mária színésznő és írónő.*** († 1874.)

Derékon alul ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, fekete hajjal, ülő helyzetben. Balját ölében és jobbját a szék támláján nyugtatja. Kivágott, fehér csipke elejű fekete derekat visel. Fején vörös fejdísz, fekete fátyollal. Fülében zafirral kirakott arany függő. Barna háttér, jobbra vörös függönnyel.

Olajfestmény. Vászon. M. 73—57 cm.
Festette *Lacza Endre.* Jelzése alul jobbra: «f. Lacza 1853.» Juhász Mihályné ajándéka. Ltsz. 172.

30. ***Tóth József színész.*** († 1870.)

Mellig ábrázolt, kissé balra forduló alak, borotvált arccal és barna hajjal. Fejét félig jobbra fordítja. Fekete köpenyt, ugyanolyan kabátot, mellényt és nyakkendőt visel. Ingének gallérja elől nyitott. Barna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 50—39·5 cm.
Festette *Latkóczy Lajos.* Özv. Tóth Józsefné ajándéka. Ltsz. 144.

31. *Pethő Celestin színész.* (sz. 1720.)

Mellen alul ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, borotvált arccal és göndör barna fürtökkel. Fekete köpenyt és széles lehajló gallérú fehér inget visel. Zöldesszürke háttér. A kép hátán a következő felírás: «Petheő Celestin. Magyar szinész | született 17XX.»

Krétarajz. Pergamen. M. 31—22·5 cm. Festette *Wieland.* A Nemzeti Múzeumból. Gozon Antal ajándéka. Ltsz. 376.

32. *Hegedüs Lajos színész és drámaíró neje sz. Bodenberg Lina.* († 1859.)

Térden alul ábrázolt, jobbfelé forduló és szemközt néző álló alak, barna hajjal. Két kezét karosszéken nyugtatja, melyre vörös kendő van vetve. Jobbjában könyvet tart. Kivágott mellű, rövid újjú, fehér selyemruhát visel. Nyakában ametiszt gyöngysor, jobbján arany karperec. Háttér: balra facsoport, jobbra erdős vidék, folyóval. Kék ég, fehér felhőkkel.

Olajfestmény. Vászon. M. 133—106 cm.

Jelzése alul jobbra a szék karján: «Telepy Kár/1859.» Hegedüs Lajos ajándéka. A Nemzeti Múzeumból Ltsz. 133.

33. *Liszt Ferenc zeneköltő.* († 1886.)

A térden alul ábrázolt művész vörösbársony támlájú széken ül, jobbfelé fordulva. Fejét kissé visszafordítja és szemközt néz. Ősz haja válláig ér; arca borotvált. Bal kezét a zongora billentyűire helyezi; jobbját térdén nyugtatja. Fekete kabátot, mellényt és nadrágot visel. Sötétbarna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 133—99 cm.

Festette *Munkácsy Mihály.* Jelzése fent a jobb sarokban: «Liszt Ferencznek/Munkácsy Mihály.» A Nemzeti Múzeumból Ltsz. 2820.

34. *Hollósy Kornélia Lonovics Józsefné énekesnő.* († 1890.)

Térdig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző álló alak, fekete hajjal. Mindkét kezével fehér selyem zseb-

kendőjét fogja. Kivágott mellű, rövid újjú vállat visel, ezüsttel szegett és drágakővel kirakott arany gombos fűzővel. Fején fehér fátyol, vörös szalaggal. Háttér: jobbra fal, zöld függönnyel, balra római oszlopcsarnok. Esti ég, a hold fényétől megvilágított felhőkkel.

Olajfestmény. Vászon. M. 159—117 cm.
Festette *Kovács Mihály*. A Nemzeti Múzeumból. Aláírás útján szerezttetett. Ltsz. 211.

35. *Mosonyi Mihály zeneszerző.* († 1870.)

Térden felül ábrázolt, kissé balra forduló alak szürke hajjal, bajusszal és hosszú szakállal. Fejét félig jobbra fordítja. Jobbjával az asztalon fekvő zenefolyóiratok közé nyúl. Zsinoros fekete kabátot, fekete mellényt és nadrágot visel. Barna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 113—88 cm.
Jelzése balra az asztal felett: «Kern A.../1872.» Ltsz. 152.

36. *Bartha (Magyar) János színész.* († 1852.)

Térdig ábrázolt, kissé balra forduló álló alak, göndör fekete hajfürtökkel és borotvált arccal. Fejét félig jobbra fordítja. Karjait mellén keresztbe fonja. Sötétkék mentét visel, nyitott újjal. Barna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 132·5—86 cm.
Festette *Latkóczy Lajos*. A Nemzeti Múzeumból. Vajda János és több műbarát ajándéka. Ltsz. 138.

37. *Erkel Ferenc zeneszerző.* († 1893.)

Térden alul ábrázolt, félig jobbra forduló alak, őszülni kezdő fekete hajjal, bajusszal és szakállal. Zöld bélésű karosszékben ül; tollat tartó jobbját annak karján nyugtatja és baljával iróasztalára könyökölve, fejét tenyerébe hajtja. Bibor bársony kabátot, fekete nadrágot, mellényt és nyakkendőt visel. Az asztalon tintatartó, díszes arany tokba rejtett papirvágó kés, hangjegyfüzet, Hunyadi László és Báthory

Mária kiadása és Beethoven mellszobra láthatók. Háttér: szőnyeggel bevont fal.

Olajfestmény. Vászon. M. 132—98 cm.
Jelzése lent a jobb sarokban: «Giergl A. Budán 855.» A Nemzeti Múzeumból. A Zenede ajándéka. Ltsz. 210.

38. *Székely Imre zeneszerző.* († 1887.)

Térden felül ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak, álló helyzetben, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Két karját mellén összefonja és a mögötte jobb felől látható zongorához támaszkodik. Balra egy szék támlája látható. Szürke háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 98—77 cm.
Festette *Kiss Bálint*. Jelzése lent a bal sarokban; «KB./851.» A Nemzeti Múzeumból. A mester ajándéka. Ltsz. 180.

39. *Dunaiszky Lőrinc akad. szobrász.* († 1835.)

Derékon alul ábrázolt, félig jobbra forduló és szemközt néző álló alak, szőke hajjal, bajusz és szakáll nélkül, medaillon-alakú keretben. Karjait összefonja. Baljában mintázókést látunk. Bal vállára vetett és karjai köré csavart vörös palástot, mellén nyitott sötétkék kabátot és csipkével szegett fehér inget visel. Szürke háttér. Jobbra, mintázó állványon mellszobor.

Olajfestmény. Vászon. M. 37—29 cm.
Jelzése lent a jobb sarokban: «A. Suchý/pinxit/810.» Ltsz. 968.

40. *Ferenczy István szobrász.* († 1856.)

Mellig ábrázolt, félig jobbra forduló alak, göndör fekete hajjal és rövid oldalszakállal. Fejét balfelé fordítja. Sötétszürke atillát, arany rojtos fekete nyakkendőt és lehajló szélű, magas fehér gallért visel. Nyakában díszes aranylánc. Háttér: ég, szürke felhőkkel.

Olajfestmény. Vászon. M. 65—52 cm.
Festette a kép hátán látható felirat szerint 1864-ben *Sándy Gyula.*
Özv. Jánosdeák Andrásné ajándéka. Ltsz. 928.

41. *Komlóssi Ferenc, festőművész.* († 1892.)

Mellig ábrázolt, félig balra forduló alak, vöröses szőke hajjal, bajusszal és szakállal. Barna kabátot, szürke mellényt és fekete nyakkendőt visel. Fején barna kalap. Zöldesbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon M. 49·3—42·7 cm.
Festette *Komlóssi Ferenc.* Ltsz. 969.

42. *Adler Mór festőművész.* († 1902.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak ülő helyzetben, ősz hajjal, bajusszal és szakállal. Baljában paletta és ecsetek. Sötétbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 79·5—63·5.
Jelzése fent a jobb sarokban: «f. Gross Béla/1900.» Ltsz. 903.

43. *Izsó Miklós szobrász.* († 1875.)

Mellig ábrázolt, kissé jobbra forduló és szemközt néző alak, barna hajjal, bajusszal és szakállal. Barna kabátot és fekete nyakkendőt visel. Vörösbarna alap.

Olajfestmény. Vászon. M. 55—43 cm.
Festette *Székely Bertalan.* Jelzése lent a jobb sarokban: «Székely.»
Özv. Izsó Miklósné ajándéka. Ltsz. 825.

44. *Koroknyai Ottó festőművész.* († 1898.)

Derékig ábrázolt, félig jobbra forduló, fejét visszafordító és szemközt néző alak, barna hajjal, bajusszal és hegyes szakállal. Fehér kabátot, ugyanolyan mellényt és világos meggyszínű sapkát visel sötétebb csíkokkal. Fehér háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 74·5—60 cm.
Jelzése lent a jobb sarokban: «Koroknyai Ottó/f: 1887/=856=898/X.»
Ltsz. 890.

45. *Szentpétery József ötvös.* († 1862.)

Térdig ábrázolt, félig jobbra forduló és szemközt néző alak, ülő helyzetben, borotvált arccal és gyér ősz hajjal. Mintázó asztala fölé hajlik, melyen két kezét nyugtatja. Jobbjában kalapács, baljában véső. Az asztalon fehér dombormű fekszik. Fekete kabátot visel. Háttér sötét fal.

Olajfestmény. Vászon. M. 100—82 cm.

Jelzése lent a jobb sarokban: «Hóra Alajos. fest:/1846./Pesten.» A Nemzeti Múzeumból Szentpétery József ajándéka. Ltsz. 123.

HETEDIK TEREM.

1. ***Kazinczy Ferenc író.*** († 1831.)

Mellig ábrázolt, kissé jobbra forduló alak, borotvált arccal és szürke hajjal. Fejét kissé balra fordítja és szemközt néz. Fehér mellényt, fekete kabátot és fehér nyakkendőt visel. Vörösbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 51·5—45·5 cm. Ltsz. 894.

2. ***Kazinczy Ferenc író.*** († 1831.)

Mellen alul ábrázolt, balra forduló és szemközt néző alak, borotvált arccal és szürke hajjal. Prémgalléros, ujjatlan kék köpenyt és fehér nyakkendőt visel. Világosbarna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 57·5—46. cm.

Festette *Donát János.* A Nemzeti Múzeumból. Horváth István könyvtárából. Ltsz. 115.

3. ***Pálffy Károly herceg kancellár.*** († 1816.)

Derékon alul ábrázolt, kissé jobbra forduló alak, álló helyzetben, borotvált arccal és fehér parókával. Fejét kissé balra fordítja és szemközt néz. Jobb könyökét az előtte álló szék támláján nyugtatja; balját hátára teszi. Öltözete arany zsinoros kék dolmány, ugyanolyan mente és nadrág. Oldalán kard. Barna háttér.

Olajfestmény. Vászon. M. 45—35·8 cm. Ltsz. 893.

Goya: Korsós lány

Az ötvenéves Szépművészeti Múzeum kincseiből

Izsó Miklós: Parasztasszony

Fekete alakos attikai váza: Dionysos a szatírokkal

KÖNYVEK ÉS SZÁMOK

A KIADÓI KONFERENCIA

minden résztvevője — a főigazgatóság előzékenységéből — egy szépen kiállított kékfedelű könyvecskét kapott ajándékba: Az új magyar könyvkiadás tíz éve. 1945—1955. Statisztikai táblázatokat, számokat tartalmaz. Nagyon érdekes számokat.

Az embereket a csúcsok vonzzák, a felhőbe vesző hegyormok. Izgatottan forgatjuk a könyvecskét: *kinek a művei jelentek meg a legnagyobb példányszámban*, kik az irodalom óriásai? De fegyelmezzük magunkat s nézzük meg előbb 11 éves könyvkiadásunk törpéit.

Szabó Lőrinc művei 1945 és 1955 között összesen 3000, Képes Gézáé 4500 példányban jelentek meg, Goethének 5 kötete 17 000-ben. Kosztolányi nem szerepel a statisztikában.

E vakondtúrásnyi számok után vessük szemünket a csúcsokra. Előbb azonban, hogy eszméletünket ne veszítsük a szédületes ormok ritka levegőjében, átmenetként nézzünk meg néhány tisztes halmot:

Déry Tibornak	*124 300,*
Gergely Sándornak	*110 300,*
Dickensnek	*110 100,*
Azsajevnek	*97 500*

példányban jelentek meg művei.

Ők az arany középszer.

Milliós példányszámot ketten értek el:

Móricz Zsigmond 1 562 500 és
Illés Béla 1 193 100.

Háromszázezren felülit még tizenöten:

Mikszáth Kálmán	*953 300*
Jókai Mór	*775 300*
Gorkij	*775 200*
Petőfi	*601 500*
Arany János	*548 000*
Móra Ferenc	*472 800*
Verne	*438 200*
Alekszej Tolsztoj	*355 400*
Jack London	*347 400*
Lev Tolsztoj	*334 900*
Urbán Ernő	*324 100*
Mark Twain	*321 400*
Boccaccio	*317 000*
Puskin	*305 300*
Szabó Pál	*301 700*

A sorrend figyelemre méltó, s a milliós számok önmagukban is lenyűgözőek, de igazán értékelni őket csak akkor fogjuk, ha egy másfajta számmal vetjük össze. Német írónak, élőnek és holtnak, keletinek és nyugatinak — vagyis Goethének, Schillernek, Heinének, a Grimm-testvéreknek, Fontanénak, Thomas Man-nak, Heinrich Man-nak, Wassermannak, Willi Bredelnek, Travennak, Anna Seghersnek, Kristnek és a többinek — összesen 616 400 példányban jelentek meg művei magyarul.

Az összefoglaló jellegű és az arányszámok sem érdektelenek.

1938-hoz viszonyítva a tudományos, tankönyv, szak- és szépirodalmi kiadványok száma (füzetek nélkül) 1955-ben 112,7%, az összpéldányszám pedig 249,5% volt.

A FELSZABADULÁS ÓTA

5405 különböző — eredeti magyar és fordított — szépirodalmi mű jelent meg, összesen 39 116 000 példányban. Ennek a mintegy 40 millió könyvnek 29%-át magyar és külföldi klasszikusok művei tették, 71%-át élő írókéi. Ez a 11 év átlaga. 1955-ben már merőben másképp alakult ez az arány: az élő írók műveinek összpéldányszáma tavaly már csak 44%-ot tett ki, annak ellenére, hogy élőtől 402 különböző mű jelent meg, régitől pedig csak 216. Vagyis a klasszikusok művei (magyaroké és nem magyaroké) átlagban 20 300-as, az élőké csupán 8700-as példányszámot értek el.

Ha az eredeti magyar és fordításirodalmunk szempontjából vetjük össze 11 év átlagát 1955-tel, nem találunk ilyen nagy eltérést.

Nem érdektelen azonban, hogy 1955-ben a magyarra fordított művek átlagosan 15 100-as átlagpéldányszámot, míg az eredeti magyarok (maiak és klasszikusok) csak 11 300-asat értek el, s az utóbbi számot tovább boncolva: a magyar klasszikusok átlagban 18 600, az élők pedig csupán (bár ez sem lebecsülendő) 7800 példányban jelentek meg.

Meg kellene ijednünk ezektől a számoktól, hiszen azt mutatják, hogy amikor könyvkiadásunk a korábbinál sokkal inkább figyelembe vette a közönség igényét — s ezzel együtt az üzletszerűséget — a magyar írók a példányszám tekintetében *a külföldiek mögé*, az élők pedig (tisztelet a kivételnek) *a holtak mögé* szorultak.

Ez azonban senkit sem riasztott meg. Rémület sem a lektorok, sem a könyvterjesztők, sem a főigazgatóság embereinek, sem a népművelési miniszternek, de a konferencián résztvevő néhány írónak az arcán sem tükröződött. Sőt. Majd mindenki — s nyíltan mindenki — a közönség igényeinek még fokozottabb kielégítése mellett foglalt állást. Nem lenne szívügyünk az élő irodalom?

FOGALMAZZUK MEG

élesebben a kérdést: Könyvkiadásunk demokratizálása ellentétes lenne az élő irodalom érdekeivel? S akik azt kívánják, hogy a kiadók az eddiginél sokkal önállóbbak legyenek — se tématerveiket, se szerződéseiket, se a kiadandó műveket ne kelljen bemutatniuk semmiféle felsőbb hatóságnak, a példányszámot is maguk döntsék el, mindezen felül az igazgató és minde alkalmazott az üzleti ered ményből is (sírva vagy neve ve) részesüljön — szóval, aki könyvkiadásunk »védővám rendszerének« a megszünteté sét, más szóval nagykorúsítá sát (ami meglesz) akarják, ezel ellenségei a »honi iparnak«?

Szónoki kérdés ez, még a előbbeni számok ellenére is.

Ismeretes, hogy a külföld és magyar klasszikusok ige komoly példányszámai, elsőpr közönségsikere miből ered 1953 júniusáig, semmit sen adva az olvasók óhajára, s in kább ráfizetve a könyvkiadás ra, alig-alig jelentettük meg őket. Az élő nyugati irodalom tól még tovább tartott ez az el zárkózás. Az olvasóközönség kiéhezett rájuk. Ez volt az egyik ok.

A másik — azt mondhatjuk —, hogy ugyanez. A sztálini módra irányított, agyondajkált mesterségesen csecsemőnek megtartott irodalmunknak sen kivel sem kellett s nem is le hetett versenyeznie — még a közönség tetszéséért se, s az egyes íróknak még egymással se. Ha csak nem a Kossuth-díjért.

A gazdaságosság elve — ami csak szellemi és gazdasági ön állóság és érdekeltség mellett valósulhat meg — az izmosító s növesztő versenyt jelenti irodalmunknak. Azt, hogy semmi féle külső szempont, kizárólag a mű értéke dönti el: megjelenhet-e vagy sem, s a példányszámot pedig az olvasók tetszése vagy nemtetszése. Ez csak használhat irodalmunknak — legalábbis az egészének.

A közelmúlt tényei is emellett szólnak. Az idei könyvhét statisztikája ismert: az olvasók meglehetősen *nagy példányszámban vásárolták a mai magyar regényeket*, s nem utolsósorban a *fiatalokéit*. Irodalmi folyóirataink, hetilapjaink példányszáma is (ezek is a mai magyar irodalmat közvetítik) talán az egy Csillag kivételével, *emelkedik* s még sokkal magasabbra szökne, ha lenne elég papiros.

Minden rendben lesz most már? Magas példányszámo ezután már csak valóban érté kes művek fognak elérni?

Kiadóink már most tervezik P. Howard (Rejtő Jenő), Je rome K. Jerome és Wodhouse egy-egy regényének kiadását Conan Doyle neve is elhang zott már. Egy-egy ilyen fél ponyva megjelentetése persze még nem veszélyes, főleg, ha nem kiáltjuk ki a Piszkos Fre det társadalmi szatírának és Sherlock Holmest klasszikus regénynek, hanem néven ne vezzük őket. S ha kiadóink bölcs önmérséklettel nem ké szítenek milliós példányszámo kat belőlük.

Zolnay Vilmos

Szüreti mulatság 1956 szeptemberében Budacsonytomajban

Vas. Ujs. 1873. - 5l -

PETŐFI SZOBRA

Izsó Miklós tervvázlata szerint.

redékes mondatrészekkel adta tudtul, hogy itt Petőfi olyasmit mond, a miről 1863-ban sajtó utján nem tanácsos, sőt nem is lehet nyilatkozni. Ezen felül még a nevezett gyüjtemény nem is terjedt el annyira, mint a költőhöz és nemzetéhez méltó lett volna. Közöljük tehát ez utolsó, érdekes dolgozatot most, ez, ugy szólván, ünnepi alkalommal az eredeti szöveg szerint; hadd jellemezze benne Petőfi mind azokat, kik neki az életben legdrágábbak voltak.

Ime itt következik:

Született Zoltán fiam deczember 15. 1848. déli tizenkét órakor, Debreczenben, a harmincad-utczában, Ormós szabó házában, az utczára nyiló kapu melletti szobában.

Szeptemberben beállván katonának, feleségemet szüleihez vittem Erdődre, de az ottani lakás később az oláh lázadás miatt nem levén eléggé biztos, Debreczenbe szállitám őt, hol zászlóaljammal feküttem. Igy érte szegény fiamat az a szerencsétlenség, hogy Debreczenben született.

Debreczenben és a mi több: pénteki napon.

Azaz: jobban mondva „pénteki napon és a mi több Debreczenben!“ mert Debreczen még a pénteknél is veszedelmesebb, olannyira, hogy ha a magyar függetlenség balul üt ki, azt nem másnak köszönhetjük, hanem annak, hogy Debreczenben kiáltatott ki. Micsoda gondolat is volt az, egy nemzet függetlenségét olyan városban proklamálni, hol a házak kapujára ez van irva: „A ki bejön ez udvarra, tegye be az ajtót, mert kimegy a disznó.“ Legalább annak a háznak a kapuján, a hol fiam született, ez állott.

December 14-kén este Tacitusról beszélgettem feleségemmel, midőn hirtelen roszul lett. Egész másnap délig a legirtózatosabb kinokat szenvedte, miknek visszagondolása most is megrázkódtatja lelkemet; már eszem ágában sem volt, hogy a szülést tul fogja élni szegényke, mert különben is oly kicsin, vékony és gyönge, vagy legalább ennek látszik, hogy a szellő is könnyen elbánhatnék vele. Fiam is oly gyönge, oly rideg, oly kicsiny, mondhatnám oly alaktalan volt, hogy az első pillanatban halvaszületettnek véltem. Harmadnapos korában megbetegedett s a betegség még inkább elcsigázta; de nem sokára fölgyógyult, s azután folyvást szemlátomást gyarapodott.

Nem sokára megkereszteltettem Zoltánnak. Keresztapja Arany János, a világ egyik legnagyobb költője s legbecsületesebb embere, keresztanyja Arany Jánosné, a mily egyszerü asszony, oly jó feleség és anya.

Én is, Juliska is végtelenül örültünk fiam születésén, de bizonyára legnagyobb öröme volt ezen az én boldogult jó szüleimnek. Apám azt irta Pestről, deczember 20-kán: „Szeretett gyermekeim, először is csak állandó egészséget kivánok az istentül szeretett Zoltánomnak és Juliskámnak és neked, Sándorom. Megkaptam leveledet, lelki örömet érzettem, ugy szinte édes anyád is, hogy az isten békeségesen megszabaditotta kedves Juliskánkat a szülés mellett. Ezután is kivánuk fris egészséget az ártatlan Zoltánomnak, hogy nagyra nőjön. Ugyan 20-án örömemben hozattam egy itcze bort és poharat emeltem, hogy még nekem is lehet unokámról beszélni. Örömemben Gyurinak is vettem egy meszely bort, mint régi szolgádnak, fiam. Csókolunk szeretett gyermekeim. Zoltánnak kardot kell szerezni, mert különös esztendőben született, hogy minden kis gyermek oldalán kardot kell látnunk. Eddig különös vágyásom volt a harczra, de már most két annyi van, hogy kedves unokám született . . . Csak az isten egészséget adjon, nem maradok itthon.“ Anyám ezt irta e sorok után: „Kedves szeretetteim, bocsássatok meg, hogy az öreg annyi bohóságot irt. Nagy öröm lepte meg őtet, hogy megmaradt életök mind Juliskának, mind Zoltánnak. Kivánnek addig élni, mig az ajkaimhoz szoritanám, és egy meleg csókkal illetném kedves unokámat.“

Szegény anyámnak nem teljesedett e kivánsága; meghalt, mielőtt láthatta volna. Csaknem utolsó szava is az volt: „Hát én már nem láthatom az én kedves kis unokámat!“

Apám a tél folytán egyszer Pestről Debreczenbe szökött, s ott látta Zoltánt s határtalan gyönyöre telt benne. Onnan visszament ismét Pestre s nem sokára bekövetkezett halálaig beszédének kedvencz és fő tárgya volt unokája, s halálos ágyán, mikor már beszélni nem tudott, karjait ugy mozgatta, mintha kis gyermeket ringatna, ezzel akarván tudtára adni anyámnak, hogy a kis unokáról gondolkodik.

Oh fiam, ha felnősz, légy tisztelettel és szeretettel e két szent öreg emléke iránt, kik engemet oly végtelenül szerettek, s kik tégedet is, ha meg nem halnak vala, oly végtelenül szerettek volna, mint csak szerethet anyád és apád! —

Eleinte nagyon jó gyermek volt fiam. Két összetett karos szalmaszék volt az ágya, s ott ha elálmosodott, minden ringatás nélkül szépen elaludt; de később Vörösmartyné és Vahot Sándorné mindig ölbe vette és hurczolta, s ez által ugy megszokta a ringatást, hogy azóta néha példa nélküli vesződségekkel lehet csak elaltatni. Más bajunk is volt vele mingyárt születése után, az, hogy semmi szin alatt sem akart szopni néhány hétig. Mindig elfáradt az egész háznép, mig valahogy nagy-nehezen a szájába tukmálhattuk az emlőt.

Hat hétig anyja szoptatta, de miután én januáriusban Erdélybe mentem a hadsereghez, szegénynek a busulás miatt megromlott és elfogyott a teje, s ekkor dajkakézre került fiam. Első dajkája egy pár nap mulva elment a katonák után, második dajkája valami egy hónapig szoptatta, aztán megbetegedvén elment, a harmadik maig szoptatja.

Első bravourja az volt fiamnak, hogy két hetes korában fölült az ágyán. E testgyakorlat annyira megtetszett neki, hogy aztán folyvást practizálta. Persze csak néha sikerült neki, s akkor is oly fáradsággal, hogy elvörösödött és elkékült bele.

Az utazást már két hónapos korában megkezdte. Februariusban Szalontára ment anyjával Arany Jánosékhoz, s ott maradtak májusig, mikor én megjöttem a hadseregtől. Onnan Pestre ment velem s Pestről, az orosz beütéskor, juliusban ide jött Mező-Berénybe, hol most vagyunk.

„Itt születtem én, ezen a tájon!“

Ez a Félegyházán irt gyönyörü költeménye Petőfinek annyira elfogulttá tett sok embert, hogy még maig is csak nehezen akarják átengedni a dicsőséget *Kis-Körösnek*. „Ez a város születésem helye“ — zengi Petőfi Félegyházán, s a félegyházi ember büszkén néz városára, melyet Petőfi szülőhelye gyanánt szeretett tekinteni. Szeberényi Lajos még most is emlegeti („Magyarország és a nagyvilág“ 1872-diki 52-dik szám), hogy Félegyházán olyan embereket ismert, a kik jól emlékeztek rá, hogy Petőfi az ő városukban született, sőt egyik még arra is jól emlékszik, melyik lovakat fogták a hámba, hogy a kis Sándort Kis-Körösre vigyék keresztelni, mert akkor náluk szolgált.

Csak Petőfi öreg keresztapjának a mult nyáron hit alatt tett vallomása oszlatta el minden kételyét. Szeberényi tanuló társa volt Petőfinek, bár nem egy osztályba jártak. Sokat is foglalkozott Petőfi életével, de ugy látszik nem elég erős érzékü iró az adatok értékét illetőleg. Beszédek, mondások, a szécsenyi beteg öreg keresztapa vallomása fontosabb neki, mint a kiskörösi városi jegyzőkönyv hivatalos adata, a mely világosan tanusitja, hogy Petőfi apja, fia születésekor épen kiskörösi árendás volt. Hogy Petőfi a Kis-Kunságot tartotta és vallotta szülőföldjének, azon nincs mit csodálni. Petőfi nem az egyetlen, nem az első, de nem is utolsó költő, a ki nem azt a helyet tekinti szülőföldének, a hol épen a napot meglátta, hanem azt, a melyhez — Arany szavaival élve — emlékezete köti legelső végét fonalának, midőn először utnak erede.“ Petőfi szülőinek kis-kunsági lakásaira emlekezett, s minthogy *Kis-Körös* különben is Pestmegyének a kiskun terület közepébe ékelődő részén fekszik, bátran irhatta 1848. május 25-dikén Bankós Károlynak, hogy az országgyülési követségért csak szülőföldje ajtaján *Kis-Kunságban* kopogtat stb. Hát az nem természetes-e, hogy a féktelen szellemü ifju költő nem mereng el az idegen ajku Kis-Körös emlékén, melynek lakói csaknem kizárólag polgári jogok nélkül élő pestmegyei parasztok voltak, hanem a szabad Kis-Kunság népéhez csatolta öt szelleme és költészete iránya, mert azon tul emlékei sem haladtak.

Mindez régen tisztába volt már hozva az irodalomban s a szécsenyi aggastyán vallomása csak olyasminek elkésett bizonyitása, a mi felől senkinek alapos oka nem volt többé kételkedni.

Egyuttal megemlitjük még azt is, hogy Petőfinek „*Szülőföldemen*“ czimü ismert szép költeménye először csak egy versszaknyi töredék embryojában fogamzott meg s abból fejlett ki később, más alakot öltve s a merengő hangulatot emelő szép refrain által is tökélyesülve. E versszak, mely ez első dolgozásban is tisztán érezteti költője ecsetét, s magában is oly szép, hogy a közlést megérdemli, Petőfi kézirati hagyományai közt igy hangzik:

„Most először vagyok itten,
Husz év óta, hol születtem,
Ugy menék el mint kis gyermek
És mint férfi ugy jöttem meg.
Itt az alföld, a lapályos,
Közepében áll a város,
Áll merengő nyugalmában,
Messze földön egy magában.“

Szolgáljon e versszak egyszersmind azoknak is helyreigazitó adat gyanánt, a kik még most is azt hitték, hogy Petőfi csak genie-je vak ösztöne után indulva, lelkiismeretesebb mügond nélkül szokta irni halhatatlan költeményeit.

Hol és mikor kezdődik az ujév?

Mikor az ó-év utolsó és az ujév első napján boldogságot és szerencsét kivánunk rokonainknak és jó barátainknak, részint élő szóval, részint levélben, a még távolabb levőknek pedig csak ugy gondolatban, ezt többnyire mindnyájan abban a hiedelemben teszszük, hogy ugyanakkor legtávolabb levő jó embereink is ugyanily érzelmekkel gondolnak ránk. Pedig a dolog nem ugy van; kik a csillagászati és természettani földrajzban kissé járatosak, jól tudják, hogy az oly helyeken, a melyek több *hosszasági fok* távolra esnek egymástól, igen különböző időben van dél vagy éjfél; igy például Washington (Észak-Amerika) és Berlin közt egész negyednapi különbség áll fenn az időszámitás tekintetében. Ellenben az oly helyeken, melyek ugyanazon *délvonal* alatt feküsznek, ugyanegy pillanatban van dél vagy éjfél, tehát óráik, föltéve, ha jól járnak, egy időben mutatják a delet és az éjfélt s a napnak minden óráját. Például Rómában épen akkor van dél vagy éjfél, vagy egy, két, három óra, mikor Velenczében, Lipcsében, Stralsundban; Nápolyban ugyanakkor, a mikor Linzben (a Duna mellett), Prágában és Stettinben. Kairóban (Egyiptom) akkor van dél, mikor Szt.-Pétervárott és Odessában; Algirnak ugyanegy napszaka van Genffel stb.

Tehát ha északról délnek vagy megforditva egyenes irányban utazunk, a nap különböző szakai közt semmi eltérést nem találunk, akármilyen távolra mentünk is. Ellenkezőleg áll a dolog, ha keletnek nyugotnak, vagy megforditva, egyenes vonalon haladunk. Oroszországnak például roppant nagy terjedelme van nyugotról kelet felé, s ezért mikor Varsóban déli 12 óra van, akkor Szt.-Pétervárott 37 perczczel mult el dél, Jekaterinenburgban (az Ural-hegységben) $2^1/_2$ óra van délután, a Jenissei torkolatánál Sziberiában $4^1/_2$ óra délután, a Lena folyam torkolatánál $6^1/_2$ óra délután, a Behring-szoro-nál éji 11 óra van.

Ha tehát e különbségeket tekintetbe veszszük, önkénytelenül is az a kérdés merül föl elménkben: „Vajjon helyesen cselekszünk-e, mikor az évszázadok elején az éveket jelző számok végére 0-t és nem 1-et teszünk, és igy például 1600 vagy 1601, 1700 vagy 1701, 1800 vagy 1801-e az illető évszázadok valódi kezdete?“ Épen igy kérdhetjük, hogy tulajdonképen mikor és hol kezdődik valamely nap, például 1873. január 1-eje és a föld kerekségén hol és melyik percznél kell a keltezést (datum) kezdenünk? Hol hangzanék el az *első* harangszó, mely az év kezdetét jelezni fogná, ha földünkön keleti és

mát is elnyerte, azon kérdésre adott feleletével, „Miképen lehetne a magyar játékszint Budapesten megalapitani?“

Ekkor azonban már az irodalomban is tekintélyes nevet szerzett müveivel. Az 1807-ben kiadott „Bokréta“ czimü gyüjteményt nevelési tanulmányok, mesék és aphorismák, majd igen jóizü, magyar zamatu elbeszélések követték s később szindarabok, melyek közt „A régi pénzek Erdélyben“ volt az első és nagyon szivesen fogadott vigjátéka. 1832-ben adta ki az első magyar társadalmi regényt „A Bélteky-ház“-at, mely szépirodalmi müködésének tetőpontja. A nemes czélzatu elmélkedésekkel átszött elbeszélés mind alakjait, mind egész társadalmát és levegőjét a magyar köz- és magán életből nyerte s több éven át páratlan kedvességü, majd Eötvös és Jósika fellépte után is még folyvást kedvelt olvasmánya volt az érettebb koru közönségnek.

1839-ben egy nemzetgazdaságunkban korszakot alkotó tervvel lépett elő, a következő czimmel: „A pestmegyei köznép számára felállitandó takarékpénztár terve.“ E terv mellett lelkesen izgatott s mikor Pestmegye támogató pártfogását megnyerte és a részvényeseket nagy nehezen, sokszor erőszakkal, összetoborzotta, 1840-ben megnyilt az első hazai takarékpénztár, a megyeház egyik nagyon is szerény helyiségében, honnét ma már tudjuk, mivé emelkedett. Fáy András előbb valódi, később holta napjáig tiszteletbeli igazgatója lett ez áldásos intézetnek, mely méltán állitotta életnagyságu arczképét gyüléstermébe, méltán diszitette mellszobrával ujonnan épült nagyszerü palotáját s mig Fáy emlékét megtisztelte, önmagának is méltó diszt szerzett azzal a Fáy-alapitványnyal, melyből három évenként 3000 frttal dijaztatik a magyar tud. akadémia által egy oly szaktudományi munka, mely a magyar tudományosságnak előhaladására szolgál.

Alig nyilt meg a takarékpénztár, már egy más, szintén nagy jelentőségü tervvel állott elő. Az iskolák, a növeldék és minden ilyen köznevelési intézetek ügye iránt elejétől kezdve lankadatlan figyelemmel és gonddal viseltetvén, nagyon érthető volt, hogy ő állott elő azzal a javaslattal, hogy Pesten egy református főiskola állittassék föl. A terv abban a formában, a melyben Fáy András, Török Pál és társaik akkor ohajtották, nem valósulhatott, de már mint terv is jótékony hatást gyakorolt, mert életnek és fejlődésnek kovászát vetette a két protestáns egyházba, melyek akkor az unió felé küzdve, az előtt egy pár század óta soha nem tapasztalt tevékenységre serkentek.

A szintén általa megpenditett életbiztositó intézet terve (1848) az akkori idők viszontagságai miatt szintén nem valósulhatott, de gyakorlati szellemének, nemes törekvéseinek, s az uj kor minden igényeit és szükségeit megérző finom tapintatának ez is egyik kézzel fogható bizonysága.

A ki e hasznos, komoly életü férfiut irodalmi munkáiból, vagy az életből nem ismerte: azt hitte volna, hogy egy örülni és vigadni nem tudó, ránczos homloku, tervkoholó pedáns tudóssal van dolga, holott Fáy mind munkáiban, mind az életben egyike volt a legderültebb lelkü embereknek. Még igen is fiatal volt, mikor már egyes komikai, vagy bohózatos müvei nagyon el voltak terjedve kéziratban s már nagyon öreg volt, mikor még mindig sok eleme volt müveiben a csapongó kedélynek. Mikor első elbeszélései egyikét igy kezdte: „Görgey tanácsos nagyot tüsszentett és meghalt“ s mikor a „Szutyogfalviak“ czimü regényében a bohózatos, falusi jelenetek egész sorát adja elő: e két időpontot majd ötven év választja el egymástól, a nélkül, hogy a kedély vidorsága megtört volna. Az könnyü humor, melyben a kétségbeesésnek semmi nyoma s mely ártatlanul neveti az élet bohó visszásságait mindenütt egyforma, s hogy sehol csupa játékká és üres tréfálkozássá nem válik: azt a folyton szem előtt tartott erkölcsi czél és gyakorlati irány adja meg.

Fáynak, ugy látszik, az irodalom is csak eszköz volt, mint a politika. Több akart lenni nemzetének, mint a mennyi egy iró lehet; többet akart hatni honfitársaira, mint a mennyit a törvények formáinak megalkotása által a politikus elérni képes. Voltak társadalmilag nagy fontosságu reformjavaslatai, melyeknek megvalósitására egész hosszu életén át türelmesen várta a kedvező alkalmat, s ha meg nem jött ez alkalom: elővett egy másik tervet és azt választotta. Sokszor az általános politikai izgatottság, máskor a köz- és társas élet fásult tétlensége akadályozta törekvéseiben, de azért soha kétségbe nem esett, mert nem egyénileg legkedveltebb, hanem a közjóra leginkább kamatozó eszméit ohajtotta mindig legelőbb életbeléptetni. Ugy látszik tudta, hogy a minek szükségét még nem érzi a közönség, annál előbb való teendők is vannak s azok közül mindenkor a leghalaszthatlanabbat igyekezett kiválasztani.

A közérdekeket mindenkor szivén viselő, értök tenni, fáradni, áldozni mindig és mindenben kész, nem czimök és czimerök által, hanem szivökben, lelkökben nemes táblabirák legnemesebb fajához tartozott Fáy András, s ha végig nézzük a közélet kitüntetéseit, a melyekben részesült, azok mind olyanok voltak, melyek öt egyik munka után a másikhoz szállitották. A megyén csak szolgabiró és egyszerü táblabiró volt, az országos életben csak megyei követ s magasabbra soha sem is vágyott. Az egyházi téren egyszerü presbyter és egyházkerületi tanácsbiró, a Kisfaludy-társaságban igazgató elnök, az akadémiában az igazgató tanács tagja, s mind e helyeken nagyobb hasznára volt a közügyeknek, mint a mennyi külső diszt az állások nevére és személyére árasztottak.

S mily tősgyökeres magyar volt egész lényében! „Nagyatyáinak szellemét, szokásait és társadalmát egy könyvből sem tanulhatja jobban ismerni az ifju nemzedék, mint Fáy elbeszéléseiből“ — mondja egyik jellemrajz-irója igazán és találólag. S mily önzetlen és igénytelen volt amaz érdemekhez képest, melyeket hosszu életén át mindenkor lelkiismeretes munkássággal szerzett! A „Pesti Napló“-nak halálakor irt nekrologja e rövid jellemzésben egész lényét kifejezi: „Fáy oly nyilvános jellem, mely beillett volna akármelyik valódi respublikába. Ő Franklin szellemi családjába tartozott.“

Mindezek után záradékul hadd idézzük Arany János „Koszoru“-jának Fáy halálára irt czikkéből e sorokat, melyeket a magyar közélet történetirója bátran elmondhat felőle a jövőkornak: „Fáy András oly egyéniség volt, kinek ha müvei nem olvastatnának is, s hasznos életbeli alkotásai nem lennének is maradandó emlékszobrai: mint csupán jellem, oly mellszobor, mely megérdemli, hogy a legjelesebb honfiak pantheonjában, mint buzditó példa, állandó helyet foglaljon el.“

A divatos nóták a fővárosban.

Föl volt már vetve irodalmunkban az a kérdés, hogy a népdal *hogyan* terem, de azt még kevésbbé kutatták, hogy a népdalok vajon *hol* teremhetnek? Hol veszi magát az a tömérdek sok nóta, mely csak egy év alatt is tájanként, sőt helységenként annyi feltünőbb eseményt ad szájról szájra, hogy sokszor még csak egy tyúklopási eset, vagy egy legény kikosaraztatása, vagy egy nagyralátó leány hopponmaradása sem marad megdalolatlan? Hol az a költő, a ki olyan argusszemmel lesi az élet legapróbb jeleneteit is, hogy egy legénynek vagy leánynak sem tréfás, sem érzékeny, sem furcsa, sem komoly, sem nevetséges, sem siralmas története el nem kerülheti figyelmét a nélkül, hogy nótaalakban szárnyra ne keljen? — Ha a kérdést teljesen megoldani nem volnánk is képesek, annyit minden esetre bátran ki lehet mondani, hogy a népdalok nem a nagy városokban teremnek, legkevésbbé pedig a fővárosokban.

Az igazi népdalok termőföldje tehát a *vidék*: a falu, a puszta s azok a mezővárosok, melyeknek fiai még a városi élet müvelt formái, feszes korlátjai által nem akadályoztatnak abban, hogy egyszerü fölfogásuk szerint kidalolják minden érzésöket, minden gondolatjokat, akár magukra, akár másokra vonatkoznak. Az élet fiatalsága, őszintesége, naivsága okvetlenül megkivántatik ahhoz, hogy valakinek állandóan kedve legyen mindent megdalolni, a mi csak körülötte előfordul, legyen az akár kinevetni, akár megsiratni való. Ilyen nép a nagy fáradsággal, nehéz munkával, ezer baj és gond között élő, örökösen elfoglalt városi lakók közt, a gyárak és utczák zajában, az óriás házak árnyékában és pinczelakásaiban nem található, ilyen csak a szabad természetben, a nyilt ég alatt teremhet, hol ember embertől nem idegen, mert mindenki ismerős; hol az érzésnek nincs ingerlő akadálya csak az, a mely kinek-kinek szivébe oltatott.

A falusi nép életében sokkal kevésbbé ismerős a *gene*, bár erősebb a valódi szemérem, mint a nagyvárosiakéban s falun a tágabb és lazább illemszabályok mellett és a kevésbbé válogatott szavakban, ha több is a nyiltan kimondott durva és izléstelen, de mindig kevesebb a sértően kétértelmü és erkölcsileg aljas.

A falusi életben megengedett kifejezésbeli fesztelenség és társalgási szabadság teszi lehetővé, hogy falun minden legénynek megvan a maga szeretője. Van is egész sereg olyan nóta minden tájékon, a mely csak arra való, hogy a legények és leányok egymást megtréfálják titkaik kidalolásával. — Az ilyen nóta utján való hirbe hozatal se nem árt, se nem használ, akár igaz, akár nem. Ha nem igaz, ugy is elmulik; ha pedig igaz, rövid időn a pap is kihirdeti a kathedráról a templomban. Nem lehet eltagadni, hogy az aeszthetikai szempontokkal inkább megegyez a nép illendőségi és erkölcsi szempontja, mint a mivelt, városi társadalomé.

A városi élet ép oly alkalmatlan arra, hogy benne a természetesen előálló népköltészet virágozzék, mint arra, hogy mesterséges termelés nélkül mezei és erdei vadvirágok nőjjenek utczáin és udvarain. A társadalmi osztályok oly messze fejlődtek egymástól, hogy egy város szük területén a társadalom zenithje és nadirja egymás mellett meglátható, s az első emelet és a pinczevagy padlás-szobák lakói emberi önérzet tekintetében távolabb állnak egymástól, mint a falusi zsellér és az ezer meg ezer holdas uraság.

Honnét veszi tehát a városi nép a maga dalait? mert hiszen minden városban van azért olyan osztály, melynek müveltségi szinvonala nem magasabb, sőt sokszor alacsonyabb, mint a jóravalóbb falusi földmiveseké, s igy ez nem meritheti költői élvezeteit kizárólag a nyomtatott irodalmi termékekből, mint a müvelt osztályok.

A nagy városok s a fővárosok divatos nótáit egy nagy részben a vidék szolgáltatja

22-ik szám. Huszadik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Buda-Pest, junius 1-jén 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — **Csupán a Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Félévre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos.** Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdij, külön minden igtatás után 30 kr.

Fáy András emlékezete.

A magyar tudományos akadémia a mult vasárnap tartott ünnepélyes nagygyülésén *Fáy* András emlékezetének is áldozott s tagjai sorából Zichy Antal ünnepelte nevét a szokásos emlékbeszéddel. Csaknem egy évtizedre haladt ez emlékbeszéd megtartása Fáy halála után, de ez a késedelem csak akkor lett volna baj, ha Fáy érdemei ez évtized alatt bármit is vesztettek volna üdeségök, fényök, élet-teljességök tekintetében. De Fáy András érdemeit rövid tiz év távolról sem halványithatja, söt a kor gyakorlati irányzata csak emeli müködésének érdekét, s a mai üzleti élet majd mindenfelé szennyet hagyó pora és füstje csak eleveniti a tisztelet, hála és elismerés dicskörét, mely nevét beragyogja.

Ez emlékünnep alkalmával, minthogy arczképe és életrajza már korábban megjelent lapunkban, a Vasárnapi Ujság Fáy Andrásnak a hazai első takarékpénztár által Izsóval készittetett szép mellszobrát és egykori lakását közli, s egyszersmind egy kéziratban hátra hagyott nevelési munkáját a nemes czélokért küzdött veterán bajnoknak.

Fáy András emlékének felujitása ünnepe a nemzeti irodalomnak, a hazai szinmüvészetnek, a pesti reformált gyülekezetnek, söt átalában az egész magyar protestáns egyháznak, Pestmegyének, söt az egész politikai életnek, a takarékpénztárnak s vele összes anyagi fölvirágzásunknak, a hazai nevelés és iskola, söt összes közmüvelödésünk ügyének. Fáy András emlékezete a régi magyar világnak az uj Magyarországgal való kicseréltetését mutatja föl szemeink elött, mert az irodalomban Kazinczy Ferencztől, a politikai és nemzeti életben gróf Széchenyi Ferencztől egész a ma is élő vezérférfiak koráig terjedő idő összes áldásaiban munkás részt vett s összes dicsöségében méltán osztozik. 1786-ban máj. 30-án született s 1864. jul. 26-kán halt meg s e hosszu élet háromnegyedrésze, a mellett, hogy a társadalmi nemes örömökre nézve sem veszett el, folyvást és szakadatlanul a közjóra irányzott fáradhatlan munkálkodásban telt el, mig utoljára, inkább a szakadatlan munka, mint a haladó kor pusztitása miatt szeme világát sem használhatta.

Fáy András mellszobra Izsótól.

Ha életrajzát nézzük, az rövid és hosszu egyszerre. Ha a saját emelkedésére tett lépéseket akarjuk felsorolni, egy lapot sem tölthetünk meg az adatokkal; ha a magyar nemzet javára irányzott müveit és tetteit akarjuk föltüntetni, egy kötet is vastagra duzzad előadásuk által.

1786. május 30-dikán született, Kohányon, családja zemplénmegyei birtokán. Sárospatakon és Pozsonyban tanult, majd a jogot ismét Patakon végezte. Kazinczy Ferencznek korán hatása alatt állott s ép oly korán megbarátkozott Szemere Pállal, ki közeli rokona is volt. 1804-ben Pestre jött törvénygyakorlatra s az ügyvédi vizsgát is letette, de soha pert nem folytatott. 1811-ben szolgabiró lett Pestmegyében, s ezt hat évig folytatta, de akkor a hivatalos pályáról lelépett s mint táblabiró müködött. 1835-ben Pestmegye követévé választatott s a budapesti állóhid és játékszin ügyében kiküldött bizottságoknak tagja volt. Az akadémia megnyiltával egyszerre tiszteleti taggá lett, a Kisfaludy-társaságnak pedig 1837 — 40-ig elnök-igazgatója volt. Már előbb, 1834—5-ben, mint a nemzeti szinészet ügyéért buzgó férfiut Pestmegye a Budán müködött szintársulat igazgatójává nevezte, mint a ki ugyanabban az időben az akadémia jutal-

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG BRÜSSZELI KIÁLLÍTÁSA

HUYSMANS CAMILLE SZÉPMŰVÉSZETI ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI BELGA KIR. MINISZTER MEGNYITÓ BESZÉDE 1926. ÉV MÁJUS HÓ 29-ÉN

Első szavammal üdvözlöm a magyar művészeket, kik megtisztelték Belgiumot azzal, hogy műveiket ideküldték.

Mi kevéssé ismerjük a külföld művészetét. Egyedül a francia művészetet ismerjük közelebbről a földrajzi helyzet és régi idők óta fennálló sűrű érintkezés folytán. Mindamellett szükséges, hogy kiszélesítsük művészi látókörünket. Külföldi művészeti alkotások megtekintéséből mindig van mit tanulnunk. Nemzeti büszkeségünk és régi tapasztalatunk azt a hitet ébreszti bennünk, hogy kitünő festőink vannak és talán a többi országokhoz viszonyítva igen sok, sőt egész sereg szobrászunk.

Bátran állíthatjuk *Laermans*-t, *Ensor*-t, *Minne*-t a jelenkor legnagyobb művészei mellé. De originalitásuk csak nyerhet, ha összehasonlítjuk mások eredetiségével. A művészet mindenütt uralkodik és minden ország bővelkedik remekművekben. A művészetben nincsen monopolium, mint ahogy szabályok sincsenek. A génie akarata bármibe életet önthet.

A többi népek művészetét mi csak a mienkkel szembeállítva bírálhatjuk meg. Ha körülnézek ezen a kiállításon, önkéntelenül is a flamand művészettel mérem össze, mely megelevenedik előttem az ő különböző attitudjeiben, misztikus törekvéseinek hosszú fohászaiban, élni vágyásában és a munka és szenvedés iránt való kegyeletében.

Amikor ezekkel összehasonlítom a magyar teremtő erőt, mindenekelőtt meglep annak izmos ifjúsága; megállapítom optimismusát és a rajzolás őszintesége mellett újból meglep színeinek közvetlensége.

Ez egy őszinte közvetlen művészet, mely e tulajdonságai folytán résztvesz a gondolatok és érzések nagy áramlatában és bizonyos, hogy ezek révén kivívja a helyét a dicsőség napja körül.

Ez a kiállítás több mint a művészeti alkotások együttese: látománya az egy szép országnak és foglalata egy nép lelkének a maga szenvedélyeivel és álmaival, gondjaival és reményeivel.

Ezek a gondok és ezek a remények nagy részben a mieink is. Nincs nép Európában, amelyet ebben a pillanatban ne hatnának át hasonló óhajtások és amely ne érezne hasonlóképpen. Semmi sem győzhet meg bennünket annál jobban, mintha egy más nép által látjuk interpretálva a bennünket körülvevő életet és a mai idők szellemét. Ez az, amiért különösen boldog vagyok, hogy a magyar kiállítókat országunkban üdvözölhetem.

A külföldi szépművészeti kiállítások megszervezése a nemzetközi érintkezés terén talán a leghasznosabb és a legtermékenyebb munka. Mert ez a csere nem csupán a népek között való udvariasság megnyilvánulása. Nem lenne elég, ha ez a mai megnyilatkozás nem hozna mást, mint pusztán ezt a szívélyes viszonyt. Mindenütt, ahol intellektuelek találkoznak, oktatásnak és tanulásnak kell lennie.

És ha most oly szerencsések lehetünk, hogy megnyithatjuk múzeumainkat és gyüjteményeinket azok előtt, akik eljöttek ide Brüsszelbe, szerényen és azzal a hő kívánsággal tesszük azt, hogy előmozdítsuk sikerüket; mi a magunk részéről pedig reméljük egyúttal, hogy az Önök fáradozása nekünk is jót hoz és ebből a kiállításból megbecsülhetetlen tanulságot merítünk.

Végül hálámat fejezem ki a magyar ügyvivő Ő Excellenciájának, aki szíves volt e kiállítás ügyét az első pillanattól kezdve támogatni, *Török Kornél* főkonsul úrnak, aki az előmunkálatok lelke volt, a magyar vallás- és közoktatásügyi minisztérium, valamint a Szinyei Merse Pál Társaság kiküldötteinek, akik e munkában odaadóan vetélkedtek. A magyar művészeknek pedig nagy tehetségükhöz méltó sikert kívánok, amely iránt rokonszenvem és csodálatom hódolatát fejezem ki.

IZSÓ MIKLÓS (1831—1875): SZOPTATÓ ANYA
Terrakotta

IZSÓ MIKLÓS: MENEKÜLŐ ANYA
Terrakotta

IZSÓ MIKLÓS: A HALDOKLÓ HONVÉD. Terrakotta

Petrovics Elek: A képzőművészeti Múzeum modern magyar szobrai. Magyar Művészet 1926. 5. szám.

Izsó Miklós

** (*Izsó Miklós jeles szobrászunk*) bevégezte a Csokonai-szobor mintáját, melynek készitésével nehány hó előtt a debreczeni emlékkert-társulat bizta meg. E szoborminta a debreczeni kaszinó nagytermében közszemlére van kiállitva. A mü-

TÁRHÁZ.

vész a költőt ugy állitja elő, mint ki költői első lelkesedésben borággal köritett fatörzsre akasztott lantját fölvenni s jobb kezével [illegible] szül; arczáról s szeméből [illegible] sugárzik.

Vas. Ujs. 1866.
524. l.

2-
4

~~Templom – u~~

~~Sopron, Esterházy pal~~

~~576~~

~~Képe 468, 493~~

4876. **Hanva.** A folytatást kérjük. Levél? Minek?

4877. **Vönöczk.** Spissich László urnak. A m. Akademia házára küldött 2 db. cs. aranyat s 1 ujftot, valamint a Kapinczy-alapitványra szentelt 2 db cs. aranyat illető helyre átszolgáltattuk, az adakozók neveivel együtt. Részünkről még inkább megörvendettünk a nemes adományt kisérő soroknak s azokkal együtt felkiáltunk mi is: „hála a Mindenhatónak, ma már nemcsak egy kis töredék érzi hivatását, de az egész nemzetcsalád!“

4878. **M. Vásárhely** P. J. Ugy tudjuk, hggy a „Hunok harcza“ czimü kép még mindig nem jelent meg, de hogy azoknak, kiket illet, a Sz. K. volt szerkesztője, mihelyt lehet, azonnal meg fogja küldeni.

4879. **Brassó.** K. B. Sajnálni lehet, hogy a Kazinczy-ünnepély ott létre nem jöhetett, de annál örvendetesebb tudni, hogy azért hazafiui buzgalom dolgában a brassóiak bátran kiálljják a versenyt másokkal.

4880. **Nánás.** K. S. Vettük a Tiszaszabályozási társulat gyülését jelentő hirdetést. Minden megvan benne, csak a gyülés napjának van üres hely hagyva, melyet elfelejtettek betölteni. Ily hézaggal hogy közöljük?

4881. **Bodajk.** Kutasi Ferencz urnak. A Kazinczy-szoborra szánt 42 ftot vettük s illető helyre átadtuk. A szép tudósitást közelebb adandjuk.

SAKKJÁTÉK.

2-ik sz. feladvány. — Közli SZILY KÁLMÁN.

Sötét.

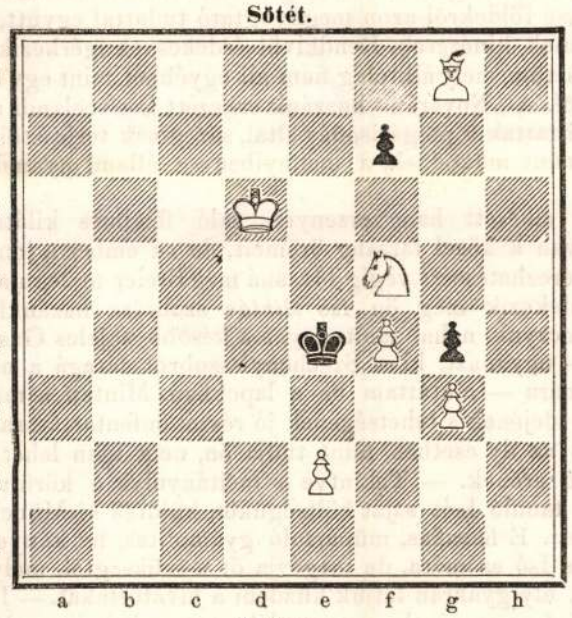

Világos.

Világos indul és három lépésre mattot mond.

A 1-ő számu feladvány megfejtése:

Világos.	Sötét.
1) B e 5 — b 5	b 7 — b 6
2) F h 6 — f 8	b 6 — a 5 :
3) F f 8 — c 5	K h 5 — g 5 :
4) F c 5 — e 3 ┼	

— **Rövid értesitések**: Szabadszállás. Rozsnyai M. Sok mondanivalónk volna, hogy megérthessük egymást, s a félreértéseket kiigazitsuk. Azonban a mult év végén közlött sakkrovatunkat csak bemutatásnak, kezdetnek kérjük tekintetni s azért nem melegitjük fel ujra. Ön sakk-hitelének fentartásaul csupán annyit jelentünk ki, hogy az ön által (1859. 50. sz.) közlött feladványnak csupán egyetlenegy megfejtése van. Nem is fejtették azt meg mások máskép, hanem vagy ugy, mint ön, vagy közel jártak az igaz uthoz. Ez utóbbit akartuk tudtára adni egy pár levelezőnknek. Az ujabb küldeményeket köszönjük. Bőven érkeznek mindenfelől. Szerkesztői sakk-titkárunknak sok öröme van velök. A korábban küldött II. feladványra van észrevételünk. Három lépés felesleges; a 3-ik mindjárt 2-ik lehet s kész a mat. Nem? — Philoscacco. Örvendünk a közremunkálásnak. A ki 45 év óta üzi e nemes játékot, azt hazai sakk-matadorjaink közé reméljük számithatni. A megfejtés helyes. A feladat szépnek látszik; kérjük a megfejtést. A műszavakra tett megjegyzéseket érdekkel olvastuk; ha kissé hozzájok szokik ön, nem fogja azt az egy kettőt sem feltünőnek találni. Az ellenvetések itt ott nem nyomósak. Azért hogy a Világos szó kellemetlen emlékeket költ az emberben, bátran használhatjuk a világos és sötét elnevezéseket. Jobb szeretjük a gyalog helyett ajánlott talpas szót; a magyar gyalog katonának régi nevét, a mint ön ezt Mortimer „History of England“ czimü nagy munkájában olvasta, ki Lotharingiai Károly herczeg Csehországban 1742-ben táborozott hadtestét irván le, azt mondja, hogy a 35 ezernyi gyalogság közt voltak horvátok, pandurok és talpasok s ez utóbbiakat igy jellemzi: „The Talpaches are hungarian infantry, armed with a musket, two pistols and a sabre.“ (A talpasok puskával. 2 pisztolylyal s karddal fegyverzett magyar gyalogság.) Hát ha hozzá szokhatunk, nem bánjuk, legyen a gyalog = talpas. A többi észrevételt is figyelembe vettük. Kérjük a további közremunkálást.

— **Bécs.** Sz. K. A két diogrammot közölni fogjuk; a 3-ik számu nem eléggé érdekes; se nem játszma, se nem feladvány, egyszerü végjáték (Endspiel), mely csak az egyik fél tulságos gyengeségéről tanúskodik. Viszonlátásig — **Pest.** E. I. A feladvány hasonló hibában szenved. **Ráfael.** A kérdésre válaszunk fontebb. A feladványok megfejtését is kérjük.

— **Helyes megfejtések**: Bécsben Szily Kálmán, Pesten Cseresnyés István, Engel Imre, Léván Waymann K., Zsadányi előfizetők. (Örömmel olvastuk soraikat s ugy sejtjük, hogy ott nem mindennapi sakk-csatárok laknak. Azt mi is szeretnők, ha a sakk megkedvelése által a kártyázást háttérbe szorithatnók.) Engländer (S.-A.-Ujhely), Rozsnyay M.

— **Hibás megfejtések**: Fegyvernek, Valcsa, Pest L. F. (a sötét egyszerre b 7 — b 5 léphet s a következő b 5 — b 4 lépéssel magát pattá teheti) Csongrád, Pest R. A., B. Hunyad.

— **Egy birkás** Kár volt be nem küldeni azt a világos huszárt, mely a második huzásra mattá tette a sötétet: Tessék csak jobban utána nézni; van még ott menekvés. Ne hirtelenkedjünk az itélettel, jó birkás.

PÁLYÁZATI EREDMÉNY.

III. Szijgyártó-mesterségbeli műszavak.

A Vasárnapi Ujság mult évi folyamának 48. számában közzétett értesités folytán közölhetjük a szijgyártó-mesterségbeli műszavak tárgyában kiirt pályázat eredményét. A felkért szakértő birák, kik ismét dr. *Bugát Pál*, magyar akad. r. tag, szives közreműködése mellett teljesiték készséggel elvállalt feladatukat, a következőben terjesztik elő itéletöket:

Birálat a szijgyártó-mesterségben

előforduló műszavak összegyüjtésére tett pályakérdés tárgyában.

„E tárgyra vonatkozólag egy pályafelelet érkezett ugyan csak be; birálók azonban azt hiszik, hogy bárha több pályázók jelentek volna is meg a küzdtéren, a beadott pályamű ez esetre is aligha felül nem haladta volna többi vetélytársait; — ugyanis 42. félives lapra terjedő müvében pályázó a szijgyártó-mesterség köréből mintegy hatodfélszázra menő műszót gyüjtvén össze, ezek jó része nemcsak szóval van leirva, hanem nyolcz táblán mintegy másfélszáz ábrával elég ügyes kezekkel le is rajzolvák; — mikhez még a lószerszám egyes részeinek mértékei vannak adva; a pályamű ezáltal is nyert tökéletességében, melyet még különösen az is emel, hogy pályázó a gyakran előforduló idegen műszavak helyébe többnyire alkalmas s elvállalható magyarokat ajánl; — mely okoknál fogva birálók a pályázónak a föltett dijat kiadatni, a pályamüvet pedig nyelvészeti kicsinositás után nyomtatásban megjelenhetőnek itélik. — Kelt Pesten, január 10-én 1860. — *Oláh Elek, Rajis Lajos, Klasz József*, pesti szijgyártó-mesterek.“

Köszönetet mondván itt a biráló uraknak hazafiui részvétökért és fáradságukért, egyuttal közzéteszszük, hogy a jeligés levél felbontása után kitünt, mikép a sok szorgalmat és fáradságot igénybe vett derék munka szerzője

RAIZÓ JÓZSEF, győri szijgyártó-mester,

kinek az **5** darab cs. aranyból álló jutalomdij azonnal elküldetett. Mi tőle e téren még sokat várunk és a levelében foglalt sorok is igérik, hogy a szijgyártó-mesterség műszavai körül még további munkálódást várhatunk tőle. Az ég segitse e nemes igyekezetében.

Egyszersmind ki kell nyilatkoztatnunk, hogy a magyar ipar irodalmi érdekeinek sikeresebb képviselése czéljából összeköttetésbe léptünk az azóta támadt s élénk részvétnek örvendő „*Iparosok lapja*“ szerkesztőjével, Galgóczy Károly urral, ki szives készséggel ajánlkozott a további teendők elintézésére, s a reánk vállalt munka megosztására. E közreműködés folytán reméljük, hogy az ekkoráig a Vasárnapi Ujság által kedvező sikerrel nyomozott *asztalos-* és *szijgyártó*-mesterségbeli műszavak rendezett és megtisztitott gyüjteménye fog az illető közönségnek nemsokára átadathatni. — Pest, január 12.

A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár		Gör.-orosz naptár	☉ Nap- kelet ó.	kelet p.	nyug. ó.	nyug. p.	Izraelit. naptár	☽ Hold- kelet ó.	kelet p.	nyug. ó.	nyug. p.
	Január		Jan. (ó)					Tebeth				
15	**Vasárn.**	**A 2 Jéz.sz.n.**	**A 2** Mór	**3 C** Malah.	7	44	4	36	20	0	31	10	43
16	Hétfő	Marczel p. v.	Géza	4 70 tanitv.	7	43	4	37	21	1	48	11	7
17	Kedd	Antal rem.	Antal r.	5 Theophan	7	42	4	39	22	3	3	11	37
18	Szerda	Péterróm. sz.	Piroska	**6 Epiphan**	7	41	4	40	23	4	18	0	12
19	Csütört.	Kan. Mártha	Sára	7 Ker. Ján.	7	41	4	42	24	5	24	1	0
20	Péntek	Sebest. és Fáb	Özséb	8 György	7	40	4	43	25	6	17	1	56
21	Szomb.	Ágnes szűz	Ágnes	9 Polieuctus	7	40	4	44	**26 Sab.**	7	0	3	

Holdnegyed: ☾ Utolsó negyed 15-én 8 óra 13 perezkor reggel.

TARTALOM.

Báró Wesselényi Miklós (arczkép). Z. K. — Fráter György. Cs. K. — Magyar mező Olaszországban (vége). Helfy I. — Vándorlások Szepesmegyében (folyt., 2 képpel). — Zrinyi Miklós, a szigetvári hős III. Pauler Gyula. — Látható holdsötétülés február 7-én. Falvay István. — Történelmi böngészet. R. — **Tárház**: Lowe léghajója (2 képpel). — Próbaaratás szobában. D. — Pótló tudósitások a Kazinczy-ünnepélyekről. Irodalom és müvészet. Közintézetek, egyeletek. Mi ujság? Levelezés: Bécsi levél. Szinházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Sakkjáték. Pályázati eredmény. Heti naptár.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. uri-utcza 12. sz.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt Pesten.

czairóknál, kik az év elejét széretetreméltó lelkiismeretességgel registrálják, kimondom én is, hogy nálunk is uj év van. Megérkezett; puncsos pohárral kezünkben vártuk beköszönését, s anélkül, hogy banális kiváncsisággal, vagy jóslói tehetséget szenvelegve, ki akartuk volna kutatni, hogy méhében mit rejt, sok édes remény fejében, melyek valósitását várjuk tőle, szives „Istenhozott"-tal fogadtuk.

Ha régi volna már azon lap, mely ez év elején indult meg, ennek ősz elődei s még nem született ivadékainak *tanujául*, tanuul hivnám fel, hogy még az ily időjárásnak bizonyára nem volt még tanuja, mint a milyet most élünk. Forditott arányban a bécsi házmesterekhez (tán a pestiekhez is) ujév *előtt* lehetőleg goromba volt, ujév *után* pedig oly lágy s tavaszias, hogy majd elolvadunk a téli-kaputban. Hát még azok a szerkesztők, kiknek a 4. §. fütött be! Meg nem foghatom tehát a „Nővilágot", hogy első száma miért jelent meg *kék* szinben, miután bizonyosan tudom, hogy nem a „részvétlenség fagyától" kékült meg ennyire. Vagy állhatatosságát akarja ez jelzeni, daczára a *zöld* „Divatcsarnok"-nak (nem szójátszom, kérem), a zöld „Divatcsarnok"-nak, a *fakó* „Nefelejts"-nek, s a krinolintalan, azaz: boritéktalan „Hölgyfutár"-nak? — Ez esetben szerencsét kivánunk, miután hölgyek szolgálatában a szeretetreméltóságon s elmésségen kivül a fenntisztelt virtus biztositja leginkább a győzelmet, vonatkozólag a legtöbb előfizetőt. — A „Napkelet"-hez ez idén nem volt még szerencsénk, hiszszük azonban, hogy elveihez hiven egri — *piros* fog maradni mind halálig — a ki ötvenezer előfizetője van! — Kávéházunk — par excellence a magyar kávéház — csoportosan járatja a magyar lapokat, s a mentés, pártás, bajuszos divatképeken nem egyszer álmélkodik el a sógor, kivált azóta, mióta megmondtuk neki, hogy a franczia császárnéja viganót visel, udvarhölgyei leeresztett hajat hordanak, s III. Napoleon sujtásos gubában elnököl a miniszteri tanácskozmányokban. Mit mondana az ágostai nénike, ha megtudja, nemzeti viseletünk a civilisatió székvárosában mily tetszésben részesül, ugyanazon viselet, melynek jelentőségét haszontalan külsőségnek s népszerüségét, idétlen henczegés eredményének bélyegzi — az az bélyegezné. Mit tehetünk róla, hogy a „brustfleck" alatt nem dobog föl oly hangosan a sziv, mint az attila alatt? Vagy mi vagyunk-e annak oka, hogy az augsburgi philosophia pamut háló-sipkájában nem birjuk ama lelkesitő gondolatokat föllelni, mik egy kócsagos kalpag láttán merülnek fel bennünk?

Székvárosi levelező létemre sajátkép *bécsi* dolgokról, az uj omnibuszokról, bástyarombolásról, szinházakról, a külvárosok saráról, a lámpagyujtogatók, házmesterek, pinczérek, kémény- és utczaseprők, hir-, szinlap-, szemét- és levélhordók szivből fakadt ujévi kivánatairól, s különösen ez utóbbiak szellemdus idei „posztbichlijéről" kellene szólanom; de állja meg, a ki tudja, ama jó meleg helyről gyáván ránkpuskázott magyarellenes röppentyüket, melyek megelégedésünkre ugyis érdemelt sorsban részesülnek, mert föl nem hatva a menyországig s elhalványodva a közvélemény foruma előtt, nyomtalan enyésznek el.

Az ünnepeket megelőző napokon még mindig roppant tolongás volt utczákon és téreken. A kegyelet és részvét, a hála s jótékonyság, a szeretet s hiuság gazdag forrása; a raktárak s kirakatok tündéri kivilágitásban pompáztak s pompáznak még most is az egyöntetü óriási kristályfalak mögött. Hogy a lapok semmit sem mulasztanak el a tárczaczikkbe boritott, vagy öles betükben, magasztaló hirdetések által szitani a vásárlók kedvét, természetes. A divatos journalismus e két értelmü növénye azonban oly módon dicséri gyakran az illető czikkeket, mely igazán vonzó. E csinos rendszeres halmokba gyüjtött haszontalanságok, e szépen müvészien dolgozott apróságok meg is érdemlik a figyelmet s amaz összes benyomás, mely megtekintésüknél előidéztetik bennünk, igazán elragadó s gyakran költői. E kirakatokban nemcsak közönséges ékszerek s apró butorkák, hanem valóságos remekek is találhatók. Hisz, ép az jellemzi a müvészetet, hogy silány, értéktelen anyagba az élet léljét önti; a zenésznek nehány kifeszitett húrra, a szobrásznak kődarabra, s a költőnek egy levél papirra van csupán szüksége.

Lemonier párisi műterméből kikerült „apróságokra" vonatkozom itt tüzetesen. Lemonier ur a *hajat* használja fel kompositióiban. Virágcserepek, érmék, sőt tájképek is kerülnek ki remeklő ujjai közől. Ha a természetességnek teljes, osztatlan kifejezése nem jellemezné mind e csecsebecsét, bámulnunk kellene a ráforditott fáradságon, az egészet pedig időrontó piszmogások közé kellene osztályoznunk, melyek sajátképi becsök mértékét futólagos eredményekben s nehány ritkaságbarát gyorsan kielégitett vágyában lelnék fel egyedül. De e virágok bár szin s illat nélküliek, mégis, ugy tetszik, mintha a tavasz élne bennök; ez apró arabeszkektől körülfont medaillonok azt látszanak mondani: „Ilyen legyen az ember, ha felejthetlen akar maradni," s a tájképek plastikus előrészeikkel, bágyadt, fakószinezetük daczára, a stereoskopia legkitünőbb eredményeivel versenyezhetnek; nem lehet, sőt tán nem is szabadna az ily dolgokat ismertető hirdetéseket azoknak nevezni, melyek, ha tárgyukhoz méltók, müitészeti értekezéseknek is beillenek.

Hallomás szerint e napokban fogna megnyilni a „*Novara-muzeum*," azaz: kiállitása azon tengertuli ritkaságoknak, miket a nevezett hajó hozott el magával messze földekről azon megnyugtató tudattal együtt, hogy nemcsak Chinában vannak kinézerek. Rendkivül érdekesnek igérkezik a többi között egy kaffer-kosztüm, mely állitólag nem áll egyébből, mint egy szál dsidából és kaffer-süvegből. A „Novarán" hozzánk érkezett két seelandi atyafi, nemcsak hogy meghódittattak a polgárisodás által, sőt annak terjesztői, illetőleg napszámosai gyanánt működnek, a mennyiben az állami nyomdában hajtják a kereket.

Nehány elkésett hangversenyre való félelmes kilátás csökkenteni igyekszik ugyan a közel farsang örömeit, de az ember a jónak árán s gyönyörök megszerezhetéseért végig olvasná még Breier ur legujabb regényét is.

Tán emlékezik még ön *Isó Miklós* szobrász hazánkfiára, kit, mint dicsőült Ferenczynk néhai tanitványát s később a jeles Gasser tehetséges növendékét — ugyanazt, ki a Széchenyi-szobrot faragá a nagy hazafi-családjának számára — mutattam be e lapokban. Miután a müvészet kenyér után jár, Isó, idejének s tehetségének jó részét önfentartására volt kénytelen felhasználni, s az ily esetben, mint tudja ön, nem igen lehet gyeplőt ereszteni a képzelő erőnek. — Tekintve s méltányolva e körülményeket, több bécsi magyar tanuló Isót saját költségükön küldték ki Münchenbe, további kiképzés végett. E hazafias, műpártoló gyámolitás, ha kényelmes helyzetet nem biztosit is Isó számára, de megóvja őt a szükségtől, melylyel napjainkban, fájdalom, oly gyakran látjuk küzdeni a hivatottakat. — Lebegjen előtte szüntelenül első mesterének nagy emlékezete, s haladjon elő azon pályán, melyen Ferenczy volt az uttörő, s ki után hazánkban „nincs, ki fölemelje hősi kardját!" — Vajjon — négy szem közt kérdem önt — nem akadna a nagy magyar hazában maecenas, ki, miután meggyőződött Isó képességéről — s ez könnyü volna — oly módon segélyezhetné őt, hogy anyagi gondok nélkül élhessen hivatásának, a nagy Schwanthaler remekei s ott felhalmozott egyéb mesterművek képző s buzditó befolyása alatt ernyedetlenül törhessen azon czél felé, mely élete czéljával azonos. (Négy szem közt feleljük, hogy igen ohajtanók, ha ön szavait szivökbe vennék azok, kik e részben tehetnek valamit. — *Szerk.*)

Már látom, bogy nem jutott ma örvendetes hirrel zárnom be e sorokat. E perczben hallom, hogy a hires énekes *Wild*, ki a régi jó időkben Pesten s a pozsonyi országgyülések alatt ragadá el hatalmas müvészetével a sziveket, Gráczból való visszatértében szélhüdés folytán meghalt. Ki a silány hajtást tekinti ma a bécsi opera deszkáin, nem nézheti sohajtás nélkül a nagy törzs kidülését.

K. T.

Szinházi napló.

Péntek, jan. 6. *Szigeti József* ur föllépteül: „*Kisértet.*" Eredeti népszinmű 3 felv. *Szigetitől.* E darabnak sok erős gyengéje van, de fordul elő benne egy pár igen jó alak, mint Sas István uram, a becsületes csizmadiamester és ennek hűséges „diákja" Fodrák Mihály, mely alakok mindig sok érdeket kölcsönöznek neki. Az előbbit Szigeti, az utóbbit Szerdahelyi adta, mindkettő szokott jelességgel. Lendvainé kedves kis teremtést állit elénk az „aranyos leányzó" szerepében. Szathmáryné pattogós mesternéaszszonyom volt. Tóth József molnármestere sikerült szokott lenni.

Szombat, jan. 7. *Stéger* ur negyedik föllépteül: „*Zsidónő.*" Opera 5 felv. Zenéje *Halevytől.* Stéger jó „Eleazár" s kivált egyes jelenetekben kitünő szépen énekel és játszik; de azért Ellinger is méltán számitja e szerepet jobb szerepei közé. A szinház megtelt.

Vasárnap, jan. 8. A pesti jótékony nőegylet *álarczos tánczvigalma*, mely átalán véve elég vidor szinezetü volt s zajosan folyt le. Vagy két érdekes álarczos is találkozott, de a többi a borzadásig unalmas volt. A nézőtér ugy megtelt, hogy álarcz nélkül sem igen kellett tartani a fölfedeztetéstől a nagy sürgés-forgás miatt.

Hétfő, jan. 9. *Szigeti József* ur jutalomjátékaul s utolsó föllépteül: „*A falusiak.*" Eredeti vigjáték 3 felv. *Szigetitől.*

Kedd, jan. 10. *Stéger* ur ötödik föllépteül: „*Benyovszky.*" Eredeti opera 5 felv. *Doppler* Ferencztől.

Szerda, jan. 11. „*Béldi Pál.*" A Teleki-alapitványból 100 arany jutalmat nyert eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *Szigligeti.*

Csütörtök, jan. 12. „*Hugenották.*" Opera 3 felv. *Meyerbeertől.*

Szerkesztői mondanivaló.

4861. **Bécs.** F. J. A Csermákról közlött adatokat köszönettel vettük. A rajz egyszerüségét jóvá teszi a hűség. Készül.

4862. **Székesfehérvár. V. I.** Át fogja ön látni, hogy az a czikk, ha eddig korszerütlen volt, most, az ipartörvény kihirdetése óta épenséggel lehetetlenné vált. Nem értjük, mikép lehet annak kiadásától felfüggeszteni az — előfizetést. Bizony, megadnók az árát.

4863. **Zala-Egerszeg.** A. E. I. O U. A „nyilt levelet" kiadni nem lehet. Nincs irodalmi hangon irva. Azután nem is érdemes egy ismeretlen ember gyermekes tréfája miatt oly komoly haragra gerjedni.

4864. **N.-Várad.** N. N. Nem látjuk szükségesnek, hogy az ottani napidijasok és szabólegények között a háboru kitörjön. Nem közölhetjük.

4865. **Kassa.** S. I. Vettük az ujabb küldeményt. Nem feledkezünk meg róla.

4866. **Tárogató.** Nem sok reményünk van e lelkes sorok kiadásához; ha lehet, igen. —

4867. **Miskolcz.** K P. Köszönet; a feltételt elfogadjuk.

4868. **Sarkantyu 5 ftért.** Magán tréfának jó.

4869. **Egy különös ujévi ohaj.** Nem látjuk benne a „különöst." Csak az „egy" különös és felesleges.

4870. **Ujvidék.** V. J. A vár rajza már megjelent lapunk 1857. évi folyamában. Illokot birjuk.

4871. **Munkács.** L. T. Sok használható van a küldeményben: köszönettel vettük.

4872. **Tetétlen.** A lap indul.

4873. **Abauj-Szántó.** M. S. Igen sajnáljuk, hogy állásunknál fogva a találmány sükeresitésére többet nem tehetünk. Illető szakembereink, természettudósaink, vegytanáraink bizonyosan kellő figyelmet forditanának a tárgyra. Ajánljuk e lépések megkisértését.

4874. **Kolozsvár.** O. R. A levél kissé kúszáltan van irva. Különben ott lakik K. L. ur; talán el lehetne vele röviden végezni a dolgot, s megmondani neki ön fölfedezését a feleki gömbölyü kövek képződése tárgyában. Bizonyosan szivesen fogadná.

4875. **Vácz.** Bocsánat. A müvet e mai napig sem olvashattuk még el; háttérbe szoritják a kikerülhetlen, a sürgetősebb ügyek. Oly rövidek a napok, oly kevés a két szem.

sebb alapon: a jog, a történet, a vallás és humanismus által megszentelt alapján állunk.

A szellemdús és nagy ismeretekről tanuskodó beszéd után *Szilágyi* Sándor értekezett Rimaszombat város 17-ik századbeli iparáról.

A gyülés után a város által rendezett közebéd következett, számos pohárfelköszöntéssel s ennek végeztével megindultak a bizottságok a levéltárak átvizsgálására.

A levéltári vizsgálódásra a tagok két nagy csoportra oszoltak. Az egyiknek elnöke Nagy Iván, előadója Deák Farkas; a másiknak elnöke Szabó Károly, előadója Szilágyi Sándor. Amannak székhelye *Rimaszombat* s meglátogatandó helyei: Uszapanyit, Tiszolcz, N.-Rőcze, Jolsva és Osgyán. Emennek székhelye illetőleg központja *Rozsnyó*, meglátogatandó helyei: Krasznahorka, Betlér, Dobsina, Pelsőcz, Csetnek és Jászó. Lesz még egy harmadik csoport is báró Nyáry Jenő vezetése mellett, mely *Tornallyán* és *Aggteleken* ásatásokat rendezend. Az egyes albizottságok majd Rozsnyón, a bezáró közgyülésen (aug. 27) fognak beszámolni munkásságuk eredményével.

A magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyülése.

A regényes Máramarosmegye székhelye M.-Sziget is előkelő helyet foglal el a legutóbbi napok mozgalmas eseményeiben, melyeket közéletünk egészséges vérkeringése tart lüktetésben. A magyar orvosok és természetvizsgálók ez idei XIX-ik vándorgyülésének tagjai itt találkoztak az idén, a város minden vendégszeretetétől körülvéve. Aug. 21-én volt a tömeges érkezés, az ismerkedési alkalmatosság, s a központi bizottság ülésezése a nagygyülés programmjának végleges megállapitása végett. Ez este a város főbb utczáinak házait is kivilágitották a vendégek tiszteletére.

A gyülésre körülbelől négyszázan jelentek meg; nem oly sokan, mint a korábbi években, de az idén egyszerre összejött minden ugyan egy időre, s az érdeklődés sokfelé van igénybe véve.

A közgyülés aug. 22-én délelőtt nyilt meg a m.-szigeti reformatus templomban, mely egészen megtelt. Az elnöki széket *Várady* Gábor országgyülési képviselő foglalta el, s nagyhatásu megnyitó beszédet tartott.

Szólt a természettudományi kutatások fontosságáról, s a magyar természetvizsgálóknak az 1841-ik évtől folyó működésének eredményeiről. Az 1841-iki nagygyülésnek csak 266 tagja volt, de azóta minden gyülésnél emelkedik, az ertekezések érdekesebbek lesznek s eddigelé 11 monographia jelent meg azon városokról és megyékről, melyekben a közgyüléseket tartották. E vándorgyülések, noha 15 évig voltak elnyomva, nagy eredményeket mutattak föl a tudomány népszerüsitésére és a társadalmi tevékenységben. „Vajha nemcsak a szaktudós — mondá a szónok — hanem minden honpolgár tüzetesebben foglalkoznék a természettudományokkal; vajha mindenki meggondolná, hogy az értelmesb embernél csak a fáradságos vizsgálódástól irtódzás idézi elő a tévelygést, pedig e tévelygés s a tudatlanság egyik főoka, a többek között, népünk egészségi állapota elhanyagolásának.“ Végül bemutatta Máramarosmegyének Szilágyi István által irt monographiáját. E beszéd után *Asztalos* Albert polgármester üdvözölte a gyülést a város nevében, *Mihálka* László alispán pedig a megye részéről.

Dr. *Batizfalvi* Samu alelnök az elhunyt tagok nevezetesbjeiről emlékezett meg, s jelezte a haladást, melyet a vándorgyülés utolsó szakában tett a társulat. Melegen szólt Toldy Ferenczről, ki az orvosi irodalom terén is tevékenyen működött, s midőn a szóló egy Toldy emlékére készitendő munkára (orvosi és gyógyszerészi teljes magyar műszótárra) 300 forint pályadijat ajánlott föl, zajos éljenzés keletkezett. Dr. *Bódogh* Albert értekezése (a gyógyászat befolyásáról a műveltségre), s a dr. *Nendtwiché* (a szinképi elemzés ujabb vivmányairól) átalános tetszésben részesültek.

Az ülés a folyó ügyek elintezése után déli 1 óra után ért véget. Délben lakoma volt a Kőhalmi vendéglőjében és a „Koronáˮ-nál, este pedig diszelőadás (a „Toloncz“) a szinházban. Ugyanaznap nyilt meg a termék- és iparkiállitás is.

Az ipar- és terménykiállitás négy különböző helyen van berendezve: a megyeháznál, a bányaigazgatóságnál, a kincstári gőzfürészmalomban és a kincstári csür helyiségében, ez utóbbi helyen az állatkiállitás. Egybe van gyüjtve Máramaros 243 különféle ásványos forrása is palaczkokban; a sóbányákra és erdészetre vonatkozó különböző igen érdekes tárgyak. A „máramarosi gyémántokból“ pedig Várady Gábor mutatott be gyüjteményt.

A szakosztályok aug. 23-án szervezkedtek, s másnap megkezdték a tudományos felolvasásokat. Az orvosi szakosztályban a vidéki orvosok feltünőbb betegségi esetekről tettek jelentést; dr. Lichtenberg Konrád a fülbetegségekről értekezett, Poor Imre tanár pedig az agyvelőgyuladásról. Rózsay, Jelenfi, Jedlik és Széles is érdekes előadásokat tartottak.

Aug. 24-én kora reggel a *szlatinai sóbányákat* tekintették meg, melyek ki voltak világitva; 25-ikén pedig *Nagy-Bocskóra* és *Kabola-Polyanára* rendeztek kirándulást a fakezelés és vasművek megtekintésére.

Boyton kapitány Budapesten.

Mikor tavaszszal bejárta a lapokat a hir, hogy Boyton, a vizi „kaucsuk-emberˮ, keresztül uszott a La Manche csatornán, nem hittük, hogy hozzá Budapesten legyen szerencsénk. Nos csütörtökön este megérkezett a kapitány fővárosunkba, Pozsonyból uszva le hozzánk a most fölötte sekély s alacsony vizállásu Dunán.

Ez az ut, bármily jelentékeny vállalkozást képez is a vizi sport nedves birodalmában, csak folytatása a bátor amerikai dunai utazásának. Boyton ez utazást Lincznél kezdte meg, leuszva onnan Bécsig. E vállalkozását baleset nélkül s a kijelölt idő alatt hajtotta végre. Bécs-pozsonyi utja élvezetesebb volt az előbbinél. Mig Lincztől Bécsig egyedül uszott le Boyton, Bécstől Pozsonyig több hirlapiró követte őt ladikon. Azonkivül a Bachmayer testvérek fölváltva usztak vele, az idősebb Bécstől Német-Óvárig, az ifjabb Német-Óvártól Pozsonyig.

Kedden reggel kilencz órakor Boyton elindult Pozsonyból. Vagy két órányira az uszóklub tagjai kisérték. Aztán egyedül maradt a kapitány a Dunán, mely a Csallóköznél tömérdek ágra szakad, hol Boytonnak csak bajjal sikerült magát tájékoznia.

E közben bekövetkezett az éj. Boyton, a ki addig vigan kürtölgetett, most minden figyelmét a folyamra fordità, melynek zátonyain nem egyszer volt kénytelen átgázolni. Az éj csendjét csak a hullámok halk locscsanása, egy-egy fölbukó hal fröcscsenése s az eliszaposodott mellékágak nádasaiban hangversenyző békák kurutyolása zavarta meg.

Éjfél után oly baleset érte Boytont, mely a bátor uszót a legnagyobb veszélylyel fenyegette. A viz sodra neki hajtotta egy malomnak, melynek oldalbordáin véresre törte a fejét, mig hosszu s karcsu evezője két darabra törve maradt kezeiben. E szerencsétlenség meglassitá utját, ugy hogy csak reggeli hat órakor érkezett Komáromba. Ott hosszabb ideig volt kénytelen időzni, mig más evezőt kaphatott, mely sokkal sulyosabb volt az övénél.

E nap — szerda — délutánján sokan várták már őt fővárosunk rakpartjain, minthogy megérkezése egy s négy óra között volt jelezve. A kapitány azonban egy teljes nappal később, csütörtökön jött meg, kimerülten vitetve magát az ár által. Nem csoda! *Ötvenkét* óráig feküdt már vizben s tenyerét véresre törte a folytonos evezés.

A Margitsziget felső csucsán hajós-egyleti tagok fogadták hatalmas „hurráhˮ-val, mire Boyton a lábához erősitett amerikai csillagos zászló lobogtatásával felelt. Utja e percztől fogva valóságos diadaluttá vált.

A Margithidtól kezdve egészen a korzó végeig sürü tömegekben szorongott a közönség. Mindkét hid fekete volt az emberrajoktól, melyek a korlát mentén sorfalat képeztek. Boytont, kinek arczvonásai nagy kimerültséget árultak el, e fogadtatás a legderültebb hangulatba helyezte. Élénken társalgott a hajósegyleti tagokkal, kik csolnakokon követték; majd vidám nótákat fujt kürtjén.

Az alsó rakparton, szemben a Hungária-fogadóval, dörgő éljenek jelenték Boyton közeledtét. Ott már egy óra óta a vendéglős fogatja várakozott reá, melyet alig sikerült kiszabaditani a tolongók tömegei közül, midőn Boyton, fekete kaucsuköltönyében, helyet foglalt a kocsiban.

A szálloda lépcsőházában alkalmunk volt közelről látni a „nap hősétˮ. Boyton izmos, erőteljes, huszonhét éves férfiu, nap sütött arczczal s kis fekete bajuszszal. Fáradtsága és bágyadtsága szembeötlő volt. Sietett fölkeresni szobáját, hogy a rég nélkülözött nyugalomnak áldozzon.

Borostyáni Nándor.

Irodalom és művészet.

— **„Dugonics-album“** czim alatt irodalmi emléke is maradt a szegedi szoborleleplezési ünnepélynek, melyet ez alkalomra *Farkas* Antal és *Nagy* Sándor szerkesztettek. Tartalma Dugonics arczképén s a szerkesztők által irt előszón kivül a következő: „Dugonics András. Élet- és jellemrajz“ *Farkas* Antaltól, ki a család eredetére és nevére s Dugonics szülőire vonatkozólag a szegedi anyakönyvek adatait pontosan közli, kimutatván, hogy a költő atyjának, szintén Dugonics Andrásnak, neve egész 1750-ig *Dugonyi* volt, később azonban mindenütt, fiainál és utódainál is a Dugonics név szerepel. Az 1739-iki anyakönyvben február hó 1-jén bejegyzett adat is *Dugony* Andrásnak *Imrin* Katalinnal (rendes családi neve a nőnek: *Imre*) való egybekeléséről szól, mig a kereszteltetéséről 1740. október 18-kán bejegyzett adat *Dugonyitz* és *Imre* Katalin néven nevezi a szülőket. — A városi levéltár adatai pedig azt deritik ki, hogy a boszorkánypörökben elitélt özvegy Dugonyi Mihályné, Barak Margaréta 1728-ban égettetett meg, s igy a költő anyja semmi esetre sem lehetett, de hogy a pöriratokban több helyen Dugonyáné-nak nevezett Dugonyi Mihályné mily rokonságban lehetett a költő apjával: az nem derül ki a Szegeden található adatokból. — A Dugonics-család leszármazási táblázata után a költő verses munkái és regényei vannak ismertetve kivonatosan, de az előadást, verselést, nyelvet és a magyarságot jellemző mutatványokkal s helyenként megjegyzésekkel és rövidebb fejtegetésekkel. A drámák közül „Bátori Máriaˮ van hasonló módon ismertetve; a „Magyar példabeszédek és jeles mondásokˮ czimü gyüjteményt több lapnyi példa idézése jellemzi, ugy szintén nehány mutatványt veszünk Dugonics nyelvészeti és történelmi magyarázatai közül a régi magyar személynevekre, helynevekre s egyes magyar szavakra vonatkozólag. Ez ismertetések *Farkas* Antal tollából kerültek ki, s ügyesen vannak összeállitva, s utánok még egy, hasonlóan sikerült ismertető czikk következik „Dugonics magyarsága „A szerecsenek“ czimü regényben“ *Ferenczi* Jánostól. — Eddig terjed az album I. része, a II-ikban *Szász* Károly költeményén, *Reizner* János főjegyző emlékbeszédén és Csokonaynak „Dugonics oszlopa. Az ő barátaihoz és ismerőseihez“ czim alatt irt költeményén kivül *Nagy* Sándortól egy „Dugonicsról“ szóló felolvasást veszünk, melyet a szobor alaptőkéjének gyarapitására rendezett egy hangversenyen olvasott fel a szerző. Végre a szobor fametszetü rajza után, *Magyar* Gábor tollából a „Dugonics-szobor története“ zárja be az albumot, mely *Burger* Zsigmond özvegye kiadásában jelent meg s ára 1 frt.

— **„Máramaros vármegye egyetemes leirása“** czimü nagy és tartalmas monographia kiadását köszönhetjük a természettudósok ez évi nagygyülésének. A nagy műből, melyet Szilágyi István, jeles történetbuvárunk szerkesztett, most jelent meg az első kötet s Máramaros megye természeti és társadalmi viszonyait ismerteti; a másik kötet egészen a történelemnek lesz szentelve. Közelebbről részletesebben is fogjuk ismertetni e többek által irt s nagy gonddal készült becses munkát.

— **„Torna-zsebkönyv,** vagyis a népiskolai tornatanitás kézikönyve“ czim alatt szerkesztett egy kis tankönyvet *Morvay* Károly okleveles torna- s felső nép- és polgári iskolai tanitó. A népiskolai tanitók és tanitójelöltek számára készült zsebkönyv a szöveg közé nyomott 25 magyarázó ábrával jelent meg *Kecskeméten*, Sziládi Lajosnál s ára kemény kötésben 35 krajczár.

**

— **„Hauke-Környei Egyetemes földirati tankönyve“** *Kuttner* D. kidolgozásában most jelenik meg, s ez a munkának már kilenczedik kiadá sa. Középtanodák számára van e mű irva, „ujabb kutforrások és a méterrendszer figyelembe vételével s egyszersmind az 1876. XXXIII. törvényczikkre való tekintettel.“ Nem mondhatjuk, hogy az ujabb idő változásait mind figyelembe vette volna Kuttner, mert neki Kecskemét ma is mezőváros, Péczelen keresi a Ráday-könyvtárt, Gyönkre ág. hitv. evang. gymnáziumot helyez stb. Csak egy percznyi lapozás eredményei e hibák a különben is semmi helyesebb tanmódszert nem követő könyvben, melyből a most megjelent III-ik rész épen az osztrák-magyar monarchiát tárgyalja. Lampel Róbert kiadása s ára 70 krajczár.

— **A nemzeti szinházban** Shakespeare-nek eddig még magyar nyelven elő nem adott „*Sok hűhó semmiért*“ szinművét mutatták be e hó 19-én *Arany* László forditása szerint. Ez nem a nagy költő hatásos szinművei közül való, de párbeszédeinek szikrázó elmessége páratlan, s jóizü mosolygás kiséri menetét. Az előadásban Lendvainé asszony volt a legszerencsésebb, ki Beatrix eleven kedélyét jól és érdekesen szinezte. Mellette emlithetjük a fecsegő Benedek szerepében Nádayt, s egy epizod-szerepben (Galagonya) Vizvárit, továbbá Helvey Laurát (Hero), Felekit (don Pedro). Átalában az előadás gondosan folyt. — *Hajós* folytatja vendégszereplését és szép tenor hangja „Faust“ előadásában is kivivta a tetszést. Bár itthon maradna!

— **A népszinházban,** melyet a vidékiek az utóbbi napokban tömegesen látogattak, e hó 24-én Bettelheim Janka k. a. vidéki énekesnő lépett föl a „Szép Galathea“ operetteben. Nem nagy, de rokonszenves hangja van, s a kis dalmű egyes részeiben többször megtapsolták.

— **A budai szinkörben** e hó 23-án egy eredeti uj operát mutattak be „*A bayadér*“ czim alatt; szövegét Göthe költeménye után Farkas Lajos irta, zenéjét pedig Farkas Ödön, s az előadásban részt vett a szerzők nővére, Farkas Ottilia k. a. mint műkedvelőnő. A dalmű korai termés. Szerző még nem tudja a hangokat tetszetős gondolattá egésziteni, az énekrészeket pedig oly magasra irta, hogy a rövid dalmű is próbára teszi a két szereplőt (több nincs), de hatásos helyeket nem juttat számukra. A közönség kitapsolta a szerzőt, ki meg is jelent. — Temesváry szintársulata még csak nehány előadást tart a szinkörben, hol meglehetős közöny közepette töltötte a nyarat, s aztán megy Debreczenbe.

Egyház és iskola.

— **A tanév kezdete** az állami iskolákban szeptember hónapra tétetvén át a közoktatási miniszternek egy rendelete által: e példát a tanintézetek csaknem kivétel nélkül követik az országban. A hirdetéseket, hogy a beirások, felvételi és javitó vizsgák szeptember első napjaiban tartatnak, minden iskolai igazgatóság közli a különféle lapokban. Hozzánk is érkeztek ily hirdetések, de oly nagy számmal, hogy a legrövidebbre összevonva is hasábokra terjedne a sok tanév-megnyitási hirdetés, melyeknek egyenként közlésére tehát tér hiánya miatt nem terjeszkedhetvén ki, elég legyen ismételve ajánlanunk a szülők, gyámok és tanulók figyelmébe, hogy a tanév már a jelen évben szeptember hónapban fog megkezdődni.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— **A szegedi kiállitás** folyvást nagy látogatottságnak örvend, elannyira, hogy a kiállitás költségei — mintegy 11—20,000 frt — már is jóformán fedezve vannak a napi bevételekből és bérdijakból, melyekhez csak 2000 frt városi és 2000 frt kormányi segély járult; az első négy nap bevétele — a két első napon egy forintos, azután pedig 50 kros belépti jegyek — mellett 4800 frt volt. A látogatás még eddig semmi csökkenést sem mutat; a vasuton folyvást ugyanannyi vendég érkezik, mint a mennyi elmegy. Ily kilátások mellett a százas bizottság, mely a kiállitást rendezi, igen szép jövedelemre számit, melyből állandó iparmuzeummal egybekötött felsőbb ipartanodát szándékoznak létesiteni, hogy igy Szeged ipar-jövőjének alapja szilárdan meg legyen vetve. A kiállitásból a létesitendő muzeum részére már is jelentékeny gyüjteményeket ajánlottak fel. — Szerdán Szende Béla honvédelmi miniszter nézte meg a kiállitást. Dáni főispán és Bakay Nándor vezették. Megnézett mindent, megdicsért sokat s kérdezősködött számos iparostól, kik a honvédség fölszereléséhez járulhatnának, hogy mennyit volnának képesek egy vagy más czikkből, (vászon, posztó, bőrmunkából, üveg és vas-félékből, tintából sat.) előállitani és szállitani.

— **A hazai házi ipar** fejlesztése ujabban nevezetes támogatásban részesül — külföldről. Zimmermann János porosz királyi kereskedelmi tanácsos, ki győri születésü és szorgalma által gazdag gyárossá küzdötte fel magát Németországon, értesülvén ugyanis azon mozgalomról, mely hazánk egyes vidékein a házi ipar meghonositása ügyében megindult, 46,000 német birodalmi márkát bocsátott az ez ügygyel foglalkozó egyesületek rendelkezésére. A A pozsonyi házi ipart terjesztő egyesületnek küldött 21,400 márkát, a háromszékinek 12,600 márkát és két 7000 márka értékü harisnyakötőgépet, a kassainak 5000 márkát.

Mi ujság?

— **A József nádor ünnepély** programmja már kiadatott, s igy szól: „*Dicső emlékezetü József főherczeg*, Magyaország Nádora születésének évszázados emlékére szeptember 3-kán d. e. 10 órakor tartandó ünnepély sorrendje: *A fővárosi vigadó dísztermében:* 1. Az ünnepély megnyitása és a vendégek üdvözlése *Ráth Károly*, Budapest főváros főpolgármestere által. 2. Emlékbeszéd: előadva *Barna Zsigmond*, főjegyző által. *Kivonulás a József-térre:* 3. Katonai zene és dalárok éneke. 4. A József nádor szobrának megkoszoruzása alkalmi beszéd kiséretében *Kammermayer Károly* polgármester által. 5. Dalár-ének és katonai zene.“

— **József főherczegről** közölt életrajzunknak a főherczeg tanulmányaira vonatkozó részét érdekesen egészitik ki azon érdekes adatok, melyek az „Archaeologiai értesitő“ 1871 évi folyamából Römer Flóris előadása szerint itt következnek: „A 12 éves főherczegnek kedvencz tanulmányai közé tartozott a mennyiségtan minden ágaiban; — ez könyvité jegecztani és vegytani kutatásait, melyeknek behatóbb nyomozásait előmozditák a rendszerezett gyüjtemények s a kisérleti készletek. A mit a főherczeg ekkor tanult, azt nagyrészt gyakorlatilag is üzé, és katonai állomásainak környékét rendesen felhasználá tapasztalati kirándulásokra gyüjteményei bővitésére. Sopron vidékén a margitai kőbánya volt kedvencz kirándulási pontja; — a legszebb kövületekkel külföldön számkivetésben élő szeretett bátyjának, István főherczegnek kedveskedett; Velenczében majdnem naponkint kirándult a Lidóra, hogy a gyönyörü tengeri moszatokat gyüjtse, száritsa; az óriás teknőczöket, tengeri halakat elkészitse, és alcsuthi muzeumába bekebelezze; linczi tartózkodása alatt nagy kedvvel s fáradtsággal gyüjté és növelé kertjében a havasi páfrányokat, melyek csiráikból való tenyészthetését a természettől ellesé.“ Alcsuthon épen oly kedvvel üzi természetrajzi és kertészeti kedvteléseit, mint egykor atyja, s a főváros is főként e nemes szenvedélyének köszönheti a Margitszigetnek oly szép parkká alakulását és másodszor is annyi költséggel való helyreállitását az árviz után.

— **A királyné** szeptember 2-ikán Miramareba érkezik, s ez időtől kezdve a kastély elzáratik a közönség látogatása elől. Hir szerint ő felsége innen kirándulást fog tenni Görögországba s meglátogatja Olga királynét.

— **Miniszterek utazása.** Tisza Kálmán miniszterelnök pár hétre Ostendebe utazott; távolléte alatt b. Wenkheim Béla viszi teendőit. — Gr. Andrássy Gyula külügyér 24-én családja látogatására Tátra-Füredre érkezett, de csak pár napig mulat ott, s aztán az ausztriai hadgyakorlatok megtekintésére utazik.

— **Érdekes hirt** közöl a „P. Napló“ péntek esti lapja. E szerint b. *Simonyi* csak e hó végeig vezeti a keresk. miniszteriumot, akkor e tárcza vezetését is *Trefort* közoktatási miniszter veszi át; hanem ujévkor *Trefort* is kilép a kormányból, s a dualismus alapjára fektetendő bank magyarországi osztályának igazgatója lesz. Trefort utódjában az illetékes körök még nem állapodtak meg. Tervben van továbbá, hogy a kereskedelmi és közlekedési tárczák egyesittetnek, s e tárczák vezetését is *Tisza* Kálmán miniszterelnök veszi át; a belügyi tárczát pedig *Péchy* Tamás, a jelenlegi közlekedésügyi miniszter fogná át venni. — Mennyiben alaposak e hirek: azt még most tán az „illetékes körök“ sem tudnák eldönteni.

— **A nemzetközi statisztikai kongresszust,** mely e hó végén nyilik meg Budapesten, a „*Times*“ hosszasan ismerteti, dicsérőleg emlékszik meg az előterjesztendő emlékiratokról, melyek nagyrészt magyar tudósok munkái; s Magyarországot oly országnak nevezi, „melynek nagy igényei vannak minden angol nyájas figyelmére.“ — A „*Journal des Economistes*“, világtekintélyü franczia nemzetgazdasági közlöny szintén felhivja a gazda világ figyelmét „a tudományos ünnepélyre, mely Magyarország gyönyörü fővárosában e hó végnapjaiban fog megnyilni.“ A bizottsági tagok közül a „J. d. E.“ többeket kitünő tudósokul ismerteknek mond, s azon végzi, hogy a magyarok meghivása lehető legszivesebb.

— **Polgári ünnepély.** Budapest főváros szép kitüntetésben részesitette e hó 21-én a 80 éves *Staffenberger* Istvánt, ki épen 50 éve, hogy részt vesz a város ügyeinek rendezésében; 1826-ban választották meg százas polgárnak, majd városi szószóló lett. Buzgósággal, becsülettel és fáradhatlansággal működött azóta mindig a város javára. A „Jozefinum“ árvaintézet az ő jószivüsége és tevékenysége mellett létesült, gyarapodott, és szerzette meg számára az „árvák atyja“ czimet. Budapest főváros a polgári erények méltatására rendkivüli közgyülést tartott e hó 21-én, melyre küldöttség vezette be Staffenbergert és családját. *Királyi* Pál sorolta elő azután a félszázados tevékenység lefolyását, a közgyülés pedig elhatározta, hogy e beszédet a jegyzőkönyvbe igtatják, mint Staffenberger érdemeinek sorozatát. A gyülés alatt leplezték le az ünnepeltnek, Vastagh György által festett arczképét, végül pedig ezüst babérkoszorut nyujtottak át. Staffenberger könyezve és mélyen megindulva fogadta a méltatás e jeleit.

— **Zivatar vonult** el csütörtökön alkonyat felé a főváros fölött, s nagy zürzavart és kárt okozott a Duna uszodáiban. Több megsérült, a fürdők nagy rémületére, kik a recsegésre uszó ruhákban szaladtak ki. A budai parton levő Péczely-féle uszoda egyik részét pedig a szél és hullámzó viz elszakitotta. Fassberger és Kuntze tanulók a vizbe estek ugyan, de kimentettek s utóbbinak a kamrában maradt zsebórája is megkerült; Gálos Ede ur egész öltözete a vizbe sodortatott, mellénye kivételével, de az ördögároknak a Dunába ömlésénél kihalászták, s a kabátja zsebében levő 21 frt is megkerült, aranyórája s 2 gyürüje azonban elveszett. Még érzékenyebb kára volt Sárossy Kapeller Ferencz vidéki fürdővendégnek, kinek tárczája, melyben arany órája, aranyláncza és 675 frt pénze volt, eltünt az öltözőből s a vizbe hullt.

— **Szabadkőmüvesek ünnepe.** Szent-István napján avatták föl a váczi uton épült diszes palotájokat a fővárosi szabadkőmüvesek. D. e. 10 órakor gyültek össze, — mint a „Fővárosi Lapok“ irja, — a „*Nagy Oriens*“ alatt álló skót szertartásu páholyok, vidéki küldöttségek, összesen vagy kétszáz tag. A terem, melynek mennyezete a csillagos eget ábrázolja, föl volt ékitve s Joannovics György nagymester mondott beszédet, fejtegetve, hogy a szabadkőmüvességnek, a jog és erkölcs e szövetségének mily nagy feladata van ma, az erkölcsök lazulásának idején; egyszersmind melegen üdvözölte a vendégeket. A joannita-szertartásu páholyok nevében a főtitkár mondott választ. Majd a „Nagy Oriens“ szónoka: Mátyus Arisztid adta elő hosszabb beszédben, hogy a czélszerübb, saját helyiség mily befolyással lehet a szövetség benső erősödésére, hogy még inkább megfeleljen feladatának: emelve az erkölcsiséget, családi erényeket, türelmességet, kötelességérzetet, mivelődést és jótékonyságot. Végül ének volt, majd a páholyok külön üdvözlék a nagymestert, s a hat

45-ik szám. Tizenötödik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, november 8-án 1868.

Előfizetési föltételek: a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságok együtt:** Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos,** Wollzeile Nro. 22. **és Haasenstein és Vogler,** Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-dij külön minden igtatás után 30 ujkrajczár.

Izsó Miklós.

A hazai képzőművészet terén a legismertebb és legnépszerűbb nevek egyike.

Sürün találkozunk nevével a napi irodalomban, midőn egy-egy ujabb szobormüvét osztatlan dicséret hangján emlegetik; még sürűbben azonban panasz és sérelemként hangoztatva, az uralkodó közönynyel szemben, mely kiváló tehetségét kelleténél hosszabb időközökön át parlagon heverteti.

Mennyiben igazságos a dicséret s menynyiben jogosult a panasz, mely Izsó nevével már-már megszokott kapcsolatban nyilatkozik, e kérdés földeritésére szolgáljon némi adalékul a müvésznek, habár csak főbb vonásaiban vázolt rövid életrajza.

Izsó Miklós 1830-ban született, Borsodmegye D.-Horváti nevü kis helységében. Iskoláit a sárospataki kollégiumban végzé s 18 éves koráig a benne szunnyadó müvészi tehetségnek csak apróbb kisérletekben adá jeleit, melyeknek hire az ifju közelebbi ismerői szük körén túl nem szivárgott. A pálya-választás kételyei alól a közbejött forradalom menté föl, s mihelyt alkalma nyilt, egy önkénytes vadászzászlóalj soraiba lépett. E perctől fogva előőrsi szolgálatban és folytonos csaták alatt folyt élete. A hadjárat változó esélyeiben bő része volt; magára vette a sebek vér-keresztségét is, s a világosi gyásznap után bujdosott, mint annyi más, az ország felsőbb részeiben. Darab ideig mint uradalmi erdész-segéd kerülte a besoroztatás keserüségét, de miután e sors uj környezetében is fenyegeté, ismét menekült s ezuttal gyermekkori hajlamát követve, betért a rimaszombati magányába visszavonult *Ferenczy*-hez, ki akkoriban egyedüli, s mint ilyen is foglalkozás nélkül tengődő szobrásza volt Magyarországnak. — Izsó itt barátságos menhelyre talált, s már most életpályául kitüzött müvészeti törekvéseiben rendszeres utasitást nyert, mire leginkább volt szüksége, miután addigi kisérleteiben egyedül természeti ösztönére támaszkodhatott. Ferenczy megtanitá a mire tanithatá: a szobrászat külső közegeinek helyes alkalmazására; megtanitá a mintázás mesterségére. Tápot nyujtott az ifju lelkének, habár maga is szárnyaszegett müvész lévén, a tanitvány szellemét magasabb repülésre nem sarkalhatá.

1856-ban, a megkedvelt mester halála után, Izsó Pestre költözött, hol fejlettebb tehetségéhez mért megbízások hiányában egy álló esztendeig napi bérért dolgozott egy kőfaragó mühelyben. Ez alárendelt helyzetben legfájóbb érzése volt: hogy nem hathat. Érezte, hogy müvészeti látkörét tágitnia kellene, s néhány barátja áldozatkészsége módot is nyujtott neki hogy legalább Bécsig eljusson. Itt Gasser jóhirü mühelyében majd negyedfél esztendeig sikeresen müködött, miről többek között Széchenyi Istvánnak márványból faragott két mellszobra tesz tanuságot. Egyik a Széchenyi család, másik a m. akademia tulajdona.

IZSÓ MIKLÓS.

Bécsből Münchenbe kivánkozott; az újkori Athen s virágzó akademiája kiképződés után sovárgó lelkére hatalmas vonzerőt gyakorolt. E vágya teljesedését Izsó az akkor Bécsben tanuló magyar technikus ifjuság lelkes pártfogásának köszöni. A derék ifjak egymás között csinos összeget gyüjtöttek számára, melylyel a fiatal müvész, szerény igényei mellett egy évet tölthetett Münchenben. Itt készült egyik legszebb márványszobra a „*Búsuló juhász*," melyet tulajdonosa a nemzeti muzeumnak ajándékozott.

E szobor forduló pontot képez müvészi fejlődésében, a mennyiben a népies tárgyaknak plastikai megalakitását ő kisérlette meg legelőször, még pedig oly szerencsével, hogy széptani jogosultsága ez iránynak többé kérdés alá nem jöhet. E sikeresen elfoglalt uj téren Izsó mindeddig vetélytárs nélkül áll. „*Fonóházi jelenete*," a „*Részeg pór*" s a magyar népéletből merített egyéb ilynemü mintázatai oly ép és üde kedély szülöttei, oly annyira magukon viselik a tősgyökeres magyarság bélyegét, hogy habozás nélkül üdvözölhetjük bennök a magyar *nemzeti* müvészetnek e nembeli első zsengéit.

Mindazáltal a kivívott siker ezuttal nem szolgálhatott ösztönül arra, hogy a müvész tovább mivelje azt az irányt, melyben eredetisége s önálló tehetsége leginkább kitünt. Nem akadt megrendelő. Már pedig anyagi segély nélkül, az élet gondjaival való folytonos küzdelem alatt a teremtő képzelet tüze is lelohad, a tehetség leggazdagabb ere is bedugul.

Egy más, még lehangolóbb csalódás a Széchenyi-szoboremlék ismert ügyében érte müvészünket. Pályázatra hivatván fel a hazai szobrászok, ő is egész lélekkel hozzálátott egy emlékminta készitéséhez, mely bár nem felelt teljesen meg a kivánalmaknak, de annyit bátran állithatunk, hogy az összes

beérkezett minták között legtöbb életképes és jóváfejleszthető elem az ő pályaművében volt. A biráló bizottság azonban, mely néhány főúrból s nem egészen elfogulatlan szakértőkből állott, Izsó pályaművének csak a második dijat itélte oda, a közadakozás utján létesitendő emlék kivitelével pedig egy oly hazai művészt bizott meg, kinek más irányban szerzett érdemeit ugyan nem akarjuk kétségbe vonni, a ki azonban, mint azt a jövő kétségkivül ki fogja deriteni, a kérdésben forgó nagy feladat sikeres megoldására nem bir hivatással.

Ily körülmények közt némi vigaszul szolgálhatott Izsónak, hogy a debreczeni emlékkert nagyérdemü alapitói az oda tervezett Csokonai-szoboremlék mintájának elkészitésével őt bizták meg. E szoboremlék keletkezésének története olvasóink előtt ismeretes, minélfogva nem látjuk szükségesnek részleteire itt kiterjeszkedni; elégnek tartván csupán újra fölemlíteni azt, hogy Izsó a Csokonai-emlékszobor köztetszéssel és helyesléssel fogadott mintáját elkészitvén, a benne helyzett bizalomnak fényesen felelt meg.

Ez volt az első s mai napig utolsó nagyobbszerü megbizás, mely által alkalma nyilt a nagyobb alkotásokra való képességét is kimutatni. Hogy mellszobrokban valódi kitünő müveket készitett, átalánosan el van ismerve. Mellszobrai mind a technikai kivitel, mind a hasonlatosság és kifejezés tekintetében rendkivül jelesek. Némelyek csak gipsz-mintázatban készültek, mint *Arany* János, *Tóth* József, *Lisznyay* Kálmán, gróf *Kornis* Ádám, *Bernáth* Gáspár mellszobrai; másokat márványból is kifaragott, s ezek közül mint kiválóan sikerült müveket emlithetjük: *Megyeri* Károly mellszobrát, melyet a magyar nemzeti szinház, *Márton* Istvánét, melyet a pápai kollegium, *Fáy* Andrásét, melyet a pesti első takarékpénztár számára készitett. Lejelesebb ilynemü műve a *Pákh* Albert márvány mellszobra, mely olvasóink kegyeletes adakozásai folytán immár a nemzeti muzeumban foglal helyet. Ezeken kivül minden megrendelés nélkül elkészitette Egressy Gábor márvány mellszobrát, melyet, mint örömmel halljuk, képviselői s műbaráti körökben, a nemzeti muzeum számára tervelnek megvásárolni.

Azóta épen nem irigyelhető idylli csendben, ráér szünetelni és pihenni s a hazai művészet elhanyagolt helyzetéről gondolkodni. E kényszerü nyugalom, mely az ország e kitünő szobrászának vésőjét pihenteti, s maholnap ismét kezébe nyomja a vándorbotot, felettébb meglepő ma, midőn szabadságharczunk hősei s más jeleseink emlékére az ország több részében szobrok terveztetnek, s e czélra az adakozások már is befejezvék, vagy a legjobb eredmény kilátása mellett egyre folynak. — Az illető bizottmányoknak meg kellene gondolniok, hogy hazai művészetünk jelen állásában az egyenes megbizás biztosabban vezet czélhoz, mint a pályázat nehézkes és kétes sikerü eljárása, mely a pályázóktól gyakran ki nem telhető áldozatokat igényel időben és pénzben, s hogy átalában nálunk, hol a szobrászok alig vagy csak igen kis többes számban vannak, a pályázat szobormüvekre nézve nem igen alkalmazható.

Izsó Miklós egyébiránt, mint lapjaink is emlitették, művészi tanulmányai folytatása végett uti segélyért folyamodott a magyar kormányhoz. Ohajtjuk, hogy kérvényének kivánt eredménye legyen, már csak azért is, hogy munka nélkül, üres kézzel itthon léte nyilvános szemrehányásképen ne terhelje lelkiismeretünket.

A számüzött.

Itt vannak előttem a honi határok,
Bádgyadt szemeimből örömkönny szivárog,
Hosszu évsor óta a legelső köny-csepp,
Melytől kebelem már valahára könnyebb.

Nem mondom: nem sirtam ezelőtt elégszer
— Fájdalmim enyhitni nem vala egyéb sz[illegible]; —
De számüzetésem kin-kenyerét éve,
Nem hullt öröm-könyem már annyi sok évo.

Számüzött az önkény, mert hazámat védtem,
Nem mondom, mi kín volt kivülötte élnem;
Csak az isten tudja, mily kinos volt látnom,
Hogy dúl idegen kéz szeretett hazámon.

Mint vihartól tépett, rongált gyümölcsfának,
Innen is, onnan is fosztására jártak.
S nem volt a ki védje . . . a vihar elverte
Szegény fa gazdáit messze, világszerte.

De a dúlás végit jó Isten megadta.
Ujra virúl a fa, s én járván alatta:
Szent örömmel nézem, hogy az ifjabb gazdák
Megroncsolt ágait miként tisztogatják.

Isten adj virágzást e szép gyümölcsfának,
Melyet kezeim rég oly hün ápolának
És nekem, kit hosszu szenvedésem megtört,
Mutass árnyékában egy csendes sírgödört.

V. Antal.

Népdalok.

I.

Hajladozik a fűz,
Hajladozik a nád, —
Barna kis leányka
Hajtsd hozzám az orczád!

Pajzán játszi szellő
Csókdos fűzet, nádat, —
Csókolom szép szádat,
Piros két orczádat.

II.

Füstöl a csárda kéménye,
Kinn áll az én szemem fénye,
Várj meg, rózsám, az ajtóba',
Betérek egy ital-borra.

Betérek egy ital-borra,
Egy pár szóra, egy pár csókra,
S ha odabenn kedvem támad:
Ugrom veled kettőt, hármat. —

Hadd beszéljen a nagy világ,
Vegye vissza mind, a mit ád:
A mire csak az ég kékel:
Veled, kis lány, mind sem ér fel!

III.

Csókot kértem tőled, nem adtál,
Csak a kapu,- csak a kapufélfánál hagytál;
Lesz még idő, nem egyszer:
Megcsókolnál, megcsókolnál, rózsám, ezerszer,
Megcsókolnál, megcsókolnál, engem ezerszer.

Lesz még idő, te kis csalfa lány,
Szeretnél még, szeretnél még engem igazán,
De már akkor késő lesz,
Mer' a szivem, mer' a szivem másé lesz,
Mer' a szivem, mer' a szivem másé lesz!

Török Károly.

A Tónainé lánya.

(Népies elbeszélés.)

Kiülök esténként az utczára, a kis kapuba, ugy elnézem azokat a kutra járó lányokat; olyan szépek, olyan szelidek, olyan jók. Igazán kedvem volna valamennyit sorra csókolni. — Szemérmesen, szemlesütve haladnak el előttem; hála istennek, még ekkoráig nem vettem észre, hogy valami baja volna a fülemnek, de azért egynémelyiknek alig hallom a köszönését, pedig köszön az mindegyik, — de hiába! az ilyen magam formáju kaputos ember előtt még a szót is szégyenlik. Ugy illik az a két mázas kanta gömbölyü karjaikra, — mert itt nálunk karon s nem rudakon hordják a lányok a vizet, mint másutt a Tiszavidéken. Az igaz, hogy nehéz, de azért olyan délczegen lépkednek vele, a huszár se különben.

Ott az utcza végén, épen az ut közepén van a nagy gémes kút, arra járnak a lányok ivó- és mosó-vizért; sokszor tiz tizenöt is van a kút körül, mert csak egy kantát merithetnek meg az ostorfán, tehát várni kell sorjára, ha csak meritgető kötelet nem hoztak magokkal. Mig az, a melyik előbb jött, merit, a többiek összeállanak s beszélgetnek egymással; meg gyakran vár is egyik a másikra, mert jobb szeretnek társaságban, csapatostul menni, sőt ha utközben valami jó czimborával akadnak össze, kiöntik a teli kanta vizet is, s visszamennek, hogy együtt lehessenek egy kis ideig; legalább kibeszélgetik magokat. Olykor-olykor pedig a legényekkel tréfálódzanak, a kik ide a nagy kutra hozzák el a lovat itatni. — Mikor aztán öten-hatan egy csapatban mennek hazafelé, rákezdik szép csengő hangon azokat a gyönyörü nótákat; olyan örömmel hallgatom, s oha éltemben nem hallottam szebbet.

Igazán a szerelmesekre nézve nincs jobb találkozási hely a kutnál. A lány megjárja napjában kétszer-háromszor is, hogy azt ne mondják, hogy lusta, még hideg viz sincs a háznál; a legény szintén megfordul ott annyiszor, ha nem többször, hiszen a jószág csak nem fordulhat fel szomjan. Ott aztán rendesen találkozni szoktak, mert a *Bársony* vagy a *Csillag* épen akkor szomjas, midőn Pannika megy a kutra, s igy Pistának is el kell menni; amaz meg — a tatár ágyából került! — nagyon jól tudja, hogy mikor van az itatás ideje, épen akkorára kellett fölmelegedni a korsóban a viznek. Mig a lovak isznak s a legény a lány korsaját megbugyogtatta, kibeszélgetik magokat, sőt ha épen senki sem látja őket, Pista még csókot is kap a fáradságáért.

Szegény Tónai Sári is járt arra a kútra; az ő kantáját is megmeritette Dudás András akárhányszor, csókot is kapott érte olykor-olykor, kivált ha nénémasszonynak, az öreg Tónainénak világja volt, s nem láthatott ki a végső ablakon. Mert akkor is az övék volt már az a szélső ház ott a tulsó soron, a végső ablakon pedig épen a kútra lehetett látni. Volt is aztán ilyenkor öröme Sárikának, dalolt egész este, míg a kapu elejét elsöpörte s fellocsolta. Régen volt az igaz, még zubonyos gyermek voltam, iskolába se jártam, de azért most is fülemben cseng a hangja; sok lány járt azóta is, jár most is arra a kútra, de tudom, egynek sem volt oly szép csengő hangja mint neki; úgy szerettem már akkor is hallgatni. mikor dalolta:

„Csak azért szeretek falu végen lakni,
Arra jár a rózsám a lovát itatni.

A lovát itatni, magát fitogtatni,
Piros két orczáját vélem csókoltatni."

Egyetlen lánya volt az édes anyjának, nem volt több, se kicsi, se nagy. Az apja régebben meghalt, Sárika lehetett akkor úgy valami öt-hat esztendős: malma volt a Tiszán, az kereste meg esztendőnként; a mi a házhoz kellett. Hanem a szegény Péter bácsinak az az egy hibája volt, hogy túlságosan szerette a tütüt (italt), csakugyan az is járt a végére. Egyszer úgy karácson tájt valami disznótori alkalomból jól becsipve ballagott le a vizi malomba; nem került a szokott útra, hanem ment egyenest a Tisza hátán, minthogy éjszaka volt s nem látott jól, a lék alá bukott s oda is veszett.

Azután az özvegy eladta a malmot, az árán ott a pöczérczés háton vett egy darabka földet, annak a terméséből éldegélt kis lányával együtt.

Azért hogy mesteremberné volt, nem rítt ki a kezéből a dolog: éjjel-nappal font, vart másnak, azért is kapott valamicskét. Nemhogy pusztult volna keze alatt a vagyon, sőt inkább gyarapodott. Akadt is kérője nem egy, se kettő, sokan szerették volna a szép fiatal özvegyet, — mert meg kell vallani, hét vármegyére volt vetve, még az urak szeme is megakadt rajta, — de ő bizony kiadott mindegyiken, nem igen vágyakozott férjhez menni, mert a mint beszélték egyhelyt-máshelyt, nem igen jól élt az első urával. A szegény Péter bácsi, kivált ha felöntött a garagyra, egyre czivakodott vele, húzta, vonta, de a szegény asszony nem panaszkodott soha senkinek, mindig takarta a gyalázatot.

Sárika szakasztott mássa volt az édes anyjának. Épen olyan karcsu, sugár termete, olyan kerek, rózsa-piros arcza, nagy, ragyogó sötét szeme, dús fekete haja volt annak is fiatal korában, mint most Sárikának. — A kis lány, a hogy őt Andris nevezni szokta mások előtt, alig töltötte még be a tizenhat esztendőt; igy legszebb korában volt.

A Dudás Andris apja jómódu gazdaember volt; czimeres hat ökör járt be az udvarára. Az a két házhely föld, három palászta szőlő, meg a szép fölvert tetejű ház Andrisra meg a kis öcscsére, Pistára, nézett apja halála után. De nem is volt

Vasárnapi Ujság.

Budapest, junius 6-án 1875.

23-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:** a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXII. évfolyam..**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy hatszor hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein** és **Vogler** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22

IZSÓ MIKLÓS.

1830—1875.

A mult szombaton, május 29-én, esti hat órakor nagy gyászkiséret vonult végig a király-utczán, országuton és kerepesiuton, s kisért egy koporsót, melyben a leggenialisabb, akár azt mondhatnók az egyetlen igazán magyar szobrász nyugodott. A koporsó bezárta előtt, irja egy szemtanu tudósitó, még láttuk, utoljára, Izsó Miklós sokat mondó nemes vonásait, melyeket a halál is megkimélt s a hosszas szenvedés sem torzithatott el; homloka tiszta és derült volt, bár jéghideg, mint szobraié. A nagy alkotó, vagy tán a nagy romboló: a halál, egy huzással elsimitotta róla a fájdalmakat, melyeket a szenvedés, a folytonos küzdelemben átélt, a hazának és művészetnek szentelt harmincz év alatt rávésett volt. S midőn a koporsó bezárult és levitték azt a gyászos udvarra, a szabadság egykori harczosának jelvényei és a babérkoszoruk sokasága elrejté előttünk a koporsót, jelképezve, hogy a dicsőség eltakarja a halált s diadalt ül rajta.

De a részvét, mely e koporsót az elhunytnak művész- és tanártársaival, tanitványaival s a tisztelők és barátok nagy sokaságával véteté körül: nem vigasztalhatott meg minket a veszteség nagy fájdalma fölött; s a hosszu utczákon egy órai menetben végig huzódó lassu gyászkiséret, mely a fővárosnak megmutatá, mit vesztett el az ország, csak elevenebbé tette a fájdalom sajgó érzetét, mely minden szivben dobogó visszhangot adott az özvegy jajgatására, ki — mint az ótestamentombeli özvegy, bevenni nem tudva, nem is akarva a vigasztalást, — szivszakadva hallatá panasz-szavát: „Izsó Miklós, egyetlen dicsőségem, egyetlen büszkeségem! ne hagyj el! Árva vagyok, árva!“

Nem az özvegynek, a szobor-művészet geniuszának a jajszava ez. Mert e koporsó felett bátran kimondhatjuk: a magyar nemzeti szobrászat első és eddig egyetlen képviselője meghalt.

Feltünő jelenség, hogy mig a művészet egyéb ágaiban, a költészetben, a zenében, a képirásban, nemcsak európai hirü, de azt valóban meg is érdemlő s a század legjelesebbjeivel egyenlő rangu művészeink vannak: a szobrászatban, a képzőművészet e csúcspontján soká nem birtunk egyetlen, csak valamire való tehetséget is felmutatni. S hogy a ki volt is és a mit tett is, az csak a külföldi mesterek és remekeik utánzása volt, s a nemzeti szellem nem birt nyilvánulni a kőben, holott a szóban, a húrokon és a vásznon oly hatalmasan nyilatkozott. Az első és sok ideig az egyetlen magyar szobrász, Ferenczy, még a technika első nehézségeinek legyőzéseig sem birta vinni művészetét s utódai között ha volt egy-két ügyes faragó, sőt művész is a kivitelben, de teremtő szellem nem akadt, s magyar, nemzeti művész, a gondolatban és a formákban, még kevesebbé. Izsó Miklósnak volt e téren az elsőség dicsősége fentartva: s miután a művészetnek ez anyagilag legkevésbbé jutalmazó, a legtöbb nehézséggel küzdő, s a legmagasabbat legritkábban elérni képes ágában, a részvétlenség, közöny és bizalmatlanság zsibbasztó akadályait végre legyőzheté, midőn művészi egyéniségét kifejtve, annak végre az elismerést s talán a jutalmazó támogatást is meg-

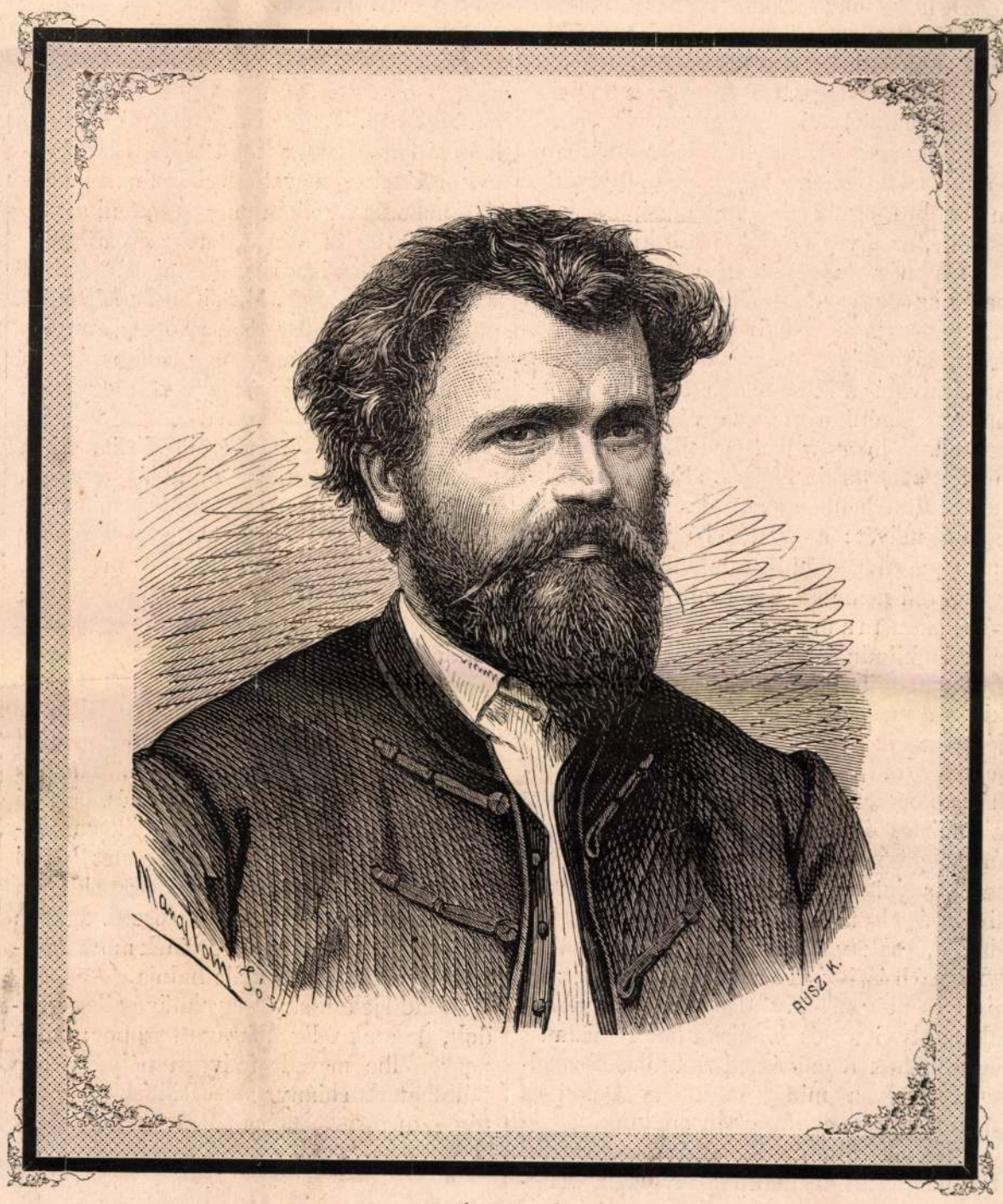

IZSÓ MIKLÓS.

szerezheté: a tökély és hirnév templomának épen a küszöbén kelle összeomlania, s megmeredt ujjai közül kiejtenie teremtő vésőjét!

Ki fogja azt, az ő műszerét, fölvenni a porból, s alkotni műveket, melyeknek homlokán a legmagasabb művészet és a nemzeti szellem csókja együtt égjen?...

Izsó arczképét s életrajzát lapunk nem oly rég (1868-diki 45-dik számában) közölte, hogy sem minden részlet ismétlésétől felmentve ne érezhetnők magunkat. 1830-ban született Borsodmegye D.-Horváti nevü helységében. A forradalomig a sárospataki ref. iskolában tanult s művészi ösztöne korán kitört belőle. De csak miután végigszolgálta a forradalmat, s mint honvédtiszt a besoroztatás elől menekülni és bujdosni kényszerült, jutott eszébe gyermekkori hajlamát komolyan követni s Rimaszombatba tért be, hol Ferenczy, a szobrász, munkanélkül, meghiusult kisérleteibe kifáradtan, magányban és feledésben tengett. De annyi tanitás, a mennyit Ferenczy nyujtott, elég volt Izsónak, hogy a kőfaragás kézi mesterségébe s művészetének első elemeibe bevezettessék általa. A művész első, nagy nehézsége, a művészet technikai részének elsajátitása; s Izsó e nehézségen elég korán és sikerrel esett át, hogy bizton haladhasson a művészetben tovább. S midőn 1856-ban Ferenczy meghalván, az ifju adept Pestre költözött, s (szobrászi megbizatásokról részére még szó sem lehetvén) első rangu legényül dolgozgatott egy kőfaragó-mühelyben. A csupán külső, technikai munka és ügyesség nem vált kárára.

De hogy művész lehessen, tágabb mező, szélesebb látkör kellett neki. Nehány barátja áldozatkész segélyével összetehetett annyit, hogy legalább Bécsig, a Gasser szobrász-mühelyébe eljuthasson. Negyedfél évig dolgozott itt, s részt vett munkáiban. Többi közt Széchenyinek két márvány mellszobra, egyik az akadémiáé, másik a családé, az ő vésője alól került ki.

De még mind ez nem volt alkotás, pedig az ügyes mesterembertől az alkotó erő választja el a művészt. S Izsó arra érzett képességet magában, arra hajtotta belső hivatása. Münchenbe, az ujkor Athenaejébe kivánkozott; s e vágyát a bécsi technikus magyar ifjuság lelkes pártolása mellett sikerült is elérnie. Egy évet tölthetett Münchenben s ott alkotta meg első, eredeti művét: a „Busuló juhászt“-t, mely ma muzeumunk tulajdona.

E mű nemcsak Izsó szobrászi működésének, hanem a magyar nemzeti szobrászatnak is kiinduló pontja. Tősgyökeres magyar, a puszta csiszolatlan eredeti fia, kiben a nemzeti szellem hamisitatlan őserejében nyilatkozott: természetes, hogy e jellemét művészetére is rányomta. Bár juhászában még a realizmus őszinteségét, a műizlés idealizmusának követelményei miatt egész bátorsággal érvényesiteni nem meri, s juhászán némi szalonias csin és finomság is tapad: de már következő, fájdalom, csak vázlatilag kivitt alkotásai, a „Fonóházi jelenet,“ a „Részeg pór“ s még nehány alig odavetett genrealak, oly igaz és hamisitatlan realizmust egyesitenek a művészeti technika követelményeivel, a minőt csak egy Petőfi és Arany költői alkotásaiban találunk.

Legsikerültebb alkotásai közé tartozik, bár még csak kis alakban vive ki, a „Haldokló honvéd,“ — melyet, valamint több emlitett szoborművét, rajzban is közöltünk annak idejében, — s mely, a nehéz küzdelem után elesett hős elvérzését, bukásában is magasztos diadalát, valódi költői felfogással s teljes világossággal érzékiti, s a mellett minden izében magyar és nemzeti.

Ez igazi magyarosság, e félreismerhetetlen nemzeti szellem lüktet mellszobraiban is, melyek közül Zrinyi a költőt, Pákhot, Megyerit, Egressy Gábort, Aranyt, Eötvöst, Fáy Andrást elég neveznünk. E téren első nagyobb ambicióját s első családását egyszersmind: a Széchenyi álló szobrára hirdetett nagy pályázat szülte. A pályaművek közt az ő mintája volt, hiányai daczára is, a legkitünőbb, eredetiségre, eszmére, erőre. De a pályabirák a technikában még az akkori Izsónál talán ügyesebb és képzettebb, de legkevésbbé magyar s nemzeti szobrászt: Engelt bizták meg. Izsó komoran vonult magába s elkedvetlenedése, a kenyér és a művészi ösztön kielégitésének egyaránti hiánya által korbácsolva, egy végzetes szenvedély karjaiba hajtotta volna, ha szerencsére a debreczeni emlékkert-társaság épen jókor nem bizza meg Csokonay szobrának elkészitésével. A csikóbőrös kulacs költőjének szobra, — ez épen egy igazi magyar szobrásznak, egy Izsónak való feladat volt: s mikép felelt ő meg annak, átalánosan el van ismerve s annak idejében mi is részletesen és kellőleg méltányoltuk.

Ha Eötvös-szoborterve kevésbbé kielégitő, a mi természetes, mert tárgya átalános, hogy ugy mondjuk világpolgárias inkább, mint tisztán magyaros, annál nagyobb művészi sikernek mondható Petőfi-szobormintája, mely a szoborbizottság egyenes megbizásából készülve már csaknem teljesen készen maradt hátra Izsó műtermében. Teljesen megbizható arczkép hiányában, a létezők s a költő ismerőseinek emlékei egybevetésével Izsónak magának kelle ugyszólván megteremteni azt az arczot és egész alakot, mely ép annyira megteleljen az igazságnak, mint Petőfiről való képzetünknek. E mű, mely kétségkivül legnagyobb, legszebb alkotása, annyira lelkéhez forrott, hogy még halálos ágyán s annak be nem fejezhetése volt egyetlen gondja, mardosó fájdalma.

Az egykor óriás erejü férfit, ki a Csokonay-szobor nagy mintáját egyszer, midőn az ügyetlen csomagolók miatt ledülni készült, vállán birta fentartani, egy nagy betegség menthetetlenül megtörte. Hülés következtében tüdőlobot kapott; erős természete hónapokon át küzdött a tüdővészszé fejlődő kórral — s végre is megtört alatta.

Élete utolsó időszakában a családi élet örömét s fájdalmát is megkóstolta. Egyetlen gyermekét a halál ragadta el. Halálos ágyánál virasztani csak neje és barátai maradtak. Az egykor szilaj s fékezni magát sem tudó természet a szeretet karjai közt szeliddé vált, s a gyöngédség példánya volt az igába önként hajlott őserő. Igazán élni, magának s alkotó erejének most kezdhetett volna, s meg kelle halnia.

Hadd jelölje sirját egy művészileg gondolt, de csak félig kifaragott szobor: jelképezve félbe maradt művészi pályáját s a pótolhatatlan hiányt, melyet időelőtti elvesztése okozott!

—á-r—

A BALATON VŐLEGÉNYEI.

ELBESZÉLÉS AZ ÉLETBŐL.

IRTA

JÓKAI MÓR.

(Vége.)

A parton kevesen voltak; a helység negyedórai távolban fekszik a fürdőhelytől. A kik a veszedelmet látták, többnyire gyámoltalan asszonynép; s a ki férfi is, drága az élete, mind azt hiszi, hogy elég fiatal még meghalni s a Balaton haragján nem ohajt Istent kisérteni. Az ég egészen elsötétült már; lomha, ólomszinü fellegek csaknem a habokat érték, a mint a szél végig korbácsolta őket a tó felett, melynek lapja azt az undoritó szint vette föl, a mi a kigyók kékje, még a pikkelyek sem hiányzottak róla, a hosszu fehér habtorlaszok, mik egymást kergetik nagy harsogva; néhol a felleg a vizbe merőn alászakadt, mint egy fal; ott fekete volt az ég és viz, s a sötét viz és a sötét ég között látszott repülni egy hófehér felhőrongy; mint egy uj holt lelke. Kinek volna bátorsága e sötétségbe behatolni?

Pedig szivrepesztő azt a sikoltozást hallani, a melylyel a parton végtől végig futkos egy nő: egy feleség, ki férje jajkiáltásaira felel, s összekulcsolt kezekkel fordul emberekhez, fákhoz, fellegekhez, hullámokhoz: könyörüljenek rajta! Térdre, arczra veti magát, a földön fetreng. Két kezével köveket kap fel a földről s meghajigálja vele a Balatont és megátkozza annak minden cseppjét, hogy száradjon ki s lássa meg a fenekén a fövényt a nap. Azután megint könyörögve fut az emberekhez s rimánkodik nekik, mint a szenteknek és káromolja őket, mint az ördögöket, hogy nem akarnak segiteni.

Egy másik asszony jár nyomában. Egy szegény napszámosnő. Jó, kegyes lélek. Az emelgeti föl a földről, az tartja vissza erőszakkal, hogy a viznek ne rohanjon, az biztatja, ne essék kétségbe, ne átkozódjék: inkább imádkozzék.

„Nem tudok imádkozni!“

A napszámosnő engesztelően mondja, hogy majd ő mondja előtte az imádságot.

„Már imádkoztam. Nem hallja azt meg senki. Oh az uram odavesz! Ugy kiált! Ugy sikolt! És én nem segithetek rajta. Ereszsz engem! Megyek érte magam. Keresek egy csónakot.“

A napszámosnő erőszakkal tartja vissza az asszonyt.

„Mondja kend utánam: Miatyánk Isten!“

A nő két fülére szoritja tenyerét s szemeit lehunyja, hogy ne halljon, ne lásson, a mig imádkozik.

„Amen.“

„Amen.“ — Az imádkozás után szétekint égen és vizen. — „Hát küld-e már valakit segitségül az Isten?“

Már küld .....

Jegyzővé választatván, rendkivüli föltünést keltett lapidáris, erőteljes és szabatos nyelvezetével. Irodalmi becsü jegyzőkönyvei Kölcseyre emlékeztetnek. A törvényszerkesztés ügyességében senki sem multa felül. Ő alapitá meg azon parlamenti szokást: a törvényjavaslatokat indokolással látni el. Az irodalmi és törvényhozási művek közt mindig kiváló helyet fog elfoglalni azon indokolás, a melylyel az irói jogok biztositásáról szóló törvényjavaslatot az országgyülésnek bemutatá. Az alsóháznak Szemere Bertalan volt művészi tekintetben legragyogóbb szónoka, noha nem volt oly elragadó, mint Kossuth, s inkább a meggyőződésre akart hatni, mint a kedélyre. Szónoklatának főbecse és ereje a tárgy alapos és kimeritő földeritésében állt. Hangja, habár nem volt is csengő, de férfias, tisztán érthető és eléggé terjedelmes. Nem gyuladt föl a lelkesedés perczeiben; a szenvedélyek hullámzásait inkább csak hanglejtéssel s arczanak komolyságával vagy derültségével jelezte. Az esküdtszékek, a magánfegyrendszer s a halálbüntetés eltörlése tárgyában tartott beszédei a parlamenti szónoklat s a világirodalom legjobb példányai közé tartoznak. Az ifjabb követek, Deák távollétében, már akkor Szemerét akarták az ellenzék élére állitani; de Szemere látván a régi tekintélyek féltékenységét, nehogy meghasonlást idézzen elő, csakhamar visszavonult s eltérő nézeteit azontul csak a párt magántanácskozmányaiban adta elő.

Szóló hosszasabban vázolja aztán Szemere működését az 1848-iki eseményekig. Mint belügyminiszter Kossuth véleményén volt ugyan a minisztertanácsban, ellenben nem helyeselte annak nyilvános szereplését a parlamentben és sajtóban. Az 1848. évi szept. 11-én tartott titkos képviselőházi ülésben tudta meg a ház, hogy a kormány minden kisérlete a békés kiegyenlitésre meghiusult. A miniszterium fölbomlása megkezdődött. Csak Deák és Szemere ültek a miniszteri padokon. Az előbbi elhagyta helyét, kijelentvén, hogy kész lemondani. Szemere Bertalan ellenben e szavakkal fordult a képviselőkhöz: „Én attól tartok, hogy leköszönvén, nem fog uj miniszterium kineveztetni. Én tehát megtartom a miniszteri tollat, mig vele egy uj miniszterium kinevezését ellenjegyezhetem. Most nehezebb itt ülni, mint elmenni innen; de ez a kötelesség.“ — E nyilatkozat, a mely fölvillanyozá a házat, vezetett azon határozathoz, a mely Kossuth és Szemere kezeibe tevé le a kormány ideiglenes vezetését.

Szónok aztán hosszasabban vázolja Szemere további működését a forradalom alatt. Kormánybiztos volt a felvidéken, rendkivüli erélyes és szigoru, ugy hogy rémuralommal vádolták, de bár kiáltványaiban, melyek egyenkint egy-egy irodalmi remekek e nemben, ritkán hiányzott is a golyó és lőporral való fenyegetés, azt sohasem hajtotta végre. A forradalom alatt kárhoztatta az Ausztriától való elszakadást, de helyeselte azután a köztársaság proklamáltatását, mert nem ezzel, de az elsővel volt elvetve a koczka. Külföldre menekült; egy jobb jövő zálogát akarván abban megőrizni, elrejté a koronát. — Az a következetlenség, hogy Szemere az oktoberi diplomát is szivesen üdvözölte, a hazaszeretet — a szónok szerint — következetességéből eredt; a czélnak áldozatul veté legkedvenczebb eszméit is, mint a hogy a hajós viharban kidobja legdrágább kincseit is, csakhogy a hajót megmenthesse.

Szónok aztán Szemere irodalmi működéséről szólva, bevégzi beszédét e kiváló férfiu azon tragikus sorsának emelkedett jellemzésével, hogy elméje ép akkor borult el, midőn hosszu számüzetés után ismét a haza földére lépett. A honvágy, az epekedés nemzete sorsa fölött, a félreértés maró kinjai, végre anyagi és erkölcsi aggodalmak üldözései megtörték erős szellemét. Jó lesz a csüggedezőknek — végzi szónok — kapcsolatban Szemere Bertalan emlékével szem előtt tartaniok, hogy a szünetelés vagy pillanatnyi hanyatlás a népek életében nem mindig jelenti a nagyobb szabásu reformok bukását. A népeknek is megvan pihenési idejök. De életképes nemzetek csakhamar kibontakoznak a közöny, az apathia dermesztő öléből s ifjult erejükkel annál könnyebben lerázzák magukról az előitéletek, az önző érdekek vagy az erőszak bilincseit, — s küzdelmeik sikerét annál biztosabban meghozza a jövő.

*

Ez élénk tapssal és éljenekkel fogadott emlékbeszéd után **Greguss** Ágost tartott fölolvasást „A szépnek erkölcsi alapjáról“. A sokoldalu tanulmánynyal készült értekezésben fölolvasó az erkölcsi jó fogalmait határozta meg, idézve többek között George Sand azon mondását, hogy „a mi igazán jó, mindig szép, s a mi igazán szép, mindig jó“. A kérdésre tehát: mi a szép, azt mondhatni: a jó.

E megéljenzett értekezés után dr. **Lenhossek** József tartott fölolvasást a „koponya-isméről, különös tekintettel hazánk lakóira“. Fölolvasó, ki nagyobb számu koponya-méréseket eszközölt, mindenekelőtt azt fejtegeté, hogy az agytekervények nagyobb kifejlődése értelemre mutat. Népünknél a koponya viszonyok elég kedvezőek, átalán véve lakosságunk széles és magas homlokokkal bir. Értekező azt állitja, hogy legrégibb korban élt emberek koponyái térfogat tekintetében a maiaktól nem különbözvén, a Darwin-féle fejlődéstannak nincs alapja. Értekező azon óhajtással végzé fölolvasását: bárha népünk koponyaviszonyai a népnevelés minél nagyobb elterjedésével még kedvezőbbekké válnának.

E szintén éljenekkel fogadott fölolvasás után **Lónyay** Menyhért nehány szót intézett még az egybegyültekhez, mire a közülés fél kettőkor véget ért.

*

Két órakor a Hungária fogadóban mintegy hatvan akadémiai tag gyült össze közebédre. Az asztalfőn Csengery Antal foglalt helyet, minthogy gr. Lónyay Menyhért, ki már a közülés alatt gyöngélkedett, nem jelenhetett meg. Az első felköszöntést Csengery Antal mondta a királyi párra. Aztán az elnököket s uj tagokat köszöntötték fel. Sayous Ede magyarul köszöntötte föl Horváth Mihályt, Fogarassyt és Toldyt, mint a magyar történelem, nyelvtudomány és irodalomtörténelem jeleseit. Sayous Edét Pulszky Ferencz köszöntötte föl, Budenz pedig egy jelenlevő finn tudóst, Almberg Antalt éltette.

A hétről.

⊙ A mult hetet szomoruan végeztük. Elvesztettük Izsó Miklóst, a leggeniálisabb magyar szobrászt, ki magyar szellemet tudott önteni a kőbe, s megmutatta, minő művészetet lehet kifejteni a genre-szobrászat ágában. Műtermét számos szakértő és műbarát látogatja, s elragadtatva szólnak nemcsak teljesen elkészült szobrairól, de ama agyagmintákról is, melyekből egész kis muzeum maradt utána. Ott van a „fonó-leány“, a mint a legény elkapja orsóját, a „czigány-Laokoon“, az öreg primás két rajkóval, a czigánykereket vető gyerek és számos más, melyek márványban kifaragva a műremekek közé volnának sorozhatók s ránk nézve kétszeres becsüek, miután az eddig nem ápolt eredeti magyar irány megkezdését látjuk bennök. Izsó ugyanaz volt a szobrászatban, a mi Munkácsi a festészetben, Petőfi a költészetben, Szigligeti a népszinműben, — minden izében magyar. Hagyományának a nemzet számára leendő megszerzésére bizottság alakult, melynek elnöke Türr tábornok.

A mily szomoruan végződött a mult hét, époly szomoruan kezdődött a mostani. Hétfőn vesztettük el Réthy Mihályt, a nemzeti szinház tagját, az eredeti magyar népalakok páratlan személyesitőjét, ki után nagy száma marad a szerepeknek betöltetlenül. Soha olyan „Csikóst,“ olyan „Vén bakancsost,“ „Borbács kortest,“ czigányt, parasztot, sirásót, huszárt nem látunk többé a nemzeti szinpadon, mint ő volt. S a minő volt a szinpadon, olyan volt az életben is. Köteteket tenne adomáinak, csinyjeinek leirása, ha valaki összegyüjtené. Szegény öreg, most már ő is ott van az elköltözött régi pályatársak között, kiknek helye a nemzeti szinpadon ma is betöltetlenül áll.

De volt a mult hétnek örvendetes eseménye is. Még pedig országos. Vegye csak kezébe valaki a hivatalos ujságot s megtalálja benne az — esőzések hivatalos sorozatát. Ezek a „hivatalos esőzések“ bizony nagyon rá fértek erre a szegény országra, mely a kedvezőtlen időjárást az elmult évek alatt nagyon is megsinylette. Ez év örvendetes fordulattal biztat, s ugy látszik, nagyon indokolt volt a kormány előterjesztése a mult országgyülés végén, hogy a vasutak közlekedési eszközeinek szaporitására kölcsön veendő fel. Ha valami véletlen csapás közbe nem jő, lesz mit kivinnünk külföldre s akkor talán majd csak abból is kerül valami hozzánk, a mi most nálunk oly ritka madár: a pénzből tudniillik. Annyi bizonyos, hogy azokra az esőkre is elmondhatta volna a gróf Károlyi bérese, mikor a bécsi világkiállitás értékét kérdezték tőle: „sokat érhet az, uram, — de annyit még se, mint egy csendes májusi eső n á l u n k.“

Irodalom és művészet.

— **Jókai Mórnak** „A Balaton vőlegényei“ czimü elbeszélését, melyet szerzője egyenesen a „Vasárnapi Ujság“ számára irt, s melyet lapunk mult számában kezdtünk meg s a maiban befejezünk, — a Berlinben megjelenő „Bazar“ is közli német forditásban, Jankó Jánosnak mai számunkban közölt rajzával együtt. Az ünnepelt szerző igéretét birjuk, hogy lapunkat ezentul többször is fölkeresi nagybecsü közleményeivel.

— **Izsó hátrahagyott művei.** A jeles szobrász műtermében, mely a lövölde mögött fekszik, még minden érintetlenül ugy áll, a hogy a művész azt elrendezte s mindörökre elhagyta. A tetőzet üveglapjáról beáradó világosság félig kész művekre, mintákra, s több tanulmánydolgozatra hinti el sugarát. Az első teremben láthatók: Dugonics András gypszöntvényü mellszobra két példányban, ugyancsak Dugonics egész alaku szobrai kis mintázatokban, Zrinyi Ilona gypszmellszobra, melyet Izsó a muzeum számára készitett, de melyet a kormány szakértői nem fogadtak el, Zrinyi Miklós, a költő (melynek márványkidolgozása a nemzeti muzeumban látható), Egressy Gábor gyönyörüen sikerült mellszobrának gypszmásolata, továbbá Petőfi mintaszobra, mely azonban nincs teljesen bevégezve. A „fonóházi jelenet“, Izsó e gyönyörü genre-szobra, több mintázatban látható. Különösen érdekes köztük egy agyagmintázat, mely után Izsó e jelenetet márványba akarta kidolgozni. A másik szobában több apró minta látható. Van olyan is, mely egészen be van fejezve. Ilyen: a „részeg kortes,“ a „házaló zsidó“, „Patikárus Ferkó“ és az Izsó által „czigány Laokoon“-nak nevezett csoportozat. E kis mintázatok közt látható Izsó első „Petőfi“-je is, a mint jobb karját ég felé emelve a „Talpra magyar“-t szavalja; továbbá a „mulató juhász“ több mintázata, egy „ételt vivő parasztasszony“ s a „szegény anya“ czimü kedves kis szobor, melyet a művész Nyilas Samu következő pár sora után készitett (saját kéziratában van a szobor mellé téve egy kis darab papiron):

Bizó hitnek, váró reménynek
Csüggedt szivében ad helyet,
Aztán fölébredt gyermekének
Nyujt tápláló anyatejet
És földerül, felejti, hogy szegény,
Tekintetét nyugtatva gyermekén.

E kisebb mintázatok és tanulmánydolgozatok közt van egy teljesen bevégzett, szép mellszobor, melyre Izsó szerfelett büszke volt. Ez az Arany János mellszobra, magyarországi (szárhegyi) márványból készitve. Méltó lenne — mondja a „Főv. Lapok“, melyből e sorokat átvettük, — hogy e szép márványszobrot az akadémia szerezné meg magának, mint a jelenleg élő legnagyobb magyar költő s egyuttal akadémiai főtitkár mellszobrát. — A D u g o n i c s - s z o b r o t Izsó mintázata szerint H u s z á r tehetséges fiatal szobrász fogja elkésziteni, ugyanaz, ki az Eötvös-szobor elkészitésével is megbizatott. Ő a még hátralevő munkálatot Izsó emléke iránti tiszteletből és az özvegy sorsa iránti tekintetből ingyen ajánlkozott teljesiteni.

— **Madách Imre** összes munkáinak kiadásijogát, megvette az „Athenaeum“, s őszszel 3 kötetben fogja kiadni. Az „Ember tragédiájá“-n kivül a tartalmat lyrai költemények, (nagyobb részük

**

ismeretlen,) három drámai munka, (egyiknek hőse Mózes) és vegyes prózai munkák: széptani és ékesszólási dolgozatok fogják képezni.

— **„Az egyetemes müvelődéstörténelem vázlata“** jelent meg György Aladártól, Aigner Lajos kiadásában. Nehéz feladat, s ezt a szerző sem titkolta el magától, ily szük téren, mintegy 190 lapon, az egyetemes mivelődéstörténelemnek bármily rövid vázlatát, az emberiséget vezérlő uralkodó eszmék fejlődését, korszakait, történelmét, csak valamennyire is világosan s kimeritőleg adni. A szerző feladatának nehézségét nevelte a különleges czél, melyet müvének elejébe tüzött: hogy az a kisdedóvókat s gyermekkertésznőket képző intézetben tan- és kézi könyvül szolgáljon. E kettős nehézségnek tulajdonithatjuk, hogy a könyv nem sikerült annyira, mint szerzője nagy olvasottságától s képzettségétől telt volna, ha egyfelöl a rövidségre nem kénytelen annyira nézni és sok dolgot, a mit igy csak odavet, a mi pedig, kivált a közönségesen elfogadott elméletekkel s fölfogással szemben, nagyon is megkivánta volna a bővebb kifejtést, részletesebben indokolhat; s ha másfelöl nem egy — aránylag korlátolt körben mozgó tanulócsoportot, hanem az egész mivelt közönséget tarthatja szem előtt. — Részünkről örvendünk, ha ez, irodalmunkban még ugyszólván egészen uj tudomány is önálló földolgozóra akad; de jobban szeretnők, ha először a szélesebb s miveltebb olvasókör számára való fejtegető s bizonyitó tárgyalást vehetnők s azután a czélszerüen készült kompendiumot. A szerző megforditotta a sorrendet. Ohajtjuk, hogy mielőbb adja a nagyobb müvet e vázlat után; s ha elméleteivel nem érthetünk is majd mindenben egyet, nyereségnek fogjuk tartani irodalmunkra nézve, ha a mivelődéstörténelem s az uralkodó eszmek és irányok tüzetesen fejtegettetnek és vitattatnak valahára nálunk is. A jelen könyvet is ajánljuk, nemcsak a kiknek egyenesen szánva van, hanem az egész mivelt közönség figyelmébe. — A kissé nagyon is szerény kiállitasu, szürke papiru s nyomásu könyv ára 1 frt 20 kr.

— **Hirlapirodalom.** Jun. 15-én uj nagy napilap indul meg „Kelet Népe“ czim alatt Kállay Benő fővezérlete alatt, mint a jobboldali ellenzék közlönye. A „Közérdek“ és „Magyar Politika“ egyesülni fognak ez uj lappal. A „Kelet Népe“ szerkesztését a legkiválóbb magyar publiczisták egyike, Halász Imre vállalta el. — Nagy-Váradon Rádl Ödön „Jövő“ czimü lapot indit, mely a jobboldali ellenzek közlönye leend. A „Bihar“ czimü nagyváradi lap pedig, mely eddig a 48-as párt közlönye volt, f. hó elsejétől, mint a szabadelvü párt organuma jelenik meg. A lap vezetését Tokody Ágoston vette át. — A „Szegedi Közlöny“ megszünt.

— **Röpirat.** „A józan magyar néphez“ czimmel Palásti Sándor, az „Ellenőr“ munkatársa, röpiratot adott ki (ára 15 kr,) s arra inti a népet, hogy a választásoknál óvakodjék a szélső pártoktól s válaszszon „szabadelvü“-eket.

— **Molnár György,** a nemzeti szinház tagja, előfizetési fölhivást bocsátott ki ily czimü művére: „A szinpad és titkai“. 25 éves szinészi és szinigazgatói pályáján tett tapasztalatait akarja e muveben megismertetni a közönséggel. A könyv junius 10-én jelenik meg. Előfizetesi ára 1 frt. Az előfizetési összegek Müller Gyula könyvkiadó-hivatalába, Budapest, czukor-utcza 2-dik szám alá küldendők.

— **Nemzeti szinház.** Hauck Minnie k. a. szombaton tartotta búcsúelőadását a „Mignon“-ban, mely egyik legjobb szerepe. A szinház nagy közönseggel telt meg, mely kihivással, tapssal és virágokkal tüntette ki a búcsúzó müvesznőt, ki tőlünk Bécsbe ment vendégszerepelni. — Bulyovszky Lilla asszony multkori föllépése jövedelméből 250 forintot a pesti jótékony nőegylet elnökének küldött át, százat pedig a Tisza Kálmánné elnöklete alatt álló országos kisdedvédegyletnek. A nemzeti szinház igazgatósága hirszerint Bulyovszkyné asszonyt a szinház állando tagjának törekszik megnyerni. — Kedden a „Lucia“ czimü dalmüben egy franczia énekesnő, Hamakers Bernadine k. a. mutatta be magát először a szimszerepben. Hamakers k. a., ki primadonna a brüsszeli operánál, előnyös szinpadi alakkal bir s nagy elegancziával mozog a szinpadon. Hangja eleggé csengő és üde s éneke könnyü, de játékaban keves a drámaiság. Mellette Ellinger tünt ki Edgár szerepében. — A nemzeti szinház igazgatósága meghatalmazottat küldött közelebb Bécsbe, hogy Verdit, a nagy zeneszerzőt, világhirü „Requiem“-jének, az azt Bécsben előadó európai hirü művészek közremüködésével s a szerző személyes vezetése mellett a nemzeti szinházban leendő előadásra megnyerje. Remélhető, hogy ez alkalommal a „Requiem“-ben működő művészek és művésznőkkel Verdinek a nemzeti szinházban nagy sikerrel előadott „Aidá“-ja is szinre fog kerülni legalább egyszer. — Tóth Edének a nemzeti szinházban tartós hatással előadott „Falu rossza“ czimü népszinművét Sturm Albert németre forditotta. Az őszszel e darab a bécsi Karl-szinházban fog szinre kerülni. A forditást, kivált a népdalokat, igen sikerülteknek mondják.

— **A budai szinkörben** Temesváry Lajos társulata május hó 29-én tartotta első előadását, szinre hozva a „Házassági készlet“ czimü, németből forditott vigjátékot s a „Szép Galathea“ czimü operettet. Az előbbi gyönge darab, melynek Siposné asszony és Timár sikerült játéka tudott csak némi érdeket kölcsönözni. Az operetteben Gerecsné élénk tetszést keltett. Másnap a „Háromcsőrü kacsa“ került szinre, sikerült előadással. Kneiselnek „A tiszteletes keservei“ czimü bohózata, melyben sok drastikum van, három izben adatott elő, csekélyszámu közönség előtt. A társulatnak sok derek tagja van, ugyhogy Temesváry vállalata — főleg ha jobb s ujabb darabokat fognak előadatni — méltó a közönség pártfogására.

Közintézetek, egyletek.

— **A magyar tud. akadémia** havi ülése május 31-én tartatott meg. Először a Nádasdy-féle költői pályázatra (költői elbeszélésre 200 arany) beérkezett pályamüveket mutatták be. Összesen kettő érkezett be, s ezek közül is egyiket lényeges formahibák miatt nem bocsáthatják a pályázathoz. A másik — s ekkép egyetlennek maradt — pályaműczime: „A sabáczieskü“. Ezután Télfy Iván levelező tag ily czimü fölolvasást tartott: „Aeschylos drámái és élete“. Télfy többek között tiltakozott az ellen, mintha ama régi görög irónak (Athenaeosnak) igaza volna, ki azt mondá Aeschylosról, hogy „nagy költő volt ugyan, de öntudatlanul irt szép dolgokat, mert nagyobbára részeg volt“. Themistokles azt mondja egy levelében a nagy görög költőről, hogy egész életében mindvégig józan s mértékletes volt. Ezután még Joannovics György lev. tag „az ikes igeragozásról“ czimü értekezését olvasta föl.

— **A Kisfaludy-társaság** junius 2-án tartotta havi ülését, Gyulai Pál elnöklete alatt. Elsőnek Henszlmann Imre olvasott föl „Leonardo de Vinci“-ről, e sokoldalu, lángelméjü férfiuról, ki a festészet, épitészet, gépészetben s a természettudományok különböző nemeiben egyaránt kitünő volt. Henszlmann nem fejezhette be értekezését, melyet a társaság legközelebbi ülésén fog folytatni. Utána P. Szathmáry Károly tartott müvelődés-történeti fölolvasást „A társadalom ujjászületéséről a középkorban“, vázolva a középkor vallásos intézményeit, hübérrendszert, a nők kultuszát, a lovagvilág életét és szokásait stb. A tetszéssel fogadott fölolvasás után Gyulai Pál „Egy fiatal leányhoz“ czimü érzelemteljes költeményét olvasta föl, melyből mutatványképen közöljük a következő két versszakot:

Vágytál, hittél és szerettél,
Egy hő érzés rabja lettél,
Edes álom ringatott.
Im most álmod szertefoszlott,
Hit, reménység ködbe oszlott,
S csak egy köny, mi fénylik ott.

Nem vagy első a világon,
Kit megejtett csalfa álom,
Kit megsebzett csalfa sziv,
Régi törvény már felettünk:
Szenvednünk kell, ha szerettünk,
Örömünk csak búra hiv.

Gyulai után Dalmady Győző olvasta föl „Apám koporsójánál“ czimü uj költeményét, melyet lapunk közelebbi számában közölni fogunk. Végül Greguss Ágost mutatta be Gáspár Imre „Emlék“ czimü versét. Azután a folyó ügyek kerültek napirendre. Az elnöklő Gyulai Pál bejelentette, hogy Kisfaludy Károly ama nagy szobrát, melyet Ferenczy készitett, s mely huszonöt éve van a muzeum birtokában, a jövő héten fel fogják állitani a muzeum kertjében, a társaság költségén. Greguss Ágost bemutatta azt az elsőrendü kitüntetést: a haladási érmet, melyet a társaság a világtárlaton kapott kiadványaiért. Az andódi Czuczor-ünnepélyen a társaságot vasárnap Gyulai Pál másodelnök, Szász Károly és Dalmady Győző képviselik. Puky József Moliére-forditását: „Sganarelle csinyei“-t kiadásra méltónak nyilvánitották.

— **A magyar történelmi társulat** csütörtöki ülésében elnök bejelenti, hogy az idei nyitrai kiránduláson szeptemberben 25 tag fog részt venni, gróf Mikó Imre elnöklete alatt. A társulat továbbá örömmel vette tudomásul, hogy Gömörmegye közgyülése meghivta 1876-ra a társulatot a szokott kirándulásra. Gömörmegye ősi városai kétségkivül gazdag anyagot fognának szolgáltatni levéltáraikban a tudományos történeti buvárlatoknak. A társulat örömest fogadta el a meghivást — Ezután következtek a j elentések. Thaly Kálmán fölolvasta Révész Imre jelentését a zürichi Heidekker-féle levelekről. A tizenhetedik század végén gályarabságból kiszabadult s Zürichbe menekült magyar protestáns lelkészektől valók, kik a levelekben megköszönik Heidekker vendégszeretetét, melylyel az üldözött magyarokat pártfogásába vette és ügyüket erélyesen védelmezte. A levelek többnyire másolatok; néhány becses életrajzi adatot tartalmaznak. — Ezután Thaly a maga részéről is tett jelentést a kecskeméti Jerney-féle okmány-gyüjteményről, melyet közelebb vizsgált át s mely 25 kötetben nehány érdekes oklevelet tartalmaz. Nyelvészeti tekintetben például érdekes, hogy Zala-, Vas- és gyakran Hontmegye is már a 16-dik században magyarul leveleztek a fejedelem közegeivel. — Thaly után még Deák Farkas, Kandra, Kabos és Römer Flóris adtak elő rövidebb jelentéseket.

— **Jogtudományi társulat.** Majláth György országbiró kezdeményezése folytán jogtudományi társulat van keletkezőben, mely azon alapon szervezkednék, mint szépirodalmi téren a Kisfaludy-társaság. E társulat czélja, hogy az átalános s hazai jogtörténelmi buvárlatokon kivül jelen jogviszonyaink tüzetes tanulmányozásával s birálatával foglalkozzék; törvénykezésünk reformjára nézve gyakorlati javaslatokkal lépjen fel s azoknak minél alaposabb megvitatását eszközölje. Ez ügyben Majláth György elnöklete alatt már értekezlet is tartatott, s a társulat alapszabályainak kidolgozásával dr. Dárday Sándor, a „Jogtudományi Közlöny“ szerkesztője bizatott meg.

Mi ujság?

— **A képviselőválasztási mozgalmak** élénken megindultak már országszerte. A fővárosban rendesen minden ünnepnapra rendeztetik egyegy pártgyülés. Igen érdekesnek igérkezik a választási mozgalom a pesti Józsefvárosban, hol a választó polgárok tekintélyes része Jókai Mórt léptette föl jelöltjeül az eddigi képviselő Steiger Gyula ellenében. A Terézvárosban Horn és Falk pályáznak. Radocza a volt képviselő visszalépett, s azt ajánlta pártjának, hogy az azelőtti terézvárosi képviselők valamelyikét, Gorovét vagy Jókait léptessék föl. Miután Jókai a Józsefvárosban jelölt, Gorovenak pedig már két biztos kerülete is van, s igy valószinüleg nem fogadja el a jelöltséget: a Radoczapártiak most Falk Miksa nevét tüzték zászlajukra az ujabban föllépett Horn Edével szemben.

— **Rudolf trónörökös** komáromi időzéséről következőket irják: A trónörökös megérkezését sok készülődés és két udvari kocsi előzte meg. A főherczeg vasárnap ½2 órakor érkezett meg. Baumgarten várparancsnok, több tábornok és főtiszt, valamint a megyei főispán és a polgármester fogadták. Kisérte Röszler alezredes, ki a taktikában tanitá, és az udvari személyzet több tagja. Utazásának czélja kettős; először: mint a Rudolf koronaherczeg (19-ik) ezred tulajdonosa, azt vevé át; másodszor a várat nézte meg taktikai és erődités tanulmányai kiegészitése végett. Vasárnap ebédet adott, melyre polgári részről a főispán, a polgármester s a törvényszéki elnök voltak hivatalosak. Hétfőn a trónörökös a várat nézte meg, kedden pedig nagy szemlét tartott a helyőrség fölött. Visszautazása szerdán történt. A polgárság élénk éljenzéssel fogadta mindenütt; de ünnepélyes fogadás fensőbb kivánatra, elmaradt. A koronaörökös szerény, rokonszenves megjelenése mindenütt a legjobb benyomást teszi.

HIRDETÉSEK.

Klimatikus gyógyhely és hidegvizgyógyintézet
TÁTRA-FÜRED (Schmecks)
(Idény-megnyitás május 20-án)

1 órányi távolságban a ***poprád-felkai*** állomástól (kassa-oderbergi vasut) a központi Kárpátokban, 3280' t. f. magasságban, vadregényes vidéken, s ősi fenyveserdő közepette fekszik. Éjszaknak védett, déli oldal pedig nyitott szélcsend. Tiszta havasi gyanta levegő, szép alpesi virány.

Gyógyeszközök: hidegviz gyógymód az eddigi intézetekben s a mult idény alatt megnyitott uj gyógyházban szigoruan hydrotherapeuticus elvek szerinti eljárással, ***forrás-gyógykezelés*** (vasas, kénes és tisztán szénsavas viz), ***ásványos és törpefenyő fürdők, inhaláczió, savó és villanyos gyógymód.***

A **gyógyeszközök** sikerrel használtatnak: agyi és gerinczagyi bántalmaknál, szélhüdéseknél, idegbetegségeknél a hysteria és melancholia eseteiben, vérkeringési zavaroknál, szivbajnál, vértorlódás, kezdődő tüdőbaj, vérszegénység, sápkórnál, gyomor-, máj-, lép-, vese-, hólyag- és méhbajoknál, folyás-, váltoláz- és utóbajainál, bújakór-, csúz, köszvény, görvélynél, általános gyengeségnél stb. Különösen ajánlható **utógyógymódul Karlsbad, Marienbad, Ems és Franzenzbad** után — **Legtüneti viszonyok**: tavasz határozott jellegü, szép, erős növényzeti fejlődéssel, a fenyvesek balzsamos illatú kigőzölgésének legelevenebb kifejtésével. Nyár, mérsékelten meleg, 15—22 R. foknyi déli hő mérsékkel; reggeli és esteli hőmérsék 8—12°, a miér is melegebb felöltők elhozatala ajánltatik, melyek azonban 8—9 óra táján már is feleslegessé válnak. **Ősz** nagyobbára állandóan derült.

A vendégek **szórakozására** szolgálnak: szép sétányok az erdőben, nagyobb kirándulások lóháton és kocsin, vadászat zerge és nagy vadra, pisztráng-halászat, gyógyterem zongorával, kávéház több rendbeli ujságokkal, magyar és német könyvtár, kitünő zenekar (Radics), táncz vigalom, hangerseny tombola.

A fürdővendégek **kényelmere** egy távirda- és egy posta-állomás szolgál; továbbá dohány, szivar és különlegességek raktára. Mind ez a fürdőhelyiségben.

Az előidényben (julius 1-ig) tetemesen leszállitott árak. — Ezen idényben teljes ellátás (lakás és élelem) fél hóra 30 forint.

Mint fürdőorvos továbbra is **Dr. Szontagh Miklós** ur működend. Lakása télen Nizzán, rue Giofredo 12.

Fáradságunknak sikerült a fürdőigazgatóságra **T. Döller Antal** nyug. őrnagy urat megnyerni.

Tudakozások e czimen kéretnek: **„Fürdőigazgatóság Tátra-Füreden."**

A borszd-miskolczi gőzmalomtársaság, mint Tátra-Füred jelenlegi tulajdonosa, ezennel a n. é. törzsvendégeket, kéjutazókat betegeket stb. azon biztositással hivja meg fürdőhelye látogatására, miszerint sem fáradságot, sem költséget nem kimélend vendégei kivánalmait minden irányban kielégiteni.

A borsod-miskolczi gőzmalom-társaság:
Radvány István, igazgató.

A »FRANKLIN-TÁRSULAT« magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budapesten, egyetem-utcza 4-dik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

KERTÉSZET KÉZIKÖNYVE.

TÜZETES UTASITÁS
A KONYHAKERTÉSZET, VIRÁGMIVELÉS
ÉS
GYÜMÖLCSTENYÉSZTÉS KÖRÉBEN.

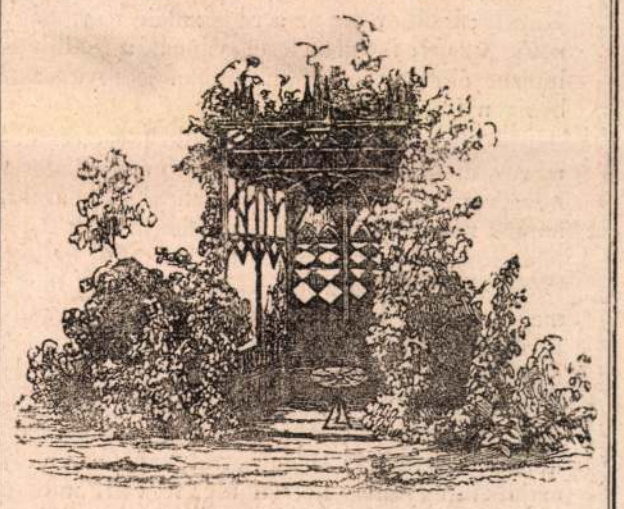

A legujabb kutfők után irta **GALGÓCZI KÁROLY.**

Átnézte és jegyzetekkel bővitette **Dr. FARKAS MIHALY.**

(8-rét, 285 lap.)

Ára füzve 80 krajczár.

Második bővitett kiadás.

Coca-készitmények P. o. f. Dr. Sampson's

évek során at bebizonyult, gyógyit gyorsan és sikerrel betegségeket

a lélekzeti szerveknek (I. sz. lapdacs),

az emésztési szerveknek (II. sz. lapdacs és bor),

az idegrendszer és gyöngeségeket (III. sz. lapdacs és coca-borsz.)

Egy doboz v. üveg ára 2 ft.

Kimeritő felvilágositás ingyen s bérmentve a „szerecsen"-hez czimzett gyógytár által **Mainzban. Raktárak Pesten: Török J.**, gyógyszer., foraktár Magyarországra nézve. **Temesváron: Pecher J.**, gyógyszer **Prágában: Fürst József**, gyógyszer. **Bécsben: Haubner Ede** angyal-gyógytár, H. f. 6, főraktár Ausztriára nézve. 447

A **„Franklin-Társulat"** kiadó-hivatalában (Budapest, egyetem-utcza 4. sz.) megrendelhető a

Legolcsóbb magyar politikai napilap.
NEMZETI HIRLAP
czimü politikai napilap.

A „NEMZETI HIRLAP" hetenként hatszor, reggel, egy középnagyságu iven, hétfőn délután pedig féliven, tehát mindennap megjelen.

Tárgyalja a politikai napi kérdéseket rövid, velős, népszerüen tartott vezérczikkekben és kisebb közleményekben. Itt megtalálja az olvasó a törvényhozás üléseiről, bizottságok, szakbizottságok, pártclubok tanácskozásairól rövid, de kimeritő tudósitásokat, távirati és ujdonsági rovatában a legujabb hireket.

Kiváló figyelmet fordit a vidék fontosabb eseményeire; tudományos és közhasznu intézetek és egyletek tevékenységére, s ezekről lehető gyorsan értesiti olvasóit.

Tárczájában a hazai és külföldi irodalom, művészet és társasélet nevezetesebb jelenségeit ismerteti.

Napi olvasmányul egy-egy érdekes forditott vagy eredeti regénynyel szolgál. Naponként közli a fővárosi szinházak szinlapjátegyéb hasonnemü tudnivalókkal együtt.

Előfizetési föltételek.
Postán küldve vagy Budapesten házhoz hordva:

Egy évre	14 frt	— kr.
Félévre	7 „	— „
Negyedévre	3 „	50 „
Egy hóra	1 „	20 „

Revolverek
köve kező
kitünő nemeit:

		Caliber 7 m/m	9 m/m	12 m/m
Hatlövetü Lefaucheux marokrevolver	frt	6.50	9.—	—.—
„ Mignon zsebbeli revolver, sima,	„	7.50	—.—	—.—
„ „ „ diszesen vésett	„	9.—	—.—	—.—
Lefaucheux revolverek.				
Hatlövetü simák, vont csővel	frt	8.—	10.—	12.—
„ egyszerüen vésett, vont csővel	„	10.—	12.—	14.—
„ diszesebben vésett és berakott nemei	„	15—20	17—24	19—28
Szilárd, sima, tizlövetü	„	22.50	25.—	—.—
Készen töltött töltények száza	„	2.50	3.—	3.50
Lancaster (középen gyuló) revolverek.				
Hatlövetü sima, szilard készitmeny	frt	15.—	18 —	22.—
„ finomabb kiállitásuak, vésve	„	16—20	20—26	24—30
Készen töltött tölt nyek száza	„	4.—	4.50	5.—

Szabályszerü gyalogsági revolver, gyalogsági tiszt számára frt 26.—, szintén ilyen lovassági tisztnek frt 27.—, közlegénynek frt 25.—.

Töltények száza a gyalogsági tiszt-revolverhez frt 6.50, a lovassági revolverhez frt 6.—.

Werndl hátu töltő vont ismétlő vadolyófegyverét medve, vadkan, szarvas, tulok s egyéb nagy vad vadászatara, nyolcz egy zérre berakható s egy negyed percz alatt elsüthető tölténynyel. Hossza 4'', sulya 6½ font, ára frt 52.—, szuronynyal frt 60.—

Vadászfegyvereket, Lefaucheux es Lancaster-töltényeket, s a vadászat minden egyéb kellékeit, melyekről bermentve szolgálnak rajzokkal ellátott árjegyzékkel, ajanlják

KERTÉSZ és EISERT Budapesten, Dorottya utcza 2

Irásbeli megbizások utánvét mellett gyorsan eszközöltetnek.

Szöges kézi és emelőcsiga-cséplőgépeket
kizáró agosan készit
Umrath és Társa
mezőgazdasági gépgyár- és vas-öntődéje
Prágában.

Ismét eladók eladási illetékben részesülnek.

Mindazoknak, kik **UMRATH és TÁRSÁHOZ PRÁGÁBA** levél utján fordulnak, az összes gépek rajzait és leirását, valamint az azokról **bizonyitványokat** magában foglaló **gyári árjegyzék ingyen** és **bérmentve** megküldetik.

A „Franklin-Társulat"
magy. irod. intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és kapható:

A bölcsészeti jogtudomány történelme.
Kiegészitésül Schilling természetjogi művéhez.

Irta
Dr. WERNER RUDOLF,
kassai jogakadémiai tanár.

Ára füzve 1 forint 50 kr.

Darvasy Károly
zöldfa-utcza 7. sz.
ajánlja kellően felszerelt üzletét
kocsizó, lovagló,
vadász-
és
utazó-szerekből.

Valamint ezen szakmába vágó különleges megrendeléseket, úgy ***javitásokat*** is a legpontosabban és legrövidebb idő alatt ***kiválóan jutányos árakért*** eszközlendi. 826

Dr. Pattison-féle
köszvény-gyapot
azonnal enyhit és gyorsan gyógyit mindennemü
köszvényt és csúzt
mint: arcz-, mell-, nyak- és fogfájást, fej-, kéz- és térdköszvényt, tagszaggatást, hát és derék fájdalmat.

Egész csomagban 70 kr. és félcsomagban 40 krért kapható:

Török József gyógysz. **Pest**, király-utcza 7. sz. — Bokan A. **Arad**, szerb-utca 1. sz. — Heinrici F. **Pozsony**, — Pecher J. E. gyógysz. **Temesvár.**

634

és lelkiismeretesen eljárni igérkezik. Vidékiek számára, honnan minden csekélységért a fővárosba rándulni nem lehet, valóban hasznos és czélszerü vállalkozás, kivált olcsósága miatt, a mennyiben minden megbizás dija, ha az egyszeri járással elintézhető, csak egy forint. Minden további ut szintén egy forinttal dijazandó. A megbizások a dij előleges beküldése mellett, Egervári Potemkin neve alatt dohány-utcza 12. sz. a. intézendők. Az ügynökség hatóságilag van engedélyezve.

— **Izgalmas jelenet.** Korizmics Lászlót, az orsz. gazd. egylet elnökét, május 28-dikán déli 2 órakor, a mint a földhitelintézetből hazatérőben volt, az Erzsébet-téren egy ember megtámadta, s piszolylyal rá lőtt, de a golyó csak felső ruháját surolta. A tettest elfogták. Neve Filaky Károly; több év óta az a rögeszméje volt, hogy neki bizonyos követelései vannak a földhitelintézet ellen, s ezt röpiratokban is igyekezett bebizonyitani.

— **Salvi Pál utja** meghiusult lovának lábmerevedtsége miatt, mely a mosonyi baleset következménye volt. Salvi Nancyban maradt, honnét május 22-én nem folytathatta utját Páris felé, hová már másnap délelőtt 10 órakor kellett volna érkeznie. Az ut, annak daczára, hogy meghiusult, bebizonyitotta a magyar ló rendkivüli szivósságát. Mig az angol „Caradoc", melyen Zubovics lovagolt, 15 nap alatt tette meg a bécs-párisi utat, addig Salvi Radamantjával 14 nap alatt, tehát egy nappal kevesebb idő alatt tette ezt Budapestről Nancyba, mely majdnem ugyanoly hosszu utat tesz ki, mint a bécs-párisi ut. Másfelől azonban az is kitünt, hogy Zubovics jobban értett lova gondozásához, mint kevésbbé szerencsés utódja.

— **Drága ló.** Százötvenezer frankért vette meg a mult héten Párisban báró Rothschild a hirhedett „Royard" nevü 5 éves ményt, mely 1873-ban Párisban a nagy dijat nyerte el. A drága ló volt gazdájának különféle versenyeken 340,875 frank nyereséget hozott be. A szép állatot tenyésztésre használják és csak később fog ismét versenyre bocsáttatni.

— **A tüzhányók Island szigetén** emberemlékezetet meghaladó módon öntik a lávát és hamut. A szegény nép, mely tejelő marhái után tengeti magát, most kénytelen százados fészkét odahagyva, egy jobb otthon után tekinteni, hol barmainak legelője lesz. E jelenség a tudományos világ figyelmét nagy mértékben fölköltötte, s koppenhágai hirek szerint egy egész expediczio szándékozik az érdeklett helyekre vonulni, hogy a tüzhányók háborgását közvetlenül szemlélhessék.

— **Halottak elégetése.** Siemens drezdai tanár a fővárosi hatóságnak közelebb tervet nyujtott be, mely szerint a halottak elégetése Budapesten kötelezőleg volna behozandó; Siemens ur azt kivánta, hogy neki próbatétre egy emberi holttestet engedjenek át. Az egészségügyi bizottság tárgyalta ez ajánlatot és odanyilatkozott, hogy a halottak elégetése ellen elvben nincs kifogása, de a törvényhatóság nem illetékes annak kötelező behozatalára. A bizottság ajánlja, hogy tegyenek kisérletet, de előbb állati hullával és csak azután emberi holttesttel és olyformán, hogy e kisérlettétel a városnak semmiféle költséget se okozzon.

— **Chinai gyász.** Chinai lapok szerint a kormány, minthogy igen nagy azok száma, kik a nemrég elhunyt chinai császárért saját emberségükből nem viselnek gyászt, elhatározta, hogy ezeket nádpálczákkal fogja kényszeriteni kedves és felejthetlen uralkodójuk iránti mély fájdalmuk külső kifejezésére. Igy természetesen, a fájdalom, mit az uralkodó halála előidézett, kettős lesz.

— **Hordók égetett anyagból.** Cementből készült hordók egy idő óta már vannak használatban és alkalmasaknak találtattak. Egy würtembergi téglagyáros a mult őszkor pinczéjében 3 hordót belül fényezett, égetett kövekből helyezett el, körülbelől 15 akónyit összesen és gyümölcs musttal megtöltötte. Kitünő karban és kristály tisztán van fentartva, s feddhetlen jó izünek találtatott. Az ily hordók rendkivül tartósak és nedves avagy vizes pinczékbe, hol még tölgyhordók is rövid idő alatt tönkre mennek, alkalmasak, s egyéb kitünő sajátságuk mellett olcsók is.

Halálozások.

Izsó Miklós, kitünő szobrászunk, kinek „Busuló juhász"-a a nemzeti muzeumban, Csokonay szobra Debreczenben, s összes kész és tervezett művei mind a magyar müvészet emelkedésére mutattak és szolgáltak, f. hó 28-án elhunyt Budapesten, 45 éves korában. A makacs tüdőbaj, melylyel hosszabb idő óta küzdött, s mely a Petőfi-szobor nagy mintájának teljes befejezésében is meggátolta, végre is erőt vett Izsó hatalmas szervezetén, s az élte delén állott művész kezéből épen akkor esett ki a véső, midőn kiváló tehetségei érvényesitésére már tágabb tér kinálkozott, s a nemzet mindegyre többet várt alkotásaitól. Olvasoink több művének rajzát is ismerik lapunkból is, s bizonyára velünk együtt érzik a veszteséget, mely e kiválólag magyar felfogásu szobrász elhunytában érte hazai művészetünket.

Elhunytak még: Dr. Rohrbach Kálmán, a vegyészet tudora, hites gyógyszerész, Than Károly egyetemi tanár tanitványa és tanársegéde, a legszebb reményekre jogositó fiatal emberek egyike, f. hó 22-én Budapesten, alig 24 éves korában. — Ifj. Imreh Farkas, m. kir. államvasuti számtiszt, jeles tehetségü ifju, 28 éves korában, Budapesten. — Fülei Cs. István nyugalmazott erdélyi kir. főkormányszéki tanácsos, széles körben köztiszteletben álló férfi, s kitünő pomologus, élete 78-ik évében Kolozsvártt. — Bogyay Géza pápai plébános s szentszéki ülnök, jeles képzettségü fiatal pap, ki Petendi Géza név alatt az irodalom terén is müködött, Pápán, 38 éves korában. — Szopkó János, Szepes-Szombat derék evang. lelkésze 65 éves korában. — Fabó Schmidel Sándor 1848—49-diki honvédfőhadnagy, Budapesten. — Weisz János kitünő szorgalmu betüszedő, ki az előbbi Heckenast- s jelenlegi Franklin-társulati nyomdának 33 éven át volt derék munkása, 57 éves korában Budapesten; ő szedte Petőfi „Talpra magyar"-ját is diktálás után 1848. márczius 15-én. — Eperjessy Vilma, Eperjessy Kálmánnak, a „Jelenkor" munkatársának nővére, f. hó 17-kén 19 éves korában. — Rogits szül. Mamutics Angya asszony Szabadkán hunyt el, mult hó 20-án 120 éves korában. A boldogult, ki 1755 márczius havában született, ezidőszerint tán Magyarország legkorosabb lakosa volt. Mindig a legjobb egészségnek örvendett, késő koráig dolgozgatott, s csak nehány nappal halála elő betegedett meg.

Harkályi Kövess Arnold cs. k. vezérőrnagy, a tábornoki kar egyik legképzettebb tagja, f. hó 17-én hunyt el Bécsben alig fél évi elmebetegség után — Sellenyi József nagy tehetségü osztrák festő, ki Miksa főherczeg fölhivására a „Novara"-expediczióval körülhajózta a földet, mely utjáról kitünő rajzokat és vizfestményeket készitett, f. hó 22-én hunyt el 51 éves korában az inzersdorfi magántébolydában.

Szerkesztői mondanivaló.

— **Munkács.** Sz. S. Levele humoros akar lenni, de nem sikerül. Versei valamivel jobbak, de mégsem közölhetők. Van bennök némi csin, s itt-ott hangulatot is költenek. De szétfolyó és elnyujtott, kivált az első. Igyekezzék jobban konczentrálni gondolatait, érzelmeit.

— **Csongrád.** B. Sz. M. Hogy két népdal közül az egyiket, a rabmadarat, honnan vette: tudjuk; kis fia hozta haza az iskolából egy gyermekverses könyvből. Nagyon szép vers, de ön itt-ott változtatott, illetőleg rontott rajta. Ez gyanussá teszi a másik eredetit is, bár azt, megvalljuk, nem ismertük eddig.

— **F. I.** „Sziv és pohár." Elég csinos külalak. De az olyan kép, hogy a pohárban (a szivben) fölfelé megy a gyöngy, s a gyöngyből dal lesz az ajkon, nagyon erőltetett.

— **J. P.** A tavaszi kép minden egyéb, mint világos kép. Vonásai összefolynak, s a rajz tisztán nem válik ki belőlök. Különben a verselés nagy ügyességre mutat; de az nem elég ott, a hol a tartalom gyenge.

— **L.** A frank követ. A ballada oly zavaros, hogy megérteni alig vagyunk képesek: olvasóinkat megkiméljük attól hogy fejöket hiába törjék rajta.

— **S. L.** Fellegvárai közé, melyek összeomlottak, számitsa ezt is.

— **Pr. Gy.** Az ilyen hangugratásokat, mint beill't beillett helyett, megkisérteni sem szabad. Továbbiakra: várunk az eredményre.

SAKKJÁTÉK.

808. számú feladv. Pap Dezsőtől (Miskolczon).

„Capriccio:"

Sötét.

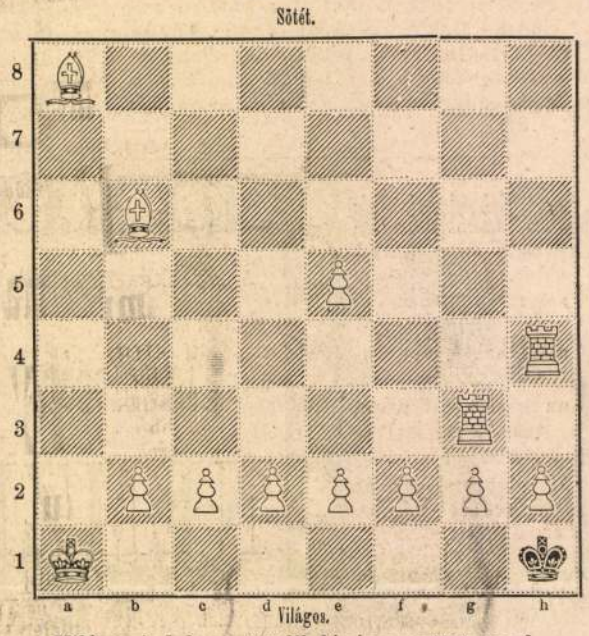

Világos indul s az ötödik lépésre mattot mond.

803-dik számu feladvány megfejtése.

(Bennett M.-től Londonban.)

Vil.	Söt.
1. Bb4—b3	Kc5—d4
2. Bb1—d1	K tetsz. szer.
3. d3—d4 matt.	

Helyesen fejtették meg: **Veszprémben:** Fülöp József. — **Gelsén:** Glesinger Zsigmond. — **Sárospatakon:** Gérecz Károly. — **Debreczenben:** Zagyva Imre. — **Sziget-Csépen:** Mayer Károly. — **Miskolczon:** Hartmann testvérek. — **Egerben:** Tilkovszky Fridolin. — **Szabadkán:** Kosztolányi Árpád. — **A pápai** kaszinó. — **A pesti sakk-kör.**

Rövid értesitések: Veszprém: F. J. A bástya levételét h7-ről szerző is ajánlotta, de ezáltal a főjáték kétféle módon fejthető meg u. m. He8—c7 és Vg6—d6 által.

Nyilt-tér.*

Érdekes

az e lap mai számában foglalt szerencsehirdetés idősb Heckscher Sámueltől, Hamburgban. E ház a helyben és vidéken nyert összegek pontos és titoktartás melletti kifizetése által oly nagy mérvben tett jó hirnévre szert, hogy mai hirdetésére már e helyütt is felhivjuk mindenki figyelmét.

* Az e rovat alatt közlöttekért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

HETI-NAPTÁR.

Hónapi és hetinap	Katholikus és protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap kél	Nap nyug.	Hold kél	Hold nyug.
	május		május (ó)	Ijár Rosch.	ó. p.	ó. p.	é. p.	ó. p.
30 Vasárn.	C 2 Ferdinand	C 1 Nándor	18 E 5 János D.	25 Szeth	4 9	7 46	1 43	2 4
31 Hétfő	Petronella	Györgyike	19 Patricius	26 Simeon	4 9	7 47	2 0	3 26
1 Kedd	Nikodemus	Blandina	20 Thallelaeus	27	4 87	7 48	regg.	este
2 Szerda	Erasmus	Erasmus	21 Konstantia	28 Böjt Samuel h.	4 8	7 48	2 42	6 23
3 Csüt.	Klotild, Kornélia	Kornélia	22 Áldozó csütörtök	29	4 7	7 49	3 13	7 59
4 Pént.	Jézus szent szive	Berta	23 Mihály püspök	1 Siván Rosch.	4 6	7 50	3 55	9 18
5 Szomb	Bonifácz	Bonifácz	24 Simeon	2 Sab. Bem. 6. p.	4 9	7 51	4 50	10 19

Hold változásai. ☽ Első negyed 10-én 9 óra 11 perczkor este.

Tartalom.

Petőfi Sándor Aszódon (képpel). — A hütlen fiu. — A sugárut (képpel). — A Balaton vőlegényei (képpel). — Az állatok a hajdankorban. — A rejtelmes sziget (két képpel). — Egyveleg. — **Melléklet:** A nap hősei. — A Duna partján. — A sport kinövései. — A hétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilttér. — Hetinaptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. czukor-utcza 11. sz.)

HELL F. P. ajánlja nagy választéku raktárát férfi, női s gyermek **kész fehérnemüekben,** minden **szövött áru s uri divat-czikkekben** legolcsóbb szabott árakon.

Minden levél általi rendelés utánvéttellel különös figyelemmel szigoruan kivánságszerint rögtön legjobban teljesittetik. Más akármily czikkekrei megbizásokat is szivesen eszközlök. Csomagolást nem számitok. Minden nem tetsző darab kicseréltetik vagy kivánságra érte az ár visszaadatik. Legjobb minőségért kezeskedem.

Urak részére:

Rendeléseknél kérem a gallérbőséget.

Ingek angol chiffonból minden formában, de most legkeresettebb a 3-szoros sima mellü, mely legdivatosb s czélszerübb; darabja 1.40, 1.65, 2, 2.40, 3, 3.50, 4, 6 db 8. 9.50, 11.50, 13, 17, 20, 22.80.

Színes perkálból legujabb mintákban darabja 1 50, 2, 2.25, 2 50, 6 darab 8.50, 11.50, 12.80, 14 20.

Színes angol oxfordból legujabb mintákban gallérral, drbja 2.25, 6-darab 12 80, 2 külön gallérral, dbja 3.80. 6 darab 21.60.

Ingelők gallérral, drbja 60 kr. 6 drb 3.25.

Lábravalók vászonból minden formában: drbja 1.50, 1.75, 2, 2.25, 2.50, 3, 6 darab 8.50, 10, 11.50, 12.80, 14.20, 17.

Télre szövött gyapju **alsó mellények, s alsó nadrágok,** vékony vagy vastagabb drbja 1, 1.30, 1.50, 2, 2.50, egész 5 frtig.

Félharisnyák szövött kötegje fehér 2.50 3, 3.50, fehér vagy csikos 4, 4.50, 5, 5.50. egész 10 frtig

Gyapju szövött vékony vagy vastagabb, kötegje 5, 5.50, 6, egész 12 frtig.

Gallér és kézelők legfinomabb, legujabb divatu mintákban, 1 köteg gallér szép dobozban 2.50, kézelő 4. 4.40, 5.25.

Zsebkendők, egész fehér vagy színes széllel, kötegje 2.40, 3.60. 4.20, 5. 5.50, 6 egész 15 frtig, fehér selyem drbja 90 kr.

Legujabb **nyakkötők** selyemből. keskeny 14 krtól 1 frtig, széles 20 krtól 3 frtig, kész nyakkötők minden formában 40 krtól 5 frtig, nyakcsokrok 12 krtól.

Nyaksálok drbja 80 kr, kendők 1.20-tól 5 frtig

Angol plaidek dbja 7.50, 8, 10, 12 ft. plaid-szij 6 kr.

Kautschuk-köpenyeg drbja 8, 9 frt.

Kesztyük kitünő glacée, párja 1.15, szarvasbőr 1.20, 1.90.

Törülközők beszegve, kötegje 5—15 frtig.

Ruganyos **nadrágtartók** 70, 90 kr, 1, 1 20, nadrágszij 25 kr.

Esernyők 2—15 frtig.

Mell-, kézelő- s gallér-inggombok csont- vagy bronceból nagy választékban, szép melltük, nyakkendőgyürük, fésük, fogkefe, szappan és illatszerek.

Fiuk részére kesztyük, nyakkötők, zsebkendők.

Hölgyek részére:

Ingek vászonból sima, darabja frt 2.10, 2 20, 2.50, 3, 6 darab 12 frt, 12.75, 14 20. 17, angol chiffonból sima drbja 1.30, 1.40. 1.60, 2. 6 drb 7.40. 8. 9.20, 11.50, szép mellvarrással s himzéssel: dbja 2. 2.25, 2.50. 3, 3.50, 4, 6 drb 11.50, 12.80, 14.20, 17, 20. 22.80.

Corsettek angol chiffon- vagy barchetből: drbja 1.40, 1,50, 1 60, 1.80, 2. 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6 drb 8, 8.50. 9, 10, 10 25, 11.50, 13, 17, 20, 22 80. 28 ft

Lábravalók chiffon- vagy barchetből: dbja 1 35, 1.50, 1,75, 2, 2.50, 3, 3.50, 6 darab 7.70. 8.50, 10. 11.50, 14 20, 17, 20.

Alsószoknyák chiffonból, szép szegélylyel és fodrokkal: drbja 2 40, 2 80. 3, 3 50. 4, 4 50, 5, 6, 6 drb 13 75, 16, 17, 20. 22 80. 25.50 28, 33, 50, uszállyal drbja 3.50, 4—10 frtig.

Lóször-szoknyák fodrokkal: dbja 3.50, 4, 4.25, 5. 5.50, 6 frt.

Lóször-tornurok: drbja 1.20, 1 40, 1 60, 2, 2.50.

Derékfüzők, (Mieder): dbja 1, 1.25, 1.50, 1.80. 2 50, 3, 3 50, 4.

Diszitett **kötények** chiffonból, fehér 1, 1.40, 1.75, 2 2 25, színes 1 40, 1.75 fek. moirból 1.30, 1 60, 2.20.

Zsebkendők egész fehér vagy színes széllel: dbja 20 krtól, himzettek 30 krtól.

Szövött pamut **harisnyák:** kötegje 2.40, 3.60 4.20. 5, egész 12 frtig; télre szövött párja 85 krtól 2 2 frtig, kamásli 1.25, 2 frtig, 2 gombos **női kesztyük:** kitünő glacée párja 1.15, szarvasbőr 1.20, 1.80. Moil-gallérok s ujjak, legujabb gallér dbja 4 krtól s kézelők párja 9 krtól, richfodrok s kalapfátyolok 25 krtol, selyem recze-fökötők (Netzhaube) 17 krtól.

Pongyola-fökötők: fehér 70 krtól. szalaggal 85 krtól. Posztó himzett **barhlikok** 2 frtól 4 frtig. Berlini szövött-kendők fejre: 1.35, 1.75 nyakra 1.75. 3, 3.25 Selyem nyakkendők 20 krtól 3 frtig fej vagy nyak csokrok 35 krtól, uj divatu selyemmel diszitett nyakfodrok 50 krtól 3 frtig. Női derékövek 25 krtól 2 50-ig. Mindenféle fésü, fog kefe. szappon s illatszer.

Leányok részére fehér és színes chiffon- és fekete moir-kötények, gallér- s kézelők, harisnyák, kamaslik. zsebkendők, nyakkötők, keztyük s fésük.

Ujonszülött gyermekek részére minden czikkek.

Budapest, II. ker., fő-utcza, a keresk. bank épületében.

Budapest, II. ker., fő-utcza, a keresk. bank épületében.

Színes kanavászok vége 8 frt, 8 frt 50 kr., 9 frt. 15 frtig, 30 röfös fonalvászon vége 8 frt 50 kr., 9 frt, 9 frt 50 kr., kávés-abrosz 2 frt 20 krtól, kávéskendő kötegje 2 frt 10 krtól, csipke-függöny egy ablakra egy pár 3 frt 50 krtól 15 frtig, függöny-bojtok párja 60 krtól, ágyteritők 5 75 krtól, asztalteritők 4 frt 50 krtól Chiffon röfe 20, 22, 25, 28, 30, 34, 40, 48 kr. mindennemü fehér s színes barchent s flanell, színes perkálok, pamut s selyem-bársony, csikos barhet röfe 34 krtól, pibuébarhet röfe 64 krtól, színes ruha barhet röfe 35 krtól, futószőnyeg röfe 40 krtól. Továbbá minden **fehéráruk,** csipkék, himzet-nemüek és bélés-szövetek, diszitések, szalagok s rövid áruk, pottendorf, 4 szálas fehér s szines gyürükötő pamut gyári áron s királykötőczérna.

BUDAPEST,

TAMÁSSY ADOLF,

Budapest, váczi-utcza és zsibárus-utcza sarkán,

ajánlja bevásárlás tekintetéből a nagyérdemü t. cz. közönség figyelmébe

gyarmat, csemege, téa- és rum-raktárának

LEGUJABB ÁRJEGYZÉKÉT.

	Bécsi fontonként		Bécsi fontonként
Czukor legfinomabb . . .	frt —.27	Kávé Cuba, Mocca és Jáva pörkölve legfinomabb	frt 1.10
Kávé Cuba »	» 1.02	**Rizs** legfinomabb tábla . .	» —.18
» » finom	» 1.—	» finom Fiorett . . .	» —.16
» Havanna Eleonora legfi.	» 1.02	**Mandola** avolai válogatott .	» —.70
» » Holofernes » .	» 1.02	» » közép . .	» —.60
» Jamaika legfinom. . .	» 1.02	**Mazsola** tisztitott	» —.36
» Nelghery » . . .	» 1.—	**Aixi olaj** legfinomabb nizzai	» —.66
» » finom . . .	» —.96	„ » finom »	» —.64
» » közép . . ;	» —.92	**Keményitő** legfin. Crystal .	» —.22
» Mocca legfinom. arábiai	» 1.02	» finom tüllangl. .	» —.20
» Jáva » Arany . .	» 1.05	**Szappan** kitünő házi **Kern** .	» —.22
» » » Blanc . .	» 1.—	„ „ „ Apollo .	„ —.20

☛ ***Különös figyelmet kérek forditani elkülönitett és nagy választásban előállitott tea- és rum-raktáromra.***

☛ Az áruk kivánatra a legtávolabb városrészbe is házhoz szállittatnak.

Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek.

BUDAPEST

Az áruk jóságáért és valódiságáért kezességet vállal.

Minden itt meg nem emlitett más füszer és csemege czikkek nálam szintén legjutányosabban kaphatók.

No. 67.

Wer **deutsch, französisch** oder **englisch** correspondiren kann, dem kann ein jährlicher, durchaus ehrenhafter und ohne alles Risiko zu erzielender Nebenverdienst von

Mk. 500. — bis **1000.** — **Fünfhundert** bis **Tausend Mark**

nachgewiesen werden. — Nähere Auskunft ertheilt franco und gratis:

Moritz Weil jun. Maschinen-Fabrik, **Wien,**
II. Franzensbrückenstr. 13.

1389

Legjobb

porosz szalon-köszén

szag és salak nélkül

ólomzáros zsákokban házhoz szállitva 95 kr.; egész kocsirakománnyal olcsóbb.

Ullmann Lajos,

V. ker. Zrínyi-utcza 3-ik szám. 1447

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Falusi gazda naptára

1876-ik szökőévre.

A magyar gazdák, kertészek, lelkészek és tanitók számára.

Entz Ferencz, Galgóczy Károly, Grubiczy Géza, Kenessey Kálmán, Lávay Jenő, Lukácsy Sándor, Nyáry Gyula báró, Nyáry Ferencz, Rodiczky Jenő, Tormay Béla, s többek közremüködésével.

Szerkeszti

Máday Izidor,

a földmivelés, ipar és ker. ugyi miniszteriumban titkár.

XII. évfolyam. — Ára 80 kr.

TARTALMA: — Naptár. — Bélyegekről. — Galgóczy Károly. **Közlegelők használata.** — Máday Izidor. Jólétre hogyan tehetünk szert? — Dr. Rodiczky Jenő. A magyar gazda legáldásosabb takarmánynövénye. — Kenessey Kálmán. A füzmüvelésről. — Tormay Béla. Valami a sertésről. A sertésfajok és azok küléme (képekkel). Lukácsy Sándor. A falusi gazda szegényének sorsa. — Tormay Béla. Tenyész-czélok. — Veres és poréhagyma (képekkel). — Entz Ferencz. Mikép tehetünk csekély tőkével nagy kamatokra szert? — Lávay Jenő. Ültessünk gyümölcsfákat. — Dr. Nyáry Ferencz. A borok iskolázásáról. — A veres (czékla-) répa (képekkel). — Báró Nyáry Gyula. A bökölolaj és méhszurás. — Grubiczy Géza. Baromfi-tenyésztés (képekkel). — Egy szó a vidéki biztositások fontosságáról. — A compost- vagy keveréktrágya s annak készitéséről. — A makranczos lovak megpatkolása. — A hónapos-retek. — A hamú mint trágyaszer. — A juhszalag vagy vadszöllő. — Lávay Jenő. A szöllő-metszésről. — A borászat veszedelme. — Havi teendők emlékeztetője. — Országos vásárok.

Nemzeti Nagy Képes Naptár

1876-ik szökőévre.

Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal;

számos képpel.

Szerkeszti

ÁLDOR IMRE.

Nyolczadik évfolyam. — Ára füzve 1 forint.

TARTALMA: A felséges uralkodó ház. Csillagászati és kortani jellegzése az 1876-ik szökőévnek. Katholikus, protestans, görög-orosz és izraelita naptár-rész jegyzéklappal. Bélyegilletékek. **Irodalmi rész:** Az uj korszak (öt arczképpel). A ki meghalt mégis él, beszély Eötvös Károlytól. A legelső magyar ember a király (a czimképhez). Tiszaparti füzes alkonyatkor (képpel). A főváros emelkedése. Budai harczjáték, költemény Kisfaludy Károlytól (a czimképhez). Két vándor, költemény Petőfitől (képpel). Prolog a székes-fehérvári szinház megnyitására, Jókai Mórtól Prolog az aradi szinház megnyitására, Szász Károlytól. Persida. Elbeszélés az orosz udvari életből, Rainer E. után: Milesz Bélától. A jelenkor isteneiről vagy miből lesz az arany-ezüst (nyolcz képpel). A párisi nagy opera (négy képpel). A Wagner-szinház Bayreuthban (képpel). Császka György, szepesi püspök (képpel). Pap Gábor szuperintendens (képpel). XII. Alfonzo, az uj spanyol király (képpel). V. Ferdinand király (képpel). Kriza János szuperintendens (képpel). Báró Prónay Gábor (képpel). Izsó Miklós (képpel) Lendvay Márton (képpel). Réthi Mihály (képpel). A király utja Délen (két képpel). A magyar országgyülés bezárása. Az aradi szinház megnyitása. A székes-fehérvári szinház megnyitása. Petőfi-ünnepély Aszódon. Philoxera vastatrix (képpel). Vegyesek. **Tiszti czimtár:** A magyar birodalom királya és családja. Magy. kir. minisztertanács. Magy. kir. miniszterelnökség. Belügyminiszterium. Pénzügyminiszterium. Vallás- és közoktatásügyi miniszterium. Földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterium. Közmunka- és közlekedési miniszterium. Igazságügy-miniszterium. Honvédelmi miniszterium. Honvéd-főparancsnokság. Ő Felsége személye körüli miniszter Horvát-, Szlavon-, Dalmát miniszterium. Állami főszámvevőség. A magyarországi kath. érsekek és püspökök. Megyei közélet. Királyi törvényszékek és járásbiróságok. Magy. kir. sajtóbiróságok. Magy kir. kerületi bányabiróságok. Magyarországi kir. közalapitványi igazgatóság. Magy. kir. kincstári jogügyek igazgatósága. Földtehermentesitési alapigazgatóságok. Magy. kir. posta-tisztikar. Budapest elöljárósága. Magy. tudományos akademia. Kisfaludy-társaság. Irói segélyegylet. Nemzeti szinház. Nemzeti muzeum. Magy. kir földtani intézet. Magy. földhitelintézet. Az 1875—78-ki magyar országgyülés képviselőházának tagjai. — Országos vásárok a magy. sz. korona birtokain. Selyemvásárok. Kamatszámitás uj pénzben. Cselédbért, árendát mutató tábla. Hirdetések.

Borászati Naptár.

1876-ik szökőévre.

Szerkeszti

Dr. Nyáry Ferencz.

Harmadik évfolyam. — Ára 80 kr.

TARTALMA: Naptár. — Bélyegekről. — Európai mértékrendszer. — **Európai pénznemek.** — Európai államok bortermelése. — Magyarország borkivitele és behozatalának kimutatása. — Külföldi nevezetesebb piaczokra küldött borokért fizetendő vámdij és vitelbér kimutatása. — A keszthelyi vinczellér- és kertész-iskola. — Bálint bácsi jövendölései és tanácsai. — ***Természettudományi rész.*** — Melegség és világosság hatása. — ***Növöllészeti rész.*** — Erdélyi karikás mivelet. Gábor Józseftől. — ***Borászati rész.*** — A borok betegségéről. — Apróbb közlemények (ábrákkal). — Házi tanácsadó. — Mulattató rész. — Országos vásárok.

A zordon idószakra!

A légvonatot tökéletesen elzáró gyapot-hengerek, az eddig ismert egyetlen, ezen czélnak valóban megfelelő előkészület, mely mindame lett nem hátráltatja az ablakok és ajtók felnyitását. Követve a használati utasitást ezen hengerek könnyüséggel alkalmazhatók az ablakok és ajtók széleire, s egy középnagyságú ablak elzárása alig kerül 50 krba. A hengerek rőfszámra árultatnak és kerül az **ablakokra való** fehér 4 kr, barna 5 kr, **ajtókra való** fehér 6 és 10 krajczár, barna 7 és 11 krajczárba rőfje.

Helyben egy ablak-elzárás munkájáért 20 krt számitunk.

Mindennemű lábbelibe rakható parafa-talpak nőknek és uraknak egyaránt ajánlható legbiztosabb óvszer, a láb a hideg és nedvesség általi meghülése ellen. A talpak mindennemű és nagyságu lábbelibe egyszerüen berakhatók, **s megrendelésnél a talp hosszának közlése kéretik.** Kőrös segések 45 kr., finomabbak két nemei 65 és 85 kr. párja.

Rugany felczipők kis gyermekeknek 80 kr, lányoknak 90 kr, hölgyeknek 1 frt 15 kr, uraknak 1 frt 60 kr párja. Legfinomabb angol magas sarkú hölgyczipők.

Brandner Ferencz börconservaló kenőcse, a leg itünőbb szer, melynek használata mindennemü lábbelieket vizhatlanná tesz, tartósságukat fokozza, s mindamellett a fénymáz alkalmazását engedi, ugy, hogy a legfinomabb hölgyczipőkuél is alkalmazható, azonfelül előnynyel használható **kocsiszerszám, gépszijjak,** egyátalában minden börnemüek épségben tartására. 1/3, 1/2 és 1 fontot tartalmazó pléhdoboz utasitással együtt 1 forin, 1 frt 50 kr. és 3 forint.

Korcsolyák kitünő nemeit, fatalpakkal 1.60, 2.20, 3.50, 4.50. felsrófolható vasszerkezetüek 5 frt, 6 frt, 7.50, valódi amerikai Halifax 8 frt párja.

Angol Legging (Kamaschnik) korcsolyázók, vadászok és lovaglók számára. Parja 3.60—12 forintig.

Jégpatkók a kicsuszást s elesést fagyos időjárásnál biztosan elhárító gyakorlati két nemei, párja 90 kr. és 1 forint 40 kr.

Mulattató társas-játékok legujabb nemeit, felnőttek mint az ifjuság számára, melyekről szivesen szolgálnak kimeritő rajzokkal ellátott árjegyzékkel, ajánlják:

KERTÉSZ ÉS EISERT Budapesten, Dorottya-utcza 2 sz.

Irá beli megbizások pedig utánvét mellett gyorsan küldetnek.

Prof. Dr. Sampsons **Coca** Präparate Dr. W. Strauss Mohrenapotheke Mainz

A perui coca-növény csodálatos táp- és gyógyerejét Humboldt Sándor ezenszavakkal ajánlotta: „szükmellüség és gumó a coquerosoknál nem fordul elő és testük a legnagyobb megerőtetés mellett is minden táplálek és álom nélkül napokon a. éperős marad.“ — Boerhave, Bonpland, Tsudi és valamennyi dél-amerikai utazók által bebizonyittatott; a német tudósvilág elméletileg már régen, gyakorlatilag azonban csak a mainzi „szerecsen“-hez czimzett gyógytár Sampson tanár-féle coca-készitmények használata által van elismerve, miután ezek fris növényből készülvén s minden hathatós alkatrészt változatlanul megtartanak Ezen készitmények a betegágyon ezerszeresen megkisértett mell- és tüdőbetegségeknél, sőt előhaladt korban is kitünő hatással birnak (I. sz. lapdacs), gyökeresen gyógyit minden altesti- és emésztési-betegségeket (II. sz. lapdacs és bor), pótolhatlan minden idegbetegségek és egyetlen gyökeres gyógyszer, különösen mindenféle gyöngeség ellen (III. sz labdacs és borszesz). — Ára 1 doboznak 2 frt, 6 doboz 10 frt, 1 üveg 2 frt.

Kimeritő felvilágositás dr. Sampson tanár-tól, mely a cocát helyszinén gondosan tanulmányozta, ingyen s bérmentve a „szerecsen“-hez czimzett gyógytár Mainzban, és raktárai által **Pesten: Török J.,** gyógyszer., főraktár Magyarországra nézve. **Brünn: Schönach Fer.,** gyógysz. **Prágában: Fürst József,** gyógysz. **Bécsben: Haubner Ede,** angyal-gyógytár, Hof 6., főraktár Ausztriára nézve. 448 (26)

Latzkovits A.

Budapesten.

Váczi-utcza 18. szám „Nemzeti Szálloda“ épületében.

Ajánlja a t. cz. közönségnek ujonnan nyitott és dúsan felszerelt raktárát, **úri-fehérnemüek,** legujabb nyakkendők, fehér- és szövött áruk, szabó czikkek, legjobb minőségü czérnák és pamutok; ugy mint mindennemü rövid árukban a legjutányosabb árakon.

Vidéki megrendelések legnagyobb szorgalommal pontosan eszközöltetnek.

Ditmar R. **Bécsben**

D. W.

orsz. szab. lámpagyártó

ajánl legnagyobb, világhirnek örvendő telepéről

„lámpákat minden fajtából“

ép ugy **petroleum** mint **olajra.** Az árak, a gyártmányok elismert szilárdsága daczára olcsóbbak, mint a bel- és külföld minden többi gyártmányainál. Raktár minden nagyobb és elismertebb üzletben.

Óvás.

Minden tökéletes lámpa a főnebbi **gyári jegygyel** van ellátva.

Phönix üvegek a bejegyzett gyári jelvénynyel ellátva, nem pattannak szét, és egészen gyujtóim (Brenner) szerkezetéhez vannak alkalmazva, és azokra különösen felhivom a figyelmet; üvegek ugyanazon névvel — de más jelvényekkel — utánzások.

Ditmar R. Budapesten.

Raktár a Józseftéren.

A Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (IV. egyetem-utcza 4. sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A MAGYAR KÖLTÉSZET KÉZIKÖNYVE

A MOHÁCSI VÉSZTŐL A JELENKORIG,

vagyis az utóbbi negyedfél század kitünőbb költői, életrajzokban és jellemző mutatványokban

feltüntetve **TOLDY FERENC** által.

Második, átdolgozott, kiadás, öt kötetben (1963 lapon). Budapest, 1876. 8-rét.

Ára füzve 10 frt. o. é., kötve 5 vászonkötetbe 12 frt. o. é.

A honszeretet s a nemzeti miveltségnek — a nemzet fenmaradása e két leghatalmasabb tényezőjének — első alapja a nemzet szellemi életének ismerete, ennek a nemzet köztudatába átmenetele. E szellemi élet legközvetlenebbül s legbensőbben a nemzet költészetében nyilatkozik: aminek érzetében a jelenkor eulturnépei, a história minden más ágai felett irodalmok e részét mívelik legfőkép; s ez ismeret alkotja nálok az általános miveltség leglényegesebb eszközét.

Nekünk is költőink voltak a nemzet gondolkodása és érzéseinek legpraegnánsabb kifejezői. Ők indították meg s támogatták folyvást a megmentő munkát a nemzeti öntudat ápolása, a hazafiúi szent tűz élesztése és irányzása, másfelől a szív, az erkölcsök s az ízlés nemesítése által. Ez adja meg a magyar költészetnek nem csak históriai fontosságát s kiváló érdekességét, hanem úgy nevelő mint gyönyörködtető hatását is.

Irodalmunk **e fontos és legkifejlettebb ágának ismeretébe vezet be e munka,** mely, midőn negyedfél század kiválóbb költőinek életét beszéli el, nem csak az irodalomtörténet mindannyi **egyes érdekes képeit** állítja fel, hanem egyszersmind a nemzeti és cultúrtörténetre vet számos megvilágositó sugarakat; s midőn az irókból kiválasztott **jellemző müveket** vezet fel, **magokat a századokat s a nemzetet beszélteti** köz- és erkölcsi élete különböző koraiban és térein.

E több mint **850 nagyobb-kisebb,** egész és töredék **költemény,** az elbeszélő és drámai úgy, mint a lyrai s vegyes nemekből, költészetünk **oly dús virágoskertét képezi,** mely nem csak tájékozást, **hanem gyönyört is nyújt** a mivelt olvasónak. Ezt tartva szem előtt, az inkább csak történeti érdekü korok **egy** kötetbe szoritttattak, mig a mult századnak, az irodalom feléledése óta, szinte **egy,** a **XIX-diknek pedig,** melyben költészetünk legszebb termékeinek legnagyobb része született, **három kötet** jutott, köztük ismét **egy, az ötödik, a jelenkornak legkitünőbb szellemeit állitja az olvasó elébe.**

Tartalma gazdagságának kitüntetésére felhozzuk az 5 kötet fejezeteinek teljes sorát:

I. KÖTET.

XVI. Század: Bevezetés. Horváth András. A jeremiádok. Szamosmelléki névtelen. Tinódi Sebestyén. Szendrei névtelen. Görgei Albert. Diványi Mehmet (renegát). B. Balassa Bálint.

XVII. Század: Bevezetés. Szenci Molnár Albert. Rimay János. Beniczky Péter. Gr. Zrinyi Miklós. B. Liszti László. Kathol. egyházi költészet. Gr. Balassa Bálint. Gyöngyösi István. Gr. Kohári István. Népies költészet.

XVIII. Század 1772-ig: Bevezetés. Rádai Pál. B. Amade László. Faludi Ferenc.

II. KÖTET.

XVIII. Század 1772 óta: Bevezetés. Bessenyei György. B. Orczy Lőrinc. Barcsay Ábrahám. Ányos Pál. Gr. Teleki József. Péczeli József. Baróti Szabó Dávid. Révai Miklós. Rájnis József. Pálóci Horváth Ádám. Gr. Gvadányi József. Gr. Ráday Gedeon. Szentjóbi Szabó László. Dayka Gábor. Bacsányi János. Verseghy Ferenc. Virág Benedek. Csokonai Vitéz Mihály.

III., IV., V. KÖTET.

XIX. Század: I. Bevezetés. Kisfaludy Sándor. Kazinczy Ferenc. Kis János. Berzsenyi Dániel. Szemere Pál. Szász József. Tóth László. Vitkovics Mihály. Szentmiklóssy Alajos. Döbrentei Gábor. Gr. Teleki Ferenc. Dukai Takács Judit. Kisfaludy Károly.

II. Katona József. Horvát Endre. Fáy András. Kölcsey Ferenc. Bajza József. Székely Sándor. Czuczor Gergely. Vörösmarty Mihály. Debreczeni Márton. Szabó István.

III. Garay János. Erdélyi János. Vachott Sándor. B. Eötvös. József. Székács József. Tárkányi Béla. Szigligeti Edvárd. Petőfi Sándor. Tompa Mihály. Arany János. Jókai Mór. Lévay József. Tóth Kálmán. Madách Imre. Gyulai Pál. Szász Károly.

A **tartalmon** kivül, a munka ajánlására elég lesz a **szerzőnek** úgy, mint az **előbbi kiadásoknak** kiérdemelt hirére hivatkoznunk. E munka vezérfonala mellett növekedett fel a mai nemzedék nagy része költészetünk ismeretében: úgy hiszszük **ez új átdolgozott s tetemesen bővitett a mai napig folytatott kiadás** hivatva van a munkának majd félszázad óta gyakorolt hatását ezentúl is folytatni.

Midőn a kiadó-intézet **ez alapmunkát** tárgyához és jelentőségéhez méltó diszben, s ehhez képest mérsékelt áron adja át az olvasó-közönségnek, figyelmezteti egyszersmind, hogy

a közelgető karácson és újév alkalmával

alig kedveskedhetik bárki kedveseinek ennél maradandobb becsü és gyönyörködtetőbb ajándékkal; s hogy az minden magános és intézetekbeli könyvtáraknak lényeges kiegészitését képezendi.

Budapest, 1875. év október havában.

Vörös Eszter.

AZ ÜGYES SZAKÁCSNŐ.

Ára füzve 40 kr.

ZERKOVITZ SZIDONIA.

A magyar irodalom története költészettannal.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

Német-magyar

PÓT-SZÓTÁR

a német és magyar szótárhoz.

Irta

Dr. BALLAGI MÓR,

tanár.

Deutsch-ungarisches

SUPPLEMENT-LEXIKON

zu dem Wörterbuche

der deutschen und ungarischen Sprache.

von

Prof. Dr. MORIZ BALLAGI.

Ára füzve 1 forint.

E kis munka az eddigi német-magyar szótárirodalom kiegészitése akar lenni több tekintetben:

először a mennyiben szerző német-magyar szótárának utolsó átdolgozása óta (1862) kifejlett szakirodalmak, mint a *hadi, kereskedelmi, vasuti, erdészeti, tornászati stb.,* egy csomó uj műszót hoztak forgalomba;

másodszor a mennyiben régótu létező nyelvkincsünk számos kifejezései, átviteli, szójárásai és közmondásai szótárilag fölhasználva nem voltak; s

harmadszor a mennyiben a régibb szótárakban fölvet anyag hibásan volt fölhasználva s a német kifejezés annak nem egészen megfelelő magyar szóval lett kifejezve.

A nőképző-egylet iskolája egykissé uj életet kezd, mert uj igazgatója van, minthogy az állam a derék Dusóczkynét elrabolta a budai állami nőtanitóképezde igazgatójának. Hát Zirzen Janka hová lett? kérdik sokan-sokan egyszerre, kik e kitünő nevelőnőt látták, a mint parancsnokságra termett komolysággal vezette a budai nőtanitóképezdét. Zirzen Janka átjött a pesti oldalra, s itt is egy olyan intézetet fog berendezni, a minőt már Budán vezetett. A szorgalmat megjutalmazták azzal, hogy tért adtak neki: a készet vezesse más; ő szervezzen ujat. Helyesen!

Hanem azért a nőképző-egylet sem esett kétségbe. Hogy iskolája jó hirben áll: mutatja az is, hogy a budapesti iskolatanács a közoktatási miniszternek azt ajánlotta: adjon nyilvánossági jogot e jól szervezett intézetnek. Egy baj van csupán! A nőképző-egylet alelnöke, Teleki Sándor grófné az özvegyi bánat évében nem fog oly tevékeny részt venni az egylet jövedelmei gyarapitásában, mint más évek alatt, midőn találékonysága oly kifogyhatatlan volt az egyleti bevételek forrásának felkutatásában. De talán a többiek, az elnök, Veress Pálné vezetése alatt, majd annál nagyobb buzgalommal forgolódnak, hogy ők is minél többet találjanak azon a tájon, a hol Széll Kálmán is könyökig kereskedik.

De ne feledjük el a közoktatási miniszter által alapitott felsőbb leányiskolát, mely az Erzsébettéren nyilik meg. Az érdekes uj intézetnek igazgatója, miniszteri biztosi minőségben, Molnár Aladár képviselő, de ezt valószinüleg nem tekintik hivatalnak, mert különben előállana az összeférhetlenség törvénye, a mi egyébként már abban is megvan egykissé, hogy Molnár Aladár még talán fiatal ember egy ily intézet élére.

A felsőbb leányiskola czime alatt nem rejlik semmi hallatlan dolog; nem egyéb az, mint egy női gymnazium, melyben a régi görög és latin nyelv helyét az ujabb mivelt nyelvek foglalják el, de egész tudományosan tanitva. Hogyan fog az intézet kifejlődni: még nem tudhatjuk, mert az első évfolyam is csak most nyilik meg; de czélját mindenesetre helyeselnünk kell. Csak azt emlitjük fel, hogy nőorvosokra mily nagy szükség van nők és gyermekek számára! Látjuk, hogy a tudatlan női kuruzslók (egy-egy Dal-Cin asszony) mily hatást tud tenni most is. Hát ha még tudományos alapja is lesz működésüknek!

De csak most veszem észre, hogy még a hangversenyi készülődésekről is akartam irni: philharmoniai hangverseny, zenekedvelők egylete előadásai, pesti népszinház első falragaszainak megjelenése stb. stb. — jaj! annyi volna! és már kifogytam a térből.

No majd jövőre!

Irodalom és művészet.

— **A Franklin-társulat naptárai,** melyeknek nagy része már régi jó ismerőse a magyar házi köröknek, megjelentek és beküldettek szerkesztőségünkhöz. Nemcsak az egyes naptárak tartalma változatos, hanem maguk a naptárak is sokfelé ágaznak, melyekből foglalkozása, vallása, kedvtelése szerint mindenki választhat. Van itt tanulságos, mulatságos tartalmu, diszesebb és egyszerübb, nagyobb vagy kisebb, a mint épen tetszik az olvasni szeretőnek választani. A jövő 1876-iki szökőévre megjelent naptárak közül első helyen emlitjük meg azt a tartalmas évkönyvet, melynek jól ismert czime: „Nemzeti nagy képes naptár.“ Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, számos képpel s egy nagy czimképpel Magyar birodalmi közigazgatási tiszti czimtárral. Szerkeszti Áldor Imre. VII-ik évfolyam. Változatos tartalmából ki kell emelnünk az első czikket, mely „Az uj korszak“ czim alatt egyebek közt a szabadelvü párt alakulását ismerteti, az uj miniszterek arczképével; továbbá Eötvös Károlynak „A ki meghalt, mégis él“ czimü eredeti beszélyét, és a „Műcsarnok“-ot, melyben Wagner Sándornak a pesti vigadó előcsarnokában levő falfestménye (a naptár czimképe) „Mátyás diadala a cseh Holubár fölött“, s Mészöly Gézának szép festménye „Tiszaparti füzes alkonyatkor“ van ismertetve. Egyéb közleményei szintén figyelmet érdemlők. „A főváros emelkedése“ (képpel), „Persida“ czimü forditott beszély Milesz Bélától; több költemény s az európai nevezetes szinházak közül a párisi operaház s a bayreuthi Wagnerszinház (képekkel) ismertetése; élő és elhunyt nevezetes emberek arczképei és életrajzai (az élők közül Császka György szepesi róm. kath. püspök, Pap Gábor dunántuli reform. superintendens, Alfonz spanyol király; az elhunyt V. Ferdinánd király és Kriza János erdélyi unitárius püspök; báró Prónay Gábor és Izsó Miklós a szobrász, Lendvay Márton és Réthy Mihály, a nemzeti szinház elhunyt jeles tagjai) és más érdekes közlemények egészitik ki a naptár tartalmát. Ára 1 forint.

„A községi jegyzők naptára és évkönyve“ szakértő dolgozótársak tollából tanulságos czikkekből áll. Szerkeszti dr. Dárday Sándor. II-ik évfolyam. Tartalma: I. Politikai és közigazgatási rész. Dr. Fésüs György tanártól: A szegény-ügy és a szegény-ügyi törvényhozás Magyarországon. — A magyarországi városok eredete és fejlődésének első korszaka. — II. Jog- és törvényismertetési rész. Dr. Dárday Sándortól: A kézbesitőkről. — Zlinszky Imrétől: A polgári házasságról. A család-tanács és annak jövője hazánkban. — Végrendelkezések felvétele. — III. Gazdasági rész. Kacziány Nándortól: A spárga-növény (nyulárnyék, vajna) okszerü termesztése. Ára 1 frt.

Az iparosokat különösebben fogja érdekelni a részökre szakavatottan összeállitott s most első évfolyamban megjelent „Iparos-naptár“, mely az iparszabadságról, házi iparunkról, a közkereseti szövetkezetekről, az iparkiállitásokról stb. közöl czikkeket s Dáni Ferencz, Mudrony Soma, Bakay Nándor, Streitman József, Bede György, Krémer Ferencz arczképeit mutatja be, kik a hazai ipar körül egy vagy más uton érdemeket szereztek, s nehány hazai gyár rajzát és leirását adván, mulatságos olvasmányokkal végződik s függelékül mindazon törvényeket ismerteti, melyek az iparosokat közelebbről érdeklik. E naptárt szerkeszti Gelléri Mór, az „Alföldi iparlap“ szerkesztője, s ára 50 krajczár.

Az itt következő két naptár már régóta jó ismerőse a magyar közönségnek:

„István bácsi naptára,“ számos képpel, alapitá Majer István, szerkeszti Kőhalmi K. József. XXI-ik évfolyam. Ára 50 kr.

„Protestans uj képes naptár.“ Szerkesztette Duzs Sándor, tanár. Ára 50 kr. Mig az előbbi róm. katholikus, addig az utóbbi protestáns közönségre számit. Utóbbiból megemlitjük Gönczy Pál arczképét és életrajzát. A felekezeti naptárak sorában uj vállalat

a „Zsidó évkönyv.“ 5636 (1875—1876). Acsády J., Dr. Ágai A., Dr. Dux A., Dr. Goldzieher J., Gelléri M., Dr. Grosz K., Dr. Kármán M., Klein H., Dr. Kohn S., Kőrösi J., Dr. Hirschler F., Löw L., Dr. Löw T., Dr. Nordau M., Dr. Silberstein A., és mások közreműködésével szerkeszti Kiss József (Szentesi Rudolf). I-ső évfolyam. Ára 1 frt 50 kr. Őszintén ohajtjuk, hogy e vállalat, melynek czélja a magyarországi zsidók magyarosodásának előmozditása, czélját el is érje. Változatos tartalmával s a legkiválóbb zsidó irók közreműködésével dolgozik e czélra, melyet a magyar közönség mindenesetre rokonszenvvel fogadhat.

A női közönség számára szintén van itt egy már ismeretes vállalat: „A magyar nők házi naptára.“ Szerkeszti Beniczky Irma. Naplói-jegyzetekkel ellátva. VIII-ik évfolyam. Ara 60 kr

A gazdák és földmivesek pedig valószinüleg az itt következő két vállalatból fogják a maguk számára való naptárt kiszemelni:

„Falusi gazda naptára.“ Entz Ferencz, Galgóczy Károly, Grubiczy Géza, Kenessey Kálmán, Lávay Jenő, Lukácsy Sándor, Nyáry Gyula báró, Nyáry Ferencz, Rodiczky Jenő, Tormay Béla s többek közreműködésével szerkeszti Máday Izidor, a földmivelés, ipar és kereskedelmi ügyi miniszteriumban titkár. XII-dik évfolyam. Ára füzve 80 kr.

„Borászati naptár.“ Szerkeszti dr. Nyáry Ferencz, a tarczali vinczellér-tanoda igazgatója. A földmivelési miniszterium megbizása folytán. III-ik évfolyam. Ára 80 kr.

A kik azonban egy kis politikát is szeretnek a naptárban, azok megtalálják a magokét az itteniekben:

„Uj honvéd naptár.“ (Egyuttal katonai naptár.) Szerkeszti Áldor Imre. IX-ik évfolyam. Ára 60 kr.

„A „Nép zászlója“ naptára.“ A magyar nép számára. Szerkeszti Áldor Imre. VIII-ik évfolyam. Ára 40 kr.

„Kossuth-naptár.“ Szerkeszti Honfi Tihamér. VI-ik évfolyam. Számos, a szöveg közé nyomott képpel. Ára 40 kr.

„Szabadelvü párti naptár.“ Szerkeszti Deák Kálmán. Számos képpel. I-ső évfolyam. Ára 50 kr.

Az izgalmas olvasmányok kedvelőinek itt van most is a „Lidérez-naptár“, kalandok, bünesetek, tündérregék, csodás tünemények stb. gyüjteménye. XV-ik évfolyam. Ára 60 kr.

A kik pedig a tréfákban és adomákban gyönyörködnek, találnak ilyent is s az olcsóbb árakat keresők is meg fognak nyugodni az itt következőkben:

„Nevessünk.“ Uj humorisztikus és mulattató naptár, számos képpel illusztrálva. VII-ik évfolyam. Ára 40 kr.

„A magyar nép naptára.“ Képes kalendárium, sokféle hasznos és mulattató olvasmánynyal ellátva. Szerkeszti Tatár Péter, a magyar nép számára. Ára 25 kr.

„Kis nemzeti naptár.“ A magyar nép számára. Szerkeszti Tatár Péter. Ára 20 kr. — Végül

„Uj fáli naptár.“ Egész iv. Ára 20 kr.

Ennyi magyar naptár mellett, Magyarországon lakó, német ajku polgártársaink számára is van a Franklin-Társulatnak egy hazafias naptára, melynek czime:

„Neuer Illusztrirter Volkskalender für Ungarn und Siebenbürgen.“ Számos képpel s a magyar hazai viszonyok ismertetésével, hogy e polgártársaink az idegen szellemü külföldi olvasmányokra ne szoruljanak Ára 50 kr.

Mind ezek a naptárak pedig a hazában bármely könyvárusnál és könyvkötőnél kaphatók.

— **György Aladár szerkesztésében** megjelent egy jól szerkesztett „Zsebnaptár“ néptanitók számára az 1876. évre. Tartalma egészen a néptanitoknak szól s megemlitjük belőle a következőket: „A magyar néptanitók ohajtásai“, kivonat a népiskolai (1868. XXXVIII.) törvényczikkből; továbbá az országos nyugdijtörvény (1875. XXXII. törvényczikk); Az „Eötvös alap“ gyüjtésére és kezelésére vonatkozó szabályok. Van benne egy irányczikk is: „A néptanitó nemcsak a gyermekek oktatója“ czim alatt. Népkönyvtárak és tanitói könyvtárak számára ajánlatos könyvek jegyzéke után közli a mult év nevezetesebb eseményeit, a tanitó-egyletek névjegyzékét stb. Van aztán jegyzetek számára minden napra egy-egy fél tiszta lap s az egész csinos naptár ára 1 frt 20 kr. Megjelent a Légrády-testvéreknél.

— **A Légrády-testvéreknél** ezenkivül ismét két naptár jelent meg. Az egyik: „Erdészeti zsebnaptár“. Az e szakot illető tudni valók és jegyzetlapokkal. Szerkeszti ifj. Hoffmann Sándor miniszteri titkár. Csinos kemény kötésben ára 1 frt 20 kr. — Továbbá: „Pénztárcza-naptár“. Fővárosi hölgyek fényképeivel. Ára 30 krajczár.

— **Ráth Mór kiadásában** következő törvények és rendeletek jelentek meg: Az 1875-dik évi országgyülési törvények. III. füzet, ára 1 frt 20 kr, IV. füzet ára 40 kr. — Az 1875-ik évi, a népoktatás nyilvános tanintézetek és kisdedóvó intézetek tanitóinak és nevelőinek nyugdijazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak gyámolitásáról szóló törvényczikk, ára 20 kr. — Az 1875-ik évi adótörvények, ára 50 kr. — A m. kir. miniszterium rendeleteinek gyüjteménye, II. III. és IV. füzet. Egy füzet ára 40 kr. — Utasitás a földadó-kataszteri munkálatoknak a tényleges állapot szerinti kiigazitására, ára 40 kr. — Az 1868. évben közrebocsátott, földadó iránti törvény és szabályok, ára 40 kr. — Függelék az 1875. évi adótörvényekhez, ára 50 kr. —

**

Pénzügyi törvények és szabályok. Második pótfüzet, ára 1 frt. — Pénzügyi törvények és szabályok IV. füzete, ára 80 kr. — Az 1875-ik évi országgyülési törvényczikkek III. és IV. füzete. A III. füzet ára 1 frt 20 kr, a IV. füzet ára 30 kr.

— **Nemzeti szinház.** Vasárnap szorongásig telt ház előtt a „Falu rosszát“ adták, melyben Blahánét, ki ekkor lépett föl először mint Soldosné, riadó tapsokkal fogadták. Több népdalt ismételnie kellett. Ez este adták utolszor a nemzeti szinpadon a „Falu rosszát“, miután október hóban már a népszinház repertoir-darabja lesz. — Csütörtökön az „Álarczos bál“-ban az apród szerepében ismét Erdélyi Marietta lépett föl az eddigieknél nagyobb sikerrel, s Nagyné-Benza Ida és Odry mellett ő is gyakran kihivásokban részesült. — A nemzeti szinház idei páholybérlete jól sikerült. Zártszéket annyit béreltek, mint tavaly. A páholyok közül a földszinten még csak kettőnek, az első emeleten egynek, a másodemeleten pedig hétnek nincs bérlője. Egy páholy évi bére 1200 frt. A bérház lakásai közül is csak a negyedik emeleten vannak még üres lakások.

— **A népszinház első falragaszai** szept. 29-én jelentek meg a fővárosi ragasztó helyeken. A hirdetés az első előadások helyárait tartalmazza s erre nézve a következőket jelenti: Földszint egy-egy páholy ára 12 frt, páholyszéké 4 frt, zsölleszéké 4 frt, körszéké 3 frt, zártszéké 1 frt 60 kr, állóhelyé 1 frt 20 kr. — Az első emeleten páholyé 12 frt, páholyszéké 4 frt, erkélyszéké az 1-ső sorban 3 frt, a többi sorban 2 frt. — A második emeleten páholyé 10 frt, páholyszéké 3 frt, erkélyszéké az 1-ső sorban 2 frt, a többi sorban 1 frt 60 kr, állóhely 80 kr. — A harmadik emeleten erkély az 1-ső sorban 1 frt 20 kr, a többi sorban 1 frt. — A karzaton ülőhely 30 kr, állóhely 10 kr. — Ugy halljuk, hogy kivéve a karzati helyeket, a többinek itt közölt árai a rendes árak duplái, melyek csak az első előadásokra szedetnek. A nevezett hirdetésen jelenti még a népszinház igazgatója, hogy okt. 3-tól kezdve jegyek az első előadásokra válthatók a d. e. órákban (10—1-ig) a népszinház épületében, továbbá Szemek és Mayer szivarosboltjában a váczi-utczában és Kertész szivarosboltjában a szerviták-terén. Jelenti továbbá, hogy tánez- és énnekkar-iskolát állittat. A tánczisko-lába fölvétetnek 6—12 éves leánygyermekek, a kariskolába 17—24 éves nők és férfiak. Az első előadás október 15-én lesz. Megemlitjük még, hogy Rákossy Jenő csütörtökön már átvette az épitési vállalkozótól a szinpadot, annak mellékhelyiségeit, az öltöző szobákat, a próbatermeket és a festőtermet, s a próbákat már megkezdték. Megérkeztek a szinészeken kivül azon tánczosnék is, számra nézve tizenhatan, kiket Jeszenszky balletmester szerződtetett ide a bécsi szinházaktól. Közelebb a népszinházhoz Kiss Paula kisasszonyt szerződtették operettekre.

Közintézetek, egyletek.

— **A Kisfaludy-társaság** szerdán tartotta első ülését a nyári szünidő után. Gyulai Pál megnyitván a kevéssé látogatott ülést, üdvözli a megjelent tagokat. Zichy Antal „Az egyetemből“ czimü elbeszélést olvasott jogász korából. Aztán Székács József olvasott föl nehány epigrammát Gőthéből forditva, és nehány eredetit magától. Majd Gyulai Pál olvasott föl egy részletet Sirius Italicus „Punica“ czimü müvéből, Fábián Gábor veterán irónk forditásában. Ezt megelőzőleg Gyulai meleg hangon emlékezett meg Fábiánról, ki 80 éves kora daczára sem vesztette el szelleme élénkségét. Greguss Ágoston bemutatta Schiller „Glocke“ czimü hirneves költeményének forditását Csermák Kálmántól, melynek rimjeit Gyulai nem találta eléggé sikerülteknek. Greguss egyszersmind három eredeti költeményét is bemutatta: „A beteg és orvosa,“ „A szent rucza“ s „A lyoni költőverseny“ czimüeket. — Azután a folyó ügyek kerültek szőnyegre. Greguss Á. titkár jelenti, hogy a természettudósok előpataki nagygyülésén Dux Adolf és Tóth Lőrincz képviselték a társaságot. A „Don Quixotte“ negyedik kötetének forditásáról Lévay József biráló előnyösen nyilatkozván, ez utolsó rész kiadatását is elhatározza az ülés. Puky József leforditotta Molière „A kelletlenek“ czimü vigjátékát. A forditás birálói közül Toldy István nem ajánlja a müvet kiadásra, ellenben Szász Károly elfogadhatónak találja a forditást; a birálók nézete eszerint megoszolván, elnök Gregusst nevezi ki harmadik birálónak. Puky József ujabban Moliére vigjátékaiból ismét kettőnek („Az elisi királyleány“ és „A siciliai vagy szerelemből festő“-nek) forditását küldte be, a melyek birálására Arany László és Zichy Antal neveztettek ki.

— **Az országos magyar zeneakadémia** megnyitása november 4-dikére van kitüzve. A helyiség a haltéren lesz az 5-dik számu házban. A fölvételi vizsgák határidejét a napokban kitüzik. A magasabb zongora-osztályt maga Liszt Ferencz fogja vezetni, ki a mellett a legfelsőbb kimüveléssel is foglalkozand.

— **A magyar gazdasszonyok** orsz. egyesülete száz árvaleány részére a Damjanich-utczában már évek előtt menhelyet állitott fel, mely a fölkarolt árvák neveltetését czélozza. Az intézet létesitésére az 1863-iki országos szárazság szolgált indokul, minthogy az ország legtöbb vidéke oly inségre jutott, hogy a legvagyonosabb gazdák is könyöradományból voltak kénytelenek tengődni. A magyar gazdasszonyok orsz. egyesülete 60 ezer forintnál többet gyüjtött a sujtott családok részére, de a legnagyobb gond az árvák fölkarolására fordittatott, s az egyesület nyolcz árva fölvételével megnyitotta intézetét, s abban ma már 62 növendék élvezi az emberbaráti ápolást. Minthogy azonban a fölvételi kérvények évről-évre szaporodnak, az egyesület elhatározta, hogy árvaházát 100 árva befogadására fogja berendeztetni. Midőn az egyesületet mint a valódi jótékonyság egyik mintaképét, lapunk t. olvasóinak bemutatjuk, egyuttal azon kérelemmel teszszük azt, hogy az egyesületet áldásos müködésében bármily csekély összeggel gyámolitani sziveskedjenek.

Egyház és iskola.

— **Az ágost. evang. egyház** pesti templomát, mely már igen szembeötlőleg magán viselte az idők vas fogának rombolását, nagyban javitják kivül-belül. A bejárás egészen uj lesz, a falak, a felső padolat egészen átalakittatik; a tornyot, melyet lebontottak, a mai izlés szerint fogják épiteni. Az egész átalakitás, javitás a jövő tavaszig kész lesz. Midőn a templom épült, a pesti magyar-német ág. evang. egyház még igen szegény volt, az utóbbi évtizedekben azonban gyorsan emelkedett, s számban gyarapodott.

— **Vámossy Mihály**, a pesti reform. főgymnázium igazgatója a kecskeméti-utcza 4-dik szám alatt egy a gymnáziumi tanfolyamra előkészitő, négy osztályu elemi magán iskolát nyit meg, melybe egyaránt felvesz bennlakó és bejáró növendékeket. Az intézetben nagy előnye lesz a növendékeknek, hogy az elemi iskolai tantárgyak egy részét maga az intézettulajdonos igazgató ur fogja vezetni s igy a növendékek nevelése és oktatása, ugyszólván közvetlenül, saját kezében lesz egyesitve. Ajánljuk a tanév kezdetén a szülők és gyámok figyelmébe.

— **A budapesti állatgyógyintézet.** A hiv. lapban olvassuk, hogy Ő Felsége a budapesti állatgyógyintézet ujjászervezésére vonatkozó szabályzatot szept. 22-én kelt legfelsőbb elhatározásával jóváhagyta. Ezen szabályzat értelmében a budapesti állatgyógyintézetbe, mely ezentul „m. kir. állatorvosi tanintézet“ czimet viselend és három évi tamfolyammal bir, minden 17-ik életévet betöltött, jó erkölcsü egyén felvételethetik, ha az intézetbe lépésekor a felvételi vizsgát sikerrel leteszi. Ezen felvételi vizsga alól mindazok föl vannak mentve, kik a 6 gymnáziumbeli, vagy más középtanintézet ezzel egy rangban álló osztályainak sikerrel történt bevégeztéről bizonyitványt mutatnak elő. A felvételi beiratások f. évi okt. 1-től 15-ig történnek, a rendes előadások pedig okt. 15-én veszik kezdetüket, a felvételi vizsga feltételei, nemkülönben a tanintézetet érdeklő minden körülmény iránt az igazgatóság akár szóbeli, akár irásbeli megkeresésekre a szükséges felvilágositásokat készséggel megadja.

Mi ujság?

— **A nagy hadgyakorlatok** Budapest környékén szept. 28- és 29-dikén folytak le a király jelenlétében. Ő Felsége Gödöllőn ült lóra és mindkét napon elejétől végig részt vett a gyakorlatokon. Két hadtest állt egymással szemben. A katonaság, köztük egy gyalog és egy lovas honvéddandár, szabad ég alatt táborzott. Este kigyultak a tábortüzek s vig élet fejlődött ki mindenfelé. A keleti hadtest szept. 27-én érkezett meg csapatai zömével Mende és Gyömrő közé, s a nyugoti hadsereg Isaszegh és Vecsés között fölállitott előőrseit visszanyomta. Másnap kora reggel megindult a harcz, mely a keleti hadsereg visszaverésével végződött. A csapatok derek munkát végeztek e napon, s minden fegyvernemnek kijutott a fáradalomból. Pompás látvány volt, midőn a két hadtest lovassága — huszárok, dragonyosok és honvédhuszárok — összecsapott egymással. Este megint vigság uralgott a táborokban, mit a legénység között szétosztott bor nem kevéssé fokozott. A honvédlegénység meghitta vendégekül a közös hadseregbeli katonákat, s saját tiszteit is agyon kinálgatta étellel-itallal. Az éj azonban nem volt kellemes. Esni kezdett, a mit egyébiránt föl sem vett a legénység. Másnap ujra megindult a harcz, s ekkor — a föltevés szerint — a keleti hadtest foglalta el a nyugoti hadállását. A király fölötte meg volt elégedve ugy a parancsnokok intézkedéseivel, mint a csapatok magatartásával, s a gyakorlat befejezése után teljes elismerését nyilvánitá b. Edelsheim-Gyulai katonai főparancsnoknak és a többi tábornokok és törzstiszteknek.

— **A királyné Párisba** szombaton délután érkezett meg Sassetot-ból. Ő Felsége a legszigorubb inkognitot kivánta föntartani, miért minden ünnepélyes fogadás elmaradt. Megérkezve a pályaudvarba, a királyné nagy könnyedséggel szállt ki a kocsiból, üdvözölve a tiszteletére összegyült vasuti igazgatókat. A királyné kocsijában foglalt helyet Valeria főherczegnő is, ki a kiszállás után édes anyja kezét megragadva, azzal a főkijárat termein haladott át. Ő Felsége feketébe, és feltünő egyszerüséggel volt öltözve. Arczát sürü fátyol takarta, s lehetetlen volt észrevenni, ha vajjon az utóbbi baleset nem hagyott-e nyomokat a szép vonásokon. Közvetlen közelében két udvarhölgy haladt, kiket néhány udvariszolga, kezükben bőrönddel, követett. Végül nehány nő és férfi, köztük Ő Felsége udvari orvosa és Nopcsa br. zárták be a menetet. A Vendome-térre érkeztekor a szállodatulajdonos a legnagyobb hódolattal üdvözölte „Hohenems grófnőt“. Vasárnap este Ő Felsége sétakocsizást tett, s utjában mindenütt a legnagyobb hódolattal fogadtatott. A királyné már elhagyta Párist és jelenleg Münchenben van, hová Gizella főherczegnő látogatására ment.

— **A trónörökös kalandja.** Rudolf főherczeg a minapában zergére vadászott Offensee vidékén, s itt a következő kaland történt vele. A trónörökös három zergét lőtt; az egyik lezuhant a szikláról, s mialatt a főherczeggel levő vadászok keresték a vadat, a trónörökös régi helyét elfoglalni indult. Alig halad azonban száz lépést, nyögés és tompa segélykiáltást hall. Rögtön oda rohan, honnan a hangok jönnek, s ime mit lát? egy öreg asszonyt a földön elterülve, hátán nagy csomó fa és gizgaz. Az agg anyó megcsuszott a sikos uton és arczczal esett a sziklás talajra. A trónörökös hirtelen letette fegyverét, a szerencsétlen agg anyóhoz sietett, s egy kis fáradsággal lábra állitotta. Látva, hogy az öregnek semmi baja nem esett, a főhg. szeliden kipirongatta a fölocsult anyót, hogy ilyen nagy terhet rakott magára. „Biz e nagy teher, vadász ur“ dörmögte a vén asszony, nem ismerve föl mentőjét az egyszerü vadász ruhában, „nem is viszem át a hegyen, ha csak le nem rakok belőle.“ És elkezdte volna bontogatni a farakást, ha birta volna. A trónörökös látva ezt, megragadta a csomagot s tartotta mindaddig, mig az öreg asszony ki nem rakta belőle a fölöslegest. A vadászok igy találták. A főherczeg kaczagva megmagyarázta nekik az esetet s dusan megajándokozva az agg anyót, vigan kelt tovább a fürge zergék után.

— **Arnulf bajor herczeg** jelenleg Erdélyben utazik. A herczeg vadászatokra rándult le a bérczes vidékre s Kolozsvár mellett e czélból pompás vadászkastélyt épittet. Mikor Hátszegre érkezett, fényesen feldiszitett vendéglőben költötte el lakomáját. Hátszeg mellett, Demszusz községben Maria szolgabiró vendége volt, ki mindent elkövetett, hogy a herczeg kifogástalan ellátásban részesüljön. Az előkelő vendég hirszerint hosszabb ideig szándékozik Erdélyben időzni.

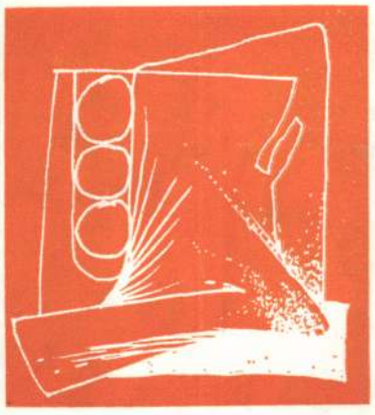

A kis gipszminta az Izsóban élő és a realitásnak is megfelelő Csokonai-kép megmutatása, a másik a monumentalitás követelményeinek megértéséből fakadó feladatmegoldás, amit nagy utóda, tisztelője, *Medgyessy* fogalmazott meg Petőfi-szobra kapcsán: *„Teltebb idomokat is kapott a szobor, gondolva arra a körülményre, hogy a szobrásznak ez az egyetlen eszköze a szellemi kiválóság kifejezésére".*

Nagyszerű együtt látni a két Csokonai-szobrot, s betekinteni nemcsak az Izsó-művek, hanem a modern magyar plasztikai gondolkodás kialakításának történetébe is.

Debrecenben még egy mű kötődik Izsó Miklós nevéhez, a *Huszár Adolf*-féle budapesti szobor nagy gipszmintája. Mint ismeretes, 1871-ben megbízást kapott Izsó a Petőfi-szoborra, de művét — korai halála miatt — Huszár fejezte be. A Pesten, 1882. március 15-én avatott mű eredeti gipszét a Református Kollégium kapta meg, s ez a díszteremhez vezető lépcsőházat díszíti 1883-tól.

Debrecent a Csokonai-szobor elhelyezése emelte először — képzőművészeti vonatkozásban — az országos érdeklődés középpontjába. Az avatáson a magyar irodalom és művészet jeles képviselői vettek részt, csak éppen az alkotó, Izsó nem jött el. Maga ez a tény sértődöttségét bizonyítja, de igazát nem teljesen. Hiszen a debreceni Emlékkert Társulat hallatlan erőfeszítések árán gyűjtötte össze a szoborállítás költségeit, még az utolsó hónapokban is kétségbeesett felhívásokat közöltek a lapok az adakozásra. Az avatás igazi ünnepe volt a debreceni kulturális életnek de Izsó Miklósnak is. Ez volt az egyetlen műve, amelyet meg tudott valósítani, el tudott helyezni. Minden előző törekvése zátonyra futott, emlékműterveire nem kapott megbízást. 1871 után sem tudta megvalósítani Szegedre szánt Dugonics András-emlékművét, mind ez, mind a pesti Petőfi-szobrot Huszár Adolf fejezte be.

Debrecenben elevenen élt és él Izsó Miklósnak, az önálló nemzeti szobrászat megteremtőjének neve, emléke, elsősorban a Csokonai-szoborral összefonódva. Születésének 100. évfordulójáról megemlékeztek Debrecenben 1931-ben, s ugyanez történik most a 150. évforduló alkalmából. Ez a dátum, 1981 szeptembere—októbere nemcsak Izsó-évforduló Debrecenben, hanem a debreceni Emlékkert Társulat létrejöttének 120. és az Izsó-féle Csokonai-emlékmű avatásának 110. évfordulója is. Az évfordulók alkalmából emlékülésre, a szobor megkszorúzására és az Izsó Miklós utcán elhelyezendő emléktábla avatására kerül sor. A Déri Múzeum lehetőségeihez képest segíti a létesítendő emlékszobát.

Miskolc égése

A XVII. század folyamán egyre nagyobb léptekkel haladt Miskolc a fejlődés útján. Közvetlen környezeténél, a megye többi mezővárosánál mindig fejlettebb volt, városiasabb jellege pedig nagy vonzóerőt gyakorolt az akkori megyei közélet irányítóira, a középbirtokos nemesekre. Szinte nem is volt olyan család, amelynek ne lett volna háza és szőlője Miskolcon; ezek megszerzése annál is könnyebben ment, mert a diósgyőri uradalom zálogbérlői a gyors pénzszerzés reményében szívesen árulták az ingatlanokat. A gazdag és befolyásos urak pedig már csak saját érdekükben is sokat tettek Miskolcért, s a két érdek szerencsés egybeesése tovább lazította a földesúri függőséget. A XVIII. század már egy szabad Miskolcot köszöntött: a város 1702-ben súlyos pénzeken megváltotta magát, azaz megvásárolta azokat a jogokat, amelyek bírása új távlatokat nyitott fejlődésében. Közben természetesen politikai rangja is emelkedett: egyre inkább székhelyévé vált a megyének, a Rákóczi-szabadságharc idején pedig többször fogadta a fejedelmet és adott helyet országos jelentőségű tanácskozásoknak. Jelentős központja lett tehát Felső-Magyarországnak, nem utolsósorban azért, mert Rákóczi udvarában fontos hivatalokat viselő személyek laktak, mint például a gazdasági tanácsos Szepessy Pál, vagy a brigadéros Szentpéteri Imre.

Erre a virágzó városra csapott le pontosan 275 esztendeje, 1706 szeptemberében a veszedelem, talán a legnagyobb, amely Miskolcot valaha is érte.

1706 augusztusában a fegyverszünet lejárta után ismét megkezdődtek a hadműveletek Magyarországon. A császári hadak élére új főparancsnok került: a spanyol háborúban nagy nevet szerzett Guido Stahremberg. A megújuló háborúban az osztrákok haditerve az volt, hogy Stahremberg nyugatról, Rabutin, az erdélyi hadag vezére pedig keletről két tűz közé veszi Rákóczit, aki Esztergom ostromára indult. „Rabutin kijött Erdélyből a seregével, és nagyon büszkén vonult a Tisza felé. Az előtte portyázó Károlyi mindent felégetett a tábor körül anélkül, hogy erőltette volna a falvak lakosait, akik maguktól felgyújtották kunyhóikat" — írja Rákóczi emlékirataiban. Ez a harcmodor nem nagyon hátráltatta Rabutint, minden különösebb nehézség nélkül elérte a Tiszát és Szolnoknál átkelt rajta. Ám amint azt Rákóczi is nagyon helyesen meglátta, egyáltalán nem igyekezett Stahremberghez csatlakozni és ezáltal önállóságát feladni, hanem a csatlakozás helyett észak felé fordult és megindult Kassa alá. Bercsényivel a nyomában, aki időközben a Vágnál feleslegessé vált hadseregével átkérte magát erre a hadszíntérre, pusztítva vonult át a gazdag dél-borsodi vidéken. Megadásra szólította fel Eger várát, de az nem hódolt meg, Rabutin pedig nem kezdett ostromhoz. Így ért szeptember 18-án — a dátumot Bercsényinek egy Károlyihoz írott leveléből tudjuk — Miskolcra, amelyet ekkor már elhagytak Károlyi csapatai. A Miskolcon történtekről Szepessy Pál számol be elveszettnek hitt, de újra megkerült naplójában, amelyet a Megyei Levéltár őriz. Adjuk át a szót neki, a szemtanúnak:

„Anno 1706. die ... mensis septembris Rabutin Németh Generalis Erdéllyből ki jövén, és huszon ött Regimentekbül álló Armadiával Cassa meg szállására indulván, uttyában szállot Miskolcz Várossa végire éppen az Kerítés mellé, az holot ötöd napig mulatván, az egész Várost és pinczéit öszve dúlta, minden rejtekjeit fel szedte, ell szaladván előtte az egész Város népe, az melly tolvajkodni othon maradott Váras belieket tanált, azokat le vágta, sokakot bennek meg nyúzott, És így emberi elmétül ki mondhatatlan Gazdagsággal Pénzel ruhával minden féle értékkel borral búzával azon tábor meg rakodván és annak sok voltátul ugyan meg csemerelvén, ötödik napján ott létének Generális Rabutin estve szövétnekkel az Egész Várost és annak minden pinczéit Uczárúl Uczára és Házrul Házra meg gyújtogatván Porrá és hamuvá tette, meg hagyván az égéstűl az Calvinista és Papista kétt Templomokat, harangokatt és az scolát.

FELEDY GYULA RAJZA

Izsó és Csokonai

A debreceni Csokonai-emlékmű megalkotásának körülményei

Izsó Miklós

Debrecen legegységesebb műemléki együtteséhez, a Kollégiumhoz és a Nagytemplomhoz kapcsolódik hazánk egyik legszebb költőszobra, Csokonai Vitéz Mihály emlékműve. *Izsó Miklós* lanttal, szőlőtőke mellett, gazdagon búrjánzó természeti háttérben ábrázolja az anakreoni dalok költőjét. Rajta zsinóros mente, dús prémszegéllyel, vállán, a növények egy részét is takaró, gazdag redőzetű köpeny. A rokokó díszítettségű kosztümhöz csigás, fürtös haj párosul, mindezzel együtt világfias megjelenése van az alaknak. Mégsem finomkodónak formálta Izsó Csokonait: meglett férfiként áll ki és *kiáll* a Kollégiummal szemben. Mintegy lantjára csapva, átszellemülten, az ihlet pillanatában ábrázolja őt a szobrász, de az ábrándozás helyett, mellett elszántság, értékének tudata, tehát öntudata is kifejezést nyert. A kétszeres életnagyságú bronzszobor 3 m magas szürkemárvány-talapzaton áll. Ennek előoldalán: *„Csokonai 1773—1805"* felirat, a bronztalapzat bal oldalán *„Mintázta Izsó 1867"* szöveg olvasható.

A szobrot a debreceni Emlékkert Társulat megbízásából készítette Izsó Miklós. Ez a társulat azzal a céllal alakult 1861-ben, hogy parkosítsa, szebbé tegye a Református Kollégium és a Nagytemplom körüli puszta teret, s emléket állítson „a haza és tudományok körül érdemeket szerzett és elhunyt nagy fiainak". Elsőként, 1861-ben, egy szabadságharcos emlékművet készíttettek Marschalkó Jánossal (s azt a kiegyezés évében avatták fel), s párhuzamosan folytattak gyűjtést egy Csokonai-emlékműre.

A társulat Pákh Albert tanácsára kezdett Izsóval tárgyalni, Pákh lapjában, a Vásárnapi Újságban népszerűsítette Izsó szobortervét. A szobrász az 1866. október 22-i társulati ülésen mutatta be a kis mintát a debreceni kaszinó termében, ekkor történt a szerződés aláírása is. 1866 decemberében leköltözött Debrecenbe és itt, a helyszínen rakta fel a nagy mintát 1867 augusztusáig. Izsó József később így emlékezett a debreceni munkára: *„a Péterfián kibérelt egy házat... ide hozatta az anyagot Borsod megyéből, az Ormosi pusztáról, 28 mérföldnyi távolságról, ami nem kis költségbe került. A bérelt ház udvarára hordatta a hat szekér agyagot, de hogy ez a kitűnő agyag még jobb legyen, taposóembereket fogadott, mellé egy gyermek cigánybandát és négy napig zene mellett taposták és táncolták az agyagot. Az ezt látó és okát nemtudó nép több megjegyzést tett a cselekedetéről, mondták sokan: ennek az újlakónak nagyon táncosvilága van"...*

Debrecenben a társulat egyik vezetője, Csanak József nagy műveltségű kereskedő fogadta vendéglátó házában Izsót, aki több levélben köszönte meg szívességüket és a családnak ajándékozott egy alabástromból faragott nyúlszobrocskát. Debrecenben nemcsak a Csokonai nagy mintáját készítette el, hanem mellszobrokat is mintázott. Hoffmann Alfrédhoz írt 1866. november 28-i levelének „kolbász-mottót" adott: „Itt a házak kerítése kolbászokból van készítve" — írta és mellékelt is levélhez egy kis „debreceni hüvelyes veteményt". Kevésbé kedélyes képet festett a debreceni hónapokról a társulatnak Pestről 1869 körül írt levelében: *„Döntött... a bizottmány azon ígérete is, hogy menjek le Debreczenbe, számomra helyiséget adnak, hol Csokonait készíthetem, — indokolva az által, hogy Debreczeni publiczum úgy sem látott szobor készítést, ez által érdeklődni fog, adakozni fog a szoborra. Ígéretökbe bízva lementem, de nem hogy műhelyt készítettek volna számomra, hanem még hozzá puszta helyiséget is hová műhelyemet építettem, magamnak kellett keresni. Uraim én kötelességemet teljesítettem, a bizottmány nem, a bizottmány a kötelezvénybe tudtomon, akaratomon kívül... két terhet rótt rám, nevezetesen a csomagolás és a szobor valamelyik külföldi-öntödébe való elszállításának költségeit."* Ugyanitt megírja, hogy eltekintettek ugyan ez utóbbi költségektől, de több hete ment rá a csomagolásra, ráadásul kompromittálták az öntöde előtt.

Hálátlan volt-e Debrecen Izsóval szemben? — vetik fel a kutatók, legelsőnek *Zoltai Lajos*, majd *Fülep Lajos* és *Balogh István*. Válaszuk szinte egyértelműen: nem.

A Társulat a nürnbergi, a bécsi és a müncheni öntödével tárgyalt, s nyilvánvaló, hogy annak adta oda a megbízást, amely a legolcsóbban vállalta. A másik nagy kérdés művészeti vonatkozású: saját akaratából, vagy kényszerből alakította át tervét? A Református Kollégium gyűjteményében őrzött, Izsó által ajándékozott kis gipszminta a légies, átszellemült Csokonait mutatja be, a kész mű sokkal testesebben formálva jeleníti meg. E kérdésben *Fülep Lajos* véleményét idézem: *„aki a kollégium könyvtárában levő modellt megpillantja, önkéntelenül kiszalasztja a száján: ez az igazi!... szokatlanul vékony, nyúlánk... ifjúságra termett, csak ifjúságra, nem illik hozzá a vastagodás, elnehezedés, öregedés... Csokonairól nem maradt hiteles képünk. De aki ezt a modellt látta, azután már mindig ilyennek látja. Nem is tudok sehol még egy ilyen valószerű költő képet... Úgy áll ott lantjával, mint egy magyar Orpheus... várva, hogy széttépjék".* A téren álló bronzszobor *„Jó néhányunk véleménye szerint legjobb emlékművünk. Csupa konvenció, mozgásban, attribútumaiban — de mi is lehet az ilyen szobor, amelyik a megbízás szövege s a szoborbizottság követelménye szerint félig-meddig természetszerű arcképnek, félig-meddig apoteózisnak kell lennie?... és mégis az a különös, hogy a konvenciót nem érezzük konvenciónak, testtartását mesterkéltnek, attribútumait fölösleges koloncnak, ruházatát cikornyának — olyan nyugodtan és természetesen eleven, olyan friss, mintha ez a fajta motívum éppen benne születne meg: tömegében, arányaiban, kontúrjaiban szép; kifejezés közvetlen és bensőséges, még az sem árt neki, hogy a nem bronzban gondolkodó kőfaragó Izsó fölöslegesen körülrakja alól támasztékokkal, az alak annál sudárabban nő ki belőle".* (Kiemelés tőlem. Sz. KK.) Izsó is tudta, hogy remekművet alkotott. Bizonyára ez késztette arra, hogy — habár voltak sérelmei —, nagylelkű legyen azzal a várossal szemben, amely helyet és lehetőséget adott a Csokonai-szobornak. Felajánlotta a kollégiumi gyűjteménynek a szobor kis gipszmintáját, valamint a Zrínyi mellszobrát és a „Búsuló juhász"-t. Talán nagy elődjét, mesterét, *Ferenczy Istvánt* követte ezzel (akinek már itt állt Csokonai-mellszobra), talán ugyanabban a városban, egymástól pár méter távolságban helyezve akarta szemléltetni a téma két változatát?

Egy harcnak, egy vívódásnak a következménye a két önálló remekmű, de ezt a harcot nem az Emlékkert Társulattal, a megrendelővel kellett vívnia, hanem önmagával.

A Csokonai-emlékműhöz készített kis gipszmodell

Izsó Miklós Csokonai-emlékműve Debrecenben

Napjaink 1981/10

Izsó Miklós

1021

Fonóházi jelenet

150 éve született

Izsó Miklós

„A szobrászat újra megszületik itt"

Búsuló juhász

Százötven éve, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós a 19. századi szobrászat legjelentősebb alakja. Tipikus magyar művészsors volt az övé. Életében küzdelmek, meg nem értés, sikertelenség, kenyérharc jutott osztályrészéül. Csak akkor döbbentek rá kortársai, mekkora tehetség veszett el, amikor meghalt fiatalon, váratlanul. Sárospataki gimnazistaévei után 1848-ban még gyerekfejjel honvédnek állt, meg is sebesült, majd a szabadságharc leverése után bujdosott. Rimaszombatban ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, s három évig nála dolgozott, tanítványa volt. Ferenczy alig egy héttel halála előtt útjára bocsátotta Izsót, s „mint ügyes és szorgalmas embert a Művészet pártfogóinak kegyeibe" ajánlotta. „Ha nem is akarjuk túlbecsülni a rokkant öreg mesternek a fiatal művésszel való véletlen kapcsolatát — írja Petrovics Elek —, mégis azt hisszük, hogy a világlátott és közlékeny Ferenczy három év alatt többet adott Izsónak a puszta kézi ügyességénél. Érintkezésük nyomán így egy percre mintha egymásba fonódnék a múlt és a jövő, s megindulna az amit a fejlődés folyamatosságának szoktak nevezni."

Izsó Pesten kőfaragóként kereste kenyerét, mígnem a bécsi magyar ifjak pártfogásával az osztrák városba került szobrászsegédnek, majd a müncheni akadémián tanult.

Első portréját és zsánerszobrát (Széchenyi és a Puszták furulyása) is Münchenben mintázta, amelyekkel Pesten szép sikert aratott. „Müncheni fogantatású, máig leghíresebb szobra a Búsuló juhász, amelynek már az is történeti érdekességet ad — jegyzi meg egy életrajzírója —, hogy az első igazán magyar szellemű szobor, amelyet azonban a jellemzés mélysége és komolysága művészi tekintetben is magasan felülemel az etnográfiai érdekesség színvonalán."

1862-től már Pesten élt, főként portrékat mintázott — nem megrendelésre, saját ambícióból — szellemi életünk nagyjairól írókról, színészekről, művészekről (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András, Almási Balogh Pál). „Mellszobrain — írja Keserü Katalin — nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötelezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegretörő, jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával."

Előzetes ígéret ellenére sem kapott megrendelést a Tudományos Akadémia ekkor épülő palotájának szobordíszeire. Csupán Révay Miklós egész alakos szobra és néhány dekoratív plasztikai munka viseli magán Izsó keze nyomát. Érdemes megnézni, az épületet díszítő többi szobor közül hogy emelkedik ki nemes egyszerűségével, művészi hitelességével ez a szobor.

Tervet készített az Akadémia előtt felállítandó Széchenyi-emlékszoborhoz. Bár pályamunkáját a bírálók a legjobbnak ítélték — „a históricus érzés, a magyar typus, s a büszke férfias jellem Izsóban oly szerencsés kifejezést nyert" — mégsem az ő terve valósult meg.

Arany János portréja

Egyetlen maga tervezte és befejezett emlékműve a debreceni Csokonai-szobor — amelyet 1871-ben avattak fel —, remekbe készült alkotás. Élete utolsó éveiben két monumentális emlékmű foglalkoztatja — a budapesti Petőfi- és a szegedi Dugonics-szobor. Hirtelen halála miatt e két köztéri szobrát már nem fejezhette be.

Életművéből kiemelkednek remek terrakotta szobrocskái, a Táncoló hajdúk sorozat. „A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában — írja Fülep Lajos — a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul". Táncoló figuráiban a szobrászi megfogalmazás nagyszerűsége az emberi, nemzeti jelleggel párosul, amint az emberi test és a tánc sajátos szobrászi értékét mutatja fel egyéni formanyelven.

Jelentőségéről idézzük Petrovics jellemzését: „a magyar szobrászat csöndes vizéből Izsó Miklós szinte úgy bukkan föl egyszerre, mint valami eruptív természeti tünemény. Ő az első magyar szobrász, aki nemcsak emberi érzésben, hanem művészi munkájában is magyar volt, s aki magával hozott mindent, ami addig hiányzott: a romanticizmus felszabadító szellemét, a nemzeti tartalmat, s mindezt egy nagy és eredeti tehetség fényében."

K. M.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR
1091 BUDAPEST, IX., Üllői út 51.
Telefon: 337-748 340-726
KISALFÖLD
1981 SEP 5

A műemlékekben gazdag város

Sopron... hangulatos, szűk utcák, vaskopogtatós, barokk kapuk, boltives kapualjak, loggiás udvarok, finom művű erkélyek, kecses tornyok, terek, ahol a középkori gótika meg barokk ad találkát egymásnak. Sopron... erdős hegyek lehellete, a szabad természet hangulata... Sopron... nyugatról a havasok friss szele áramlik a városba, északon a Fertő tó vize csillog, keleten lapály, délről fenyvesek, tölgyes erdők ontják az illatot a vén városra...

Azt mondják, már a vaskorszakban is volt élet Sopronban. 2300 évvel ezelőtt a kelták laktak itt, utánuk lett a rómaiak Scarbantiája, a mai városháza helyén a történészek szerint Jupiter, Juno, Minerva hatalmas szobra állt. Később jöttek az avarok, előtte azonban a népvándorlás vihara is végigsöpört ezen a tájon. Őseink Vérbulcsu és Lél törzseivel érkeztek. I. István 1031-ben emelt várat az Ikva partján, IV. László pedig szabad királyi rangra emelte.

A középkorban Sopron a nagy európai városokkal vetekedett. „Sopron kis város, de nagyon szép", ezen sorok Valentini Cézár ferrarai követ diplomáciai jelentéséből származnak... II. Lajos király 1523-ban látogatott Sopronba. Csodálta a gyönyörű települést, következményeként két év múlva megtiltotta, hogy a tér — szépségét csorbítandó — lebontsák az egykori Fő téren a mai Patika-házat. Ez az 1525-ben kelt okirat jelenti Sopron első műemléki védelmét...

Napjaink vándora, ha a hűvös őszi estén végigsétál a városon, nem hallja ugyan a Tűztoronyból a toronyőr kürtjét, a középkori zsinagógából sem hallik ki az esti ima, hasonlóan a ferences kolostor káptalan termében, mégis úgy érzi, hogy a középkorban jár.

Igaz, az 1676. évi nagy tűzvész az akkori csodálatos szépségű belváros nagy részének pusztulását okozta, de helyébe lépett a mai reneszánsz-barokk belváros. Templom, Kolostor, Fegyvertár, Szent György, Városháza és Új utcák, Fő és Orsolya tér együtteséből valami kü árad, amely messze földön párj

Sopron ősi címeréhez hiven r kapukkal fogadja egyre nagyob akik gyönyörködnek a történelm évezredes múlt meséjét, felüdüln jében és csodálják a mai Sopron

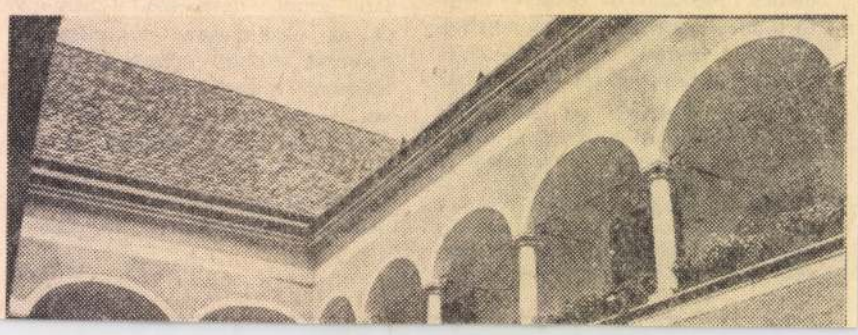

SEP 6

1981. szeptember 6. 1021

150 éve született

Izsó Miklós

Százötven éve, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a XIX. századi szobrászat legjelentősebb alakja. Tipikus magyar művészsors volt az övé. Életében küzdelmek, megnemértés, sikertelenség, kenyérharc jutott osztályrészéül. Csak akkor döbbentek rá kortársai, mekkora tehetség veszett el, amikor meghalt fiatalon, váratlanul. Sárospataki gimnazistaévei után 1848-ban még gyerekfejjel honvédnek állt, meg is sebesült, majd a szabadságharc leverése után bujdosott. Rimaszombatban ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, s három évig nála dolgozott, tanítványa volt. Ferenczy alig egy héttel halála előtt útjára bocsátotta Izsót, s *„mint ügyes és szorgalmas embert a Művészet pártfogóinak kegyeibe"* ajánlotta. *„Ha nem is akarjuk túlbecsülni a rokkant öreg mesternek a fiatal művésszel való véletlen kapcsolatát* — írja Petrovics Elek —, *mégis azt hisszük, hogy a világlátott és közlékeny Ferenczy három év alatt többet adott Izsónak a puszta kézi ügyességénél. Érintkezésük nyomán így egy percre mintha egymásba fonódnék a múlt és a jövő, s megindulna az, amit a fejlődés folyamatosságának szoktak nevezni."*

Egyik leghíresebb szobra, a Búsuló juhász.

A Búsuló juhász alkotója

Izsó Pesten kőfaragóként kereste kenyerét, mígnem a bécsi magyar ifjak pártfogásával az osztrák városba került szobrászsegédnek, majd a müncheni akadémián tanult.

Első portréját és zsánerszobrát (Széchenyi és a Pusztáik furulyása) is Münchenben mintázta, amelyekkel Pesten szép sikert aratott. *„Müncheni fogantatású, máig leghíresebb szobra a Búsuló juhász, amelynek már az is történeti érdekességet ad* — jegyzi meg egy életrajzírója —, *hogy az első igazán magyar szellemű szobor, amelyet azonban a jellemzés mélysége és komolysága művészi tekintetben is magasan felülemel az etnográfiai érdekesség színvonalán."*

1862-től már Pesten élt, főként portrékat mintázott — nem megrendelésre, saját ambícióból — szellemi életünk nagyjairól, írókról, színészekről, művészekről (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András, Almási Balogh Pál). *„Mellszobrain* — írja Keserű Katalin — *nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötelezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegretörő, jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával."*

Mellőzött művész volt...

Előzetes ígéret ellenére sem kapott megrendelést a Tudományos Akadémia ekkor épülő palotájának szobordíszeire. Csupán Révay Miklós egész alakos szobra és néhány dekoratív plasztikai munka viseli magán Izsó kezenyomát. Érdemes megnézni, az épületet díszítő többi szobor közül, hogy emelkedik ki nemes egyszerűségével, művészi hitelességével ez a szobor!

Tervet készített az Akadémia előtt felállítandó Széchenyi-emlékszoborhoz. Bár pályamunkáját a bírálók a legjobbnak ítélték — *„a historicus érzés, a magyar typus, s a büszke férfias jellem Izsóban oly szerencsés kifejezést nyert"* — mégsem az ő terve valósult meg.

Egyetlen maga tervezte és befejezett emlékműve a debreceni Csokonai-szobor — amelyet 1871-ben avattak fel —, remekbe készült alkotás. Élete utolsó éveiben két monumentális emlékmű foglalkoztatja — a budapesti Petőfi- és a szegedi Dugonics-szobor. Hirtelen halála miatt e két köztéri szobrát már nem fejezhette be.

Életművéből kiemelkednek remek terrakotta szobrocskái, a Táncoló hajdúk sorozat. *„A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában* — írja Fülep Lajos — *a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel, jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul"*. Táncoló figuráiban a szobrászi megfogalmazás nagyszerűsége az emberi, nemzeti jelleggel párosul, amint az emberi test és a tánc sajátos szobrászi értékét mutatja fel egyéni formanyelven.

Jelentőségéről idézzük Petrovics jellemzését: *„A magyar szobrászat csöndes vizéből Izsó Miklós szinte úgy bukkan föl egyszerre, mint valami eruptív természeti tünemény. Ő az első magyar szobrász, aki nemcsak emberi érzésben, hanem művészi munkájában is magyar volt, s aki magával hozott mindent, ami addig hiányzott: a romanticizmus felszabadító szellemét, a nemzeti tartalmat, s mindezt egy nagy és eredeti tehetség fényében."*

Kádár Márta

1981 SEP

I.

ZALAI HÍRLAP

SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kulturá

A fővárosbeli Csók-ga
ban nyitják meg Németh
nos, Munkácsy-díjas eger
keramikus új kiállítását,
ember 24-én, fél hatkor.

★

Az idei Kerka menti K
rális Napok megnyitására
én kerül sor a lenti Só
László Művelődési Köz
ban, ahol ez alkalomból
megyeszékhelyen is fellépő —
Duna Művészegyüttes ad mű-
ort.

★

Sokan tekintették meg az
egerszegi Fazekasház legutób-
bi kiállítását, melyen Kántor
Sándor, Kossuth-díjas karcagi
mester remekeit állították ki
a nyáron. Keddtől Czugh Já-
nos és Dezső, a Népművészet
Mesterei és gyermekeik csalá-
di bemutatója látható itt a to-
vábbiakban.

★

A helyi fúvós-quintett mű-
orát hallhatja holnap este
hétkor a zalaszentgróti dr.
Hamburger Jenő Művelődési
Központ közönsége.

★

A nyugat-dunántúli késő-
középkori kályhacsempék
anyagából nyílik kiállítás a
múzeumi hónap során Zala-
egerszegen, először mutatva
be együtt — több múzeum ösz-
szefogásaként — a mesterség
itteni remekeit, ritkaságait.

★

Gy. Kamarás Katalin kera-
mikus, Koczogh András szob-

rül itt a nézők elő a *25 millió fontos váltságdíj* című, Roger Moore, Anthony Perkins, James Mason és más sztárok főszereplésével forgatott angol bűnügyi történet. A kanizsai Békében hétfőtől szerdáig — 4 és 6 órakor — a *Gyorshajtás* című szovjet és — este nyolckor — *A transzport* című hazai újdonságot láthatják az érdeklődők, míg 10—13-án — négykor — a *Pokoli torony* című amerikai és — nyolckor — a *Solo Sunny* című NDK-beli film következik. A Keszthelyi Petőfi-filmszínházban a jövő hét első felében a *Zsaru vagy csirkefogó* című francia, majd csütörtöktől vasárnapig — négykor — *A fekete kalóz* című olasz és — hattól — a *Csillagok háborúja* című amerikai kalandfilmre lehet jegyet váltani. A lenti Dózsa-moziban 7—8-án *A versenyló elrablása* című szovjet, 10—11-én a *Kigyótojás* című NSZK—amerikai, és végül 12—13-án *A hét mesterlövész* című amerikai film várja a közönséget.

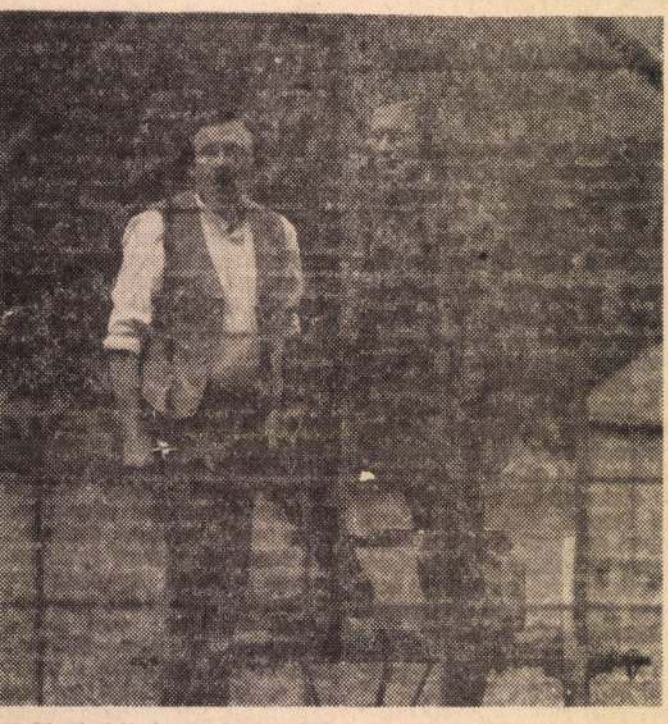

Hetényi Pál és Reviczky Gábor A transzport című magyar színes filmben.

— Nem szoktunk — mondja mosolyogva a néni. — Nincs semmi problémánk.

Lehetséges ez? Hogy kerítés-, meg tyúkperek nincsenek, mert békében élnek itt, az tényleg jó, annak örülni lehet. De a berozsdásodott kertkapu azért egy kicsit bántó.

★

A KESZTHELYRE járók zöme elmegy a hajnali ötös busszal, aztán háromkor, négykor térnek haza. Ez idő tájt elevenedik meg a falu. Ha valaki odaül a vén platánfa alá a zöldre mázolt padra nézelődni, láthatja, hogy megélénkül a főutca, a kocsma is négykor nyit. Vontatós traktor jelenik meg az útkanyarban, biciklis gyerekek hancúroznak és egy lovaskocsi kocog a vegyesbolt előtt.

Az otthon tevékenykedő öregasszonyok melegíteni kezdik az ételt a hazatérőknek, mert azután úgyis elszéled mindenki erre-arra, otthon is van dolog, amíg a nap le nem áldozik.

★

DECSI JÓZSEF iskolaigazgatót és feleségét, — mindketten a sármelléki általános iskolában tanítanak — az új lanév foglalkoztatja. Itt laknak Szentgyörgyváron, nekik köszönhető, hogy a művelődési otthonban megelevenedik az élet hétvégeken. Játékos vetélkedőket rendeznek, ők hozzák össze a helybeli fiatalok kedvére a diszkókat, melyeken mindig a lányok vannak előnyösebb helyzetben. Kevesen vannak, senkinek nem kell petrezselymet árulnia.

Decsi Józsefné pávakört ve-

Izsó Miklós

1021

Izsó és Dugonics

Tisza-parti városunk legkorábbi, kedvelt és jellegzetes emlékműve a Dugonics-szobor. Eredetileg közvetlenül a mai központi egyetem (akkor reáliskola) előtt állott, mostani helyére az árvíz után került. Az emlékmű alakjának plasztikai megálmodója, tervezője, a múlt századi magyar szobrászat legkiemelkedőbb egyénisége, *Izsó Miklós* (1831—1875) volt, aki százötven évvel ezelőtt, 1831. szeptember 9-én született. Nevéhez — többek között — fiatalkori alkotása, a *Búsuló juhász* című közismert zsánerszobra, továbbá a debreceni *Csokonai-emlékmű* kötődik, melyeket a hetvenes években létrehozott pompás terrakotta szobrocskái (*Táncoló hajdúk* sorozat) gazdagítanak. Korán bekövetkezett halála miatt a szegedi Dugonics-szobron kívül, az általa tervezett budapesti *Petőfi-szobrot* is *Huszár Adolf* (1842—1886) vitelezte ki. Izsó megbecsülendő emlékezetét tiszteljük meg úgy, hogy idézzük fel röviden a Dugonics-szobor létrejöttének egykori körülményeit. Annál is inkább, mert ez az alkotás *„... nemcsak hazai viszonylatban szép, hanem Európa számos korabeli emlékműve sorában is méltán megállja helyét".*

*

A szobor felállításának szándéka már az 1830-as években (Izsó születése körül!) megvolt. Ez érthető is, hiszen a szegedi származású *Dugonics András* (1740—1818), — aki *„... a nemesi ellenállás és a patriarkális népiesség irodalmi képviselője"* volt — halála után: hamvait márvány síremlékkel fedték le, a város megfestette portréját, és kéziratait kiadták. Kultusza tehát azt követelte, hogy mielőbb szobrot emeljenek neki, megadva ezzel a megbecsülés teljes emlékét. Azonban közel két évtized telt el, míg e szép cél a megvalósuláshoz vivő aktív mozgalommá vált. 1859/60-ban a Szegedi Híradó hasábjain előbb ösztönző cikkek, majd olyan hírek jelentek meg, melyek a szoborra történt eredményes gyűjtésről számolnak be. A kezdeti igény szerény volt, mert csak egy mellszoborra mertek gondolni, melyet akkor még a Széchenyi téren szántak elhelyezni. Jó évtized múltán, 1873-ban alakult meg a — városi tanács által támogatott — széles körű, új *Dugonics-szoborbizottság*, mely — egyre gyarapodó összeggel rendelkezve — felkérte Izsó Miklóst az emlékmű elkészítésére. A művész e feladatot szívesen elvállalta. Egy mellszobrot és két olyan tervvázlatot hozott létre, melyek Dugonics Andrást álló alakként ábrázolták. Közülük a kiforrottabb második vázlat nyerte meg a bizottság tetszését. Ugyanis ez felelt meg legjobban azon kikötésüknek, hogy az emlékmű a gondolataiba mélyedt írónak és tanárnak is kiváló Dugonicsot *„... idősebb korából, mint tudóst, hazafit és papot tüntesse fel."*

Érdemes egy-két lényegbevágó részletet kiragadnunk abból — az Izsó által kidolgozott — szerződéstervezetből, mely a művész és a szoborbizottság közötti megállapodást tartalmazza. Így például azt a kikötést, hogy *„... a szobor magassága a művész által bemutatott tervezethez képest 7 és fél lábban állapíttatik meg, s a legjobb minőségű bronzból öntendő... A szobor a reáliskola előtti nyilvános téren lévén felállítandó, szükséges, hogy az alak minden oldalról tekintve, kifogástalan legyen."* Az Országos Levéltárban őrzött szerződést — mely többek között a munkadíjat, a szobor elkészítésének időpontját stb. tartalmazza —, sajnos már nem lehetett megkötni. A súlyosan megbetegült Izsó szervezetét tüdővész támadta meg, mely végül is 1875. május 29-én a sírba vitte. A negyvenöt éves kiváló művész elhunytát Szegeden is fájdalommal fogadták. Ezt követően került sor arra a megállapodásra, melyet a szoborbizottság a művész özvegyével és Huszár Adolffal kötött. Határozatuk szerint Huszár egykori mestere, Izsó Miklós neve alatt fejezi be az emlékművet, mivel *„... valóságos kisminta maradt hátra, amelyet lényegében csak fel kellett nagyítani a kívánt méretre."*

A szobor készülése közben a bizottság folytatta a széles körű gyűjtést a társadalmi egyesületekben és intézményekben is. A gyűjtésben segítséget jelentett az akkoriban megalakult *Dugonics Kör*, melynek fő törekvése szintén a szobor felállíttatása volt. Jellemző az emlékmű magas költségeinek megszerzési nehézségeire, hogy a szobor elkészülte után maradt adósság kiegyenlítésére a bizottságnak a Csongrádi Takarékpénztártól kölcsönt kellett felvennie. Az emlékmű ünnepélyes leleplezésére 1876. augusztus 19-én került sor.

SZELESI ZOLTÁN

1981 SEP 3

DÉLMAGYARORSZÁG

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

mondtak el. „Aud
pars!" — hallgatta
sik fél is, — írta
né. Bár azt is
hogy a megjelent
valójával egyetért.

Megemlítette, ho
tőle távol a gyer
szakmája, hivatá
köti. S megtudja
mi a gyermeki ját
hancurozás, a kics
val együttjáró c
cutkodás, s mi az
randalírozás, ro
bosszantása történ
egyáltalán nem v
nösen akkor érez
sebb emberek, h
talják, hogy a kis
lei nem hogy fékeznék a játék
határait túllépő gyerekeiket, ha-
nem egyetértéssel nyugtázzák cse-
lekedeteiket.

Ahol levélírónk, Z. I.-né lakik szintén társasház, sokkal többen laknak benne, mint amely ház fletét megemlítettem korábbi írásomban. Mondani sem kell, hogy náluk is több a fiatal házas, mint a középkorú vagy idősebb család. A ház udvara bizony ott is parányi, zárt betonkatlan, mely a hangoskodást, dübörgést, zajongást többszörösen fölnagyítja, mint egy szabadabb térség. Házuk környékét is pontosan körülírta, megjegyezte, hogy harmincnál is többen laknak a társasházban, sok a gyermek, kiket szeretettel vesznek körül, nemcsak a szülők, de a gyerek nélküli idősebb emberek is. Azt is megjegyezte, hogy a legtöbb kisgyerekre évek során sem kell rászólni, mert „igen aranyosak, rendesek, bár éppen olyanok, mint minden ilyen korban levő csemete", tehát hancuroznak, sikongatnak, bujócskáznak, játszanak, ahogyan koruknál fogva természetes.

„Zajok és hangulatok", — írtam korábban, s valahogy nem akartam megérteni, hogy az idősebb korosztály, a nagyszülők, vagy a gyermekeiket éppen kibocsátó középkorúak miért válnak idegessé, ha a gyerekek zajongásait hallják? Elképzelhető, hogy éppen elegük volt ebből a ricsajból tíz-húsz éven keresztül? Legyen végre nyugodtság. Talán érthető is ez a kívánság. Ha magamból indulnék ki, akkor is helytálló. Gyermekeim már elröppentek, unokáim még nincsenek. Bár magam egy tízemeletes házban lakom, a szomszéd házak is ekkorák. Elképzelheti minden olvasó, hogy lépcsőházanként negyven család éldegél — százméterszer százméteren legalább négyszer negyven — vagyis százhatvan család. A többség itt is fiatal házaspár, sok a gyerek, sőt, — mivel éppen a mi épületünk előtt alakították ki a játszóteret és a „dühöngőt" — távolabbi lakóházak gyerekei is ide jönnek játszani, olykor a közeli óvoda és iskola napköziseit is elvezetik egy-egy órácskára az itt levő hinták, csúszdák világába nevelőik. Mondanom sem kell, van ricsaj, veszekedés, kiabálás. Ha zavar, becsukom az erkély ajtaját, ablakát. De a csend sem szebb, az sem megnyugtatóbb lelkemnek. Inkább legyen zsivaj.

Természetesen zsivaj és zsivaj közt vannak különbségek. A levelet író asszonyság is erről mondott el példákat. Mit is tettek az említett panaszos asszonyka kárára ezek a gyerekek? Elöljáróban hadd említsem meg, hogy az „öregek" nem is arra panaszkodtak, hogy a kisgyermekek rosszerencsére, mert a tűz nem gyerekjáték!

Remélem nem haragszanak meg az idősebbek, a velem egykorúak sem, ha további idézeteket adok közre az említett panaszos levélből. Valaki a házból valószínűleg panaszkodott: „... a gyerekek hulladékot dugdosnak a postai levélszekrényembe. Egyik szomszédom ajtajának zárját homokkal tömítették. Ami ennél is fölháborítóbb, A. K. egyik este úgy pikulázott, hogy a pikulát rászorította B.-né lakásának falára. Ezeket B.-né is tanúsítja." Mit mondjak erre? Rábízom a véleményalkotását az olvasóra.

Tovább megyek, idézem a levelet, de engedjék meg, hogy a levélben szereplő személyeket csak elváltoztatott monogrammal jelezzem. „A ház belső rendje akkor kezdett megbomlani, amikor naponta, rendszeresen, vasárnapot és ünnepnapot sem kihagyva, este későig üvöltöztek, futballcsatákat folytattak a zárt betonos udvaron. A vasból levő garázs ajtóknak rúgott labdák pokoli dübörgést okoztak. A futballal betörtek minden ablakot, széttörték a világítási búrákat. Az Állami Biztosító egy ideig fizette a töréseket, de a rossz gyerekek szülei egy esetben sem fizettek... Több esetben barátok, házon kívüli idegen gyerekek is részt vettek az udvari csatákban, sok esetben pedig a szülők a körfolyósokról hangosan biztatták a

Serfőző Simon

Nem az

A jércével k
öcskös,
aki voltam,
nem ismerne
ha találkozn
s akire
alig hasonlít

Nem az vag
aki esténkén
a kéményfar
álmoskodtam
s akit nyulal
a meleg dűlő
bekiabáltak

S aki még s
várt vissza
a küszöb-ma
Látta néha
a messze fel-
amerről vissz

fölágaskodtak
a szélben,
vágtattak vol
nyihogva utá

Izsó Miklós

1021

1981 SEP 0 6

150 éve született Izsó Miklós

„A szobrászat újra megszületik itt"

Százötven éve, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a XIX. századi szobrászat legjelentősebb alakja. Tipikus magyar művészsors volt az övé. Életében küzdelmek, meg nem értés, sikertelenség, kenyérharc jutott osztályrészül. Csak akkor döbbentek rá kortársai, mekkora tehetség veszett el, amikor meghalt fiatalon, váratlanul. Sárospataki gimnazistaévei után 1848-ban még gyerekfejjel honvédnek állt, meg is sebesült, majd a szabadságharc leverése után bujdosott. Rimaszombatban ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, s három évig nála dolgozott, tanítványa volt. Ferenczy alig egy héttel halála előtt útjára bocsátotta Izsót, s „mint ügyes és szorgalmas embert a Művészet pártfogóinak kegyeibe" ajánlotta „Ha nem is akarjuk túlbecsülni a rokkant öreg mesternek a fiatal művészszel való véletlen kapcsolatát — írja Petrovics Elek —, mégis azt hisszük, hogy a világlátott és közlékeny Ferenczy három év alatt többet adott Izsónak a puszta kézi ügyeségénél. Érintkezésük nyomán így egy percre mintha egymásba fonódnék a múlt és a jövő, s megindulna az, amit a fejlődés folyamatosságának szoktak nevezni."

Izsó Pesten kőfaragóként kereste kenyerét, mígnem a bécsi magyar ifjak pártfogásával az osztrák városba került szobrászsegédnek, majd a müncheni akadémián tanult.

Első portréját és zsánerszobrát (Széchenyi és a Pusztak furulyása) is Münchenben mintázta, amelyekkel Pesten szép sikert aratott. „Müncheni fogantatású, máig leghíresebb szobra a Búsuló juhász, amelynek már az is történeti érdekességet ad — jegyzi meg egy életrajzírója —, hogy az első igazán magyar szellemű szobor, amelyet azonban a jellemzés mélysége és komolysága művészi tekintetben is magasan felülemel az etnográfiai érdekesség színvonalán."

1862-től már Pesten élt, főként portrékat mintázott — nem megrendelésre, saját ambícióból — szellemi életünk nagyjairól, írókról, színészekről, művészekről

Búsuló juhász

Arany János portréja

(Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András, Almási Balogh Pál). „Mellszobrain — írja Keserű Katalin — nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegretörő, jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával."

Előzetes ígéret ellenére sem kapott megrendelést a Tudományos Akadémia ekkor épülő palotájának szobordíszeire. Csupán Révay Miklós egész alakos szobra és néhány dekoratív plasztikai munka viseli magán Izsó kezenyomát. Érdemes megnézni, az épületet díszítő többi szobor közül hogy emelkedik ki nemes egyszerűségével, művészi hitelességével ez a szobor!

Tervet készített az Akadémia előtt feállítandó Széchenyi-emlékszoborhoz. Bár pályamunkáját a bírálók a legjobbnak ítélték — „a historicus érzés, a magyar typus, s a büszke férfias jellem Izsóban oly' szerencsés kifejezést nyert" — mégsem az ő terve valósult meg.

Egyetlen maga tervezte és befejezett emlékműve a debreceni Csokonai-szobor — amelyet 1871-ben avattak fel — remekbe készült alkotás. Élete utolsó éveiben két monumentális emlékmű foglalkoztatja — a budapesti Petőfi- és a szegedi Dugonics-szobor. Hirtelen halála miatt e két köztéri szobrát már nem fejezhette be.

Életművéből kiemelkednek remek terrakotta szobrocskái, a Táncoló hajdúk sorozat. „A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában — írja Fülep Lajos — a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel, jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul". Táncoló figuráiban a szobrászi megfogalmazás nagyszerűsége az emberi, nemzeti jelleggel párosul, amint az emberi test és a tánc sajátos szobrászi értékét mutatja fel egyéni formanyelven.

Jelentőségéről idézzük Petrovics jellemzését: „a magyar szobrászat csöndes vizéből Izsó Miklós szinte úgy bukkan föl egyszerre, mint valami eruptív természeti tünemény. Ő az első magyar szobrász, aki nemcsak emberi érzésben, hanem művészi munkájában is magyar volt, s aki magával hozott mindent, ami addig hiányzott: a romanticizmus felszabadító szellemét, a nemzeti tartalmat, s mindezt egy nagy és eredeti tehetség fényében."

Kádár Márta

NÓGRÁD
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

:enc

Hidvégi Andrásné

Racskó Pálné

ársadalom gérzetét

z időskorúak helyzetéről

forrása lehet, ha időben nem készülünk rá, nem teszünk ellenük. S akad tennivaló az időskorúak életkörülményeinek további javításában is. A tapasztalatokat, a további feladatokat megvitatta a közelmúltban a párt megyei végrehajtó bizottsága. S ezek a témák szerepeltek azon a kerekasztalbeszélgetésen is, amelyen Skoda Ferenc, az MSZMP Nógrád megyei Bizottságának titkára, Berki Mihály, a megyei tanács elnökhelyettese, Szabó István, az MSZMP Salgótarjáni járási Bizottságának első titkára, Hidvégi Andrásné, a balassagyarmati szociális otthon igazgatója és Racskó Pálné, a Vöröskereszt szécsényi szervezetének titkára vett részt. A NÓGRÁD-ot Vincze Istvánné képviselte.

összetartozás megnyugtató biztonságát. Emellett a családban kell elkezdeni, egészen zsenge gyermekkorban a szülők iránti szeretet, a tisztelet plántálását, hogy azok később felelősségérzetté erősödjenek. Ha ez minden családban így történik majd, bizonyára kevesebb lesz az olyan ember, aki felnevelte gyermekeit, unokáit, s akiről öregségére mégis elfeledkeztek.

NÓGRÁD: Él az idős emberekben egyfajta szégyenérzet: ha már segíteni nem tudnak, kérni em mernek...

Racskó Pálné: A gyerekek leve nem szívességet teszek, amikor szüleikről gondoskodnak. Kötelességüket eljesítik, amelyet később maguk is joggal várhatnak el yermekeiktől. Az meg a i dolgunk, a tanácsé, a tárdalmi, a tömegszervezeteké, y a Vöröskereszté, hogy ha az idős emberek minél tovább maradnának megszokott környezetükben, a családban. Ezért mi Balassagyarmaton, a szociális otthonban arra törekszünk, hogy barátságos, meleg otthont teremtsünk számukra, ahol nyugodt körülmények között, biztonságban élhetnek. Kétszázhúsz öreg, beteg embert gondozunk, ápolunk országosan is elismert, jó körülmények között. Gondozónőink, ápolónőink nagy hozzáértéssel, lelkiismeretesen látják el mindennapi teendőiket. Az egészségügyi intézmények integrációjának hasznát magunk is érezzük. Az otthon lakói az anyagi, fizikai ellátáson túl, rendszeres orvosi ellátásban részesülnek. Napi hat órában, az otthon három pavilonjában orvos rendel. Úgy gondolom, ezzel nem kevés terhet veszünk le a kórház, a rendelőintézet vál-

szerveknek, a tanácsoknak, a munkahelyeknek, a társadalmi és tömegszervezeteknek is. Igen fontosnak tartom, a társadalmi felelősség erősítését az öregekért. Olyan közszellem kialakulásán, erősítésén kell munkálkodnunk, amely az élet természetes velejárójának, a dolgozó korosztályok kötelességének tartja a gondoskodást róluk. Mindez természetesen nem menti fel a családokat, a gyerekeket az alól, hogy gondoskodjanak az idős, beteg szülőkről. Igaz, anyagi körülményeink úgy alakultak, hogy az elmúlt években inkább csak kis alapterületű lakások épültek, nincs mód arra, hogy többgenerációs családok éljenek együtt. A támogatásra azonban sok más lehetőség is kínálkozik. Jószándék, emberi tisztesség, felelősség kell hozzá. S ennek erősítéséért sokat tehetnek a jövőben is a munkahelyi kollektívák, a pártszervezetek, a társadalmi és tömegszervezetek, meg a tanács is.

Szabó István: Úgy gondolom, hogy az idős emberekről, a párttagokról való gondoskodás során a politikai, közéleti tevékenységük szervezése, életkörülményeik javítása adja a legtöbb munkát a pártszervezeteknek. Gondoskodnunk kell rendszeres tájékoztatásukról és a politikai, mozgalmi munkában a mostaninál jobban hasznosítanunk tapasztalataikat, tanácsaikat is. Munkájuk erkölcsi elismerését is rendszeressé, természetessé kell tennünk. Ugyanakkor körültekintőbben kell figyelnünk életkörülményeik alakulására. Mindezt azért mondom, mert az utóbbi években megszaporodott azoknak a hozzánk érkező panaszoknak a száma, amelyek, ha nem is körülmények rosszabbodását, de mindenképpen rendezetlenségét mutatják.

Berki Mihály: Az öregekről való gondoskodás, szociális és

Izsó Miklós

Ili Napló 1021

1981. szeptember 10., csütörtök

150 éve született Izsó Miklós

„A szobrászat újra megszületik itt"

Művészi munkájában is magyar volt

Százötven éve, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a 19. századi szobrászat legjelentősebb alakja. Tipikus magyar művészsors volt az övé. Életében küzdelmek, meg nem értés, sikertelenség, kenyérharc jutott osztályrészéül. Csak akkor döbbentek rá kortársai, mekkora tehetség veszett el, amikor meghalt fiatalon, váratlanul. Sárospataki gimnazistaévei után 1848-ban még gyerekfejjel honvédnek állt, meg is sebesült, majd a szabadságharc leverése után bújdosott. Rimaszombatban ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, s három évig nála dolgozott, tanítványa volt. Ferenczy alig egy héttel halála előtt útjára bocsátotta Izsót, s „mint ügyes és szorgalmas embert a Művészet pártfogóinak kegyeibe" ajánlotta. „Ha nem is akarjuk túlbecsülni a rokkant öreg mesternek a fiatal művésszel való véletlen kapcsolatát — írja Petrovics Elek —, mégis azt hisszük, hogy a világlátott és közlékeny Ferenczy három év alatt többet adott Izsónak a puszta kézi ügyességénél. Érintkezésük nyomán így egy percre mintha egymásba fonódnék a múlt és a jövő, s megindulna az, amit a fejlődés folyamatosságának szoktak nevezni."

Izsó Pesten kőfaragóként kereste kenyerét, mígnem a bécsi magyar ifjak pártfogásával az osztrák városba került szobrászsegédnek, majd a müncheni akadémián tanult.

Első portréját és zsánerszobrát (Széchenyi és a Pusztak furulyása) is Münchenben mintázta, amelyekkel Pesten szép sikert aratott. „Müncheni fogantatású, máig leghíresebb szobra a Búsuló juhász, amelynek már az is történeti érdekességet ad — jegyzi meg egy életrajzírója —, hogy az első igazán magyar szellemű szobor, amelyet azonban a jellemzés mélysége és komolysága művészi tekintetben is magasan felülemel az etnográfiai érdekesség színvonalán."

1862-től már Pesten élt, főként portrékat mintázott — nem megrendelésre, saját ambícióból — szellemi életünk nagyjairól, írókról, színészekről, művészekről (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András, Almási Balogh Pál). „Mellszobrain — írja Keserű Katalin — nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötelezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegre törő, jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával."

Előzetes ígéret ellenére sem kapott megrendelést a Tudományos Akadémia ekkor épülő palotájának szobordíszeire. Csupán Révay Miklós egész alakos szobra és néhány dekoratív plasztikai munka viseli magán Izsó kezenyomát.

Tervet készített az Akadémia előtt felállítandó Széchenyi-emlékszoborhoz. Bár pályamunkáját a bírálók a legjobbnak ítélték — „a historicus érzés, a magyar typus, s a büszke férfias jellem Izsóban oly szerencsés kifejezést nyert" — mégsem az ő terve valósult meg.

Egyetlen maga tervezte és befejezett emlékműve a debreceni Csokonai-szobor — amelyet 1871-ben avattak fel — remekbe készült alkotás. Élete utolsó éveiben két monumentális emlékmű foglalkoztatja — a budapesti Petőfi- és a szegedi Dugonics-szobor. Hirtelen halála miatt e két köztéri szobrát már nem fejezhette be.

Életművéből kiemelkednek remek terrakotta szobrocskái, a Táncoló hajdúk sorozat. „A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában — írja Fülep Lajos — a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel, jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul." Táncoló figuráiban a szobrászi megfogalmazás nagyszerűsége az emberi, nemzeti jelleggel párosul, amint az emberi test és a tánc sajátos szobrászi értékét mutatja fel egyéni formanyelven.

Jelentőségéről idézzük Petrovics jellemzését: „A magyar szobrászat csöndes vizéből Izsó Miklós szinte úgy bukkan föl egyszerre, mint valami eruptív természeti tünemény. Ő az első magyar szobrász, aki nemcsak emberi érzésben, hanem művészi munkájában is magyar volt, s aki magával hozott mindent, ami addig hiányzott: a romanticizmus felszabadító szellemét, a nemzeti tartalmat, s mindezt egy nagy és eredeti tehetség fényében".

Kádár Márta

Búsuló juhász

Fonóházi jelenet

Arany János portréja

1981 SEP 10

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓHÁZVEZETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 21
Telefon: 337-748, 340-726

Évnyitó a Pécsi Orvostudományi Egyetemen

Az egyetemi tanács, az orvosegyetem oktatói, hallgatói, köztük az új elsőévesek részvételével tegnap délután zajlott le a Pécsi Orvostudományi Egyetem aulájában az 1981/82. tanév nyitóünnepsége. Ezen részt vett Rajnai József, az MSZMP Baranya megyei Bizottságának titkára is. Tanévnyitó ünnepi beszédet dr. Flerkó Béla rektor mondott, aki összefoglalta az egyetemen folyó oktatómunka eredményeit: ezeket legkézzelfoghatóbban tanúsítja, hogy a múlt tanév végén 204 általános orvost, 94 fogorvost avattak a Pécsi Orvostudományi Egyetemen. Közülük 134 volt a külföldi hallgatók száma. A végzettek sora az ősszel avatandó fiatal orvosokkal lesz majd teljessé. Flerkó Béla szólt arról is, hogy a POTE annak idején úttörőmunkát vállalt az egyetemi oktatásban. Az itt kipróbált módszereket azóta az egész országban bevezették. Ezek alapelve, hogy az orvosegyetemi képzésben minél nagyobb teret kap a gyakorlat. A végzős hatodévesek az idei évtől hosszabb egybefüggő időt töltenek el körzetben, részt vesznek az egyes klinikák, kórházak munkájában.

A tanévnyitó beszéd után az elsőéves hallgatók fogadalomtétele következett, majd az egyetem rektora átadta a docensi kinevezéseket. Ez alkalommal került sor annak az egyszeri tudományos díjnak átadására, amit az idén elhunyt Ernst Jenő, kétszeres Kossuth-díjas akadémikus, nyugalmazott egyetemi tanár 1980-ban alapított az 1979. január 1. óta megjelent, és legjobbnak minősített tudományos munkákért. Három díjat adtak ki: dr. Galyas Ferenc, dr. Szolcsányi János és dr. Barthó Árpád közös munkája, valamint dr. Lázár Gyula munkája elismeréséül.

Befe
moz

Szak

Országos együttműködés lehetőségét biztosító szakmai társulás alapítását határozták el a filmforgalmazó vállalatok — jelentették be az országos moziüzemi tanácskozás szerdai, befejező napján, Szolnokon. A javasolt egyesülési forma, amelynek jogi vonatkozásait a közeljövőben dolgozzák ki, megszünteti a forgalmazó vállalatok elszigeteltségét, és közös érdekképviseletet biztosít valamennyi tagja számára. Összegyűjti a filmterjesztés, forgalmazás, üzemeltetés és műszaki fejlesztés nemzetközi és hazai tapasztalatait, s azokat megfelelő szakmai ajánlással a megyei vállalatok rendelkezésére bocsátja. Gondoskodik a megfelelő szakmai továbbképzésről, mert talán ezen a területen a legsúlyosabbak a gondok, hiányoznak a kellő népművelői ismeretekkel rendelkező moziüzem-vezetők. Tervezik, hogy főleg a kisebb településeken egy-egy mozi üzemeltetésével, a vetítés megfelelő feltételeinek biztosításával családokat bíznának meg. A kezdeményezés Hajdú-Bihar megyében már bevált, ezeken a helyeken 30—40 százalékkal növekedett a nézőszám.

Fontos témája volt a tanácskozásnak a filmek differenciált terjesztése. Hangoztatták, hogy a filmforgalmazásban a továbbiakban még jobban szem előtt kell tartani az alkotások várható nézettségi szintjét, a különböző társadalmi rétegek érdeklődését. Az a vélemény alakult ki, hogy a közoktatás, közművelődés, a társadalmi filmforgalmazás és a filmklubmozgalom szervezett filmellátását kizárólagosan a MOKÉP és a megyei moziüzemi vállalatok szervezetére, technikai bázisára és szakembereire kellene építeni. Ez lehetővé tenné egységes közművelődési filmtárak létrehozását, s ezáltal az iskolákkal, művelődési házakkal üzemekkel, intézményekkel való jobb együttműködést.

A tanácskozás technikai bemutatóin két újdonsággal ismerkedhettek meg a résztvevők. Láthatták működés közben a Filmtechnikai Vállalat és a 11. számú Volán vetítő autóját, valamint a Bács-Kiskun megyei Moziüzemi Vállalat újító kollektívájának mozibuszát. Az előbbivel építőtáborokban, kempingekben, szabadidő-központokban szabadtéri vetítések tarthatók, míg az autóbuszban működő mozi elsősorban aprófalvakba, tanyaközpontokba juttathatja el a filmet.

150 gyereke

Kormányközi tanács magyar elnöke

Az UNESCO irányításával a világ mintegy 120 állama vesz részt a föld vízkészletének gazdaságos hasznosítását célzó nemzetközi hidrológiai program munkájában, amelynek vezető testülete a kormányközi

Kutató Központ főigazgatóját választották meg. A magyar vízügyi szakembereknek a nemzetközi program megvalósításában kifejtett közreműködé-

Új óvoda
Pécs belv

Négymillió forint az ipari szövetke

A történelmi belvárosban élőknek nem volt szerencséjük

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1981 SEP. 9.
SOMOGYI NÉPLAP

1021

Izsó Miklós

150 éve született Izsó Miklós

A szobrászat újra megszületik itt

Százötven éve, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a 19. századi szobrászat legjelentősebb alakja. Tipikus magyar művészsors volt az övé. Életében küzdelmek, meg nem értés, sikertelenség, kenyérharc jutott osztályrészéül. Csak akkor döbbentek rá kortársai, mekkora tehetség veszett el, amikor meghalt fiatalon, váratlanul. Sárospataki gimnazistaévei után 1848-ban még gyerekfejjel honvédnek állt, meg is sebesült, majd a szabadságharc leverése után bujdosott. Rimaszombatban ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, és három évig nála dolgozott; tanítványa volt. Ferenczy alig egy héttel halála előtt útjára bocsátotta Izsót, s „mint ügyes és szorgalmas embert a Művészet pártfogóinak kegyeibe" ajánlotta. „Ha nem is akarjuk túlbecsülni a rokkant öreg mesternek a fiatal művésszel való véletlen kapcsolatát — írja Petrovics Elek —, mégis azt hisszük, hogy a világlátott és közlékeny Ferenczy három év alatt többet adott Izsónak a puszta kézi ügyességénél. Érintkezésük nyomán így egy percre mintha egymásba fonódnék a múlt és a jövő, s megindulna az, amit a fejlődés folyamatosságának szoktak nevezni."

Izsó Pesten kőfaragóként kereste kenyerét, mígnem a bécsi magyar ifjak pártfogásával az osztrák fővárosba került szobrászsegédnek, majd a müncheni akadémián tanult.

Első portréját és zsánerszobrát (Széchenyi és a Puszták furulyása) is Münchenben mintázta, amelyekkel Pesten szép sikert aratott. „Müncheni fogantatású, máig leghíresebb szobra a Búsuló juhász, amelynek már az is történeti érdekességet ad — jegyzi meg egy életrajzírója —, hogy az első igazán magyar szellemű szobor, amelyet azonban a jellemzés mélysége és komolysága művészi tekintetben is magasan felülemel az etnográfiai érdekesség színvonalán."

1862-től már Pesten élt, főként portrékat mintázott — nem megrendelésre, saját ambícióból — szellemi életünk nagyjairól, írókról, színeszekről, művészekről (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András, Almási Balogh Pál). „Mellszobrain — írja Keserű Katalin — nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötelezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegretörő, jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával."

Előzetes ígéret ellenére sem kapott megrendelést a Tudományos Akadémia ekkor épülő palotájának szobordíszeire. Csupán Révay Miklós egész alakos szobra és néhány dekoratív plasztikai munka viseli magán Izsó kezenyomát. Érdemes megnézni, az épületet díszítő többi szobor közül hogy emelkedik ki nemes egyszerűségével, művészi hitelességével ez a szobor!

Arany János portréja

Tervet készített az Akadémia előtt felállítandó Széchenyi-emlékszoborhoz. Bár pályamunkáját a bírálók a legjobbnak ítélték — „a historicus érzés, a magyar typus, s a büszke férfias jellem Izsóban oly szerencsés kifejezést nyert" —, mégsem az ő terve valósult meg.

Egyetlen maga tervezte és befejezett emlékműve a debreceni Csokonai-szobor — amelyet 1871-ben avattak fel —, remekbe készült alkotás. Élete utolsó éveiben két monumentális emlékmű foglalkoztatja — a budapesti Petőfi- és a szegedi Dugonics-szobor. Hirtelen halála miatt e két köztéri szobrát már nem fejezhette be.

Életművéből kiemelkednek remek terrakotta szobrocskái, a Táncoló hajdúk sorozat. „A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában — írja Fülep Lajos — a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel, jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul." Táncoló figuráiban a szobrászi megfogalmazás nagyszerűsége az emberi, nemzeti jelleggel párosul, amint az emberi test és a tánc sajátos szobrászi értékét mutatja fel egyéni formanyelven.

Jelentőségéről idézzük Petrovics jellemzését: „a magyar szobrászat csöndes vizéből Izsó Miklós szinte úgy bukkan föl egyszerre, mint valami eruptív természeti tünemény. Ő az első magyar szobrász, aki nemcsak emberi érzésben, hanem művészi munkájában is magyar volt, s aki magával hozott mindent, ami addig hiányzott: a romanticizmus felszabadító szellemét, a nemzeti tartalmat, s mindezt egy nagy és eredeti tehetség fényében."

Kádár Márta

Fonóházi jelenet

Motoc

Né

Rofrics első babé

Ajka adott otthont szombaton és vasárnap a motocross országos bajnokság elsőosztályú nyolcadik futamának. A versenyen egyúttal a másodosztályúak is rajthoz álltak meghívásos verseny keretében. a KKSE-t az első osztályban hárman, a másodosztályban ketten képviselték. A szombati edzésen ezúttal sem kerülte el a balszerencse a kaposváriakat.

Németh motorjának blokkja eltörött Komáromi gépének pedig a sebességváltója hibásodott meg. Egy áldozatos éjszakai munkára volt szükség, hogy a vasárnapi rajtra mindkét versenymotor üzemképes legyen. Az ajkai szép számú közönség ezúttal is Németh fölényes győzelmének tapsolt. A 250 ccm-esek kategóriájában sokszoros bajnokunk már a rajt után az élre állt, és előnyét egyre fokozva sorra körözte le vetélytársait. Csak Gyurászikra nem tudott „ráverni" kört. A második futamban a kaposvári versenyző ugyanezt megismételte, hatalmas fölényére jellemző, hogy a rajt után már a harmadik körben négy versenyzőt is lekörözött. *Németh Kornél* a magyar bajnoki futamok történetében egyik leglátványosabb, legmagabiztosabb motorozását produkálta ezúttal. A magyar bajnokság eddigi futamait összesítve jelenleg már olyan fölénnyel vezet, hogy a visszalevő két forduló eredményeitől függetlenül már ismét bajnok.

Németh

Rofrics — végre bahérkos

III. Casco ralli

Hideghék a második helyen

Keszler-Szilágyi: győzelem

A szokott útvonalon bonyolították le a harmadik CASCO-ralli autósversenyt, melynek távja a rallizók első osztályában 600, a másodosztályban 300 kilométer volt 20, illetve 9 gyorsasági szakasszal fűszerezve. A Budapest—Lábatlan—Esztergom—Pilisvörösvár állomásokat érintő több körös verseny célja is a fővárosban volt. A rallizók első osztályában négy páros képviselte a Kaposvári Közlekedési SE színeit. Közülük a várakozásnak megfelelően legeredményesebben a *Hidegh—Kecskeméti* páros szerepelt. Az 1600-as kategóriában — ahol rajtoltak — 11 pár késztette őket tudásuk latba vetésére. Közülük kilenc értékelhetően fejezte be a versenyt. Hideghék Ferjánczék mögött megszerezték a második helyet. Abszolútban a harmadik hely jutott számukra, mivel a BMW-vel autózó Barkáék is eléjük kerültek. Ettől a párostól a szakemberek ezt a helyezést várták. Az 1300-asok között a hegyi specialista *Karg Kampffal* párost alkotva indult ezen a versenyen is. (12 induló közül 11 ért célba.) Kargék csak a biztonságra törekedtek, azt tartva szem előtt, hogy a KKSE csapatát értékelni lehessen. Kategóriájukban tizedikek lettek. Szép eredmény született a széria 1300-asok között. *Budai és Frang* 18 induló és 15 értékelhető páros küzdelmében két pesti volános duó mögött ebben a legnépesebb kategóriában szép autózással megszerezték a harmadik helyet. A verseny előtti edzésen sajnálatos bukás történt. A *Szabó—Vajda* trabantos páros az edzés során olyan súlyosan bukott, hogy a másnapi versenyen nem indulhatott. Csapatban a KKSE tíz induló együttes közül az ötödik helyen végzett.

A ralli II. mezőnyében hat páros képviselte a somogyi színeket. Az 1600-asok mezőnyében 26-an rajtoltak, és 23-an érkeztek a célba. *Fodor és Sipos* navigációs hiba miatt a negyedik helytől fosztotta meg magát, végül kategóriájában csak tizedik lett. Hasonlóan navigációs hibát vétett a *Gróf—Czucz* kettős is, ők a kategória második, s az abszolút sorrend harmadik helyét áldozták fel ezért, és így csak 13.-ak lettek. Az 1300-asok mezőnyében (26 induló, valamennyi értékelhető) *Csángó Tosokival* kategóriájukban tizedikek lettek, ugyanitt *Szántó Harczcal* a 11. helyen végzett.

Az 1150-esek között (11 induló, 9 értékelhető) született a másodosztály legszebb kaposvári vonatkozású eredménye: *Keszler és Szilágyi* esélyeshez illően versenyzett, és igazolták, hogy a Mecsek rallin elért győzelmük nem volt véletlen. Kitűnő vezetési technikával, pontos navigációval a páros összmunkája kategóriájukban az első helyet eredményezte.

A trabantosok mezőnyében *Zöldi* és *Borbély* műszaki hibával küszködött, és ezért a versenyt már az első gyorsasági szakaszon fel kellett adniuk. A másodosztályban 14 csapat indult, közülük 11 teljesítménye volt értékelhető. A KKSE csapatban a harmadik helyet szerezte meg, s ha az említett navigációs hibák nem csúsznak be, elérhették volna az első helyet is.

Asztalitenisz NB II

Jól kezdtek csapatalnk

Folytatódik a küzdelem az asztalitenisz NB II. eredményezte a sikert. Gy.

Izsó Miklós

1021

„A szobrászat újra megszületik itt"

Százötven éve, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a 19. századi szobrászat legjelentősebb alakja. Tipikus magyar művészsors volt az övé. Életében küzdelmek, megnemértés, sikertelenség, kenyérharc jutott osztályrészéül. Csak akkor döbbentek rá kortársai, mekkora tehetség veszett el, amikor meghalt, fiatalon, váratlanul. Sárospataki gimnazista évei után 1848-ban még gyerekfejjel honvédnek állt, meg is sebesült majd a szabadságharc leverése után búidosott. Rimaszombatban ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, s három évig nála dolgozott, tanítványa volt.

Izsó Pesten kőfaragóként kereste kenyerét, mígnem a bécsi magyar ifiak pártfogásával az osztrák városba került szobrászsegédnek majd a müncheni akadémián tanult.

Első portréiát és zsánerszobrát (Széchenyi és a Puszták furulvása) is Münchenben mintázta, amelyekkel Pesten szép sikert aratott. 1862-től már Pesten élt, főként portrékat mintázott — nem megrendelésre, saját ambícióból — szellemi életünk nagyjairól, írókról, színészekről, művészekről (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András, Almási Balogh Pál). Mellszobrain nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötelezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegretörő, jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával.

Egyetlen maga tervezte és befejezett emlékműve a debreceni Csokonai-szobor — amelyet 1871-ben avattak fel —, remekbe készült alkotás. Élete utolsó éveiben két monumentális emlékmű foglalkoztatja — a budapesti Petőfi-szobor és a szegedi Dugonics-szobor. Hirtelen halála miatt e két köztéri szobrát már nem fejezhette be.

Életművéből kiemelkednek remek terrakotta szobrocskái, a Táncoló haidúk sorozat. „A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában — írja Fülep Lajos — a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel, jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul".

Jelentőségéről idézzük Petrovics jellemzését: „a magyar szobrászat csöndes vizéből Izsó Miklós szinte úgy bukkan föl egyszerre, mint valami eruptív természeti tünemény. Ő az első magyar szobrász, aki nemcsak emberi érzésben, hanem művészi munkájában is magyar volt s aki magával hozott mindent, ami addig hiányzott: a romanticizmus felszabadító szellemét, a nemzeti tartalmat, s mindezt egy nagy és eredeti tehetség fényében."

K. M.

Összeállította: Rékasy Ildikó

FONÓHÁZI JELENET

1981 SEP 1 3.
SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

letben furcsa volt a fe-
pontos időrend, a kö-
g, a nagy figyelmet
ylő munka, de a tizen-
év annyira összeková-
bennünket, hogy most
el sem tudom képzelni
letem az üzem, a kol-
va nélkül. Szocialista
d vagyunk, és a Kos-
óvodát patronáljuk.
ink, takarítunk amikor
séges, és a munkán kí-
közös programok, a ki-
ulások, az országjárá-
a vetélkedők sem hiá-
nak az életünkből.
a nagyközségben a
zni akarókat 19 kisebb-
bb munkahely várja.
aktív keresők száma 3
992. Ötvenhárom száza-
az iparban, 21 száza-
a mezőgazdaságban,
zálékuk a kereskede-
en dolgozik. A diákság
ma is kétezren felül
és a postások augusz-
végén 1 ezer 724 sze-
nek viszik a nyugdíjat.
a magas szám újabb
émát jelez: korosodik,
dik a nagyközség la-

Vállalat udvarán

Keretforrasztók a BHG nagycsarnokában. Az idén 109 ezer telefonközpont-vonal készül Kunhegyesen

Bizony több. A velük való törődés, ellátásuk Kunhegyesen is az egyik legégetőbb helyi feladat, különösen ha az üzlethálózat alakulását, fejlődését figyeljük.

— Helyből és a környékből mintegy 25 ezer ember vásárol alkalmanként nálunk — közli Básti János, a Középtiszavidéki Áfész elnökhelyettese. — Tavaly tavasszal 906 négyzetméteres új, modern ABC-t építettünk a központban, havi forgalma jelenleg öt-, öt és fél millió forint.

Így van, de közben több kisbolt bezárt. Különösen a nagyközség északnyugati, úgynevezett újvárosi részén élők fájlalják ezt, mivel ez a terület meglehetősen távolesik a település központjától. Ráadásul errefelé az átlagosnál is több nyugdíjas lakik. Igaz, az áfésznél működik boyszolgálat, és az öregeknek ingyen házhoz szállítja a megrendelt élelmiszert, de valahogyan kevesen tudnak róla, kevesen igénylik ezt a szolgáltatást.

Persze, azért nem hal éhen a kunhegyesi ember. Naponta 1 ezer 200 liter tejet iszik, 50 kiló vajat, ezer pohár tejfölt, 42 mázsa kenyeret, négy és fél, ötezer kis kiflit, kétezer nagyobbat fogyaszt. Hogy az élelmiszer, köztük a húsválaszték ki-

Ennyire változott meg a Kölcsey utca. A képet Ilosvay Varga István, Kunhegyes híres festője készítette 1926-ban és ugyanaz az utcarész 1981 augusztusában

egyensúlyozott, az részben az itt dolgozó Kunsági Húsfeldolgozó Társulásnak is köszönhető. Az ugyancsak markos hentesek évente 15 ezer 500 sertést vágnak le és dolgoznak fel 34 féle termékké.

Ami az iparcikk-vásárlásokat illeti, itt sincs különösebb probléma a választékkal, amit a számok is igazolnak: Kunhegyesen tavaly 151 kismotor, 612 kerékpár, 530 rádió, 116 porszívó, 247 centrifuga, 143 hűtőszekrény, 224 fekete—fehér és 25 színes televízió talált vevőre.

Mindezekhez a kisebb-nagyobb kiadásokhoz pénz, spórolt összeg is kell. A pos-

név. Ilyen a ha
dorlókról elneve
hegy utca, a nap
lölő Hajnal utca
Kolbász kun tel
lékező Kolbássz
Kononcsenkó u
csenkó ukrán k
őszén a község
sáért vívott h
tette életét.

Ha Kunhegy
tási múltjába
kitűnik: volt r

város, 73 évig járási székhely, majd kiemelt alsófokú központ, később nagyközség, jelenleg alsófokú központ. Látható: egyre kevesebb a titulus. Erről beszélgettünk Rácz Ferenc tanácselnökkel:

— Tény, közigazgatásilag mindössze csak egy nagyközség vagyunk, de tizenkét ipari üzemmel, kétezernél több munkással rendelkezünk. Mintegy ötszáz bejáró dolgozó keresi itt a kenyerét Abádszalókról, Tiszaroffról, Tiszagyendáról, Tiszaburáról, Kunmadarasról, Tiszaderzsről, Tiszaszőlősről, Kenderesről, Tiszaszentimréről, Tomajmonostoráról. A velük való törődés, foglalkonoképítés, új szeméttelep kialakítása, köztisztasági akciók várják a lakossági segítséget. Remélhetőleg a nagyközségi pártbizottság és a tanács koordinálásában sikerül összefogni, kiaknázni a soros községpolitikai célok érdekében a helyi erőforrásokat: a szellemi kapacitást, a vállalatok, a szövetkezetek, a szocialista brigádok segítő igyekezetét. Bízva hogy ily módon Kunhegyes története a következő esztendőkben újabb dicséretes fejezetekkel gazdagodik.

D. Szabó Miklós

SAJTÓFIGYE
MAGYAR HÍRMONDÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340

MŰVÉSZET
Budapest

1981 AUG

Fejér Ernő

1021

110 éve avatták a debreceni Csokonai-szobrot

150 éve, 1831. szeptember 9-én született *Izsó Miklós*, s 110 éve, még életében, 1871. októberben avatták egyetlen köztéri szobrát Debrecenben. Izsó 1866-ban kapta a felkérést a Debreceni Emlékkert Társulattól. 1866 decemberében leköltözött Debrecenbe, és itt, a helyszínen rakta fel a nagy mintát 1867 augusztusáig. Izsó József később így emlékezett a debreceni munkára: „...bár a Péterfián kibérelt egy házat... ide hozatta az anyagot Borsod megyéből, az ormosi pusztáról, 28 mérföldnyi távolságról, ami nem kis költségbe került. A bérelt ház udvarára hordatta a hat szekér agyagot, de hogy ez a kitűnő agyag még jobb legyen, taposóembereket fogadott, mellé egy gyermek cigánybandát, és négy napig zene mellett taposták és táncolták az agyagot. Az ezt látó és okát nem tudó nép több megjegyzést tett a cselekedetéről, mondták sokan: ennek az új lakónak nagyon táncos világa van..."

Izsó Miklós: Csokonai, gipszvázlat, 1866, Déri Múzeum, a Református Kollégium gyűjteménye, Debrecen (fotó Fekete G.)

Izsó Miklós egy későbbi visszaemlékezésében kevésbé kedélyes képet ad a debreceni napokról, amikor ezt írja: „Döntött... a bizottmány azon ígérete is, hogy menjek le Debreczenbe, számomra helyiséget adnak, hol Csokonait készíthettem – indokolva az által hogy Debreczeni publiczum úgy sem látott szobor készítést, ez által érdeklődni fog, adakozni fog a szoborra. Ígéretökbe bízva lementem, de nem hogy műhelyt készítettek volna számomra, hanem még hozzá puszta helyiséget is, hová műhelyemet építettem, magamnak kellett keresni. Uraim, én kötelességemet teljesítettem, a bizottmány nem, a bizottmány a kötelezvénybe tudtomon, akaratomon kívül... két terhet rótt rám, nevezetesen a csomagolás és a szobor valamelyik külföldi öntődébe való elszállításának költségeit." Ugyanitt megírja, hogy eltekintettek ugyan az utóbbi költségektől, de több hete ment rá a csomagolásra, ráadásul kompromittálták az öntöde előtt.

Hálátlan volt-e Debrecen Izsóval szemben? – vetik fel a kutatók, legelsőnek Zoltai Lajos, majd Fülep Lajos és Balogh István. Válaszuk szinte egyértelműen: nem. Csanak Józsefhez írt levelei, ajándéka arról tanúskodnak, hogy vendégszeretően fogadták Debrecenben. Itt nemcsak a Csokonai-szobormintát készítette, hanem mellszobrokat is, s eladásra is dolgozott.

A Társulat a nürnbergi, a bécsi és a müncheni öntödével tárgyalt, s nyilvánvaló, annak adta oda a megbízást, amelyik a legolcsóbban vállalta. A másik nagy kérdés művészeti vonatkozású: saját akaratából vagy kényszerből alakította át tervét? A Református Kollégium gyűjteményében őrzött, Izsó által ajándékozott kis gipszminta a légies, átszellemült Csokonait mutatja be, a kész mű sokkal testesebben formálva jeleníti meg. Izsó is tudta, hogy remekművet alkotott. Bizonyára ez késztette arra, hogy – habár voltak sérelmei – nagylelkű legyen azzal a várossal szemben, amely helyet és lehetőséget adott a Csokonai-szobornak. Felajánlotta a kollégiumi gyűjteménynek a szobor kis gipszmintáját, valamint a *Zrínyi*-mellszobrot és a *Búsuló juhász*t.

Harc és vívódás eredménye a két önálló remekmű, de ezt a harcot nem az Emlékkert Társulattal, a megrendelővel kellett vívnia, hanem önmagával. A kis gipszminta az Izsóban élő és a realitásnak is megfelelő Csokonai-kép megmutatása, a másik a monumentalitás követelményeinek megértéséből fakadó feladatmegoldás.

Nagyszerű együtt látni a két Csokonai-szobrot, s betekinteni nemcsak az Izsó-művek, hanem a modern plasztikai gondolkodás kialakulásának történetébe is.

Sz. Kürti Katalin

Izsó Miklós

A képtár alapozása és a pillérek zsalu

A szombathelyi múzeum az ilyenfajta kezdeményezésekben évekkel ezelőtt is már élen járt. Ezt a gondolatot tartalmazza a képtár programja.

Egy másik érdekes akciót, a szocialista brigádok vetélkedőjét említeném még meg. A vetélkedőkkel kapcsolatosan sok ellenérzés létezik, és nem is mindig alaptalanul. Amikor az elődöntők zajlottak, én azt kértem, hogy semmiféle lexikális tudást meg hasonlót ne tekintsenek a vetélkedő kötelező anyagának, hanem az alapvető a művekkel való találkozás, az élmény legyen. Egy-egy Derkovits-műről a szocialista brigádtagok elmondták az érzéseiket, gondolataikat. Több órán át ültünk együtt a szombathelyi tanárképző főiskola nagytermében, és úgy keltünk föl, hogy én például azt sem tudtam, ki győzött, mert olyan színes és izgalmas volt. A tíz-valahány szocialista brigád annyi mindent tudott – a szó legnemesebb értelmében – Derkovitsról és Dési Huberről, olyan fontos tartalmi kérdéseket fogalmaztak meg, amire – József Attilát idézve – csak a „dolgozó nép okos gyülekezete" képes.

– Nemrég egy rádióriport némiképp negatív éllel vizsgálta a téglajegyes akciót, amelyből eddig hárommillió forint jött össze.

– Mindig mondtuk: senki se vegyen téglajegyet, ha nem érzi, hogy ahhoz a 100 vagy 200 forinthoz azt a jó érzést is társítani tudja, hogy egy szép gondolatnak a megvalósítását támogatja. A rádió riportere talált olyanokat, akik azt mondták, azért vettek jegyet, mert ugye, a főnök is vett, és akkor nekik is venniük kell. Nem vagyunk egyformák. Hiába mondtuk el százszor, hogy önkéntes akcióról van szó, s nem szeretnénk semmiféle disszonanciát, ami sérthetné e gondolat szépségét. Tudom, léteznek rossz beidegződések ilyen kérdésekben. Most egy kicsit leálltunk ezzel az akcióval, amit az életszínvonal pillanatnyi alakulása indokol is. Ilyen értelemben is egyfajta takarékosságra van szükség az állampolgároknál.

Még valamit. Nem az idegenforgalmi szempontok az elsődlegesek, hogy itt ország-világnak megmutassuk, ez nem lehet célja a városnak, sohase volt az. Kezdeményezésünknek csak akkor van igazi értéke, ha azt a társadalom is úgy fogadja, mint értéket, és úgy tekinti, mint a sajátját. A kezdet kezdetétől voltak olyan felhangok, hogy kell-e ez a képtár, valóban annyira fontos-e Szombathelynek? Nem kellene-e ennél lényegesebb dolgokra figyelni és a pénzt is arra költeni? Persze hogy fontosabb a lakás-, az óvoda- és a tanteremépítés, fontosabb a kórházi rekonstrukció, de mi sohasem helyeztük a képtár ügyét ezek elé. Csak azt vallottuk, és ma is valljuk, hogy a társadalom ereje, összefogása, az együttes munka és annak hatása sok mindent képes megvalósítani még a jelenlegi nehéz gazdasági körülmények közepette is. S ebben nem is csalódtunk, nem is tévedtünk. Ez ennek a mozgalomnak a szépsége, hogy értik az emberek és sokan értik, hogy ez gazdagodás a város közössége számára, egyszersmind gazdagodása az egyetemes magyar kultúrának. Hozzátehetném: egyfajta tartozás rendezése is. Derkovits Gyula művészete, helye a legszebb hagyományaink között ezt sok szempontból indokolja. Egy-egy alkotás létezése azáltal válik igazán nagy hatású üggyé, ha az emberek munkája hozzájárul, ha közük van hozzá, ha közreműködtek a megvalósításában. Ezt morális szempontból érzem nagyon fontosnak. Bár élnénk vele gyakrabban.

Menyhárt László

---

* Gonda György államtitkár jelenleg az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnöke. *(A Szerk.)*

Izsó Miklós centenáriumára

Ma 150 esztendeje, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a magyar szobrászművészet első európai rangú mestere. Pályafutása szorosan összefonódott nemzetünk történelmével, a 19. század haladó társadalmi és politikai mozgalmaival; mint a reformeszmék és a szabadságharc neveltje, tetteivel, tehetségével ugyanúgy a nép felemelkedését és az ország függetlenségét kívánta szolgálni, mint nagy írókortársai, Vörösmarty, Petőfi és Arany.

Képességeit Ferenczy István, a reformkor nagy tehetségű szobrásza fedezte fel, akinek rimaszombati műhelyében, mint kőfaragó legény dolgozott. Az ő ajánlására küldték ki a hazafias szellemű pesti műbarátok előbb Bécsbe, majd Münchenbe, hogy az ottani akadémiákon pallérozza tudását. A müncheni akadémián faragta meg 1860-ban első nagy sikerű szobrát, a „Búsuló juhász"-t, amelynek népéletből vett témája és realisztikus előadásmódja legalább olyan feltűnést keltett a klasszicista beidegzésű korabeli művészetben, mint Petőfi népdalai az irodalomban. A botjára támaszkodó pásztor alakjában Izsónak sikerült megéreztetnie az önkényuralom éveinek melankolikus közszellemét, romantikus szabadságvágyát, s így a kompozíció szűkebb tárgyán túlmutató, szimbolikus jelentést kapott a közönség tudatában.

A siker hírére a mester hazaköltözött, s műtermet nyitott a Rókus-kórház szomszédságában. A telkesedés azonban csakhamar lelohadt körülötte, s csak a legnagyobb erőfeszítésekkel tudott megélni. Már-már a kivándorlás gondolata foglalkoztatta, amikor végre Eötvös József munkához juttatta a készülő Akadémia palotájánál. Utóbb, a kiegyezés után, sorsa valamivel jobbra fordult: ő lett az 1871-ben megnyitott Mintarajziskola szobrásztanára, s néhány köztéri elképzelése is megvalósításra került. Ragyogó tehetsége igazán méltó feladatot azonban nem kapott; java munkái mint tervek és vázlatok maradtak fenn.

Hagyatékának legeredetibb részét kis zsánerszobrai képezik, melyekben gyermekkora ismerős alakjait, a magyar falu jellegzetes figuráit mintázta meg — szinte csak a maga kedvére. Bennük — különösen a „Táncoló parasztok" sorozatban — messze túljut a „Búsuló juhász" etnográfikus szemléletén, s általános plasztikai problémákat old meg a nemzeti karakter megjelenítését keresve. Ötlet, humor, frissé-

Képünkön a Táncoló parasztok sorozat hatodik variánsa, a Nemzeti Galéria anyagából

ség jellemzi ezeket a kis figurákat, a kontraposzt (elmozdulás) elvének olyan újrafogalmazása, amely már az impresszionizmus forradalmát előlegezi meg.

A művészet nemzeti jellegének szobrászi rögzítése kap meg Debrecenben felállított Csokonai-szobrán is, ahol a nagy poéta alakjában a magyar költő tipikus vonásait, hivatástudatát igyekezett megörökíteni. Halála akadályozta meg a világszabadság gondolatát felvető Petőfi-emlékművének előkészítésében, amely befejezője, Huszár Adolf kezén, sajnos, akadémikus karaktert kapott.

Izsó életműve torzó ugyan, de olyan torzó, amelynek jelentősége felbecsülhetetlen művészetünk történetében. A népből indulva, a népit megtartva teremtett korszerű szobrászatot, s ezzel kiindulópontja lett minden olyan törekvésnek, amely a szűkebb haza és sors vállalását az egyetemes igényű művészi szólás feltételének tartja.

T. A.

...akat hallgathatnak és szeptember 14-én délután *társadalombiztosítási és egészségügyi felvilágosítást* kaphatnak a helyszínen (VI., Dózsa Gy. út 84/a.). A kiállítást a Szakszervezetek Budapesti Tanácsa a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatósággal és a HVDSZ-szel közösen rendezi.

leszól az okos BKV? — csattan fel az anyai hang.

— Igen, asszonyom — felel rendületlen nyugalommal az idős férfi. — És úgy is mondhattam volna, hogy a járműveken tilos a fagylaltozás. De mondom: meg tudom várni, amíg megeszi a gyerek.

— Szemetek — sziszegi az asszony, de jól hallhatóan

...laltal együtt utazu... csöpög, hát nekün... nem nekik, igaz?

A félig telt tö... nik a szatyorbar... felberreg, indulu...

— Bezzeg ... nem szállítják ... csak az én gye... útjukban! — ... szony tovább.

... szélén

ered az égetően hideg vizű, ősbükköktől árnyékolt *Hörmann-forrás*. A várost ölelő *köznapjainak monumentalitását sűrítették* a gazdák. Olyan érték, amelynek — ezt egy nyugati vendégünk mondta —, ha nyugaton lenne, *külön múzeumot építenének* ...

Megközelítése vonaton a Szombathely—Kőszeg szárnyvonalon lehetséges (18 kilométer, 35 perc), az autóbuszok itt is mindenhová rendszeresen eljutnak, s az utak jók.

A város a *Jurisich-vár* köré kristályosodott. Keményen, csodálatosan tiszta alakzatokban, mintha nem is építőmesterek tervei alapján alakult volna ki az egész, hanem úgy, mint a cseppkövek. Ezen kívül — ezt hamarosan tapasztalhatjuk, ha ideérünk — *vendégszerető városba érkeztünk*. Egy kivételes épségben megmaradt ékszerdobozba, melyet magunkba lehet áramoltatni — *s amelyre nagyon kell vigyázni.*

Az emberek errefelé még fogékonyak egymás ... dolgai

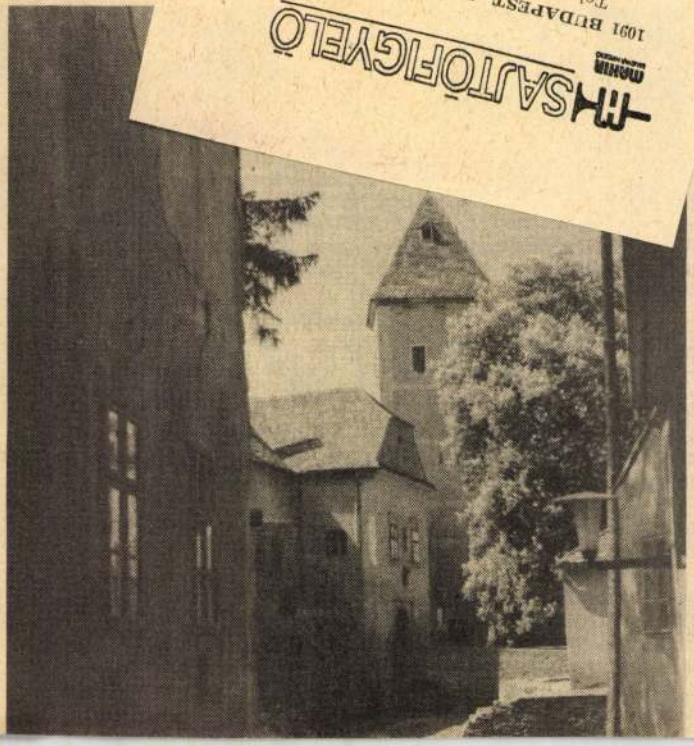

1987 SEP 9
NÉPSZAVA
MH SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Izsó Miklós, szobrász

Művészet Magyarországon 1830—1870

Tervrajzok, épületmakettek, ősfényképek egészítik ki a festmények, grafikák és szobrok sorát azon a november végéig megtekinthető kiállításon, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának és a Magyar Nemzeti Galériának a munkatársai rendeztek a Budavári Palotában.

A Művészet Magyarországon 1830—1870 című bemutatóra a nagy hazai múzeumok ismert és kevéssé ismert tárgyain kívül az egyházak gyűjteményeinek, kisvárosok intézményeinek és magángyűjtők kincseinek javát kérték kölcsön a rendezők. Képeink az izgalmas műtörténeti-történeti rendezvény néhány részletét mutatják be.

BALOGH P. LÁSZLÓ FELVÉTELEI

Kossuth Lajos öntöttvas mellszobra 1848-ból. Schossel András műve.

Izsó Miklós Csokonai-emlékművének terrakotta modellje (1866).

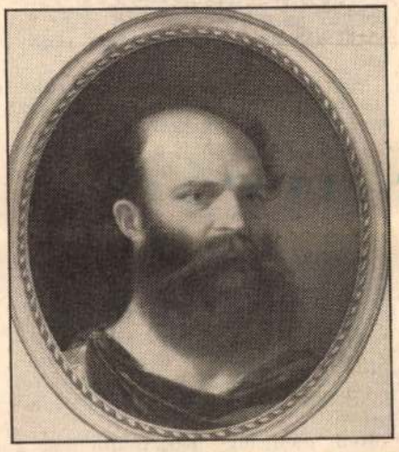

Batthyány Lajos 1847-ben festett portréja, Barabás Miklós műve.

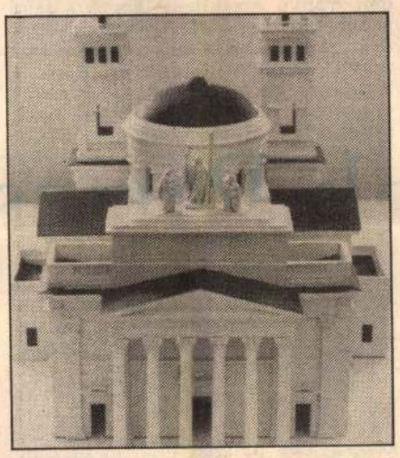

Az egri székesegyháznak, Hild József remekének famodellje (1832).

A Ferenczy István szobrát ábrázoló dagerrotípia 1846-ban készült.

Engel Józsefnek a Széchenyi-emlékműhöz készült modellje (1866).

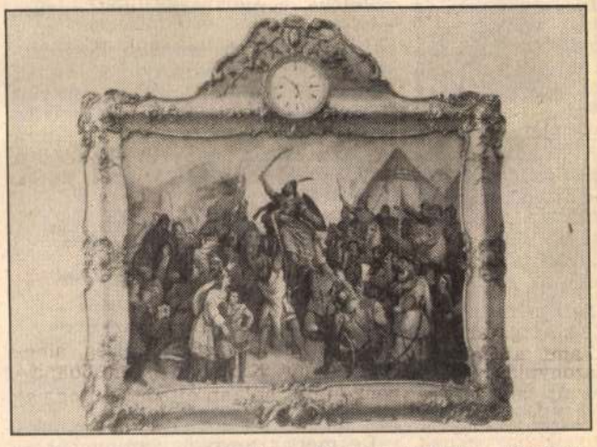

Árpád pajzsra emeltetése. Kovács Mihály képének 1855-ös másolata.

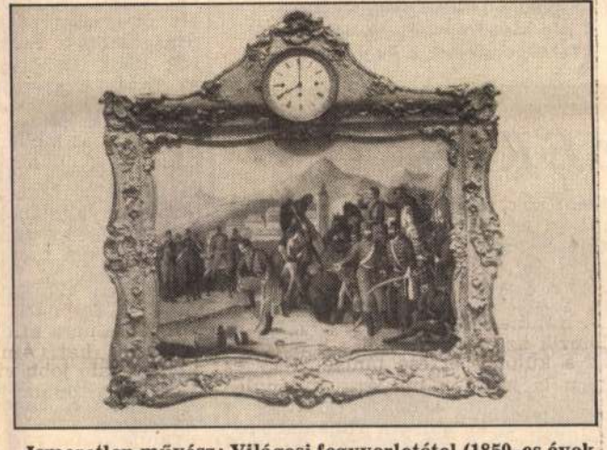

Ismeretlen művész: Világosi fegyverletétel (1850-es évek, olajfestmény).

Polner Zoltán:

SORSUK EZ AZ IDŐ

Gyöngyös árvaságuk
veretik viharral,
vendégelik egymást
tésztával és hallal.

Egyiknek hajszála
fényes, fagyos villám,
másiknak mosolya
partot verő hullám.

Hogyha egyet szólnak
süvöltő szél támad.
Viszi a gyerekkort,
ravatalt, gyertyákat.

Hogyha kettőt szólnak
Balaton zöld habját
sirályos medárban
jéggel táncoltatják.

Hármat hogyha szólnak
fiaikra néznek:
fekete havakban
leng bársonyos ének.

Sorsuk ez az idő,
könnybe döngölt álom —
Szótalan nyár ragyog
fehér violákon.

Labancz Gyula:

CITROMKORALL

Citromkorallba akad el a kanál.
Foszforeszkál, végig
reflektorozza birodalmát
az óramutató. Mindent
vesztek, beteg a fiam!
Gyöngyöt rejtő torkába lesek,
míg tenyerét tenyerembe téve
pirospacsiznak a kagylók.

KÉTEZERIG

Arról már rég nem vitatkoznak yugaton sem, hogy szükség van-e gazdasági élet tervezésére, a mi tálinkon meg különösképpen világos, ogy a hosszú távú népgazdasági terezés jövőbeni előrejutásunk elenedhetetlen feltétele. Sőt manapság ár ebben az előretekintésben mind atározottabban a tervezés komplex, ársadalmi-gazdasági jellege domiál.

Társadalom, gazdaság és kultúra zerves összefüggésének jegyében zületett meg az a tanulmány, amely kulturális ágazat fejlesztésének tően, sok eddig született résztanulmányt és elemzést figyelembe véve, részben abból idézve és összesítve tárja fel az említett dokumentum. Külön fejezet foglalkozik a kulturális ágazat állapotának várható belső mozgásával és annak hatásával a művelődési szükségletek alakulására.

A legutóbbi évek kulturális helyzetét értékelve összességében véve megállapítja a tanulmány, hogy a hiányok és a feszültségek ellenére mind a kulturális tevékenységek, mind a kulturális intézmények fejlődésében számottevő eredmények

PARNASSZUS

NAPLÓJEGYZETEK

ll-e a költő-
ka? — kérde-
szerint a mai
zet többi ága,
lett: tehetsé-
nálnak mást,
illusztrálnak
etet, megfoszt-
ragadás szen-
ve az esztéti-
lapjait, s az-
ak, a saját ér-
lső igazságnak
m merénylet-e
em öli-e meg
magát a lírát?
at, és mégis!
l a lírikusnak
lmazó, a min-
lehetővé tevő
ismerettár a legújabb biológia épp-
úgy, mint a legújabb fizika, a leg-
újabb csillagászat éppúgy, mint a
legújabb hadtudomány —, miért
éppen az esztétika ne kellene neki,
essék szó akár rendszeres — „tudo-
mányos" — esztétikáról, akár rög-
tönzöttről, rapszodikusról, költőiről,
a sajátjáról és a másokéról? Ha in-
tuitív és ösztönös-elemi ereje nagy,
akkor csak hasznára válhat az esz-
tétikai gondolat és gondolkodás, tá-
mogathatja azon az úton, amelyen
az érzékenységéből következő szün-
telen és megszámlálhatatlan benyo-
mások közepette kimunkálja a saját
rendjét, dinamizmusát, igazát.

Azoknak az „egyéni kutatásoknak", amelyek nélkül ma már nem jöhet létre új minőség, az igazi eszköze-nyelve nyilván nem az esztétikai. Hogy mit nem lehet már, és mit lehet és kell, afelől a költészetben a módszeres elemzést megelőző, ráérző, cselekvő formaképzés, az elvont gondolkodásnál sokkal gazdaságosabban működő teremtő érzék dönt. De hát munkálkodhat-e az érzék éveken át anélkül, hogy ne általánosíttatná — ne kristályosítaná elvek rendszerévé, illetve csoportjává — mindazt, aminek a művészi megvalósítására tör, és ne vetné össze eközben a maga esztétikai általánosításait a másokéival? És ha már ezt teszi, mint ahogyan nem tudja nem tenni, nem következik-e be, hogy az ekképpen keletkezett esztétikai gondolat inspiráló erővé is válik magának az írásnak a folyamatában? Segítve megtartani minden kiküzdött saját vívmányt, úgy, hogy az ne egyszerű megőrzés, hanem további hódítás legyen.

✸

BIZALOM. Bizalmat a tehetséges fiatal íróknak! — követelte nemrég költőről és hadvezérről így kezdett verset:

Szeretlek téged, harcos, hősi költő,
zord hadvezér, te rettegett, te nagy,
ki a tiport magyarság szívbetöltő
tartalma, lángja, édes fénye vagy!

Minek szépíteném, ez bizony önképzőköri vers volt már akkor is. Sokkal jobban, mint amilyen mértékben az volt a fiatal, még diákos lelkesedésű García Lorca verse az Oltáriszentségről. De Lorca észbekapott, felfogta, mit csinált, és kihagyta azt a verset a köteteiből. Kosztolányi viszont benne hagyta a magáét a Négy fal között-ben. Amely könyvében egyébként két versciklus is jelzi — a Magyar versek és a Magyar szonettek —, hogy mennyire akarta volna a közösségit, a történelmin át aktuálisat, s a négy fal közül kilépő közvetlenebbül politikait.

Van persze más is Kosztolányinak azokban a korai politikai szándékú verseiben. Vannak bennük ilyen sorok: „Dögvészt lehelt a messzi puszta-ság", „Úgy, mint midőn még háborgott Hadur," „S most megjelentek kósza, bús dalomba / szent véreim, ti drágák, édesek". De hát ezek meg adyendrei stilizációk, nyilallások. És úgy érzem, mintha átírások is volnának itt: a Virágének, ha nem tévedek, persziflázsa Ady Endre Gyóva Barla diákjának, anélkül a többlet nélkül, amivel ilyenkor a költők fel szokták szítani a kortársaiktól kölcsönzött jelképeket, kompozíciókat.

Nem ment úgy Kosztolányinak a váteszség, mint ahogyan kívánta volna, s minden bizonnyal ez ingerelte őt Ady ellen, akinek viszont ment az, annyi mindennel együtt, remekül.

Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy Kosztolányinak voltak olyan pillanatai, amikor sikerült felserkentenie magában az annyira lenézett homo moralisszal együtt a homo publicust; azt a költőt, akiben a közösség szolgálata nem züllik köz-cselédséggé.

Beírtak engem mindenféle Könyvbe
és minden módon számontartanak.
Porzó-szagú, sötét hivatalokban
énrólam is szól egy agg-szürke lap.
Ó, fogcsikorgatás. Ó, megalázás,
hogy rab vagyok és nem vagyok
szabad.
Nem az enyém már a kezem, a lábam,
és a fejem, az is csak egy adat.

Ez olyan lelemény volt — nagyon kosztolányis és nagyon erős — amihez már kapcsolódhatott a valamivel későbbi korszak legnagyobbja, József Attila is. „Átírva" azt igazi alkotói módon: visszhangozva és

tárulkozónak is megvannak a maga tabu-vonatkozásai. Azok, amelyeknek a kivallása — nálunk divatossá lett szóval: kibeszélése — a partikulárisba ragasztaná bele azt, aminek a tulajdonképpeni célja éppen a részleges legyőzése. A híres „látva lássanak" így aztán egyszersmind azt jelenti, hogy annyira azért mégse lássanak minket. A gondoskodás erről a nem-láthatóságról néha majdnem annyi leleményt és energiát kíván, mint a láthatóság. Például egynémely sorscsapásokban, esztétikailag esetlegesnek, tehát semmilyennek minősülő élet-helyzetekben, amikor a részleges feltolakodna, érdekesként kínálva magát, holott úgy — naturális-közvetlenül — csak zavaró, érdektelen. Most, hogy a francia esszé mestereit olvasom, látom, sokakat foglalkoztatott ez. A legvelősebbet alighanem Cocteau mondta róla a maga *célpont és céltábla* hasonlatával. Sugalmazva: a költészetben a céltáblát, amelynek a közepébe kell találnunk, nem úgy kell elhelyezni, hogy annak a köreit mindenki lássa, hanem úgy, hogy azokat csupán mi láthassuk. Önvédelem ez, rejtőzés a mindig tettre kész kötözködők elől, az összezavarásuk azzal, hogy sohasem lehetnek bizonyosak abban, hol is vagyunk. De — gondolom — nem ez benne a legfontosabb. Feltételezem, hogy ennek a „láthatatlanságnak" a célja újra és újra a feldúsítás. Fokozza az a sorok közötti — és a versek, verseskötetek közötti feszültséget. Beszédessé teszi azt a csendet, amely odaszorul.

✸

KÉTEZER ÉVE. Nem tehetek róla, a régi kínai költők remekeit olvasva és életük folyásáról értesülve néha az a kaján — és persze történelmietlen — érzésem támad, hogy legalább a fele annak az ékes lírának a koronként konokul megismétlődő hivatali átszervezéseknek, magyarul *racionalizálásoknak* köszönheti a létét. Nagy tehetségű vagy éppen zseniális lírikusok, akik vers nélkül, vagy egy kevéske verssel is meglettek volna a magas állami hivatalokban, időnként csapatostul estek ki a fejedelmi kegyből, és úgy kényszerültek rá az elvonultság felmagasztosítására, a felhőnézés, virágkapálás dicséretére, a fényes buddhai lebegésre, vagy — a másik póluson — az ősi erények számonkérésére, versben. Közülük sokan már életükben híres költők lettek, igazán megtalálhatták volna a költészetben a maguk teremtette mennyei kertet. De csak tettetni

Művészet Magyarországon 1830—1870

Tervrajzok, épületmakettek, ősfényképek egészítik ki a festmények, grafikák és szobrok sorát azon a november végéig megtekinthető kiállításon, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának és a Magyar Nemzeti Galériának a munkatársai rendeztek a Budavári Palotában.

A Művészet Magyarországon 1830—1870 című bemutatóra a nagy hazai múzeumok ismert és kevéssé ismert tárgyain kívül az egyházak gyűjteményeinek, kisvárosok intézményeinek és magángyűjtők kincseinek javát kérték kölcsön a rendezők. Képeink az izgalmas műtörténeti-történeti rendezvény néhány részletét mutatják be.

BALOGH P. LÁSZLÓ FELVÉTELEI

Kossuth Lajos öntöttvas mellszobra 1848-ból. Schossel András műve.

Izsó Miklós Csokonai-emlékművének terrakotta modellje (1866).

Batthyány Lajos 1847-ben festett portréja, Barabás Miklós műve.

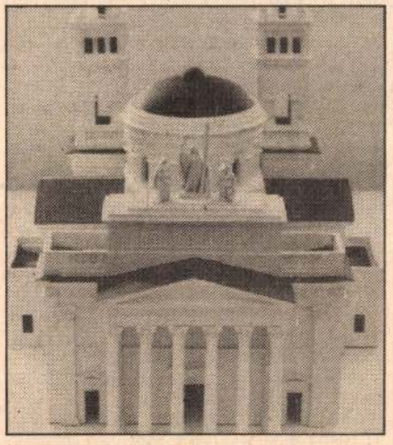

Az egri székesegyháznak, Hild József remekének famodellje (1832).

A Ferenczy István szobrát ábrázoló dagerrotípia 1846-ban készült.

Engel Józsefnek a Széchenyi-emlékműhöz készült modellje (1866).

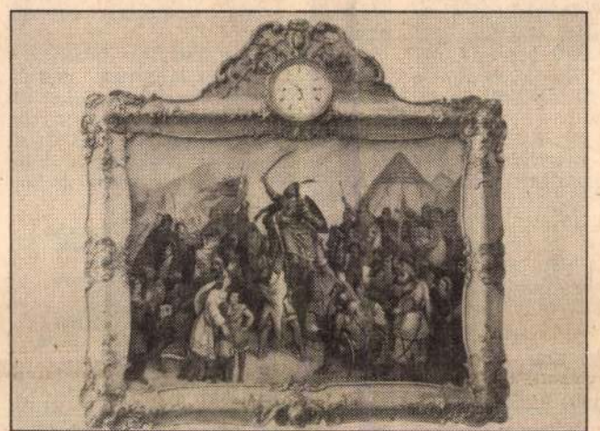

Árpád pajzsra emeltetése. Kovács Mihály képének 1855-ös másolata.

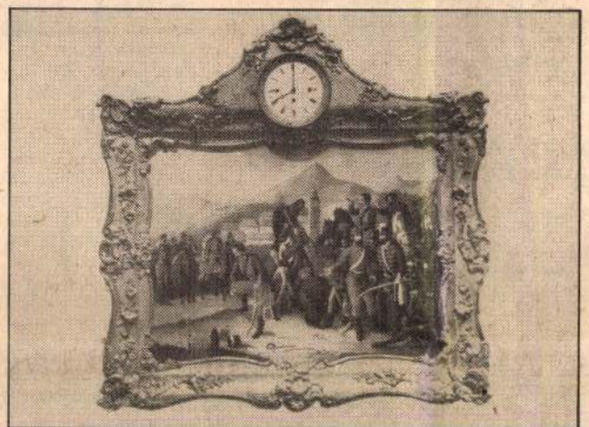

Ismeretlen művész: Világosi fegyverletétel (1850-es évek, olajfestmény).

Káldi János:

IFJÚKORI NAPLÓM UTOLSÓ OLDALÁRA

Hej, júniusi, magas erdőszél, rikasd csak, rikasd millió ágvonódat,
hisz elmegy innen Káldi János;
mögötte a bozótok összecsapódnak-fonódnak;
a vad, liános,
virág-sárgaságú lankák elfelejtik.
Nagy ibolya-alkonyok jönnek majd ide, de nélküle már;
fúj, fúj, a szél napestig;
s hömpölyögve száll a félhomály.

Zengesd csak a szomorút az elvonulónak, te hegyoldali, bús had,
hadd emlékezzék az ifjúságra,
amelytől lassan elbúcsúzhat,
akár e nap-csodálta,
örök csúcstól s e tétova rejtek-utaktól.
Mert ez a költött erdőszél: ez az ifjúság! E sugarak-verte hát,
amelyből száz patak szól,
s amely pazarolja a csodát.

Polner Zoltán:

SORSUK EZ AZ IDŐ

Gyöngyös árvaságuk
veretik viharral,
vendégelik egymást
tésztával és hallal.

Egyiknek hajszála
fényes, fagyos villám,
másiknak mosolya
partot verő hullám.

Hogyha egyet szólnak
süvöltő szél támad.
Viszi a gyerekkort,
ravatalt, gyertyákat.

Hogyha kettőt szólnak
Balaton zöld habját
sirályos medárban
jéggel táncoltatják.

Hármat hogyha szólnak
fiaikra néznek:
fekete havakban
leng bársonyos ének.

Sorsuk ez az idő,
könnybe döngölt álom —
Szótalan nyár ragyog
fehér violákon.

Labancz Gyula:

CITROMKORALL

Citromkorallba akad el a kanál.
Foszforeszkál, végig
reflektorozza birodalmát
az óramutató. Mindent
vesztek, beteg a fiam!
Gyöngyöt rejtő torkába lesek,
míg tenyerét tenyerembe téve
pirospacsiznak a kagylók.

KÉTEZERIG

Arról már rég nem vitatkoznak Nyugaton sem, hogy szükség van-e a gazdasági élet tervezésére, a mi tájainkon meg különösképpen világos, hogy a hosszú távú népgazdasági tervezés jövőbeni előrejutásunk elengedhetetlen feltétele. Sőt manapság már ebben az előretekintésben mind határozottabban a tervezés komplex, társadalmi-gazdasági jellege dominál.

Társadalom, gazdaság és kultúra szerves összefüggésének jegyében született meg az a tanulmány, amely a kulturális ágazat fejlesztésének tően, sok eddig született résztanulmányt és elemzést figyelembe véve, részben abból idézve és összesítve tárja fel az említett dokumentum. Külön fejezet foglalkozik a kulturális ágazat állapotának várható belső mozgásával és annak hatásával a művelődési szükségletek alakulására.

A legutóbbi évek kulturális helyzetét értékelve összességében véve megállapítja a tanulmány, hogy a hiányok és a feszültségek ellenére mind a kulturális tevékenységek, mind a kulturális intézmények fejlődésében számottevő eredmények

PARNASSZ

NAPLÓJEGYZETE

„MERÉNYLET". Kell-e a költőnek egyáltalán esztétika? — kérdezi tőlem valaki, aki szerint a mai líra, miként a művészet többi ága, túlságosan analitikus lett: tehetségesei néha nem csinálnak mást, mint nagyon ötletesen illusztrálnak valamilyen nyelvelméletet, megfosztva így a művet a megragadás szenzációjától, kockára téve az esztétikai értékek intuitív alapjait, s azzal a saját látásmódnak, a saját érzékelésnek, a saját belső igazságnak a súlyát és hitelét. Nem merénylet-e ez a költészet ellen, nem öli-e meg az a nagy tudatosság magát a lírát?

Értem az aggodalmat, és mégis! Ha annyi minden kell a lírikusnak — kell mint képsugalmazó, a minden irányú érzékítést lehetővé tevő ismerettár a legújabb biológia éppúgy, mint a legújabb fizika, a legújabb csillagászat éppúgy, mint a legújabb hadtudomány —, miért éppen az esztétika ne kellene neki, essék szó akár rendszeres — „tudományos" — esztétikáról, akár rögtönzöttről, rapszodikusról, költőiről, a sajátjáról és a másokéról? Ha intuitív és ösztönös-elemi ereje nagy, akkor csak hasznára válhat az esztétikai gondolat és gondolkodás, támogathatja azon az úton, amelyen az érzékenységéből következő szüntelen és megszámlálhatatlan benyomások közepette kimunkálja a saját rendjét, dinamizmusát, igazát.

Azoknak az „egyéni kutatásoknak", amelyek nélkül ma már nem jöhet létre új minőség, az igazi eszköze-nyelve nyilván nem az esztétikai. Hogy mit nem lehet már, és mit lehet és kell, afelől a költészetben a módszeres elemzést megelőző, ráérző, cselekvő formaképzés, az elvont gondolkodásnál sokkal gazdaságosabban működő teremtő érzék dönt. De hát munkálkodhat-e az érzék éveken át anélkül, hogy ne általánosíttatná — ne kristályosítaná elvek rendszerévé, illetve csoportjává — mindazt, aminek a művészi megvalósítására tör, és ne vetné össze eközben a maga esztétikai általánosításait a másokéival? És ha már ezt teszi, mint ahogyan nem tudja nem tenni, nem következik-e be, hogy az ekképpen keletkezett esztétikai gondolat inspiráló erővé is válik magának az írásnak a folyamatában? Segítve megtartani minden kiküzdött saját vívmányt, úgy, hogy az ne egyszerű megőrzés, hanem további hódítás legyen.

*

BIZALOM. Bizalmat a tehetséges fiatal íróknak! — követelte nemrég csupa nagybetűvel egy ifjúsági lap költőről és hadvezérről így kez verset:

Szeretlek téged, harcos, hősi költő
zord hadvezér, te rettegett, te nagy,
ki a tiport magyarság szívbetöltő
tartalma, lángja, édes fénye vagy!

Minek szépíteném, ez bizony képzőköri vers volt már akkor Sokkal jobban, mint amilyen n tékben az volt a fiatal, még di lelkesedésű García Lorca verse az Oltáriszentségről. De Lorca észbekapott, felfogta, mit csinált, és kihagyta azt a verset a köteteiből. Kosztolányi viszont benne hagyta a magáét a Négy fal között-ben. Amely könyvében egyébként két versciklus is jelzi — a Magyar versek és a Magyar szonettek —, hogy mennyire akarta volna a közösségit, a történelmin át aktuálisat, s a négy fal közül kilépő közvetlenebbül politikait.

Van persze más is Kosztolányinak azokban a korai politikai szándékú verseiben. Vannak bennük ilyen sorok: „Dögvészt lehelt a messzi pusztaság", „Úgy, mint midőn még háborgott Hadur," „S most megjelentek kósza, bús dalomba / szent véreim, ti drágák, édesek". De hát ezek meg adyendrei stilizációk, nyilallások. És úgy érzem, mintha átírások is volnának itt: a Virágének, ha nem tévedek, persziflázsa Ady Endre Gyóva Barla diákjának, anélkül a többlet nélkül, amivel ilyenkor a költők fel szokták szítani a kortársaiktól kölcsönzött jelképeket, kompozíciókat.

Nem ment úgy Kosztolányinak a váteszség, mint ahogyan kívánta volna, s minden bizonnyal ez ingerelte őt Ady ellen, akinek viszont ment az, annyi mindennel együtt, remekül.

Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy Kosztolányinak voltak olyan pillanatai, amikor sikerült felserkentenie magában az annyira lenézett homo moralisszal együtt a homo publicust; azt a költőt, akiben a közösség szolgálata nem züllik köz-cselédséggé.

Beírtak engem mindenféle Könyvbe
és minden módon számontartanak.
Porzó-szagú, sötét hivatalokban
énrólam is szól egy agg-szürke lap.
Ó, fogcsikorgatás. Ó, megalázás,
hogy rab vagyok és nem vagyok szabad.
Nem az enyém már a kezem, a lábam,
és a fejem, az is csak egy adat.

Ez olyan lelemény volt — nagyon kosztolányis és nagyon erős — amihez már kapcsolódhatott a valamivel későbbi korszak legnagyobbja, József Attila is. „Átírva" azt igazi alkotói módon: visszhangozva és továbblendítve, a maga keserűsé-

erről a nem-láthatóságról nem a majdnem annyi leleményt és energiát kíván, mint a láthatóság. Például egynémely sorcsapásokban, esztétikailag esetlegesnek, tehát semmilyennek minősülő élet-helyzetekben, amikor a részleges feltolakodna, érdekesként kínálva magát, holott úgy — naturális-közvetlenül — csak zavaró, érdektelen. Most, hogy a francia esszé mestereit olvasom, látom, sokakat foglalkoztatott ez. A legvelősebbet alighanem Cocteau mondta róla a maga *célpont és céltábla* hasonlatával. Sugalmazva: a költészetben a céltáblát, amelynek a közepébe kell találnunk, nem úgy kell elhelyezni, hogy annak a köreit mindenki lássa, hanem úgy, hogy azokat csupán mi láthassuk. Önvédelem ez, rejtőzés a mindig tettre kész kötözködők elől, az összezavarásuk azzal, hogy sohasem lehetnek bizonyosak abban, hol is vagyunk. De — gondolom — nem ez benne a legfontosabb. Feltételezem, hogy ennek a „láthatatlanságnak" a célja újra és újra a feldúsítás. Fokozza az a sorok közötti — és a versek, verseskötetek közötti feszültséget. Beszédessé teszi azt a csendet, amely odaszorul.

*

KÉTEZER ÉVE. Nem tehetek róla, a régi kínai költők remekeit olvasva és életük folyásáról értesülve néha az a kaján — és persze történelmietlen — érzésem támad, hogy legalább a fele annak az ékes lírának a koronként konokul megismétlődő hivatali átszervezéseknek, magyarul *racionalizálásoknak* köszönheti a létét. Nagy tehetségű vagy éppen zseniális lírikusok, akik vers nélkül, vagy egy kevéske verssel is meglettek volna a magas állami hivatalokban, időnként csapatostul estek ki a fejedelmi kegyből, és úgy kényszerültek rá az elvonultság felmagasztosítására, a felhőnézés, virágkapálás dicséretére, a fényes buddhai lebegésre, vagy — a másik póluson — az ősi erények számonkérésére, versben. Közülük sokan már életükben híres költők lettek, igazán megtalálhatták volna a költészetben a maguk teremtette mennyei kertet. De csak tettetni tudták a megnyugvást a magukra-

1981 SEP 6
NÉPSZABADSÁG
1091 BUDAPEST, IX., DÉLI ÚT 5I.
Telefon: 337-748, 340-726
MTI SAJTÓFIGYELŐ

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1976 DEC 10
DÉL MAGYARORSZÁG

Gráf Miklós
szobrászművész

Szobrok 100 év mérlegén

Ha feltesszük a kérdést: a „szobrok városa" megtisztelő cím annak a helységnek jár-e, ahol egymást érik az alkotások az utcákon, tereken, udvarokban, parkokban, vagy ahova esetleg egyetlen emlékezetes és nagyszerű szobor kedvéért zarándokolnak messzi vidékről — a válaszok e jelzővel minden bizonnyal az előbbi városokat tisztelnék meg. Ilyen város *Szeged is*, ahol a hivatalos statisztikai adatok szerint 347 köztéri képzőművészeti alkotást tartanak nyilván — 200 szobrot, közte 104 dombormüvet és 43 egyéb köztéri alkotást. Ez a közel három és fél száz köztéri mű két jól elkülöníthető periódusban született a nagy árvíz után közel száz év során — nagyobbik része a felszabadulás előtt, kisebbik hányada azt követően. Különösen szorgos szobortelepítési időszak volt a millennium eseménye és a szegedi dóm körül megvalósult Nemzeti Emlékcsarnok megszületése.

A felszabadulásig felállított 191 szobor meglehetősen változatos képet mutat, néhány kvalitásos, műtörténetileg is jegyzett mű mellett sok az átlagszintet sem jelentő alkotás. A felszabadulás utáni szobortelepítés nem kis feladattal birkózik, hiszen ellensúlyoznia kell a meglevő alkotások eszmei-ideológiai hegemóniáját, az emlékműközpontú köztéri művészetet oldani kell díszítő, környezetformáló plasztikai alkotásokkal. Nehezíti a helyzetet, hogy a legexponáltabb helyeket már „kibérelték" a múltból örökölt szoboralakok.

Éppen száz esztendeje, 1876-ban állították fel Szeged első köztéri alkotását, *Izsó Miklós—Huszár Adolf: Dugonits-szobrát*. Ezzel az alkotással vette kezdetét az a plasztikai gazdagodás, mely néha gyorsabb tempóban, máskor csigalassúsággal, gyakran sok-sok nehézséggel megküzdve máig tartó és holnapba nyúló feladat. A város köztéri alkotásai meglehetősen eklektikus képet mutatnak, ilyen szempontból nincs a városnak olyan karaktere, mint például Salgótarjánnak, vagy a dinamikusan fejlődő-szépülő Kecskeméthez. Azt is el kell mondani, hogy a sok-sok szobor között nincs egyetlenegy sem, mely beleférne abba az albumba, amely történetesen az utóbbi 30 esztendő legsikerültebb köztéri munkáit gyűjtené csokorba. Nincs egyetlen olyan szobrunk (Salgótarjánban Somogyi felszabadulási emlékműve, Varga Imre Radnótija; Mohácson Varga Leninje; Kecskeméten Melocco Kodály-emlékműve, Hódmezővásárhelyen Somogyi Szántó Kovács Jánosa stb.), amely zarándokhelye lehetne a művészetszerető közönségnek.

Néhány átlagon felüli alkotás természetesen van már a városban. Gondolhatunk elsősorban a sok vihart kavart *Tanácsköztársasági emlékműre*, a meglehetősen eldugott helyen levő, bazártan tovaúszni vágyó *Tisza-szimbólumra* (*Tarr István* szép alkotása), *Makrisz Agamemnon Sellőjére* vagy a legfrissebbek közül a térdekorációs funkciókat gondolati-asszociációs tartalommal gazdagító áttört *félgömbre*, *Józsa Bálint* művére, mely az MTA Szegedi Biológiai Központja előtt áll.

Ezekből is kiderült talán, milyen *nagy és fontos* feladat a köztéri munkák helyes elosztása, a rendelkezésre álló összegek jó csoportosítása, a művészek kiválasztása. Különösen komoly feladat ez mostanában, amikor gombamódra szaporodnak a panelekből épülő házak az új lakótelepeken, amikor mind nagyobb hangsúlyt kap a közművelődés, az ízlésfejlesztés kérdése; amikor azon munkálkodunk, hogy mind *emberibbé, szebbé, harmonikusabbá* tegyük környezetünket.

Ezt felismerve *vizsgálta meg* a városi tanács végrehajtó bizottsága nemrégiben a képzőművészeti beruházások helyzetét és fejlesztésének programját, összegezte a tapasztalatokat és kijelölte a sürgető feladatokat. A jelenlegi helyzetet elemezve a jelentés megállapítja, hogy *„a közel egy évszázad alatt kialakult szoboregyüttes összképe fontos tanulságokkal szolgál"*. A köztéri szobrokon belül felbillentek az arányok. Köztéren álló szobor mindössze 44 van a városban, arányát tekintve sok a dombormű, az épületszobor. Kevés a kifejezetten díszítő célokat szolgáló szobor, feltűnően magas a konkrét személyeket ábrázoló alkotások száma. Területileg sok a városban a fehér folt, elsősorban az új lakótelepeken és a csatlakozott községekben.

A végrehajtó bizottság egyik fontos feladata volt *az ötödik ötéves terv képzőművészeti beruházásainak meghatározása*. Annál is inkább nagy figyelmet, gondos felmérő és elemző munkát igényelt ez a kérdéskör, mert a mintegy másfél évtizeddel ezelőtt hozott konkrét terveknek alig fele valósult meg.

Az új, köztéri műveket a meglevő *városképbe*, a fejlesztés terveibe kell beágyazni, figyelembe véve a már meglevő alkotásokat, a tartalmi és esztétikai követelményeket, a hiányok megszüntetését stb. A tervek között szerepel többek között egy *felszabadulási emlékmű* és *a magyar hősöknek emléket állító alkotás*. Hiányzik a város szobrainak sorából néhány olyan nagyság alakja, akinek még személyes kapcsolata is volt e várossal, mint például *Dózsa György*. 1979-ben, a nagy árvíz 100. évfordulójára monumentális *tiszai emlékmű* készül. Bizonyára sokan emlékeznek még az országban elsőként, néhány éve meghirdetett *tarjáni szoborpályázat*ra, mely gyors megvalósulást ígért. Sajnos, máig egyetlen alkotás sem oldja a tarjáni házak merev, szürke rendjét. Várjuk a készülő első fecskék — *Szöllössy Enikő Dinamikus formák* és *Szathmáry Gyöngyi Olajfúrás* — megjelenését Tarjánban. Az öt év tervei *jórészt konkrét elképzelések*, már javában készülő alkotások. Jelentős hányaduk kapcsolódik beruházásainkhoz, például az épülő új szállóhoz, a szalámigyárhoz, a Kisszínházhoz, az iskolákhoz stb. A jelentés és az abba foglalt tervek feljogosítanak bennünket a bizakodásra: ez az öt év talán ennek a városnak is meghozza a régen várt, a legmagasabb művészi mértékkel mérhető, *műtörténetileg is jegyzett*, és az emberek százezreinek agyába-szívébe is belopakodó köztéri szobrot, szobrokat.

Tandi Lajos

senynek, mert ugyancsak a hét végén rendezik a serdülő és II. osztályú országos javított

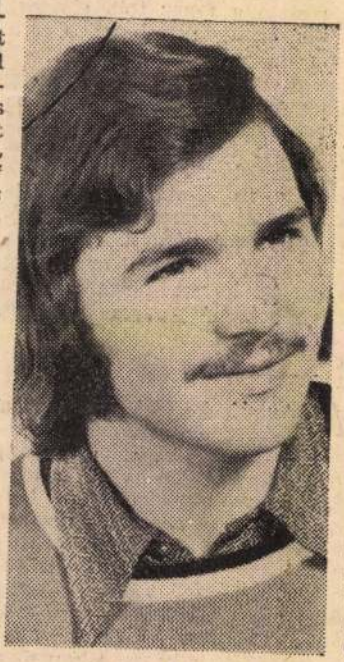

Bálint József

kes hatodik helyen zárta a versenyt.

A SZEOL súlyemelői az idei versenyévadban, túlszárnyalva a tavalyi eredményeiket (akkor 15 olimpiai pontot szereztek), 17 olimpiai pontot gyűjtöttek.

mezőny ajnokságon

Nagy L., Vikor B. (Volán SC, KSZVSE), 2. Halasi, Vikor A. (DÉLÉP, KSZVSE), 3. Nagy T., Fóriánné (DÉLÉP, KSZVSE) és Kárpázi, Trepák (DÉLÉP, KSZVSE).

III. osztály. Férfi egyéni: 1. Benák (DÉLÉP), 2. Nagy T. (DÉLÉP), 3. Szegedi (Volán SC) és Varga (DÉLÉP). Női egyéni: 1. Fóriánné (KSZVSE), 2. Bartos (KSZVSE), 3. Dobóvári (Szentesi Spartacus) és Trepák (KSZVSE). Férfi páros: 1. Benák, Halasi (DÉLÉP), 2. Nagy T., Varga (DÉLÉP), 3. Szeles, Szegedi (Volán SC), és Galiba, Kelemen (Volán SC, Sz. Spartacus). Női páros: 1. Fóriánné, Trepák (KSZVSE), 2. Bartos, Dobóvári (KSZVSE), 3. Szabó, Szilágyi (KSZVSE), és Rácz, Újvári (Kábel SC). Vegyespáros: 1. Halasi, Trepák (DÉLÉP, KSZVSE), 2. Nagy T., Fóriánné (DÉLÉP, KSZVSE), 3. Galiba, Dobóvári (Volán SC, Szentesi Spartacus), Barsi, Újvári (Ásott-

bővül. Az or
nokságon is
méter és a 3
felnőtt, utánp
próba műsorá
a 800 m lép. D
futócsapat-baj
részére is re
nél és ifjú

Kosárlabda

Sz. Tanárképző—Szolnoki MTE 65:59 (37:29)

NB II-es női mérkőzés. Szolnok, 100 néző. Vezette: *Szilvásy, Hutai.*

Sz. Tanárképző: *Kassowitz (4), Lakatos (8), Sági (8), Kiss R. (12), Lázár (23).* Csere: *Szugyiczki (4), Laukó (4), Bitter (—), Kiss E. (—), Göttinger (2).*

Jól kezdtek a szegedi lányok, a zónázó szolnokiak ellen az 5. percben már 17:3-ra vezettek. A félidő befejezése előtt feljöttek a hazaiak, de a főiskolások 8 pontos előnyüket megőrizték. Fordulás után a nyugodtan, magabiztosan játszó tanárképzősök tartották előnyüket, a csekély különbség ellenére biztosan szerezték meg a győzelmet.

A bajnokság élcsoportjának állása az utolsó forduló előtt:

1. SZEOL	26	21	5	1692:1459	47
2. Kandó MF	25	20	4	1501:1307	44
3. Sz. TF	25	20	4	1628:1322	44
4. Egri TF	26	19	7	1854:1451	45
5. SZMTE	25	15	10	1472:1447	40

Vasárnap délután az újszegedi Sportcsarnokban dől el a bajnoki cím sorsa, ugyanis akkor játszik az Sz. Tanárképző csapata az első helyre szintén esélyes Kandó Műszaki Főiskola csapatával. Amennyiben a főiskolások hétponttal nyernek, egy év után ismét az NB I-ben játszhatnak! Ha netalán veresége szenvednének, akkor mint második helyezettek osztályozón vehetnek részt az első osztályba kerülésért.

Sakk

Ivánka esélyes a továbbjutásra, Verőczinek bravúrokra lesz szüksége

Tbilisziben Ivánka Mária nagyszerűen versenyez, a zónaközi döntőn. Kozlovszkajától ugyan vereséget szenvedett, de nem került hátrányba, mert a következő fordulóban Kozlovszkaja is vereséget szenvedett. A kanadai Vujosevics betegség miatt visszalépésre kényszerült, és eredményeivel együtt törölték. Ivánka Máriával még nem játszott, ezért a magyar versenyző a 9. fordulóban szabadnapos volt. Az erőgyűjtésre szükség lesz, hiszen a döntő fontosságú két utolsó fordulóban Latinszkaja-Shul és Chiburdanidze ellen mérkőzik.

*

A hollandiai Rosendahlban a bolgár Lemacskó legyőzése után Verőczi Zsuzsa a 9. fordulóban Kusnyirral találkozott. A világossal játszó izraeli versenyző győzött, így az összetettben 6,5 ponttal és egy függőjátszmával átvette a vezetést. Mögötte ugyancsak 6,5 pont-

tal Van Der Mie és Verőcz Zsuzsa következik. A hátralevő fordulókban Verőczinek bravúrokra lesz szüksége, hogy a nagyon erős csoportból kivívja a továbbjutást.

*

A XXXII. férfi egyéni országos bajnokság máris sok meglepetést hozott, pedig még csak a hatodik fordulóig jutottak el a sakkozók. Jelenleg a fiatal Hazai áll az élen 4,5 ponttal, őt követi Sax 3,5 (1), Ribli 3,5, Adorján, Pintér 3—3, Csom 2,5 (1).

*

A 44. szovjet férfi sakkbajnokságon kitűnően szerepelnek a fiatal versenyzők, különösen az ismeretlen Dorfman, aki a 7. forduló után az élen áll. Őt követi Geller, Petroszjan, Balasov, Zaharov és Cseszkovszkij. Feltűnő a világbajnok Karpov gyenge szereplése, a középmezőnybe foglal helyet

Liebmann Béla

A KASSAI MÚZEUMBÓL
MEDICI KATALIN
CLOUET (?) OLAJFESTMÉNYE

tulajdoníthatunk. Az országban páratlanul gazdag a kassai múzeum ónedénygyűjteménye, a melynek tárgyai között nem egy remek magyaros ízlésű cizellálással díszített XVII. századbeli kancsó és pohár van.

Iparművészetünk multjának kutatói meglepő módon eredeti anyagot találnak itt majd az agyagművesség régi emlékei sorában, a melyek arról tanuskodnak, hogy Felsőmagyarország számos városában, a melyről e téren eddig semmit sem tudtunk, a XVII. századtól kezdve a fayence-művesség rendkívül virágzott. Holics, Tata, Regéc és Telkibánya fayence-edényeinek számos remek példányán kívül, a melyet nagyrészt Bubics Zsigmond ajándékozott a múzeumnak, felvidékünk e téren még alig emlegetett városai közül Kassa, Igló, Eperjes szerepel, helylyel-közzel meglepően eredeti példányokkal. Igen érdekes egy 1617-ben készült fehér ónmázas fedeles korsó, amelynek színes díszítésén nyilvánvaló az olasz hatás. Meglepő módon merész, de ügyes nehány iglói fayence-edény díszítése, mint a minő a díszes fedeles tál, fedelén szfinxszel. Egész sorozat fayence-szobrocska is látható itt, melyek szintén a legutóbb említett három felvidéki város gyárának a jegyét viselik. E gyárak még a mult század elején is virágzottak s nyilván csak az osztrákok olcsó, de selejtes importja bénította meg működésüket, mint a hogy nem egy nálunk ősidőktől fogva művelt technikának a virágzását is elfojtotta.

A múzeum fafaragványai közül a legérdekesebb a XVII. századbeli menyasszonyi láda, a mely ez év tavaszáig egy kassai kovácsmester házának padlásán hevert, a kitől a múzeum számára Mihalik szerezte meg. Az erőteljesen kidomborodó sajátos kezelésű növényi és virágelemekkel díszített ládán a kulcspajzs alatt igen kedves hatású szinezett dombormű van, a mely XVII-ik századbeli viseletben s a ruha rendkívül gondos részletezésével egy önfeledten csókolózó fiatal párt ábrázol megkapó frisseséggel. Egy másik érdekes fafaragvány az a díszes ajtószárny, a melyet Dessewffy Pál sárosmegyei földbirtokos egy bártfai polgártól szerzett meg s családi kincseivel egyetemben legújabban a kassai múzeumnak ajándékozott. Dessewffy Pált fejedelmi alapítványai révén, a melyeket ujabban tett, országszerte ismerik; hogy ősi kastélya a sárosmegyei Margonyán a nemzedékről-nemzedékre gyűjtött műkincsek mily gazdag tárháza volt, az csak most válik nyilvánvalóvá, hogy nem lévén fiú utódja, egész gyűjteményét a kassai múzeumnak ajándékozta. A gyűjtemény a múzeum legnagyobb termét tölti meg s kétségkivül egyik legérde-

passzió, a mely mesterünket egy vén körtefán guggolva ábrázolja, a mint ennek reves kérgére egy lefürészelt galy helyén madonnát fest. Roskovics e két képén, Aranyossy Ákos macskával játszó meztelen fiatal lányán s a Bubics-gyűjtemény kapcsán említetteken kívül a fiatalabb művésznemzedéket Kassán még csak Papp Henrik képviseli rokkant negyvennyolcas katonát ábrázoló életképével s Margó Ede Hannelét ábrázoló domborművével, a melyet a kormány ajándékozott a múzeumnak. Szobor aránylag kevés van itt s ez is Izsó Miklós magyar alakokat ábrázoló terrakotta tanulmányain kívül, mind gipszmásolat. Annál gazdagabb múzeumunk metszetgyűjteménye, a melyben maga a Henszlmann hagyatéka 3000 darabból áll. A német, németalföldi, olasz, angol, francia és magyarországi metszetek sorában régi mesterek sajátkezű rajzaival is találkozunk, mint a minő Rubensnek egyik színezett rajza, a mely Neptunt és Amfitritét ábrázolja. Érdekes kincse múzeumunknak Henszlmann Imre kéziratainak a gyűjteménye is, a mely káprázatos fényt vet e geniális tudósunk sokoldalú s különösen a műtörténelem terén külföldön is méltányolt, alapvető működésére; továbbá arra a baráti viszonyra, a melyben Boehm Farkassal állott, a kit első önálló művében mentorának nevez s a ki Bécsben korában számottevő és magyar előkelőségekkel sürűn érintkező művész volt. Nyilván Boehm keze alól kerültek ki azok a pompás toll- és ceruza rajzok, a melyek Henszlmann kéziratai között szétszórtan ránk maradtak, a melyek sorában nem egy kulturhistóriai fontosságú kicsiny képpel is találkozunk. Ilyen gróf Dessewffy Emilnek a Magyar Tudományos Akadémia néhai elnökének ceruzával rajzolt tenyérnyi arcképe, a melynél kitünőbben jellemzett portré a mult század derekáról vajmi kevés maradt ránk. Henszlmann Imre irodalmi hagyatéka bizonyára méltó volna arra, hogy tüzetesebb vizsgálat alá vétessék. E föladat első sorban arra hárulna, aki műtörténelmünk úttörő művelőjének életrajzát megírná.

Visszatérve a kassai múzeumhoz, a mely művein kívül a legfényesebben őrzi Henszlmann emlékét, az itt elhelyezett iparművészeti gyűjteményt is behatóbban kell méltatnom, annyival is inkább, mert anyaga a hazai műtörténelem szempontjából véve még érdekesebb, mint a képtáré. S a műtárgyak zöme az iparművészeti osztályban most kerül először közszemlére, mert a régi múzeumban a közönségnek hozzáférhetetlen lomtárban volt elraktározva. Egy kosárnyi értéktelen s nyilván kivetésre szánt ócska vas között akadt rá Mihalik József arra a két ónplakettre, a mely Mars istent és Juszticiát ábrázolja s a melyet művészi értékénél fogva bizvást Flötnernek

A KASSAI MÚZEUMBÓL
HOLLANDI FÉRFI ARCKÉPE
PHILIPPE DE CHAMPAIGNE OLAJFESTMÉNYE

Strucz János

A magyar művész és a betyár

Adalékok Fülep Lajos Izsó-interpretációjához

Többször felvetődött már a kérdés, hogy Fülep miért éppen a Táncoló paraszt kis törékenyesendő agyagvázlatait emelte ki az izsói életműből, s kvalitásuk vajon megfelel-e annak a nemzeti szobrászatot szinte megváltó—megteremtő egyetemes művészettörténeti szerepnek, amelyet Fülep a Magyar művészetben (1916.) nekik tulajdonított. Ennek megértéséhez szeretnék néhány adalékkal hozzájárulni.

Fülep választására magyarázatot adhat a kisplasztikának, mint polgáribb, mondernebb műfajnak előtérbe helyezése, az emlékműszobrászattal szemben. Választ adhat, hogy a vázlatok, torzók éppen ekkor váltak újra egyenrangúvá, időszerűvé a modern szobrászatban, motiválhatta a manierizmusban felvetődött elv, amely szerint a vázlat közelebb áll az ideához, mint a kész mű. Befolyásolhatta, hogy a Búsuló juhászt már Szana „lestoppolta" mint a magyar nemzeti szobrászat megteremtőjét, de a fiatal Fülep eleve mindent újrakérdező polémikus szemlélete miatt is választhatott volna „csakazértis" valami mást. Indokolja, hogy a „Búsuló" naturalisztikus kidolgozásával, kicsit közhelyes etnografizálásával, hagyományos, passzív, pesszimista nemzettudatával szemben a vázlatok friss, impresszionisztikus, de a szerkezet és a mozgás lényegét megragadó modernebb formálásmódja és csupa-mozgás, aktív, szilaj szabadságot sugárzó kifejezése közelebb állt Fülephez.

A választásban meghatározó lehetett a művek tanagrákhoz hasonló anyaga, mérete és kompozíciója, ennek ellenére Fülep tagadja a görög szobrokkal való „külső hasonlóság", „hatás", vagy „szándékos közeledés" lehetőségét. Interpretációjának ugyanis sarokpontja az az állítás, miszerint Izsó a görögöktől, konvenciótól és hagyománytól függetlenül, önmagától, a barbár zseni biztonságával talált rá újra a görög szobrászat lényegére: a contrapostóra. Ennek azonban rengeteg Fülep által ignorált tény mond ellent. Először is az, hogy Izsó bizonyíthatóan a legszigorúbb konvenciók, az akadémia szabályai szerint *tanulmányozta*, felhasználta, feldolgozta, sőt másolta az antik szobrászat alkotásait. (Ezt mutatják a Sebesült honvéd és a Haldokló Petőfi Haldokló gallus-idézetei és a Cigány-Laokoon.) Első tanagráit már Münchenben kezdte mintázni, amikor egyik *levele* szerint is másolta a Glyptothéka antik szobrait. 1859-ben Szily Kálmánnak, az őt támogató diákegylet elnökének írta: „Ittlétem óta modellíroztam Merkurt, Ciceró mellképét, egy római szenátor mellképét, Adonis mellképét, egy ifjú férfitestet láb nélkül, a híres küzdőnek egyik lábát, jelenleg pedig a medici Venuson dolgozom, minek eredetije itt a szobortárban van és mifelette nehéz, mivel természetellenes formákból áll"[1]

A klasszikus iskolázottságot mutatja, hogy *Ferenczy műhely*ében — a mester legnagyobb megelégedésére — befejezte Kazinczy portréját, ami azt bizonyítja, hogy teljesen a kezében volt az a nem pontozáson alapuló klasszicizáló technika, melyet Ferenczy Canovától vett át.

Izsó azonban ténylegesen őstehetség volt, és rendkívüli rajz- és manuális képességgel volt megáldva, sőt az is igaz, hogy más, jobb módú művészekkel szemben kisebb az akadémiai iskolázottsága. Mégsem lehet azt mondani, hogy iskolázatlan lett volna, 6 évi kőfaragói és több éves bécsi *műhelygyakorlat* maximálisan pótolta az iskolát, különösen egy olyan gyakorlatias, ösztönös tehetségnél, aki így tanulta meg a — lényegében az antikvitás óta éppen az akadémiai és műhelygyakorlatban továbbélő — szobrászati technikákat, kompozíciós és formális módszereket.[2]

Ez az antik technikai-formálási hagyományt hordozó szobrászi praxis kézenfekvőbb, természetesebb útja a contrapostóhoz való eljutásnak, mint a mindentől független, magányos barbár zseni ösztönös rátalálása — Fülep elképzelése szerint.

Izsó ugyanakkor nem csak utánozta a mintaképeket mint a klasszicizáló akadémizmus, ha

nem az antik formaalkotási elvek megértésére, értelmezésére törekedett. Mégis a Münchenben látott tanagrák emléke és más hellenisztikus művek kompozícióanalíziseiben átérzett szobrászati principiumok — még ha szándéka ellenére és tudat alatt is — befolyásolták a Táncolók elkészítésében.

A használt technikák, a másolt-feldolgozott művek, levele és a Táncolók mozgásábrázolásában bennelévő myroni-lessingi problematika alapján behatárolható az a hellisztikus-római stíluskör is, amelyből meríthetett.

Izsó tehát nem autochton fejlődésen keresztül, a világtól elvonulva, valami magányos szigeten vagy a Bakonyban bújkálva-szobrászkodva érzett rá a contrapostóra, hanem a bécsi klasszicizáló műhelyekből indulva, az akadémiai hagyományértelmezésen át, majd a magyar valóságban élve-kínlódva jutott el a magyar és egyetemes szintéziséig. Mindezek hatására jött létre sajátos *„egyetemes-nemzeti" stílusa*, melyben a müncheni, naturalista iskolázottságú népi zsánerfelfogás a bécsi klasszicizmusból megtanult klasszikus kompozíciós szabályokkal, a contraposto egyéni — a mozgásfázisok megragadásának modern szobrászati problémáját megérző — értelmezésével ötvöződött.[3] (Ez az eklektikus „szintézis" a nyugati fejlődés szempontjából akár paradoxnak és provinciálisnak is tekinthető, azonban a megrekedt közép-kelet-európai nemzetfejlődésből és a magyar művészek iskolázottságából természetesen következett.) Eredetileg a nemzeti Izsónál is a Fülep által kárhoztatott etnografizáló külsőségeket (temperamentum ábrázolása, viselet, gesztusok stb. — lásd Búsuló juhász), a müncheni akadémia által kiválogatott orientalizáló kuriózum-vonásokat jelentette. Majd a Bécsben és Münchenben megtanult contraposto alkalmazásával ezek a külsőségek egyre inkább átitatódtak az egyetemes formatörvények szellemével, mígnem a tánc ábrázolásában a mozgás egyetemes törvényeinek vizsgálatához vezettek. Ugyanakkor az univerzális formatörvények a nemzeti tánc motívumával egyesülve hozták létre az egyetemes és nemzeti szintézisét. Izsónál a tánc önmagában is egyszerre egyetemes (mint kifejező mozgás és annak a lessingi „termékeny pillanatban", a két fázis közötti átmeneti-nyugalmi fázisban való rögzítése) és nemzeti mint (egy konkrét verbunkmozdulat és a magyar etnográfiai sajátosságok hordozója).[4]

A „külföldi" vonások így váltak fokozatosan a Münchenben elkezdett, majd itthon kiérlelt tanagrákban magyarrá. Izsó útja pont fordított, mint ahogy Fülep látja; nem az egyéni, nemzeti jelleget hordozó barbár kelet-európai művészeten túllépve jutott el az egyetemes-klasszikus contrapostóhoz, hanem fordítva: a klasszicizmusból megtanult contraposto kapott sajátos nemzeti formát kezei között. A nyugati fejlődés szempontjából ez a formálódás akár deformálódásnak is tekinthető. (Nyilván nem kevésbé tekintené egy nyugati kutató — ha ismerné — a Cigány-Laokoont karikatúrának, mint Boldini Tiziano Majom-Laokoonja után készült metszetét.)

Egy dolog azonban nagyon fontos volt Izsó szintéziséből Fülep számára: az, hogy benne láthatta saját korának haladó, az államnemzeti koncepciók szolgálatát elvető, autonóm művészet előfutárát. Ez bár csak részben igaz, korában Izsó az egyetlen, aki — a Táncolókban — *autonóm formakutatásokkal* foglalkozott.[5] Fülep ezért választotta éppen a Táncolókat az életműből. Azonban művészetpolitikai aktualitások, a magyar feudális valóság és az akadémikus művészet iránti megvetése, gyűlölete miatt szakította ki Izsót környezetéből, korszakos jelentőségének bizonyítása érdekében ezért vetette el az antik hatást s hangsúlyozta művészetének a nyugati fejlődéstől független, barbár, magyaros és modern jellegét. (Kicsit saját kora avantgarde, a művészet ősproblémáihoz, az ősi, tudattalan kreativitáshoz visszatérő, a valóságot elvető forradalmár művészének képét vetíti vissza Izsóra. Ezért kerüli el az izsói szintézis konkretizálását és a contrapostóhoz vezető út egyéni fejlődésrajzát.[6] Fülep nem lehetett elégedett Szana Izsó könyvével, ez azonban mégis elég sok adatot tartalmaz a szobrász életútjáról ahhoz, hogy Fülep a klasszicizáló tanultságot a contraposto megtalálásában egyszerűen figyelmen kívül hagyja. Ennek ellenére ragaszkodott a *barbár zseni mítosz*hoz, ami azért is furcsa, mert a mítosz megalapozását éppen Szana művében találhatjuk.

Szana idézte fel először az őstehetség-mitoszt két tipikus művészanekdotával. Az egyik az „uralkodó, az államférfi felfedezi a művész tehetségét" anekdota. (Szana szerint József nádor 1846. évi látogatásakor, eléggé hihetetlen körülmények között, sas szemmel és tévedhetetlen ízléssel fedezte fel Izsó jól sikerült vázlatát, amit azonnal bőkezűen honorált. Nem kétséges, hogy a történet a könyvét Wlassics miniszter úrnak ajánló Szana „kibeszélése".) A másik történet a „riválisok által beárult, majd a mester által megvédett zseni" típusba tartozik.[7]

Paradox módon Fülep is az antikvitástól örökölt legendákkal próbálja az antik hatását kizár-

ni. A tanár nélküli, kézművesként induló, önerejéből művésszé lett, ösztönös zseni mitosza abszolút pontossággal illeszkedik a samosi Duris — idősebb Plinius — Vasari vonalba.[8] Duris-Plinius Lysippos-életrajzában a művész eredetileg érckovács volt, akinek nem volt mestere, s csak a természettől tanult. Fülep interpretációjában Izsó kőfaragó, Ferenczy pedig nem a nagy mester, hanem csak egy „öregedő kőfaragó", s Izsó a klasszicisták utánzása helyett a pásztorok természetközeli életéből merítve jut el a szobrászat lényegéhez.

Az alapanekdotát Vasari vitte tovább Giotto-életrajzában, ebben maga Giotto a pásztor, akit a porba rajzolgatva fedezett fel Cimabue. Ez azért is érdekes, mert a jelenetet éppen Ferenczy használta fel a Pásztorlánykában, ami — ahogy azt még bizonyítani fogjuk — hatással lehetett Izsó Táncolóira.

Szana előzményül szolgált Fülepnek az antik tanulmányok elhallgatásában (pedig ezekről levelei tanúskodnak) és az antik hatás tendenciózus kizárásában. Szana írja: „Hiába látta az antik plasztika kincseit, az antikokat utánzó modern bajor-épületeket, szíve minduntalan visszasóvárgott a délibábos, kútgémes puszták után, s a távolban is akkor érezte jól magát legjobban, ha phantasiája azok lakóit szemei elé varázsolta. Ha csöndes éjjelein az alkotó ösztön erőt vett rajta, s nyugtot nem találva fekhelyén, hideg műhelyében agyagot gyúrt, egyedül a honvágy fáján édes sugallatára hallgatott. S ami ilyenkor keze alól kikerült, mindig valami népies szobrocska volt, egy-egy táncoló paraszt, részeg kortes, czigány hegedűs, vagy elesett honvéd alakja. Ilyen alakokkal rajzolta teli a leveleket is, melyeket rokonaitól vagy barátaitól hazulról kapott."[9] Ugyancsak Szana hatása figyelhető meg Fülepnél a klasszicizmusnak mint az Izsó barbár-magyar lelkétől idegen stílusnak a kizárásában, ami azért érdekes, mivel Fülep támadása éppen Szana romantikus Izsó-értelmezése ellen irányult.[10]

A Fülep — interpretációban rejlő barbár-zseni mitoszt, a Táncolók kiválasztását szerintem befolyásolta egy ki nem mondott, de tudat alatt ott bújkáló gondolat, nevezetesen, hogy *Fülep a vázlatokat a művészet allegóriájának, illetve a magyar művészsors és általában a tragikus szabad emberi lét szimbólumának tekintette.* Ezért emelte ki Izsó ösztönös, paraszti vonásait, s a mítoszok útján szinte azonosította az általa ábrázolt táncoló paraszttal, a „barbár, ősi foglalkozások gyakorlásában,... a pusztai életben, korlátlan szabadságban „élő," a kultúra szelétől alig érintett, félig még ázsiai... csikóssal, gulyással„ illetve az ennek inkább megfelelő betyár mítikus alakjával.[11] (Azért merem itt a betyárt felidézni, mert a Táncolók lényege a szabadság, a tánc magánya és a figura barbársága, s ezek legélesebben — Fülep szerint is — a parasztok legszabadabb rétegéből: a csikósokból, gulyásokból kikerülő betyárokat jellemzik. De azért is beszélek betyárokról, mert nem a Táncolók „valóságos" ábrázoltját, hanem a fülepi interpretációban szereplő szimbolikus figurát kísérlem meg értelmezni, s ennek a valóságban a betyár felel meg leginkább.) Ugyanilyen barbár, ösztönös, szabadságra törekvő alak Fülepnél Izsó is. Így mintegy Izsó *szellemi önarcképé*nek tekinti a Táncoló „betyárokat", de mivel Izsót a tragikus magyar művészsors őstípusának tartja, a vázlatokat — kimondatlanul — a magyar művészsors allegórikus alakjaiént is értelmezi.[12] Azt írja: „Ő az első igazi nagy magyar művész, következésképp övé az első igazi magyar művészsors. Őt már ugyanaz ölte meg, ami Lechnert megbénította: a magára hagyatottság és a megnemértettség. A nemzet nem tudta követni a maga előre küldött *prófétáját.* Életének korán befejezett *töredéke* egyik legjellemzőbb fejezete a magyar művészet szaggatott fejlődésének.[13] (Kiemelés S. J.)

Izsó vázlatban maradt, törékeny-töredékes agyagfigurái tehát egyben a konvenciók ellen lázadó, a feudális magyar valóságba beletört, korán elpusztult magyar művészek és a töredezett magyar művészet szimbólumai. (A „Magyar Művészet" mindhárom kulcséletműve ilyen *torzó* Fülepnél. „Lechner csak csekély töredékét valósíthatta meg törekvésének." Izsó csak részben és nagyon kicsiben valósíthatta meg törekvését. Pályájának derekán kettétört. „Szinyei visszavonulásával" letört és siralmas epizóddá zsugorodott az a gyönyörű nekilendülés, mely a legnagyobb nemzetek fejlett művészetében is forradalmat, erjedést támasztott volna."[14]

Érdekes módon a táncoló „betyárok" fülepi elemzésében megjelennek azok a vonások, melyekkel korábbi írásaiban a modern bohém-vátesz művészeket jellemezte. Így a művész társadalmi konvenciókra fittyet hányó szabadsága, a művön keresztül a hétköznapi élet fölé emelkedése, öntranszcendálása és az ősi teremtőerőhöz való visszatérése. „A csikós és a gulyás a földhöz kötött népben a szabad ember, ő a lelkek mélyén élő ősi szabadság ideálja, ő az atléta és a nép panathénéjében a parthenóni friz lovasa, ő a pusztának *az élet szabványos szintje fölé emelkedő* mítikus alakja, amikor táncol, eleven művészi motívum és *művész maga is.*"[15] (Kiemelés S. J.)

A magyar művész fülepi képében is jelentkeznek a betyár jellemzői: plebejussága, kitaszítottsága, predesztinált muszáj-herkulesi harca. Azt mondhatjuk, hogy Fülep a modern nyugati művész és a szabad paraszt-betyár magyaros alakját egymásramontírozva hozta létre a *modern magyar művész* típusát, akinek művészi allegóriáját a Táncolókban látta.

Ezt a képet vetítette Izsóra, akiben a nyugati, kitaszított, de szabad és a keleti feudális reprezentációt kiszolgáló, de lázadó művész közötti átmenetet láthatta. Ugyanennek az ellentmondásnak, megnyomorítottság és szabadság egységének paradigmatikus alakja a feudális anarchista, a betyár is. Mindkettő romantikus gyökerű, jellegzetesen kelet-európai tragikus lázadó, mindkettőt a végletes magány, az egész társadalommal való szembenállás, az egyéni szabadság hirdetése, a konvenciók felrúgása, a „ha kell, embert is ölök" végső elszántsága jellemzi. Mindketten *megváltószerű figurák*: önmagunk feláldozásával, egyedül oldanak meg (az egész társadalom helyett) a nemzet által megoldandó feladatokat. A betyár egymaga képviseli a társadalmi igazságosság eszméjét, a művész egymaga teremti meg a nemzeti művészetet: Izsó a magyar szobrászatot („egyetlen emberre szakadt az egész teher, korszakok művét kellett volna elvégezni"), Lechner a magyar építészetet („most egy embernek kellett vállalkoznia az európai értéknek a nemzetin keresztül való elérésére"), Színyei a magyar festészetet (a Majálissal vált a „magyar képírás magyarrá") .[16]

Krisztusi vonásaikat Fülep kifejezetten *mitikus jegyek*kel is sugallja: a betyár az „ősi szabadság ideálja, a parthenoni fríz lovasa... mítikus alakja"; a barbár művész-zsenik az evangélium újremegtalálói.[17] Népünk lelkének legmélyebb rétegeit fejezik ki, népünk lényegét hordozzák — a betyár „maga az etnikum egy alakban... a nép életében és lelkében fogant"[18], (a művész ezt az ideált emeli a művészet legmagasabb szellemi régióiba) — az ősi transzcendens értékek és szabadság újramegtalálói. Mégis jellegzetesen *kelet-európai ellentmondások*kat hordoznak. Már az is ellentmondás, hogy a betyár-művész alakjában a politikai és művészi forradalmár így összekeveredik, és tragikus anarchistává torzul. De fő ellentmondásuk, hogy nemzetük nem követi őket, nem valóságos forradalmár vezetők, népükért, de népükkel szemben harcolnak, egyszerre állnak felette (az igazság ismeretében) és alatta (kitaszítottságukban) a társadalomnak. Egyszerre bohémek és megváltók, királyok és bohócok, szabadok és megnyomorítottak. Törvényrombolók és igazságszeretők; az igazságért még a törvényeket is felrúgják. Ez azt jelenti, hogy a törvények igazságtalanok, megváltoztathatatlanok a jog a politika, a társadalom keretein belül, ezért azon kívül kell harcolni ellenük. Ebben azonban a betyár vagy a maga területén a magyar művész csakis önmagára, saját személyiségére számíthat, de reális támogatásra, közösségi-politikai összefogásra nem. Ezt nagyon világosan érzékelte a nyugati utazó, aki útikönyvében így írt a betyárokról: „Ez ifjú rajongók a panaszok megfogalmazásától fokonként reformterveik összehangolásáig jutottak el. Meg kell újítani hazájukat — és mivel hiábavaló a gazdagok hazaszeretetére vagy a szegények gondolkodóképességére számítani, az előbbiek félelmére s az utóbbiak hálájára kell építeni. Elindulnak és harcba szállnak mindenkivel... Nem, nem bontották ki a forradalom zászlaját, maguk köré gyűjtve a velük egyazon célokért lelkesedő embereket, mert tudták, hogy ilyenenekből kevés van Magyarországon, ahol a szolga bárhogy gyűlöli gúzsba kötött létét, képtelen komoly erőfeszítést tenni láncai elszakítására, így inkább nekiláttak, hogy karddal szerezzék meg, amire szükségük van; amikor csak alkalom kínálkozott, kirabolták a gazdagokat, és az így szerzett javakból segítséget nyújtottak a rászoruló szegény embereknek. A civilizált Európa bármely másik pontján ez a terv bizonyosan kiötlőinek gyors vesztéhez vezetett volna. Magyaroszágon tökéletesen megfelelt a célnak, és kitervelői évekig portyáztak, egyszerre ébresztve félelmet és tiszteletet amerre jártak."[19]

Mind a betyár, mind a művész teljes életre, a fojtó magyar viszonyokból kitörni vágyik, azonban nem talál(hat)ják meg a kitörés valóságos útját, valóságos forradalom híján mindkettejük magányos harca csak szimbolikus és eleve halálraítélt lehet. Mindketten az *eleve bukott forradalmárok*, a hajdúk, a kurucok és a 48-as szabadcsapatok leszármazottai.[20] Az elmaradottság végül is legyőzi őket, mégis hisznek sorsuk predesztináltságában, és a vereség tudatában is vállalják a harcot. A kudarcnak Fülepnél a torzó, a végig nem vitt életmű a művészi megfelelője, allegóriái az izsói táncolók, melyeknek magányos, extatikus tánca a művész-betyár szabadságvágyát szimbolizálja. (A vázlat is jól megfelel konvencióellenességének: még mentesebb a művészi konvencióktól, a kész mű manirjaitól, amely már inkább szól a társadalmi elvárásoknak.)

A fülepi magyar „művész-betyár" típusnak egyértelműen *Ady* volt a mintája, aki minden vo-

násában, ellentmondásosságában megegyezik a fent elemzett képpel. Nem véletlen, hogy Fülep neki ajánlotta az Izsó-fejezetet, vagy hogy „az új idő gyermekének nevezi" Izsót.

Ady maga is egy „városi betyár" volt, a köré fonódó, részben maga által táplált legendák (6 újj stb.) révén a betyár, garabonciás, sámán, vátesz vonásait egyesítő mitikus alakká vált. Önértékelésének elemei megjelennek Fülep Izsó-interpretációjában. Így pl. A krisztusok mártírjában Ady ugyanolyan barbár, de mégis görög, klasszicizálóktól megfojtott művészként határozza meg magát, mint Fülep Izsót. („Paraszt Apollónak termettem, / Ki dalos, erős, pogány, / Ki szeretkezve és dalolva / Dől el az élet alkonyán. / Pogány erőtől, daltól, vágytól / A lelkem ,immár nem buzog, / Megöltek az evangelisták, / Az életbölcsek, krisztusok.")

A későbbi Izsóra is alkalmazott toposzok már *Fülep 1906-os Ady cikkében* megjelentek. Itt a barbár, „keleti pogány Napimádó" Ady ugyanúgy ösztönösen talál rá az új magyar versre, mint Izsó a magyar szobrászatra, a magyar versnek ugyanúgy „egyetlen menedéke", mint a szobrászatnak Izsó. A modern formaproblémára bukkanva ő is az ősi gyökerekre talál rá (a modern ritmus „az ősi ritmus új melódiája") mint Izsó a modern mozgásábrázolást implikáló contrapostóban. Fülepnél Ady is ősi emberi értékek (szabadság, szerelem - a Táncoló lényege is a szabadság) újramegtalálója. Sorsa mégis — akárcsak Izsóé — az ősi magyar sors, a bukás: „Ki magyar földön nagy sorsra vágyik, / Lalla, lalla, / rokkanva ér el az éjszakáig..." — idézi Fülep az Ének a porbant. Akár Izsó, Ady is bohém, „sokat viaskodott az élettel", és mégis az ősi magyar etnikum hordozója. Pontosan ugyanezt emeli ki *Szabó Dezső*, akinek 1911-es romantikus Ady-interpretációja ugyancsak „betyáros" vonásokat mutat. / „Lázadó, jövőt kergető romantikus... intuitív közösségben tud lenni faja volt pszichéjével... minden versében látszik: tomboló testű, büszke, szertelen, dacos, már fitymáló... Élni, élni teljesen, korlátlanul... Inni a halált az életen át." /21

A fülepi művész-betyár képre Adyn túl nyilván hatással volt a *nietzschei dionysosi* pásztor-művész alakja, és belejátszik a nietzschei „élj veszélyesen" elv, amely más írásaiban is a modern művész attributuma, de érvényes a betyár alakjára is.

A kontaminációt inspirálta *Szana* is, akinél már jelentkeznek az izsói habitus „betyáros" vonásai,[22] de ami még fontosabb, megvoltak a betyár-művész összekapcsolásnak a gyökerei már magában az izsói életműben, két irányban is.

Az egyik irányt mutatják az életmű jelentős részét kitevő *művészportrék*, melyek szinte mind magához hasonló temperamentumos, tragikus torzósorsú forradalmár művészeket ábrázolnak, akik vagy korán, vagy a csatatéren vagy emigrációban haltak meg. Ilyen két „megvalósult" köztéri szobra: a Csokonai[23] és a Petőfi, ilyen két összetartozó mellszobra: a Zrínyi és a Rákóczi.

Pszichoanalitikusoknak való feladat lenne a művészportrék vizsgálata (hogy mennyi lehet az önszuggesztió szerepe abban, hogy az ábrázoltak sorsa Izsón is beteljesedett), de valószínű, hogy az állandó egzisztenciális bizonytalanságban élő, búskomorságra hajlamos művész számára az identitás fenntartása érdekében is fontosak voltak.

Másik irányból igazolja „művészsors-ábrázolás"-teóriámat az életmű ugyancsak jelentős csoportja, a *népies zsánerszobroké*. Legtöbb ilyen alakját Izsó a művészi alkotás pillanatában, muzsikálás vagy tánc közben ábrázolta.[24] Ráadásul mind hordozzák azokat a kitaszított sorsból következő tragikus, szilaj vonásokat, amit Izsó és az általa ábrázolt művészek, életében megfigyelhettünk. Ilyen pl. Cigány-Laokoon, a Hordón ülő cigányzenész és a Táncolók. Ezért a paraszti figurák értelmezhetők mint művészek, az ábrázolt művészek pedig nagyrészt a népből származó, de mind a plebejus érdekek harcosai, kifejezői voltak. Így elvileg már az életműben létrejött a kontamináció[25] a paraszti és művész figurák között, tudat alatt már Izsó azonosíthatta magát velük, majd Fülep össze is kapcsolta őket. A táncoló paraszt azonosult leginkább a művésszel, a „figura" itt már maga a tánc, elvesztette külsődleges etnográfiai-szociális vonásait, helyette a mozgás megragadásán, a fázisok egységén van a hangsúly. A táncoló az alkotás léttől való elszakadtságának, totális szabadságának állapotában van. Érvényes ez a művek formálásmódjára is; a „hírtelen odavetett vázlatok, lázas kísérletek" a legszabadabb alkotás spontán lenyomatait hordozzák. Szinte az ujjlenyomatokban őrzik a teremtő kéz spontán mozdulatait, az ujjak gyors mozgását, amely anagógiás úton a táncmozgást is felidézi. A forma-tartalom ilyen tökéletes egymást áthatása miatt válhattak a fülepi nemzeti művészet koncepció sarkpillérévé, a *művészi alkotás* allegóriájává. Természetes elődjük Ferenczy Pásztorlánykája, amely — akárcsak a kész formává szilárdulás pillanatában lévő anyagvázlat — a művészet keletkezésének pillanatát ragadja meg, s amelyet Izsó egészen biztosan ismert, Ferenczy sokat beszélhetett neki róla.

Mint láttuk, a Táncolók köré szövődő háló rendkívül sokféle szálból szövődött. Ebben a fő szálat a figurák plebejus-forradalmi jellege, a hivatalos államnemzet koncepciókkal szemben a progresszív értelmiség által kidolgozott demokratikus kultúrnemzet fogalomba kapcsolódó jelentése adja.[26] (Mind témájával — Paraszti tánc mint a nemzeti művészet szimbóluma — mind autonóm formakutatásaival jól illeszkedik ebbe.)

A táncoló által képviselt *népkarakter* (lásd 18. jegyzet) élesen eltér az állami ideológiában és művészetben élő mind az alávetetteknek mind a vezetőknek mintául szabott nemzetkarakter típusoktól. Így mindenben ellentéte még a „Búsulóban" is belelátott hagyományos, passzív,pesszimista, melankólikus nemzetfelfogást képviselő parasztkarakternek, melyet Szana így fogalmazott meg: „A juhász botjára támaszkodva néz az előtte elterülő távolba. Fején árvalányhajas pörge kalap; hajzata dús fürtökben hull vállaira; kialudt pipáját markában szorongatja, míg ugyanaz a kéz egyszersmint a gondolkozó fejnek is támasza. Lelógó sallanggal ékített dohányzacskója a derekához van tűzve, ballába előre áll, a jobb a test súlyát tartja. Ez a szobor külső rajza. És ez a rajz a benső embert is karakterizálja. A puszták fia, már helyzeténél, a világtól való sűrű és tartós elzárkózottságánál fogva is, hajlik a melancholiára. Egész napokon át egyedül van, társaságát legfölebb hű ebe képezi, gondolkodnia kell valamiről; de miről? maga sem tudja. A léleknek ezt az állapotát Petőfi is jól ismerte, mert megírta: „Elmerengek gondolkodva gyakran / S nem tudom mi gondolatom van". Izsó bizonyára ismerte Petőfi versét, de ismerte a *magyar ember természetét* is éppúgy, mint a nagy költő, s megszületett a két sor márványba vésett illusztrációja. És milyen *illusztráció*! A mélységes elmerülést arczban, állásban lélektanilag hívebben megtestesíteni már alig lehetne, mint ahogy megtestesíti ez a csodálatos szobormű. És hogy ne csupán egy általános, mindenkivel közös érzés nyilatkozzék meg az alakon: a művész rálehelli azt a *humoros komolyság*ot is, mely már kizárólagos tulajdonsága a mi pusztáink szótlan, de talpra esett tréfás megjegyzésekre mindig kész lakóinak. Ez a juhász, úgy amint azt Izsó megteremtette, magyar minden ízében. Magyar nemcsak a ruházata, hanem *nemes* magatartása is, melyet a puszták egyszerű fiainál annyiszor megbámulnak a hozzánk elvetődő idegenek."[27] (Kiemelés S. J.)

A nemzetkarakterológiai vonások legbővebb katalógusát összehordó Dr. Pekár Károly is — Herman Ottó nyomán — a „Búsuló" *alföldi ember*ét tartja a magyarság őstípusának. Már a figura zömök termetét is magyaros vonásnak tartja, „igazi magyar alak a népéletből, amint botjára támaszkodva *méláz* el a messzeségbe. Nézése ugyanis az egész alföldi rónaságot elénk varázsolja. Csak onnan való lehet ez az alak."[28] Ez a típus szerinte az Alföld nyíltságát, nyugalmát, melankóliáját és komolyságát hordozza. (Milieu-elmélet.) Keleti őshazájából hozta magával a lustaság iránti hajlamát, „az ázsiai lustaság tartja vasnál erősebb bilincsben", szemlélete röghözkötött, nehézkes, nincs benne vállalkozó kedv, gondolkodása konzervatív, mértéktartóan józan, viselkedése előkelő, illedelmes[29]. A táncoló betyár épp ellenkezőleg; szabad, könnyed, mozgékony, konvenciókra fittyet hányó, a legszélsőségesebb kreativitás, aktivitás jellemzi, távol mindenféle melankóliától, „magyaros" tétovaságtól. Rajta keresztül Fülep szembeszáll a „nemzetfenntartó középosztály" patriarchális-lesajnáló szemléletével, amely a méla, önálló cselekvésre képtelen paraszt képével saját vezetésre jogosultságát igyekezett igazolni.[30]

A Táncoló embertípusa szembenáll az államnemzet koncepciók másik, a vezetőknek mintát szolgáltató karakterével, a volgai lovassal is, amelyet Beöthy így írt le: „Az ősi idők homályából egy *lovas* ember alakja bontakozik ki szemünk előtt, amint a *Volga melléki* pusztán *nyugodt*an áll és *figyel*. Hegyes kalpagjában, *párduc*kacagányában, *izmos* dereka mintha oda volna nőve apró lovához. Sas-szemeivel végig tekint a végtelennek tetsző síkon... Nyugodt, *nem fél* és *nem képzelődik*, csak az tartozik rá, amit lát és a pusztai képeken és erős világításban edzett szeme *mindent világosan lát*... Tegze vállára vetve: *perzsa kardja* oldalán: *lesi az ellenséget*... felismeri a hullározó sast, az ő istenének gyors, *erős és kegyetlen* madarát."[31] (Kiemelés S. J.) Ez a típus is a nagybirodalmi tervekkel, a nemzetiségek elnyomásával összhangban a magyar faj (értsd: nemesség) uralomra termettségét és nyugodt bátorságát (tehát mindazokat a tulajdonságokat, amelyekkel a nemesi vezetés nem rendelkezett) igyekezett bizonyítani. Benne a kis-középnemes idealizált képe a patriarchális parasztszemlélet józan földművesének ideáljával keveredik. (Államalkotó politikai képességek a nyárspolgári középszer jegyeivel elegyedve.)

A volgai lovas katonai erőre hivatkozó, nyugodtan álló, megfontolt nemesével szemben a népfia betyár duhajul táncol, mozog, a ráció helyett az ösztön ősi erejére támaszkodik, ügyet sem vet ellenségeire, birtokra, benne Fülep szimbólikusan az erőszakkal a művészet, a tánc erejét szegezi szembe. Az ebben lévő szabadság, felszabadultság szembenáll a mindkét típusra jel-

lemző tragikus pátosszal, az „áll a viharban maga a magyar"—szemlélet mesterségesen szított fenyegetettségérzésével, de szembeáll a paraszt engedelmes viselkedésével is.

Az Izsó-interpretáció nemzeti „betyár-művésze" tehát elsősorban azzal az állammal áll szemben, amelyet Fülep politizáló harcostársai, Ady, Jászi is a magyar nemzettéválás fő akadályának tekintettek. Ez az *állam* ugyanis, akár a többi közép-kelet-európai állam, nem esik egybe a néppel, nem a népből fejlődött ki, hanem a dinasztikusan kialakult állam rendelte maga alá a népet, amely ezért magától idegen testnek érzi, s így nem alakulhatott ki önmagával való azonosságának tudata, a nemzettudat, ami nemzeti művészet létrejöttének is akadálya. Ezért is támadta Fülep első kritikáitól kezdve az állami művészetet, s mintahogy a nemzet politikai fogalmát (állam-nép egységét) a modern nyugati demokrácia teremthette volna meg, Fülepnél is a modern, nyugati orientációjú művészek teremtik meg a nemzeti művészetet. (A direkt politizálástól arisztokratikusan idegenkedő Fülep ilyen művészetelméletbe transzponált módon képviseli az Ady és Jászi fémjelezte nemzeti progressziót.)[32]

Ez a modern orientáció Fülep nemzeti művészet koncepciójának másik jellegzetes haladó vonása. Teóriája ugyanis az államnemzet koncepciók historizálásával szemben a jövőre irányul. A három kulcsfigurával (Lechner, Izsó, Szinyei) nála épp hogy csak megkezdődött a nemzeti művészet, igazi kibontakozása a jövőben várható. A magyar művészeti múltat pedig eleve idegennek, „epizódikusnak és históriátlannak" tekinti, („folytatásra alkalmas művészettörténeti múltunk nincs vagy alig van..."), így kizárja bármiféle illuzórikus historizálás lehetőségét. (A Táncoló is a jelenből vett figura, az abszolút jelenlét állapotában, a tánc tovatűnő pillanatnyiságában él.)

A fülepi „betyár" karakterében ugyanakkor megfigyelhetők olyan vonások is, amelyek a konzervatív, illetve óliberállis karakterológiáktól sem voltak idegenek. Így pl. a magyarság *keleti, ázsiai jellegére* hivatkozás és bizonyos etnocentrizmusra utaló jegyek, amelyek azonban nem vezettek sem faji, sem kultúrfölény hirdetéséhez.[33]

Fülepnél a keleti eredetre hivatkozás nem a nyugati modernizálástól, demokratizálástól való elzárkózás igazolására szolgál, mint a konzervatív interpretációkban, hanem a keleti kulturális örökség továbbvitelére, a nyugati tradícióval való szintézisre buzdít.[34] A contrapostóra való izsói rátalálás, a görög hagyomány vállalása Fülepnél a görög tradíciót követő nyugati kultúra felé való nyitást, „egyetemes" fogalma nem a nemzeti kultúrák bezárkózását, hanem egy nagy egységbe olvadását jelenti. Ugyanakkor nem kíván önfeladást, abszolút demokratikus jellegű: az egyetemes művészetben (kultúrában) minden nemzetnek megvan az éppen sajátos nemzeti karakterének megfelelő helye, művészi problémája, amelyet csakis ő oldhat meg, s amelyek békésen kiegészítik egymást.

Fülep nemzeti fogalma tehát nem agresszív, elválasztó, izoláló, hanem békés, a népeket egyesítő kategória.[35]

A tanagrák fülepi választásában az érzelmi azonosulás ez egyszer győzött a racionális koncepción. Ez egyszer Fülep nem pusztán formai kvalitásai, hanem — saját elvének ellentmondva — témája, a szabad magyar paraszt tánca miatt is választotta Izsó kis vázlatait. Ebben egy kicsit személyes mozzanat is motiválta; a paraszt önfeledt táncába ugyanis beleláttaaprogreszszív magyar művész-értelmiségi (azaz egy kicsit a saját) sorsát, a fojtó kelet-európai valóság alól való felszabadulás vágyát, amit csak az alkotás adhat meg. Számára is csak rövid ideig volt adva a szabad alkotás lehetősége, de zengővárkonyi „remetesége" alatt, amikor maga is bölcs „Pásztorrá" változott, — a magnószalag tanúsága szerint —, ő is szívesen feledte baját egy szép magyar népdal eléneklésével, a lakodalmi táncokra való emlékezéssel.[36]

Ekkor azonosult teljesen azzal az izsói torzóval, amelynek magányos, tragikus sorsát 50 év előtt tudat alatt már egyszer áttételesen magára vállalta.

Jegyzetek

1. Idézi Soós Gyula: Izsó. Bp. 1966. 9.
2. Ez különösen jól látszik büsztjeinek hajformálásán, az aláfúrás használatán, a felületmegmunkáláson és a tincsek elrendezésén, amely a hellenisztikus művészetet és a késő-római császárportrékat asszociálja. A Rákóczi

és Zrínyi mellképeken ez a hatás a francia barokk büsztök befolyásával párosul. Az arc azonban mindenütt a müncheni naturalizmus elvei szerint készült.

3. Ezeket a stílusrétegeket láthattuk a büsztök esetében is, és ebből fejthetnénk ki pontosabban az izsói „contraposo" konkrét vonásait, amelyet Fülep is elmulasztott közelebbről meghatározni. Hogy contraposto-e ez egyáltalán, kérdésessé teszi a szobrok statikai megoldatlansága: Izsó szinte mindegyik Táncolón drapériával takart hátsó támaszt alkalmaz. (Lásd erre nézve: Keserű Katalin: Izsó és a nemzeti romantika. in: Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Közleményei 40. Debrecen, 1982. 45.)
Ezt a problematikus vonást harmadik Izsó-tanulmányában Fülep is említi, de a Csokonai szobor esetében és Szana érvével (Izsó kőfaragó voltára hivatkozva) „keni el". („S még az sem árt neki, hogy a nem bronzban gondolkodó kőfaragó Izsó fölösen körülrakja alól támasztékkal, az alak annál sudárabban nő ki belőle" in: Művészet és világnézet. Bp. 1976. 560.)
Okát Keserű az idő-mozgás sűrítése klasszikus elvének elvetésében, a modern, folyamatos idő-tér szemlélet hatásában, Izsó „realizmusában, a formák változásait nyomon követő impresszionisztikus alkotói módszerében" látja (i.m. u.o.), s a vázlatokat — akárcsak Soós — egy sorozat darabjainak, egy mozgásfolyamat fázisainak tekinti. Ebben nem zárható ki akár a fázisfotók, akár a Lessing óta a levegőben lévő, végsősoron a fázisfotókat is létrehozó szellemi erők hatása. (Keserű Bolyait említi. Az első fázisfotó-kísérletek az 1850-es években kezdődtek, de már 1859-től tömegesen árusították G.W. Wilson sztereófelvételeit.)
Izsó a Táncolókban tehát az antik, majd a klasszicizmus által újraértelmezett ábrázolási problémát a modern mozgás-szemlélettel egyesítette. Ezért nem mondható szimplán, hogy „a" görög contrapostóra talált rá. Ráadásul nem is barbár módon, hanem a nyugati, impresszionizmus felé mutató gondolkodás hatására, amit Fülep impresszionizmus-ellenessége miatt épp csak említ. (De a mintázás és nem a mozgásábrázolás vonatkozásában.)
4. Pekár Károly szerint a magyar táncütem legtöbbször középen aprózott, négy lépésből álló sorozat, Izsó szobrai leggyakrabban ezt a zárt, középső lépéspillanatot ragadják meg. (A magyar nemzeti szépről. Bp. 1906. 326.)
5. Izsó és Fülep korának emlékműszobrászai figyelmen kívül hagyták a modern szobrászat autonóm formakutatásait, s lényegében a római, reneszánsz, barokk állami művészet formai megoldásait használták fel, és nem az egyes művek szellemi jelentéséből, vele együtt bontották ki a formát. A művek előírt koncepciója, a nemlétező nemzeti államot a múltba hazudó historizálása nem igényelte új, igazi formaproblémák felvetését. Mivel maga is csak egy látszatot, az erős magyar államot akarta sugallni, s csak hasonlítani akart valamire, megelégedett a korábbi korok állami reprezentációs formáinak utánzásával.
6. Ezt az adósságát és emiatt interpretációjának támadhatóságát Fülep maga is érezhette, mivel bár elismerte, hogy az egyéni fejlődésrajz „Izsó egész művészetének és művészi egyéniségének alapkérdése", ennek elmulasztását a Nyugat-beli közlésben egy magyarázkodó jegyzetben is mentegette. Ebben a magyar művészetre, így Izsóra vonatkozó adatok hiányára hivatkozik, s reméli, hogy „a most induló komoly és értékes fiatal generáció" pótolja majd mulasztását. (A művészet forradalmától a nagy forradalomig. Bp. 1974. I. 299. és 629.)
Az alapkutatások fiatalokra taksálása elég mulatságos, ha meggondoljuk, hogy Fülep ekkor mindössze 33 éves volt.
7. Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái. Bp. 1897. 5., 19.
8. A művész-legendákra vonatkozóan lásd E. Kris-O. Kurz: Legend, Myth, and Magic in the Image of the Artist. New Haven-London, Yale U.P. 1979.
9. i.m. 28.
10. Fülep szerint Izsó „nem fér el a romantika fogalmában" (i.m. 298). Ezzel szemben Szana állítja, hogy törekvésének lényege az ábrázolt személyiség belső lelki valóságának megragadása, s „a márványt is azért becsülete többre az ércnél, mert szerinte abban inkább ki lehet fejezni az érzélemeket." (i.m. 134.)
Fülepre más pontokon is inspiráló hatással volt Szana. Így pl. a „külsőségeket" (nemzeti viselet, táj, karakter stb.) mint a nemzeti művészet garanciáját elvető felfogásban. A kérdést Szana mindkét könyvében felvetette, az Izsó-könyvnél (i.m. 137-139.) pregnánsabb megfogalmazását olvashatjuk „A magyar művészet századunkban" című művében (Bp. 1890. 172-174.): „Művészetünk akkor lesz igazán magyar művészet, ha a nemzet vérmérséklete, hajlamai, szenvedélyei, szokásai tükröződnek vissza benne. A külsőségek; a nemzeti ruházat és tájkép másolása még nem teremti meg a magyar művészetet. A nemzeti charakternek a tárgyban és az ábrázolás szellemében egyenlő erővel kell nyilvánulnia. A magyar művész, ha következetesen magyar tárgyakat, magyar népet, magyar tetteket és magyar természetet fest és farag, bizonyára meg fogja találni az alkalmas alakot s ezzel együtt az eredetiséget is művészetében."
Fülep továbbmegy és azt mondja, hogy még a nemzeti karakter és téma sem adhat garanciát a művészet nemzeti jellegének megteremtéséhez, hanem csakis és egyedül a forma és „a kor művészi feladatainak tudata" (i.m. I. 322.). Ezen a formaproblémahalmazon belül kell a sajátos nemzeti feladatot megtalálni és megoldani. Fülep tehát elveti a faji vonásokat, és a korszerűséget lopja be a nemzeti kritériumok közé. Mégis igaz, hogy Szana veti fel először a forami kritériumot, nyilván ráérezve az akadémikus népiesség idegen gyökereinek problematikusságára. Amit ő a téma magyarságával, Fülep a modern, autonóm formakutatásokkal próbált orvosolni. Hogy kettejük közül melyik adott elméletileg biztosabb reÂt az egyetemes-nemzeti korrelációjához, itt most nincs mód kifejteni, de gyanítható; egyik sem.
11. i.m. I. 310.
12. Ez az értelmezési lehetőség tudatosan vagy tudat alatt — de nem Fülepre vetítve — többek között Kovács Péter egy megjegyzésében is benne van: „Izsó és agyagfigurái (és Fülep ezzel is tisztában volt) példázzák az igazi művészet sorsát és lehetőségeit e hazában." in: Tudományos ülésszak Fülep Lajos születésének századik évfordulójára. Pécs, 1986. 93.
13. i.m. I. 314.
14. i.m. I. 293, 313, 346. A művészek sora, mint majd látni fogjuk, Izsón keresztül kibővíthető Csokonai, Petőfi, Zrí-

nyi alakjával, Fülepen keresztül Adyval, de folytatható korunkban József Attila, Kondor, Huszárik, Latinovits, Hajas, Bódy önpusztító, villanás-szerű életének példáival.

15. i.m. I. 311.
16. Idézetek: i.m. I. 314, 285, 339.
17. i.m. I. 301.
18. i.m. I. 310. „az alakok a magyar etnikumot és etnikai ideált viszik át a művészet felmagasztosító világába..." i.m. I. 308.
19. George Robert Cleig: Germany, Bohemia and Hungary. London, 1839. Idézi: Szigethy Gábor: Sobri Jóska Londonban. Valóság, 1988/1. XXXI. évf. 95. (ford.: Gábor Júlia)
20. Róluk írta Hamvas: „a kuruc háború volt az a különös, csaknem szektariánus mozgalom, amelyben egyéni hőstettek és melankólikus bújdosás legendává szövődtek és amelyben alig volt realitás. Nem szabadságharc, nem forradalom, nem lázadás, nem felkelés, a kuruc háborúnak tulajdonképpen nem volt határozott célja. A kuruc primitív individualista és a melankólikus fantaszta és anarchikus vidéki. Maga sem tudja miért, csak úgy felkelt és bánatában csapatokba verődve harcolt. A rongyos gárda, a mezítlábasok gerilla és partizán tevékenysége reménytelen és rendszertelen és véletlen és formátlan... Csupa búskomorság és képzelődés, alaptalan remény és bújkálás, üldözöttség, irreális vágyak, rossz helyen alkalmazott szenvedély, túlméretezett aktivitás és elhibázott erőfeszítés, amely soha senkiben egy pillanatra sem keltette a győzelem lehetőségének reményét. Mintha az egész fölkelés csak azért történt volna, hogy kudarcba fulladhasson és a kurucok szétszóródva létük reménytelenségére feleszméljenek. A magyar történetben a kuruc háború az egyetlen mozgalom, amely mély költészetet és zenét teremtett. Mintha a magyarságnak az lett volna a szent háborúja. A nép számára volt ebben az erőfeszítésben valami mélyen nagyszerű így is, hogy legyőzetéssel végződött, de nem vereséggel. Abban amit a kurucság jelent, az egész magyarság osztatlanul részt vesz éspedig fenntartás nélkül." (Hamvas Béla: Az öt géniusz. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, Bern 1985. 60.)
    A Táncolók kurucos vonásait Fülep is erősebben, „történelmi materializáltan" emelte ki 1953-as Izsó írásában. i.m. 553-554. Már a századelő progressziójának kulcskérdése volt a kuruc háborúknak és művészetnek a Függetlenségi párti (Thaly) felfogással szembeni átértelmezése. A probléma újrafelvetődött a Molnár Erik vitában is. Lásd még Prohászka Lajos: A vándor és a bujdosó. Bp. 1936. és Lackó Miklós: Bujdosó vagy szabadságszerető realista. in: Korszellem és tudomány. Bp. 1988. 143-220.
21. Idézetek helyei: Szabó Dezső: A romantikus Ady. in: Ady. Bp. 1982. 12, 22, 24, 25, 26.
22. Lásd i.m. 27-28: „A temperamentumos, sőt mondhatnám szilaj vérmérsékletű magyar ifjú nem érezhette magát jól a becsületes, de mód nélkül csendes bajorok között... Az ő közlékeny lelke és szilajan szenvedélyes természete másféle társaságokhoz szokott és azok után sóvárgott szüntelen. Az összeütközések sem maradhattak el. Egy alkalommal fekete kávéját meginni bement a Maximilianstrasse egyik kávéházába. Amint belépett, véletlenül egy újságolvasásba mélyedt polgár kalapját érintette. A bajor mérges pillantást vetett rá s eléggé hangosan mormogta: Diese unausstehlichen Ungarn! Izsó nem hagyhatta válasz nélkül ezt a nyájaskodást. Erre szóvita kerekedett s a fiatal művész mérgében öklével olyat ütött az asztalra, hogy az menten kettérepedt." Az illemszabályok körüli viták, mint az etnocentrizmus jelei, már a kereszteshábórúk lovagjai között jelentkeztek. Lásd Szűcs Jenő: Nemzet és történelem. Bp. 1974. 232.
23. Az ábrázoltak kiválasztásának tudatosságát mutatja a Csokonai szobor esete. Izsó a költő szobrát már rég szerette volna elkészíteni, ezért vállalta a megbízást a legrosszabb anyagi és technikai feltételek mellett is.
24. Ilyen volt már első zsánerszobra a Furulyázó pásztor is.
25. A kontaminációnak a belső összeforrottság mellett van egy érdekes külső jegye is, nevezetesen, hogy a paraszti zsánerfigurák nagyon gyakran a Zrínyi büszt arcvonásaival rokonok. (Így különösen az MNG Tanulmányfeje, a Fonóházi jelenet férfialakja, a Soós számozása szerinti II. és IX. Táncoló.) De szinte minden szobrán megjelenik a mellkép hatalmas bajusza (ez terpeszkedik szét a megszokottnál kicsit jobban a Rákóczi mellszobron) és megjelenik parasztfiguráin a 2 büszt sűrű göndör haja, vagy a zrínyis, rövidebb, vágottabb, vagy a hosszabb, zuhatagszerű rákóczis formában. A bajuszt a közvélemény általában magyaros nemzeti vonásnak tekintette, különösen sokat dicsérték az Arany-mellkép bajszát.
    De a „kurucos" hajat és a „székelyes-kunos" arctípust is faji jellegzetességnek tartották. (A Műegylet bírálóbizottsága is keleties szép jellege miatt dicsérte a „Búsulót".)
    Látható, hogy a Fülep által lebecsült, s a valóban a „primitív etnocentrizmus" (Szűcs Jenő i.m. 232.) jegyeinek tekintett külsődleges divatvonások mindig is nagyon fontosak voltak a nemzeti érzés kinyilvánításában és a nemzeti művészet kidolgozásában. Nálunk, — a csökevényes közép-kelet-európai nemzetfejlődés pótlékaként — különösen nagy szerepet játszottak, és Izsó is felhasználta őket a nemzeti zsánerszobrászat megteremtéséhez. (Lásd Tarr László: A délibábok országa. Bp. 1976.)
26. Ennek a nemzettudatnak szép példája Ady Ismeretlen Korvin-kódex margójára című írása, melyben azt bizonyítja, hogy a kis népek nem a birodalomalapító illúziók, hódítások révén, hanem a haladás és a civilizáció világáramába bekapcsolódva igazolhatják létjogosultságukat. A nemzeti dicsőséget a feudális renddel azonosító konzervatív felfogással az erdélyi szellem *„európai magyarságát"* szegezi szembe. Fülep koncepciójának is alapja az egyetemes-nemzeti korrelációja: a magyar művészet csakis a korszerű egyetemes művészet értékeinek megfelelve, de a helyi hagyományt továbbvíve léphet be a világ művészetébe, kaphatja meg nemzeti karakterét. Ebben a hagyományban nála is központi szerepet játszik a nyitottabb, mozgékonyabb erdélyi szellem, éppen saját bevallása szerint a Magyar művészet írása idején, a 10-es évek 2. felében. Lásd Előszó a második kiadáshoz. in: Művészet és világnézet. Bp. 1976. 393.
27. i.m. 50-51.
28. i.m. 241-244.
29. A nemesi vezetés jól láthatóan saját konzervativizmusát, az uralmi viszonyok fenntartását szolgáló „állagőrző liberalizmusát" vetíti mint faji sajátosságot a népre, így adva mintát az engedelmes, „illedelmes" viselkedésre.

30. A magyar haladó értelmiségben megfigyelhető az Alföld és az alföldi ember mitizált, a souvenir-szemlélet által befolyásolt képének elvetése, és — épp ellenkezőleg — a magyar elmaradottság letéteményeseként való értelmezése. Pekárnál a mocsár még halban-vadban gazdag vidéket, Adynál a lehúzó kultúrellenesség lápvilágát, a fojtó feudális viszonyokat jelenti. Pekárnál (Petőfit követve) az Alföld a szabadság, a nyitottság világa, Adynál és pl. Hamvasnál éppen a bezártság, elszigeteltség, a halál szimbóluma. (Lásd Ady: A magyar Ugaron, A Hortobágy poétája, A lelkek temetője — „Ez a szomorú magyar róna, / Halál szagú, bús magyar róna...") Jászi is a mozdulatlan, elzárkózó alföldi mentalitással állítja szembe a maga nyitott, mozgékony szemléletű dunai emberét. A hagyományt vitte tovább Hamvas, amikor ezt írta: „A magyar nem a puszták népe. Az elnevezés romantikus és zsurnalizmus, amely pittoreszk hangulatban tetszeleg. ...az idegenek nevezték el, akik az országból nem láttak egyebet, mint a száguldó csikóst és a paprikás bográcsgulyást." i.m. 56.
Fülepnél is az alföldi mentalitás fojtja meg Izsót, s a souvenir-szemlélet miatt támadja a Búsulót és Izsó közhelyes utánzóit, s a zárt alföldi szemlélettel a nyitottabb erdélyit állítja szembe. Lásd 26. jegyzet.
31. Beöthy Zsolt: A magyar irodalom kis-tükre. Bp. 1896. 15.
32. Adynál is azok a Magyar Messiások, akik „elmátkázódtak a Nyugattal", és ő is ostorozta a köldöknéző, a múlt hibáit ősi erényekké felkenő, feudalizmus-konzerváló historizálást.
33. A haladó művészeknél, értelmiségieknél igen gyakran megjelent az *ázsiai eredet* hirdetése és a keleti kultúra felhasználásának mint ősi gyökereinkre találásnak a gondolata. (Különösen Adynál — pl. A Tisza parton —, Lechnernél, Huszkánál stb.) Ez jelzi, hogy Közép-Kelet-Európában nem váltak szét olyan élesen a frontok, a progresszív ellenzék szembenállása nem olyan határozott, mint Nyugaton, így nézetei sokszor összegabalyodnak az államideológia motívumaival. (Ezért indulhatott kísérlet Ady konzervatív kisajátítására, vagy jelentkezhettek rokon vonások a kurucság progresszív és újkonzervatív átértelmezésében.) Így a fülepi „betyárban", mint a nép megtestesítőjében meglévő *„ősi szabadság"* motívuma is érintkezik az óliberálisok „szabadságra törő magyar nép" mitoszával. A betyárban lévő forró *temperamentum*, szilajság, büszkeség motívuma is megjelenik az államnemzet-koncepciókban, pl. Pekárnál, s ezeket ő is, akár Fülep, a hajdúságból, szabadsághősökből, kurucbújdosókból kialakult betyárvilághoz, mint az igazi ősi magyar faj utolsó maradékához köti. (Fülepnél is a Táncoló a nép igazi, ősi képviselője, ideálja.) Csakhogy Pekárnál ezek a tulajdonságok nem felszabadult, kreatív teremtésként manifesztálódnak mint Fülepnél, hanem a hűvös külső, engedelmes viselkedés mögött, rejtve, visszafojtva, csak tragikus lemondásként, sirvavigadásként, bűnös életként, duhajkodásként nyilvánulnak meg. Éppen a nemzeti jellemvonásként felfogott tragikus jelentésük miatt tartja a betyárvilág ábrázolását specifikusan magyar műfajnak. Érdekes módon Pekár szerint is a tánc a magyar jellem legpregnánsabb kifejeződése, de tartalmában megintcsak pontosan ellentétes jelentést tulajdonít neki, mint Fülep. Szerinte az ősi magyar tánc a lassú csárdás (a friss csárdás újabb képződmény, ilyet jár a Táncoló), amely az erő, az ázsiai méltóság és a busongás magyaros jellemvonásait és nem a szabadságot tükrözi, mint Fülepnél.
Az *etnocentrizmus* jelei érezhetők a magyar művészek jelentőségét már-már az európaiak fölé emelő fülepi túlértékelésben, akiket ráadásul a magyar etnikai ideál megragadása és ősi értékeket hordozó jellegük miatt tart haladottabbnak az európaiaknál. „Csodálatos, a modern Európában páratlan tüneménye ez a kettősség néhány magyar zseninek! — az általános, ős-örök szobrászi probléma, s ennek a problémának egy speciális ember-ideálban és speciális viseletben, a magyar etnikumban való megtestesítése... itt van a kezdet és az újat teremtés csodája, megszületése az abszolút szobrászatnak, de úgy, hogy egyúttal nemzeti is, olyasvalami amire így és ilyen formában nincs példa az akkori egész Európában." (i.m. I. 298-299.) Lásd még a 13. sz. jegyzet idézetét.
Van ebben valami a kelet-európai kisebbrendűségi komplexusok kompenzációjából, amely a lemaradottságot — a nemzeti jelleg kései megteremtését, ami a nyugati művészetben, megoldottsága miatt, már nem volt probléma — fejlettebbként tételezi, a nyugati civilizációba beilleszkedni nem tudó magyarságot barbárnak, az ősi értékek igazi hordozójaként magasabbrendűnek tekinti a civilizáltnál. (Pekár szerint sem mutathat fel egyik európai nemzet sem olyan ősi, nemhogy középkori, de több ezeréves motívumkincset, mint a magyar művészet.) Csakhogy a magyar társadalom nem valami ősi értékeket őrző primitív, hanem egy Nyugatot elérni vágyó, provinciális társadalom volt. Erdekes, hogy Fülep az előbújó nemzeti elfogultságok miatt ellentmond saját autonóm, a modern nyugati értékrendet követő művészetfelfogásának, és a nemzeti tematikát fölébe helyezi az autonóm formának. És ami még érdekesebb, a kiemelkedő modern magyar művészeket nem a velük egyívású nyugati, haladó törekvések képviselőivel, hanem az európai „álművészettel", az akadémistákkal veti össze. Így természetesen kedvezőbb az összehasonlítás.
34. A „híd" gondolat miatt válhatott inspiráló forrásává a bartóki szintézis képzőművészeti megfelelőjét kereső Kornissnak, aki 1931-ben éppen Párizsban vette meg a Magyar művészetet. Lásd Hegyi Lóránd: Korniss Dezső második alkotói korszaka. Ars Hungarica, VI. évf. 1978/2. 285-286.
35. Ezzel — a második reformnemzedék tagjaként — visszanyúlik a felvilágosodás eszméihez, amelyben a nemzeti és egyetemes kategóriái még nem állítódtak szembe egymással. Mint láttuk, Fülep más vonásaiban is kapcsolódik elsősorban Adynak a polgári radikális és szocialista elvek között álló nemzetfogalmához. Így nemzetfogalmának nyugati orientációjában, békés, demokratikus, modern és kulturális jellegében, a nyugati és keleti kultúra közötti „híd"-szerepében, paraszti-plebejus vonásaiban, a hagyományt a korszerű művészetben továbbvivő felfogásában.
36. Lásd Sárosi Bálint: Fülep Lajos, a népzenei adatközlő. Jelenkor, 1975. 10. sz. 917-919., újraközölve: Fülep Lajos emlékkönyv. Bp. 1985. 206-209.

F. Csanak Dóra

Fülep Lajos az első világháború éveiben

1922 szeptemberében, amikor Fülep Lajos Magyar művészet címen sajtó alá rendezte hat évvel korábban megkezdett s utóbb 1918-ban és 1922-ben a Nyugatban publikált tanulmányait, a kötet előszavában ezeket írta: „Már akkor éreztem, ami azóta goromba valóság, hogy a háborúval korszak zárult és korszak kezdődik. A történelem fölvilágosult tudósai tanítják ugyan, a világ élete nem olyatén oszlik korokra, mintha ollóval vagdosnák a nagy szövőszékről aláfolyó szövetét. De a történelem logikája nem lévén azonos az emberekével, bármilyen ésszerűnek látszik ez a fölfogás és ésszerűtlennek az olló, mégis az utóbbinak, melyről azt hittük, rég lomtárba került, lett ezúttal igaza. A háború oly élesen vágta ketté a világ életét, hogy amit néhány év választ el tőlünk, — máskor észrevétlenül! — idegen messzeségbe süllyedt mögöttünk."[1]

A háború az ő személyes életét is élesen elmetszette s teljesen megváltoztatta: 1914 kora nyarán tért haza hét esztendei itáliai tartózkodás után Magyarországra s az apjánál Nagybecskeren töltött néhány hét végén az utolsó vonatok egyikével utazott Pestre; másnap a katonai szállítások miatt leállt a közlekedés.

Fülep Lajos életének eseményei kapcsán gyakran képződtek legendák. Így hazatérésének története is úgy rögződött az emlékezetben, mintha a véletlen műve lett volna: hogy tudniillik látogatóba érkezett csak Nagybecskerekre s a háború miatt nem tudott többé visszatérni Itáliába. Valóban, maga is gyakran emlegette, sőt le is írta, hogy egészen másként fordult volna a sorsa, ha akkor nincs Magyarországon; ez azonban nem azt jelenti, hogy nem a véglegesség szándékával érkezett haza. Éppen Firenzében — ahol életében a legboldogabbnak érezte magát — végbement döntő jelentőségű világnézeti változás hatására érlelődött meg benne az elhatározás, hogy visszatér Magyarországra s a magyarság, a nép és a magyar kultúra szolgálatának szenteli magát.

Nincs mód Fülep Lajos Firenzébe érkezése előtti lelki és szellemi alakulásának részletes bemutatására, elég itt utalásként annyi, hogy az 1904-óta Pesten újságíróskodó fiatalember nem érezte jól magát Budapesten, noha az akkori irodalmi és művészeti élet legjobbjai körének lett hamarosan megbecsült tagja. A tanulni vágyás vitte Párizsba két alakalommal is, 1904-ben és 1906-ban, ahol — bár már az első alkalommal sikerült francia barátokra is szert tennie, — mint a századelő többi Párizst járt magyarjai legtöbbjének — elsősorban neki is az ott élő magyarok közül került ki a társasága. Párizsban kialakult az a meggyőződése, hogy az ő filozófiai megalapozottságú művészettel kapcsolatos mondanivalójának publikuma csak külföldön található meg, s ezt akkori baráti körének több tagja is erősítette benne. A zeneszerző és zenepszichológus Lavotta Rezső pl. így nyilatkozott a kor nemzeti költészetéről: „Lehet-e nagy jelentőségű, világokat rendítő eszme olyasvalami, ami csak lokális érdekű?"[2], s még inkább hathatott rá a szociológus, filozófiai író és szerkesztő Vályi Félix, aki újabb és újabb, az európai értelmiséget mozgósító és tömörítő folyóiratok létrehozását kezdeményezte s aki fáradhatatlanul csakis a nemzetközi nyilvánosság elé lépésre buzdította barátját. Kialakult és megerősödött tehát Fülepben az a szándék, amelyről 1910-ben, Firenzében így ír: „Másodszor úgy mentem Párizsba, hogy ott akartam maradni. Budapesten már a végét jártam. Ha még egy hónapig ott kellett volna várnom, aligha értem volna meg életben. Hihetetlen, egészségileg mennyire megviselt az élet, az újságíróság, a környezet, azoknak a dolgoknak a hiánya, melyekre szükségem van."[3]

Nem számolt azonban azzal, hogy a túlfeszített szellemi munka, az éjszakázás, a rendszertelen és elégtelen táplálkozás megbosszulhatja magát: megbetegedett, s szinte munkaképtelenné vált. Reményeinek romba dőlése súlyos válságba sodorta: „Mikor néha hetekig tehetetlen

Sub minervae nationis praesidio. Bp., 1989
IZSO Miklós

Brüll Mária

Nemzetközi pénzügyi intézmények és magyarországi kapcsolataik

A kézikönyv azokat a nemzetközi pénzügyi intézményeket mutatja be, amelyeknek hazánk tagja, és amelyekkel kapcsolatait szorosabbra kívánja fűzni.

Először a nemzeti gazdasági teljesítménnyel, a világgazdaságba való illeszkedést legjobban bizonyító nemzetközi fizetési mérleg összeállításával ismerkedhetünk meg. Az elvi megállapodásokat követően a szerző elemzi fizetési mérlegünk alakulását és esélyeinket a forint konvertibilitásának megteremtése szempontjából.

Az elmúlt évtizedekben a fejlett országok számára is fontossá vált a gazdaságilag elmaradott országok támogatása. Ennek lebonyolítására új intézmények és szervezetek jöttek létre. Részletes beszámolót találunk a könyvben az egyes országoknak nyújtott folyósításokról, ezek növekedésének üteméről, a fizetési mérlegek alakulásáról.

A nemzetközi monetáris és fejlesztési intézményrendszer bemutatása keretében képet kapunk a Nemzetközi Valutaalap (IMF) tartalékeszközeiről és árfolyamrendszeréről. A szerző ismerteti az IMF szervezeti felépítését, hitelezési tevékenységét, magyarországi kapcsolatait, a tagországok árfolyam- és kereskedelmi rendszerét. A Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank (IBRD) – egyszerűbb nevén Világbank – megalakulásáról, az általa folyósított hitelekről, e hitelek forrásairól, a kölcsönfelvétel gyakorlati lebonyolításáról és a hitelnyújtás feltételeiről ugyancsak tájékozódhatunk. Itt is foglalkozik a szerző a Világbank és Magyarország kapcsolataival.

A Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC) az elmaradott országok gazdasági fejlődésének előmozdítása céljából alakult. Tevékenysége beruházási programok előkészítésére, fejlesztési tervek pénzügyi kidolgozására, gyártási ismeretek átadására és tanácsadásra irányul.

A továbbiakban a Nemzetközi Fejlesztési Társulás, a hitelműveleteket garantáló Nemzetközi Beruházásvédelmi Ügynökség és a Nyugat-európai Monetáris Integráció forrásairól, szervezeti felépítéséről, irányításáról és kölcsöneiről tájékozódhatunk.

A regionális pénzügyi és fejlesztési intézmények közt a Nemzetközi Fizetések Bankja, az Európai Beruházási Bank, valamint az alig két éve alakult Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank kölcsönzési és üzletpolitikáját, tevékenységét és kapcsolatait mutatja be a szerző. E szervezetek legtöbbjének a létrehívását a nemzetközi gazdasági, pénzügyi rendellenességek és nehézségek áthidalása indokolja. Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank a társadalmi-politikai rendszerváltozást kísérő gazdasági átalakulás nehézségeivel küzdő közép- és kelet-európai országok gazdasági fejlesztésének finanszírozását tekinti legfőbb céljának. Működésével előmozdítja a piacgazdaságra való áttérést, a magánszektor fejlődését és a vállalkozói kezdeményezést.

A könyvben bemutatott intézmények tevékenysége hozzájárul a gazdaságilag elmaradott országok felemelkedéséhez s ezen keresztül a politikai kapcsolatok konszolidálásához is. A szerző sokoldalúan tárja az olvasó elé korunk nemzetközi pénzvilágának működését, mindenütt szem előtt tartva az egyes intézmények és Magyarország fennálló, valamint lehetséges kapcsolatait. Könyve hasznos eligazítást ad a pénzügyi intézmények működéséről, és hozzásegít hazánk külgazdasági kapcsolatainak nyomon követéséhez. (Közgazdasági és Jogi)

R. I.

Kedves Olvasóink és Előfizetőink!

A *Könyvvilág* novemberben nem jelenik meg. Decemberben kettős számmal, főleg a téli könyvvásár választékának bemutatásával jelentkezünk. Átmeneti szünetelést ritkán jelentenek be olyan örömmel, reménykedéssel, mint mi e mostanit. A „pihenőt" arra használjuk, hogy előkészítsük lapunk remélt és tervezett januári megújulását! Ha minden *megalapozott* elképzeléseink szerint alakul, végre ismét teljességre törekvő áttekintést nyújthatunk a megjelent és az előkészületben lévő könyvekről. A jövőben a könyvpiac minden szereplője számára jóval több információval szeretnénk szolgálni. A fejlett könyvpiaci országok hasonló orgánumának „testvéreként" nagyobb figyelmet fordítunk majd a könyvkiadás és könyvkereskedelem közgazdasági összefüggéseire, az új vállalatok és cégek tevékenységének bemutatására. Őrizni, egyben bővíteni kívánjuk eddigi profilunkat, valamennyi rovatunkat.

A készülő változásokról, melyek remélhetőleg tisztelt Olvasóink és Előfizetőink örömére lesznek, decemberben ismét tájékoztatást adunk.

A Szerkesztőség

Ellenőrzés – minden szinten

Kamarás Jenő:
Az ellenőrzési rendszer és a könyvvizsgálói intézmény Magyarországon
PERFEKT.
136 oldal, fűzve 1450 Ft.

Az ellenőrzés az irányítás és vezetés fontos funkciója. A piacgazdaságra való áttérés ezért lényeges változásokat hozott az ellenőrzési rendszerben is, főleg az államhatalmi és a tulajdonosi ellenőrzésben. Összetettebb lett az ellenőrzés, mert a vállalkozási tevékenység kombinatív értékelést követel meg. Az ellenőrzési tevékenység intézkedésre alkalmas javaslatokkal segíti a vezetést, az ellenőrzés kiépített rendszere jelzi a követelményektől való eltéréseket; az ellenőrzés tárgyát összehangolt egészként fogja át, és működése visszahat az irányítási tevékenységre. A szerző valamennyi szinten részletesen ismerteti az ellenőrzési rendszer sajátosságait, a vele szemben támasztott követelményeket. Fontos ismereteket nyújt az ellenőrzésben közvetlenül részt vevőkön kívül a gazdasági vezetők és a gazdasági élet más szereplői számára is.

Megismerjük a könyvből az államhatalmi, a tulajdonosi és a pénzintézeti ellenőrzés, valamint a gazdálkodó szervezetek belső ellenőrzése hazai felépítését és gyakorlatát. A szerző foglalkozik a könyvvizsgálói intézménnyel is, amely szintén része az ellenőrzési rendszernek: független és szakszerű vizsgálataival szolgálja a gazdaság szereplőinek érdekeit.

A gazdaság fejlődése és az irányítási rendszer által meghatározott ellenőrzési tevékenységgel szemben támasztott követelmények felsorolása után az államhatalmi, a népképviseleti szervek, az Országgyűlés, a köztársasági elnök, az országgyűlési biztosok, az Állami Számvevőszék, a Legfelsőbb Bíróság, a Legfőbb Ügyész és a helyi önkormányzatok ellenőrzési jogkörét ismerjük meg a könyvből.

Az államigazgatási ellenőrzések főként hatósági jelleggel a törvényesség, a szabályszerűség követelményeinek megtartását célozzák; a központi költségvetés és az elkülönített állami pénzalapok ellenőrzését a Központi Számvevőségi Hivatal végzi. Az adóellenőrzésről, a költségvetési szervek és a devizagazdálkodás ellenőrzéséről, valamint az Állami Bankfelügyelet, az Állami Biztosításfelügyelet és az Állami Értékpapír-felügyelet tevékenységéről tájékozódhatunk a továbbiakban.

A versenyfelügyelet célja a piaci szereplők tisztességes piaci magatartásának ellenőrzése. A cégek törvényességi felügyelete keretében a cégbíróság ellenőrzi a jogszabályok betartását. A helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzését a köztársasági megbízott látja el. A szerző beszámol az egyéb funkcionális és ágazati hatósági (Vám- és Pénzügyőrség, munkavédelmi, fogyasztóvédelmi, külkereskedelmi stb.) ellenőrzésekről is.

A társadalmi-gazdasági fejlődés során a tulajdonosi ellenőrzés azóta vált fontossá, amióta a tulajdonos a vállalata vezetésével arra alkalmas személyt, menedzsert bíz meg. Ez a döntést megelőző és megalapozó, valamint a végrehajtást számon kérő és segítő ellenőrzés lehet. Áttekintést kapunk a jogi személyiségű gazdasági társaságok, a szövetkezetek, az állami tulajdonban lévő vállalatok és a pénzintézetek tulajdonosi ellenőrzésének szervezetéről is.

A belső ellenőrzési rendszer vezetői, munkafolyamatokba épített és függetlenített ellenőrzésre bontható. A vezetői ellenőrzés része a vezetői tevékenység folyamatába épített ellenőrzés. A függetlenített ellenőrzés átfogóan vizsgálja az időszerűen meghatározott követelmények megvalósulását. A szerző kitér a költségvetési szervek és a pénzintézetek belső ellenőrzési sajátosságaira, foglalkozik a tervezést, az ellenőrzést és az információ-ellátást koordináló controllinggal, amely a vezetés hatékonysága növelésének eszköze.

Végül a könyvvizsgálói intézmény kialakulását, e tevékenység feltételeit, a könyvvizsgálói hivatás szakmai és morális követelményeit ismerjük meg.

Ebből a vázlatos ismertetésből is kitűnik, hogy az összeállítás a hazai ellenőrzési rendszer valamennyi területét átfogóan mutatja be. Hasznos segítséget nyújt az ellenőrzés oktatásában részt vevőkön kívül a gazdaság megbízható működésében érdekeltek, valamint a vezetés és ellenőrzés kérdései iránt érdeklődőknek is.

Rubóczky István

Kákonyi Gyula

Lakásbetörés elleni védelem

(Mechanikai megoldások)

Az egyre gyakoribbá váló vagyon elleni bűncselekményekkel szembeni védekezéshez nyújt segítséget a szerző az erre szolgáló módszerek, eszközök, szerkezetek megismertetésével. Szükséges a felvilágosítás ezen a téren, mert a lakások betörésvédelme nagyon sok esetben nem megfelelő. A könyv az ajtók megerősítéséről, a különféle zárszerkezetekről és ezek – sokszor saját kezűleg történő – felszereléséről ad részletes tájékoztatást. Elöljáróban a zárszerkezetek fejlődésének történetével ismerkedhetünk meg.

Az első zárszerkezetek évezredekkel ezelőtt készültek fából vagy csontól az ókori Egyiptomban. Az ejtőretesz működési elvét évezredeken keresztül alkalmazták, majd azt más szerkezetek váltották fel. A múlt században azonban újból felfedezték és alkalmazzák a korszerű hengerzárakban.

A fémek ismerete új távlatokat nyitott a zárástechnikában; a reteszzárakhoz T vagy S alakú kulcsokat készítettek. Ezt a megoldást i. e. 300 körül a kelta eredetű, de lelőhelye alapján spártai zárnak nevezett fogaslécnek kialakított retesz váltotta fel. A római császárság korában ezt a zárat sárgarézből készítették, az ejtőreteszeket rugó működtette. Több változatban, sorozatban gyártották.

Megismerjük az ősnémet csapózár felépítését, a fordulatos zárat, a hengerzárbetét ősét (Yale-zár), a lemezes, csapos és mágneses hengerzárbetétet. A zárak fejlődése természetesen nem fejeződött be, de valamennyi korszerű zár szerkezete ezeken a régi zárszerkezeteken alapul. A fejlődés során jutott el a zárástechnika a zárbetétek alkalmazásához.

A Hogyan „dolgozik" a betörő című fejezetből a jogtalanul behatolók módszereiről kapunk tájékoztatást. Ezzel párhuzamosan a szerző megismertet a mérsékelten biztonságos és a fokozott biztonságot nyújtó ajtókkal és zárszerkezetekkel. Kiválasztásuk annak mérlegelése alapján dönthető el, hogy mekkora költséget fordítunk az épület védelmére, milyen értékeket őrzünk ott, mekkora veszélynek van kitéve a lakásunk, hétvégi házunk, s milyen védelmet követel meg a biztosító. Az egyéb biztonsági zárszerkezetek közt felhívja a figyelmet a mechanikai védelemnek elektronikus behatolásjelzőkkel való fokozására.

A továbbiakban a bejárati ajtók erőszakos behatolás elleni megerősítését, a családi és hétvégi házak védelmének tudnivalóit, a biztosítók betörésvédelmi követelményeit ismerjük meg a könyvből. A szerző kitér a házi értékmegőrzők és kulcsrendszerek bemutatására, belső felépítésére, majd a központi zárrendszerrel, a mágneses kulcsrendszerrel és a vészkulccsal foglalkozik. Ezután a kulcsmásolás hibáira, a vasalatok, veretek, zárak, zárbetétek karbantartására vonatkozó tudnivalók következnek könyvében.

Végül a holnap zárszerkezeteiről tájékozódhatunk. Az elektronika behatolt a zárástechnika – eddig kizárólag mechanikai – területére is. Az elektronika és a mechanika összekapcsolása a szállodai zárástechnika fő- és vezérkulcsrendszerében valósult meg. Tény az, hogy az elektronikával kombinált mechanikus zár a betörőknek komoly akadályt jelent. (Műszaki)

– y – n

A társasági törvény magyarázata

Szerkesztette: Sárközy Tamás

Magyarországon folyamatosan tart a gazdaság szerkezetének átalakítása, a tulajdoni viszonyok megváltoztatása. Közben újabb és újabb gazdasági-jogi szabályok születtek és születnek, amelyek sokoldalúan érintik gazdasági életünk szereplőit. Köztük a legnagyobb jelentősége a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvénynek van, amelynek nyomán a gazdasági társaságok alapvető szervezeti formává váltak. A törvény nem kerettörvény, a társasági jog egészét tartalmazza. A könyv megjelenése óta kialakult joggyakorlat lehetővé tette, hogy a gazdasági törvény magyarázata is elkészülhessen.

A törvénymagyarázat a gyakorlati feladatok megoldásához nyújt útmutatást az átalakulásban lévő, az ilyet tervező és a már működő gazdasági társaságok számára. Az összeállítások részletesen foglalkoznak valamennyi társulási formával. A törvény általános jellemzése után a gazdasági társaság fogalmát világítják meg, vázolják jogtörténeti fejlődését és közlik a 378 §-ból álló 1988. évi VI. törvény teljes szövegét a magyarázatokkal együtt.

Olvashatunk az összeállításban a gazdasági társaságok gazdaságpolitikai funkcióiról, szabályozásuk törvényhozási sajátosságairól, a piaci igényekhez rugalmasan alkalmazkodó társaságok létrehozásáról, a külföldi működő tőke közvetlen megjelenéséről a magyar gazdaságban.

A törvény az európai kereskedelmi jogok többségéhez hasonlóan kötelező módon határozza meg a gazdasági társaságok alapítási szabályait, amikor kimondja, hogy gazdasági társaság csak e törvényben szabályozott módon és formában létesíthető. Rendelkezik a törvényességi felügyeletről, valamint a nyilvánosság korlátairól is. A gazdasági társaságok alapítására, a vezető tisztségviselőkre, a cégjegyzésre, a társasági határozatok bírósági felülvizsgálatára és a megszűnésre, továbbá a végelszámolásra vonatkozó közös szabályok magyarázata után az egyes gazdasági társaságok alapításával, a jogaikkal és kötelezettségeikkel összefüggő rendelkezések értelmezése következik.

Valamennyi – a törvényben rendezett – társulási formát megvilágítja abból a szempontból, hogy miként érhetők el a törvény célkitűzései. Mennyire segíthetik a rendelkezések a népgazdaság jövedelemtermelő képességének javítását, a piaci jellegű termelési-értékesítési együttműködés fejlődését, a társadalmi tulajdon hatékonyabb hasznosítását. A magyarázatok kitérnek a versenyvédelemre is, ami azt célozza, hogy a társulás ne törekedjék az indokoltnál nagyobb piackorlátozásra, és akadályozza meg a monopóliumok kialakulását.

Végül az összeállítás a társaságok más gazdasági társasággá való átalakulásának lehetőségeire, az átértékelés módjaira, a gazdasági társaságok szétválására vonatkozó tudnivalókat ismerteti. (Közgazdasági és Jogi)

– y

KÖNYVES KIRAKAT

Goda Gertrúd:

Izsó Miklós

Még a legjelesebbjeink közül is keveseknek adatott meg, hogy földrajzi fogalommá válhatott a nevük. Van Rákócziújfalunk, Széchenyivárosunk s (Amerikában) Kossuthfalvánk stb., de szobrászunkról csak Borsodban neveztek el falut. Diznóshorvátit, a szülőfaluját Izsófalvának.

Egy percig sem kétséges, hogy ez a tragikusan fiatalon (44 évesen) tüdővészben elhunyt művész megérdemli ezt a gesztust. Szobrai már életében fogalommá váltak. Köszönheti ezt részben a korabeli sajtónak (Vasárnap Újság), amely fontosnak érezte az országos emlékműpályázatok (Széchenyi, Petőfi, Csokonai, Eötvös, Kisfaludy, Zrínyi) ismertetését, s a giccsiparnak (porcelán), amely meglepően hamar felismerte Izsó népi ihletésű figuráiban (búsuló juhász, fonólány) az üzletet. Ő maga is segített ebben, amikor néhány kisméretű szobrából, érméből több másolatot is készített. Valamiből meg kellett élnie egy olyan országban, amely 1849 traumája után mély ájulatba esett, s amelyben – polgárság híján – igen kevés volt a mecénás, mai szóhasználattal szponzor.

A Herman Ottó Múzeum sorozatában csinos kis könyv jelent meg Goda Gertrúd tollából a megye nagy szülöttéről. Zavarban van a recenzens, amikor ezt a valóban igényes, szép kiállítású könyvet lapozza. Lapozza mondom – s nem olvassa, mert a könyv alig több feldúsított katalógusnál.

A világért se akarom megbántani se a szerzőt, se a múzeumot, amikor jól megírt szemináriumi dolgozatnak nevezem. Aki írt már szemináriumi dolgozatot, az tudja miről beszélek. Az első fázisa az adatgyűjtés, a témáról szóló irodalom feldolgozása. Nem kis munka ez, s Goda Gertrúd lelkiismeretesen, alaposan végezte el a feladatot. Az összes fellelhető, s valahol megemlített Izsó-szobrot számba veszi, elemzésükre is vállalkozik. Ezt nevezik – nem mindig igazságosan – tudományosan aprómunkának, amely alapján nagyobb invencióval, vagy éppen bátorsággal (?) már hozzá lehet kezdeni a monográfiához. Mindezt pedig nem gonoszkodásként, lekicsinylésként jegyzem meg. Éppen ellenkezőleg. Goda Gertrúdra vár a szép feladat: a monográfia is.

Addig is van egy szép könyvünk, amelyet valóban gyönyörűség lapozgatni, gazdagítja ismereteinket, s – ez sem elhanyagolható szempont manapság – reprezentatív ajándék is lehet. Ott a helye a polcunkon. (Herman Ottó Múzeum, Miskolc 1993.)

Horpácsi Sándor

1021

Izsó Miklós

150 ÉVE SZULETETT IZSÓ MIKLÓS

„A szobrászat újra megszületik itt”

Százötven éve, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a XIX. századi szobrászat legjelentősebb alakja. Tipikus magyar művészsors volt az övé. Életében küzdelmek, meg nem értés, sikertelenség, kenyérharc jutott osztályrészéül. Csak akkor döbbentek rá kortársai, mekkora tehetség veszett el, amikor meghalt fiatalon, váratlanul. Sárospataki gimnazistaévei után 1848-ban még gyerekfejjel honvédnek állt, meg is sebesült, majd a szabadságharc leverése után bújdosott. Rimaszombatban ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, s három évig nála dolgozott, tanítványa volt. Ferenczy alig egy héttel halála előtt útjára bocsátotta Izsót, s „mint ügyes és szorgalmas embert, a Művészet pártfogóinak kegyeibe” ajánlotta. „Ha nem is akarjuk túlbecsülni a rokkant, öreg mesternek a fiatal művésszel való véletlen kapcsolatát — írja Petrovics Elek —, mégis azt hisszük, hogy a világlátott és közlékeny Ferenczy három év alatt többet adott Izsónak a puszta kézi ügyességénél. Érintkezésük nyomán így egy percre mintha egymásba fonódnék a múlt és a jövő, s megindulna az, amit a fejlődés folyamatosságának szoktak nevezni.”

Izsó Pesten kőfaragóként kereste kenyerét, mígnem a bécsi magyar ifjak pártfogásával az osztrák városba került szobrászsegédnek, majd a müncheni akadémián tanult.

Első portréját és zsánerszobrát (Széchenyi és a Pusztán furulyása) is Münchenben mintázta, amelyekkel Pesten szép sikert aratott. „Münchenj fogantatású, máig leghíresebb szobra a Búsuló juhász, amelynek már az is történeti érdekességet ad — jegyzi meg egy életrajzírója —, hogy az első igazán magyar szellemű szobor, amelyet azonban a jellemzés mélysége és komolysága művészi tekintetben is magasan felülemel az etnográfiai érdekesség színvonalán.”

1862-től már Pesten élt, főként portrékat mintázott — nem megrendelésre, saját ambícióból — szellemi életünk nagyjairól, írókról, színészekről, művészekről (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András, Almási Balogh Pál). „Mellszobrain — írja Keserű Katalin — nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötelezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegretörő, jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával.”

Fonóházi jelenet

Búsuló juhász

(MTI fotó — KS)

Előzetes ígéret ellenére sem kapott megrendelést a Tudományos Akadémia ekkor épülő palotájának szobordíszeire. Csupán Révay Miklós egész alakos szobra és néhány dekoratív plasztikai munka viseli magán Izsó keze nyomát. Érdemes megnézni, az épületet díszítő többi szobor közül hogyan emelkedik ki nemes egyszerűségével, művészi hitelességével ez a szobor!

Tervet készített az Akadémia előtt felállítandó Széchenyi-emlékszoborhoz. Bár pályamunkáját a bírálók a legjobbnak ítélték — „a historicus érzés, a magyar typus, s a büszke férfias jellem Izsóban oly szerencsés kifejezést nyert” — mégsem az ő terve valósult meg.

Egyetlen maga tervezte és befejezett emlékműve a debreceni Csokonai-szobor — amelyet 1871-ben avattak fel —, remekbe készült alkotás. Élete utolsó éveiben két monumentális emlékmű foglalkoztatja — a budapesti Petőfi- és a szegedi Dugonics-szobor. Hirtelen halála miatt e két köztéri szobrát már nem fejezhette be.

Életművéből kiemelkednek remek terrakotta szobrocskái, a Táncoló hajdúk sorozat. „A szobrászat újra megszületik itt ősi mivoltában — írja Fülep Lajos — a maga törvényeivel és tiszta művészi lehetőségeivel, jellegzetes testformát, mozgást és temperamentumot választva magának anyagul.” Táncoló figuráiban a szobrászi megfogalmazás nagyszerűsége az emberi, nemzeti jellegge párosul, amint az emberi test és a tánc sajátos szobrászi értékét mutatja fel egyéni formanyelven.

Jelentőségéről idézzük Petrovics jellemzését: „a magyar szobrászat csöndes vizéből Izsó Miklós szinte úgy bukkan föl egyszerre, mint valami eruptív természeti tünemény. Ő az első magyar szobrász, aki nemcsak emberi érzésben, hanem művészi munkájában is magyar volt, s aki magával hozott mindent, ami addig hiányzott: a romanticizmus felszabadító szellemét, a nemzeti tartalmat, s mindezt egy nagy és eredeti tehetség fényében.

Kádár Márta

1981 SEP 6

NÉPÚJSÁG (HEVES)

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Vasárnapi magazin

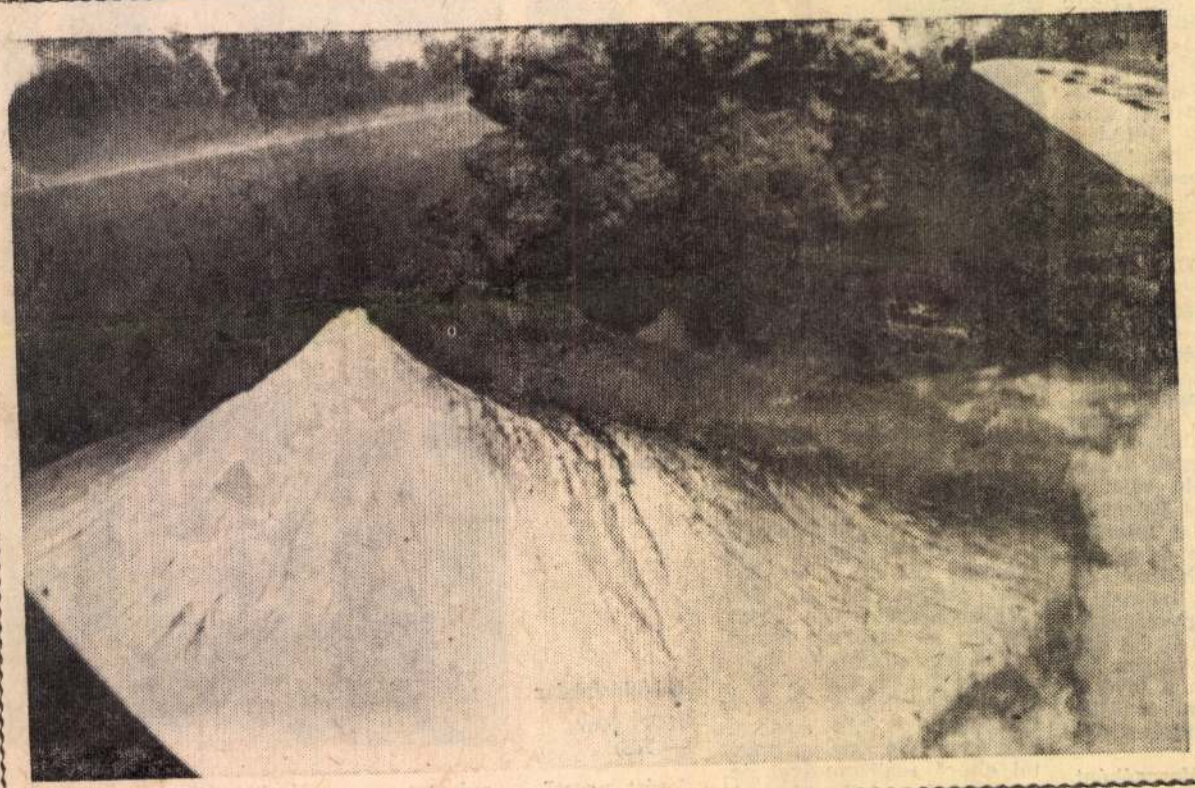

Vulkánkitörés Kamcsatkán
(Fotó: APN)

HAZAI TÁJAKON

Kőrös aranya

Félreértés ne essék: nem fedeztek föl aranybányát semelyik Kőrösön, még csak nem is — ami gyakori szóhasználat a szürkét is ezüstösnek tituláló újságnyelvben — valamely hazai termék lelkendező feldicsérése következik alább. Csak az, amit a cím szűkszavúan ígér, részletesebben: Nagykőrös Arany Jánosa.

Mezővárosi múlt

A nagy múltú, csinos kisvárosnak büszkesége, hogy ő is magáénak mondhatja a költőt, aki ott tanított kilenc esztendeig, s nem is akármikor — 1851-től a szabadság

köztük tekintélyes helyet ad az 1848-hoz és Aranyhoz fűződőknek. Kossuth kardja, turini üvegpohara, levele látható itt — a nagy politikus 1848. szeptember 24-én érkezett a városba, s másnap

mondott toborzó beszédet. A nemzetőrök, s a honvédek viseleti tárgyai, fegyverei után érkezünk Arany János emlékeihez, köztük azokhoz, amelyek a költőnek a szabadságharc alatti pályáját jelzik. Fényképek, iratok, tárgyak. Arany írása, családi kép. Arany és író barátai, a kedvenc pipa, az eredeti pad, valamint asztalának és székének hasonmása. Fényképek a kőrösi temető, az

teréhez, amelyre könnyen rátalálunk, mert egyfelől ott halad át a főútvonal Kecskemétet és Ceglédet összekötve, s onnan ágazik ki a régi —, s ma is kedves, hangulatos és jó, habár keskeny — Szolnoki út, amely a múlt századi irodalomban megörökített Kutyakaparó csárda mellett haladt el. Másfelől azért is könnyű e főtérre rátalálni, mert tornyok tűzik ki: mindenekelőtt a nagy református templomé, aztán átellenben a városházáé (a bejárat mellett az egyik emléktábla Kossuthra, a másik Mészáros Jánosra, az 1919-es vörös városparancsnokra

Izsó Miklós

1021

Képzőművészet

A jeles képfaragó

Elkésve érkezett megrendelések

Csupán vázlatok maradtak

A magyar képzőművész gyönyörű szép szobráért csak hírt, dicsőséget, és váltókat kap — ez volt az 1860-as években a hazai művészsors allegóriája. Megfogalmazója remélte: „hazai közönségünk nem fogja engedni, hogy a magyar igazi művész homlokát ezentúl töviskoszorú övezze".

Igazi művész? Már akkor meg kellett különböztetni a teremtő fantáziájú alkotót az ügyes utánzótól, felkészült, ám invenciótlan mestertől, amikor épp hogy születőben volt a hazai szobrászat? Első jelentősebb képfaragónk, a Rimaszombatba csalódottan visszavonult Ferenczy István tanítványának, Izsó Miklósnak életútja adja meg erre a kérdésre a választ, s egyúttal a mai napig érvényes tanulságokkal is szolgál.

Nem hívták meg

Izsó Miklós 30 évesen, müncheni akadémiai növendékként küldte a Pesti Műegylet 1861-es kiállítására a „Furulyázó pásztor" című kompozícióját. Ez volt a legelső szobormű a magyar népéletből. Az éppen alakuló Képzőművészeti Társulat 50 forintért megvásárolta. (Egy-egy festmény ára ekkoriban az 1500 Ft-ot is elérte.)

Hogy Izsó külföldön tanulhatott, azt bécsi magyar ifjak támogatásának köszönhette. Római továbbképzése azonban elmaradt: az ifjak hiába kérték hozzá az Akadémia segítségét, mellékelve Izsó Széchenyi-mellszobrát, érdemének bizonyítékát. Irodalom, festészet, színház ügye jóval előtte járt a szobrászatának. Mikor a Nemzeti Színház színpadán Izsónak Megyeriről, a Petőfi által oly emlékezetesen megénekelt komikus színészről készült mellszobrát leleplezték, a művész jelen sem lehetett, elfelejtették ugyanis meghívni... Olyannyira nem figyeltek a szobrászra, hogy az — hiába az újságok propagandája, hírverése körülötte — újólag külföldre készült.

Az 1864-es társulati kiállításon kisorsolt Arany János-mellszobrát a nyertes el sem vitte. Nem volt igény a szobrászatra. „Szívesen maradna itthon állandóan, ha volna egy kis kilátása rá, hogy munkát kap. Ennek hiányában azonban néhány nap múlva visszatér Bécsbe. Elég szomorú bíz a!" — szólt róla a híradás. Ne gondoljunk azonban valami nagy bécsi ajánlatra. Izsó a több szoborpályázaton díjnyertes ellenfele, ifj. Vay Miklós nagy megrendelésein dolgozott segédként — a megélhetésért.

Csoda-e így, ha a nagy világkiállításokra, Londonba, Párizsba küldött magyar képzőművészeti anyagban nem szerepelt Izsó közönségsikert aratott „Juhász" (Búsuló juhász) című szobra, a saját akaratából? S mennyire lelkesülhetünk együtt Keleti Gusztávval, aki Izsó Fáy Andrásról készült mellszobrának megvételéért (1000 Ft) mondott köszönetet a takarékpénztárnak 1867-ben, mikor már annyi csalódásban és mellőzésben volt része a művésznek. Ebben az időben teljesen megbízás nélkül áll. Ez a mellőzés annyira letörte, hogy szinte elfásult a művészet iránt. Jóformán semmit sem dolgozott és barátait okolta kínos helyzetéért. „Sokat iszik, elkeseredett és ingerlékeny" — írja egyik monográfusa. Elkésve érkeztek azok a nagy megrendelések, melyek méltó feladatot jelentettek számára. A szegedi Dugonics-szobrot és a pesti Duna-part Petőfi-emlékművet Izsó már nem készíthette el saját kezűleg. Ez annál inkább fájdalmas, hiszen a pataki diák korában Petőfiért rajongó, majd 48-as honvéd és később katonaszökevény Izsó talán legszebb feladatának tekintette Petőfinek emléket állítani. Élete delén halt meg a 150 éve, 1831. szeptember 9-én született szobrász, kinek — szokás szerint — csak halálhíre döbbentette rá a magyar közönséget mulasztására: „a magyar nemzeti szobrászat első és eddig egyetlen képviselőjének" elvesztésére.

Társtalan volt

Miben különbözött Izsó kora többi hazai szobrászától, hogy ezt a megkülönböztetett tiszteletet élvezhette halála után? Mi volt a kor igénye s miben járt előtte Izsó? Engel József, Dunaiszky László, Vay Miklós és a többiek miért nem törtek meg olyan fiatalon mint ő?

A kor szelleme elsősorban portrét kívánt a haza azon jeleseitől, akik a polgárosodás, a nemzeti kultúra, nemzeti függetlenség képviselői voltak. Izsó minden pályatársánál különbül oldotta meg e feladatokat, nem megrendelésre, hanem saját ambíciójára támaszkodva. Arany János, Egressy Gábor, Széchenyi, Megyeri Károly, Almási Balogh Pál és mások mellszobrain nemcsak akadémikus felkészültségéről adott számot, hanem egyéni elkötelezettségéről is az ábrázoltak életműve iránt, szobrainak éppen az akadémizmustól eltérő realizmusával, lényegre törő jellemábrázoló képességével, összefogott formaalakításával.

E kor szülöttei első köztéri emlékszobraink is. „Ily emlékek táplálják s erősítik a nemzeti lelkesedést" — hitték. „Az embert, aki a köztéren áthaladva azt hiszi, hogy csak saját csekély dolgaira s önmagára gondol, öntudatlanul is

CSOKONAI-SZOBOR

Más volt, több volt

megrohanja a nagy eszmék összege, melyet a szobrászat képvisel."

Széchenyi szobra volt az 1860-as évek központi feladata. Húsz terv érkezett a pályázatra, s noha a szakértők egyetértettek Izsó művének elsőbbségében, a Széchenyi-szobor — „a historicus érzés, a magyar typus s az a büszke férfias jellem, mely Izsóban oly szerencsés kifejezést nyert", mellőzésével — ma Engel műveként magasodik az Akadémia előtti téren. Az ekkor épült MTA homlokzatának szobrai sem mutatják Izsó szellemének, kezének nyomát. (Egy német kerámiagyár szállította a sorozatban gvártott figurákat, egyet, Révai Miklósét kivéve, mely nemes egyszerűségével, lelkesült tekintetével magasan kiemelkedik a többi, de a korszak hazai egész alakos szobrai közül is.) Méltóbb megbízás és egyetlen kivitelezett köztéri, eredeti Izsó-mű a debreceni Csokonai-szobor. A költő, „a magyar lantos garabonciás diák" kora egyetemes és magyar kultúrájának egységesítőjeként áll előttünk, noha Izsó remekbe sikerült első tervétől kissé eltérő formában.

Izsó többi művének már nincs köze megrendelésekhez. A jellegzetesen magyar szobrászatot teremtő szándék hívta őket életre, s ha csupán vázlatok maradtak, annak köszönhető, hogy kora mecénásai az eszmét közvetlenül, leírható módon, egy-egy személy által kifejező szobrokat fontosabbnak tartották a nemzeti szellem plasztikai megfogalmazásánál, az akadémikus ügyességet az azon túllépő, a plasztika önálló nyelvén beszélő szobrászatnál, igazából talán meg sem értve a művészi problémát.

Nem is csoda, hiszen ismereteink szerint Izsónak a romantikát a majdani posztimpresszionizmussal összekötő kísérlete korában társtalan volt az európai szobrászatban. Izsó első népéleti szoborműveiben a novellisztikus tartalmat és a viselet pontos visszaadását érzékelték a kortársak. De a későbbi művészettörténetírás által (Szana Tamás, Fülep Lajos) nagyra értékelt „Táncoló parasztok" sorozata műhelymunka maradt. Holott nyilvánvalóan nemzeti volt a legkézenfekvőbb összetevő, a téma tekintetében is. Az 1869-es összeírás szerint paraszt volt Magyarországon minden 1000 emberből 650, s noha a polgáriasításban elsősorban a nemességre támaszkodtak az ország vezetői, abban hittek, hogy a parasztság „gyermekeiből meg unokáiból fog kifejlődni egy új nemzedék, mely realisticus felfogással s ép idegekkel bírva, tőkéket is fog tudni alkotni, ipart is teremteni". (Trefort Ágoston)

A népi téma parasztit jelentett a festészetben, irodalomban, színpadon, s mindhárom területen, sajátos módon, összefonódott a realizmus jelentkezésével. Paraszti, „népies" köntösben lehetett szólni az önkényuralom idején a hősiességről, bátorságról, ellenállásról, a szabadság elvesztésének fájdalmáról — ahogy tették a népszínművek és a festmények. De ez a téma a képzőművészetben mindeddig mellőzött köznapi realitásoknak is helyet biztosított, a festészetben pedig a szabadban, az élő világ után való festés lehetőségét teremtette meg.

A paraszti viselet jellegzetességére mindenfajta ábrázolásban gondot fordítottak, mert benne speciálisat és egzotikusat láttak. Az 1852-es alföldi útjáról beszámoló Bismarck leírásában a magyar paraszt „bajusszal, széles karimájú kalappal" jelenik meg, „hosszú, fényes, zsíros hajjal, olyan inggel, mely gyomra felett véget ér, azután kezdődik fehér gatyája, melyből mindegyik szár elég volna női szoknyának. Ez térdig ér, ahol sarkantyús csizmája kezdődik". Ez a viselet jelenik meg számos népi életképünkön, a népszínművek hősein, s Izsó parasztfiguráin.

A népszínművekben a tánc is szerepet kapott, olyannyira, hogy egy-egy alkalommal önálló népi táncbemutatót is tartottak a Népszínházban és a Nemzetiben. Táncoló parasztok Izsó korára már a festészetben is megjelentek. Azt a méltóságteljes, lassú verbunkot, ami e kor férfitánca volt, önállóan és főszereplőként azonban csak Izsó ábrázolta.

Nagy formákról álmodott

Ahol a paraszti viselet megmaradt, ott az együtt él, lobog a figurával, s szerepe nem a ruha jellegének bemutatásában van (noha azt is bizonyítják szobrai, hogy ilyen mozdulatok csak ebben a ruhában lehetségesek), hanem a mozdulat, a forma hangsúlyozásában. Ezért nem is lehetett volna őket részletezően kidolgozni, az összefoglaló, nagy formákról pedig talán egyedül Izsó álmodott e korban.

Más volt, több volt, mint a szobrászok általában. Mesterségének legmélyéig hatoló művész volt, akinek legfeljebb csak magyarságát értették kortársai. Kérdésének súlya példa lehet minden művész számára, életútja pedig figyelmeztetés a művészetekkel foglalkozónak: a bevált módszerek, ötletek folytonos újratermelőivel szemben nehezebb utat választók, a keresők az „igazi művészek". Szívből reméljük, hogy a Nemzeti Galéria — jeles akadémikus szobrászunk, Stróbl Alajos emlékkiállítása után — Izsó Miklósról is méltón fog megemlékezni a százötvenedik születésnapi évforduló alkalmából.

KESERŰ KATALIN

1981 AUG 2
MAGYARORSZÁG
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
MAGYAR SAJTÓFIGYELŐ

Szabálysértés

Bűn, pri

Gyors

A kri

Tavaly Budapesten több mint 115 000 szabálysértési feljelentést tettek. A szabálysértési hatóságok minden feljelentést alaposan megvizsgálnak. 1980-ban több mint 77 000 embert büntettek meg. 15 000-en csak figyelmeztetést kaptak, 2000-nél kevesebben fegyelmit. A többi feljelentés alaptalan vagy bizonyíthatatlan volt. A kiszabott pénzbírságok összege majdnem 73 millió forint volt, lényegesen több, mint a korábbi esztendőkben. Ez részint a következetes jogalkalmazásnak köszönhető, részint pedig a büntetőjog-politika úgynevezett dekriminalizációs törekvésének, melynek szellemében két évvel ezelőtt módosították a Büntető Törvénykönyvet. Ezt követően jelent meg az 1979. évi 10. számú törvényerejű rendelet, amely kiegészítette, s részben meg is változtatta a szabálysértésekről szóló 1968. évi 1. számú törvényt.

Ha „ugrik" a jogosítvány

A szabálysértések köre jelentősen bővült. Számos bűncselekménynek, mely addig csak vétségnek számított, a törvényerejű rendelet bevezette a szabálysértési formáját is, valamint néhány korábbi bűncselekményt is szabálysértésnek minősített. Így a társadalomra kisebb mértékben veszélyes becsületsértéssel, a magánlaksértéssel, az ezer forintot meg nem haladó vagyon elleni, a vásárlókat megkárosító cselekménnyel bővült a szabálysértések köre. Egy tanácsi rendelet elrendelte a közterületen való szeszfogyasztás tilalmát is. A törvény a gyorsabb és hatékonyabb felelősségre vonás érdekében a tanácsi szakigazgatási szervek képviselőit is följogosítja a helyszíni bírság kiszabására, valamint lehetővé teszi, hogy tárgyalás mellőzésével szabjon ki a hatóság büntetést. A törvény módosítása növelte a szabálysértési hatóságok munkáját. Ezek tevékenységét a közelmúltban vizsgálta meg a Fővárosi Főügyészség.

A legnagyobb forgalmat két hatóság — a tanács és a rendőrség — bonyolítja le. Főleg a tanácsi ügyforgalom növekedett jelentősen, javarészt a szabálysértési törvény módosításának következtében. Első helyen a tulajdon elleni szabálysértés áll. Több mint tizenötezer ilyen természetű feljelentés érkezett 1980-ban a tanácsokhoz. Ugyancsak emelkedett a magánlaksértések, a becsületsértések száma, több feljelentés érkezett a közterületen való szeszfogyasztás tilalmát megszegők ellen is. Ezeknek az eljárásoknak több mint fele azonban büntetés kiszabása nélkül, megszüntetéssel fejeződött be.

A rendőrség szabálysértési előadói tavaly több veszélyes fenyegetésre, valamint a pártfogói felügyelet szabályainak megszegésére vonatkozó följelentést kaptak, mint az elmúlt években. Jelentősen csökkent a garázdák, a kitiltó határozatok ellen vétők száma. A közlekedési szabálysértések a következetes, gyakori rendőri ellenőrzések, az évente meghirdetett közlekedési hónapoknak köszönhetően csökkentek. Tavaly több mint 7000 budapestit büntettek meg ittas, 850-et jogosítvány nélküli vezetés, a közlekedés rendjének megzavarása vagy gyorshajtás miatt. A főváros területén 1980-ban 4400-an hajtottak gyorsabban a megengedett sebességnél. A közlekedés rendjének megszegőivel szemben alkalmazható legsúlyosabb büntetés a jogosítvány visszavonása — a tapasztalatok szerint a leghatásosabb szankció — minden autóst érzékenyen érint.

Ennek ellenére tavaly „csak" 1067 embernek vonták be kisebb-nagyobb időre a jogosítványát — kevesebbnek, mint 1979-ben.

A szabálysértések legtöbbje nem a társadalommal való szembefordulás. Mindössze egy-két olyan szabálysértés van, ami bizonyos fokú társadalomellenességet is kifejezésre juttat; ilyen a garázdaság, a botrányos részegség, s nem utolsósorban a közveszélyes munkakerülés. Ez utóbbira nemcsak a rendőrség, de a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészség is fokozott gondot, megkülönböztetett figyelmet fordít. Ennek a cselekménynek a súlyát emeli rendszerint az a kriminológiai közeg is, melyben a leggyakoribb a munkakerülő életmód. Elkövetői gyakran rokoni, élettársi, baráti kapcsolatban állnak büntetett előéletű, a társadalmi normákkal konokul szembeforduló emberekkel. Legtöbbjük rendezetlen családi körülmények között él, csavarog, s kereset híján a könnyű pénzszerzés reményében kisebb-nagyobb szabálysértésektől, bűntettektől sem riad vissza. A rendőrség évek óta nagy figyelmet fordít a munkakerülők felkutatására, megbüntetésére. A felelősségre vonást követően is szemmel tartják ezeket az embereket. Enyhébb esetben figyelmeztetik őket, de — ha a jogszabályi feltételek megvannak hozzá — elrendelik a rendőri felügyelet alá helyezésüket is, esetleg alkoholelvonó kezelést kezdeményeznek, illetve kitiltják őket a főváros területéről. A jogpolitikai elveknek köszönhető, hogy némileg csökkent ez a fajta szabálysértés az elmúlt években. Azért még így is tavaly 796 munkakerülőt és 31 éjszakai hölgyet jelentettek föl a rendőrségen; közülük 775-öt, illetve 23-at elzárással büntettek.

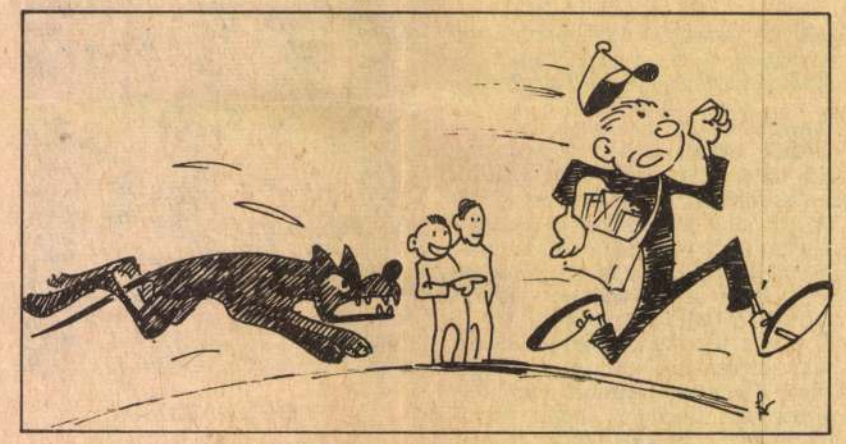

EBADTA SZABÁLYSÉRTŐK — FENYES GYÖRGY RAJZA

Tárgyalás mellőzésével is ki lehet szabni a bírságot

Figyelmeztetéstől kitiltásig

Az effajta szabálysértéssel bizonyos mértékig rokonítható — társadalmi veszélyessége ugyanis nem csekélyebb — a tankötelezettség megszegése. Joggal feltételezhető, hogy ilyesmi a fővárosban csak elvétve fordulhat elő. A számok rácáfolnak erre a vélekedésre. 694-en vétettek a tankötelezettség ellen az elmúlt esztendőben. S mint az ügyészség vizsgálatából kiderült, nem is mindig a szülők felelősek.

Dr. Szabó Pál, a fővárosi főügyészhelyettes, a szabálysértési hatóságok munkáját elemezve értékelte, hogy a különböző budapesti kerületekben egy-egy szabálysértésért átlagosan mennyi pénzbüntetést szabnak a hatóságok. Vajon miféle magánlaksértést követhetett el az a XII. kerületi lakos — milyen nyomós enyhítő körülmények szólhattak mellette —, akit száz forinttal bírságoltak meg? De ugyanígy feltehető a kérdés néhány más szabálysértés esetében is. Engedély nélküli építkezésért a VII. kerületben átlagosan tavaly 433 forint büntetést szabtak ki, míg ugyanezt a szabálysértést a XVI. kerületben 6000 forinttal sújtották. A XX. kerületben a közterületen való italozásért 327 forint jár, a szomszédban, a XIX-ben, 1484 forint. Amint az adatokból is kitűnik, a szabálysértési ítélkezés színvonala nem egyenletes, jóllehet csak a következetes és szigorú bírságolási gyakorlattól remélhető, hogy visszatartja az embereket a szabálytalankodástól.

A szabálysértési eljárás középpontja a tárgyalás, bár a jogszabály értelmében enélkül is ki lehet szabni bírságot. Ehhez azonban alaposan tisztázott tényállásra van szükség, s csak olyan esetekben célszerű „rövid úton" eljárni, amikor az ügy jellegéből adódóan mellőzhető az érdekeltek személyes részvétele.

Az egységes döntési gyakorlat kialakulását nehezítette a jogértelmezés is. A rendőrség munkájában például a garázda cselekmények minősítése okozott gondot. Az erőszak, és a közösségellenesség értelmezése, a súlyosabb bűncselekményektől való elhatárolás bizonytalanságot váltott ki. A szabálysértési eljárásokon való ügyészi részvétel, valamint az ügyészség elvi iránymutatása elősegítette az egységes joggyakorlat kialakítását.

A kiszabott pénzbírságot a megbüntetettek nagy része önként befizeti. Ilyen tekintetben a legnagyobb tekintélyük kétségkívül a rendőrségi határozatoknak van. Száz megbüntetett közül 92—93 késedelem nélkül, a határidő letelte előtt fizetett tavaly. Viszonylag kevesen vannak, akik a pénzbüntetés elzárásra való átváltoztatását is megvárják. Ez az intézkedés értelemszerűen csak azokra vonatkozik, akiknek jövedelméből a bírságot letiltani nem lehet; részint mert nem rendelkeznek rendszeres jövedelemmel, vagy mert jövedelmük egyéb pénztartozások miatt olyan mértékben van megterhelve letiltásokkal, hogy fizetésképtelenek.

A tanácsok szakigazgatási szervei által kiszabott pénzbüntetések 11 százalékát kellett elzárásra változtatni az elmúlt évben. A felszólítást — „jelentkezzék ebben és ebben a büntetésvégrehajtási intézetben" — követően a legtöbben meggondolták magukat, és sebbel-lobbal fizetett 100 közül 13—14 ember. Végül a pénzbírságok 1—2 százalékát kellett csak elzárásra változtatni.

Nem érdemes kockáztatni

„Egyébként rendes ember" — nemcsak a társadalom, de sokszor maga a jogalkalmazó hatóság is így tartja, s a szükségesnél lényegesen enyhébb ítéletet szab ki. Ezt bizonyítja, hogy főként a közlekedésben sokan inkább vállalják a szabálysértéssel járó kockázatot, mint a szabályok betartását. Csak néhány adat illusztrációnak: tavaly 2350 ember fogyasztott a közterületen szeszes italt, 2800 gyalogos ellen érkezett följelentés, 4210 személyt jelentettek föl botrányos részegség miatt, s 7000-en vétettek a személyi igazolvánnyal kapcsolatos kötelezettségek ellen. Mindezek a cselekmények több felelősségérzettel — a cselekmények súlyát pontosabban tükröző büntetésekkel — elkerülhetőek.

Évente átlagban 180 törvényességi kérelem érkezik a Fővárosi Ügyészséghez a szabálysértési hatóságok határozatai ellen. Döntő többségük alaptalan, a sérelmezett határozatok általában megfelelnek a jogszabályi előírásoknak.

A fővárosi szabálysértési hatóságok — a tanácsi szakigazgatási szervek, a rendőrség, a közlekedésrendészet, a vám- és pénzügyőrség, a bányahatóság, a kereskedelmi felügyelőség, a közegészségügyi felügyelőség, a Pénzügyminisztérium Budapesti Bevételi Igazgatósága — közelmúltban megtartott közös tanácskozásán az egységes, időszerű, a köztudatot, az állampolgári szemléletet aktívan befolyásoló, következetes és indokoltan szigorú jogalkalmazásban jelölték meg a legfontosabb teendőket. A társadalmi normákat legtöbbször csak könnyelműen megszegő szabálytalankodókat, akik a szabálysértők túlnyomó többségét alkotják, csak így lehet gondolkozásra késztetni, s visszatartani attól, hogy ismét megszegjék a társadalmi együttélés alapvető előírásait.

FAHÍDY JÓZSEF—
STÉPÁN BALÁZS

Izsó Miklós

A Búsuló juhász alkotója

1021

...Életműve gazdag hagyaték...

Virágok az Izsó-szobor talapzatán

Művészettörténészek egyetértenek abban, hogy Izsó Miklós feltett szándékához híven csakugyan nemzeti szobrászatot hozott létre, s életműve Munkácsynak, Aranynak, Petőfinek, s a XIX. század nagy klasszikusainak életművével mérhető. Izsó Miklós a mai edelényi járásban született, abban a faluban, amely ma nevét viseli s amelyet akkor, s még sokáig Disznóshorvátnak hívtak. Halálának 75. évfordulóján, 1950-ben vették fel az Izsófalva nevet. Most születésére emlékeztek. 1831. szeptember 9-én született a szobrász, aki göröngyös életutat járt végig, s csak nagynagy áldozatok árán válthatta valóra álmát, hogy a magyar nép életéből vett mozzanatok ábrázolásával kimunkálja a nemzeti szobrászat formavilágát. Kevés ideje volt rá, mindössze 44 évet élt. De ahogyan a tegnapi megemlékezésen megfogalmazták, s megfogalmazták már korábban is, amikor a hátrahagyott műveket tették „mérlegre": „az életmű mégsem torzó, mégsem tiszta lehetőség, hanem nagyszerű alkotásokkal teli gazdag hagyaték".

A szülőfalu tegnap emlékezett a nagy szülöttre, a névadóra. És emlékezni fog az elkövetkező napokban. Hiszen a megemlékezés nem szűkül le egyetlen napra. Ahogyan azt Erdélyi Zoltán, az Izsófalvi nagyközségi Pártbizottság titkára mondotta, szeretnék, ha a falu lakosai, e táj emberei még jobban megismernék azt, aki e vidék lakóinak életét, alakjait tette halhatatlanná műveivel.

Az Izsó-emlékkert körül szinte az egész község felsorakozott. A rövid megnyitót követően a kegyelet és az emlékezés virágait helyezték el mellszobrának talapzatához a debreceni Déri Múzeum, a miskolci Herman Ottó Múzeum, a nagyközségi tanács és pártbizottság, a Hazafias Népfront, a helybeli iskolák és az edelényi gimnázium képviselői. És letették egy szál virágukat a gyerekek is, az iskolások és az óvodások.

A tegnapi nap gazdag volt eseményekben. Az Izsó-napok megnyitásaként a kazincbarcikai Izsó Miklós képzőművészeti kör anyagából nyílt kiállítás, amelyet Bibliák Istvánn, izsófalvi tanácselnök ajánlott az érdeklődők figyelmébe. Itt adta át Izsóról készült mellszobrát Magyar András, a falu lakosa, aki szabad idejében — vájár — fafaragással, szobrászkodással foglalkozik. S itt érte kellemes meglepetés a nagyközség lakóit: a jubileum alkalmából a Herman Ottó Múzeum ez év végéig letétbe Izsófalvának adott egy kis méretű Izsó Miklós által készített portrét. E kedves gesztus méltán talált „jószívű" fogadtatásra, hiszen a falu szülöttének műveit, alkotásait legfeljebb nagy múzeumainkban ismerhetik meg.

Egyik legismertebb műve, a Búsuló juhász

Este került sor a megemlékező ünnepségre, amelyen Borsos Árpád, a megyei tanács művelődésügyi osztály vezetője emlékezett Izsó Miklós életútjára, művészetére. Az életút egyes mozzanatait felvillantva mondotta: Izsó Miklós, akit tulajdonképpen Ferenczy István fedezett fel, amikor a kőfaragótanoncot munkákkal bízta meg és biztatta, akkor indult, amikor a szobrászat mélyponton volt. S munkásságával nemcsak formavilágában hozott újat, szobrászatilag is valóban újat alkotott. Első, s talán mindmáig legismertebb műve, a Búsuló juhász után még egész sor művében formázta meg a szilaj pásztorokat, a fonó parasztasszonyokat, a táncoló legényeket, azokat az embereket, akiket gyerekkorából ismert, s akik mindaddig kiszorultak a szobrászművészet világából. Az ünnepi megemlékezés után a Miskolci Nemzeti Színház művészei adtak emlékműsort, feldolgozván benne a művész életét. A szeptember 20-ig tartó Izsó-napok alatt több, a szobrász életet és munkásságát bemutató előadást tartanak, vetélkedőt rendeznek, szocialista brigádok, KISZ-fiatalok és általános iskolások részvételével. Béres Ferenc közreműködésével orgonahangverseny lesz, a rendezvénysorozat zárásaként pedig emléktáblát lepleznek le a községben.

Csutorás Annamária
Fotó: Fojtán László

Magyar András készítette a gipszszobrot, amelyet a nagyközségnek ajándékozott. Az átadás pillanatában a tanácselnökkel.

Izsó Miklós

1981 SEP 10
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG
MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1031 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

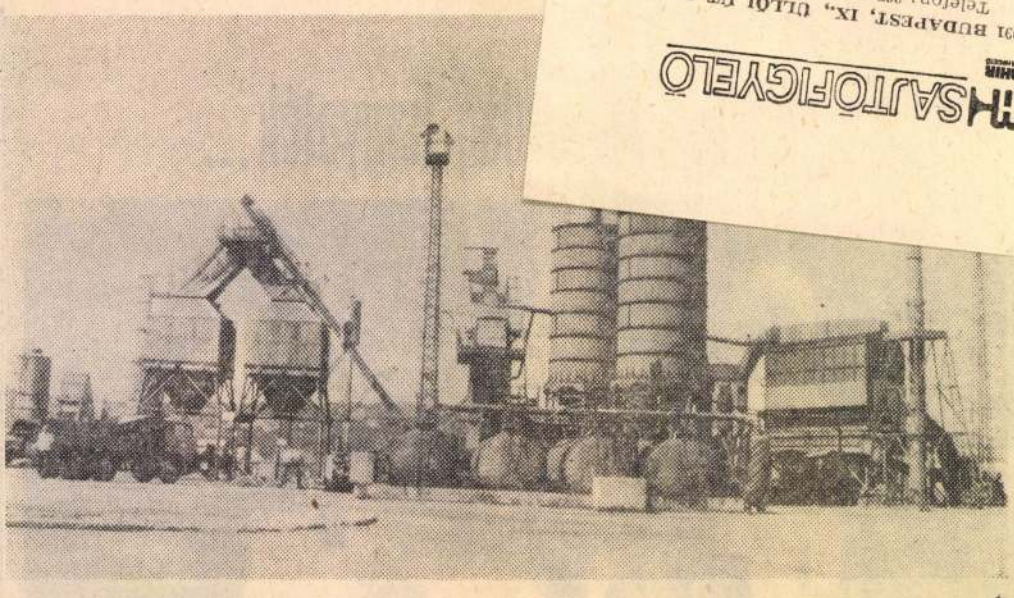

A keverőtelep távlati képe

Készül az aszfalt

A Miskolci Közúti Építő Vállalat nyékládházi aszfaltkeverő telepén naponta 700 tonna, útburkoláshoz használt, kiváló minőségű aszfaltot állítanak elő. Az aszfalt fő alkotóelemeit, a kavicsot, a zúzalékot, a bitument, a homokot a megadott technológiai előírások szerint keverik, vizsgálják a 3 műszakban üzemelő telep dolgozói. Készterméket elsősorban megyénk útjainak javításához, korszerűsítéséhez használják fel. A 8 darab, Kamasz-típusú 10 tonnás Volán-tehergépkocsi a felvételeink készítésekor a 27-es számú főút és a 3-as főút Nyékládháza—Mályi szakaszának felújításához szállította a kész aszfaltot.

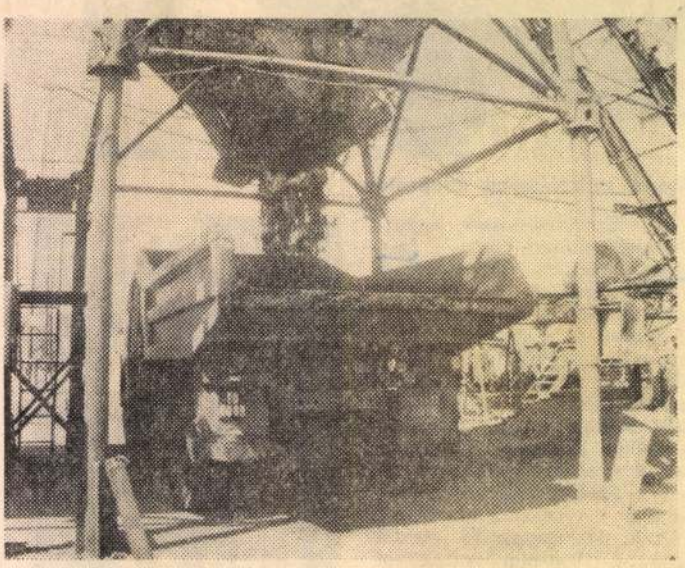

A kész aszfaltot nagy teljesítményű teherautók szállítják a felhasználás színhelyére
Kovács Mátyás felvételei

ukoricabemutató

A Gabonatermesztési Kutató Intézet szegedi nemesítőtelepén kukoricabemutatók háromnapos sorozata kezdődött. A szakmai látogatásokon a termelési rendszerek, s gazdaságok szakemberei megismerhetik az új hibrideket, azokat a kukoricaújdonságokat, amelyek az idén kaptak állami fajtaelismerést.

ltak

yereséget az alaptevékenyég jelenleg nem tudja hozni. Az elmúlt évben a jásban mi értük el a legagyobb hektáronkénti kuoricahozamot. Hatvanhárom mázsát. Ez a kultúra dén is jó termést ad. A bbiek gyengébbek. A köetkeztetés ebből adódik: laptevékenységből annyi yereséget nem tudunk felutatni, amely a fejlődéshez elég. Kis méretben, mely az állattartás színvonalát, s mennyiségét megatározza, egyik évről a mákra olyan hozamnövelést em tudunk elérni, amely zilárd nyereséget teremtee. Nagyobbhoz viszont incs pénzünk.

— De kavics van. zt is ki lehet termelni. az, nem a föld rovására. ost rendeltünk nyolcmillió rintért egy úszókotrót, ely mélységben bányászik, nem szélességben. Kevés a

Hogy vált be az új rendszer?

Kedvező tapasztalatok az ATI-nál

Mindössze négy hónap telt el azóta, hogy a Borsod megyei Autóközlekedési Tanintézetnél bevezették a saját gépkocsin való oktatást. Ennek az oktatásnak a lényege az, hogy az ATI állományában levő gépjárművezető oktató saját gépkocsiján vállal tanítást. Az eltelt négy hónap tapasztalatai meglepőek, hiszen az ilyen oktatási formában részt vevő tanulók jóval könnyebben teszik le a gépjárművezetői vizsgát, mint társaik. Hogy miért, arra vonatkozóan Horváth István, az ATI megyei igazgatója a következőket mondta:

— Az oktató, aki saját gépkocsijának fenntartásáról gondoskodik, jóval figyelmesebben végzi munkáját. A tapasztalatok szerint a gyakorlati vizsgán száz vizsgázó közül 50—60 felel meg a hagyományos gyakorlati oktatásban résztvevők közül. A saját gépkocsikon tanulóknál ez a szám lényegesen magasabb, mert itt már átlagosan nyolcvanan szerezhetnek első nekifutásra személygépkocsi-vezetői jogosítványt. Amellett, hogy a saját gépkocsin oktatók jobban odafigyelnek, mikor recseg a sebességváltó a kezdők keze alatt, igyekeznek közvetlenebb kapcsolatot is kialakítani a tanítvánnyal. A másik lényeges dolog, hogy az ebben az oktatási rendszerben vizsgázóknál a vizsga alkalmával az oktató is benn ül a gépkocsiban, ami pszichikailag is meghatározza a vizsgázó közérzetét.

Az egyre népszerűbb oktatási rendszer tovább is bővül. Jelenleg a megyében 12 saját gépkocsin oktatnak, de az év végére további hat személygépkocsin tanulhatnak ilyen formában a jogosítványra várók. Ami pedig a jövőt illeti: januártól előreláthatólag rendelet szabályozza majd a vezetni tanulók közúti forgalomban való részvételét. A rendelet szerint csak azokat a tanulókat lehet az oktatóknak kivinni a közútra, akik eredményes vizsgát tettek KRESZ-ből. A rendelet célszerűségét szükségtelen bizonygatni.

— pusztafalvi —

Őszi ügyeleti szolgálat

Szeptember 15-től a MEZŐGÉP Tröszt valamennyi vállalatánál, gyáránál és gyáregységénél ismét megkezdődik az ügyeleti szolgálat. Tavaly a MEZŐGÉP műszaki ügyeleti szolgálata több, mint ezer hibabejelentésre vonult ki, szerelői 12 300 órát dolgoztak, hogy minél

BÚSULÓ JUHÁSZ

(Izsó Miklós halálának nyolcvanadik évfordulójára.)

1.

A kis, köpcös ember felnézett:

— Hát elmész, Miklós?

— Elmegyek, István bátyám! Soha nem mosódik el a hálám, hogy mennyit tanultam itt... De most, úgy érzem, ki kell mennem a nagyvilágba...

— Igazad van! No várj!... Irást is adok, hogy nálam dolgoztál!

»Alól írt bizonyítom, hogy D. Horváth-születésű Isó Miklós 1853. Március 16-ától 1856. év Március hóig és így három egész éveken át nálam a képfaragást gyakorlotta, s mint ügyes és szorgalmas embert ajánlom a Művészet pártfogóinak kegyeibe.

Kelet Rimaszombath, 1856. Március 8.

Ferenczy István
képfaragó.«

A fiatal legény átvette az írást és megnézte. Aztán megszólalt:

— István bátyám, valamit kérdeznék. Miért írja a neve alá, hogy — képfaragó... Hiszen kigyelmed nem képfaragó, hanem — művész! Szobrászművész! Magyar földön az első, aki ezt a hivatást választotta...

A kis öregember arcán fanyar mosoly jelent meg.

— Régen, amikor olyan fiatal voltam, mint te, s épp úgy vágyakoztam a világba, büszkén vallottam magam művésznek. Akkor mindig úgy írtam alá a leveleimet: *»Ferenczy, a művész«*... De azóta, keserű tapasztalatok árán, rájöttem, hogy ennek az országnak nem kell művész... Német komédia kell itt az uraknak, nem magyar művészet...

— Pedig bennem annyi reménység él!

— Kívánom, Miklós fiam, hogy ezek a reménységek valóra váljanak. Ami nem sikerült nekem, sikerüljön neked...

2.

Izsó Miklós Pestre ment.

Huszonöt éves volt ekkor, de már kalandos élet állott mögötte. Ijesztő kis sárfészekben, a Borsod megyei Disznóshorváton kezdődött az élete. Apja garast garas mellé rakott, hogy fia a sárospataki kollégiumban tanulhasson. Itt lobbant fel a tehetsége: rajzaira, puha kőből tollkéssel faragott szobrocskáira felfigyeltek a tanárok.

A sárospataki évek hirtelen megszakadtak. Magyar földön végigzúgott a szabadság szele és a tizenhét esztendős pataki diák az első toborzásnál jelentkezett. Harcolt Kápolnánál, Tiszafürednél, Nagysallónál, Győrnél. Aztán egy nép reménységére ráborult Világos. A fiatal Izsó Miklós Pallavicini Roger gróf kurityáni uradalmába került, mint erdészsegéd. Néhány szava, reménykedő kijelentése eljutott a grófhoz.

Izsó Miklós nem várta meg, amíg a megyeházáról értejönnek a zsandárok. Amikor megindult ellene a hajtóvadászat, már a kaszai erdőben bújdosott. Hónapok múlva belopakodott Rimaszombat környékére, Tamásfalvára, ahol Jakovecz Antal, egy melegszívű kőfaragómester vette gondozásába. És amikor meglátta, hogy a legény vésője alól milyen figurák domborodnak elő, azt mondta:

— Fiam, te több vagy, mint kőfaragólegény... Benned művészi tehetség él! Beviszlek Szombatyiba, ott él egy kiváló művész, Ferenczy István... Nála tanulsz tovább!

Ferenczynél valóban rengeteget tanult. Ez a meghasonlott nagy művész olyan gonddal és szeretettel tanította, ahogyan a gyémántköszörűs a drágakövet csiszolja.

Izsó Miklós művészi álmainak beteljesedését várta Pesttől, de már az első napokban keserűen kellett tapasztalnia, igaza van Ferenczynek: itt nem kell a művész. Fellobbant benne a dac. Ha Pest nem méltányolja, megy tovább! Elindult Bécsbe, ahol Meixner János szobrászművész műtermében jutott munkához, majd felfigyelt rá Bécs másik szobrászművésze, Gasser is, aki akkoriban érdekes megbízatást kapott: Széchenyi mellszobrát kellett megmintáznia. A feladatot Izsó Miklósra bízta, aki aztán napokat töltött a komor Döblingben, az elborult elméjű Széchenyinél. A szobor rövidesen csodálatos élethűséggel elkészült! Gasser learatta a dicsőséget, — Izsó Miklósnak csak a sovány munkadíj jutott.

3.

Megint csalódás érte. Bécscsel is meghasonlott, s ment tovább — Münchenbe. A bajor városban szorgalmasan látogatta a Képzőművészeti Akadémián Wichtmann plasztikai tanár előadásait, s — minduntalan hazagondolt. Sokszor lehunyta a szemét, s magyar tájakat, magyar embereket látott maga előtt. Az egyik ládából előszedte még egy Pesten megkezdett szoborvázlatát. Egy juhász alakja formálódott ki vésője alól. Két évig dolgozott rajta és — harmincadik születésnapjára fejezte be.

Elkészült a mű — a Búsuló juhász.

A szobrot hazaküldte. Kiállították, s úgy ünnepelték, mint a márványtechnika igazi mesterét. Kritikusai megírták, hogy műve *»a népi életet tükrözi egyéni élmény és nem akadémikus szabályok alapján«*.

Alkotásaiban a népélet vonzotta. Egész sereg kis agyagmintázat maradt utána: zenélő cigányok, kortesek, parasztlányok és legények, házaló zsidók, fonóházi jelenet. Mindegyikből a nép ismerete és szeretete sugárzik. Magyar szobrászművészek között az első volt, aki népi elemeket mintázott meg és örök vesztesége szobrászművészetünknek, hogy ezeket a kisplasztikai alkotásait nem öntötte ércbe.

4.

A Búsuló juhász sikerére hazajött és az Újvilág utcában szerény műtermet bérelt, abban a reménységben, hogy most majd felfigyelnek rá. De csak szoborképmásokig jutott el. Megcsinálta a legjobb Arany szoborportrét, megmintázta Egressy Gábort, Zrínyi Ilonát, Megyery Károlyt, Lisznyai Kálmánt és az örök tréfacsinálóról Bernáth Gazsit, aki szoborképmása láttára így kiáltott fel:

— Olyan élethű ez a szobor, hogyha szólnak hozzá, hát — visszafelel...

Amikor hazajött, ösztöndíjért is folyamodott a helytartótanácshoz, hogy tanulmányát folytathassa. Kérvénye azonban visszajött, rajta az elutasítás rideg szava: nem! (Ugyanekkor egy másik ilyen kérvényt is elutasítottak. Ez egy fiatal festő kérvénye volt — bizonyos Munkácsy Mihályé.)

Amikor pályázatot hirdettek Széchenyi emlékművére, megpályázta. Ki ismerné jobban Széchenyit, mint ő! Meg is nyerte az első díjat. Aztán jött a keserű csalódás: a kivitellel nem őt, hanem a Rómában élő Engel Józsefet bízták meg.

Csalódottan elvonult Debrecenbe, hogy megalkossa Csokonai szobrát. Sok rokonvonás volt benne Csokonaival, akinek alakjához Ódry Lehel, a híres operaénekes állt modellt.

A szobor remekbe sikerült, a Búsuló juhász mellett Izsó legjobb műve. Izsó a szobor készítésére alaposan ráfizetett: hatszáz forint adósságot csinált, s ráadásul elnyomorodott, mert amikor a rossz alapozás miatt a már csaknem kész munka megingott és lezuhanni készült, a roppant terhet emberfeletti erővel, csaknem háromnegyedórahosszat tartotta a derekával. Ennyi időbe telt, míg végre segítség érkezett.

5.

Nemcsak művészi csalódásai voltak, az élet is sújtotta. Kisfia hároméves korában meghalt, s ekkor a munkában akart feledést keresni. Az ország — Reményi Ede hegedűművész kezdeményezésére — Petőfinek készült szobrot állítani és a választás Izsóra esett. Végre igazi, nagyszerű, művészhez méltó feladat!

— Ennek a szobornak harsogni kell, nem dorombolni! — mondotta és lázas igyekezettel készítette a terveket. De csak a tervek készítéséig jutott el, a szobor megalkotása már más szobrászművész, Huszár Adolf nevéhez fűződik.

Izsó Miklós 1874 telén Németországba utazott. Rideg, kegyetlen tél volt. A vonat Drezda és Bodenbach között elakadt, az utasok leszálltak, hogy a hótorlaszokat szétlapátolják. A magyar művész is ott dolgozott, aztán áthevülten ült vissza a fülkébe, ahol vele szemben egy rosszul öltözött, szegény nő didergett. Habozás nélkül odaadta útipokrócát és ráborította a télikabátját is.

Magas lázzal érkezett haza. Tüdőgyulladás. Hónapokig feküdt, s aztán a betegség új hulláma csapott le rá. Ezzel már nem tudott megbirkózni: 1875. május 29-én meghalt.

Akik ott voltak a halottaságyánál feljegyezték: a halál úgy lepte meg, hogy szeme valami különös, vágyakozó tekintettel a messzeségbe, a végtelenbe révedt.

Mint a Búsuló juhászé...

Pánczél Lajos

magyar Nemzet
1955. V. 29.

Kiadják Izsó Miklós ismeretlen leveleit

Soós Gyula, a Szépművészeti Múzeum dolgozója az elmúlt hónapokban nagy szobrászunknak, Izsó Miklósnak több, eddig ismeretlen levelét kutatta fel. Januárban sajtó alá rendezi Izsó leveleit és más kéziratait.

magyar Nemzet
1955. – XII. 28.

IZSÓ Miklós

IZSÓ MIKLÓS SZÜLETÉSI BEJEGYZÉSE

Izsófalvai Református Egyház. 1745-1845 közötti anykönyv, 121. oldal. Illyés János ref. lelkész eredeti bejegyzése. (Az anyakönyv Izsófalván, az egyház iratai között található.)

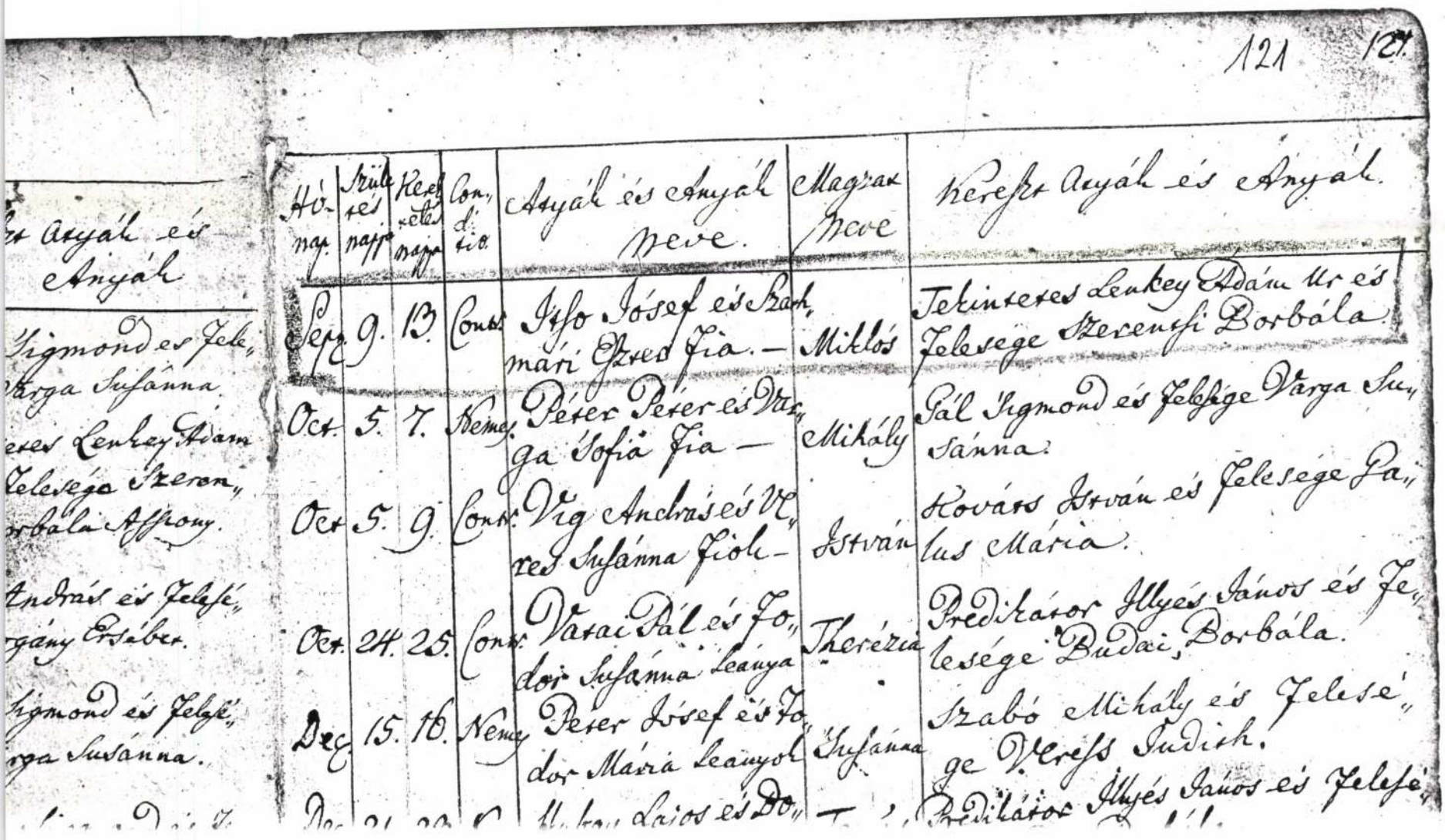

Hó-nap.	Születés napja	Keresztelés napja	Condi-tio	Atyák és Anyák Neve	Magzat Neve	Keresztt Atyák és Anyák
Sept.	9.	13.	Contr.	Itso József és Szathmári Eszter Fia. —	Miklós	Tekintetes Lenkey Adám Ur és Felesége Szerentsi Borbála.
Oct.	5.	7.	Nemes	Péter Péter és Varga Sofia Fia —	Mihály	Gál Sigmond és Felesége Varga Susánna.
Oct.	5.	9.	Contr.	Vig András és Veres Susánna Fiok —	István	Kováts István és Felesége Galus Mária.
Oct.	24.	25.	Contr.	Vatai Pál és Fodor Susánna Leánya	Therézia	Predikátor Illyés János és Felesége Budai Borbála.
Dec.	15.	16.	Nemes	Péter József és Fodor Mária Leányok	Susánna	Szabó Mihály és Felesége Veress Judith.
Dec.	21.	23.	[illegible]	[illegible] Lajos és Do-	[illegible]	Predikátor Illyés János és Felesé- [illegible]

IZSÓ MIKLÓS

Izsó Miklós centenáriumára

Ma 150 esztendeje, 1831. szeptember 9-én született Izsó Miklós, a magyar szobrászművészet első európai rangú mestere. Pályafutása szorosan összefonódott nemzetünk történelmével, a 19. század haladó társadalmi és politikai mozgalmaival; mint a reformeszmék és a szabadságharc neveltje, tetteivel, tehetségével ugyanúgy a nép felemelkedését és az ország függetlenségét kívánta szolgálni, mint nagy írókortársai, Vörösmarty, Petőfi és Arany.

Képességeit Ferenczy István, a reformkor nagy tehetségű szobrásza fedezte fel, akinek rimaszombati műhelyében, mint kőfaragó legény dolgozott. Az ő ajánlására küldték ki a hazafias szellemű pesti műbarátok előbb Bécsbe, majd Münchenbe, hogy az ottani akadémiákon pallérozza tudását. A müncheni akadémián faragta meg 1860-ban első nagy sikerű szobrát, a „Búsuló juhász"-t, amelynek népéletből vett témája és realisztikus előadásmódja legalább olyan feltűnést keltett a klasszicista beidegzésű korabeli művészetben, mint Petőfi népdalai az irodalomban. A botjára támaszkodó pásztor alakjában Izsónak sikerült megéreztetnie az önkényuralom éveinek melankolikus közszellemét, romantikus szabadságvágyát, s így a kompozíció szűkebb tárgyán túlmutató, szimbolikus jelentést kapott a közönség tudatában.

A siker hírére a mester hazaköltözött, s műtermet nyitott a Rókus-kórház szomszédságában. A telkesedés azonban csakhamar lelohadt körülötte, s csak a legnagyobb erőfeszítésekkel tudott megélni. Már-már a kivándorlás gondolata foglalkoztatta, amikor végre Eötvös József munkához juttatta a készülő Akadémia palotájánál. Utóbb, a kiegyezés után, sorsa valamivel jobbra fordult: ő lett az 1871-ben megnyitott Mintarajziskola szobrásztanára, s néhány köztéri elképzelése is megvalósításra került. Ragyogó tehetsége igazán méltó feladatot azonban nem kapott; java munkái mint tervek és vázlatok maradtak fenn.

Hagyatékának legeredetibb részét kis zsánerszobrai képezik, melyekben gyermekkora ismerős alakjait, a magyar falu jellegzetes figuráit mintázta meg — szinte csak a maga kedvére. Bennük — különösen a „Táncoló parasztok" sorozatban — messze túljut a „Búsuló juhász" etnografikus szemléletén, s általános plasztikai problémákat old meg a nemzeti karakter megjelenítését keresve. Ötlet, humor, frisseség jellemzi ezeket a kis figurákat, a kontraposzt (elmozdulás) elvének olyan újrafogalmazása, amely már az impresszionizmus forradalmát előlegezi meg.

Képünkön a Táncoló parasztok sorozat hatodik variánsa, a Nemzeti Galéria anyagából

A művészet nemzeti jellegének szobrászi rögzítése kap meg Debrecenben felállított Csokonai-szobrán is, ahol a nagy poéta alakjában a magyar költő tipikus vonásait, hivatástudatát igyekezett megörökíteni. Halála akadályozta meg a világszabadság gondolatát felvető Petőfi-emlékművének előkészítésében, amely befejezője, Huszár Adolf kezén, sajnos, akadémikus karaktert kapott.

Izsó életműve torzó ugyan, de olyan torzó, amelynek jelentősége felbecsülhetetlen művészetünk történetében. A népből indulva, a népit megtartva teremtett korszerű szobrászatot, s ezzel kiindulópontja lett minden olyan törekvésnek, amely a szűkebb haza és sors vállalását az egyetemes igényű művészi szólás feltételének tartja.

T. A.

Nápszava 1981 szept. 9.

Izsó Miklós

előadásokat hallgathatnak és szeptember 14-én délután *társadalombiztosítási és egészségügyi felvilágosítást* kaphatnak a helyszínen (VI., Dózsa Gy. út 84/a.). A kiállítást a Szakszervezetek Budapesti Tanácsa a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatósággal és a HVDSZ-szel közösen rendezi.

teszöl az ökös BKV? — csattan fel az anyai hang.

— Igen, asszonyom — felel rendületlen nyugalommal az idős férfi. — És úgy is mondhattam volna, hogy a járműveken tilos a fagylaltozás. De mondom: meg tudom várni, amíg megeszi a gyerek.

— Szemetek — szisszegi az asszony, de jól hallhatóan nekik, kisfiam, hogy a fagylalttal együtt utazunk. S ha csöpög, hát nekünk csöpög, nem nekik, igaz?

A félig telt tölcsér eltűnik a szatyorban, a motor felberreg, indulunk.

— Bezzeg a részegeket nem szállítják le a buszról, csak az én gyerekem van az útjukban! — perel az asszony tovább.

bepókhálósodott agyú, vén tyúktól. Ők csak értenek hozzá, a pókhálós agyú vénlányok, igaz-e?

S boldogan összenéznek. A kisfiú üdvözülten vigyorog. Ez van az arcán: „milyen klassz csaj az én anyám".

De mi lesz később? Később mi lesz?

Rab Nóra

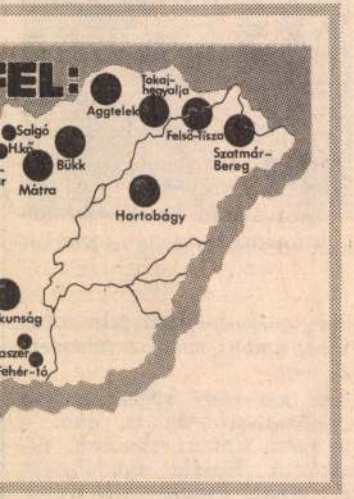

s szélén

ered az égetően hideg vizű, ősbükköktől árnyékolt *Hörmann-forrás*. A várost ölelő fenyvesek a „szubalpin" klí-

köznapjainak monumentalitását sűrítették a gazdák. Olyan érték, amelynek — ezt egy nyugati vendégünk mondta —, ha nyugaton lenne, *külön múzeumot építenének*...

Megközelítése vonaton a Szombathely—Kőszeg szárnyvonalon lehetséges (18 kilométer, 35 perc), az autóbuszok itt is mindenhová rendszeresen eljutnak, s az utak jók.

A város a *Jurisich-vár* köré kristályosodott. Keményen, csodálatosan tiszta alakzatokban, mintha nem is építőmesterek tervei alapján alakult volna ki az egész, hanem úgy, mint a cseppkövek. Ezen kívül — ezt hamarosan tapasztalhatjuk, ha ideérünk — *vendégszerető városba érkeztünk.* Egy kivételes épségben megmaradt ékszerdobozba, melyet magunkba lehet áramoltatni — *s amelyre nagyon kell vigyázni.*

Az emberek errefelé még fogékonyak egymás dolgai és a természetes környezet

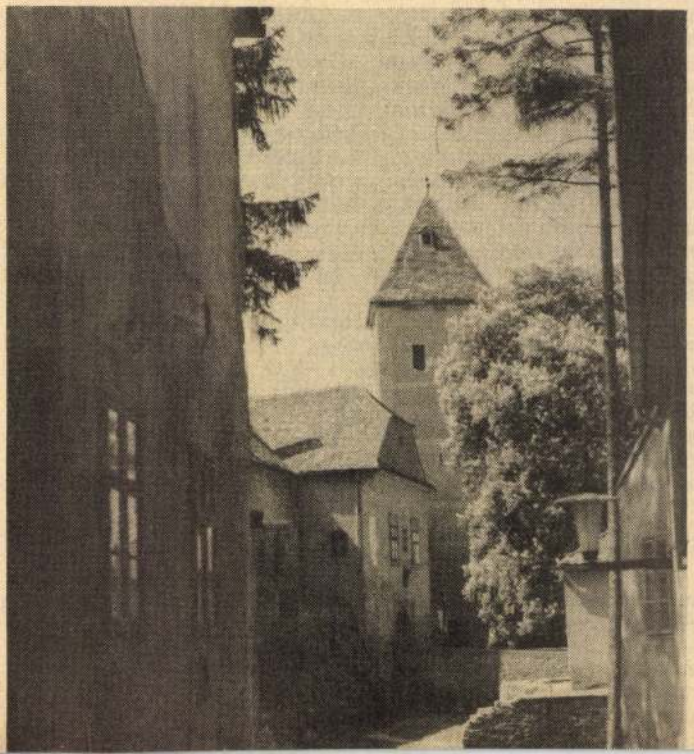

Izsó Miklós (szobrász)

Izsó Miklós emlékezete

Ma 100 esztendeje, hogy 1875. május 29-én meghalt *Izsó Miklós*, a magyar képfaragás első európai rangú mestere. Bár 44 évet élt mindössze, olyan életművet hagyott hátra, amely Munkácsynak, Aranynak, Petőfinek, a XIX. század nagy klaszszikusainak sorába emelte őt.

Izsó pályafutása szorosan összefonódott nemzetünk történelmével, a kor haladó társadalmi és politikai mozgalmaival. Mint a reformeszmék és a szabadságharc neveltje, tetteivel, tehetségével az ország függetlenségét kívánta előmozdítani. Szülei révén, akik a Borsod megyei Disznóshorvátiban földműveskedtek, jól ismerte a nép elmaradottságát, s tapasztalatai arra serkentették, hogy mindenekelőtt a nemzet kulturális felemelkedésén munkálkodjék.

A művészettel Ferenczy István kőfaragólegényeként ismerkedett meg Rimaszombatban, ahol Világos után meghúzta magát. A visszavonultságban élő idős mester, akinek nagyratörő tervei a hazai társadalom közömbössége folytán rendre megfenekleltek, felismerte Izsó szobrászi készségeit, s ajánlólevelet adott neki pesti barátaihoz. Az ő támogatásukkal került ki a fiatal művész 1857-ben Bécsbe, majd utazott Münchenbe, ahol 1861-ig tanult.

Itt, az akadémián készített első nagy sikerű szobrát, a *Búsuló juhászt*, amely mind tartalmában, mind formájában új hangot ütött meg a magyar szobrászatban. A népéletből vett téma s a realisztikus előadásmód szöges ellentétben állt az uralkodó klasszicista felfogással, s megnyitotta az utat a nemzeti szellemű romantika képzőművészeti elterjedése előtt. A botjára támaszkodó pásztor alakjában Izsónak sikerült megéreztetnie a szabadságharc utáni idők melankolikus közszellemét, s így a kompozíció a szűkebb tárgyán túlmutató, *szimbolikus* jelentést kapott a hazai közönség tudatában.

A siker hírére a mester hazaköltözött, s műtermet nyitott a Rókus-kórház mellett. A lelkesedés azonban csakhamar lelohadt körülötte, s csak a legnagyobb erőfeszítésekkel tudott megélni. Mármár a kivándorlás gondolata foglalkoztatta, amikor végre Eötvös támogatásával megbízást kapott az épülő Akadémia néhány szobordíszítésének kivitelezésére. Utóbb, a kiegyezés után sorsa valamivel jobbra fordult, ő lett az 1871-ben megnyitott Mintarajziskola szobrásztanára, s néhány köztéri elképzelése is megvalósításra került. Ragyogóan kibomló tehetsége igazán méltó feladatot azonban nem kapott, java munkái mint tervek és vázlatok maradtak fenn.

Művészi képzeletét három gondolatkör foglalkoztatta leginkább: a portré, a köztéri emlékmű és a magyar népéletből vett zsánerjelenet. Főként az utóbbi kettőben alkotott jelentőset, de portréi között is van — gondolunk itt *Almási Balogh Pál* vagy *Ghiczy Kálmán* arcmására — néhány számottevő munka. Ezekben hatalmas erővel markol bele a jellem bonyolultságába, s formai szempontból is nagyvonalúságra, a plasztikai értékek markáns összefoglalására törekszik.

A legeredetibbek kis zsánerszobrai, amelyekben gyermekkora ismerős alakjait, a magyar falu jellegzetes figuráit mintázta meg, szinte csak a maga kedvére. Bennük, különösen a *Táncoló parasztok*-sorozatban, messze túljut a Búsuló juhász etnografikus szemléletén, s *általános plasztikai problémákat old meg, a nemzeti karakter megjelenítését keresve.* Ötlet, humor, frisseség jellemzi ezeket a kis figurákat, a kontraposzt (elmozdulás) klasszikus elvének olyan újrafogalmazása, amely már az impresszionizmus sajátja.

A művészet nemzeti jellegének szobrászi rögzítése kap meg Debrecenben felállított *Csokonai*-szobrán is, ahol a nagy poéta alakjában a magyar költő tipikus vonásait, hivatástudatát igyekszik megörökíteni. Csokonaija mint *„a magyar élet tespedő nyugalmát feldúló varázsló"* lép elénk Halála akadályozta meg a világszabadság gondolatát felvető *Petőfi*-emlékművének elkészítésében, amely befejezője, Huszár Adolf kezén, sajnos, akadémikus karaktert kapott.

Izsó életműve torzó ugyan, de olyan torzó, amelynek jelentősége felbecsülhetetlen művészetünk történetében. A népből indulva, a népit megtartva teremtett európai igényű szobrászatot, s ezzel kiindulópontja lett minden olyan törekvésnek, amely a nemzeti jelleg megvallását, a szűkebb haza és sors vállalását az általánosabb igényű művészi szólás feltételének tartja.

Tasnádi Attila

a taljánokéval, a mi dűlőfélben levő tornyunk nem *műemlék*, hanem vadonatúj *ipari műtárgy*. A 43. számú Állami Építőipari Vállalat 3-as számú házgyárában a Dunából kikotort és szállítószalagon érkező sóder lerakásában teljesített szolgálatot, amíg csak szerkezetének csomópontjai — az idén februárban — fenyegetően meg nem roppantak.

Pethő István, a házgyár vezetője:

— Naponta tizenöt lakás paneljeit készítjük el, ehhez 650 köbméter sóder kell. Mióta a szállítóberendezést nem használhatjuk, teherjárművekkel fuvarozzuk a kavicsot. Ami hozzávetőleges számítás szerint 2400 forinttal drágítja az épülő lakásokat, s évi viszonylatban *tízmilliós többletköltséget okoz*. (Mindezt valakinek persze meg kell fizetnie.) Ráadásul a lakosságot is molesztáljuk, hiszen forgalmi és kapacitásnehézségek miatt *éjszaka szállítunk*.

ten tárolják, ahol a sóderhegy egy szakszervezeti üdülő vendégeinek és a hétvégi kirándulóknak lehetséges *fürdőhelyét* vette el. A megoldás? Mielőbb „visszaegyenesíteni a ferde tornyot", azaz újra üzembe helyezni a szállítópályát.

Kanta Béla, a tornyot kivitelező 31-es számú ÁÉV műszaki igazgatóhelyettese:

— Kaptunk egy levelet a 43-as vállalat vezérigazgatójától, hogy javítsuk ki a rejtett kivitelezési hibát. Nos, egyrészt fél évvel lejárt a garanciális idő, másrészt a *tervező előírásait* betartottuk, nem tartjuk magunkat hibásnak, valószínű, hogy *a nem megfelelő üzemelés* okozta a bajt. Mi az üggyel nem foglalkozunk tovább.

Komlósi István, a tervező vállalat (IPARTERV) statikus főmérnöke:

— Kivizsgáltuk a témát, találtunk *kivitelezési hibát*, de lehet, hogy egyéb kedvezőtlen körülmények is közrejátszottmást. A kijavításhoz szükséges műszaki terveket megadtuk, álláspontunk szerint *félre kellene tenni a vállalati presztízsszempontokat*, és mielőbb hozzálátni a javításhoz.

Igen, de kinek? *Kercsmár Györgytől*, a 43. számú ÁÉV vezérigazgatóhelyettesétől érdeklődtünk, igaz-e, hogy toronyügyben *perre* kerül a sor az érintett építővállalatok között?

— Szeretnénk, ha nem fajulna el ennyire a vita, és az építőiparon belül rendezni tudnánk — válaszolta.

Ami bizony nagyon kívánatos. A jogi viták helyett ideje lenne hozzáfogni a javítási munkához. Hiszen a nyár végi, őszi szállítási csúcsidőben előreláthatóan más célra kellenek majd a kavicsszállító járművek. Úgy véljük, ha más nem, az *építésügyi tárca* tudna tenni azért, hogy egymásra mutogatás helyett végre onnan oda nyomják a tódert, ahová eredetileg rendeltetett.

(vajda)

Izsó Miklós

1981. IX. 1. 4.25 Kossuth - Vné

1021
I.

Jó reggelt!

- A Hónap műtárgya sorozatban a Magyar Nemzeti Galériában Izsó Miklós szobrászművész születésének 150. évfordulóján a mester Fonóházi jelenet című szobrát állitották ki. A szobor egy játékos népi jelenetet ábrázol, a fonólány leejtette orsóját, egy legény felkapja, és a fonóházi szokások szerint váltságdijul egy csókot kér. Az Iparművészeti Múzeumban egy különleges úgynevezett öl-ú töztetett Mária szobrot mutatnak be a Hónap műtárgyaként. A most először látható szobor születését az 1760-as évekre teszik a kutatók. A ruha dús hímzése és az egyéb egyházi texiliáknál is alkalmazott motivumok alapján. Az iden értékes és ritka szobor ötvenes években egy régiség kereskedőtől került a múzeumhoz.

Izsó Miklós

1981. IX. 8. 21.10 Televizio - Vné

1021

Stúdió '81

- Százötven éve született kiváló szobrász művészünk, Izsó Miklós. Az évforduló alkalmából országszerte emlék műsorokat rendeznek. Holnap a művész szülőfalujában Izsófalván éppen a születésnapján kezdődik az az ünnepség sorozat, amelyik szeptember 19-éig tart. Nézzenek meg most egy részletet a képzőművészeti osztály egyik filmjéből, amelyet Szabó Fruzsina és Kovács Béla készitett Izsó Miklós szobariról.

/Zene/

nappali felmelegedés nyugaton alig változik. Keleten kissé csökken.

1021

Hírek

1965. május 29, szombat

A Nap kelte 3.53, nyugta 19.30 órakor.
A Hold kelte 3.06, nyugta 17.52 órakor.
Névnap: Magdolna.

IZSÓ MIKLÓS

90 éve, 1875. május 29-én halt meg 44 éves korában Izsó Miklós, a múlt század nagy tehetségű, romantikus felfogású szobrásza. Az iskola padját a kőfaragással cserélte fel. 1848-ban honvédnek jelentkezett, és többször sebesülve, hősiesen végigküzdötte a harcokat. Katonai pályáját tisztként fejezte be. Hosszas bujdosásra kényszerült, majd visszatért a véső mellé. Rimaszombaton Ferenczy István mellett tanult, mestere elhunyta után Pestre költözött. Megbízatások híján újból kőfaragó műhelybe állt sírköveket, épületdíszeket faragni. Később külföldön fejlesztette tudását és ott is faragta márványba hírnevét egyszeribe megalapozó szobrát, a Búsuló juhászt. Zsenialitását legteljesebben a lendületes mozgáskészséget árasztó, kisméretű népies figurái fejezték ki. Egyetlen befejezett emlékszobra a debreceni Csokonai-szobor. Nagy megbízásai, a pesti Petőfi-szobor és a szegedi Dugonics-szobor befejezésében korán bekövetkezett halála megakadályozta.

rint Budapesten, az Igazga
tóság Nádor utcai
ban megtartott
son, a 22. játékhét
kező nyerőszámo
ki:

9, 13, 55,

A folyó évi máj
a Sportfogadási
Igazgatóság székhá
tartandó rendes ha
nos sorsoláson a 2
szelvényei vesznek

1965 MAJ 29

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

Magyar Hirdető
SAJTÓVÁLLALAT
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Miskolci Nemzeti Színház

29. szombat: Petőfi ifj. bérlet **A Noszty fiú esete Tóth Marival** (du. 3), Madách-bérlet **A Noszty fiú esete Tóth Marival** (fél 8).

30. vasárnap: bérletszünet **A Noszty fiú esete Tóth Marival** (du. 3). Déryné-bérlet **Mágnás Miska** (fél 8).

31. hétfő: nincs előadás.

Június 1. kedd: Molière-bérlet **Mágnás Miska** (este 7).

2. szerda: Csehov-bérlet **Mágnás Miska** (este 7.)

3. csütörtök: Pethes-bérlet **Mágnás Miska** (este 7).

4. péntek: Blaha-bérlet **Mágnás Miska** (este 7).

5. szombat: Egressy-bérlet **Mágnás Miska** (fél 8).

A Magyar Rádió és Televízió miskolci stúdiójának műsora

(a 188 méteres hullámhosszon 18—19 óráig)

Hétvégi krónika.

részletes műsor a következő:

ASZTALITENISZ

Az NB II-es bajnokság utol
só tavaszi fordulójának mér
kőzései: Férfiak: Ganz-MÁ
VAG — Diósgyőri VTK, OS
— Ózdi Kohász, Ózdi Sparta
cus — Lakkfesték, Debrecer
VM — Miskolci EMTE. Nők
3. sz. AKÖV-Előre — Szolnc
ki MÁV.

ATLÉTIKA

Két napon át NB I-es a
létikai csapatbajnokság szí
helye lesz a diósgyőri stadio
Szombaton délután háromne
gyed 4-kor, vasárnap délutá
fél 3-kor kezdődnek a küz
delmek, amelyen a Bp. Hor
véd férfi és női, Hajdú férf
Szolnok női, Borsod férfi é
női csapatai vesznek részt.

A megyei csapatbajnoksá
got az MVSC-pályán, Saj
szentpéteren és Ózdon bony

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG
Békéscsaba

1970 MÁJ 29

1021

Évforduló

Kilencvenöt évvel ezelőtt, 1875. május 29-én halt meg — fiatalon, 44 éves korában — a XIX. századi magyar szobrászat legjelentősebb alakja, Izsó Miklós.

Bécsben J. Meixner, majd H. Gasser szobrászok műhelyében tanul.. 1859-ben a müncheni akadémia hallgatója, itt mintázza meg 1862-ben Pesten hatalmas sikerrel kiállított Búsuló juhász című, máig is legismertebb zsánerszobrát.

Münchenből hazatérve Pesten dolgozik, főként portrékat mintáz. (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András.)

Műveiből különösen kis táncoló figurái emelkednek ki: ezek teszik a magyar művészet egyik nagy alakjává.

Szombaton.

A Békéscsabai VTSK jubileumi közgyűlése

A Békéscsabai VTSK elnöksége a sportkör fennállásának 25. évfordulója alkalmából, holnap, május 30-án, szombaton, 10 órakor a városi tanács vb nagytermében jubileumi közgyűlést tart.

Az ünnepi megnyitó után emlékeznek meg a sportegyesület negyedszázados munkájáról, az elért eredményekről, majd sor kerül a kitüntetések és tárgyjutalmak átadására.

Az ünnepi közgyűlés után a sportegyesület elnöksége fogadást ad.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP
Szeged

1970 MÁJ 29

MA

1970. MÁJUS 29., PÉNTEK
Magdolna napja

A Nap kel 3 óra 53 perckor, és nyugszik 19 óra 30 perckor. A Hold kel 0 óra 57 perckor, és nyugszik 13 óra 11 perckor.

KILENCVENÖT ÉVE.

1875. május 29-én halt meg — fiatalon, 41 évvel korábban — a XIX. századi szobrászat legjelentősebb alakja, Izsó Miklós.

Sárospatakon gimnáziumi éve utan még gyermekfejjel részt vesz a szabadságharcban, Győrött meg is sebesül. A szabadságharc leverése után egy ideig bujdosik, majd 1851-ben Rimaszombatra kerül, kőfaragó segédként. Itt ismeri meg Ferenczy Istvánt, aki szakmai tanácsokkal segíti a szobrászat iránt érdeklődő fiatalembert. 1856-ban Ferenczy ajánlólevelével Pestre költözik, itt kezdetben ugyancsak kőfaragóként dolgozik. A következő évben fiatal értelmiségiek támogatásával Bécsbe kerül J. Meixner, majd H. Gasser szobrászok műhelyében tanul. 1859-ben a müncheni Akacémia hallgatója, itt min-

tézza meg 1862-ben Pesten hatalmas sikerrel kiállított Búsuló juhász cimü, máig is legismertebb zsánerszobrát.

Münchenből hazatérve Pesten dolgozik, főként portrékat mintáz. (Arany János, Egressy Béni, Megyeri Károly, Fáy András). Müveiből különösen kis táncoló figurái emelkednek ki; ezek teszik a magyar muveszet egyik nagy alakjává. csonka életmüve mellett is a XIX. századi szobrászat történetének nevezetes és jellegzetes egyénisége.

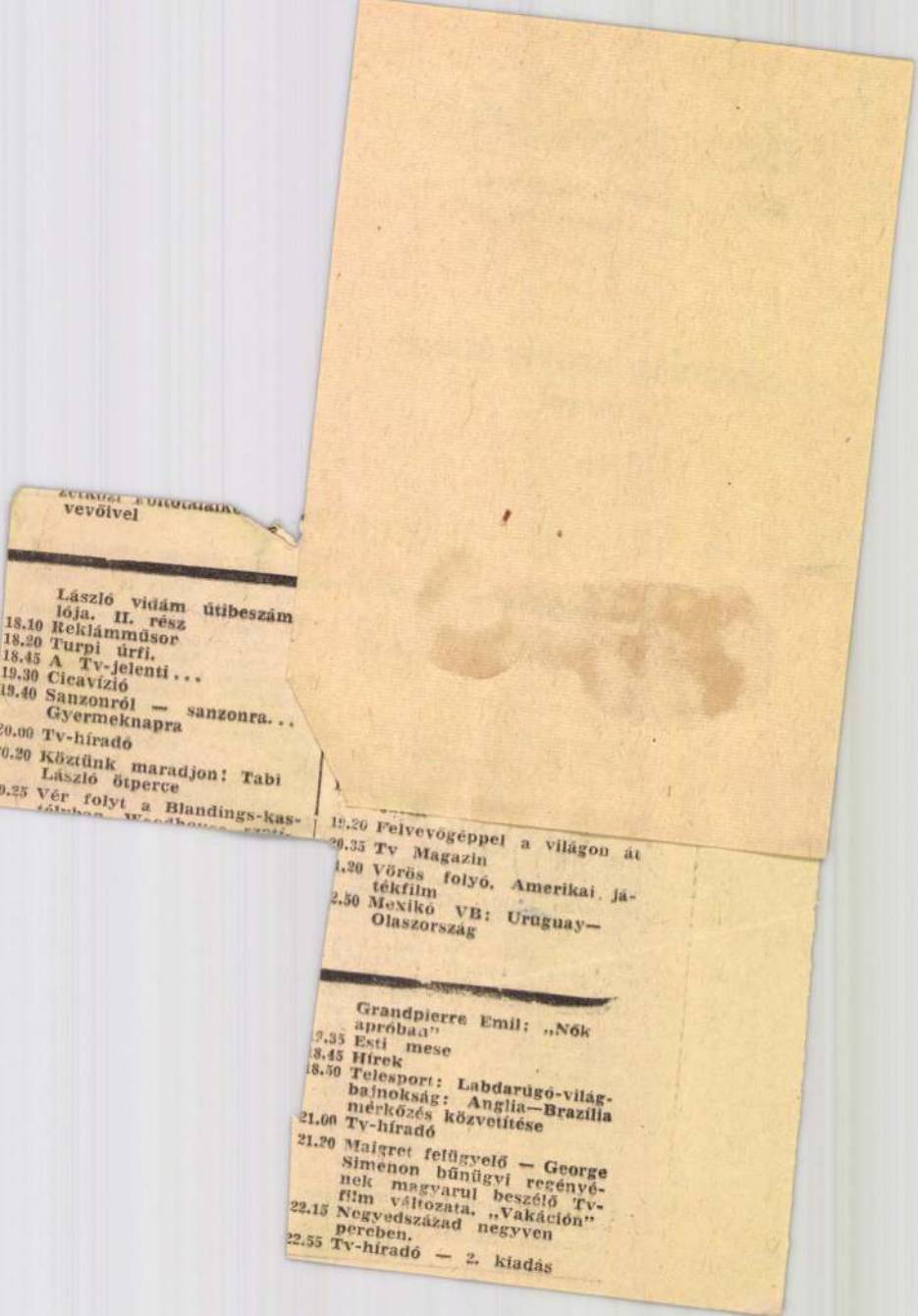

vevőivel

László vidám útibeszám
lója. II. rész
18.10 Reklámműsor
18.20 Turpi úrfi.
18.45 A Tv-jelenti ...
19.30 Cicavízió
19.40 Sanzonról — sanzonra...
Gyermeknapra
20.00 Tv-híradó
20.20 Köztünk maradjon: Tabi
László ötperce
20.25 Vér folyt a Blandings-kas-

19.20 Felvevőgéppel a világon át
20.35 Tv Magazin
21.20 Vörös folyó. Amerikai já-
tékfilm
22.50 Mexikó VB: Uruguay—
Olaszország

Grandpierre Emil: „Nők
apróbaa"
17.35 Esti mese
17.45 Hírek
17.50 Telesport: Labdarúgó-világ-
bajnokság: Anglia—Brazília
mérkőzés közvetítése
21.00 Tv-híradó
21.20 Maigret felügyelő — George
Simenon bűnügyi regényé-
nek magyarul beszélő Tv-
film változata. „Vakáción"
22.15 Negyedszázad negyven
percben.
22.55 Tv-híradó — 2. kiadás

Izsó Miklós

Barna Tibor: 1021

Goethe, Schiller, Csokonai

Elmondom most, hogyan találkozott Weimarban a nagytudományú Goethe, a romantikus Schiller és a garabonciás Csokonai Vitéz Mihály. Anno: 1966.

Kedves német barátaim a német szellemi, művészeti élet hajdani fellegvárában, Weimarban kalauzoltak. Azt kérdezték akkor: hová látogassunk előbb: Goethe, vagy Schiller lakóházába?

Megvallom, nekem kedvesebb ismerősöm Schiller, — lehet, mert Petőfi Goethéről vallott nézete kövült belém —, s azt indítványoztam, Schiller lakhelyét, múzeumát járjuk be elsőnek, ő közelebb áll hozzám.

Kissé furcsálották ezt az igényt, de eleget tettek kívánságomnak, s életre ható emlékem marad, hogy láthattam a Bandita, a Tell Vilmos és az Ármány és szerelem eredeti kéziratait. Hogy hallgattam megrendítő történetét Schiller halálának, ami szerint Goethe, a jóbarát betegágyában tudakolta a költőtárs hogylétét, s a tragikus eseményről csak utólag kapott hírt. Felírtam jegyzetembe, hogy Goethe, a költő és államférfiú a weimari tartomány hercegéhez fordult: a nyomorúságosan élt költő ott kapjon helyet a hercegi sírboltban.

Csakhogy akkorra már — állítólag — a lelkes diákok magukkal vitték Schiller testét s most, ahol Goethe és Schiller földi maradványai előtt tisztelgünk, bizonytalan, vajon valóban a nagy romantikus poétát őrzi-e a kőszarkofág.

Na, mondom, enyhén furcsálottak barátaim, hogy Schiller otthonába vágyódom mindenek előtt, kiéreztem: az ő nemzeti költőjük mindenek előtt a másik, a valóban hatalmas Goethe, de vendégjogon ezt a szubjektivitást megengedhettem magamnak.

Nem értettem egyetlen szót sem az elém tárulkozó kéziratokból, csupán a címeikre lelkendeztem, s a látogatás rövid sétáján mindig Csokonait éreztem közvetlen közelében. A garabonciás Vitéz Mihályt, a kóbor debreceni poétát.

Következő utunk természetesen Goethe otthonába vitt. Termek hosszú-hosszú sora. Kék, meg sárga, meg ilyen és amolyan színűre keresztelt szoba. A költő-államférfi pazar fényűzésű lakhelye. Mondták, hogy a lépcsőt római mintára építtette a költő: olyan alacsonyak a grádicsok, érezni sem lehet, hogy felfelé haladunk, s valóban így volt. Elmesélték, hány százezer darabú természeti kövületet őriz a tudós Goethe gyűjteménye, hogyan házasodott, idegenítették el tőle hitvesét a halál után.

Petőfi nem hagyott nyugton egy pillanatra sem.

Nagy-nagy költő, igen, de szikrázó, hideg kő, — Schiller a lelkes, áradó és forró vérrel áramló érzelem. Goethe talán a költők hűvös istene, de Schiller a poézison melegedni akaró lelkeké.

Goethe otthonától néhány lépés a weimari színház, melynek egykor intendánsa volt. A színház makettje ott van a Goethe-múzeumban, de valóságában is kíváncsi voltam a nagyhagyományú intézményre. A megtisztelő szívesség hozzásegített, hogy bejárhattam zegét-zugát; a patinás próbatermeket, a színpadot, a díszlettárat s el-

A színház előtt kettős alakú szobor áll. Goethe és Schiller magasodik a talapzaton, babérkoszorút fognak közösen, Goethe egyik keze pártfogóan Schiller vállára hajlik.

Írásokból és képekről tudom, hogy Goethe zömök, köpcös alakja nem ért fel Schiller véznán nyurga termetéhez s elcsodálkoztatott a látvány, a méretek aránytalansága. Megkérdeztem kísérőimet a szoboralakzat önkényesnek tűnő furcsaságáról. Ők rám mosolyogtak és a következő magyarázatot adták:

— Nézze: nekünk Goethe és Schiller egyformán nagy költőnk. Ezért van így.

És akkor találkozott, azon a jó két év előtti napon Goethe és Schiller Csokonai Vitéz Mihállyal. Elmeséltem ott, a szobor alatt a közismert anekdótát: miképp csináltak a debreceni civisek jó húsban levő poétát Csokonaiból.

Megrendelést kapott a debreceni városi tanácstól Izsó Miklós, a jónevű szobrász: készítse el Csokonai szobrát. A művész több alakzatot mintázott, de mindeniken a kortól vézna költő jelent meg. A civis városurak sehogy nem voltak elégedettek a tervmunkákkal, s hosszas köntörfalazás után meg is mondták véleményüket Izsónak:

— Mi ilyen Csokonai szobrot nem állítunk fel. Mit szólna a világ?!... Hogy Debrecenben éheztetik a költőt?...

Izsó aztán „húst" rakott Csokonai arcára, megtestesítette az alakot, s így áll ma is a szobor a hírneves kollégium oldalán.

Ha pedig így áll, akkor Goethe, Schiller meg a derék Vitéz Mihály valahol találkoztak az időben. Megszépítette és az utódok szemé-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
NÓGRÁD

A Nógrád megyei Állami Építőipari Vállalat 20—30 év közötti — elsősorban leszerelt — férfiak részére

képesítő jellegű átképzős tanfolyamot indít

kőműves — szerelőkőműves és épületburkoló szakmában.

Jelentkezés: levél útján, vagy személyesen a vállalat központjában, Salgótarján, Munkás u. 8.

Felvétel: egészségügyi alkalmasság, általános iskolai végzettség.

Beiskolázás a jelentkezés sorrendjében történik május 19—29 közötti időszakban.

Kedvezményes bérezés mellett idény-, különlélési, betanítási pótlék jár.

Kulturált munkásszálló, kedvezményes hazautazás, üzemi étkezés biztosítva.

Az Országos Szakipari Vállalat

felvesz fehérmunkában jártas, nagy gyakorlattal rendelkező

kőműves szakmunkásokat.

Heti 44 órás munkaidő, minden héten szabad szombat, különélési és idénypótlék. Szállást és üzemi étkezést, utazási költségtérítést biztosítunk. A munkábaállást követően az első felutazási költséget megtérítjük. Jelentkezés: Bp. V., Báthory u. 12. II. em. 229. Munkaerő-gazdálkodás.

Hirdessen Ön is a NÓGRÁD-ban!

Nekem Neked

Nagy választékban. Több mint 100 000 nadrágból választhat igényének megfelelőt a szaküzletekben, áruházakban és

Az Országos Szakipari Vállalat

felvesz

festő-mázoló, hidegburkoló, ács-állványozó, lágyszigetelő, hő-hangszigetelő, műanyagburkoló, parkettás, bádogos, tetőfedő, üveges

szakmunkásokat, ugyanezen szakmákba betanított munkásokat, valamint 18 éven felüli segédmunkásokat, szállító- és rakodómunkásokat. Heti 44 órás munkaidő, minden héten szabad szombat, különélési és idénypótlék, szállást és üzemi étkezést, utazási költségtérítést biztosítunk. A munkábaállást követően az első felutazási költséget megtérítjük. Jelentkezés: Bp. V., Báthory u. 12. II. em. 229. Munkaerő-gazdálkodás.

eghívó

amos Berendezések
szülék Művek

s vevőjét
apesti Nemzetközi
ezendő
A T Ó J Á R A

VBKM -BUDAPEST-

[redacted]

Izsó Miklós

Izsó Miklós

Szobrász

Literatura, 1931

szept. sz. 183 - 187. l.

Arcképpel és képpel.

(Izsó M. kiszködési)

Izsó Miklós

Lásd

Pápai Ünnepi Hét

1948. aug. 28 –

sept 9.

Pápa, 1948. 14. l.

MI NYOMDA
OLTJA
AJOS-UTCA 18
ALAPÍTÁSI ÉV 1577
K: 37.473 ÉS 57.124.

BÉLYEGMENTES
(11856/1879. P. M. sz. rendelet
megállapított személyes illeték-
mentesség folytán.)

iemlékek Orsz. Bizottsága

Budapest
Rákos-u

CSAK JELEN LEMBE	EGYSÉGÁR AP	EGYSÉGÁR f.	ÖSSZES ÁR AP	ÖSSZES ÁR f.	ÖSSZES ÁR AP	ÖSSZES ÁR f.
Mk 16.50					24.75	

üemlékek Országos Bizottsága

Budapest
Rákos-u 10.

CSAK JELEN LEMBE	EGYSÉGÁR AP	EGYSÉGÁR f.	ÖSSZES ÁR AP	ÖSSZES ÁR f.	ÖSSZES ÁR AP	ÖSSZES ÁR f.
und Kunst+						

Ikso Miklós

l.

Varga Zsigmond

A debreceni ref. főiskola nagykönyvtára írásban és képben

I. k. Debrecen 1934

1831.

6/916

Q

Műemlékek orszá

Elnöksége

Budapest.

Tisztelettel jesen kérem

műemlék templom fákkal v

részről emel
az entente e
hovatartozásá
ződött, amen
Magyarország
ben Sopron
szakerült Ma
törvénycikkel
zásával örökí
szét Hűségka
A határ s
menti község
Malomháza,
km². területen
küsznek: Rák
teg, Kövesd,
Vasmeg
osztozott. A
szerbéke 219
nak 1583-, az
30,240 házban
tár sehol sem
ségek: Kisfalu

Jozó Miklós
Huszármagyarnyel
144. C. u.
Kepjel

geket. Ahány név, ahány állomás, annyi tőrszúrás a magyar szívben! Annyi gyász a leszakított, elveszített részekért! És annyi vágyakozó remény, hogy egyszer mégis csak visszakerülnek hozzánk!

1. A csehek által megcsonkított vármegyék.

Ebben a fejezettben felsorolt vármegyék északi részei tulajdonképen nem tartoztak a szorosabb értelemben vett Dunántúlhoz és csupán azért említjük meg itt, mert régi területeiknek jelentékeny része a Dunántúl földjén feküdt és azzal egy közigazgatási- földrajzi egységet alkotott.

Az 1077 km². területü Esztergom megyéből a csehek leszakították a Duna balparti részét, az 545 km.² területű Párkányi járást s ezzel az eredetileg 52 községből és 1 megyei városból álló megye elvesztett 26 községet 37,092 lakossal. Magyar területen maradt 17 nagy- és 9 kisközség ,1 megyei várossal. Természetes határvonala a Duna. Cseh területre került határmentı községek: Párkány, Ebed, Karva és Dunamocs. Magyar területen: Dömös, Pilismarót, Esztergom, Táth, Nyergesujfalu, Lábatlan, Piszke és Sütő.

Komárom megyéből elveszett a Csallóközi és Udvardi járások 48 községe Komárom megyei várossal. Eredetileg 2810 km². területéből leszakítottak 33 nagy-, 11 kisközséget és 1 megyei várost, 1364 km² területtel, 81,747 lakossal. A Magyarországnak megmaradt 1446 km². területen ma 44 község és 1 megyei város van, 110,935 lakossal. Természetes

Izsó Miklós

erod

Hazánk és a Külföld

1867. 51. sz.

409 Merész Gyula: Akt.

Izsó Miklós

Irod.

Irod. és művészet. Vas. Ujs

1869, 273. l.

Izsó Miklós

Zrinyi márvány szobrát
1200 ft ot kapotta mustlerintól

Művészet segélyezése. Vas.
Ujs. 1869. 357 l.

Izsó Miklós

Arany János mellszobra

gipsz, a M. Nemzeti

Múzeum részére.

Szinnyei József

Magyar írók I. Bp. 1891.

232. l.

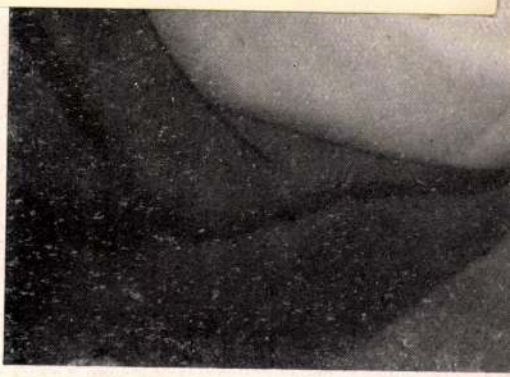

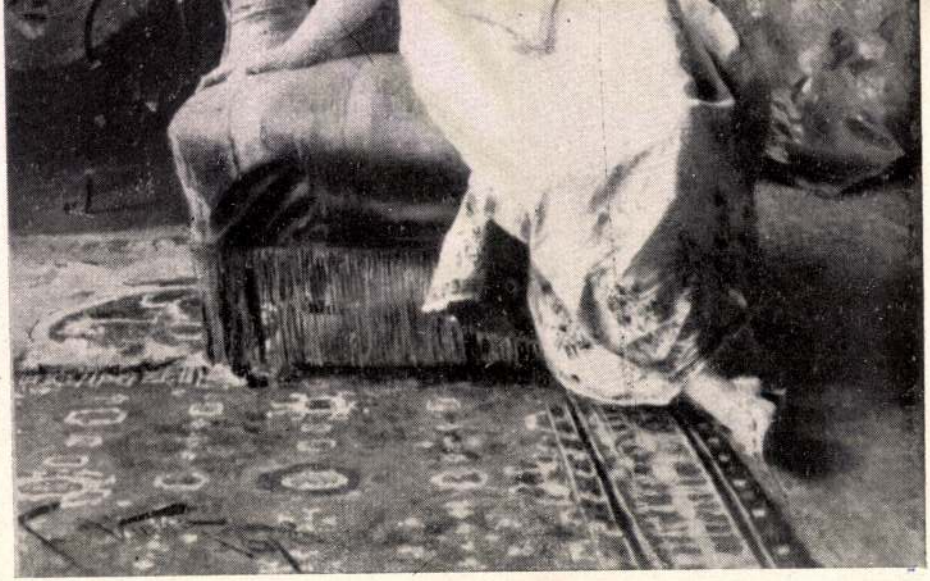

243.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Izsó Miklós

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1986 JUL 28

Eredeti Izsó Miklós-szobrok Sárospatakon

1021

A XIX. század legnagyobb magyar szobrászművésze, Izsó Miklós a Borsod megyei Disznóshorváton született, és iskoláit a sárospataki kollégiumban végezte. Művészeti célkitűzéseit így fogalmazta meg: „...*a napi életből választani tárgyamat, hogy magyar szobrászatunk legyen*".

Ezt a törekvését maradéktalanul végrehajtotta. Műveinek nagy része a magyar parasztság iránti rokonszenvét tükrözi.

A híres művésznek méltó emléket állítottak. Szülőfalujában róla nevezték el, és egykori iskolájában, a pataki kollégiumban több kisplasztikáját, plakettjeit őrzik. Ezeket részben a szobrász özvegye, részben egykori barátja, Terhes Barna ajándékozta az iskolának. A hat eredeti Izsó Miklós-mű között van az a tölgyfa lombokkal és makkal díszített vörös márvány sótartó is, amelyet 1852-ben faragott, valamint több kisplasztikája, így a Münchenben készített „Furulyázó pásztor" című kompozíciója, valamint a Részeg kortest és a Táncoló lányt ábrázoló műve. Mellszobrai közül az utóbbi években került a múzeum birtokába a művész által 1863-ban faragott Fáy András márványszobra. Izsó Miklós eredeti műveit a közeljövőben kiállításon is bemutatják az iskolamúzeumban.

...Fényvesi,
u. 97.

6x8-as, új en...
Sajóvámos, Rák...

Két igásló
négytonnás gur...
800-as villany
Vajkó Istvánné,...

Nagyon szép
ziás kettes ágy,...
nyos áron eladó. Tanácsház tér 2.,
emelet, hátsó feljáró. 5431

2 db nagyméretű használt fotel
és 1 db háromágú állólámpa eladó.
Miskolc, Kilián-észak, Dorottya
u. 2., fsz. 3. 5432

Építésből visszamaradt szép új
kisipari kétszárnyú 130x220 méretű
parkettás ajtó és 250 kg-os hízott
sertés felerészben is, eladó. Miskolc,
III., Hegyalja u. 153.

...dó.

...on
...r.,

...ált
...tu-

...és
...ső-
...lc,
...or

...ős-

...olcsót vásárolhat Simontól. Bé...
tér, Vásárcsarnok. 932

Hálószobabútor, 4 db kárpit...
zott szék eladó. Szentpéteri-kap...
1-es tiszti bérház, III/1. Megtekin...
hető 17 órától. 932

Nagyméretű kisipari kombiná...
szekrény eladó. Botond utca 19...

Kétszemélyes, egyszemélyes h...
verők, fotelágyak, kétszemély...
rekamiék, garnitúrák, kisipari k...
vitelben. Részletfizetés! Kérj...
díjmentes képes árjegyzéket. R...
mán kárpitos Budapest, Nag...
mező utca hatvanhat.

LAKÁS — INGATLA...

Szőlő-gyümölcsös, kétszob...
konyha, kamra, pince, kút, v...
lany bevezetve, összterület két...
fél hold, akár egyben, akár pa...
cellázva, házhelynek is alkalma...
eladó. Érdeklődni: Halászcsárd...
Rákóczi u. 4. Fehérvári Józsefn...

Különbejáratú bútorozott szo...
két személynek kiadó. I., Bede...
völgy 2. 48...

**...echnikust, magasépítőipari mű-
...lőt, vízszigetelőt, hidegburkolót,
...dmunkást, kubikost, vízvezeték-
...gázszerelőt** vidéki változó
...rsod megyei Tanácsi Építőipari
Attila u. 59. szám.

Faragó Miklós
szobrász

Budapesti Hirlap
1935 XI. 17

Faragó Ödön hagyatéka

Az *Ernst-Múzeum* ötvenkettedik aukciókiállításán a különböző magángyüjteményekből származó mütárgyak mellett néhai *Faragó* Ödön tanárnak, az elhunyt kiváló iparmüvésznek és lakásberendezőnek nagybecsü hagyatéka is kalapács alá kerül. Akik ismerték életében Faragó Ödönt, azok tudják, hogy milyen kivételes szeretettel csüngött mütárgyain, régiségein. Kitünő müértő, úgynevezett *connaisseur* volt, behatóan ismerte az összes müvészeti és iparmüvészeti technikákat; fejlett stílus-, és kvalitásérzéke miatt szaktekintélynek számított a gyüjtők között. Ilyen készültséggel öröm, szenvedély volt neki a gyüjtés, nagy tudása lehetővé tette számára, hogy aránylag szerény eszközökkel igen kiváló darabokat szerezzen. Rokonszenves lénye még jobban emelte gyüjteményének vonzóerejét.

Sajnos, nem volt egyenes leszármazója, ezért most kalapács alá kerül a gyüjtemény. Utoljára láthatjuk együtt az Ernst-Múzeum két termében a különböző korokból való, eltérő stílusú és müfajú alkotásokat. Egy görög bölcselő *hellenisztikus feje* a Krisztus utáni II. századból és egy *Moroni*-féle férfiképmás a legkiválóbb az összes között. De a XVI. századi nagy flamand üvegfestmény, *Veronese, Savoldo, Van Ceulen, Ravenstyn* képmásai, egy sienai Madonna-festmény, a *Rombaut Verhulst* stílusára emlékeztető terakotta férfimellszobor, *Faidherbenek Rubens* után készült dombormüve, *Zais* és Januarius *Zick* festménye, *Parmagianino* és *Fragonard* rajzai, *Corot* és *Sisley* tájképei, végül *Izsó* Miklós táncolókat ábrázoló kis viaszmodellje minden látogatóra hatással lesz. Épp így kiváló darabokat találunk az aukciókiállítás többi részében is. Különösen *Balen, Waldmüller, Munkácsy* Mihály, *Paál* László, *Mészöly* Géza, *Lotz* Károly, *Benczur* Gyula, *Csók* István, *Borsos* Gyula képeiben, a Castiglione-gyüjteményéből származó olasz bronz-szobrocskákban és Giovanni *da Bologna Madárfogóá*-ban lehet gyönyörködnünk.

Y. E.

87

zött élő kereskedelem e kitünő képviselője arra határozta el magát, hogy ilyen elegáns és finom üzlettel szolgálja a közönség érdekeit. A cég *Rákóczi-úti* üzlete természetesen megmaradt s így most már két üzlet finom árulval és olcsó árakkal áll a közönség szolgálatában: *Erzsébet-körút 20., Rákóczi-út 8.*

× **(Gyerekek! Lakner bácsi gyermekszínháza a Vígszínházban)** ma nagyon érdekes előadást tart. Színrekerül *Ofelsége, a kis király* című regényes gyermekoperett, melynek főszerpeit *Pécsy* Gizi, az *Édes mostoha* című, nagy sikert aratott film gyermek-főszereplője, és *Ruttkay* Évi, a rövid időn belül forgatásra kerülő *Megfagyott gyermek* című film főszereplője játsszák. Szeretettel vár benneteket *Lakner bácsi és inasa.* Az előadás *fél 11 órakor* kezdődik.

Jzsó Miklós.

~~Fenyvessy Ferenc~~

309-11.l

Jzsó Miklós 308.9.l
(képpel

Kiss Sándor 311.l.

Medgyessy Ferenc
309-11.l (képekkel

Tehel P.: M. kis-
plasztika. Szle.
1954.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Izsó Miklós

PESTMEGYEI HIRLAP

1965 MÁJ 29

1021

90 ÉVE,

1875. május 29-én halt meg 44 éves korában Izsó Miklós, a múlt század nagytehetségű romantikus felfogású szobrásza. Az iskola padját kőfaragással cserélte fel. 1848-ban honvédnek jelentkezett és többször sebesülve, hősiesen végigküzdötte a harcokat. Katonai pályáját tiszti fejezte be. Hosszas bujdosásra kényszerült, majd visszatért a véső mellé. Rimaszombaton mestere elhunyta után Pestre költözött. Megbízatások híján újból kőfaragó műhelybe állt, sírköveket, épületdíszeket faragni. Később külföldön fejlesztette tudását és ott is faragta márványba a hírnevét egyszeribe megalapozó szobrát, a Busuló juhászt. Zsenialitását legteljesebben a lendületes mozgáskészséget árasztó, kisméretű népies figurái fejezik ki. Egyetlen befejezett emlékszobra a debreceni Csokonai szobor. Nagy megbízásai, a pesti Petőfi-szobor és a szegedi Dugonics-szobor befejezésében korán bekövetkezett halála megakadályozta.

kiad körzeti döntője. (Monor, 9).

TEKE. NB II férfi. Keleti csoport. Ceglédi Építők—Egri Spartacus (9.30), Bp. Spartacus—Ceglédi Bányász (9.30).

VÍZILABDA. OB I. Csepel Autó—BVSC (margitszigeti Sportuszoda, 18).

ás győztesek

Gimnázium) 14 mp. **400 m:** Antal (Nagykőrös) 67.2. **800 m:** Horváth (Nagykőrös) 2:39.2. **Magas:** Ócsai (Cegléd) 135. **Távol:** Dósa (Cegléd) 491. **Súly:** Nagy Judit (Vác) 13.63. **Diszkosz:** Nagy Judit 37.60. **Gerely:** Téglás (Vác) 29.18.

MO

Az angliai labdarúgó világbajnokság rendezőbizottsága úgy határozott, hogy nyolcféle labda használatát engedélyezik a világbajnokság mérkőzésein. A labdákat 114 fajtából választják ki különböző próbák után. A labdákat hét angol és két külföldi cég kí-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Izsó Miklós

LOBOGÓ
1965 MÁJ 24

1021

MÁJUS 29.

SZOMBAT

MAGDOLNA

A BÚSULÓ JUHÁSZ — e nagysikerű szobor — alkotója, Izsó Miklós (1831—1875) 90 évvel ezelőtt, e napon halt meg. Kőfaragó mesterből lett szobrásszá. Ferenczy István tanítványaként kezdte, majd önálló formanyelvet fejlesztett ki, a magyar nemzeti szobrászat megteremtője lett. Kis terrakotta népi figurái mellett emlékműveket is készített (Csokonai-szobor Debrecenben).

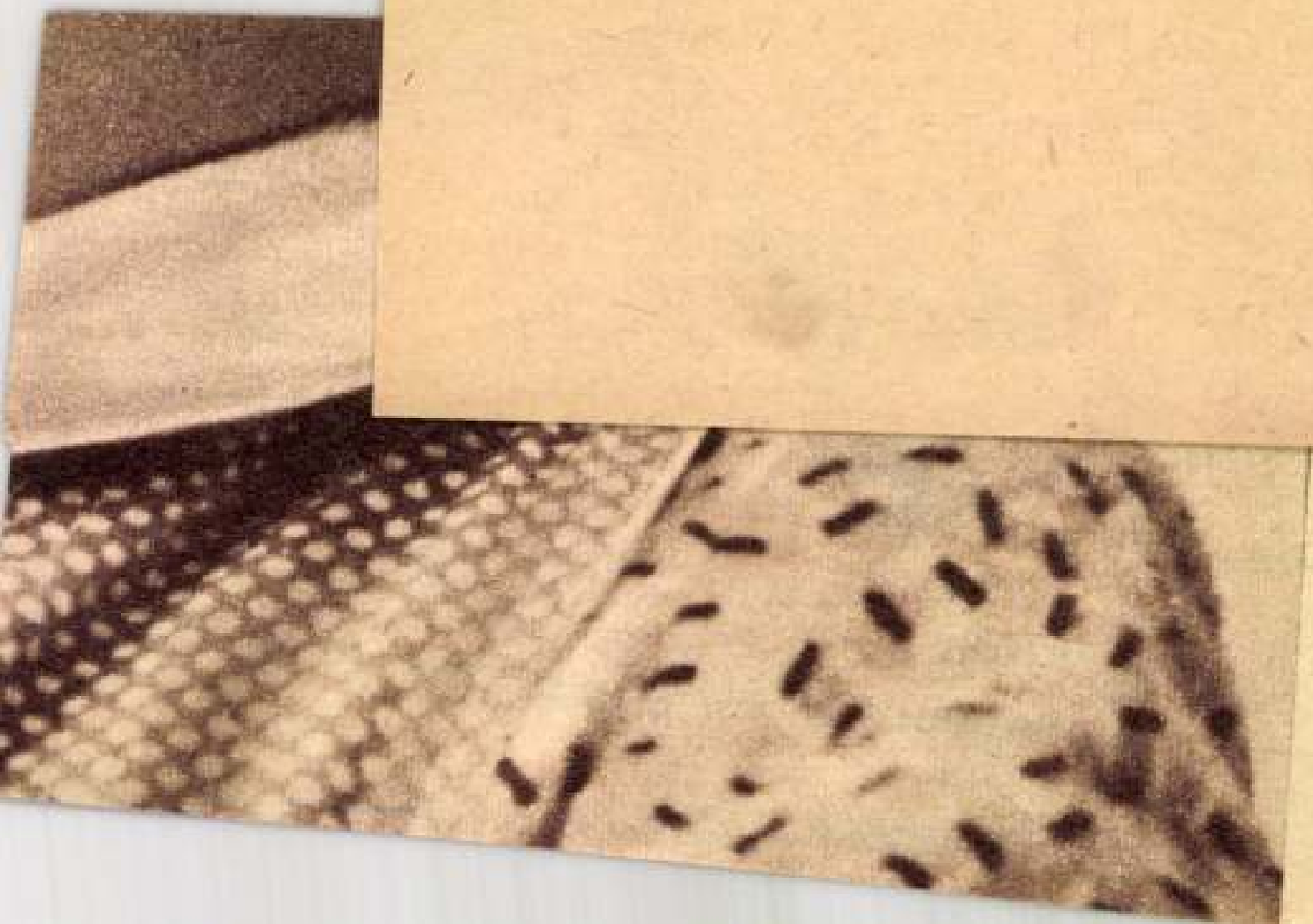

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1966 S358 7.

DOBOGÓ

Izsó Miklós

1021

SZEPTEMBER 9.

PÉNTEK

ADÁM

A TÁNCOLÓ HAJDÚ című, képünkön ábrázolt szobor alkotója Izsó Miklós 135 éve, 1831. szeptember 9-én született. Kőfaragó mesterséget, majd szobrászatot tanult. Első jelentős műve a nagy sikert aratott Búsuló juhász. Emlékműveket is készített. megmintázta Csokonai és Dugonics szobrát. A magyar nemzeti szobrászat megteremtője volt.

Izsó Miklós: Egressy Gábor. Габор Эгреши. Gábor Egressy

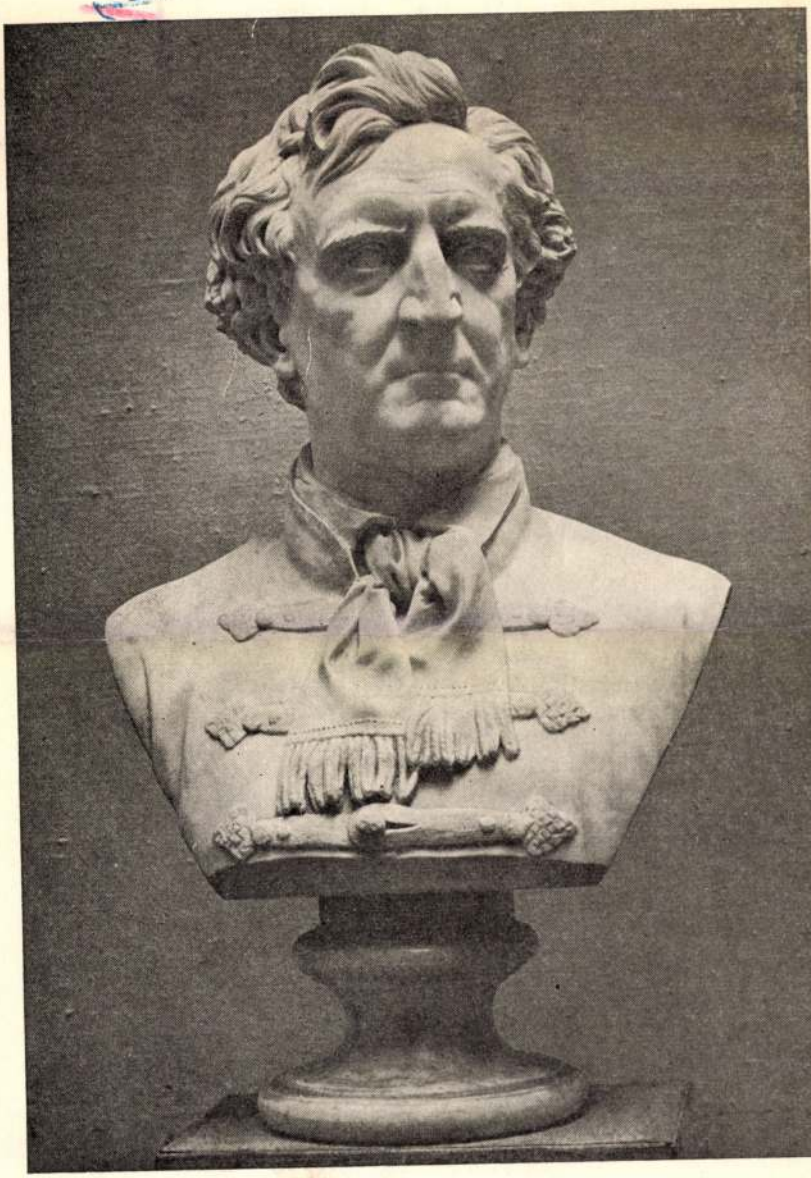

4

eljussanak; küzdeni a kispolgári ízlés, a giccs, a különböző dekadens irányzatok ellen; segítséget nyújtani ahhoz, hogy megszűnjék az elmaradottabb tömegek kívánságai és a szocialista kultúra magasabbrendű igényei közötti ellentmondás. Minden egyes pont: komoly felelősséget és hivatástudatot követelő és ismétlem: megtisztelő feladat számunkra, akik tudjuk, hogy művészetszeretetünkkel, nevelőképességünkkel, érzékenységünkkel, egész emberségünkkel csakis így szolgálhatjuk népünket.

A NÉP SZOLGÁLATA — e szavakat írtam e sorok fölé. És eme magasztos és mégis nagyon is konkrét, reális célban nincs különbség művész és szerkesztő, alkotó és kritikus között. Mindannyian, akik népünk, a szocializmus, a művészet ügyét magunkénak tekintjük, megelégedéssel olvastuk az irányelvekben, hogy nem értelmezik vulgárisan a művészetek közérthetőségének helyes követelményét, számotvetve azzal, hogy a vulgáris értelmezés az ábrázolás elszegényedését idézi elő s feleslegesen megköti a művész kezét ott, ahol kezdeményező-készsége, önállóságának érvényesülése helyénvaló. S őszinte örömmel köszöntheti minden humanista, művész és író, alkotó és kritikus egyaránt az irányelvek ehhez kapcsolódó tézisét: „...a művészi dekadencia eszmei üressége, öncélú formarombolása és emberellenes tendenciája idegen a mi társadalmi rendünktől és világszemléletünktől, idegen a szocialista humanizmustól. A párt semmiképpen sem nyugodhat bele abba, hogy a polgári dekadencia selejtes formalista termékei, s az ezek forrásául szolgáló nézetek gátlástalanul fertőzzék népünk ízlését és művészeti életünk fejlődését."

AZ IRÁNYELVEK ALAPVETŐEN meghatározzák feladatainkat. A Műterem eddig sem kívánt csakis a „szakmabeliek" zárt köréhez szólni. A művészet szeretetét, az érdemes művek értékelését, a silány fércmunkák ismérveit és a népnek hátatfordító alkotások leleplezéséhez szükséges érveket viszont hathatósan és minél szélesebb körben kívánja terjeszteni, ismertetve a hazai műtermek, alkotók munkásságát és híradást adva a nagyvilág művészeti életéről, eseményeiről, elsősorban a szocialista világ eredményeiről. Nem feledjük el Kállai Gyula elvtársnak az MSZMP Központi Bizottsága politikai akadémiáján elhangzott szavait: „nálunk a szocialista realizmus még nem uralkodó, sőt egyes művészeti ágakban nem is a legszámottevőbb irányzat. A szocialista realizmusnak a különböző áramlatok és irányzatok versenyén keresztül kell teljes mértékben érvényre jutni." Igyekezzünk hát elősegíteni ezt a folyamatot, ezt a küzdelmet. A nép szolgálatában. A szocialista jövőért.

Murányi-Kovács Endre

Izsó Miklós

— **Az Izsó-bizottság** vasárnapi ülésén intézkedett Izsó „busuló juhász“-a öntvényeinek szétküldése s Izsó műveinek kiállitása tárgyában. A „busuló juhászra“ eddig mintegy 70 aláiró jelentkezett s az egyes példányok védjegygyel ellátva már a napokban átvehetők. A példányok elszállitása a vevő költségén történik Izsó műterméből. A vidéki megrendelők a tetemes, mintegy 4—5 frtra menő göngyölési költségek miatt czélszerüen intézkednek, ha az elküldést több példányra nézve együttesen eszközöltetik. A kiállitás Izsó műveiből még karácsony előtt megnyilik a képzőmüvészeti társulat helyiségében. Aláirási ivek s a „busuló juhász“ példányainak átvételére szükséges utalványok Madarász Viktor pénztárnoknál (városligeti fasor 24. sz.) mindenkor kaphatók.

Vas. Ujs. 1875. 800 l

Tek.

Recomandat

Országos Müemlék Bizottság.

R CLUJ I 14864

Budapest.

Rákos -u. 10.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1880. 157. l

Izsó Miklós siremléke ügyében a bizottság megalakult. Elnöke Than Mór, jegyzője György Aladár. Tervrajz és költségvetés készitésére Huszár Adolf és Pártos Gyula épitész kérettek föl. Huszér megigérte, hogy Izsó arczkép-medaillonját dij nélkül készíti el az emlékre s a felügyeletet is elvállalja. A költségek fedezésére aláirási iveket küld szét a bizottság.

sangue con l'Ungheria. Qui educato ha naturalmente subito qua e là le influenze della ricchissima produzione lirica della letteratura ungherese del nostro secolo. Ma le sue poesie — raccolte ora in un modesto volumetto dopo essere apparse nei principali giornali e nelle più autorevoli riviste di questa capitale, — segnano pur nel terreno della lirica moderna ungherese un solco ben individuale che consente le migliori speranze. Un elemento che decisamente contribuisce a dare una, sia pure ancora esitante originalità alla sua inspirazione, è indubbiamente quello che gli viene dalla sua anima librata tra le caratteristiche dell'italiano moderno, del fascista (il Puiatti fa parte delle nostre organizzazioni giovanili), e quello meditabondo, coscienzioso, sensato che gli deriva da quanto d'ungherese vi è in lui. Basta una strofa di una delle sue liriche più caratteristiche per darci un'idea della fusione armonica operatasi in lui di questi due sentimenti :

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1882. 657. l.

Izsó siremléke. A gömörmegyei muzeumegylet kapta meg a mintákat, melyeket Izsó a Petőfi-szoborhoz készitett. Viszonzásul az egyesület, melynek élén Szontágh Bertalan alispán áll, elhatározta, hogy a megye területén gyüjtéseket indit meg Izsó siremlékére. Erre összesen 4000 frt kellene, hogy a Kis György által elkészitett emlék tervét el lehessen késziteni. De már gyültek összegek, s valószinü, hogy a gömöri gyüjtések megadják az ügy kellő lendületét.

Izsó Miklós

** (*A Csokonai-szobor*) ügyét illetőleg azt irják Debreczenből, hogy az emlékkert-társulat bizottmánya elfogadta az *Izsó* Miklós által készitett szobor-mintát, sőt e müvész hazánkfiát a szobor nagy mintájának készitésével is megbizta, s Izsó a jövő év tavaszáig elkésziti e munkát. A 8 láb magas szobor bronczból lesz öntve. Az eddig a szoborra gyült adományok ugyan még épen nem elegendők arra, hogy Csokonainak méltó szobrot lehessen emelni, de bizton hiszik, hogy Debreczen polgárai városuk halhatlan szülöttének emlékszobrára tehetségük szerint a legnagyobb készséggel fognak adakozni.

Vasárnapi. 1866.
536 l.

Templom-u 6

Sopron, Schwartz-ház

467

Izsó Miklós

Vas. Lyc. 1875. 748 l

— **Az Izsó-bizottság** gipszbe önteti a „Busuló juhász"-t. Egy példány ára csak tiz forint lesz. A szép szobor másolatát a kaszinók, egyletek s a műszerető egyesek bizonyára meg fogják szerezni.

A Műemlékek

Feladó: Storno. Sopron

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1873. 397 l.

** (*Petőfi és Eötvös szobrai.*) A közmunkatanács legutóbbi ülésében a Petőfi-szobor helyeül csakugyan a dunaparti Heinrich-féle ház előtti ligetet jelölte ki, szemközt a görög templommal. Különben maga a szobor készitője, Izsó is e helyet tartja legdiszesebbnek. Eötvös szobrának ügye is előjött a közmunka-tanácsban. E szobrot ugyancsak a dunaparti palotasor másik végire, a Stein-ház elé állitják. A szobor-bizottság az Erzsébet-tér sétányára szerette volna állitani, miután Eötvös e téren lakott, de a közmunka-tanács nem tartotta helyesnek e szobrot oda dugni a kioszk mellé. A Dunaparton mindenesetre kitünőbb helye lesz.

delle distanze.

Infatti, tutte le forme di assicurazione sociale, sono in via di profondo perfezionamento.

L'assicurazione infortuni eleva il limite massimo del salario, agli effetti dell'indennità di infortunio, da £ 6000 a 8000 annue, aumenta dalla metà ai due terzi la rendita di inabilità, e perfeziona notevolmente il meccanismo di tali rendite.

Nell'assicurazione invalidità e vecchiaia, viene abbreviato il limite di età per il conseguimento della pensione, e vengono istituite anche delle pensioni di riversibilità a favore delle vedove e degli orfani minorenni dei lavoratori, estendosi così la tutela previdenziale, dal singolo lavoratore alla famiglia.

Anche l'Assicurazione contro la tubercolosi viene migliorata, nel meccanismo della sua corresponsione e del suo ammontare, egualmente l'Assicurazione contro la disoccupazione involontaria viene notevolmente aumentata e perfezionata.

Viene infine costituita una nuova Assicurazione per la nuzialità e per la maternità, allo scopo di corrispondere ai lavoratori un assegno in occasione del matrimonio e della nascita di ciascun

Izsó Miklós

** *(Izsó Miklós)*, széptehetségü fiatal szobrászunk, lakását Pestről Debreczenbe tevén át, műteremét ott a czegléd-utczán (26-dik sz. a.) rendezte be.

Vas. ujs. 1866. 6od l

TELEFON:
1-87-2-20.

KÖNYVKERESKEDÉS, ANTIKVÁRIUM
ANTIKVARIAT LIBRAIRE
BUDAPEST, IV., MUZEUM-KÖRUT 13. SZÁM.

Fióküzlet: VIII., MUZEUM-KÖRUT 2. „Szajnapart" könyvkereskedés
(régi Nemzeti Színház telkén)

POSTATAKP.
CSEKKSZ. 6752

T.

Müemlékek Országos Bizottsága

Budapest.

IX. Högyes Endre-utca 10.

Izsó István

— A múzeum lépcsőházában a falfestmények az őstörténelmi kiállitás idejére elkészülnek, kivéve az oszlopfők ékitését, és az ablak-közöket, hová márvány mellszobrokat helyeznek el; és pedig Mátyás, II. Rákóczy Ferencz, Pázmány, Zrinyi Ilona, Révay, stb szobrait, melyeket Izsó és Engel készitettek.

Vas. Izs. 1876. 573 l

Infine per ciò che riguarda la questione molto importante delle scuole private, nell'agosto 1920 tutte le scuole private vennero assunte dallo Stato, e quelle ungheresi, 792 in tutto, furono chiuse e i loro beni espropriati senza indennità, e devoluti, insieme ai fondi e fondazioni ungheresi similmente confiscati, a favore di istituzioni culturali e nazionali serbi. Scuola private ungheresi non esistono quindi nella Jugoslavia, e nuove non se ne possono creare poiché le leggi espressamente lo vietano, palese vilazione dell'articolo 8 del patto minoritario in virtù del quale «le minoranze nazionali hanno il diritto di fondare e di gestire a proprie spese scuole ed altri istituti di educazione, e ad usarvi liberamente la rispettiva lingua nazionale». Forti di tale fonte giuridica, gli ungheresi della Jugoslavia chiedono di poter istituire scuole private di qualsiasi tipo e grado, in parte a spese proprie e in parte a carico di «quell'*equo contributo* da stanziare nei bilanci dello Stato, delle autonomie territoriali, ecc.», preveduto dall'articolo 9 del patto minoritario, e ciò per ora almeno nella misura concessa da un decreto del ministro della pubblica istruzione del 1931 alla minoranza tedesca che dispone non già a Belgrado ma in Újverbász (Novivrbas), città abitata per tre quarti da tedeschi, d'un Istituto

— **A szegedi dalárünnepélyre** aug. 17-én érkeznek meg a dalárdák, a dalárszövetség tagjai s a nagy hangverseny közreműködői, déli fél két órái vonattal. Esti 6 órakor az összes dalárok és meghatalmazott képviselőik fogadtatása a városház termében; nyolczkor szinházi diszelőadás, kilencz után ismerkedési estély. Másnap (18-án) félkilenczkor a karok összpróbája a dalcsarnokban Erkel Ferencz vezénylete mellett; d. u. félháromkor daláregyesületi közgyülés, este hétkor dalverseny, a szegedi hölgyek, Szeged városa, a szegedi dalegylet, Dáni Ferencz főispán s disz-elnök, Királyi Pál és Bartay Ede kitűzött dijaira. Harmadnap (19.) d. e. tiz órakor a dalegyletek gyülekezése a városház terén s kivonulása a Dugonics-szobor terére, hol a leleplezésnél a hymnuszt éneklik; d. u. egykor ünnepélyes bankett, este hétkor diszhangverseny a dalcsarnokban. Negyednap (20-dikán) reggel tizkor a pécsi dalárda közreműködése mellett az iparkiállitás megnyitása, d. u. négykor népkerti népünnep, d. u. fél hatkor az összes dalegyletek tagjainak gyülekezete a városház előtti téren, pontban hatkor kivonulás a dalcsarnokba, hétkor a nagy összelőadás Erkel Ferencz vezénylete alatt; kilenczkor tűzi játék s végül bál. Ötödnap (21.) reggel 9 órakor daláregyesületi közgyűlés, a versenybirák itéletének kihirdetése s a dijak kiosztása; délben elutazás.

Va notato in ultimo che i 16,000 serbi dell'Ungheria mutilata hanno ancora oggi 18 scuole elementari ortodosse autonome, di cui una aveva, per esempio, nell'anno accademico 1936/37, due soli alunni.

4. Nel campo delle associazioni e dell'uso della lingua.

In questo settore verranno additati solo alcuni soprusi, tra i più salienti, che attendono una soluzione urgente. Dal 1929 il Governo jugoslavo concede la necessaria approvazione agli statuti di associazioni culturali e sociali della minoranza ungherese e ne autorizza l'attività, alla condizione che esse si servano della lingua dello Stato non solo nella corrispondenza e ne rapporti orali con le autorità pubbliche, ma anche nella stesura dei loro verbali e nella contabilità. Tale restrizione è in contrasto con le disposizioni del patto minoritario, e dovrà essere tolta anche perché le associazioni serbe sia nell'Ungheria grande che in quella mutilata erano e sono perfettamente libere di usare la loro lingua nazionale. Bisognerà poi porre fine al procedere semplicemente arbitario di certe autorità locali che permettono le manifestazioni culturali

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1876. 365. l.

— **Izsó Miklós elnunytának** május 28-dikán volt évforduló napja. Az Izsó-bizottság, mely a művész szobrainak értékesitése végett alakult, egy szép koszorut helyezett el a sirra. Megemlitjük itt, hogy a bizottság által öntetett „busuló juhász" szobrából eddig 175 példány kelt el, miből az özvegy számára mintegy 500 forint tiszta haszon lett. Ily öntvények példányonként 10 frtjával ezentul is megrendelhetők a bizottság pénztárnokánál, Madarász Viktornál (városligeti fasor 24 sz.)

— **A szegedi Dugonics-szobor** javára rendezett sorsjáték huzását jun. 4-dikéről jun. 29-dikére halasztották, mert az árvizveszély alatt a bizottság kénytelen volt megszakitani működését.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1875. 300. l

— **Izsó Miklós** derék szobrászunk már üdülni kezd aggasztó betegségéből, melynek tartama alatt egyre a fölött töprenkedett, hogy nem készitheti el a Petőfi-szobrot. Izsó még e hóban fürdőre utazik, s visszajövetele után remélhetőleg ismét hozzá kezdhet már a munkához.

USSEL

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1875. 683 l.

— **Szinművészeink emlékszobrai.** Szerdán a Szerdahelyi-emlékbizottság ülést tartott, melyen Feleki Miklós elnök bejelenté, hogy az Egressy-szoborbizottság egyesiteni óhajtja ügyét és pénzalapját a Szerdahelyi-emlékbizottságéval, mely aztán e két elhunyt szinművészünk mellszobrait együtt készittetné el a nemzeti szinház előcsarnoka számára. A bizottság a két rokonügy egyesitését egész készséggel fogadta. Minthogy a Szerdahelyi-emlékre 5137 frts annak 1874 februártól járó hatos kamatja, az Egressy-szoborra pedig 4380 forint van együtt, s ez összegből nemcsak két, de négy elhalt művésznek mellszobrát lehet elkészittetni: a bizottság elhatározta, hogy Szentpéteri és Tóth József mellszobrait is elkészitteti. Egressy és Tóth József mellszobrait a megbizandó szobrász az Izsó jeles gypszmintái után tartozik vésni. Arra nézve, hogy a munkákkal kit bizzanak meg, átalában az emlékek egész kivitelének ügyében kisebb bizottságot alakitottak, melynek tagjai: b. Podmaniczky Frigyes, Pulszky Ferencz, Szigligeti, Henszlmann, Keleti Gusztáv, Than Mór, Ráth György és Királyi Pál. E bizottságot gyors intézkedésre kérik föl, hogy mire a nemzeti szinház nagy foyer-ja a jövő évi ősz végére elkészül, akkor már a négy mellszobrot, diszes talapon, be lehessen helyezni az Izsó-féle „Megyeri"-mellszoborral együtt.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1864.

31. l.

** *(Magyar tudósok szobrai Berlinben.)* A berlini tud. akademia, — mint a „F. L." irja, — elhatározta, hogy az európai nyelvészek sorában termét a magyar nyelvtan és mostani irodalmi nyelv atyjának, a nagy Révainak szobrával is földisziti. A mellkép gipsz-mintájának elkészitésével Izsó van megbizva. Magát a művet kőcserépből 600 tallér dijért berlini szobrász fogja készitni. Nyelvészeti irodalmunk ezenkivül még Gyarmati Sámuel, a hires finnista által lesz képviselve a porosz akademia szoborgyüjteményében.

** *(Két halál.)* M. Szigetről irják, hogy

tal szolgált magasabbrendű közműve-
itja a Bizottságot, hogy Bizalommal
Sajtóhoz, mely a multban tartott e-
megbecsülhetetlen szolgálatokat tett
kös anyagi erői lehetetlenné teszik
ásokra vonatkozó közlemények megjo-
izesse, és ezért a Műemlékek Ország-
teleznè a mélyen tisztelt Szerkesz-
s tájékoztató ismertetést nb. lap-
alemint annak idején az egyes előa-
os hirdetést és beszámoló jelentést
nul közölni méltóztassék.
ttel

elnökhelyettes.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1864.

10. l.

** *(Megyeri mellszobra.)* Izsó Miklós nagyterhetségü szobrászunk, Megyerinek carrarai márványból készült mellszobrát már bevégezte, s azt e hó közepe táján fogják fölállitani a nemz. szinház előcsarnokában. Ugyancsak Izsó *Fáy* András és Lisznyai Kálmán gypszöntetü mellszobrait is elkészité, Tóth József mellszobrát pedig, szintén gypszből, a megszólalásig hiven állitotta elő.

Szerkesztőség !

zágos Bizottsága, programmjához hi-
ának ismeri műemlékeink és általá-
deklődésnek a közönség legszélesebb
lását – az idén is tervbe vette egy
egtartását. Különös jelentőséget ad
előadások az elszakitott magyar mű-
u.i. hangoztatni, hogy ez a thémá-
terjesztés kereteit, egészen kivá-
közönség lelkében megerősitse az e-

Izsó Miklós

— **A nemzeti muzeum képtára** a mult hóban két festménynyel gyarapodott. Egyik: ausztriai Mária, a Mohácsnál elesett király özvegyének arczképe ismeretlen művésztől; másik a Gaál György iróé, melyet Waldmüller G. Ferdinánd festett. Mind a kettőt Bubics Zsigmond apát ajándékozta. A szobortár Petőfi mellszobrával gyarapodott, melyet Izsó Miklós készitett a kormány megrendelésére. A muzeumot a mult hóban 18,279 ember látogatta meg.

Vas. Ujs. 1874
381. l.

A HÁZ
MODERN
MŰVÉSZETI
FOLYÓIRAT

De ne feledjük el, hogy a
annyi szépet és nagyot, n
A modern társadalom öss
embereknek egyaránt össz
leveti berendezkedésének
gondoskodjanak. Az állan
tosítsa magát.
De hol vannak a városok
dobálnak ki?
A magánvásárlók száma
Tehát, Magyarország egy
tíz ember visz haza lakás
Hol maradtak dúsgazdag
s most, hogy a kulturánal
Reméljünk.
Az éjszakából megmarad
Azonban nálunk is pirkad
kából megmaradt felhőkör

Izsó szobrai

— *(Az akademiai palota szobrai.)* Az akademia palotájának külsejére vonatkozó közleményünket, mely egyik közelebbi számunkban volt olvasható, bővebb értesülés után, következőleg igazithatjuk ki. Azon diszitmények sorában, melyek szembe a Lloyd épülettel a palota főhomlokzatán lesznek alkalmazva, a nagy terem fölött, az Izsó által faragott országczimeren és a hasonlókép általa készült, azzal egy sorban látható 8 géniuszon kivül, az akademiai hat tudományi osztályt, — a történelmi, törvény, nyelv, természet, mathematikai és bölcsészeti tudományokat, — a hires Rauchnak egy igen jeles utóda, berlini Wolf szobrász és tanár mintája után készült hat alak allegoriailag fogja ábrázolni. Ugyan igy, a Dunára szolgáló homlokzaton, a kis terem fölött, négy alak a költészetet, államtudományokat, archaeologiát és földtant. A fő- és a Dunára, meg az akademiai utczára szolgáló homlokzatok szegletein, és illetőleg végein, szinvonalban a második emelettel, a tudományok fejlődésére hatalmasan behatott, és a képzőmüvészetben kulmináló férfiak alakjait fogjuk látni: Révaynkat, — Izsó által készült minta után, — Newtonét, Leibnitzét, Des Cartesét, Galileiét, és a nagy Rafaelét, ez utóbbiakat is mind jeles müvészek mintája után készitve, azon öltözék és viseletben, mely azon koré vala, melyben éltek. Végre az akademia palotájának belsejében számos fülke (Nischen) alkalmaztatott a földszinti, első és második emeleti tornáczok hosszában oly czélból, hogy jeles iróink és tudósaink szobrait befogadják. Higyjük és reményljük, hogy nincs távol azon kor, midőn ezeket is be fogja tudni tölteni a hazafiui kegyelet.

Vas. Ujs. 1864. 36o l.

Izsó Miklós

Irodalom és művészet.

= *(Izsó Miklós,)* e jeles szobrászunk jelenleg Debreczenben van, hol Csokonai-szobrán dolgozik. Több havi munka után már elkészité a gipszmintát, még pedig oly szépen, hogy mindenki a legnagyobb elégültséggel szól felőle. A „buslakodó juhászt," azt a szép szobrot, mely hosszas pör után most a nemzeti muzeumban van, Izsó gipszből szintén elkészité, s igy bárki megszerezheti, a ki kedveli a szép szobrokat. Tökéletesen hű másolat az eredeti után, s ára 40 frt.

Vas. Ujs. 1867

340 l.

Izsó Miklós

= *(Fáy mellszobrát)* Izsótól, a pesti takarékpénztár 1000 frton megvette.

[illegible] julius első napjától

Vas. Ujs. 1867
313. l.

keleti " " " " "

nyugati " " " " "

Ollack-féle átalakitása. Rochbock L.
zete /1863/

gyház diszkapuja. Klimó Menyhért
nye után

lmi templomból

lkeletről

ve a kalocsai székesegyház külső falán

zentelése. Miniatúra a Képes Krónikából

meginditása

léke. Esztergom, kőtár II. század

foka

palota trónterme. Lux Géza rekonstrukció
ja.

kápolna kapuja. A jelenlegi székesegy-

et az esztergomi királyi palotából

erem alatt

Szász Károly

Vas. Ujs. 1874. 43. l.

— **A Dugonits-szoborra.** melyet Szegeden állitnak föl, eddig 2969 frt 50 kr gyült össze, de a bizottság még most fog a gyüjtésekhez, s reménylik mikép a város is hozzá járul ezer frttal. Izsót már felszóliták a szobor elkészitésére, ki el is vállalta azt.

everywhere know that
Dunlop stands for
highest tyre quality
and consistent service

STI

ÁLLANDÓ VEZÉRKÉPVISELETE

edte Horváth Ferenc (Biró-nyomda)

Izsó Miklós
Vas. Gyj. 1874. 189[illegible]

A HÁZ
MODERN
MŰVÉSZETI
FOLYÓIRAT

— **A szegedi Dugonics-szobor** bizottsága e napokban értekezett Izsó Miklóssal, kire a művet bizzák. Izsó előleges számítása szerint e mű (mely a debreczeni Csokonay-szoborhoz hasonló lesz) 12,000 frtba kerülend. Eddig azonban csak négyezer forint gyült még össze. Most tehát a főtdolog, hogy erélyesen megragadjanak minden alkalmat a kellő összeg egybegyüjtésére.

A HÁZ
MODERN
MŰVÉSZETI
FOLYÓIRAT

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1867. 44. l.

Irodalom és művészet.

— *(Izsó Miklós ujabb művei.)* Debreczenből értesülünk, hogy az ott tartózkodó Izsó Miklós a Csokonai-szobron kivül egyéb müvekkel is el van foglalva. Legközelebb elkészité Fáy András márvány mellszobrát, melyet még elhunyt nagy érdemü hazánkfia életében, természet után mintázott. E münek még eddig vevője nincs, de nem kételkedünk rajta, hogy az a pesti takarékpénztár most épülő nagy házában a nagy terem egyik kitünő disze fog lehetni. Fáy András volt a pesti s átalában a magyarországi takarékpénztárak megalapitója, s e virágzó intézeteink részvényesei között van annyi kegyelet, müvészet iránti érzék és a mi fődolog, annyi — pénz, mely az ilynemü emlékmüvek megszerzését lehetővé és kivánatossá teszi. Reméljük, hogy e szavaink méltánylását több hazai takarékpénztár részéről fogjuk jelenthetni. Mint halljuk, Izsó ezen szobra is igen sikerült. — Fáy András szobrát bevégezvén, Izsó most Egressy Gábor mellszobrához fogott, azon remek gipsz mellkép után, melyet Izsó nehány évvel ezelőtt szintén természet után mintázott, s mely azóta általános elismerésben részesült, itt még tökéletesb müvet várhatunk tőle. Már előre is felhivjuk reá az Egressy-szobor-bizottmány tagjait.

Sopron, Zichy Mesko-pal

540, 541, 542,
548-549
Képe 544, 571

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1868. 81. l.

** *(Miskolczon márvány obeliszket emelnek)* Palóczy László emlékére. Ezt Gerenday készitendi, s rá a mellszobrot Izsó Miklós, ki Borsodmegyéből való. Továbbá a megyeházi gyülésterem számára az elhunyt nagy olajfestésü arczképét készittetik el Barabással. A tervezett „Palóczy-Album“ helyett az erre gyűlt összegből „Palóczy-alapitványt“ létesitenek az ottani ref. iskolában.

Izsó Miklós

** *(Izsó Miklós)* e napokban végezte be Debreczenben a Csokonai-szobor nagy mintáját. A mű, mielőtt öntés végett külföldre szállittatnék, pár napon át közszemlére volt kitéve. E szobor-minta, mint Debreczenből irják, valódi remekmű, s teremtője büszke lehet nagy művére.

Vas. Ujs. 1867. 496 l

Izsó Miklós

** *(Izsó Miklós)* most érkezett vissza olaszországi műutjából; kivált Nápolyban és Rómában tanulmányozta hónapokon át az ó-kori szobrászatot.

Var. Ujs. 1869. 122. l.

Budapest székesfőváros polgármestere

231.147 szám

19 39-XI.

BUDAPEST 940 JAN. 15. 14. LFe 4 LFe

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

A Müemlékek Országos Bizottsága

tekintetes Elnökségének

BUDAPEST 4 ... 940 JAN. 15. 16

IX Rákos u 1

Budapest.

Hivatalból
Közszolgálati ügyben
Díj átalányozva

Központi borítékok 11. sz. mintála — 2562

Izsó István

Irodalom és művészet.

** *(Izsó Csokonay-szobráról)* Gondy és Egey debreczeni fényirdája fényképeket készitett, melyek e szobormű kitünősége felől tesznek bizonyságot. — Izsó jelenleg Pesten van; Pákh Albert mellszobor-mintáját hozta magával; ez is meglepőleg hasonló az eredetire. — Jelenleg Bécsbe megy jeles szobrászunk, hogy munkát keressen valahol, mert itthon nem talál

Vas. Ujs. 1867

544. l.

Barabás és Kosima rajza.

BARABÁS MIKLÓS, BURGHARDT ÉS KOSIMA SÁNDOR 1834-BEN VELENCZÉBEN.

Balogh Zoltán rajza.

IZSÓ MIKLÓS.

Saját festménye.

IFJ. MARKÓ KÁROLY.

Saját festménye.

BROCKY KÁROLY.

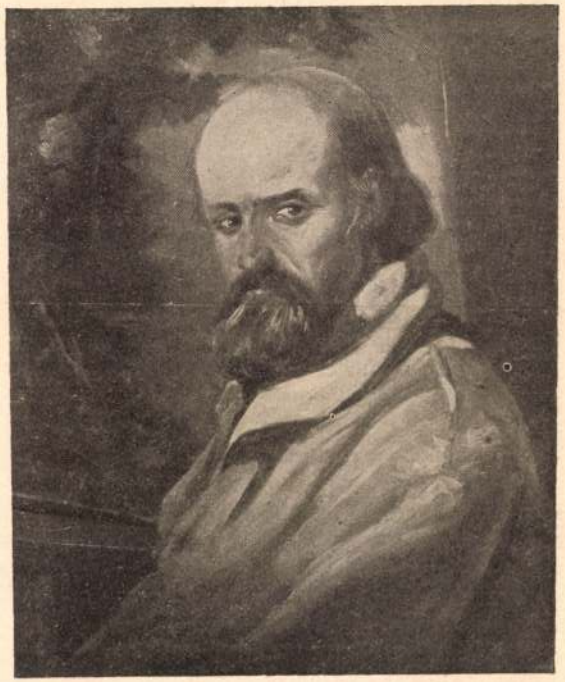

Saját festménye.

MARKÓ KÁROLY.

ERNSZT LAJOS MAGYAR TÖRTÉNETI KÉPGYÜJTEMÉNYÉBŐL.

ben lakást és teljes ellátást adnak.

A franczia állam évenként ötvenezer foglyot lát el ilyformán, kiknek nagyobbrésze tolvajok, hamisítók és sikkasztókból áll.

A franczia forradalom előtt az államnak esze ágában sem volt, hogy a gonosztevőket közköltségen tartsa. Egész Párisban csak egy börtön, a Bastille volt. A többi börtönökben, u. m. a Conciergerie, La Force, és a Châtelet börtönökben csak addig tartóztatták le a vádlottakat, míg ügyük el lett intézve. Ekkor aztán az elitélt homlokára vagy vállára tüzes vassal valami jelet nyomtak, nehány órára pellengérre állították, hogy mindenki lássa és tőle óvakodjék. Ezek után, — ha csak valami nagyobb vétség miatt a gályákra nem küldték, — elbocsájtották a foglyot.

Ámde az emberbarátok mást gondoltak. Szerintük a személyes szabadság elvesztése még a legmegrögzöttebb gonosztevőt is jó útra térítheti. Már pedig a tapasztalás azt mutatja, hogy az emberbarátoknak nincs igazuk. A fenyítő törvényszékek birái megmondhatják, hogy a fegyenczek kilencztizede a börtönt megkedveli és oda visszavágyik. A tél elején, a börtönök régi vendégei, kiknél a börtön valóságos üdülőhely számba megy, szándékosan elfogatják magukat. Míg a szegény ember a Szajna zavaros rosz vizét iszsza, a börtönökben levők kifogástalan, szűrt vizet kapnak, és a kitünő élelmezés mellett a foglyok rendesen meghíznak.

A mi a hirhedt Bastille-t illeti, Funck-Brentuno, az Arzenal tu-

herczeg ugyanott öt hónap alatt 22 ezer frankot

Saját rajza 1888-ból.

HOROVITZ LIPÓT.

ERNSZT LAJOS MAGYAR TÖRTÉNETI KÉPGYÜJTEMÉNYÉBŐL.

szarvasgombával és spárgával, utána borjúnyelv ragout, végre finom kétszersültet és két reinette almát tálalt fel. Erre nagyon jó burgundi vörös bort akart tölteni, s midőn egy pohárral megkináltam, azt felelte, hogy bort innia nem szabad. Azon kérdésemre, hogy élelmezésem költségeit én fizessem-e, vagy pedig a királynak köszönhetem, — azt válaszolta, hogy mindent kérhetek, mire vágyódom, a király mindent megfizet. A király azt akarja, hogy pénteki napokon böjtöljek, de azért ekkor is jól tartottak. A böjti ebéd — írja Renneville — egy tál ráklevesből, kétféle sült halból és három egyéb tál ételből állott.

Ennyit a Bastille foglyainak élelmezéséről. Öltözetük sem volt az utolsó. Télen házinyúl-szőrmével bélelt kabátot, szines nadrágot és selyemmel bélelt mellényt viseltek. A nők tetszésük szerint öltöztek, még pedig drága kelmékből készült ruhákban. Szórakozásul a Bastille könyvtára szolgált, melyben a legújabb szépirodalmi és tudományos munkák megvoltak. Mindezekkel szemben borzalommal olvassuk Louis Blanc könyvét a Bastille és a Plessis les-Tours börtöneinek berendezéséről, valamint az ott fogva tartott emberek sanyargatásáról.

Midőn aztán Victorien Sardou, az 1889-iki párisi világkiállítás alkalmával többed magával a történelmi emlékek csarnokában a Bastille kisebbített mintáját megtekintette, az őr egy hosszú, fehér szakállú ember-bábúhoz vezette, mely félig rothadt szalmán heverve, nehéz lánczait csörgette.

Izsó Miklós

** *(Izsó Miklós)* Rómába utazott; fél évig szándékozik ott maradni.

Vas. Ujs. 1868. 6ik l.

Izsó Miklós

Gyirókuty: Remény naptár. Pest, 1845.
(Képpel.)

380 Szlányi Lajos: Napfény a fenyvesben.

Izsó Miklós szobrász

Izsó Miklós szobrász

- az Arany János múzeumban található egy általa készített Arany-szobor

- Említve: Szervátiusz Jenő, Barabás István, Gál Anna, Gy. Szabó Béla, Ferch Ferenc, Lausch Gyula, Jecza Péter, Benczédi Sándor, Molnár Zoltán, Kazinczyné Vitályos Magda, Jeczáné Bíró Klára, Szakács Zoltán, Gál András, Bandi Dezső, Szentimrei Judit, Csulak Magda, Kósa Huba Ferenc, Fuhrmann Károly, Nagy Pál, Fux Pál, Tóth László, Hunyadi László, Kozma István, Paulovics László, Árkossy István

Wágner István: Képzőművészet és közönségigény

Igaz Szó 1973/4 561 old

Izsó Miklós szobrászművész (1831–1875).
Szőllőssy Ágnes: Szoborsorok Budapest köztéri nokrai, 1692–1945.

2 Izsó Miklós: Petőfi-szobor-terve, bronz, 57 cm, 1874

2

Művészet, 1987. szeptember, 3-old.

„BECSÜLD A MUNKÁT"

Kassa
Henszlmann Imre mellszobra Izsótól

Századok 1908. 863 o.

Vegyesek

Szoó Miklós szobrász

Budapesti Hirlap, 1881, XII. 8.

175. 3-30. (Sz. és M.).

Izsó Miklós nobrán

Jól

Budapesti Hirlap, 1881, XI. 27

164 n. 3. o. (Sz. ad Hr.)

Izsó Miklós, szobrász

Budapesti Szemle, 1883.

XXXIV. 180-208. l., 353-372. l.

Pasteiner Gyula: a magyar nemzet.

Izsó Miklós szobrász

Budapesti Szemle CCXXXVI.
1935. 49-85. Soltészné Szilárd
Kató: Arany János a magyar
képzőművészet tükrében

Plasztika 19.sz.,körplasztika.

Izsó Miklós Mélázó juhász c. szobr
ra

Életképek, 1876.juni 2.I.k.2sz.19

Vegyes közlemények.

Izsó Miklós, szobrász

Életképek, 1876. juni 2. I.k.2.sz.
19.l.

Vegyesközlemények

Budapest
Izsó Miklós lakása.

Életképek, 1876.juni 2. I.k.2.sz.19

Vegyes közlemények.

Bécs
Izsó Miklós iskolázása.

Életképek, 1876. juni 2.I.2.sz.19.1.
Vegyes közlemények.

Izsó Miklós szobrász

Életképek, 1876.juni 1.I.1.sz.9.

1.1.

Vegyes közlemények.

Budapest.

Képzömüvészeti Szemle.1879.12.sz.146.l.

Busuló juhász Izsó Miklóstól.

Jsó Miklós "Pákh Albert" mell-
szobrával

Fővárosi Lapok 1867. XII. 11. 1139.

Ha

Izsó Miklós szobász

Budapest Kiclap, 1882 III 22

81. sz. 3. o. (Kicsik)

Rimaszombat Ybl

Izsó Miklós budapesti Petőfi-szobor és 2 mellszobor mintája a muzeumban

Budapest Hirlap,1882,IX.6.
245.sz.3.o.

Izsó Miklós szobrász (1831-1875) Ybl

a Petőfi-szobor mintája és 2 mell-
szobor a rimaszombati muzeumban

Budapesti Hirlap, 1882, IX.6.

245.sz.3.o.

Izsó Miklós szobrász (1831-1875) Ifj.

a Petőfi-szobor mintája és 2 mell-szobor a rimaszombati muzeumban

Budapesti Hirlap, 1882, IX.6.

245.sz.3.o.

Drezda Ybl

Izsó Miklós drezdai utazása 1872 telén

Budapesti Hirlap,1882,X.15.
284.sz.I.Melléklet ,l.o.

Rimaszombat Ybl

Izsó Miklós Petőfi-szobor mintájának odaajándékozása

Budapesti Hirlap,1882.X.15.
284.sz.I.Melléklet.1.o.

Róma Ybl

Izsó Miklós római tartózkodása
1872 telén

Budapesti Hirlap,1882,X.15.
284.sz.I.Melléklet,1.o.

Izsó Miklós szobrász 1831-1835 Ybl

Budapesti Hirlap, 1882, X. 15.
284. sz. I. Melléklet. l. o.

Építészet, a létesítendő Ipsó-

szerenlék

Budapesti Hirlap, 1882, X. 27

296. n. h. o. (Sp. és M.)

Ybl

Izsó Miklós szobrász 1831-1875.
Szalay László és Eötvös József mell-
szobra a Nem eti Muzeum lépcsőházában.

Budapesti Hirlap 1882. VII.22.
2oo.sz. 3.o. /Sz.és M./

Ke

Rimaszombat, Petőfi alakjának mintája

Izsó Miklóstól a Régészeti Egyletben

Budapesti Hirlap 1882. VII. 23.

201. sz. 7. o. (Gy. és M.)

Ybl

Izsó Miklós szobrász 1831–1872.
A budapesti Petőfi-szobor mintája.

Budapesti Hírlap 1882. VII.23.
201.sz. 2.o. /Sz.és M./

Rimaszombat Ybl

Izsó Miklós budapesti Petőfi-szobor mintája a Régészeti Egyletben.

Budapesti Hirlap 1882. VII.23.
2ol.sz. 2.o. /Szabó M./

Jozó Miklós "Pákh Albert" c.
szobráról

Fővárosi Lapok 1868. III. 28. 287.

Hír

Jozó Miklós Pálóczy László c. mell-szobráról

Fővárosi Lapok 1868. 11. 13. 144.

Hír

"Verbőczy" – Szó Miklós szobrából

Fővárosi Lapok 1869. IV. 9. 320.

Hír

"A házaló zsidó" Szsó Miklós új

nebrásról

Fővárosi tapok 1869. VI. 15. 536.

Hír

"Hitas parasol" Szsó Miklós szobra

Fölárosi tapok 1869. VI. 15. 536.

Hír a művész új műveiről

Irsó Miklós Csokonai – nobrából

Fölárosi tapok 1868. V. 26. 483.

Hír

Szó Miklós Egressy – nobrázól

Fővárosi Lapok 1868. X. 6. 915.

Kir

Jósó Miklós ezer forintos ösztöndíjáról

Fővárosi tapol 1868. XI. 25. 1085.

Hír

Jasó Miklós

bolrász

Magyar Iparművészet, 1897/98.

I. köt. 5. sz. 201.–207. o.

Divald Kornél: A bártfai bolrásziskola.

Izsó Miklós szobrai

Pesti Hirlap. 1880. febr. 24. 4.

Izsó Miklós síremlékek ....

Izsó Miklós arczképe

Pesti Hirlap. 1880. jun. 20.

Kaas Ivor: Magyar festők

Budapest. Izsó-siremlék

Pesti Hirlap. 1880. szept. 22. 3.

Izsó Miklós siremléke ügyében....

Budapest. Tzsó-síremlék

Pesti Hirlap. 1881. febr. 23.3.

Az Tzsó-emlék bizottságnak ...

Budapest. Tzsó-síremlék

Pesti Hirlap. 1881. febr. 12. 5.

Tzsó Miklós emlékkő

Temető-művészet. Szsó-síremlék

Pesti Hirlap. 1881. máj. 1. 6.

az Szsó-emlékszobor bizottság

tagnapi ülésén....

Budapest. Izsó-síremlék

Pesti Hirlap. 1881. máj. 1. 6.

Az Izsó-emlékszobor bizottság

tegnapi ülésén....

Temető-művészet. Izsó-síremlék

Pesti Hirlap. 1881. nov. 27. 4.

a Izsó-síremlék bizottság....

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hilap. 1881. dec. 8. 4.

a „Hamonia" társulat temélyi...

Izsó Miklós szobrász

Pesti Hirlap. 1882. márc. 22. 4.

a Muzeum képtárának elöcsarnokában....

Izsó Miklós szobrász (1831-1875)

Pesti Hirlap. 1886. okt. 22. 4.

Uj genre-szobrok

Disznoshorváti (Izsó Miklós szülőhelye)

Pásztortűz, 1931. 18 sz.

422. l.

Lyka Károly: Izsó Miklós.

Izsó Miklós emlékkiállitás Ernst Muz.
1925.okt.25.

Magyar Müvészet 1925.365.o.
Kiállitások.

IZSÓ MIKLÓS szobrai

1874

265. máj. 18.	Petőfi Sándor mellszobra Izsó Miklóstól. Szerz.
217. júl. 6.	Szalay László mellszobra Izsó Miklóstól. Szerz.
463. dec. 10.	Izsó Miklós „Fonóházi jelenet" című csoportja.

101.

1875

M. Ét. 1991. 1/2.

IZSÓ MIKLÓS szobrász

1864 | 155. júl. 31. | Izsó „Mélázó pásztor" czímü szobrát ajándékozza Gschwindt Mihály. Szerzemény 96.

1882 | 522. okt. 23. | Izsó Miklós hátrahagyott kisebb szobrászati művei. 104.

M. Ért. 1991. 1-2.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1870. 313. l

** *(A Csokonai-szobor)* Izsó mintája után a müncheni öntödében már elkészült, s most közszemlére van kitéve Münchenben. A minta Münchenben marad, miután hazaszállitása nagyon sokba kerülne. Az érczszobrot Debreczenben még ez évben le fogják leplezni.

S Városrület 38
Schaffer-ház

535

Képe 528

Jzsó Miklós

Van. Ujs. 1864. 384 l.

** *(A jövő évre ismét három uj naptár)* jelent meg. Egyik a „*Krinolin naptár*," humorisztikus tartalommal és sok képpel. Szerkesztéek Ködvágó és Sánta Ördög. Kiadta Emich Gusztáv. Ára 80 kr. — Másik az „*Iparosok naptára.*" Szerkeszté és kiadta Ballagi Károly Nagy-Kőrösön. Ára 25 kr. — Harmadik a „*Remény naptár*," mely Girokuty szerkesztése mellett Eggenberger kiadásában jelent meg. E nagy naptár idei folyamának tartalma elég változatos, nagy számu képei többnyire sikerültek. Költemények és beszélyek ismert iróktól vannak benne. Ezt közelebbről elhunyt jeleseink Szalay László, Fáy András, Hajnik Pál stb. és nehány külföldi nevezetesség, mint Thiers, Eugenia császárné életrajza és arczképe követik; továbbá Izsó „*Részeg pór*" czimü uj szobrának rajza. Az ismeretterjesztő és közhasznu rovat is bőven képviselve van. Ára 1 ft.

---

*) A hazai lapok kéretnek e sorok átvételére.

a) Betűsjegyek mutatója.

A betűkből álló, vagy azokat is magul
ban foglaló jegyek mind itt találhatók f
még akkor is, ha a jegy főrészét alakos j
foglalja el.

Kivételek a kiírt mesternevek és telj
városnevek. Ezek közül az előbbieket
ötvösök névsorában (399—408. o.), a
utóbbiakat a tartalomjegyzékben (VII-
IX. o.) lehet megtalálni.

Kivételt alkotnak továbbá az ellenőr
évbetűk, melyekből csak a rendes (bem
lyített nagybetűs) alaktól eltérőket kö
a mű hasonmásban, s a mutatóban is cs
ezek szerepelnek. Meghatározásoknál
évbetűk amúgy is legföljebb elmosódot
vagy hasonló próbák esetében bírnak j
lentőséggel.

A jegyek betűrendben következne
egymás után. Egy-egy betűn belül az eg

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1867
640. l.

— (*A „Magyarország Képekben“*) legujabb füzete kiválólag Gömör ismertetésével foglalkozik, s számos képben mutatja be a „száz-bérczü“ megye legszebb pontjait. Ezenkivül Izsó Miklós szoborműveit s fővárosunk több nevezetes helyét stb. ismerteti képpel és leirással. — E honismertető illusztrált folyóirat 1868-iki folyamára a napokban küldetett szét az előfizetési iv; ajánljuk mindazoknak, kik hazánk történeti, természeti, népéleti nevezetességeit egy albumszerü könyvben összegyüjtve ohajtják birni. — Jövő év folytán is minden hónapban egy 4 ives füzet jelen meg, 16—20 hazai tárgyu képpel, s előfizetési ára a január—juniusi folyamra 2 ft. — Az I-ső folyam, mely már bevégzett kötetet képez, megrendelhető 4 frtért; a második folyam (1867. jul.—decz.) hat füzete 2 forintért.

Lázár Béla

Paál László

III/3 pole

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1868. 44. l.

Irodalom és művészet.

— *(Pákh Albert mellszobrának)* kis mintáját Izsó Miklós jeles szobrászunk már elkészitette. Bátran mondhatjuk, hogy mind hasonlóság, mind művészi kivitel tekintetében sikerült mű. Izsó jelenleg már a nagy mellszobron dolgozik, mely lapunk egykori feledhetlen szerkesztőjének sirját fogja diszitni. Mihelyt a szobor készen lesz, sietni fogunk azt rajzban bemutatni olvasóinknak, kik közt tán egy sincs, ki adományával ez emlékszobor létesitéséhez ne járult volna. A müvész kis mintájáról több gypsz-öntvényt küldött Pestre, melyre megrendeléseket 5 frtjával Eggenberger könyvkereskedése, ugy szintén lapunk szerkesztősége is elfogad.

Izsó Miklós

*** (*Izsó Miklós,*) jeles szobrászunk bevégzé a költő Zrinyi szobrát s most megint mincs munkája. Helyesen jegyzi meg a „Főv. Lap.“, hogy nálunk a kőmivesnek százszor jobb dolga van, mint egy szobrásznak. Egymásután épitik most az esetlen nagy bérházakat, de még a társulatok épitkezéseinél sem jut senkinek eszébe, hogy az ékitéseknél a valódi művészek munkásságát is igénybe vegyék.

Vas. Ujs. 1869
661. 1.

Sopron, Dr. Mihály-tp

514, 518

Képe 506, 507, 508, 509,
510,

Izsó Miklós

Vas. Ujp. 1869. 549. 550. l.

** (*Izsó Miklós*), kitünő szobrászunk legközelebbi utazása alkalmával nagybecsü épitészeti és szobrászati anyagokra talált Erdélyben. Egyik óriás alabastrom telep, mely Tordától Bánffy-Hunyadig terjed, s mely tehát mostanában már vasuthoz is közel jut, és igy értekesitése könnyen eszközölhető. A másik nagybecsü találmány azon *fehér márványkészlet*, mely a székely földön Csik-Szerda és Gyergyó-Szt.-Miklós közt az Olt völgyén nyulik el, de a mely egyszersmind a Marosnak is szintén közelében feküdvén, szállitása ez uton még könnyebben eszközölhető. E márványok ugy finomság és szin, mint keménység tekintetében a carraraival vetekednek; oly anyagok tehát, melyek méltán hivatva vannak az eddig drágán szállitott külföldi árukat pótolni, s egyszersmind

*

azon vidékek iparának s hazánkban a művészetnek nem kevés lendületet adni.

Árva megye.

1. **Árva** vára.
2. **Oravka,** róm. kath. fatemplom.
3. **Turdossin,** róm. kath. fatemplom.
4. **Zabrezs,** róm. kath. fatemplom.

Izsó Miklós

** *(A Csokonai-szobor)*, melyet Izsó mintája után Münchenben öntöttek érczbe, már megérkezett Debreczenbe. Az emlékkertben már a helyet is kijelölték, hova állittatni fog e szobor, a kertnek a piacz felé néző részén, hogy a nagy templom felől a piaczról látható legyen; talapzata márvány

lesz. Mivel azonban szakértők véleménye szerint a téglaalapnak, mely mintegy 30,000 téglát vesz igénybe, mintegy félévig ülepedni kell, hogy a terhet megbirja, maga a szobor felállitása a jövő évre marad.

Vas. Lpi. 1870. 342. l

Tisztelgés Bizottságának,

Budapest.

IX. Högyes Endre-u. 10.

Izsó István

** *(A Csokonai-szobor)* választmánya Debreczenben elhatározta, hogy a szobor még ez évben fel fog állittatni, a keleti vagy kis emlékkertben. A felállitási költségek fedezésére augusztusban műkedvelői előadás rendeztetik, s 40 arany pályadij tüzetett ki a szobor leleplezési ünnepélyén szavalandó költeményre. A pályamüvek augusztus 15-éig küldendők az emlék-társulati elnök, Zsombory Imréhez Debreczenbe. A Münchenben készen

*

levő szoborról nagy elismeréssel szólnak azok, kik látták, s egyaránt dicsérik benne Izsó művészetét s a müncheni öntőde ügyességét.

Vas. Ujs. 1870. 185. l

S Arsolga-Apl

536

Izsó Miklós

** (*Petőfi szobrát*) Izsó fogja készíteni, a bizottság egyhangu határozata folytán. Ekkép alapos reménységünk lehet, hogy a főváros egy

---

diszes szoborművel fog gyarapodni. Örülünk, hogy a bizottság magyar művészi erőt vesz igénybe, s alkalmat nyujt annak, hogy tehetségét érvényesithesse. A debreczeni Csokonai-szobor oly mű, mely után bátran lehet appellálni Izsóra, kinek tehetségét — fájdjom — korántsem veszik oly igénybe, mint mégérdemelné.

Vas. Ujs. 1871. 61 l

Izsó Miklós

** (*Izsó Miklós*) jeles szobrászunk jelenleg Zrinyi Ilona és II. Rákóczi Ferencz mellszobrait készíti. Nem régiben végezte be Ghyczy Kálmán szép mellszobrát is, melyet a baloldali kör rendelt meg nála, s melyről már több gipsz-öntvény készült. A kör eredeti czélja az volt, hogy a szobor a klubb helyiségében állittassék föl, de ez ellen Ghyczy határozottan tiltakozott. A kör küldött egy példányt a komáromi választókerületnek is.

Vas. Ujs. 1871.
202. l.

Karra, dóm

742, 744, 751, 753,

Izsó Miklós

Vas. Lip. 1873. 590 l

** (*Emlékszobor Dugonicsnak.*) Szegeden már régebben megpendíték a tervet, hogy a város derék szülöttjének, a magyar irodalom egyik úttörő bajnokának, Dugonics Andrásnak emlékszobrot emeljenek. Begyült eddig 3000 frt, s most elhatározták, hogy az emléket a reáliskola előtti téren állitják föl, s a mellszobor elkészitésére Izsó Miklóssal fognak értekezni.

1-3

La partecipazione italiana alla Fiera Campionaria Internazionale di Budapest. — Ogni anno sui primi di maggio si riapre la Fiera Internazionale di Budapest, grande rassegna periodica della vita economica dell'Ungheria e dei suoi clienti. La Fiera di quest'anno sorpassa in importanza le precedenti, e ciò per una duplice ragione: si sono già presentati i produttori dei territori riannessi, e si sono avuti indizi molto confortanti sulla vitalità delle energie economiche ungheresi poiché, malgrado il ribasso generale provocato sui mercati mondiali dalla psicosi di guerra, esse continuano a svilupparsi con un ritmo ininterrotto.

Come gli anni scorsi, la Fiera di Budapest si contraddistingue anche questa volta tra le altre del genere per quello spirito di novità che ne fa anziché una nuova edizione, una manifestazione completamente nuova. A tale tradizione di continuo rinnova-

Izsó Miklós

Vas. Ujs 1873. 9 l.

** (*Az országos minta-rajztanodában*) jelenleg 130 férfi és 15 nő növendék van. Az igazgatón, Keleti Gusztávon kivül még Székely Bertalan, Greguss János, Izsó Miklós, Schulek és Morelli Gusztáv működnek mint tanárok. A tanoda két főosztályra van felosztva: előkészitő és szakosztályra. Az előbbiben a rajz és festészet elemeit oktatják, az utóbbiban a festészetet, szobrászatot, épitészetet és ornamentalis rajzokat. Van fametsző osztály is az ügyes vésőjü Morelli vezetése alatt. A tanitás ugy szólván egész nap foly, reggel 8 órától esti 8 óráig, leszámitva két órai déli időt. A beiratás dij 2 frt; a szakosztályok évi dija 10 frt, de a szegény, tehetséges tanulók a tanárok ajánlatára fölmentetnek.

Ced 2

Címfeliratok. Reprodukciók.
Nagyitások. Diapositivek
Vetítőgép és filmkölcsönző
Reklámfilmek. (Trick-filmek.)
Saját műterem..

ndor-utca 7

M. kir. postatakarékpénztári
csekkszámla 35.710

Izsó Miklós
Vas. Ujs. 1875. 379 l

— **A Petőfi-szobor bizottsága** közelebb ülést tartott Tóth Kálmán elnöklete alatt, ki részletes jelentést tett a szoborügy jelenlegi állásáról. Az Izsó által alkotott minta után a nagy mintát bármely gondos szobrász elkészitheti. Az igy szükségessé vált teendők intézésére öttagu bizottságot választottak, melynek tagjai: Keleti Gusztáv, az állami mintarajztanoda igazgatójának elnöklete alatt, Greguss Ágost, Than Mór, Madarász Viktor, Reményi Antal jogtanácsos és jegyző. E szükebb bizottság feladata lesz általában mindenre nézve, mi az ügy művészi és technikai sikeresitéséhez tartozik, javaslatot terjeszteni elő, s az illetőkkel — a nagy bizottság jóváhagyásának fenntartása mellett — szerződéseket kötni. A szobor-tőkealap jelenleg — mint Lévay Henrik pénztárnok előterjeszté — az Izsónak munkadij fejében már eddig kifizetett 10,000 forinton kivül még 30,000 forint névértékü magyar é. k. vasuti elsőbbségi részvényből áll, melyet a kezelő pénzintézet részére terhel csupán 3055 frt 34 kr. E kezelő pénzintézet pedig a „Pannonia“ viszonbiztositó társulat, mely a bizottsági pénztárnok megbizásából és hazafias szivességből teljesiti a kezelést.

A HÁZ MODERN MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1875. 12. l

— **A Dugonics-szobor** tervezetét Izsó Miklós közelebb küldé le Szegedre, a költségvetéssel együtt. A szobor maga bronzból, a talapzat márványból készittetnék, s utóbbi 11 láb magasságura van tervezve. A szobor létesitése 12,000

VASÁRNAPI UJSÁG.

frt költséget igényel. Izsó a művet rövid idő alatt elkészithetőnek mondja, ugy hogy a szobor leleplezése megtörténhetnék az 1876-diki szegedi országos dalárünnep és kiállitás alkalmával.

IZSÓ MIKLÓS

A Rimaszombati Gömör Múzeum és a Miskolci Herman Ottó Múzeum
tisztelettel meghívja

IZSÓ MIKLÓS
(1831-1875)
emlékkiállításra

mely a Gömöri Múzeum és a Kassai Kelet-Szlovákiai Nemzeti Múzeum
gyűjteményét mutatja be

Rimaszombat
1991. július 10 -- szeptember 10

Kiállított művek

1. Jakowetz Antalka arcmása 1853.	gipsz,	17,5 cm	G.M. Lsz. HU 19.41.
2. Nyugvó oroszlán 1853.	gipsz,	17x42 cm	G.M. L. nélkül
3. Delfinen lovagló puttó (Arion) 1855.	gipsz	30 cm	G.M. L. nélkül
4. H. Gasser–Izsó Miklós: Széchenyi István (1858. Bécs – 1859. München)	gipsz,	65 cm	G.M. Lsz. 48/76
5. Búsuló juhász 1861–1876. sokszorosított	gipsz,	95,5 cm	G.M. Lsz. 4093
6. Hegedűs nő (torzó) – Cinka Panka	gipsz,	66 cm	G.M. Lsz. 1132/64
7. Pásztor (torzó)			G.M. neg.szám: 6746
8. Fonóházi jelenet 1863–75.	gipsz,	59 cm	K.M. Lsz. S446
9. Egressy Gábor arcképe 1862.	gipsz,	72 cm	K.M. Lsz. S 443
10. Eötvös József arcképe 1862–74.	gipsz,	75 cm	K.M. Lsz. S 424
11. Kriston László arcképe 1866.		Ø=42,5 cm	G.M. Lsz. 1076/64
12. II. Rákóczi Ferenc 1872.	gipsz,	77,5 cm	K.M. Lsz. S 437
13. Zrinyi Ilona 1868–70.	gipsz,	80 cm	G.M. Lsz. 628/63
14. Werbőczi István 1868–70.	gipsz,	72 cm	K.M. Lsz. S 399
15. Csokonai Vitéz Mihály fejtöredék lakkozott	gipsz	29x20,5cm	K.M. Lsz. S468
16. Petőfi Sándor I. büszt 1872.	gipsz,	73 cm	K.M. Lsz. 402
17. Petőfi Sándor II. büszt 1872.	gipsz,	64 cm	G.M. Lsz. 4118
18. Petőfi szoborterv megérett kismintája (torzó)		44 cm	G.M. Lsz. 1057/64
19. Petőfi szobor nagy segédmintája 1874.	gipsz,	186 cm	G.M. L. nélkül
20. Dugonics András büszt 1874.	gipsz,	74 cm	K.M. Lsz. S 450
Madarász Viktor: Izsó Miklós arcképe 1873. olaj vászon		79x83	K.M. Lsz. S 771

Rendezte:

GODA GERTRUD ÉS VALÉRIA MALOTÍNSKÁ

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1898. 72 sz.

Balogh Zoltán rajza.

IZSÓ MIKLÓS.

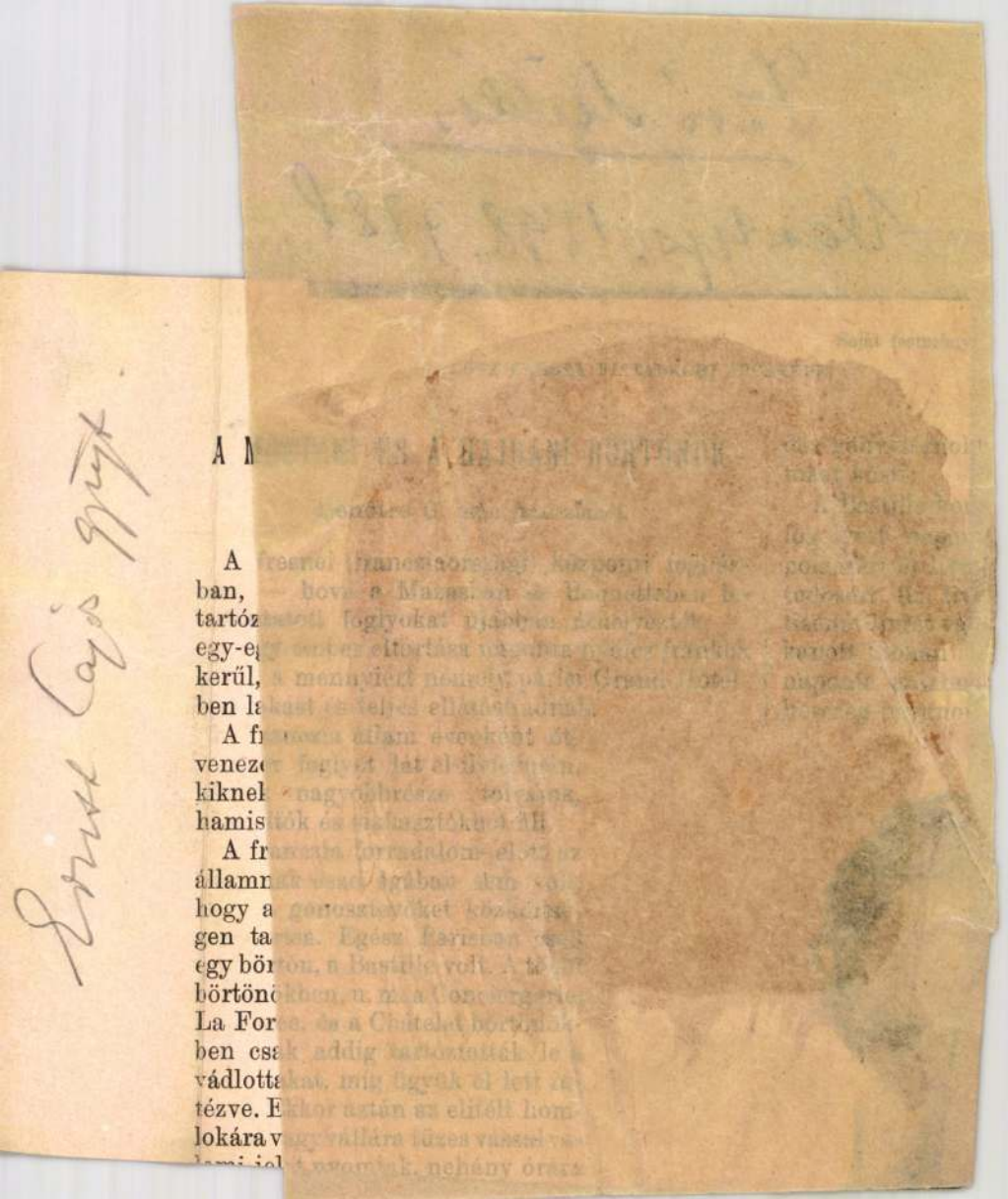

A M

A
ban,
tartóz
egy-e
kerül,
ben la
A fr
venez
kiknek
hamis
A fr
államn
hogy a
gen ta
egy bör
börtönö
La For
ben csa
vádlotta
tézve. E
lokára v

Izzó Miklós művei.

I. Akadémiai vegzettsége előtt készült munkák 1852-1860.

Rimaszombatban, Jánosiban, Várgedén, Rozsnyón, Losoncon Jakovetz Antal kőfaragómester segédeként különféle kőfaragómunkák. Ez idő alatt Ferenczy István rimaszombati műtermében segédkezés a mester következő műveinek faragásában: Szathmáry Király Pál siremlékének (Jánosi) koszorukkal díszitett kőtalapzata; Forray Iván siremléke, mely Ferenczy halála után befejezetlenül került Soborsinba, hol utóbb elkallódott; Kazinczy Ferenc fehér márvány mellszobra, mely befejezetlenül jutott a M. Tud. Akadémia tulajdonába; Kölcsey Ferenc kis mellszobra, melyet Ferenczy mintája után faragott. ⊕ Alvó gyermekfej (itj Jakovetz Antal gyermekkori képmása, gipsz, a Gömörmegyei Muzeumban); Delfinen nyargaló Arion, másolat, gipsz; Nyugvó oroszlán, gipsz (Gö-

⊕ Ifjukori munkái még:

mörmeggei Muzeum); Almási Balogh Melanie keze, fehér márvány (Szépm. Múz.); Izsó nagyatyjának gipsz medaillonja (Szépm. Muz. – 1856-57-ben a pesti Lánchid vámszedő fülkéinek kőfaragó munkáit végezte, 1859-ben elkészitette Lendvay Márton színész állószobrának tervét, amelyet a szobor pályázatán mellőztek. 1859-60. a münchenni akadémián készültek Cicero, Római szenátor, Adonisz c. mellszobrai, Medici Vénusz, Femerani Psychéje és Férfi akt c. munkái. Valamennyi agyagszobor, kivéve a Psychéjét, F

F bécsi szobrán

F melyet gyűrbe öntött.

II. Mell- és köztéri emlékszerű szobrok, népi kompozíciók stb.

Széchenyi István márvány mellszobra Johann Gasser mintája után a Széchenyi-család részére, (Bécs.) 1859. U.a. a bécsi magyar technikusok költségén a M. Tud. Akadémia részére, 1860. – Johann Meixner F tervei szerint faragta a kalocsai székesegyház Szt. István és Szt. László-szobrok márvány talapzatába illesztett: Asztrik érsek átadja Szt. Istvánnak a koronát és Szt. László átadja a kalocsai érseknek

a kalocsai és bácsi érsekségeket egyesítő okmányt. (Winkler Pál: A kalocsai főegyház 1010-től napjainkig. Kalocsa, 1929. 103, 104. l., képekkel.) – A puszták furulyása ♀ Márzaüveg, München, 1860. Izsó első önálló művészi alkotása és a legelső szobor a magyar népéletből. 1861-ben Juhász cimen szerepelt a Pesti Műegylet tárlatán. Egy gipszöntvénye Szily Kálmán és egy Szmrecsányi Jánosnak készült. A helytelen cim miatt egyes életrajzirói azonositották következő művével. – Busuló juhász mintája, Buda 1860. – U. az, márványba faragva, München, 1861. Kiállitva a Pesti Műegyletben 1862. juniusban Magyar pásztor cimen. A márvány példányt kertje díszéül Gschwindt Mihály pesti gyáros rendelte, kivel a tulajdonjog miatt Izsó perbe keveredett. A pert a gyáros nyerte meg ki a szobrot ♁ 1864-ben a Nemzeti Muzeumnak ajándékozta. Izsó a szoborról gipszöntvényeket készitett s azokat 40 frtért árusitotta (VU. 1867. 340. l.) Az Izsó-bizottság, mely a művész halála után szobrainak értékesitésére alakult a Busuló juhász gipszmásolataiból 1876-ban 10 frtjával 175 példányt adott el (VU 1876. 365. l.). E másolatoknak külföldön is akadtak vevői. 1871-ben Izsó Pulszky Ferenc biztatására egy újabb márvány példány faragasába kezdett, de

♀ vagy Furulyázó pásztor,

♁ önzetlensége jeléül

nem fejezte be. A művész halála után özvegye az Izsó-bizottság jóváhagyásával egy Petton Antonio nevű olasz szobrásszal fejeztette be a félbemaradt másolatot, mely a pesti nőképzőintézet Zöldfa-utcai székházába került. (Reményi Antal: Izsó Miklós. Budapesti Hirlap. 1903. okt. 25.) — Arany János mellszobra, gipsz, Pest 1862. Gipsz másolatait 20 forért hozta forgalomba. — U. a., szárhegyi fehér márványból, Pest 1873-74., hagyatékából vette meg a közoktatásügyi miniszterium a M. Nemz. Muzeum részére. — Arany János feje, gipsz. Ernst Lajos 1898. ajándékozta a M. Nemz. Muzeumnak. — Balogh Zoltán képmása, gipsz, tojásdad alakú medaillon, 1862. Az ábrázolt özvegye ajándékozta a muzeumnak 1879-ben. — Egressy Gábor színművész mellszobra, gipsz 1862. Több példányban készült; egy-egy példánya van (a Képm. Muzeumban) a debreceni, a kassai muzeumban, fehér márványból (1867-68-ban) faragott példányát a M. Nemz. Muzeum részére vették meg. — Váradi Fekete Dezső képmása, ovális alakú medaillon, gipsz, 1862. (Művészet,

és a miskolci ref. gimnáziumban.

1913. Képpel.) — Tóth József szinmüvész mellszobra, gipsz, 1862. — Lisznyai Kálmán halotti maszkja, gipsz, 1863. Szépm. Muz. — Lisznyai Kálmán mellszobra, gipsz, 1863 (VU. 1913. 456. l. Egy elfelejtett szoborleleplezés. Lisznyai Kálmánról; Képpel.) — Korniss Ádám gr. mellszobra, gipsz, 1863. — Bernáth Gáspár mellszobra, gipsz, 1863. — Fáy András mellszobra, gipsz, 1863. — U. a. márványba faragva, 1867, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár tulajdona volt. — Pannonia, amint kiterjeszti kezeit fiai felett, szoborterv a M. Tud. Akadémia épületére, agyagból, kivitelre nem került, 1863. — Megyeri Károly szinmüvész mellszobra, márvány 1863-64, a Nemzeti Szinház részére. — U. a. gipszöntvénye hagyatéki kiállitásán szerepelt. — Fonóházi jelenet, gipsz, 1864. (Képe Marastoni József körajzában: Az Ország Tükre 1864. 196. l.) 1887-ben megvette a M. Nemz. Muzeum. — U. a. márványba faragását megkezdte, de be nem fejezte. ∓ 1874(?) bronzbaöntésére kapott megbizást az államtól, de bronzbaöntése elmaradt. — Magyarország cimere és 8 ♀ géniusz szobra a M. Tud. Akadémia palotája főhomlokzatának díszitésére, 1864. —

♀ feliratos márvány táblát tartó térdelő

∓ Talán ezt is a mester halála után özvegye fejeztette be Pettonnal s azonos azzal, mely Istónak az Ernst Muzeumban 1925. rendezett emlékkiállitásán szerepelt.

Mándi Márton István tanár mellszobra a pápai ref. kollégium részére, márvány, 1864. – Mosolygó paraszt leány (Magyar pórnő), mellszobor, gipsz, 1864. Szépm. Muz. – Reivai Miklós egész alakú álló szobra a M. Tud. Akadémia épületén F 1864. (VU. 1893. 577. l. képpel.) – Reivai Miklós mellszobra a berlini tud. akadémia részére, 1864. Terracottában való kivitelezésével egy berlini szobrászt bíztak meg. – Zrínyi Miklós, Vay Miklós mintája után márványba faragva a bécsi fegyvertár részére, Bécs, 1864(?) – Almási Balogh Pál, Széchényi orvosának mellszobra, 1864, a M. Tud. Akadémia tulajd. – Stüler Friggyes Ágost, berlini építész, a M. Tud. Akadémia palotája tervezőjének márvány mellszobra Schievelbein Hermann német szobrász eredetije után, Pest, 1865, az Akadémia tulajd. – Demidoff Ruprechtné márvány (?) mellszobra 1865. – Több alakos domború egy halasi sírkápolna számára, 1865. [Nefelejts c. szépirod. lap 1865. 316. l.) – Kriston László arcképe, relief, 1866, a Rimaszombati Muzeumban. – Széchenyi István pesti szobrának pályaterve, 1866. (VU. 1866. 177. l. Székely Bertalan rajza nyomán készült fametszettel.) – Széchenyi István kis, álló

F, terracotta,

alaku szobra, a budapesti Széchenyi szobor-pályázaton szereplt minta gipszöntvénye a M. Tud. Akadémia Széchenyi-muzeumában, u.a. egy példánya a Szépm. Múzeumban és egy a Soproni Múzeum Széchenyi szobájában. Mátray Lajos szobrász a soproni Széchenyi-szobrot 1895-ben e minta figyelembevételével mintázta. — Vécsey Károly tatai lelkész síremléke, Izsó rajza szerint készült, 1866. (Nefelejts. 1866. 266. l.) — Csokonai Vitéz Mihály mellszobra, gipsz, tanulmány az emlékszoborhoz, Pelsőc, 1866. — A debreceni Csokonai-szobor kismintája, gipsz, Pelsőc, 1866. (Debreceni Déri Múzeum Évk. 1942. 93-94. l. Izsó M. levele Csanak Józsefhez.) — Csokonai debreceni bronzszobra, nagy mintája készült 1867-ben Debrecenben, öntötték Münchenben, leleplezték 1871-ben. (Csokonai szobor-emlék. Debrecen, 1871. (Képpel.) — Patóczy László síremlékének terve, mely kivitelre nem került, de ötletét a kivitelkel megbízott br. Vay Miklós szobrász felhasználta, gipsz, 1868. — Kray tábornok képmása, carrarai márvány br. Vay Miklós mintája után, Bécs, 1868. — Pákh Albert halotti maszkja, gipsz, Pest 1867. — Pákh Albert mellszobrának kis mintája, Debrecen, 1867. Gipszben sokszo-

rozitva, darabját 5 ftért árusította. – U. 18/a.
életnagyságu mellszobra, márvány. Pest,
1868. Eredetileg Pákh siremlékére szánták,
majd a Nemz. Museumnak ajándékozták. –
Zrinyi Miklós a Költő mellszobrának
gipszmintája, 1868. Állitólag 12 példány-
ban készült. Egy aranyozott gipsz példánya
a M. Tud. Akadémia tulajd. – U. a. állam költ-
ségen márványba faragva, 1869. a Nemz.
Museum részére. 1870. – Zalamegye is rendelt
egy Carrarai márványból faragandó pél-
dányt, minőn a gipszöntvényt már előbb
megszerezte (VU. 1870 249. l.) – Verbőczy
István mellszobra, gipszminta, 1870. A
kultuszminiszter márványban a Nemz. Mú-
zeum részére rendelte, de kivitelre nem
fogadta el. – Pyrker László egri érsek
mellszobra, Casagrande Márk gipsz min-
tája után, fehér márvány, 1870. A Nemz.
Museum részére megvette a kultuszminisz-
térium. – Zrinyi Ilona mellszobra, gipsz,
1870. Megrendelte a Kultuszminisztér-
ium, de nem vette át. – Ghyczy Kál-
mán mellszobra, gipsz, 1870. Az
Országgyülési Baloldali Kör megbizásából
készült az ábrázolt részére. Több gipszönt-
vényben ismeretes. Egyik példánya a Kas-

muzeumban. – II. Rákóczi Ferenc mellszobra, gipsz, 1870. Megrendelte a kultuszminisztérium. Fehér márványból való példánya 1872-ben készült és 1873-ban került a Nemz. Muzeumba. – Eötvös József br. mellszobra, gipszminta. 1872. Egy példánya a szegedi és kassai ~~és kassai~~ muzeumban, fehér márvány példányait 1874. vették meg a Nemz. Muzeum és a vegytani intézet részére (VV. 1874. 27. l.) – Petőfi Zoltán mellszobra, gipsz, 1872 (?), hagyatékának tárlatán volt kiállítva. – Petőfi Sándor fejéhez készült agyagvázlatok. Egy példány a Nemz. Muzeumba jutott. – Petőfi mellszobra, márvány, 1872. Nemz. Muzeum. – Petőfi pesti emlékszobrának mintái. I–II. Ősz 1871. végén kapott megbízást a szobor mintájának elkészítésére. Több vázlatot csinált, melyek közül a szoborbizottság kettőt választott ki. Az egyik a költőt felemelt jobb karral, a Talpra-magyart szavalva, a másik jobb kezét mellére szorítva mint lírai költőt ábrázolja. Az 1872-ben véglegesen elfogadott minta lassan alakult, gipsz és terracotta mozdulattanulmányok, újabb vázlatok készültek, melyek utóbb a

a kassai, a bpesti Szépművészeti és Fő-
városi és a v. Ernst Muzeumba kerültek.
A kivitelre (teljesen) megérett kisminta (bronzszi-
nűre festett gipsz) a Rimaszombati Muzeum-
ban van, az 1874. készült segédmintával
együtt. Izsó halála után a szoborbizott-
ság Huszár Adolfot bizta meg a mun-
ka folytatásával, ki 1875 augusztusában
Izsó hagyatékából átvette a nagy segéd-
mintát forgó állvánnyal, Petőfinek
egy életnagyságú gipsz mellszobrát, a kis
bronzszinűre festett mintát, négy drb ta-
laprat rajzot, Petőfinek 2 drb litogra-
fált (valószinűleg Barabástól való)
arcképét és egy fényképet, mely a Pető-
fit ábrázoló daguerotipia után készült.
Huszár A. a szoborbizottság kivánságára
Petőfi alakját az eredetileg tervezett 9½
láb magasság helyett, nehogy a felálli-
tására kiszemelt téren eltörpüljön, 12
lábra mintázta. A nagy gipsz öntömin-
ta 1881 nyarára elkészült. Turbain ká-
roly bécsi ércöntő 1882 elején öntötte
ágyúfémbe s a művészi cizellirozást is
az ő műhelye végezte. A szobrot 1882
okt. 15. leplezték le. A Huszár-féle nagy
öntömintát a szoborbizottság a debrecze-
ni ref. főiskolának ajándékozta.

és két életnagyságú gipsz mellszobortal

(Gerlóczy K. – Amtmann Géza: Petőfi Sándor szobrának leírása és története. Bp. 1892.) – Simonyi László kis mellszobra, terracotta, 1870-es évek eleje, Szépm. Muzeum. – Mányik Ernesztina operaénekesnő, fehér márvány kerek medaillonja, 1873. Szépm. Muz. – U. a. a vámosmikolai temetőben lévő siremlékén, 1873. – Szalay László történetíró ♀ feje, gipsz, 1873. Szépm. Muz. – U. a. mellszobra, fehér márvány, 1874. U. o. – U. a. mellszobra, gipsz, 1873. Kassai muzeum. – Telepy Károlyné Egressy Etelka mellszobra, gipsz, 1873(?), Trefort Ágoston kis mellszobra, gipsz, 1873(?) Szépm. Muzeum. – Eötvös József br. pesti álló szobrának pályaterve, gipsz, 1874(?), Bem tábornok emlékszobrának mintája, gipsz, 1874. – Dugonics András mellszobra, gipsz, ⊥2 példányban kiállítva hagyatéki tárlatán. – Dugonics András egész alakú szegedi szobrának gipsz mintái, 1874., kiállítva u. o. Utóbb egyébb reliquiáival a v. Ernst Muzeum szerezte meg. – Dugonics András szegedi egész alakú állószobra, bronz öntvény, 1876. Izsó mintája alapján kivitelezte Huszár Adolf. ⊟ Leleplezték 1876. aug. 19. (Farkas A. – Nagy S.: Dugonics album. Szeged, 1876.) – 1876-ban Izsó özvegye Szász Gyula szobrásszal férje számos művéről gipszöntvényeket készíttetett, melyeket Metzger Emil pesti könyvkereskedő e célra bérelt boltban árusított. (VU. 1877. 156. l.)

♀ maszkszerű

⊥ 1874.

⊟ Öntötték Röchlich bécsi ércöntödéjében.

III. Kisplasztikai művek.

Ismeretlen férfi, gipsz, Buda, 1861. — Árpád, 1863(?), Arató nő, 1863. — Részeg kortes, 1863. — Szoptató anya, 1864. — Táncoló paraszt I., 1864. aug. 5. — Meztelen nő, 1865(?), Táncoló paraszt II., 1867 jan. 20. Debrecen. — U.a. III., 1867. jan. 28. — U.a. IV. Debrecen, 1867 jun. 26. — A haldokló honvéd, szoborterv, 1869 (VU. 1870 2. sz. Képpel.) — A sebesült honvéd, szoborterv, 1869. — Cigány Laokoon, 1869. — Czigánytorzó, 1869. — Hegedűs cigány, 1869. — Hordán ülő cigányzenész, 1869. — Muzsikus cigánygyerek, 1869. — Patikárus Ferkó cigányprimás, 1869. — Holt reszeg paraszt, sérült vázlat, 1869. Szépm. Muz. — Házaló zsidó, 1869. — Táncoló paraszt V. 1870. — U.a. VI., 1870. — Meg nem állapitható időben készültek: Táncoló paraszt VII–XVI. — Férfi fej I–II. — Honvédfej. — Kereket vető cigánygyerek. — Részeg paraszt. — Női mellszobrocska. — Menekülő anya, — Ételhordó parasztasszony gyermekével. — Haldokló honvédtüzer. — Csekély kivétellel terracották s egy drb kivételével vala —

Földön fekvő részeg paraszt, terracota, 1867. a Képzőmüv. Főiskola tulajd. —

a Szépm. Muzeumban.

IV. Rajzok.

A Szépműv. Muzeum 1914-ben Zsónak következő rajzait szerezte meg graf. gyüjteménye részére: Vázlatok a Petőfi-szobor első tervéhez I–IV., Tanulmány a Petőfi-szobor első tervéhez, Vázlat a Petőfi-szobor első tervéhez talapzattal, Tanulmányok a Petőfi-szobor harmadik tervéhez, A Petőfi-szobor tervrajza, Tervezetek a Petőfi-szoborhoz, Honvédszobor-terveret, elesett honvéddel I–II., Honvédszobor tervezetek (kétoldalas lap), Honvédszobor tervezet, esésében még küzdő honvéddel (két oldalas lap), U. a., a hátlapon táncoló parasztal, Honvédszobor tervezet szarkófággal, Honvéd szobor tervezet elesett honvéddel (hátlapján harcoló középkori lovag szobortervé), Tervezetek honvédszobrokhoz (két oldalas), Tervezetek honvédszobrokhoz álló honvéddel, Elesett honvéd szobrának tervezete magas talapzaton, Középkori lovagszobor-tervezetek, Táncoló parasztok, vázlat (kétoldalas lap) I–II., U. a. hátlapján háttal ülő baka, Táncoló parasztok, Táncoló paraszt-pár, Táncoló katonák (Kétoldalas lap), Táncoló katonák és egyéb vázlatok, Táncoló katonák, Táncoló férfialak, a hátlapon anya gyermekével, Hegedülő cigány, Hegedülő cigányalakok, Történet három jelenetben, A tudós professzor karikaturája, Ujságot olvasó férfi karikaturája, Önarckép (?), Férfi arc

profilban, karikatura, A lelkes csizmadia inas, Juhász szoborterve, Pihenő juhász, a hátlapon női fej, Pásztor-idill szoborterve, a hátlapon fonó leány, Fonó leány, Anya gyermekével, Tanulmánylap kutyafejjel, Vázlat szaladó alakkal (két oldalas), Öreg parasztasszony, Hermes a gyermek Bacchusszal (másolat antik szobor után), Szoborvázlatok, Vázlatok részben görög szobrok után (két oldalas), Balogh Gyula fölhatalmazó levelén fejvázlat, Vadász képe kétszer, a hátlapon siremlék, Kéztanulmányok, Gyermekkori rajzok (ház, rózsa, fej), Fiatalkori rajzok (szobormásolat, a hátlapon harcos fejtanulmánya, Felhőkön ülő Mars képe ovális keretben (másolat), valamennyi ceruzarajz; Vázlatok a Petőfi-szobor első tervéhez, Cigánybanda (1862), Ilegedülő cigányalakok, a hátlapon költő álló szobra, tollrajzok, to-Kétoldalras ruharedőzet tanulmány a Petőfi-szobor első tervéhez és Ruharedőzet tanulmányok a Petőfi-szobor első tervéhez, krétarajzok.

Összeállította: Szentiványi Gyula (1952)

KÜLDJÖN EGY KÉPET

Egy szobor története

Egy anekdota maradt fenn még 1846 tavaszáról, amikor Petőfi barátaival a Komlókertben üldögélt, és egy olasz vándor különböző híres emberek gipszszobrocskáit kínálta eladásra. Petőfi is a kosárba nézett, mire Pákh Albert megjegyezte: „Jól nézd meg őket, mert még a te borzas fejed is ott találod a Goethe—Schilleré mellett." Mire a költő büszke öntudattal mondta: „Lesz még nekem olyan szobrom, hogy mindannyian levett süveggel álltok meg előtte."

Hogy ez a szobor létrejöhetett, ahhoz még halála után 33 évig kellett barátainak küzdeni. A szobor felállítását célzó mozgalom Reményi Ede hegedűművész kezdeményezése volt, 1860-ban. Reményi abban az évben tért haza londoni emigrációjából, és mindjárt úgy mutatkozott be a Nemzeti Színházban, hogy zsinóros, magyaros ruhában, aranyrojtos Kossuth-nyakkendőben a Rákóczi-indulót játszotta. Hangversenyeket adva bejárta az országot. Körútja alkalmával azt tapasztalta, hogy a nép körében csodálatos szeretet és ragaszkodás él Petőfi emléke iránt.

Noha a kormánykörök ellenezték, még 1860-ban megalakult az első szoborbizottság, Kemény Zsigmond lakásán. Tagjai főleg zenészek, művészek, tudósok voltak. A kormány e bizottság működését nem ismerte el. 1867-ben, a kiegyezés évében, a hivatalba lépő kormányhoz újabb kérvénnyel folyamodtak, melyet már nem lehetett elutasítani. Még ez év november 17-én megalakult a Petőfi-szobor felállítására szerveződő legális szoborbizottság, Reményi Ede elnökletével, olyan nevezetes személyekkel, mint Arany János, Csengery Antal, Jókai Mór, Barabás Miklós, az újabb írónemzedékből Tóth Kálmán és mások. Országos körözési ívet bocsátottak ki a szoboralap javára, erre hatalmas összeg gyűlt össze. Reményi maga is rendelkezésre bocsátotta a hangversenykörúton begyűlt összeget. 1873-ra, a költő 50. születésnapjára, az összeg egybegyűlt. A kormánykörök aggályos magatartása azonban nem változott: a Petőfi eszméitől való félelem a szobor felállítását továbbra is akadályozta; „az alkalmas hely kiválasztása" címén ismételten elutasították a tervet. 22 évi csatározások után végül a szobor odakerült a Duna-partra, ahová a bizottság eredetileg is tervezte, s ahol ma is áll.

Legalkalmasabbnak a kivitelezésre, a bizottság egyhangú véleménye alapján, Izsó Miklós szobrászművészt találták. Diákként maga is találkozott a költővel, elevenen élt benne annak emléke. Kijelentette: „Ennek a szobornak harsognia kell, nem pedig dorombolni."

Vázlatai készítéséhez felhasználta Petőfi Zoltánnak, a költő fiának portréját is, melyben a legtökéletesebben vélte felismerni a költő arcának vonásait. A többféle variáció közül végül Izsónak azon vázlata nyerte el a tetszést, amely a költőt nemcsak mint lírikust, hanem mint a nemzeti ébredést és a forradalom ifjú vezérét fogta föl.

Az alapzatot Ybl Miklós tervezte, szürke gránitból. Izsó Miklós nem érhette meg a szobor felállításának idejét, mert időközben, 1875. május 28-án, elvitte a tüdővész. Így nem volt kivitelező. Közben Reményit hazájában mint művészt, mint a magyar zenei élet megteremtésének egyik vezető alakját, mint a Petőfi-szobor kezdeményezőjét, elfeledték, nem méltányolták. Így a művész is külhonban keresett szertefoszlott reményeire vigaszságot. Mélységesen lesújtja szobrász barátja halála, s beleegyezőleg veszi tudomásul, hogy az új megbízott — hosszas vita után — Huszár Adolf fiatal szobrász legyen, aki évekig Izsó műtermében segédként dolgozott. Az elkészült szobrot — milyen iróniája a történelemnek — a Habsburgok fellegvárában, Bécsben, a Turbain-féle ércöntödében öntötték bronzba.

Minden gátló tényező ellenére a nemzet 1882. október 15-én szobrot emelt költő fiának Pesten. Talapzatára csak ennyi felírás került: — Petőfi: Nemzeti adakozásból. 1882. — Az avatási ünnepség erős rendőri felügyelet mellett zajlott le. Petőfitől mint szobortól is rettegett a hatalom.

Dr. Varjas Károly

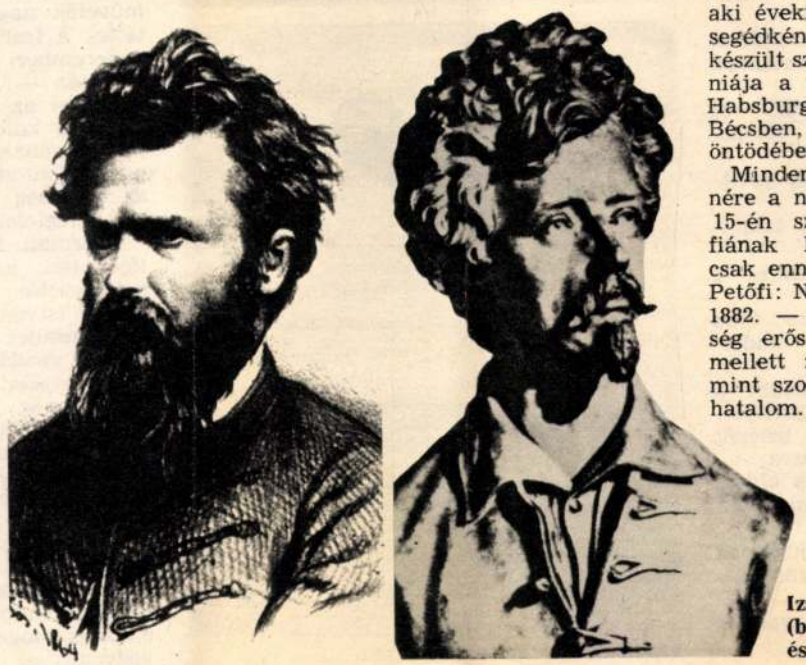

Izsó Miklós (balra) és Petőfi mellszobra

IZSÓ MIKLÓS 47 TÜKÖR 1983. XX. 10. sz.

Blondie.

És a kiállítási táblán:

Szerintem az is gödöllői lehetetlenség, hogy

— a kultúrközpont és a Lenin-emlékmű szomszédságában kocsma nyílik;

— a kiállítás helyén levő játékautomata ellenszolgáltatás nélkül elnyeli az 5 forintot;

— a kastélyba és a parkba csak 75 éven felüliek léphetnek be; (A park és a kastély az öregek otthona. Szerk.)

— az iskola a város egyik végén van, az állomás a másikon;

— az új gödöllői Deltában ugyanolyan udvariatlanok, mint voltak;

— diákigazolvánnyal se díjtalan a kiállítás látogatása;

— az utakat mindig javítják;

— nem sikerült a Lenin-szobor;

— nem rakják rendbe a kálváriát;

— más városokban több strand is működik, Gödöllőn egy sem;

— nem hozzák rendbe a Szabadság téren a kastélyt;

— szombaton is belépőt kell fizetni a kiállításra;

— az Erzsébet park olyan, mint egy őserdő, mindenki prédája;

— talán nem is érjük meg az egyetemi sportcsarnok átadását;

— a kiállított tárgyakhoz nyúlni itt is tilos.

FARKAS TAMÁS FELVÉTELEI

MAGYAR NÉPMŰVELŐK EGYESULETE

Elnökségi ülés

A Magyar Népművelők Egyesületének újjávválasztott elnöksége februárban tartotta első ülését. A népművelők nagy várakozással tekintettek a testület munkája elé, mert a decemberi viharos küldöttközgyűlés után — amelyen nem sikerült feloldani az alapszabály ellentmondásait a különböző szekciók egyenjogúsításának kérdésében — különösen fontossá vált, vajon tudja-e az elnökség az egész tagság érdekeit megfelelően képviselni.

Gyarmati Kálmán elnök bevezetője után az éves munkaterv és költségvetés vitájára került sor. Király István titkár elmondta, hogy az egyesület különböző szervezetei önálló gazdálkodást is folytathatnak. Javaslatot tett a tájékoztatási tevékenység javítására. A hosszúra nyúló és helyenként kiélezett vitában elhangzott, hogy az elnökség változtasson korábbi munkamódszerén: a rendezvények és az ülések előkészítésére, az elvi állásfoglalások megfogalmazására, a tagok tájékoztatásának megszervezésére állandó munkabizottságok alakuljanak. Így megoldható volna, hogy az elnökségi tagok folyamatosan részt vegyenek az egyesületi munkában.

A munkabizottságok felállításával lehetővé válna az is, hogy a népművelők körében tapasztalható szemléleti különbségek, eltérő szakmai törekvések megfelelő fórumokat találjanak. Az egyesület felügyeleti szerve, a Művelődési Minisztérium képviselője kérte az elnökséget, hogy aktuális szakmai problémák megoldásában állásfoglalásaival segítse a minisztérium munkáját.

Sokrétű tevékenységet vázolt fel a Népművelők Házának alapításáról szóló előterjesztés. Mégis, vita után a jelenlevők úgy foglaltak állást, hogy a jelenlegi gazdasági körülmények csak szerényebb keretek között teszik lehetővé a javaslat megvalósítását. A vidéki kollégák budapesti alkalmi szálláslehetőségének megteremtését az elnökség különösen sürgős feladatnak tekinti.

A jelenlevők elfogadták a közművelődés elméleti kérdéseivel foglalkozó debreceni „Párbeszéd" tervét. Az idei konferenciát regionális szakmai vitafórumok előzik meg.

Az MNE elnöksége legközelebb májusban ül össze Szentendrén.

P. F.

Izsó Miklós

Vas. Kp. 1875. 73/l

— **Izsó Miklós** hátrahagyott műveinek kiállítása körül élénken buzog a rendező bizottság, mely többek között elhatározta, hogy ujraönteti lapunk feledhetlen volt szerkesztőjének, Pákh Albertnek azon kis mellszobrát is, mely Izsó hagyatékában fennmaradt. A bizottság reméli, hogy e szoborból több példány fog elkelni, a mivel ugy az Izsó-féle hagyatéknak, mint Pákh Albert tisztelőinek — lapunk előfizetői és olvasói között is bizonyára sokan vannak — jó szolgálatot teend. A kiállitáson, melyre Pulszky Ferencz bizonyára át fogja engedni a muzeumban őrzött Izsó-féle müveket, a nagyobb szobrok részint minták, részint fényképek által lesznek képviselve.

város polgármestere

BUDAPEST 938 ... 6 ... 3 P.B.

~~10~~ 14

...ek Ortingos

...tságának

H. IX

KÖTELES

Hörgyes Emdrne 10

13. sz. mintája — 8293

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP KIADÓ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1981 NOV 28

Izsó Miklós

DALOM – MŰVÉSZ

Carrarai márvány szoborportré Pápán

1021

Két emberarcot őriz

Kétszeresen is van okunk a képünkön látható szoborról szólni. Alkotója *Izsó Miklós*, aki a valóban magyar szellemű és formálású hazai szobrászat úttörője. Szerepe ebben a művészeti ágban olyan volt, mint Petőfié a költészetben. 150 éve, 1831-ben született a Bükkben lévő egykori Disznóshorváton, melyet róla Izsófalvának neveztek el 1950-ben. A másik ok: 450 esztendős a pápai Református Kollégium, melynek egykori professzora és újjászervezője volt *Mándi Márton István* nyelvész, így az őt ábrázoló szobrot bemutatva az ábrázoltat is, a művészt is emlékezetünk fényébe vonjuk.

Izsó Miklós, aki szolgadiákként kezdte tanulmányait a pápai kollégium testvérintézetében Sárospatakon, 1848-ban – tizenhét esztendősen – Kossuth katonájává szegődött. Tizenkilenc ütközetben harcolt s tettei révén a honvédhadnagyságig emelkedett. Bujdosás, menekülés lett a sorsa Világos után, mígnem Rimaszombatba jutva egy kőfaragó vette magához, titkolva munkása kilétét, és megtanította a kőfaragásra.

A sors úgy hozta, hogy a szobrászatra rendkívül fogékony fiatalember a Rimaszombatban élő, de akkor már művészeti reményeit vesztett *Ferenczy Istvánhoz*, az „első magyar szobrászhoz is eljutott" aki az ifjú tehetségét látva három évig tanította Izsót.

Rimaszombat után Bécs, majd München a fiatal művész tanulásának következő állomásai. Szegény volt, a maga erejéből nem folytathatta volna tanulmányait. Ügye közüggyé vált: hetven magyar egyetemista lett két éven át a mecénása, ők alakították meg a „Krajcáros Egyesületet", s összeadott krajcárjaikon (melyek hetven forintra rúgtak havonta) tanulhatott a müncheni Akadémián a reményteljes tehetségű ifjú. Magyar pénz jobban még soha nem kamatozott: Izsó nem csupán kitűnő szobrásszá, de alapokat lerakó mesterré és gondolkodásában és munkáiban igaz hazafivá vált, és egyedül teremtett korszerű, ma is példát adó szobrászatot Magyarországon.

Búsuló juhász 1861–62-ben készült és egycsapásra ismertté tette alkotója nevét. Ebből a hírnévből Pápára is jutott figyelmet felkeltő, mert megkeresték a szobrászt, aki 1863 január 15-i keltezéssel költségvetés-tervezetet nyújtott be a pápai Református Kollégium előljáróihoz. Az intézet vezetői méltányosnak találták a javaslatot, 1863. október 12-én megkötötték a szerződést Márton István pápai tanár szobrának elkészítésére.

Izsó műve életteljes jellemzés, a márvány megmunkálásában látszik a mester kivételes szelleme és márványfaragó magabiztossága. Könyvek halmán áll a portré, babérkoszorúval övezetten – jelképei ezek Márton István munkásságának és jellemének. (A szobor ma Pápán, a Dunántúli Református Egyházkerület Könyvtárában – a Petőfi Sándor Gimnázium Jókai utcai szárnyában – látható.)

Izsó pályája a pápai szobor után tovább emelkedett, sorra formálta kiváló lélektani hűségű arcmásszobrait, a magyar nép életéből vett kisméretű jeleneteit és emlékműveit. A magyar szobrászat egén üstökösként villant fel Táncoló paraszt című, tizenöt terakotta figurát tartalmazó sorozata, melynek eredendően szobrászi megfogalmazása csak fél évszázad múltán folytatódott más – Izsóéhoz mérhető tehetségű – szobrászok kezén. Debrecenben áll Csokonai Vitéz Mihályt ábrázoló nagy szobra. Elkezdett munkáit tanítványa, Huszár Adolf fejezte be, mert a magyar szobrászat első nagy alakja élete delén, 1875. május 29-én elhunyt.

Heitler László

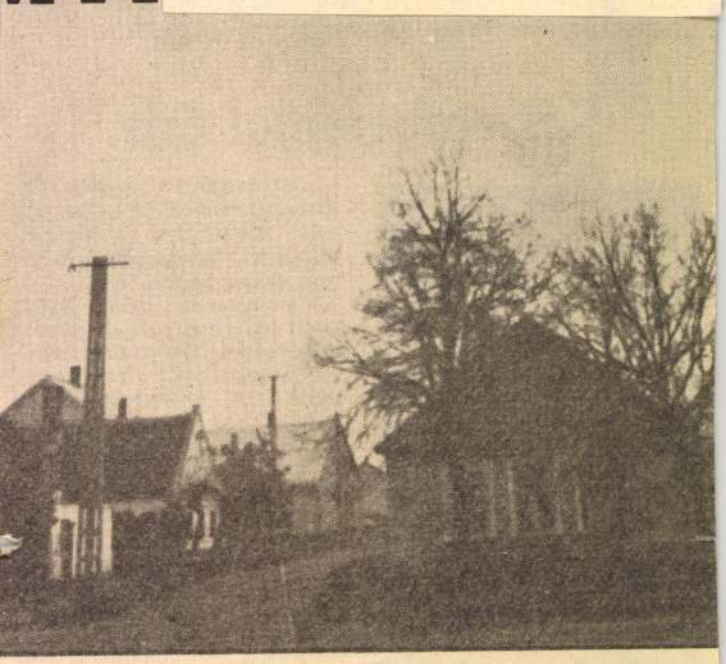

Fuchs Márton tanácselnök

A templomtorony őszi fák között.

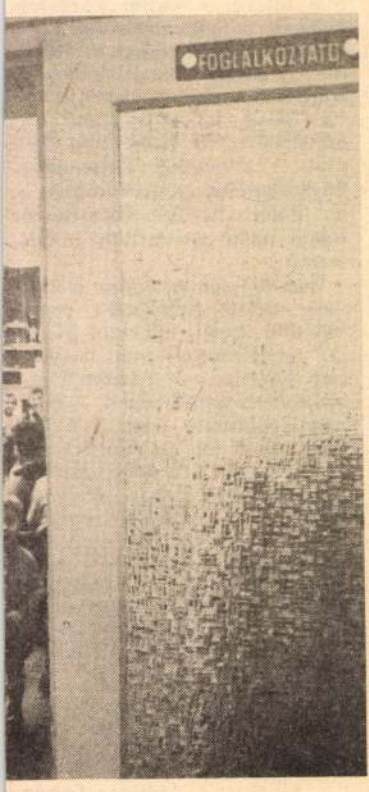

Kép a „pipatóriumból"

– Ez is az öregedés jele – magyarázza Lázár Gyula. – Az idős emberek spórolósabbak,

Izsó Miklós

Halálának ötvenedik évfordulójára

Ma ötven éve, negyvennégyéves korában, egy pesti bérház szegényes szobájában nehéz halálküzdelem után halt meg Izsó Miklós és harmadnap eltemetik némán, csendben, teljes közöny közepette. Temetésén sem a minisztérium, sem az Akadémia, sem a művésztársaságok, még a mintarajziskola növendékei sem vettek részt. Az ország nem tudta, mit vesztett el Izsóban. A Rózsa uccában már épült a műterme, hogy befejezhesse Petőfi szobrát, de meghalt, mielőtt művével elkészült volna, s csak halála után, hátrahagyott műveinek kiállításán, főleg akkor, mikor Huszár Adolf, befejezve a Petőfi-szobrot, bronzba öntött művét leleplezték, szólalt meg az ország lelkiismerete, s tizenöt évvel később már síremléket állíthattak sírjára.

Izsó Miklós negyvennégy évet élt, de micsoda nyomorban, mennyi küzdelem között, mily nélkülözésekkel dacolva, hogy célját érje, hogy művészszé képezhesse magát. Szegényes sorban születve, a szabadságharcot végigküzdi, bujdosik, menekül, álnév alatt lappang, lesz Ferenczy István inasa, Rimaszombaton, hogy megtanulja mesterségét. Az elkeseredett ősz mester, szülővárosa magányába temetkezve, ekkor már alig dolgozik, Izsó nála a kőfaragás mesterségében gyakorolhatja csak magát, de mihamar elárulják, menekül, Bécsbe szökik, hogy tanulhasson, de nincs pénze, s így kőfaragó-legénynek áll be, itt akadnak rá a bécsi technikusok, gyámolítják, a münchenei akadémiára küldik, hogy képezze magát. Mily nyomor, mily szegénység vár ott reá. A havi pénz eleinte jön, aztán elakad, báró Eötvös segíteni próbálja, Pestre hívja, hogy részt kaphasson az akadémia díszítésénél, de a terv dugába dől, ezalatt itt Pesten elkezdi mintázni a *Búsuló juhászt*, visszamegy Münchenbe, hol befejezi, abból a csekély összegből tengődve, melyet Eötvös kunyerál össze a számára, s mikor újra hazajön, itthon is csak nyomorog, egyre-másra csinálva írók és művészek arcképeit, a gipszöntvények eladásából tartva fenn magát, közben Bécsben kőfaragólegény, míg végre megbízáshoz jut, megcsinálva a debreceni *Csokonai*-szobrot. Elbukik a Széchenyi-szoborpályázaton, meglopják a miskolci Pálocsy-síremlékpályázatnál, csupa kudarc, s Izsó elkeseredésében ivásra adja magát, s talán elzüllik, ha báró Eötvös nem juttatja tanári álláshoz, nem bízza meg Zrinyi, a költő, Zrinyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc s más arcképszobrok mintázásával s végül meg nem találja azt a nőt, ki megértő felesége lesz, s akinek oldala mellett végre a Petőfi-szoborpályázaton sikerhez nem jut.

Két évvel halála előtt kapja a megbízást, de közben kisfia halála lelkileg megrendíti, betegeskedni kezd, 1874 telén meghűl és mielőtt élete nagy munkáját befejezhette volna, elpusztul.

Műtermében egész sora maradt a kivitelre váró gondolatoknak, a félbemaradt terveknek, a születésük előtt elvetélt álmoknak, a plasztikai kísérleteknek és a nagy kérdéseknek, melyeket a hagyatéki kiállításon megrendülve nézett az értelmetlen kortárs. Azokat az Ernszt-múzeum őrzi, néhányat az állam is megszerzett, s mind azt bizonyítja, hogy Izsóban egy hatalmas szobrászzseni élt, kibontatlanul, meg nem értve, nem méltányolva, de már síremléke leleplezésénél Keleti Gusztáv is azt hirdette, hogy a hátrahagyott vázlatok és tanulmányok igazolják, hogy a magyar nemzetnek Izsó volt az *első* igazi szobrásza. Újabban egyesek már abba a túlzásba estek, hogy Izsóban már csak az *egyetlen* magyar szobrászt látják, s Fadruszt, s a többieket egyszerűen agyonhallgatnák. Pedig Izsó nem monumentálisan gondolkozó mester volt, hanem romantikus képzeletű, hatalmas lendületű álomlátó, akinek arcképszobrai életelevenség és jellemző kifejezésben megdöbbentő erejűek, s táncoló parasztjai mozgás ábrázolásukkal az érzés közvetlenségével hatnak. Egy nagy ígéret volt, egy korai összeomlás.

A magyar szobrászat történetében Izsó helyét a jövendő fogja végérvényesen megállapítani. Emlékkiállítást kell rendezni műveiből, hogy megismerjük őt teljes művészi erejében és elégtételt szolgáltassunk emlékének, ha későn is, ha ötven évvel halála után.

Lázár Béla

zációs javaslat készült

sz irányadó a valorizációs kulcsnál enné az iparvállalatokat

jelenlegi vagyonát és ezt állítja arányba a vállalat békebeli vagyonával.

Ha például egy vállalat jelenlegi vagyona a békebelinek 50%-át tenné, úgy ugyanezt az 50%-os kulcsot kellene a nyugdíjak valorizálásánál alapul venni. A régen idejét múlt Sachnert-teórián alakuló tervezetet természetesen egyetlen vállalat sem bírná el, mert a nyugdíjakat nem a meglévő gépekből és gyárépületből lehet fizetni, hanem a mai jövedelemből és az átmentett mobil vagyonból. Úgy látszik a nyugdíjvalorizáció hosszú idő óta vajudó kérdését csakis a bíróságok tudnák igazságosan a vállalat és a nyugdíjas szempontjából megoldani, ha erre nézve az eddig kialakult bírói joggyakorlat alapján a pénzügyminiszter rendeletileg adna direktívát. Sokat lendítene és nagyon előre vinné ezt a szociális kérdést, ha az állam a nyugdíjalapok vagyonában lévő államkötvényeket cserekötvények által részlegesen valorizálná, amint azt annak idején Hegedüs tervbe vette.

A pénzügyminiszternek ez az újabb terve a TÉBÉ-hez hasonlóan a GYOSz-t megmozdulásra fogja bírni és az iparvállalatok számadásai még nagyobb összegeket fognak produkálni, mint a pénzintézeteké, miután ezek az iparvállalatok sokkal régebbiek és így sokkal több megszerzett nyugdíjigénnyel állanak szemben.

---

ta apjának műgyüjteményéből ellopott gyonlőtte magát

ba járt, de minduntalan elmaradt az előadásokról és vele egykorú, s nála idősebb uccai gyerekekkel különféle gyanús szórakozásoknak adta magát.

*

Apja legutóbb *keményen megdorgálta*, mire a fiú este elment hazulról, azzal, hogy nemsokára visszajön. A fiú azonban *még reggel sem jött vissza*, mire szülei aggódni kezdtek. Az már előfordult, hogy a fiú *késő éjszakáig kimaradt*, de az még sohasem történt meg, hogy reggelig ne jött volna haza. Délutánig várni akartak, hogy azután, ha még addig sem kerül elő, a rendőrségen tegyenek jelentést és egyben elmondják, hogy a fiú milyen helytelen életmódot folytat és *javítóintézetbe utalását kérjék*.

Kétnapi távollét után, csütörtökön délután háromnegyedhétkor a fiú megjelent a ház kapuja alatt, de *nem ment fel a házban lakó szüleihez, hanem a kapuszínben revolverrel halántékonlőtte magát*. Az apa a revolvert látva megdöbbenéssel vette észre, hogy a revolver az övé, *1893-ban vásárolta a csikágói világkiállításon*. A revolvert íróasztalának fiókjában elzárva tartotta egy borítékban, *a fiú feltörte apja íróasztalát és ellopta a borítékba zárt revolvert*. A fiú nadrágzsebében egy *pléh cigarettatárcát* találtak, amelyben a revolverhez való *négy golyó* volt még.

A szerencsétlensorsú gyermek holttestét a bonctani intézetbe szállították.

Rendes megélhetést

IZSÓ MIKLÓS

Magyar Nemzet 1981. szept. 9.

Emlékezés Izsó Miklósra

Születésének 150. évfordulóján

Amikor sietősen elhaladnak a debreceni Csokonai-szobor mellett, bizonyára kevesen tudják, hogy alkotója, Izsó Miklós, a múlt század egyik legjelentősebb szobrászegyénisége volt. Az is valószínű, hogy a Nemzeti Galériában őrzött kisméretű terrakotta plasztikáin átsiklik a múzeumi sétában elfáradt látogató szeme, pedig e vázlatos kis munkák jó néhánya a XIX. századi magyar szobrászat legjava művei közé sorolható. Izsó Miklós nevének hallatán a legtöbben alighanem a *Búsuló juhász* márványalakjára gondolnak. Az életmű sem sokkal terjedelmesebb: még néhány, elmélyült jellemábrázolásra való portré, pár történelmi arcmás, tervek, rajzban és agyagban a szegedi Dugonics-emlékműhöz és a budapesti Petőfi-szoborhoz, melyeket Izsó Miklós korai halála miatt Huszár Adolf fejezett be, olykor jelentékeny változtatással.

A művek viszonylag csekély száma ellenére az életmű jelentősége kiemelkedő. Nemcsak azért, mert ő volt az első, aki hazai földön alkotásaival *a szobrászatban is* — bár kissé megkésve — megteremtette az irodalomban, zenében és festészetben már élő *népies irányzatot*. Jóval fontosabb volt — amint Izsóról írt elmélyült tanulmányában Fülep Lajos kifejtette —, hogy a művész táncoló parasztokat ábrázoló néhány arasznyi terrakottáiban elhagyva minden novellisztikus elemet, új módon oldja meg a szobrászat alapproblémáját, a dinamikus egyensúlyt. Ezért egyetemesek kis figurái, amelyekben azonban megőrzi a nemzeti sajátosságokat; s ez nem pusztán a viselet hű ábrázolásában jelentkezik, hanem az ábrázolt életmódból következő temperamentum kifejezése is.

Izsó Miklós művészetének egyik fontos jellemvonása, hogy komponáltság és mozdulatmotívum szerves, egymástól elválaszthatatlan egységet alkot. Egyben ez az, ami megőrzi őt attól, hogy művészete szélsőséges naturalizmusba torkolljon.

Jellegzetes művészsors az övé. A szabadságharc utáni komor időszak, a dermedtségből csak lassan oldódó közhangulat kétszeresen is sújtja Izsót. Maga is részt vett a harcokban, és ezért bújdosnia kellett. Így jutott el Rimaszombatra, ahol először Jakovetz Antalnál kőfaragólegény, majd Ferenczi Istvánnak, a klasszicizmus magyar képviselőjének műtermében segédkezett. Ferenczi ajánlólevelével érkezett 1856-ban Pestre és itt is kőfaragóként dolgozott néhány hónapig. Ezután Bécsbe ment, ahol több munkát, jobb megélhetést remélt. A császárvárosban kapcsolatba került a magyar egyetemistákkal, akik Szili Kálmán vezetésével elhatározták, úgynevezett Krajcáros Egyesületük bevételéből hozzásegítik Izsót, hogy Münchenben, a Művészeti Akadémián képezhesse magát. A támogatás ellenére a Münchenben töltött évek a legnagyobb nélkülözések közepette teltek el, ez az idő mégis művészi fejlődésének első fontos szakasza. Münchenben mintázta az első kis agyagszobrokat, márványba faragta Széchenyi portréját, *Furulyázó pásztor*ában megalkotta első zsánerszobrát, és potom árért itt készítette megrendelésre a *Búsuló juhász*t.

Amikor 1862-ben hazatért, eleinte gondokkal küszködött és súlyos kudarcok sora zaklatta érzékeny kedélyét. Ebben az időszakban a szobrászat iránt alig megnyilatkozó igény még nem tette lehetővé, hogy rendszeres megbízásokat kapjon, s így kezdetben a XIX. század magyar képzőművészetére jellemző műfajt, a portrét művelte. Első jelentékeny köztéri munkájára, a Csokonai-szoborra 1866-ban kötötte meg a szerződést a Debreceni Emlékkert Társulattal.

A kiegyezés után fokozatosan megelevenedő közélet a szobrászatra is kihatott. Megjelentek a társadalmi megrendelést közvetítő első szoborbizottságok, pályázatokat hirdettek köztéri emlékművekre. Izsó Miklósnál nem volt hivatottabb e munkák elvégzésére. Valóban őt bízták meg 1871-ben a Petőfi-szobor megmintázásával, melyben maga is élete legnagyszerűbb feladatát látta. A szegediek tőle rendelték meg a Dugonics-emlékművet. Szintén megrendelésre vázlatott készített Bem emlékművéhez. Az 1870-es évek elején kinevezték a Mintarajztanoda tanárának. Annyi keserűség és sikertelenség után végre fölfelé ívelt a pályája, de ekkor, 1875-ben kíméletlenül kettétörte a halál.

Mazányi Judit

Magyar Nemzet

Kádár János fogadta Athos Favát

Kádár János, a Magyar Szo-ialista Munkáspárt Központi izottságának első titkára edden a KB székházában fo-adta a hazánkban tartózko-ó Athos *Favát*, az Argen-n Kommunista Párt főtitká-át.

A szívélyes, elvtársi légkö-ű megbeszélésen tájékoztat-ák egymást pártjaik tevé-enységéről és véleményt cse-éltek a nemzetközi helyzet, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom időszerű kérdéseiről. Áttekintették a pártközi kapcsolatokat és ki-fejezték készségüket az együttműködés erősítésére.

A találkozón jelen volt Julio *Laborde*, az Argentin Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja és *Gyenes* András, az MSZMP Központi Bizottságának titkára.

Hazánkba érkezett Valid Dzsumblatt

A Hazafias Népfront Orszá-os Tanácsának meghívására üldöttség élén kedden ha-ánkba érkezett Valid *Dzsumb-att*, a Libanoni Haladó lemzeti Mozgalom központi olitikai tanácsának elnöke és Libanoni Haladó Szocialista árt elnöke.

A delegációt az Országos Tanács székházában fogadta *Sarlós* István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára. Megbe-széléseket folytattak a két fe-let érintő kérdésekről.

Kapcsolataink bővülnek

A Vietnami Hazafias Front elnökének nyilatkozata

A Hazafias Népfront Orszá-os Tanácsának meghívására ietnami küldöttség tartózko-ott Magyarországon *Hoang uoc Vietnek*, a Vietnami ommunista Párt KB tagjá-ak, a Vietnami Hazafias ront elnökének vezetésével.

Alacsony, törékeny és még-hihetetlen energia sugárzik előle. Egyike Vietnam nagy egjeinek. Hetvenhat éves, 905-ben született Bac Ninh-en és ma is töretlenül dol-ozik. Élete elválaszthatatla-ul kapcsolódik a független-géért, nemzeti szuverenitá-ért harcoló délkelet-ázsiai rszág küzdelmeihez. A ozgalomban való rész-étele miatt Hoang Quoc Vie-t kizárták az iskolából, gyári unkás lett. 1928-ban belépett Vietnami Forradalmi Ifjúsá-Szövetségbe. Politikai tevé-enységéért a franciák 1930-an életfogytiglan száműzték on Dao szigetére, de még gyanebben az évben távollé-ben az Indokínai Kommu-sta Párt Központi Bizottsá-ába választották.

Elutazásuk előtt szívesen vá-szolt a Magyar Nemzet kér-éseire.

— Tudjuk, hogy már 23 évesen a vietnami nép harcának tevékeny részese volt. Mi indította arra, hogy belépjen a Forradalmi Ifjúsági Szövetségbe, majd az Indokínai Kommunista Pártba, s hogyan alaség, amelyet a történelem hagyott hátra. Miközben észak csaknem húsz évet tett meg a szocialista építés útján, dél csak nemrégen szabadult fel. Az amerikai imperialisták súlyos örökséget hagytak maguk után politikai, gazdasági, kulturális, ideológiai és társadalmi téren az általuk korábban megszállt területeken. A Vietnami Hazafias Front elsődleges feladata, hogy figyelmet fordítson az ország egységének megerősítésére. Ösztönözzük népünk forradalmi akcióit és a különböző mozgalmakat minden területen az újjáépítésre és hazánk megvédésére.

— Milyen lehetőségeket lát arra, hogy Vietnam és az indokínai térség más államai — például Laosz és Kambodzsa — külső agressziótól mentesen folytathassa országépítő munkáját népeik további politikai, gazdasági és kulturális felemelkedéséért?

— A vietnami nép nagyon sokat szenvedett a függetlenségéért, szabadságáért és nemzeti szuverenitásáért folytatott hosszú küzdelemben. Ezért népünk nagyon érzi a béke értékét. A több mint harminc éven át folytatott harcban szerzett tapasztalataival felvértezve, továbbá a Szovjetunió, Magyarország és a többi testvéri szocialista ország segítségével olyan elszánt lehet, hogy országépítő

LÁNCZ SÁNDOR

KÉPZŐMŰVÉSZETI KRÓNIKA

A nyolc kötetes *Magyar művészettörténet* előmunkálatainak újabb jelentős állomása volt a Nemzeti Galériában bemutatott, a Magyar Nemzeti Galéria és az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportja által rendezett „Művészet Magyarországon 1830–1870" c. kiállítás. Ezt az időszakot sommásan a klasszicizmus fokozatos háttérbe szorulása és a romantika mind nagyobb térnyerése jellemzi. Ez az összefogott, tömör karakterizálás árnyaltan, sokrétűen bomlott ki a kiállításon, megmutatva az összefogó kategóriák sajátos, helyi vonásait.

A harmincas években még továbbélő klasszicizmus a negyvenes években váltott át a romantikára: Széchenyi István Pesti por és sár (1834–37) című művében elítéli az „olasz ízlést (a klasszicizmust) és az angol példák nyomán a „góth ízlést" népszerűsíti. A korábban nép-nemzeti kornak nevezett időszak egyik fő kérdése, melynek minden egyéb alárendelődött, a nemzetté alakulás kérdése: ez lett a filozofikus eszmélkedés központja Berzsenyinél, Kölcseynél, Széchenyinél. A nemzeti öntudat kiformálásának nagyszerű feladata a harmincas évektől kezdve egybefonódott a halaszthatatlanná vált polgári átalakulás problémájával. Polgárosodás és nemzeti ébredés egymással teljes szinkronban, egybefonódva, egymást áthatva és erősítve bontakozik ki a múlt század második negyedében, a reformkorban. A korszak kezdetéről írta Fülep Lajos: „A magyarrá lenni akaró magyarság ... a művészetben szinte olyan hagyománytalan, mint bejövetelkor, a kereszténység fölvételekor; mint akkor, most is elölről kell kezdenie. Ilyen formán nincs és még nem is lehet a sok társadalmi föltételt megkívánó, korszerű, a más népekével egyidejű képzőművészete."

Korszakunkban jöttek létre a rendszeres művészeti élet feltételei: 1839-ben alakult meg a Pesti Műegylet, mely időszaki kiállítások szervezésével és a művészek anyagi támogatásával segítette elő a művészeti élet fellendülését, 1846-tól kezdve külföldi és magyar műtárgyakat bemutató állandó kiállításaival jelentkezett a Nemzeti Múzeum, majd 1865-ben Pestre került és nyilvánossá vált a korábban csupán kevesek számára hozzáférhető Esterházy-képtár. 1846-ban Marastoni Jakab megalapította az „Első Magyar Festészeti Akadémiát", s Henszlmann Imre személyében a művészeti kritika kiváló képviselője lépett fel 1840-ben. Mindez elősegítette a közönség megteremtését; ebben az oroszlánrészt a sajtó vállalta: 1833-tól indult meg a Regélő, az első magyar nyelvű divatlap, majd ezt követte a Honművész, s később több más. Ezek bőséges, s mindinkább gazdagodó illusztrációs anyaga igen sokat tett a képzőművészet népszerűsítéséért s viszonylag széles körű olvasótábornak közvetítette a történelmi témákat, a politikai karikatúrákat, tájképeket. Ebben a korban vált a művészet a társadalmi élet- és közvélemény-formálás szerves részévé, annak ellenére, hogy viszonylag kevés támogatásban részesült: a korábbi mecenatúra helyét sem intézmények, sem új mecénások nem foglalták még el. Ennek következménye volt, hogy a művészek létbizonytalansággal küzdöttek, hogy id. Markó Károly, Brocky Károly elhagyta az országot – bár a folyamat ambivalenciáját jelzi, hogy ugyanakkor külföldi művészek telepedtek le Magyarországon (Marastoni, Canzi Ágost, Lieder Frigyes) s a kutatások szerint a magyar közönség felvevőképessége korántsem volt kimerítve.

A korszak építészetét is áthatották a nemzeti jellegű törekvések: ez nem csupán abban nyilvánult meg, hogy megépítették a *Nemzeti* Múzeumot és a *Nemzeti* Színházat, hogy felvetődött egy *nemzeti* Panteon és a Parlament (a *nemzet* háza) építésének gondolata, s Pollack Mihály 1840 körül a nádor megbízására elkészíti a Pesten építendő új állandó Országháza első terveit (ez az országgyűlés elnapolása miatt nem

is került tárgyalásra), de abban is, hogy a *nemzeti stílus* keresése kapott hangsúlyt, *nemzeti-politikai üggyé* vált a városközpontok vagy a kúriák stílusváltása.

Ebben az időben született meg emlékműszobrászatunk. Ennek eklatáns – bár meg nem valósult – példája: a reformkor derekán felébredt Hunyadi-kultusz öltött testet a közadakozásból felállítandó Mátyás emlékműben (Ferenczy István javaslatára), s a megvalósításért folytatott küzdelem élharcosa Vörösmarty lett. Ő a Mátyást megörökítő szoborban eszméjében saját, a nemzeti eposz megteremtésére irányuló törekvéseinek rokongondolatát, s egyben a nemzeti tudatot formáló erőt is látott. Az emlékmű sorsát Széchenyi racionálisabb, a „csúnyácska haza" gazdasági felemelésének szükségletét szem előtt tartó szemlélete pecsételte meg: a Lánchíd megépítésének ügyét az emlékmű felállítása elé helyezte, időszerűtlennek ítélve a „porba-sárba süllyesztendő Mátyás-szobrot". Bár – mint erre K. Kovalovszky Márta utalt – hamarosan Széchenyiben is felmerült egy „üdvlelde", azaz egy nemzeti kultuszhely létesítésének eszméje.

De nem csupán tervek születtek, hanem – igaz, csak a szabadságharc után – művek is: Johannes Halbig József nádor szobra, majd a korszakunkban elkészült, de felállításra csak később került Eötvös József szobor (Huszár Adolf alkotása), valamint a sorból messze kiemelkedő debreceni Csokonai-szobor, Izsó Miklós nagyszerű műve: ennek jelentőségét Fülep Lajos ismerte fel, legjobb emlékművünknek nevezte, a nemzeti és egyetemes fogalmának legmagasabbrendű, érzékletes, plasztikai megformálását látta benne.

E korban született meg hazánkban a polgári portré, mely a kor vezető műfajává vált. „A polgárság önbecsülését mutatja, hogy ekkorra már a polgári lakás részévé váltak a családtagok portréi. A jóltáplált családapa és a kiöltözött családanya képmása, esetleg a gyermekkel együtt, hozzátartozott a lakás berendezéséhez" – írja Rózsa György. Államférfiak, írók képmásai; színészek és színésznők kosztümös képei szerepeikben; új polgártípusok megjelenítése, nem egy ízben bécsi minta után, mint Weber Henrik Pesti polgára, vagy Kann Henrik Házikabátos férfija; szép asszonyok galambposta allegóriái, mely nem más, mint a messze szakadt kedvesre való utalás – s népszerűségére mi sem jellemzőbb, mint hogy Barabás Miklós három ízben is megfestette, de Marastoni Jakab és Borsos József is feldolgozta a XVIII. századi előképre támaszkodó kompozíciót; a művészek önportréi, történelmi hősök ideálportréi, egészen Barabás Miklós A Lánchíd alapkőletétele című, az 1842. augusztus 24-én, a helyszínen készített akvarellvázlata után festett nagyméretű olajképig, ahol a történelmi esemény megörökítése egyesül a jelenlevő kortársak portrészerű megjelenítésével.

Ez a mű már átvezet bennünket a kor másik fontos műfajához, a történelmi festményhez. Már Henszlmann Imre sürgette egy 1840-es írásában: „Van olyan nép, melly könnyen ellehet nélkölük, de nemzetünknek, melly történeteivel dicsekszik és örömmel tekint vissza hajdani napjaira, nemzetünknek történeti festész és szobrász kell." A szabadságharc előtt – a megnövekedett érdeklődés és nosztalgia miatt – fokozott érdeklődéssel fordulnak a művészek a Hunyadi-kor témái felé, míg utána a törökkor tematikája kapott nagyobb fontosságot (talán nem túlzás ebben osztrákellenességet felfedezni); de kedvelt témája volt a romantikának a magyar középkor, a feudalizmus küzdelmei, a trónviszályok és a cselszövések bemutatása is. Magától értetődik, hogy ezek a művek eszményeket kerestek a múltban, ezeket kívánták a kortárs nézők elé tárni; mi sem helytelenebb hát, mintha az egykorú történések illusztrációjaként fogjuk fel őket. Galavics Géza utal arra tanulmányában, miképpen változott például az igen kedvelt Zrínyi kirohanása téma felfogása Peter Krafft 1825-ös nagyméretű képétől Moritz Schwind rajzán, Russ Leander képén, majd a kiállításon is látható Kiss Bálint képen, Munkácsy fiatalkori zsengéjén át Székely Bertalanig és Hollósy Simonig, s hogyan vált a Krafft-kép Rubens utánérzéstől áthatott kompozíciójából – amelyen, mint Kazinczy írta: „Zrínyi eggy vitéz ember merészségében van felkapva a mint ölni megyen az ellenséget, nem annak a hősnek a nyugalmában, ki el van szánva, hogy honjáért haljon szép halált" – a plein air szellemében fogant képig Hollósynál.

Fontos szerepet játszottak a kor festészetében és grafikájában az ún. nemzetallegóriák vagy azok tervei: ilyen volt például Kovács Mihály 1861–62 körül készített Magyarország leigázása 1849-ben című, Delacroix Szabadság géniuszára visszautaló kompozíciója, amelyen a fehér ruhás, lebegő vörös leples, meztelen keblű, előre lendülő, lépő nőalakot, kinek szoknyájába és karjába két meztelen gyerek kapaszkodik, fenyegető fegyveresek veszik körül, egyik magasra emelt jobbkarját akarja lefogni, a másik kilépő lábára rak bilincset, egy harmadik pedig a koronát ragadja el fejéről. Ludányi Gabriella szerint a kép hűen tükrözi a hatvanas évek elejének politikai hangulatát: a fellángoló nemzetiségi mozgalmak visszavetítését az 1848–49-es problémákra, a szembehelyezkedést Kossuth politikájával. De idézhetnők Lotz Károly 1863-as litográfiáját, a Petőfi halálát, vagy 1867-es festményét, a Széchenyi apoteózisát is, vagy akár olyan szépia rajzot, mint Pálffy Lipót művét, A magyar történelem szimbolikus épülete 1866-ból: teljesen nyitott homlokzatú fantázia-építmény, melynek egyes tagozatai jelzésszerűen utalnak a magyar történelem egyes mozzanataira. Az allegória azonban monumentális jellegénél fogva elsősorban a falfestészet műfaját kívánja: ezt biztosították a hatvanas évek megrendelései, a Vigadó és a Nemzeti Múzeum dekorálása, Than Mór és Lotz Károly alkotásai.

S jóllehet sem a tájkép, sem a csendélet nem volt uralkodó műfaj ebben az időben – önállóvá is csupán a következő időszakban vált – fejlődése jól nyomon követhető előbb a topografikus veduta-festészetben, majd az ötvenes évek folyamán fontossá váló heroizáló történeti tájkép, a hieroglifikus tartalmú tájkompozíció, az aktuális események és létesítmények ábrázolásának hiteles hátteret nyújtó tájábrázolásaiban, illetve az elmúlt századok vanitás-gondolatkörének továbbélését mutató Stech Alajos csendéletein és Borsos József klasszikusan akadémikus csendéletfestészetében.

A korszakot munkásságukkal már a következő periódusba átnyúló kitűnő mesterek alkotásai zárják. Munkácsy Mihály, Szinyei Merse Pál már az újat, a század első felétől eltérő művészeti felfogást képviselik: saját hagyományain épülő, arra támaszkodó, a hazai viszonyoknak reálisan megfelelő művészetünk ekkor kezd felzárkózni az európai művészethez. A kiállítás a negyven évet a maga összetett voltában, gazdagságában mutatja be: s ha nem egy ízben kénytelen is volt megelégedni vázlatokkal vagy nem elsőrendű művekkel, eleven és hatékony háttérként ott sorakozott a Nemzeti Galéria állandó 19. századi kiállítása, mely a korszak kimagasló alkotásaival „egészítette ki" ezt a nagyszerűen összeállított „tanulmányi" kiállítást. A kiállítás anyagát feldolgozó, tudományos igényű kétkötetes katalógus a bemutatott anyagra támaszkodva tárta fel az összefüggéseket, mutatta fel a kor szellemi áramlatait, s ezzel igaz történelmi hűségében mutatta be ezt a nemzetté válásunk szempontjából oly fontos időszakot.

*

A Vigadó-galériában került megrendezésre *Lóránt Zsuzsa* szobrászművész tárlata. A kiállítási terembe lépő első benyomása furcsa: kisméretű, szinte cingárnak ható szobrok sorakoznak kétoldalt, míg középen festett terrakotta fejek sora vonzza a szemet. Minden kicsinek, miniatűrnek hat, még a „nagyméretű" szobrok sem haladják meg a 60 cm-t, de többségük 30 cm körül van, tehát egy álló felnőtt alak méretének egyötöde. Mindez különös intim hatást kelt.

Lóránt Zsuzsa korai akotásaiban az érzékenység nőies húrjait pengeti. Bohóc- és balerinafiguráiban a művészet létéről és lehetőségéről vall abban az évtizedben, amikor könyvtárnyi irodalma van már annak, miért nincs korunknak művészete, sőt, miért nem is lehet már. Ő azonban hisz a tradíciók éltető erejében, s ha saját különös hangján szólal is meg, ez a hit élteti művészetét, melynek gyökerei az európai művészet két évezredes létéből fakadnak. Különösen szembetűnő ez három nagyszerű bronz portréján, melyek mindegyike kitűnő jellemábrázoló készségről tesz tanúságot; közülük is kiemelkedik a fogalmazás átütő erejével Dr. L. I. kalapos portréja. De ebbe a sorba tartozik az Anyám ülő, kissé görnyedt tartású törékeny figurája, valamint az Anyám karosszékben: Lóránt Zsuzsának sikerült az ezerszer meg-

énekelt téma új karakterisztikumát megragadni, lírai vallomás és hálás gyermeki emlékezés egyszerre.

Másik világot alkotnak a terrakotta fejek. Az antikvitás korában festették a márványportrékat, hogy életszerűségüket, frisseségüket, a tekintet intenzitását ilyen módon fokozzák. Lóránt Zsuzsa színei kettős funkciójúak: egyrészt a jellemzést szolgálják, másrészt azonban a modell „naturális" megjelenésére is utalnak. Így például Laczkó Zsuzsa zöldes arca, kék szempillája, barnás-kékes haja az indulásra készülő nő make-upjában, mintegy „teljes fegyverzetben" idézik elénk a fiatal lányt; az Ike arcának okkeres színe, hajának kékes volta, a Rimma festett szeme más-más karakterisztikus vonásukat emeli, húzza alá.

A kis figurák zöme iróníkus hangvétellel, egy belső távolságtartással ábrázolt. „... az ember, ... nem heroikus, hanem inkább gyarló mivolta került plasztikai megfogalmazásom középpontjába ... Egy emberi kéz, vagy akár egy jól behordott cipő épp úgy utal viselőjére, annak egyéni vonásaira, mint közvetlen társadalmi környezetére ..." – vallotta egy írásában. A groteszk, az iróníkus a magyar festészetben, a hazai grafikában a hatvanas évek közepe-vége óta jelen van, nem is szólva az irodalomról. Almási Miklós szerint ez a látásmód Örkény novelláival lépett be az irodalomba és a színházba, s követők hosszú sorát vonta maga után. Élet és halál kérdései kaptak félig mulatságos, félig tragikus megfogalmazást; korábban fennköltnek vagy éppen tabunak vélt társadalmi konfliktusok látszólag banális, valójában más gondolatmenetet igénylő megközelítésmódot. A festészetben Galambos Tamás vásári- és cégtábla festészete ennek legpregnánsabb megjelenítési formája, a grafikában Sáros András Miklóstól Banga Ferencen át Szemethyig húzódik a sor: ehhez csatlakozott most Lóránt Zsuzsa különös, szeretnivaló, ugyanakkor elgondolkodtató alkotásaival. Ezek közül is szeretnék kiemelni kettőt: a Hógolyó álló bundás önportréját és a Miskin herceg különös világot idéző alakját.

Lóránt Zsuzsa szobrászatának egyik karakterisztikuma, mely új vonás a magyar szobrászatban, a kettős figurák, a párok, sőt a család bemutatása. Mintha az ember elmagányosodásának korában épp a kollektívet, a közöset kívánná kiemelni, hangsúlyozni. A Frigy, a már korábban méltatott Vernissage, az Amikor virágba borultak az almafák, a Margarita és Fagot, az egykori szent család-ábrázolások reminiszcenciáját idéző Család mindegyike trouvaille: mégis kiemelésre kívánkozik az Élettársak „nagyméretű" (53 cm) együttese. Napjaink fiataljai? Mai munkásábrázolás (ha ugyan nem szentségtörés ezt írni és kérdezni)? Két fiatal, padon ülő alak: a férfin kék munkásruha, a nőn barna ruha, mindketten – ember és ruha – már kicsit megviselt, elkopott, de bizakodó. Az összetartozást Lóránt Zsuzsa a szobrászat klasszikus eszközeivel mutatja be: a két váll lejtésének, a két, ölbe ejtett balkéznek, a lábak vonalának párhuzamossága, az összehajló két fej pedig mintegy megkoronázza a két összetartozó figurát. S mintha a kiállítás mottója is lenne A csúnya lányok is férjhezmennek festett fa figurája: csámpás, aránytalan, nagyfarú, nagykeblű leányzó *szobra* pompázik sárgás-zöld színekben az állványon.

Új vonulat kezdete-e vagy egyszeri jelenség csupán? A rendezés is külön állította a Sárkányölő posztó lovon ülő hórihorgas festett fabábú figuráját: az irónia benne mesére váltott át.

Lóránt Zsuzsa szobrászata napjaink életérzését a hagyományos szobrászat eszközeivel – tömeggel, kompozícióval – fejezi ki magas hőfokon.

iklós, kobráz

Láncz S.: Képzőművészeti krónika 133-136.

Jelenkor, Pécs, 1982. febr. XXV/2.

NÉMETH LAJOS

ELVEK ÉS TANULSÁGOK

Bibó István munkássága a művészettörténetírás vetületében

Bibó István jogfilozófus és társadalomtudós volt, magától értetődően közvetlen módon nem foglalkozhatott a művészet kérdéseivel. Mégsem pusztán a szellemi arca előtti tisztelet jogosítja fel a művészettörténészt, hogy saját tudománya aspektusából is megpróbálja értelmezni munkásságát, megkísérelje levonni belőle a tanulságokat. Teheti ezt több okból. A társadalomtudós Bibó legnagyobb erénye a mély problémalátás – vagy ahogy egyik írásában, nem önmagára vonatkozóan, de rá is érvényesen megfogalmazta – a „lényeglátás adománya", a racionális okfejtés, a jelenségek közötti összefüggések felismerése és dialektikus értelmezése volt. Tapasztalati tények analízise után jutott el az aporiák felállításához, majd kísérelte meg, mindig szigorúan ragaszkodva a tényekhez, a feltett kérdések megválaszolását. E módszerből következik, hogy értelmezése során mindig racionálisan ellenőrizte saját válaszait és nem zárta ki a más megközelítés és indokolt okfejtés jogosságát.

A kritikai analízis természetesen önmagában még minden tudományos megoldásra érvényes, és Bibó munkássága ebben az értelemben csak az általános érvényen át vonatkoztatható a művészettörténetírásra. Ám Bibó számára a társadalomtudomány nem elvont szaktudomány volt, hanem a társadalmi és nemzeti önvizsgálat eszköze, nem pusztán tény-, hanem értéktudomány is, amelynek célja a társadalmi önkontroll szorgalmazása és segítése. Márpedig nem kell hangsúlyozni, hogy a művészet – tudatosan vagy ösztönösen – mily fontos eszköze a társadalmi önvizsgálatnak, mégpedig kettős értelemben: a művészet gyakran sajátos eszközeivel maga vállalkozik az önvizsgálat elvégzésére, másrészt pedig a művészet elemzésén, interpretálásán át juthatunk el gyakran a társadalmi tudat rejtettebb régióihoz, a „társadalmi tudatalatti" erőinek, az ideológiai reflexiók mélyén meghúzódó valós indítékaihoz. A művészet ugyanis nem tud hazudni, illetve, ha hazudik – mert a társadalomnak épp hazugságra van szüksége –, nem tudja leplezni hazug voltát, ezzel pedig nem csupán önmagát leplezi le, hanem azt a társadalmat is, amelynek hazug művészetre van szüksége. Amikor tehát Bibó István a társadalomtudományt a társadalom önvizsgálataként értelmezte, már leckét adott a művészettörténetírásnak is, akár felhasznált művészeti példákat analízise során, akár nem. Ezért nemcsak lehetséges, hanem szükséges is néhány társadalomtudományi felismerésének, tézisének a művészeti jelenségekkel való konfrontációja, illetve a művészettörténetírás szempontjai szerinti továbbgondolása.

Bibó István társadalomtudományi kutatásában a magyar társadalom sorskérdései állottak, mégpedig jövőcentrikusan, hiszen a társadalmi önvizsgálat végső célja is a feladatok és lehetőségek tisztázása, a hogyan tovább megválaszolása volt. Mi sem állt távolabb tőle, mint az utópia vagy valamiféle idealizált jövőképnek voluntarista módon a jelenbe vetítése. Ezért első feladatának a pontos társadalmi kórkép felállítását minősítette. Módszere azonban nem a puszta szociográfia vagy a szociológiai tényrögzítés volt, hanem a „lényeglátás" követelménye, azaz a jelenségek közötti rejtett összefüggések feltárása, márpedig ezt csupán a következetes történeti szempont érvényesítésével érhette el. Tudta, azt, hogy valami valójában milyen, csak akkor határozhatjuk meg, ha azt is vizsgáljuk, hogy miért és hogyan lett olyanná, amilyen. A dolgok léte tehát magába foglalja olyanná levésének a folyamatát is. A jelen vizsgálata eszerint elválaszthatatlan a jelent szülő múlt vizsgálatától, hiszen a jelen nem

más, mint ami a múltból jelenné lett. Minden társadalom szembe találja magát saját jelene problémáival, lehetőségeivel és e viszonylatrendben határozza meg önmagát és választja meg jövőbeni irányát. Ám abban, hogy miként tud válaszolni a jelen kihívásaira, részben meghatározó tényező múltja. A népi vagy nemzeti karakter vizsgálata esetében sem más a helyzet. A leírás csak akkor érvényes, ha magába foglalja a múlt dinamikus dimenzióját is. Kétségkívül e felismerés érvényes a művészettörténeti folyamatokra is.

Bibó a kiegyezés utáni szakasz vizsgálatában, a fejlődés eltorzulásában találta meg azokat a meghatározó tényezőket, amelyek a XX. század dereka magyar társadalmának arcát meghatározták és amelyek lényegében az egészséges kibontakozást akadályozó, visszahúzó erőként működtek. Lehet, hogy történettudományunk ma árnyaltabban elemzi a kiegyezést és az utána következő korszakot, rámutatván mindazokra a pozitív jelenségekre, amelyek a gazdasági, ipari fejlődésben, a modern államnak megfelelő intézmények kialakulásában, az infrastruktúra területén megmutatkoztak. Anélkül, hogy kétségbe vonnánk azt a tényt, hogy a dualizmus, majd a dualizmus válságkorszaka csakugyan részben a modern Magyarország alapvetése és a szaktudományok fejlődésében, a közoktatásban, az egészségügyben csakugyan számos, máig példamutató eredmény született, mégis igazat kell adni Bibó Istvánnak, hogy a kompromisszumok és álmegoldások során eltorzuló fejlődésben a társadalmi tudatnak súlyos morális és intellektuális defektusai jelentkeztek és az áleszméknek, a hamis tudatnak, a torz magatartásformáknak szinte klinikaian tiszta kórképei alakultak ki. Mindennek torzító hatása a későbbiekben is érvényesült, sőt sok vonásában még ma is megtalálható.

A művészeti jelenségek lényegében hűen illusztrálják Bibó elemzését. A szavak jelentésének devalválódása, az eszmék és a valóság közötti diszkrepancia egyértelműen tükröződött a művészetben, különösen annak a társadalmi tudatot leginkább szimbolizáló közösségi műfajaiban. Elég csupán Ady Endrének a köztéri szobrászatunk állapota elleni kifakadására utalni, a Kossuth és a szabadságharc szoborpályázat csődjekor írt soraira hivatkozni: „Ha a magyar művészek képtelenek ma ihletést kapni Kossuth Lajos és a nagy idők megfaragásához, csukják be a boltot azonnal Kossuth Ferenc és Apponyi Albert. Nemzeti föllendülésről szaval Pozsgay Miklós és a legkisebb számú hordár is. Ha csakugyan 1848 buzog újra a lelkekben, kiken lehetne ezt jobban obszerválni, mint a művészeken, a néptömegek lelkének és időjárásának finom barométerjén? És még a művészek sem tudnak a dokumentumokkal szolgálni? Akkor ez az egész országos cécó hazugság. Ez a nagy hazafias mámor nem igazi." A végső ítélet öntépő és leverő: „Írtuk már egyszer-kétszer, hogy a monumentumokkal magunkat mérjük. Ha hitványak a magyar monumentumok, mi vagyunk kissúlyúak."

Ha összehasonlítjuk a Nemzeti Múzeum belső freskódíszeinek a nemesi liberalizmus fennkölt eszméit tolmácsoló, egyszerre idealista és racionális ikonográfiai programját a századvég nagy ideológiai program-műveivel, mint például a Kúria vagy a Parlament díszítésének koncepciójával, egyértelmű, hogy a nemes pátosz üres bombaszttá silányult, a műveknek nincs valósághitele, a jelképek üres formulák. A kor művészetének túlnyomó része – hasonlóan ahhoz, ahogy Bibó a kiegyezés, majd az ellenforradalom magyar közéletéről írja –, magáévá tette „a közösségi hazugságoknak azt a rendszerét, melyben ez az egész közélet felépült". Micsoda szellemi erőfeszítés kellett ahhoz, hogy a hazugságoknak e láncolatán, a pszeudó-értékek megszilárdult és megkövesedett rendszerén át tudjon törni valaki és érvényt szerezzen ismét a művészi kijelentésnek, eljusson a valósághoz vagy legalábbis kétségbevonja az álértékeket. E szituációban a művészi igazságkeresés szükségképp összefonódott a társadalmi igazság keresésével, márpedig ez a művészetet olyan feladat vállalására kényszerítette, amely közvetlenül nem tartozott volna rá, hanem csak, mint az egészséges korokban és egészséges társadalmakban, esztétikai kérdésekké transzponáltan.

A magyar kultúrának e problémáját Bibó István más vonatkozásban is érintette,

ismét olyan kérdést fogalmazván meg, amely a magyar művészet jellegét részben meghatározza. E probléma a nemzeti intelligencia sajátos szerepe a magyar, de szélesebb értelemben a közép-kelet-európai társadalmakban. „Kelet-Európában a nemzeti keret valami olyan dolog volt, amit *meg kellett csinálni, helyre kellett állítani, ki kellett harcolni és állandóan félteni kellett* nemcsak a meglévő dinasztikus állami keretek hatalmi eszközeitől, hanem a *saját népesség egy részének a közönyétől* s a nemzeti tudat ingadozó voltától is." *A közösségért való egzisztenciális félelem* nemcsak a „politikai lelkiség" sajátja volt, hanem ez jellemezte a nemzeti intelligenciát is, amelynek ugyan „sokkalta kisebb volt a társadalmi presztízse és sokkal kevesebb a múltja, hagyománya és politikai kultúrája, mint a nyugat-európai értelmiségnek, ugyanakkor azonban sokkal nagyobb volt a fontossága és felelőssége a nemzeti lét szempontjából... Ezért lett a »kultúra« ezekben az országokban olyan óriási politikai jelentőségű momentum, ami azonban nem annyira a kultúra virágzását jelentette, mint inkább *elpolitizálását.*" Felesleges példákat sorolni, a képzőművészetben a reformkortól kezdve, Ferenczy István heroikus vállalkozásától Izsó Miklós, majd a századfordulón Csontváry művészetén át egészen Kondor Béláig megfigyelhető e vonulat, az irodalmi példák pedig közismertek. Hogy nem csupán magyar sajátosságról van szó – mint ahogy erre Bibó István rámutatott – azt különösen a lengyel kultúra mutatja, elég utalni a kortársak közül csupán a szobrász Hasior, a képzőművész-színházi rendező Kantor tevékenységére. Jancsó és Wajda művészete pedig, amely a nemzeti identitástudat önmarcangoló vizsgálatának eltérő módszerű, mégis lényegében rokonszellemű eszköze, ugyancsak jól példázza az egészen napjainkig húzódó sajátosságot.

A magyar művészetnek ezt az eszmei, a nemzeti lét sorskérdéseivel foglalkozó vonását különféleképp ítéli meg a szakirodalom, vannak, akik a közép-kelet-európai művészet alapvető humán-középpontúságát látják benne, mások provincialista romantizmust, a tudatszférák tiszta autonómiáját és logikus önfejlődését megzavaró heteronómiaként ballasztnak minősítik, mindez azonban nem változtat a tény voltán. Egyformán lehet példát említeni arra, hogy a kultúra „elpolitizálása" még a legjobb szándékúaknál is milyen eltorzulásokhoz vezetett, a nemzeti kérdés hogyan homályosított el minden más, az emberi lét lényegéhez tartozó kérdést. Ha már előbb Adyt idéztem, ismét őrá hivatkozom, neki aztán nem lehet szemére vetni, hogy nem hatotta át minden gondolatát a közösségért való egzisztenciális aggódás: „Mert elmúlának az Egressyk, Megyerik, Laborfalvik és a többiek. Elmúlának, mihelyst kötelességeiket betölték. A *magyar* megkapta már bennük, amire vágyott, de szomjan marad az *ember*. És szörnyűséges, mikor az ember szomjazik." Ugyanakkor az érem másik oldalaként számtalan példát lehetne arra említeni, hogy milyen egzisztenciális mélységekig jutottak el néhányan, akik vállalták, hogy szembenézzenek a közösség sorskérdéseivel, mennyire óvta őket a felelősségtudat a szellemi ürességtől.

E problémakör azonban mélyebb szakmai-módszertani, értékelési kérdést is magában rejt, jelesül a nyugat-európai és a közép- és kelet-európai fejlődés összevetésének a kérdését, illetve, hogy az analógia és az eltérés, a szinkronitás vagy az időbeli eltolódás, az oly sokat emlegetett „elkésettség" mennyiben minősül értéktényezőnek.

Bibó István munkásságának egyik leggyümölcsözőbb tanulsága, hogy a sajátos magyar jelenségeket, ha figyelembe is veszi az egyedi jellegüket, nem izoláltan szemléli, hanem az európai társadalmi fejlődés viszonylatrendszerébe ágyazottan és rámutat azokra a hasonló vonásokra, sőt gyakran struktív megegyezésekre, amelyek a magyar és a kelet-európai kisállamok fejlődése között megfigyelhető. E közös vonások lényegében negatív jellegűek, a mostoha történelmi sorsból, az állami és nemzeti határok elválásából, a török, osztrák, német, orosz függőség torzító hatásából fakadnak. Az újkori Európában tehát e vonatkozásban az angol és a francia fejlődés minősíthető „normálisnak", egészségesnek, az attól eltérő defektusokkal teli, frusztrált, szükségképp vezet a „kelet-európai kisállamok nyomorúságához", ami megmutatkozik mind a demokratikus gondolkodás és közélet fejletlenségében, mind a na-

cionalizmus egészségtelen túlburjánzásában, az identitás-tudat zavaraiban. E vonatkozásban tehát az eltérés egyúttal értékkülönbséget is magába foglal, ami objektív társadalomtudományi módszerekkel ki is mutatható. Ám a művészet esetében is ab ovo értékkülönbséget jelent az eltérés? A művészeti tények nem ezt mutatják. Itt ugyanis az „elkésettség", a szinkronitás hiánya önmagában még nem értéktényező. Az eltérések számbavételekor több tényezőt kell figyelembe venni. Közhelynek hat ma már az a megállapítás, hogy a gazdasági és társadalmi fejlettség, az adott történelmi lehetőség legoptimálisabb kihasználása önmagában nem jelenti még a fejlett társadalom művészetének szupremáciáját; a gazdasági-társadalmi és a művészeti fejlődés nem feltétlenül párhuzamos. A szellemtörténet tévedéseiből és a kunstwollen elv eltorzításából következett, hogy egy adott korban csupán egy vagy néhány művészi problémakört, illetve a problémakörökre adott választ fogadtak el relevánsnak és egyúttal viszonyítási mércének. Így tehát bizonyos stílusirányok, művészi problémák aszerint ítéltettek meg, hogy időben hogyan kapcsolódtak a paradigmatikus modellekhez és mennyire tisztán reprezentálták azokat.

A művészettörténeti kutatás azonban kiderítette, hogy a XX. században a művészet útja sokkal szövevényesebb volt annál, mintsem hogy néhány domináns irányhoz lehetne viszonyítani a jelenségcsoportokat, másrészt pedig korántsem a szabályos társadalmi fejlődést járó országoknál alakultak ki azok a művészeti gócok, amelyeknek kisugárzása valóban termékenyítően hatott az európai művészet alakulására. Bécs, Budapest, Prága, Krakkó, Leningrád, Moszkva vagy Berlin szerepe perdöntő volt, az itt kifejlődő művészet korántsem tekinthető periférikusnak vagy pusztán – esetleg időben elkésett – párhuzamjelenségnek. Egy modern szellemű művészetföldrajzi kutatás ugyancsak sok meglepetéssel szolgálhatna. E területeken ugyanis az elmaradottabb és gyakran eltorzult fejlődés talaján olyan művészeti képződmények is létrejöttek, amelyeknek nem csupán művészeti értéke egyetemes, hanem a bennük megfogalmazódó eszmei és művészi problematika az egész modern korra érvényes, mégpedig gyakran a kortárs nyugat-európai jelenségeknél szélesebb hatókörrel, gazdagabb jelentésartikulációval, mint példázza a nyugat- és kelet-európai szimbolizmus vagy konstruktivizmus összevetése. Az elmaradottabb közép-kelet-európai talajon ugyanis gyakran a képzeleti szinten a szellemi kaland messzebbre mert merészkedni, mint a racionálisabb Nyugat-Európában – jóllehet ez sem abszolutizálható, hiszen az ellenkezőre is található példa. Igaza van Bibó Istvánnak, mikor a kultúráról megállapítja, hogy „szüntelenül fejlődő, alakuló, új meg új problémákkal viaskodó s azokat megoldó folyamat: belső egyensúlya, összhangja, újjászületése nem bizonyos meghatározó jelleg »szabályai«-hoz való alkalmazkodásból, hanem problémáknak a megoldásából származik . . ." – s e megállapítást bizvást vonatkoztathatjuk a művészetre is. A közép- és kelet-európai művészet jellemzője, hogy itt a helyi, eltorzult valóság által felvetett problémák gyakran az egyetemes problémákkal együtt jelentkeztek, ez néha ugyan zavaróan hatott, túlburjánzóvá, eklektikussá, patetikussá is vált a művészet válaszadása, néhol azonban plusz jelentésekkel, mélységdimenziók feltárásával járt együtt, amelyre épp az elmaradott társadalmi helyzet, emberi valóság művészi átélése adott lehetőséget, bár – s ezt is hozzá kell tenni – mindez csupán a kivételesen nagy, egyéni tehetségekre vonatkozik. Kétségkívül a közép-kelet-európai művészeti jelenségeket többfajta viszonylatrendszerben kell szemügyre venni, többfajta koordinátán kell jelölni. Egyrészük csupán a nemzeti kultúra viszonylatrendszerén belül szituálható és értékelhető, míg másik egy művészetföldrajzilag tágabb koordinátán, ám vannak az egyetemes mércével mérhető jelenségek is, jóllehet ezek nem a nyugati jelenségek párhuzamai és talán a nyugat-európai modelltől való eltérés miatt a nyugat-európai szakirodalom nem is tud mit kezdeni velük, vagy ellenkezőleg, mint kuriózumot, egzotikumot értékeli csupán.

A kelet-európai kultúrák sajátosságai közé tartozik, hogy igen nagy hangsúlyt kapott bennük a paraszti kultúra és ezen belül a népművészet. A nyugati fejlődésben a parasztság polgárosodása következtében a paraszti kultúra lényegében már integ-

rálódott a nemzeti kultúrába, a kisváros és a falu hiedelem- és szokásvilága, értékorientációja közel került egymáshoz és ez tükröződött mind a szellemi, mind az anyagi kultúra területén. Ezzel szemben Közép- és Kelet-Európában nagyobb volt a szakadék a város és a falu kultúrája között, sokáig konzerválódott a viszonylag homogénnak tekinthető paraszti kultúra. A nemzeti kultúrát megújítani akarók általában a homogénnak tekintett paraszti kultúrára hivatkoztak, benne látták a tiszta forrást, a megújuláshoz szükséges támaszt. Bibó István több tanulmányában is felvetette a paraszti kultúra és a nemzeti kultúra viszonyának a kérdését, a parasztkultúra problémakörét, a népművészet továbbélésének lehetőségét kutatván. Elemzésének legfőbb érdeme, hogy szétválasztotta a parasztkultúra és ezen belül a népművészet emlékeinek a tudományos kutatását, mint objektív és szükséges tennivalót, és a népi kultúrára támaszkodni akaró, ideológiai szándékot. Az első szükséges tudományos diszciplína, a másik számos illúziót rejt magában. Bibó feltette a kérdést: megállapítható-e a paraszti kultúra felbomlási folyamata, az a folyamat, amelyet különösen diszharmonikussá tesz „a népi *kultúra* ama külső jeleinek, melyek egyben a paraszti *állapot*nak is jelei, a menekülésszerű elhagyása a városi kultúra »magasabb«-nak és »modernebb«-nek érzett, de valójában legselejtesebb tömegtermékei kedvéért"? A másik kérdés: vajon az önmaga megújítását szorgalmazó nemzeti kultúra támaszkodhatik-e a paraszti kultúrára és azon belül a népművészetre? Mindkét kérdésre tudományosan objektív választ adott és a harminc évvel ezelőtti tételeit az azóta eltelt fejlődés egyértelműen bizonyította. A felbomlás szükségszerű, még ha szép értékek pusztulnak is el. Mesterségesen életben tartani egy régebbi állapottal adekvát kultúrát, reménytelen vállalkozás. Ebből következik a második kérdésre adott válasz: „Elképzelhetetlen, hogy a magyar kultúra megújulását a magyar paraszti népkultúra további fennmaradására és műveire lehessen alapozni, egy olyan kultúráéra, mely egyrészt egy szoros és szűk társadalmi állapot jegyeit viseli magán, másrészt visszavonhatatlanul megszűnt tovább alkotó és termő kultúra lenni." Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a „magas" művészet, a nemzeti kultúra nem meríthet a paraszti kultúra múltjából, népművészeti emlékeiből, nem integrálhatja néhány elemét – ez azonban már reflektív tevékenység. Amit a parasztkultúra megbecsüléséről, felhasználási lehetőségéről a lakberendezéssel kapcsolatban írt, máig érvényes követelmény: „. . . a legtermékenyebb, de méginkább csak bizonyos területeken alkalmazható útja a parasztkultúra megbecsülésének, hogy ott, ahol lehet, *magaskultúrává tesszük* és megpróbáljuk a városi selejtkultúrával való élés siralmas közjátékát, ha lehet, egyszerűen átugrani. Modern lakberendezőktől hallhatjuk, hogy milyen szomorú, hogy parasztságunk városi mintára rátér a fal mellett húzódó ülőhelyek szokásáról a szoba közepén álló »garnitúrák« kispolgári szokására, holott a legmodernebb lakberendezés éppen a falmelletti ülőhelyek és sarokba helyezett asztalok racionális és lakályos voltára jött ismét rá. A parasztkultúrának nagyon sok területen vannak ilyen egységes megoldásai, de ha ezeket a jövő számára át akarjuk menteni, akkor nem helyezhetjük a hangsúlyt a parasztkultúránál való *megmaradásra,* vagy a hozzá való *visszatérésre* hanem csakis a legmodernebb magaskultúra szintjére való *felemelkedésére.*"

Természetesen egy rövid írás nem alkalmas arra, hogy teljes gazdagságában elemezze azokat a tanulságokat, amelyek Bibó István munkásságából egy más szakma számára adódnak. Így például igen fontos feladat lenne művészettörténeti aspektusból elemezni az asszimiláció sajátosságainak kulturális vetületeit, különösképp a századforduló népies-nemzeti stílust kívánó építészete, a magyaros szecesszió esetében vagy a századelő avantgarde törekvések jellege színezőjeként. Ennek az írásnak a célja azonban nem lehetett egy ilyen hosszabb kutatómunkát igénylő elemzés, hanem csak fel kívánta hívni a figyelmet a lehetőségekre és a kötelességekre.

BALÁZSOVICS MIHÁLY

Versírásról ennyi

elsáncolta
magát bennem az akarat
megközelíthetetlen
mint időnként a jóság
kedvelem a blokádot
nyüzsög tehetetlen
ezekután állatokat
fogok idomítani s mikor már
a mutatványokat megtanulták
megölöm őket
fűrészporral telhintem a szobát
bizonyos pontokon
tükröket helyezek el
összezúzom a tükröket
a cserepeket ténylő felületükkel
felragasztom a mennyezetre . . .

Nem türelmetlenkedem

ellenfényben
a visszájára fordított
portrék között
elvérzik hallgatásom

az eredendő hiány
naptogyatkozása fekete lyuk
a történés planetáriumában

ketrecem kívülről-belülről
sem biztonságos

felgyorsul belénkfullad az idő
nem türelmetlenkedem
sorsomra várok higgadtan
s a gondolatok hajtűkanyarjait
járom éjhosszra virradóra . . .

Jézsó Miklós, szobrász

Németh Lajos: Élnek és tanulnak 541-545

Jelenkor, Pécs, 1981. június

XXIV/6.

Izsó Miklós 1

Izsó-napok Izsófalván

Izsó Miklós-napok kezdődtek *Izsófalván*, a kis Borsod megyei község szülötte és névadója, a kiváló szobrászművész születésének százötvenedik évfordulója alkalmából. Szerdán emlékünnepséget tartottak, amelyen méltatták Izsó Miklós munkásságát, s megkoszorúzták a község díszkertjében levő szobrát. A művelődési otthonban a művész nevét viselő kazincbarcikai képzőművészeti kör tagjainak munkáiból nyílt kiállítás.

Magyar Hirlap 1981

Izsó Miklós, szobrász

A Nemzeti Galériában (a B épület földszintjén levő előadóteremben) d... fél 3-tól 5-ig: Bemutató a Magyar Nemzeti Galéria diaporámáiból és hangosdiáiból. Izsó Miklós: Táncoló parasztok, Szerelemkereső (Ruzicskay György rajza); Mattioni Eszter világa.

-: A hétvégi kult. prog.

9.

Nepszabadság, 1980. szept. 19.

IZSÓ MIKLÓS

MAGYAR

Izsó Miklós születésének 150. évfordulója alkalmából a mester Fonóházi jelenet című szobrát választották a hónap műtárgyául a Magyar Nemzeti Galériában. Izsó Miklós, akinek nevét a közönség néhány híres portré, történelmi arcmás alkotójaként — így a debreceni Csokonai-szobor, a budapesti Petőfi-, és a szegedi Dugonics-emlékmű megformálójaként — ismeri, a magyar szobrászatban a korabeli népélet megörökítője is volt.

Izsó Miklós 2

A szeptember 20-ig tartó rendezvénysorozaton Izsó Miklós életéről és munkásságáról tartanak ismeretterjesztő előadásokat, továbbá irodalmi műsorokat, ünnepi hangversenyt és kulturális vetélkedőt rendeznek.

Magyar Hirlap 1981/9/1o/4

Izsó Miklós, szobrász

Szép mesterségek kezdete

Négyrészes sorozat indul szeptember 16-án a Televízióban, amely *Szép mesterségek kezdete* címmel a XIX. század elejétől követi nyomon a magyar képzőművészet fejlődését *Kisfaludy Károly, Barabás Miklós, Ferenczy István* és *Izsó Miklós* művészi pályájának bemutatásával. A filmsorozat *Fitz Péter* író és *Kardos Sándor* rendező munkája. (MTI)

– Szép mesterségek kezdete. 2.

Esti Hírlap, Bp. 1978. szept. 2.

Izsó Miklós, szobrász

Széchenyi emléke

A „legnagyobb magyar", Széchenyi István kevésszer tévedett. Ritka tévedéseinek egyikét 1964-ben kiadott A szépmesterségek kezdete című Ferenczy Istvánról írt életregényében Lengyel Géza is idézi: „Nem is hiszem, hogy magyar ember egyáltalán szobrásznak való."

A Televízió csak nemrég sugározta a „Szépmesterségek kezdete" című művészettörténeti műsorát. Az ismeretterjesztő tévésorozat bemutatta a magyar képzőművészet első alkotóit: a festészetben is kiváló Kisfaludy Károlyt, s a képíró és fényképész (fotóművész) Barabás Miklóst, valamint éppen Ferenczy Istvánt s követőjét, Izsó Miklóst.

Ferenczy művészete iránti tiszteletünket nemcsak a tévésorozat, hanem a Magyar Nemzeti Galériában őrzött csodálatosan szép — Csokonai, Fáy, Kazinczy, Kölcsey — mellszobrok, a Múzeumkert Kisfaludy-emlékműve és a Belvárosi templom Kultsár-síremléke is méltán kiválthatja.

Első szobrászművészünk nevét őrzi az V. kerületi kis utca, melynek Magyar utcai kereszteződésében 1954-től, a Kóber Elek által faragott dombormű-kerámiaképes mészkő emléktábláján a járókelők ezt olvashatják: „Ferenczy István 1792—1825. A magyar szobrászművészet első úttörője. Maradandó értékű alkotásai, korának vezéralakjairól készített márvány mellszobrai."

Sajnos, a tévésorozat élvezetét, de az emléktábla olvasását is megzavarta egy-egy boszszantó hiba. Széchenyi nevét a narrátor színművésznő minden alkalommal kiejtéshibával, Szécsenyinek mondta, Szécsényi helyett. A Ferenczy-tábla szövegét pedig csak az olvashatja el, aki félretolja az éppen rátett „Megállni tilos" KRESZ-táblát, mely fölibe még odabiggyesztettek egy másik jelzőtáblát is, jóllehet, találhattak volna „szerényebb" falrészt e közérdekű táblácskáknak.

Dr. Nagy Károly
1126 Gyimes u. 11.

százalékkal *túl is haladta*.) Va, hogy
S mind az SPD, mind az régi katonája (nem is a
FDP növelte valamelyest *Bundeswehrrel*, hanem a

Tzsó Miklós, szobrán

A Nemzeti Galériában du. 2-től 5-ig: Képzőművészeti kisfilmek vetítése (a B épület előadótermében); Magyar naivművészek-sorozat; Vankóné Dudás Juli: Magyar fazekasok; Tzsó Miklós: Táncoló parasztok (diaporáma).

-: A hétvégi kult. prog. 9.

Népszabadság Bp. 1979. aug. 31.

Izsó Miklós, szobrász

Izsó Miklós-emlékünnepség Debrecenben

Izsó Miklós szobrászművész születésének másfél évszázados, valamint a Debreceni Emlékkert Társulat megalakulásának 120. évfordulója alkalmából rendezett emlékünnepséggel kezdődött meg pénteken Hajdú-Bihar megyében a múzeumi és műemléki hónap rendezvénysorozata. Izsó Miklós készítette el az Emlékkert Társulat megbízása alapján 110 esztendővel ezelőtt Csokonai Vitéz Mihály szobrát, amely a kollégium és a Nagytemplom melletti téren áll.

Az évforduló alkalmából a Déri Múzeumban ünnepségen méltatták Izsó Miklós életművét, debreceni munkásságát, majd megkoszorúzták az Izsó utcában levő emléktáblát, valamint a Csokonai-szobrot. (MTI)

–: Izsó Miklós- brecenben 7

...szabadság, Bp. 1981. okt. 3

Izsó Miklós, szobrász

● *IZSÓ MIKLÓS szobrászművész születésének 150. évfordulója alkalmából ma délután ünnepségsorozat kezdődik a Borsod megyei Izsófalván.*

– o Izsó Miklós

Esti Hírlap Bp. 1981 szept 9.

Izsó Miklós, szobrász

N. K.: A Szigeti szobrok – s ami

Esti Hírlap, Bp. 197[illegible]

6.

Szigeti szobrok

– s ami hiányzik

Harminc esztendeje szűnt meg örökre a margitszigeti belépőjegy, s e jelentős budapesti évfordulóról a televízió, a rádió és az újságok egyaránt megemlékeztek. A pestiek, ezekben az „ünnepi" napokban mintha még többen mentének egy kis szigeti sétára, felfedező útra.

Idős, Budapest-imádó irodalomtanár barátom hívására bebarangoltam én is a Szigetet, s igyekeztem rájönni, hogy mi az, ami szerintem pihenőparkunkból ebben az évben szemet szúróan hiányzik. A Művészsétányon több mint húsz szobrot számoltam meg. Megtalálható Ady, Arany János Balassi, Csokonai, Katona, Mikszáth, Móricz, Radnóti és Táncsics mellszobra, melyeket zömmel 10—12 éve helyeztek el. A felsoroltakon kívül Bartók, Kodály, Erkel, Liszt, de még Bihari János szobra sem hiányzik, s a képzőművészetünk nagy alkotóiból látható: Ferenczy Károly, Izsó Miklós, Ströbl Alajos ... és Szonyi István portrészobra.

Velem együtt hiába keresik sokan annak a nagy magyar írónak a szobrát, aki 12 évig élt a Margitszigeten, és több kötetre valót írt Budapestről, s a Szigetről! Neki ugyanis még nincs szobra.

Örömmel olvastam, hogy tervezik a halhatatlan Krúdy-hősök, Szindbád és Rezeda Kázmér emlékének szoborban való megörökítését, de érzésem szerint talán előbb a margitszigeti művészligetben kellene felállítani Budapest írójának mellszobrát. Ha már az idei Krúdy-centenáriumra nincs is lehetőség Krúdy Gyula szobrának elkészíttetésére, az elhatározó döntésre a mostani évnél alkalmasabb aligha van. Nem lehet kifogás, hogy van már Krúdy-szobor a Korvin Ottó utcában, mert a Margitsziget majd mindegyik megörökített halhatatlanának — szintén van emlékműve másutt is a fővárosban. Krúdy nélkül igen hiányosnak látom a sétautak mentén álló szép szobrok együttesét.

N. K.

bukik a *Ciszjordánia* és
Gazai-övezet jövőjéről k
alakult kormányvitába
lemondásra kényszerül.

Vasárnap harmadízbe
kísérli meg az izraeli kor
mány, hogy egységes állás
pontot fogadjon el a két te

NGLIA SEGÍTSÉGÉT KÉR

I KORMÁNYFŐ
ATKOZATA

dai televízióban nyilatkoz

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1868. 456 p.

** *(Kisfaludy Sándor sümeghi emlékéröl)* az volt a hir, hogy alkalmasint Aradi Zsigmondra bizzák kivitelét. — A „Főv. L.“ irja, hogy ez az ügy már rég el van döntve. Izsó Miklós annak idejében a hely szinén javaslatot tett az emlékbizottságnak, hogy ne a temetőbe rejtsék el, hanem inkább a város főterére állittassák föl ez emléket; de ez inditványa nem talált viszhangra, hanem a Gerenday-intézet beadott két terve közül fogadták el az egyiket. — Más szobrászati ujdonságunk is van, t. i. az, hogy a miskolczi Palóczy-emléket b. Vay Miklós már késziti Bécsben. — Az aradi „honvéd elesettek“-nek emelendő szoborra pedig Izsó Miklós egyszerüen azért nem pályázott, mert számos keserü tapasztalás megtanitá őt arra, hogy nálunk e téren a pályázatok nem vezetnek sikerre. Ugyanazért a bizottsághoz intézett válaszában ki is jelenté, hogy pályázni nincs kedve; de egyenes megrendelést mindenkor kész elvállalni. — Mi történik az „aradi vértanúk“ emlékével, melyre a tőke-alap eddig már a 30,000 ftot bizonyára meghaladja, nem tudjuk; de óhajtandó, hogy ennek elkészitését Izsó Miklósra bizzák, mint a kit méltán nevezhetünk a „leggeniálisabb magyar szobrász“-nak; de a ki munka és kereset-hiány miatt itthon mindig csak nélkülözni kénytelen. Őt az akadémiai „urak“ Engel mellett egészen háttérbe szoriták, karolja föl tehát végre maga a nemzet!

[illegible] Rózsavölgyi és társa

I 1021

EMLÉKEZÉS IZSÓ MIKLÓSRA

Izsó Miklós szobrászművész születésének 150. évfordulójára emlékezett a Magyar Nemzeti Galéria szeptember 5-én, amikor bemutatja diaporáma összeállítását „Táncoló parasztok" címmel. A hónap műtárgya Izsó „Fonóházi jelenet" című szobra. Izsófalván, a művész szülőfalujában ünnepi hetet rendeznek szeptember 8—16-a között. A születésnapon, szeptember 9-én emlékművének megkoszorúzására, ünnepi estre kerül sor, amelyen a Hazafias Népfront debreceni és megyei bizottsága és a Déri Múzeum is képviseleteti magát. A képen a „Furulyázó pásztor" (Sárospatak, Ref. Kollégium tulajdona.) (Fotó: Feketéné.)

Gyimesi révén. A 22. percben a fővárosi Varga távoli lövését tette ártalmatlanná Szűcs I. Közepes színvonalú mezőnyjátékot láthatott ezekben a percekben a közönség. A debreceniek jól fogtak embert, s kontratámadásaikkal a két előretolt csatárt igyekeztek megjátszani, az akciók azonban lassan bontakoztak ki. A fővárosiak aktívabbak voltak, de a Honvéd-próbálkozások zöme is elhalt az ellenfél 16-osa előtt. A 35. percben Ku-

zott a 68. p
támadás v
lözött, maj
Sallai tiszt
csatárok e
Kerekes in
vábbította
terről külc
védte. A h
látszott
Honvéd p
A 74. perc
utolsó pi
zott szögle
79. percbe
Kerekes f
jókor érke

JÓL KE

A magyar bajnoki küzdelmek lezárultával néhány idény végi feladat vár még a fiatal debreceni kerékpározókra: a Balaton Kupa, a Hajdú Kupa, majd a területi hegyi bajnokság végül pedig a

1981 SEP 6

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Izsó Miklós, szobrász

Emlékezés Izsó Miklósra

(Tudósítónktól.)

Ünnepre készül a Borsod megyei *Izsófalva*, az egykori Disznóshorvát, ahol 150 éve született *Izsó Miklós*, a magyar nemzeti szobrászat jeles alakja. Szeptember 9. és 20. között rendezvénysorozattal emlékeznek Izsófalván a község nagy fiára és névadójára. Az ünnepséget a művelődési házban tartják, a Miskolci Nemzeti Színház művészeinek közreműködésével. Ezenkívül előadásokon, irodalmi, zenei esteken idézik fel a szobrász emlékét és korának művészeti törekvéseit.

Kazincbarcikán szobrot, Izsófalván emléktáblát avatnak a művész tiszteletére. A község vezetői Budapesten megkoszorúzzák Izsó Miklós sírhelyét, odahaza pedig a főtéri rózsakertben levő szobrát.

– : Emlékezés Izsó Miklósra 7.

Népszabadság, Bp. 1981 szept. 8.

Izsó Miklós

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3
Telefon: 139-292

1957 MAJ 24

NÉPSZABADSÁG

NÉPSZABADSÁG

610

Bronzba öntik Izsó Miklós szobrait

A magyar szobrászat nagy mesterének, *Izsó Miklósnak* terrakotta kisplasztikái évtizedek óta romlanak. A Szépművészeti Múzeumban most végre tervbe vették remekeinek bronzba öntését; először a debreceni *Csokonai*-szoborhoz készített vázlatot, valamint az *Almási Balogh* portrét öntik ki, majd táncoló parasztokat ábrázoló sorozat legszebbjeit mentik át maradandó anyagba. Mivel Izsó terrakottái az idők folyamán felületükön mállani kezdtek, az átöntés munkája igen nagy gondot és körültekintést kíván. Galvanoplasztikai eljárással készítik majd a másolatokat kiváló restaurátoraink, *Baky Győző* és *Halmágyi István*.

at dönt el

GAI

olyan színben tünteti fel a munkástanácsot, mintha a szervezetlen dolgozók „szakszervezete" volna.

Az üzemi demokratizmus fejlődése szempontjából vizsgálta a szakszervezet és a munkástanács viszonyát *Végh* elvtárs, a Magyar Gyapjúfonó- és Szövőgyár igazgatója. Elmondta, hogy ez a probléma október előtt is foglalkoztatta a közvéleményt. Akkor arról volt szó, hogy a dolgozók képviseletében a szakszervezet nagyobb beleszólást, jogot és hatáskört kap a vállalati gazdálkodás ellenőrzésébe. *A szakszervezet ezt meg tudta volna oldani.* A munkástanácsok létrejötte bizonyos fokig vál-

kor a műtárgyforgalom föllendülésének a kora volt, nagyrészt üzleti szellem hatotta át az embereket, amikor művészi pályára indultak és alkotótevékenységüket a kereslet kielégítése határozta meg. Ez a klasszicizmus egész középeurópai arcát befolyásolta, a polgárias cél megmerevítette és bizonyos mértékig művességgé tette a stílust. Róma ihlető művészeti központ tudott maradni e korban is, a többezeréves formai kötöttségek korában, Bécs viszont inkább csak mesterségbeli gyakorlatot adott. A bécsi akadémia látogatóit egy elvszerű nevelési rendszer készítette elő a művészetre, nem művészi szempontokat kaptak, hanem egyszerű, gyorsan elsajátítható, gyakorlatias képzettséget, mely több nemzedéket leegyszerűsített, tetszetős formaszépséggel uniformizált.[12] Johann Martin Fischer, az akadémia szobrásztanára például Myron Diskobolosából és egy széptestű hullából mintatestet készített fában és ennek a formáit állította példaképül évtizedeken keresztül a tanítványainak. Ezen a fababán végeztek anatómiai és mozgástanulmányokat egy korszak ifjú művészei, a képzelet találékonyságát oly nemesen fejlesztő klasszikus kötöttség helyett a polgári-klasszicista igénytelenséget ismerték meg. Nem kell csodálkozni, ha az ilyen módszereket a tanítványok valamiféle gyári termelés meghonosítására használták. Dunaiszky Lőrinc Fischertől tanulta, hogy részletekben dolgozzék, előbb részletmintákat készített, karokat, kebleket, fejeket, ezekből azután több alakot állíthatott össze egyszerre, csak a taglejtést és testtartást változtatva az egyes figurákon. Kész mintái is voltak, amelyekről azután korlátlanul sokszorosíthatta műveit. Hagyatékában egy szétszedhető Feszület-mintát találtak, úgyszintén egy fából készült Flórát, melyekből azután több másodpéldányt adott el, de mégis különbözőket, mert a gesztusokat és a méreteket változtathatta.[13] A művészi igény ilyen mester agyában föl se vetődött, legjobb tudomása szerint is pénzszerző mesterember volt, aki értelmi képességeit illetően valóban műveletlen iparos volt, széptani szempontoknak és műfaji szabályoknak csak annyiban volt birtokában, amennyiben

[12] Lützow: Geschichte der kais. königl. Akademie der bildenden Künste. Wien, 1887.
[13] Kenczler Hugó: Dunaiszky Lőrinc.

erre mesterségében szüksége volt. Hogy azonban a libetbányai Dunaiszky-emléktábla felírása — akademicky rezbar[14] nem puszta kegyelet és formaság eredménye, azt különlegesen fejlett kézügyessége bizonyítja. Öntudata szerint nem volt művész, de fejlett gyakorlata ösztönösen is eljutott a művésziig néha. Ifj. Csemegi József összefoglalásában: „Dunaiszky Lőrinc, ki, ha el is merült az üzletszerzés és vállalkozás hétköznapjába, egy-egy alkotásában mégis oly értékeket csillant meg előttünk, melyek művészi képességeit előnyös világításba helyezik".[15] A mostoha körülmények kerülő útra kényszerítették a művészi fejlődést.

A bécsi gát súlyosan hátráltatta szobrászatunk kibontakozását, amennyit ifjaink formai téren tanultak, annyit vesztettek önállóságukból; a bécsi iskolának formai egyhangúság volt a hatása, így alkalmatlan egy kezdő művészet számára esztétikai ösztönzést adni. Lyka Károly jellemzése szerint „a bécsi művészetnek magva, központja e félszázadban nem egy nagyszabású művész, hanem egy művészeti rendszer,... a művészet úgy jelenik itt meg, mint egy pontosan megszerkesztett szolgálati szabályzat végrehajtása".[16] A törvényszerűség önmagában nem lehet a művészet feltétele s különösen akkor nem, ha az előírás és nem következtetés; a szunnyadó művészi erők előhívására nem alkalmas, követőivel inkább csak másoltat. Az akadémia szobrászművészeti eszménye ekkor Mária Krisztina síremléke, Canova legszárazabb műve volt és Zauner II. József lovasszobra. Ennek a plasztikai kánonnak a kötelező ereje tudottan vagy öntudatlanul majd minden középeurópai szobrászra kényszert gyakorolt. Még a római művészeti környezet neveltjében, Ferenczyben is föltámadt ez a bécsi emlék. Az alsókorompai Brunszvik-sír Canova gúláját idézi. Hogy mennyire hátrányos lehetett ez a bécsi kánon, bizonyítja Ferenczy levele, melyet Lajcsák nagyváradi püspökhöz írt a tervezett Szent László szobor ügyében; ebben azt bizonyítja — s ez egyik érve a megbízás elnyerésére, hogy olyan szobrot készít majd, mely „körülbe-

[14] A. m. t. Művészet. 1909. 339. l.
[15] Ifj. Csemegi József: A buda-vizivárosi temető...
[16] Lyka Károly: I. m.

lül úgy nézzen ki, mint a' József császár Státuája Bétsbe".[17] Ferenczy, akinek alkalma volt antik mestereket megismerni, Canovát, Thorwaldsent, adott esetben Zaunerhez folyamodott. Művészi tisztulást még jóakarat és elszánt hivatásérzet is csak nehezen eredményezett. Ez esetben sokkal súlyosabb, hogy Ferenczy, aki szerepe szerint áhitatos művész volt, a művészet elvi kérdéseivel szemben mutatkozott tájékozatlannak. Szent László lovasszobrához II. József emlékét vette példának, ami a történelmi szellem megértésének teljes hiányát jelenti; a szoborművet nemzeti feladatnak érezte, de a történelmet egyoldalúan, mint plasztikai lehetőséget nézte, esztétikai következetesség nem volt benne a nemzeti-történelmi tárgy művészi érzékeltetésére. Bécs bénító hatása alól nem is szabadult szobrászatunk csak a korszak második felében, szobrászaink római tanulmányai révén, amint láttuk, akkor se teljesen. A közvetlen hatást elsősorban a nagy számban készített szükségleti műtárgyak mutatják, R. Richter: Altwiener Friedhöfe című tanulmányai[18] például a magyar sírkertek emlékeinek majd mindegyik típusához szolgáltathatnak mintákkal. Az idősebb nemzedéknek csak egyik tagja, Huber József önállósította magát némileg a bécsi akadémiai stílustól, tanulóévei stílusától, de ő csak azért, mert hosszú éveket töltött más országokban is. Először Rómába szándékozott, később pedig Párisba jutott, ahol Benniernél, a császári kőfaragóintézet igazgatójánál dolgozott a Louvre díszítésén, majd Sempée műhelyébe járt, hazatérte előtt a sarrenburgi porcellángyárban volt első modelmester.[19] A tudomány azt tartja róla, hogy „Ferenczy előtt az ő nevéhez fűződik az olaszos (újlatin) irány meghonosítása".[20] Ami bizonyos mértékű közvetlenséget, a szűkszavú célszerűséggel szemben melegséget jelent.

A puszta kézügyesség átlagmunkái között lassanként megjelent néhány nagyobbigényű munka, a szobrászat ezek révén emelkedett mesterségből művészetté. Már az öntudatlan Dunaiszky Lőrinc is készített olykor előkelőbb műveket, a krisztinavárosi plébánia-templom szentjei közül egy-kettő

[17] Biró József: Nagyvárad barok és neoklasszikus művészeti emlékei:
[18] Mitteilungen der k. k. Central-Comission. 1912.
[19] (-ván): Huber József. Művészet. 1909.
[20] Marczevicz Erzsébet: I. m.

magasabb színvonalat képvisel,[21] mint a gondolkodásmódja, hasonlóan a Szépművészeti Múzeum tulajdonában levő Ecce Homo, a klasszicizmus finom eszközeivel kifaragott kis Lissoványi síremlék a besztercebányai evangélikus temetőben, a libetbányai római katolikus templom Magdolnája.[22] Komoly művészi értéket képviselnek mellszobrai, amelyeken nagy gyakorlottsága önkéntelenül is esztétikai feladatot végzett.[23] Az arcmás valóságelemei kizökkentették őt a gépies formalizmusból és csak ügyességre utalták, azzal pedig formáiban lágy, hangulatos portrékat alkotott. Az ismeretes vármegyeházi arcképek mellett a Szépművészeti Múzeum kis mellszobra mutatja Dunaiszky értékeit, az ismeretlen férfit ábrázoló fej a természet plasztikai értékesítésének tehetséges példája. Jellemző, hogy a kor műfaja, az arckép, milyen jó művészi nevelője szobrászainknak. Az előző fejezetekben említett portrék mind a korabeli szobrászat jelesebb művei közé tartoznak. Az üzletszerzés nemcsak szapora tömegmunkát eredményezett, de arcképmegrendeléseknél odaadó figyelmet is; ez a helyzet fejlődésre kényszerített. Bizonyítja, hogy Ferenczy, aki néha elfelejtve római multját, időnként gyenge, hideg, sőt rosszul mintázott szobrokat csinált, portréival a kor plasztikai csúcsteljesítményeit hozta létre. Az előkelőbb iskola minden erénye megmutatkozik egy-egy arcmásán, keze nyomán a nemes formák érzékennyé váltak a valóság iránt, az alaki kötöttség jellemzőerőt adott neki, a tiszta klasszicizmus az emberi arc örök vonásainak megfogalmazásához segítette. Rudnay prímás, Kazinczy portréja, de főleg Ürményi mellszobra (újabban a főváros tulajdonában) egészen kiváló alkotások, megfelelnek a klasszicista portré széptani követelményének, ami Hekler Antal szerint „a külső esetlegességek lélektani mélységgé való fejlesztése".[24] A szobrászat ezeknek a műveknek a révén teljesrangú művészetnek számíthatott e korban. Viszont ezek a mellszobrok (és Dosnyay és Alexy mellszobrai) nem magukban álló jelenségek a szobrászok művészrangjának a megadására, Ferenczytől kezdve

[21] Schoen Arnold: A krisztinavárosi plébániatemplom.
[22] Dunaiszky üzletkönyvében 1829-ből való bejegyzés.
[23] M. Kunits: Topographische Beschreibungen des Königreiches Ungarn. Pesth, 1824.
[24] Hekler Antal Egyetemi előadásai: I. k.

igényük és becsvágyuk szerint is művészek voltak és ha néhány szerencsésen megmintázott szobor nem is bizonyítaná, hogy méltóak voltak az úttörő szerepre, gondolkodásmódjuk, jóhiszeműségük, elvi törekvésük kiemelte volna őket a mesteremberek közül.

E kor művészét a mesterembertől viszonylagos határvonal választotta el. Öntudatlan művesek is alkottak figyelemreméltó művészi munkákat, viszont lelkileg művésszé nevelt szobrászoknál is előfordult, hogy silány műveket csináltak. Ferenczy némelyik szobra Dunaiszky átlag-munkásságának a mértékét se üti meg, sőt alulmarad Huber és Bauer jobb darabjaival szemben is; Virág-emlékének domborművű Pannoniája például testetlen, egyhangú redőtömeg Dunaiszky Lissoványi-sírjának reliefben is finoman érvényesülő, lágyvonalú nemtője mellett. Az Üdvezült Lélek és a Kisfaludy-emlék nőalakjai pedig szögleteseknek és mereveknek hatnak, ha összevetjük őket Huber Fábry Jánosné sírjának ügyesen megmintázott szomorúság-allegóriájával. Mégis Ferenczy érte el velük szemben a művészi rangot és nemcsak jobb művei révén, melyek fölébe helyezik őt elődeinek, hanem elsősorban a tudatos művészi hivatás miatt, mely széptani fejlettség és meggyőződés következménye. Krüchtern József hiába várja 1818-ban a szobrászat „tellyes honnyosítását" Dunaiszkytól,[25] a gyakorlott kőfaragó ezt nem érti, Ferenczy már tanulmányai alkalmával is nemzeti művészetről ábrándozott. A nagy kőfaragói forgalom idején, a negyvenes években, egy római kezdő, Czélkúti képviselte szándékaiban a magyar szobrászat művészi igényeit, egy idő után pedig horganybaöntött emlékszobrait nyersanyagértékben, súlya szerint adták el.[26] A széptani vélemény kialakításához e korral kapcsolatban az embert és szerepét egyaránt figyelembe kell venni. A hivatástudat értéke már csak azért is tiszteletreméltó, mert hagyományos esztétikai iskolázottság nem ösztönözte a művészeket, kőfaragók és mesteremberek között a kezdőnek önmagának kellett kiérlelnie a művészi meggyőződést. És e meggyőződés néhány képviselőjének műhelyek és

[25] K(rüchtern József): Tudósítások a honnyi Mivészekről és az ő Miveikről. Tudományos Gyüjtemény. 1818.
[26] Pasteiner Gyula: A magyar szobrászat.

céhek között vitt az útjuk. A század elején az egyik kőfaragó bankót hamisított és hosszú évekre a szamosújvári börtön egyik celláját alakította át szobrászműhellyé.[27] A korszak közepe táján Szentpétery József, kisplasztikai művek készítője, egy értekezésében a céhek intézményét védte.[28] A negyvenes években pedig még a művészet öntudatában induló ifjainkkal is előfordult, hogy külföldi művek másolataival szerepeltek a kiállításokon, így Halgass Mátyás, Faragó József. Az utóbbit Ferenczy azért nem akarta tanítványául fogadni, mert analfabéta volt.[29] Ez jellemző mindkettőjükre. Faragó azután már a javult művészi szellem hatása alatt kemény szorgalommal hivatásszerűen művelte magát. Nehéz útja volt a művészi öntudatnak, a széptani igénynek e félszázadon át; kialakulásuk korszaka volt. A művészeti munkálkodás tisztázatlan esztétikai határkérdés volt ez idők szobrászai előtt, ők maguk se igen gondolkodtak művészi szerepükön, amiből az általános művelődési szellem csak fokozatosan csinált széptani kérdést. És ami ezt a széptani kérdést kiváltotta, az a kor természete szerint a nemzeti felbuzdulás volt, a nemzeti hivatássá fejlődött kultúrális fellendülés s ez minden szellemi megmozdulást az egész magyarság ügyévé tette abban a tudatban, hogy a művészi minőség népünk egyetemes rangját emeli. Akik megértették, azok számára igaz művésznek lenni hazafias tett volt e korban.

NEMZETI HIVATÁS.

Kazinczy epigrammával üdvözölte Ferenczy Pásztorleánykáját. A huszas évek magyar szellemi élete várakozással és megilletődéssel fogadta a Rómából hazatérő „első magyar szobrászt". Amit kultúrális, társadalmi, sőt anyagi téren a nemzet nyujtani tudott, azzal mind megajándékozta a

[27] Lyka Károly: I. m.

[28] Tudományos Gyüjtemény. 1832. „Észrevétele egy pesti mesterembernek a céhek eltörlését javalló vélekedések körül nemkülönben a mesterségnek a magyar hazában még eddig nem ismert elébbi és mostani környülállásainak és állapotjainak némely felfedezései".

[29] Szendrei—Szentiványi: Magyar képzőművészek lexikona. 466. l.

hazatérőt, a sajtóban ünnepélyes hangok hallatszottak a föltámadó magyar művészetről. Ferenczynek „esmeretségei valának az hazánk első embereivel, és a legelső mulatságokba hivatalos volt",[1] s ez években főúri megrendelések segítségével kisebb vagyont szerzett. Nagyhatású mozgalmat váltott ki a korabeli magyarságban a volt lakatos művészi megjelenése, mert e mozgalom jelszavának a hazai művészet megteremtését érezték az érdeklődők. A föltámadott litteratura mellé most már a szépmesterségek magyarhoni elterjedését várták Ferenczy működésétől, művelődésünk kifejlődését minden kultúrális területen. Amit Ferenczytől vártak, azt ő maga is hirdette, célja volt a hazát szolgálni és verejtékével a hazának szerezni díszt.[2] Hivatását nemzeti fontosságúnak érezte és erről szellemi életünk illetékesei is meggyőződtek. Ferenczynek nem volt személyi sorsa, becsvágya nemzeti érdeket szolgált, gondolkodásmódja, működése teljesen fölolvadt hazafias kultúreszméjében, melynek egész lélekkel átadta magát és amelyért minden igyekezetével küzdött. Fülep Lajos szerint „egész művészetén végigvonul az agitatórius jelleg".[3] S ehhez biztos művészi öntudat kellett, a művészetre elrendeltség biztos hite, emellett a nemzet egyetemének önzetlen szeretete. Öntudatát ez a nemzeti-kultúrális közérdek fejlesztette. A nemzeti hivatás érlelte művésszé. Hogy e kor méltányolta törekvéseit, az csak növelte igyekezetét. Tanulóévei idején, mikor még csak önmagában hordta hivatástudatát, szellemi élete szűk körre terjedt, leveleiben Mátyási József falusi eposzgyártó verssorait idézgette és Pálóczi Horváth Ádám hőskölteményei ösztönözték történelmi érdeklődését. Kazinczy figyelme egy nagyobb látkörű, esztétikailag fejlett világot nyitott meg előtte s így nemzeti szerepe révén gyarapodott műveltsége és tartalmat kapott művészi öntudata. Szellemi kibontakozását már római tartózkodása alatt tanusított műtörténeti érdeklődése is bizonyítja. Azokban az években értékes kisplasztikai gyüjteményt

[1] Dr. Wallentinyi Dezső: Ferenczy István levelei. 60. sz. Szüleihez.

[2] Dr. W. D.: I. m. 38. sz. A' Debreceni Nemes Collégium Előljáróihoz.

[3] Fülep Lajos: Magyar Művészet.

gyüjtött össze s ez fejlett művészeti igényről tanúskodik.[4] Ferenczy művészi szerepe korjelenség volt. A történelmi korszak hivatása volt az ő hivatása is, művészeti téren követte az idők szavát, a fejlődő magyar idők szellemi irányítóit követte. Pályája kezdetén a Kazinczy kör kultúrális újítóihoz tartozott, társaságuk tagja volt, támogatásukat élvezte. Ennek az idősebb nemzedéknek a tagjai lassan kihaltak, koruk folytán szerepük egyre kisebb lett s Ferenczyt átvette az új generáció, a mozgékonyabb és tevékenyebb íróknak ez az uralkodó csoportja. Sokan azt állították, hogy érdekből tette, holott művészi hivatásának következménye volt. A szellemi őrségváltás rá is vonatkozott, szobrászat-teremtő szerepét az ifjú nemzedék általános és hatásos kultúrmunkásságának szolgálatába kellett állítania. Személyszerinti hűtlenséget legfeljebb az összeférhetetlen Döbrenteivel szemben követett el, az idősebbek tekintélyének e féltékeny őrzőjével szemben, aki másfél évtized után talán azért sietett az újonnan föltünt szobrász Czélkuti támogatására szoboregyletet alapítani, hogy a bukófélben lévő Ferenczyt elkedvetlenítse, amiért annakidején az auróristák pártjára állt.[5] Pedig csak nemzeti feladatainak tett eleget, amikor követte Vörösmartyék türelmetlen szervező munkásságát és az ő köreiket. Legjobb barátja, halála után apológétája, a haza mindenese, Fáy András is így tett; háza, amely egy időben a két nemzedék találkozóhelye volt, később kizárólag az ifjak szalónjává szigetelődött. Ennek a szellemi központnak, nemzeti kultúránk felelős irányítójának volt Ferenczy személy szerint, baráti kötelékek révén is egyik meghitt tagja. Művészetünk szellemtörténeti helyzetére nagy befolyást gyakorolt ez a személyi viszony. 1832-ben Fáy, Vörösmarty és Ferenczy együtt vettek szőlőt Fóton, ami barátságukat még szorosabbá fűzte és kultúrális tevékenységüket még jobban összehangolta.[6] Később itt Fáy házára Ferenczy márványemléktáblát helyezett, amelyen a következő nevek olvashatók: Barabás Mik-

[4] Entz Géza: A magyar műgyüjtés... A Szépművészeti Múzeum az ő hagyatékából jutott hozzá olyan művekhez mint a Lionardo Trivulziojához készült kis lovas, a Verrocchio-tanítvány delfines puttója, Bertoldo di Giovanni Európa elrablása, Vischer műhelyének allegórikus nőalakja, Donner két mitológiai dombormüve stb.

[5] Dr. Veress Endre: Czélkuti-Züllich Rudolf.

lós, Bajza József, Bugát Pál, Czuczor Gergely, Fáy András, Ferenczy István, Vörösmarty Mihály stb. Ez a környezet már maga is szellemi egyenrangúságot adott művészetünknek. 1834-ben mikor Ferenczy Nagyváradra utazott a Szánthó-síremlék miatt, Vörösmarty is veletartott, útjuk az ünneplés, lelkesedés, művészi hírnév diadalútja volt, s mind a kettőjüknek egyformán kijutott belőle. A nemzeti szobrászt és a nemzet koszorús költőjét együtt dicsőítették. Az emberek kultúrális érdeklődése és ennek az érdeklődésnek hazafias jellege összekapcsolta jelentőségüket s ezzel szobrászatunknak is véglegesen, közösségi elismerés szerint is nemzeti rangot adtak. Abban a nagy szellemi építésben, melyet e kor végzett és amelynek a végzését tudatosan is hirdette, méltó helyet kapott a művészet, szerepét fontosnak tartották és figyeltek rá, a nemzet kultúrális újjászületésének a beteljesítését várták tőle. Ezeknek az időknek művelődési feladatát igen találóan fogalmazta meg Nyáry Pál, megyei főjegyző a Felszólítás a' honi szobrászat' ügyében című kiáltványban, melyben Ferenczy foglalkoztatását nemzeti érdeknek hirdeti. „Nagy a' kor, mellyben élünk, a' haladás' 's emberi benszülött erők' kifejlési kora. Nagy a' feladás, melly előttük áll: beérni Európa' annyira haladt 's folyvást haladó nagy nemzeteit; megfutni azon térközt, melly köztök, 's köztünk, a csaknem négy század óta hátramaradottak közt létezik, 's mellyen innen az enyészet, túl egy nagy nemzet reményteljes jövendője vár reánk".[7] E „feladás" teljesítéséhez járul hozzá művészetünk fejlődése. Tudjuk, a fölszólítás nem járt eredménnyel, nem mintha az emberek nem ismerték volna el a szobrászat kultúrfejlesztő értékét, hanem mert már Ferenczy személyében nem bíztak. A kritikai érzék kifejlődött azalatt a majd két évtized alatt, amely Ferenczy mögött állt; a műélvezők jobban láttak és könnyebben felismerték a hibákat. Ekkor művészi izlésünk már túl volt a válogatás nélküli, kezdeti lelkesedésen, az újdonság örömét, az első művésznek szóló, előlegezett elragadtatást széptani várakozás váltotta föl, amely már bizonyos igénnyel nézett az újabb

[6] Meller Simon: Ferenczy István.
[7] A' honi szobrászat' ügyében keletkezett társaság munkálatai. I. közlemény. Pesten, 1840.

kísérletek elé. Ez az izlésfejlődéssel járó szigorúság szelleméletünkben jelentkezett már egyszer, amikor Kazinczy lelkesedő, de műkedvelő barátait az auróristák esztétikai kifogásokkal támadták meg. Csakhogy abban az esetben voltak utódok, akik átvették az öregek helyét és javították a színvonalat. Ferenczynek azonban csak kisebb tehetségű és ami súlyosabb, főleg kisebb igényű követői voltak a szobrászat útján, így fölsegélésének csődje tragikus hiányt jelentett plasztikai fejlődésünk történetében. Szomorú sorsának egy másik oka is volt. A nemzeti újjászületés útja a negyvenes években már bonyolultabb volt, mint előzőleg, a lelkesedéshez építés is járult, és az országépítésnek voltak hétköznapibb, de nagyon fontos területei. Kazinczyék világát, melyben minden nemzeti felbuzdulás kultúrális, elsősorban irodalmi térre szorult, felváltotta a józanabb és valósághívebb reformkor, mely — Széchenyi hatására — a gazdasági kezdeményezést is bevonta a nemzeti létkérdések körébe. Míg addig — körülbelül az első reformországgyűlés idejéig — az irodalom vezette a nemzeti törekvéseket, a huszas évek végén a politikusok már más útra indultak és éppen az ifjú irodalmi nemzedék első közönségsikerei idején csúszott ki a litteratúra hatalmából a nemzet irányítása.[8] Kultúránk elvált a politikától s az érdekek is megoszlottak. Ezentúl nem minden művészeti célkitűzést éreztek közügynek az emberek, elvonták őket a közjogi és gazdasági élet külön kérdései és bár a kultúra ügye továbbra is nemzeti ügy maradt, a részletkérdések nem mindig foglalkoztatták az egyéneket. Evvel magyarázható, hogy Széchenyi, aki maga is Kazinczyék szellemétől kapta az indítást építő pályájához, a művészettel szemben közömbös volt, sürgetőbbnek tartotta a nemzetgazdasági feladatokat. Valóságszemlélete később még Kazinczyt se kímélte, állítólag ő akadályozata meg, hogy a Nemzeti Kaszinó Kazinczynak emlékművet létesítsen;[9] az anyagi erőket szerinte hasznosabb célokra kellett fordítani. A hazai művészettel szemben elfoglalt álláspontját legjobban az a mondat fejezi ki, amelyet Ferenczynek mondott, amikor meglátogatta Thorwaldsen műhelyét Rómában: „Sajnálom önt, fiatal barátom! Ön szép

[8] Farkas Gyula: A „fiatal Magyarország" kora.
[9] Lyka Károly: A táblabíró-világ művészete.

tehetséget árul el; de művészete hazánknak még korai".[10] Láttuk, hogy Jóo János képzőművészeti akadémia-tervét is időelőttinek tartotta; ő, aki hazánk anyagi létalapját teremtette meg, a művészetet másodrangúnak érezte egy nép építőmunkájában. Sötétenlátása féltette a kultúra fényűzésétől a gyenge, gazdaságilag bizonytalan országot, a művészetekért hozott áldozatokat veszélyesnek hitte. A művészeti nemzetiesedés nem hatott rá, atyjának arcképét a múzeumi könyvtár számára bécsi festővel készíttette el, róla magáról is legtöbbször külföldi művészek csináltak arcmásokat. Magyar öntudata nem terjedt ki a művészetekre; 1840-ben, amikor Tullio Dandalo-t, a varesebeli grófot végigvezette Pesten, művészeti nevezetességül csak Szentpétery József ötvös kisplasztikai gyártmányait mutatta be, ezeket az apró tűszúrásokkal mintázott antik történelmi domborműveket, melyeknek több közük volt a türelemjátékhoz, mint az esztétikához.[11] Széchenyi nem talált dicsekednivalót korabeli művészetünkön. Az egy évvel később megjelent Kelet-népében pedig, mint tudjuk, élesen szembefordult a Mátyás-emlék tervével, azt állította, hogy ez a vállalat is segíti elfecsérelni a nemzet erejét és meggátolja időszerűbb munkák létrejöttét. Sokallta az emlékre gyüjtendő összeget és kevesellte a rendelkezésre álló művészi tehetséget. „Nem is egyebek, — ilyenféle egybehangzás és terv nélküli érdeklődések, mint az ömledező szívnek egy kis hiúsággal összeházasított rögtönzései".[12] Aggályoskodó természete iratta a legnagyobb magyarral ezt a szigorú bírálatot. A művészet nemzeti hivatásának tudata a korabeli szellemi életben oly erős volt, hogy Széchenyinek a Mátyás-emlékről írt könyvrészei általános ellenmondásba ütköztek, az irodalom részéről pedig maga Vörösmarty kelt Ferenczy védelmére. „Kifejlett irodalom 's művészet nélkül nincs nép, melly a' nemzet' magas nevét megérdemlette volna"[13] — írta többek között a nagy költő és ezzel újra kifejezte a kultúra hazafias szerepét. Művelődésünk munkásai számára a képzőművészeti fejlődés elsőrangú nemzeti cél volt,

[10] Közhasznu Esmeretek Tára.
[11] Az olasz gróf naplójából. Reminescence e fantasie. Művészet. 1909.
[12] Kelet népe, Pozsony, 1841.
[13] Athenaeum. 1841 nov. 1. Hazay Gábor álnéven.

melyért odaadással, súlyos anyagi áldozatokkal küzdöttek. Szellemvilágunk nem is tudta megbocsátani a legnagyobb magyarnak ezt a visszautasító magatartást, mert Fáy még 1860-ban is, hat nappal Széchenyi halála előtt megtámadta őt Ferenczy emlékére mondott akadémiai beszédében: ... „nagyja a hazának... nem lévén rokonszenvvel a művész személyisége iránt, ürügyül veszi a pártfogás megvonására azt, hogy kétségbevonja a művésznek tehetségét".[14] Végeredményében függetlenül a rokonszenv és az ellenszenv megnyilvánulásaitól, a Mátyás-emlék ügye rosszra fordult, Széchenyi elégedetlensége épp oly kevéssé rontott az ügyön, mintahogy nem segített az irodalom melléállása; a nemzeti társadalom újabb anyagi áldozatot már képtelen volt hozni, az adományozó lehetőséget akkor már a különböző nemzeti megmozdulások végleg kimerítették. A munka nélkül maradt művészen borongó csüggedtség vett erőt; a bénító elkeseredés napjaiban még megfaragta domborművű hattyúdalát, a Haldokló Erydice-t, a keretre a vármegyék címereit helyezte el; amelyek az országgyűlésen a Mátyás-emlék emelése ellen szavaztak, azokét fölfordítva. A kudarc a magyar lélekben terméketlen passzivitást vált ki, az értetlenségre dacos elvonulással felel, a szellemi sértődöttség magányba űzi. E sajátos magyar embertípust, a küzdelemből keserű nemtörődömségbe menekülő, önmagát száműző, önemésztő, gátlásokkal teli embertípust Prohászka Lajos „bujdosó"-nak nevezte.[15] Bessenyei, Berzsenyi, Katona voltak az irodalom visszavonulói, a művészet részéről Ferenczy csatlakozott hozzájuk, rimaszombati magánya e komor, ernyedőlelkű lángelmékhez kapcsolja őt. Életét ez időtől már csak egy örökmozgó rögeszméje, néhány befejezetlen faragvány jelzi és egy bizonyítvány, melyet két hónappal a halála előtt állított ki egy hozzászegődött kőfaragólegény számára: „Izsó Miklós úr három egész éveken át nálam a képfaragást gyakorolta, s mint ügyes és szorgalmas embert ajánlom a Művészet pártfogóinak kegyeibe".[16] Ez utolsó tette jelképes, az elbukott úttörő, a diadalmas beteljesítőnek nemcsak fejlődéstörténeti, de mesterségbeli

[14] Fáy András: Ferenczy István emlékezete. Budapesti Szemle. 1860.
[15] Prohászka Lajos: A Vándor és Bujdosó. Budapest, 1936.
[16] Meller Simon: A magyar művészet kialakulása...

előkészítője is. Nem két nemzedék, hanem szándék és eredmény. A nagyszerű dilettánst, akinek — Hekler Antal szavaival — „ha művészete nem is, de lélekomlásokkal tele életfolyása az első igazán magyar művészsors“,[17] fölváltotta a szakember.

Korszakunk ifjabb nemzedéke már a nemzeti célú művészi hivatás szellemében kezdte pályáját. Láttuk, hogy ifjan mutatkozó tehetségüket közadakozás segítségével művelhették ki; gróf Gyulay Lajos tudatosan azért támogatta Czélkutit, hogy „hazánk dicsőségére leendő jeles művész váljék belőle“.[18] Kezdő szobrászaink hitvallása a nemzeti érdek volt és ez ösztönözte őket. A történelem rövidesen kézzelfoghatóbb bizonyítékokat is követelt a szabadságharc súlyos megpróbáltatása idején. Clair Alajos és Faragó József honvédek voltak, Alexy Károlyt a vértanú Batthyány Lajosról készített szobra miatt hosszabb börtönbüntetésre ítélték, Dosnyay is angol emigrációba kényszerült.[19] A korszak végére szobrászaink kiállották a művészi öntudat és a nemzeti érzés próbáját, széptani igényt és magyar kultúrhivatást hagytak örökül a század második felére, amely a kezdet nehézségein túljutva, a művészi elrendeltetés nemzeti feladatával, például szolgáló előzményekkel jutott el a magyar művészet kifejlődéséhez. Az új magyar művészet a tizenkilencedik század első felének köszönheti létét, későbbi emelkedő színvonaláért a kezdő mestereknek kellett megvívni a legnehezebb harcokat. Érdemesek voltak a szóra.

[17] Hekler Antal: A magyar művészet története.
[18] Dr. Veress Endre: I. m.
[19] Szendrei—Szentiványi: Magyar képzőművészek lexikona, 307., 467., 19., 395. l.

TARTALOM

BEVEZETÉS — — — — — — — — — — — — — — — 3
A KOR ÉS SZOBRÁSZATA
1. Felújulás és oppoziciós szellem — — — — — — — 8
2. „A leghazafiasabb kor" — — — — — — — — — 20
3. Klasszicizmus és magyarság — — — — — — — — 37
4. Mecénás művészet — polgári művészet — — — — 56
A MŰFAJ
1. Szobrász és életforma — — — — — — — — — 69
2. Művész és mesterember — — — — — — — — — 79
3. Nemzeti hivatás — — — — — — — — — — — 88

Kiadásért felel: Pogány Ö. Gábor Budapest

Izsó Miklós, szobrász

N.K.: A Szigeti szobrok – s ami

Esti Hírlap, Bp. 1978

6.

Szigeti szobrok

– s ami hiányzik

Harminc esztendeje szűnt meg örökre a margitszigeti belépőjegy, s e jelentős budapesti évfordulóról a televízió, a rádió és az újságok egyaránt megemlékeztek. A pestiek, ezekben az „ünnepi" napokban mintha még többen mennének egy kis szigeti sétára, felfedező útra.

Idős, Budapest-imádó irodalomtanár barátom hívására bebarangoltam én is a Szigetet, s igyekeztem rájönni, hogy mi az, ami szerintem pihenőparkunkból ebben az évben szemet szúróan hiányzik. A Művészsétányon több mint húsz szobrot számoltam meg. Megtalálható Ady, Arany János Balassi, Csokonai, Katona, Mikszáth, Móricz, Radnóti és Táncsics mellszobra, melyeket zömmel 10—12 éve helyeztek el. A felsoroltakon kívül Bartók, Kodály, Erkel, Liszt, de még Bihari János szobra sem hiányzik, s a képzőművészetünk nagy alkotóiból látható: Ferenczy Károly, Izsó Miklós, Stróbl Alajos ... és Szonyi István portrészobra.

Velem együtt hiába keresik sokan annak a nagy magyar írónak a szobrát, aki 12 évig élt a Margitszigeten, és több kötetre valót írt Budapestről, s a Szigetről! Neki ugyanis még nincs szobra.

Örömmel olvastam, hogy tervezik a halhatatlan Krúdy-hősök, Szindbád és Rezeda Kázmér emlékének szoborban való megörökítését, de érzésem szerint talán előbb a margitszigeti művészligetben kellene felállítani Budapest írójának mellszobrát. Ha már az idei Krúdy-centenáriumra nincs is lehetőség Krúdy Gyula szobrának elkészíttetésére, az elhatározó döntésre a mostani évnél alkalmasabb aligha van. Nem lehet kifogás, hogy van már Krúdy-szobor a Korvin Ottó utcában, mert a Margitszigei majd mindegyik megörökített halhatatlanának — szintén van emlékműve másutt is a fővárosban. Krúdy nélkül igen hiányosnak látom a sétautak mentén álló szép szobrok együttesét.

N. K.

bukik a *Ciszjordánia* és
Gazai-övezet jövőjéről k
alakult kormányvitába
lemondásra kényszerül.

Vasárnap harmadízbe
kísérli meg az izraeli kor
mány, hogy egységes állás
pontot fogadjon el a két te

NGLIA SEGÍTSÉGÉT KÉR

I KORMÁNYFŐ
ATKOZATA

dai televíziójában nyilatkoz

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1868. 456 p.

** *(Kisfaludy Sándor sümeghi emlékéről)* az volt a hir, hogy alkalmasint Aradi Zsigmondra bizzák kivitelét. — A „Főv. L.“ irja, hogy ez az ügy már rég el van döntve. Izsó Miklós annak idejében a hely szinén javaslatot tett az emlékbizottságnak, hogy ne a temetőbe rejtsék el, hanem inkább a város főterére állittassák föl ez emléket; de ez inditványa nem talált viszhangra, hanem a Gerenday-intézet beadott két terve közül fogadták el az egyiket. — Más szobrászati ujdonságunk is van, t. i. az, hogy a miskolczi Palóczy-emléket b. Vay Miklós már késziti Bécsben. — Az aradi „honvéd elesettek“-nek emelendő szoborra pedig Izsó Miklós egyszerüen azért nem pályázott, mert számos keserü tapasztalás megtanitá őt arra, hogy nálunk e téren a pályázatok nem vezetnek sikerre. Ugyanazért a bizottsághoz intézett válaszában ki is jelenté, hogy pályázni nincs kedve; de egyenes megrendelést mindenkor kész elvállalni. — Mi történik az „aradi vértanúk“ emlékével, melyre a tőke-alap eddig már a 30,000 ftot bizonyára meghaladja, nem tudjuk; de óhajtandó, hogy ennek elkészitését Izsó Miklósra bizzák, mint a kit méltán nevezhetünk a „leggeniálisabb magyar szobrász“-nak; de a ki munka és kereset-hiány miatt itthon mindig csak nélkülözni kénytelen. Őt az akadémiai „urak“ Engel mellett egészen háttérbe szoriták, karolja föl tehát végre maga a nemzet!

[illegible] Bézsavölgyi és társa

Izsó Miklós

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3
Telefon: 139-292

1957 MÁJ 24

NÉPSZABADSÁG

NÉPSZABADSÁG

610

Bronzba öntik Izsó Miklós szobrait

A magyar szobrászat nagy mesterének, *Izsó Miklósnak* terrakotta kisplasztikái évtizedek óta romlanak. A Szépművészeti Múzeumban most végre tervbe vették remekeinek bronzba öntését; először a debreceni *Csokonai*-szoborhoz készített vázlatot, valamint az *Almási Balogh* portrét öntik ki, majd táncoló parasztokat ábrázoló sorozat legszebbjeit mentik át maradandó anyagba. Mivel Izsó terrakottái az idők folyamán felületükön mállani kezdtek, az átöntés munkája igen nagy gondot és körültekintést kíván. Galvanoplasztikai eljárással készítik majd a másolatokat kiváló restaurátoraink, *Baky Győző* és *Halmágyi István*.

at dönt el

GAI

olyan színben tünteti fel a munkástanácsot, mintha a szervezetlen dolgozók „szakszervezete" volna.

Az üzemi demokratizmus fejlődése szempontjából vizsgálta a szakszervezet és a munkástanács viszonyát *Végh* elvtárs, a Magyar Gyapjúfonó- és Szövőgyár igazgatója. Elmondta, hogy ez a probléma október előtt is foglalkoztatta a közvéleményt. Akkor arról volt szó, hogy a dolgozók képviseletében a szakszervezet nagyobb beleszólást, jogot és hatáskört kap a vállalati gazdálkodás ellenőrzésébe. *A szakszervezet ezt meg tudta volna oldani.* A munkástanácsok létrejötte bizonyos fokig vál-

MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Izsák József festő, és grafikusművész

ZALAI HÍRLAP

1984 APR 1 51

1021

Egy festő két arca

Hagyományos tavaszi tárlatán ezúttal *Izsák József* festőművész alkotásaiból nyújt ízelítőt látogatóinak a zalaszentgróti dr. Hamburger Jenő Művelődési Központ.

A művész 1928-ban, Mezőtúron született. 18 éves kora óta él Budapesten. A Dési Huber István Képzőművész Népi Kollégium tagja volt, a Képzőművészeti Főiskolát Szőnyi István tanítványaként végezte 1952-ben. Jelentősebb kiállításai Budapesten a Fényes Adolf teremben, szülővárosában, valamint Chicagóban, Carbondaleben, Miami Beachben, Zürichben, Tel-Avivban, és Velencében voltak.

Érdekes kettősség jellemzi Izsák József munkáit. A paravánok karéjába lépve úgy tűnik, mintha két különböző festőművész közös kiállítására érkeztünk volna. Kronológikus sorrendben felállított képei közül a korábbiak hatnak modernebbnek. A kapuból kikandikáló öregasszony a „Leselkedőn", a „Sárgadinnyés" csendélet, a merészen, de ízléssel társított színekkel készült „Kaleidoszkóp", s a meleg sárga-barna kombinációjával felrakott „Gyertyafények" című képei az expresszionizmushoz állnak legközelebb.

Izsák József: Öregek
(Kovács György felvétele)

Egyértelműen naturalista stílusban készültek újabb munkái, mint az „Ünnep", a „Balatonfelvidék", a „Baglyos", hogy csak néhányat említsünk közülük.

A két eltérő stílusra meglehetősen prózai magyarázatot kaptam a művésztől.

— *Tavalyig jobbára a Képcsarnokból éltem, ahol rendszeresen vásárolták a képeimet. De újabban a művészeknek is saját lábukon kell megállniuk, tehát el kell tudni adni a képeket. Tapasztalatom szerint a naturalista festményeket szívesebben vásárolják, ezért átálltam erre a stílusra. Libabőrösen fogtam hozzá, aztán belejöttem, sőt élveztem is.*

— Naturalista munkáinál mintha a színek, a technika is más lenne.

— *Valóban, itt lazúrozással dolgozom. A hófehér alap áttetszik a festéken, ami színes grafikus hatást ad.*

Izsák József Zalaszentgróti tárlatát április 19-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

Bruckner Éva

kosok voltak
replők

tatódott a mérkőzés, a játékvezetők sokat hibáztak, s majdnem elszabadult a pokol. A két edzőnek összesen ötször ítéltek technikait, ifj. Gyimesi Jánost, a ZTE edzőjét a harmadik után kiküldték a teremből. Az ominózus esetet egyébként egy fordított játékvezetői ítélet előzte meg. Izgalmas volt a hajrá, az utolsó percben Szücs szabályos kosarát a bírók nem adták meg.

Sajnálatos, hogy a bajnoki cím szempontjából fontos mérkőzésen nem a játékosok, hanem a játékvezetők játszották a főszerepet. A ZTE igen lelkesen játszott, három alkalommal is vert helyzetből talpra tudott állni. Külön dicséret illeti Szücsöt, aki magyar kosárlabdapályán szokatlan teljesítménnyel rukkolt ki.

A Bp. Honvéd győzelmével már megszerezte újabb bajnoki címét, s tisztázódott a további sorrend is. A hátralevő mérkőzések eredményétől függetlenül a Csepel a második a ZTE a harmadik, a Körmend pedig a negyedik helyet szerezte meg.

Jók: Kiss, Gellér, Horváth, illetve Szücs (a mezőny legjobbja), Bodrogi.

Az állás: 1. Bp. Honvéd 57, 2. Csepel 55, 3. ZTE 53, 4. Körmend 50 pont.

A mai műsor: 9.30: ZTE—Körmend, 11.00: Bp. Honvéd—Csepel.

ís rajt

nyertek. A férfiak sem villogtak a bolgárok ellen, annak ellenére. hogy 5:1-re győztek.

A férfiak második mérkőzésüket is megnyerték, Anglia ellen bizonyultak jobbnak 5:2 arányban. A nők Finnország ellen javítottak: 3:0-ra nyerték a találkozót.

4.	Videoton	22
5.	Tatabánya	22
6.	Vasas	22
7.	Pécsi MSC	22
8.	SZEOL AK	22
9.	ZTE	22
10.	MTK-VM	21
11.	Haladás	22
12.	FTC	22
13.	Csepel	21
14.	Volán	22
15.	Nyíregyháza	22
16.	Diósgyőr	22

Vasárnapi sportműsor

Kézilabda:

Megyei bajnokság. Nők: **Söjtör—Becsvölgye**, Söjtör, 10.00. **Zakó SE—Lenti TE**, Zalaegerszeg, ruhagyári pálya, 10.00. **Zalalövő—Pacsa**, Zalalövő, 11.00. **Caola tartalék—Hévíz**, Zalaegerszeg, Caola pálya, 10.00.

Labdarúgás:

NB II.: **N. Olajbányász SE—Honvéd Szabó Lajos SE**, Nagykanizsa, Olajbányász pálya, 16.30. Jv.: Vukmann.

Megyei bajnokság: valamennyi mérkőzés 15.30-kor kezdődik: **Csesztreg—Letenye**, Csesztreg, Dombai. **Lenti TSZ—Zalatej**, Lenti, Budai. **Z. Volán MTE—Tótszerdahely**, Zalaegerszeg—Andráshida, Béres. **H. Bottyán SE—Hévíz**, Lenti, Józsa. **Zalalövő—Lovászi**, Zalalövő, Sümeghy. **Páka—Kiskanizsai**

már most magukban hordozzák a későbbi nagy versenyek hangulatát. Ez a legfontosabb, erre kell alapozni elsősorban.

— Ön a főtitkári teendők mellett a FIE propaganda bizottsága vezetői feladatait is ellátja. Mi a legsürgetőbb probléma ezen a téren?

— Régen egy—két nemzet vívói meghatározták a nemzetközi vívósportot, itt elsősorban a magyar, a francia és az olasz versenyzőkre gondolok. Aztán egyre több sikereket értek el a szovjet, a lengyel, az NDK- és NSZK-beli, a román és a bolgár vívók. Kiszélesedett a nemzetközi élmezőny. Célunk, hogy még több ország kapcsolódjon be a magasszintű vívás vérkeringésébe. A vívósportban az

1973 APR 4

Izsák József

A MAGYAR PARASZTSÁG HETILAPJA

SZABAD FÖLD

XXIX. ÉVF.
13
1973. ÁPR. 4.
ÁRA: 1,80 FT

1021

(Izsák József rajza)

Debrecenbe kéne menni

Az elmúlt őszön ünnepelte Debrecen városa huszonnyolcadszor, hogy véget ért számára a háború, és eljött felszabadulása napja. Az eltelt alig három évtized nem túl nagy idő, a szocialista társadalmi körülmények azonban kitörölhetetlen nyomokat hagytak a városon.

Debrecen találta meg például elsőként, s országosan is egyedülálló módon a gyermekfoglalkoztatás intézményes megoldását. A város öt mozija közül egyet, a Víg mozit, Debrecen legifjabb korosztályának adták át, ez lett a gyerekek kedvelt mesemozija, ahol nemcsak a vasárnap délelőtti matinékon, hanem hétköznap délutánokon is vetítenek. S amíg a gyermek mozit néz, gondoskodnak a felnőttek szórakoztatásáról is, ugyanitt, egy másik teremben, nekik szóló különelőadást tartanak. Debrecenhez azóta csatlakozott Pécs és Szeged városa is, odafigyeltek a közművelők a gyermeknépre. De még hány települése van az országnak, ahol a helyi kultúrpolitika mit sem törődik a legifjabbakkal?! Ha 10—20 esztendő múlva a mai gyerekekből otthon ülő, maguknak való, társasági életre képtelen, s beszűkült érdeklődésű felnőttek lesznek, az okok arra vezethetők vissza, hogy gyerekkorában ki-ki nem szokott rá a kimozdulás, az emberek közé járás örömeire.

A debreceniek számára tavaly nyáron két kerthelyiségben mopresszó is nyílt; ez a városi vendéglátóipari vezetők meglepetése. Esténként, nyolc órai kezdéssel, általában telt ház előtt vetítik itt vendégeiknek a legújabb filmeket a nyári időszakban.

De ez még nem minden. Nyitott a város egy tévémozit is, ahol a televízióban vetített filmeket és tévéjátékokat mutatják be az érdeklődőknek, s a televízióból meghívott vendégek jelenlétében meg is vitatják azokat. Kicsinység, de ide kívánkozik, hogy a müncheni olimpia alatt a város tíz leglátogatottabb vendéglőjében és cukrászdájában televíziót helyeztek el: hadd nézzék a vacsorázók, a kávézók az olimpiát.

Leginkább mégis a „Tiszta, virágos Debrecenért" mozgalom érdemel kiemelést, s ez is annak emberi megvalósításáért. Osontak-e már le városlakók sötét esti órán — virágágyások között botladozva — egy cserép földért, mert éppen átültettek otthonukban egy növényt? Ha igen, tudják, milyen szívszorongató izgalommal jár az ilyen tilosban járás. Nos, képzeljék el, hogy Debrecenben a Kertészeti Vállalat több helyen kocsiderékszám helyezett el friss virágföldet, és ebből mindenki szabadon meríthetett. A városi tanács ugyanis díjakat tűzött ki a legszebb lakótelep, legszebb utca, előkert és erkély tulajdonosai közötti verseny győzteseinek. Kertészmérnökök járták a városi népfrontklubokat, és előadásokat tartottak arról, melyik virág való az erkélyre, s melyik az utcai ágyásokba, mi bírja a tűző napot, s melyik kedveli az árnyékot. Ugyanakkor 16—18 éves „gyerekek" cserélték a parkok tarackos, elvadult földjét frissre, ástak és gyeptéglákat ültettek, és egynyári virágokat helyeztek ki a „fékezhetetlennek" hitt tizenévesek... S az okos felnőttek megbízása nyomán ugyanezek a diákok „tisztasági őrjárat" című karszalagot is kötöttek, és a debreceni parkokban ügyeltek a rendre. Mire észrevették a város lakói, úgy belejöttek a Tiszta, virágos Debrecenért mozgalomba, hogy hárommillió forint értékű park- és utcarendezési munkát végeztek. A lakótelepek közötti elsőséget a Szabadság lakótelepiek nyerték. 50 000 forint díjat kaptak a tanácstól környezetük szépítésére, s „a legszebb utca" lakói 30 színházbérletet vehettek át a debreceni Csokonai Színháztól. A tíz legszebb előkert és erkély gazdája kapott 1000—1000 forintot és két-két színházbérletet... Apróságok ezek, mondhatja az olvasó, s be kell látni, valóban, nem világrengető nagy dolgok kerültek itt most elmondásra. De nem is olyanok, amelyeket az ország bármely településén — akár kicsiben is — ne lehetne megvalósítani. De ezek után érthető talán, hogy az ember úgy érzi: ha valahová, hát Debrecenbe kéne menni...

Kocsis Éva

Törvénytár

A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 9/1973. (MÉM É. 9.) MÉM számmal utasítást adott ki, mely szerint a MÉM felügyelete alatt álló országos egyesületek helyi csoportjainak ellenőrzésébe a községi, illetve városi szakigazgatási szervet bevonja.

A községi vagy városi tanács szakigazgatási szerve az ellenőrzés során megvizsgálhatja a helyi csoport ügyvitelét, pénzkezelését és elszámolását. A szakigazgatási szerv a helyi csoport taggyűlésein és egyéb rendezvényein képviseltetheti magát. A szakigazgatási szerv szükség esetén a helyi csoport határozatának megsemmisítésére, működésének felfüggesztésére és feloszlatására is javaslatot tehet.

Az ellenőrzés során figyelemmel kell lenni arra, hogy az országos egyesület és a helyi csoport ne szenvedjen nagy megterhelést.

A munkaügyi miniszter 104/1973. (2) MüM számú utasítása intézkedik a felnőttkorúak szakmunkásképzésénél jelentkező egyes kérdésekről.

Az utasítás felsorolja a szakmunkásképzés formáit: csökkentett idejű esti tagozat, egyéni tanulás utáni szakmunkásvizsga stb. Ezután az utasítás részletesen előírja a különféle szakmunkásképzési formákban való részvétel feltételeit, azok tervezését és szervezését, valamint a tandíj fizetéséről, a tankönyvek és füzetek beszerzéséről intézkedik.

★

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Értesítő 9. számában MÉM-közlemény jelent meg, mely megállapítja, hogy a vágósertés-termelést az állategészségügyi helyzet átmenetileg kedvezőtlenül befolyásolja, ezért az eredményes központi keretgazdálkodás megkívánja, hogy a gazdaságok, társulások és az ÁFÉSZ-ek tőkehúsforgalma egyelőre ne bővüljön.

A közlemény a továbbiakban felhívja a figyelmet arra, hogy az állatforgalmat szabályozó rendelkezések enyhítésére — a fenti ok miatt — jelenleg nincs lehetőség. A lakosság folyamatos húsellátásának biztosítása megkívánja, hogy az állatforgalomra — vágásra, feldolgozásra és értékesítésre — vonatkozó jogszabályokat az érdekelt üzemek maradéktalanul megtartsák.

„Ne légy csak

A kétegyházi ERDÉRT-telepe éppen vége a műszaknak, nag a sürgés-forgás az udvaron, s a épületek között; hazafelé készü lődnek az emberek. A portásfülkében az öreg telepőr kényelmeskedik a székben, hátradőlve.

— Csóka Vazult keresem, a tanácstagot.

Az öreg meg se mozdul, csak a szemével int: — Menjen csak befelé, akárki megmondja hun van, csak kérdezze bátran. — S így is történt — majdnem, mert amikorra megkerültem az irodaépületet, barna, pirospozsgás arcú, jó kis erős ember lépett elém, s kérdezett: „Engem keres, elvtárs? Csóka Vazul vagyok..." Hogy ki vitte a hírt, s hogyan vitte egy perc alatt, nem tudhatom; gyorsabb volt a telefonnál.

Csóka Vazul egyike a község ötven tanácstagjának. Román nemzetiségű. Kétegyháza ugyanis csaknem tisztán román település, mindjárt az országhatár mellett.

Tíz évvel ezelőtt jártam erre, s nem volna való, ha azt mondanám, hogy az azóta végbement fejlődés következtében szinte rá sem ismertem a falura. Ilyen fejlődésbeli robbanás ritka a valóságban, inkább csak a mesében létezik. Ahhoz azonban nem kell mese és rózsaszín szemüveg sem, hogy meglássa az ember ebben a nemzetiségi községben is, hogy az elmúlt évek szép és békés csöndességében volt előrehaladás; nem több, de nem is kevesebb, mint másutt.

Petőfi-telep — kilométerekre a falu központjától —: ez a választói kerülete Csóka Vazulnak. Annak idején az uraság adott itt házhelyeket a szegénységnek; szikes, kegyetlen vidék. Ha szárazság van az a baj, ha esik az eső, akkor az. Mégis: új élet pezseg most már itt is, ellensúlyozza a sziket. Ezt egy Petőfi-telepi ember mondta, s hozzátette: Csóka Vazul tanácstagot se azzal kell mérni, hogy mit fejlődött maga a telep, hanem azzal — és lehet is! — hogyan haladt előre az egész falu. A telep a falué, a falu a telepé. Valahogy ez jön ki Csóka Vazul szavaiból is.

[illegible] Petőfi-telepen is. Felújították a régi Aradi utat nyolcszázezerért, ebből háromszázezret a Béke Termelőszövetkezet állt. Járdaépítésre 84 ezer forint ment. A község belterületén teljesen kiépítették a villanyhálózatot. A belvízrendezés terve hat és fél milliós; ezt évről évre valósítják meg. Javult a kereskedelmi ellátás is, hogy felépítettek egy új üzletet, és a Béke Tsz vállalta a község s a környék zöldségellátását...

És sorolja tovább, a maga szerepét elrejtve az adatok között. A tervek? Nincs szó eget-földet rázó nagy beruházásokról, csak a mindennapi élet jobbátételéről. Parkosítanak, játszóteret adnak a gyerekeknek, bővülnek az óvodák, további belvízrendezést valósítanak meg, javítják az utakat, járdákat, nagyobbítják a művelődési otthont, új tantermet építenek a román iskolában, ahol anyanyelvükön tanulhatnak a gyerekek, a nemzetiségi szövetség segítségével bővül a magyar—román könyvtár is. A Petőfi-telepen megszűnik a távoli és korszerűtlen iskola, a negyven gyereket autóbusz viszi-hozza majd, és így tovább.

Ahogy elnézem a beszélő Csóka Vazult, a tanácstagot, Karácsony Benőnek, az erdélyi írónak „A megnyugvás ösvényein" járó Felméri Kázmérja jut eszembe, aki így inti fiát: „... ne légy csak a magadé, légy a barátaidé, a társaidé... légy mindenkié. Jó érzés az, hidd el, a nagy mű szorgos és közös atomjának lenni. Ha van egy hasznos gondolatod, oszd meg másokkal, s ha van egy fél rőf szalonnád, ne fogyaszd el egyedül a sötét kamrában, hogy senki se lássa..."

Ez az írói hitvallás így talán még nem jutott el Csóka Vazulhoz, de ahogy mondják róla, így él és dolgozik a nemzetiségi Kétegyháza közösségéért, a Petőfi-telep kisebb közösségéért, s magáért is.

Ami így van rendjén.

D. F.

HELYES IPARTELEPÍTÉS...

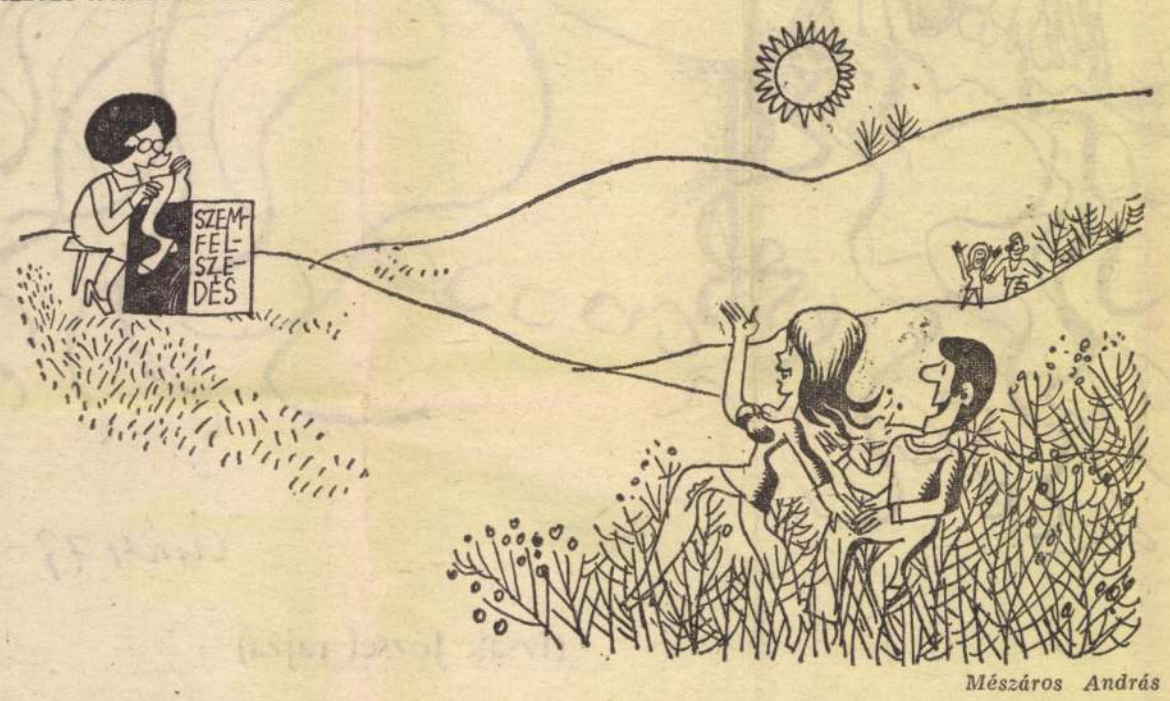

Mészáros András rajza

SZABAD FÖLD

A Hazafias Népfront falusi hetilapja

A szerkesztő bizottság elnöke:

Szentkirályi János

Főszerkesztő:

Eck Gyula

Szerkesztőség:
Budapest VIII.,
Somogyi Béla utca 6.
Levélcím: 1978. Budapest
Telefon: 142—220, 138—621
Kiadja a
Hírlapkiadó Vállalat
Budapest VIII.,
Blaha Lujza tér 3.
Levélcím: 1959 Budapest
Telefon: 343—100, 142—220
Felelős kiadó:

Csollány Ferenc

Terjeszti a Magyar Posta
Előfizethető
minden postahivatalban
és a kézbesítőknél
Előfizetési díj
1 hónapra 1.20 forint,
negyedévre 21.60 forint

Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

Index: 25 777.

Szikra Lapnyomda

SZABAD FÖLD
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPKIADÓ BUDAPEST, IX., Ulloi út 81
Telefon: 136-068, 337-748, 340-776

HARGITA NÉPE 92. IX. 25.

IVÓ

Ivó falu Zeteváraljához hasonlóan Zetelaka egyik fiatal faluja. Zetelakától mintegy 12 kilométerre, Zeteváraljától keletre, az Ivo pataka két oldalán és a Súgó pataka alsó szakasza mellett épült. Ide tartoznak az Irigyveszei, hammaspataki, bozitai települések is. A falu központja az Ivó mellett épült, mely szépen gyarapodik ahova egyre több szép házat építenek.

Szép fekvésének, tiszta levegőjének köszönheti, hogy egyre több hétvégi ház épül és nagyon sokan itt töltik a szabad idejüket.

Ivó faluba jól járható hengerelt úton lehet eljutni Autóbuszjáratai vannak. A Filió patak torkolatától a Filió patak völgyén hengerelt utat építettek az 1765 méter magasan épített Madarasi menedékházig. A menedékháztól mintegy 2 km-re van az 1801 méter magas csúcs, a Hargita hegység legmagasabb pontja, a Madarasi csúcs. melyet télen a sízők, nyáron a természetjárók látogatnak előszeretettel.

A falunak szövetkezeti boltja és munkásellátó központja, temploma. harangja van. (A harang egyelőre haranglábon van elhelyezve.)

Ivó faluban 1960-ban 106; 1974-ben 138; 1990-ben 124 család élt. A falu összlakossága 1960-ban 448; 1974-ben 468; 1990-ben 393 személy volt.

Az aktív lakosság a falu összlakosságának 50,73 százaléka 1966-ban; 44,60 százaléka 1974-ben; és 65,64 százaléka 1990-ben.

A lakosság tevékenységi ágak szerinti megoszlása 1990-ben. Ipari munkán: 107 (27,22%); mezőgazdaságban

Faluról falura

121 (30,78%); háztartásban 27 (6,87%); értelmiségi 3 (0,76%); nyugdíjas, de még a mezőgazdaságban dolgozik: 16 (4,07%); nyugdíjas, de nem dolgozik: 15 (3,81%). Az összgyermeklétszám 104 (26,46%).

A falu szántóterülete: 41 ha 1960-ban; 45,31 ha 1974-ben; 41,29 ha 1990-ben. Kaszáló: 300,39 ha 1960-ban; 295,15 ha 1974-ben és 248,36 ha 1990-ben.

A mezőgazdaságban dolgozók száma — férfiak: 1966-ban 25,00%; 1977-ben 29,56%; nők: 1966-ban 16,66%; 1977-ben 26,34%.

Az iparban dolgozott a férfiak 48,55%-a 1966-ban; 27,93%-a 1977-ben; a nők 1,44%-a 1966-ban; 5,37%-a 1977-ben.

Hogy kevesebb lett az ipari dolgozók száma, részben azzal is magyarázható, hogy az erdőkitermelés csökkent és a munkások egy része vagy a mezőgazdaságban dolgozik, vagy elment más munkahelyekre dolgozni.

A helyben megtalálható iskolai irattárból tudjuk, hogy 1942-től iskolája van a falunak. Első tanítója Nagy Károly, aki egy kicsi erdei házikóban tanított 46 gyermeket. 1960-ig csak I—IV. osztály működött 41—45 tanulóval. Itt tanítottak: Mózes István, Csender István, Papik Béla, Olosz Dénes és mások.

Az V. osztály az 1960—1961-es tanévben indult be és létrejött az V—VII. osztály is 1962—1963-ban 93 tanulóval. 1963-ig három kis erdei házikóban tanítottak. 1963-ban felépült az új iskola épülete, melyet megfelelő bútorzattal láttak el. A tanulók száma 1964—1965-ben volt a legmagasabb (107) és azóta fokozatosan csökken.

A falu fejlődéséért nagyon sokat tett a Lukács-házaspár (Lukács Dénes és Lukács Anna tanítók), akik több mint két évtizeden át tanítottak Ivóban.

DEÁK FERENC

A Csíkszeredai SPORTKLUB

Jégpálya 1 szám

Telefon: 958—11457

1992. október 15-én 10 órakor a Klub székhelyén

ÁRVERÉST SZERVEZ

egy 60 négyzetméter terület bérbe adására, az érvényben lévő rendelkezések alapján.

Bővebb felvilágosítást a Klub vezetőségétől vagy telefonon, naponta 8—16 óra között.

A SOLANUM Kft.

tudomására hozza mindazoknak akik FÖLDET ADTAK BÉRBE, hogy a természetbeni járandóságukat (árpa, burgonya) SZEPTEMBER 30-ig szíveskedjenek felvenni.

A vezetőség. (4313)

Apróhirdetések

KRISTÓ ÁRPÁDNAK és feleségének, MARIKÁNAK — Csíksomlyóra. házasságkötésük 25. évfordulója alkalmá-

ELADÓ 2 darab nyugatnémet többlapos gátter. Telefon 923—11564 vagy 23858. (4309)

ELHALÁLOZÁS

„Nyílj meg te sír, nyílj meg te föld! / Óh, Istenem jössz. drága gyermekünk." A sors nagy csapásába soha bele nem nyugodva, emlékeztünk szeptember 23-ra, a gyimesfelsőloki

KINDA GÁBOR

tragikus halálának első évfordulóján. Bánatos szívű édesanyja — Csíkborzsova. (4300)

Ma hét éve, hogy eltávozott szerettei köréből a szerető drága jó édesanya, hitvestárs és nagymama, a tusnádfürdői

KOVÁCS IRÉN.

Hiánya pótolhatatlan űrt hagyott lelkünkben. Jóságos arcát. áldott emlékét, szívünkbe zártuk. Kegyelettel adózunk sírjánál emlékének. Szerettei. (4306)

Megrendülten vettünk tudomást, a szeretett

BALÁZS ANTALNÉ

hirtelen elhunytáról. Őszinte részvétünket fejezzük ki a gyászoló családnak — a Benő, Novák és Domokos család. (T)

Megrendülten vettünk tudomást, a szeretett

BALÁZS ANTALNÉ

Vasárnapi Ujság.

Buda-Pest, januárius 19-én 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos**, Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nr. 3. — Bélyegdij, külön minden igtatás után 30 krajczár.

Sztankovánszky Imre.

(1798—1873.)

A forradalom előtti politikai pártok tagjai napról napra kevesbülnek köztünk; mind a konzervativek, mind a szabadelvü ellenzékiek maholnap már csak egy-egy alak példányában lesznek láthatók mind az országgyülésen, mind a megyéken. Nem is csoda, hiszen az 1861-ki országgyülésen feltünt politikusaink nagy része már szintén a negyven és ötven között jár.

Lám, az idő halad, s pedig az ujabb éveket, sajnos, nem igen mondhatjuk termékenyeknek a nagyobb szerepre hivatott politikusok szinre hozásában, s mikor hazai politikai életünkből van alkalmunk egyesek bemutatására, nem ritkán a régebbi korra szorulunk egy-egy munkában edzett s még agg korában is munka mellől sirba szálló alakra mutatva. Mert bár a dicsőitő magasztalást csak az érdemli meg, a kinek életpályáját egész országra kiható, nagy szabásu tettek és eredmények jelölik, de az őszinte tisztelet és hála adója azokat is megilleti, a kik bár szükebb körben, de hiven, becsülettel és lelkiismeretesen betöltötték egy hosszu életen át kötelességöket, s a kik — a költő szava szerint — „ugy éltek, hogy életöket vissza-élni ne bánnák," s a kik „ha még egyszer elkezdhetnék, ismét a régit követnék."

Ez alakok közé tartozott *Sztankovánszky* Imre, Tolnamegye főispánja is, kinek folyó hó 4-dikén történt halála hirét Tolnamegye minden körében és minden vidékén őszinte meghatottsággal és kegyeletes fájdalommal fogadták. Benne a régi megyei küzdelmeknek, Bezerédj és Csapó Dániel korából, egy feddhetetlen bajnoka hunyt el, ki kevesebbet beszélt, mint dolgozott; kevesebbet szerepelt, mint használt.

Tolnamegyében Kajdacson született 1798-ban s gyermekkori barátja, Bezerédj Istvánnál csak két évvel volt ifjabb, s mindig együtt haladva működtek. Sztankovánszky Imre régi tolnamegyei család gyermeke, mely a megyei tisztikarnak sok kitünő tagot adott s egyszer épen egy ugyanazon időben négy Sztankovánszky foglalt el a megyében jelentékeny hivatalokat. Atyja is tisztviselő volt még a mult században, s az akkori megyei élet holtságát és a közönség érdeklődés nélküli voltát csattanósan mutatja az az eset, a mely őt a megyei tisztségtől való visszavonulásra birta. Klimo pécsi püspök tolnai főispánsága alatt, épen a második alispánság alakitásakor Sztankovánszky Imre atyját választották alispánná; a megye jegyzője azonban helyette a maga nevét csempészte a jegyzőkönyvbe s a hivatalt elfoglalta s abban meg is maradt.

SZTANKOVÁNSZKY IMRE.

Az ifju Sztankovánszky kitünő eredménnyel végezte tanulmányait, s már e század második tizedének végén a közpályára lépvén, mint a jegyzői karnak hosszu időn át egyik kiváló tehetségü tagja, a megye pennája volt, s mindjárt a tiszti karba lépte után egyike volt azoknak, kik folyvást lankadatlanul küzdöttek a kormány ama törekvései ellen, melyek a megyéket bürokratikus intézményekké akarták erőszakolni. Az 1821-ben és 1822-ben kiadott ujonczozási és adófölemelési rendeletek ellen Tolnamegye rendei is föliratot küldöttek, követelvén az országgyülés összehivatását. E felirat készitésében s ettől fogva a megyei gyülésteremnek az alkotmány valódi bástyájává való változtatásában oly tevékeny részt vett Sztankovánszky is, mint bárki a megyében, s neve ez időtől fogva soha sem hiányzott a haladó párt ügye főmozgatói közt, sőt mindig az első sorban emlittetett egész Tolnában.

Az 1830-diki országgyülésre a megye egyik követül Bezerédj Istvánt küldötte, mig Sztankovánszky otthon maradt s közvetitő gyanánt szolgálván a követ és választói között, egyszersmind a szabadelvü pártnak fő szervezője, ügyvivője és vezetője volt. Majd az alkotmány kérdése után, az országos reformok ügye kerülvén a megyéken és országgyülésen napirendre, itt is ugy osztották meg egymás közt a szereplést, hogy Bezerédj Pozsonyban, Sztankovánszky pedig otthon működött, amaz lelkesitő szónoklatával, emez tollával, mert Sztankovánszky tollából kerültek ki a gyökeres reform legmagasabb eszméit hirdető ama remek körlevelek, melyek Tolnamegyével együtt az ő nevének is országos elismerést szereztek.

Köztudomás szerint Tolnamegye egyike volt azoknak, hol a pártok összeütközése a legnagyobb volt, s mikor a haladó párt

felül került, az mindig a legnagyobb erőfeszitéssel történhetett csupán, melyben Bezerédj s kivált a rendkivül mozgékony, fáradhatlan tevékenységü fiatal agitator Perczel Móricz vett legfőbb részt. Sztankovánszky a pártok közt mintegy mérséklő, közvetitő volt; de nem eszméivel, melyek ép oly szabadelvüek s az európai modern miveltséggel, s állam- s nemzetgazdaságtannal annyira megegyezők voltak, mint bárkiéi az országban, hanem modorával, mely megnyerő, tapintatával, mely lefegyverző volt az ellenfélre nézve. Csak egyetlen egy pont volt, a hol szoros törvényességi érzéke nagyobb volt, mint barátja Bezerédjé, s ez a nemzeti nyelv rovására esett. A nemzeti nyelv használatát a megye minden közigazgatási irataiban magyarrá tették ők ketten, de a fő kormányszékekhez mindaddig latin nyelven tette a megye fölterjesztéseit Sztankovánszky, mig csak ez ügyben a törvényhozás nem határozott. Ekkor aztán ez a parányi eltérés is ki volt egyenlitve az egymáshoz méltó két jó barát nézetei és meggyőződései között. E tartózkodás azonban nála épen nem azon forrásból származott, mint más megyei és országos tisztviselőknél, mintha t. i. anyanyelvének nem lett volna birtokában. Sőt inkább Sztankovánszky egyike volt a legjobb magyar fogalmazóknak, s már első jegyzőkönyvei, körlevelei és más fogalmazványai is oly szabatosak voltak, mintha valamelyik akkori irodalmilag is ismert jeles prózairónk tolláből származtak volna. S e mellett szerencsés volt a szó alkotásban is, s kor- és tiszttársai tanusága szerint a megyei jegyzőkönyvek köröztetése által nem egy szava és kifejezése lett országos használatuvá közigazgatásunk életében.

Ha a Kubinszky és Pecsovics névről nevezett pártok, sokszor a vérengzésig fajult, küzdelmeiben, a szenvedélyek leghevesebb kitörései között sem sülyedt a hazai ügy lobogója a magános családi vagy személyes érdekek előmozditójává: azt legnagyobbrészt a két római lelkü férfiunak köszönheti a megye, kik megszokták volt maguk tenni meg a szolgálatot s másokat bocsátani elől a jutalom és elismerés osztogatásakor.

Az 1848-diki válság alkalmával a legszerencsésebb gondolat volt őt ültetni a főispáni székbe, kinek nem megtanult szokása, hanem mindenek által ismert és tisztelt, levetkezhetlen tulajdona volt a szelidséggel párosult erély. E nehéz napokban, mint Horváth Mihály történetirónk is méltán kiemeli, valódi catoi erélylyel állotta meg helyét s Tolnamegye egyike volt azoknak, hol a félrevezetett nép legtöbbször próbált, de az erélyes közigazgatás miatt majd soha sem tudott zavart előidézni.

A katasztrófa őt is leszoritá s azok közé tartozott, a kikről Horváth Mihály irja, hogy számukra az elitélés helyett más módja találtatott ki a rettegtetésnek. Valamely meghatározott községben kellett tartózkodniok s a Damokles kardja hosszu ideig hagyatott fejök fölött.

Hanem alkotmányos életünk kedvező fordulata ismét előszólitotta őt is, ki örökké bizó lelkének meg nem szégyenült hitével soha egy perczig sem szünt meg reményleni s a reményt másokban is éleszteni. Senki jobban meg nem volt győződve nála, hogy Magyarország ujra vissza fogja nyerni a saját sorsa feletti rendelkezés jogát, s a kiegyezést követő királyi felkenettetés az ő reményének is megkoronáztatása volt. A 61-diki országgyülés feloszlatásakor ismét lemondott s csak az uj fordulattal lépett vissza azon méltóságba, melynek terhes feladatait, előhaladott kora és sok csapás által megviselt lelke daczára is oly buzgalommal teljesitette, hogy a megye minden pártjának kegyelettel párosult tisztelete minden léptében nyomon követte. A legujabb választásoknál is dicséretes pártatlansággal állott a megye közönsége fölött, melytől ő nem csak agg kora miatt érdemelte meg az elnézést, hanem egész életéért, melynek egy tette sem volt, a mely a közjóra ne lett volna irányozva. *D—r J.*

Izsó Miklóshoz.

midőn Petőfit mintázta.

Sírt loptad-e meg, vagy az eget inkább?
Honnan, oh honnan hivtad vissza őt,
Hogy lelke mint a lánggá olvadt Phönix,
A földi porból ujra testet ölt?!

Vésüd? — nem vésüd: lelked hivta vissza,
Szent ihlet éjén mennybe törve fel,
És ittasulva Géniusznak ajkán,
Mint harmatártól a virágkehely!

Nem! — őt magát: a Géniuszt hozád le,
A nagy költőnek vázát adva rá! . . .
Nézzétek mint tör ég felé merészen,
Békót, bilincset zuzva láb alá! *)

A honszabadság Géniusza ő, ki
A zárt tojásból, hol jövőnk aludt —
Szárnyalva tör fel, s küzdő nemzetének
Fűz lángdalával bajnok-koszorút.

Egy nép tettvágya égve büszke arczán,
S egy nép szivétől forrva kebele, —
Igy állitád őt, a dicsőt elénkbe:
Korában őtet, és korát vele!

Magyar vagy Izsó! magyar minden ized,
Vésüd magyar föld méhe termelé;
Az ihlet-mézzel „Hon" nemtője kent fel:
Hogy *igy* teremted nagyjait elé!

Hozd, oh hozd vissza sirból avagy égből,
Megküzdve érttök, mint egy bősz Titán, —
Költőt, tudóst, művészt, hőst fegyverével,
Hozd, oh hozd vissza mind egymásután!

Hadd lelkesitsen szépre, jóra, nagyra
Emlékök, — a mint lelkök gyujta rég!
Nem, oh nem oly rég! . . . jaj, ha tán feledte
A fris nyomukban járó nemzedék!

Hadd lelkesitsen! — És ha lelkesülni
A korcs utóhad gyáva volna már:
A szégyen pirja költse tettre őket —
Vagy verje porba a szégyen-halál!

Illyés Bálint.

*) L. a „V. U." 1873. 1-sö számában a Petőfi-szobor mintáját Izsótól. — *I. B.*

A hadnagyné tyúkja.

Eredeti beszély

P. SZATHMÁRY KÁROLY-tól

(Folytatás.)

III.

Az özvegy asszony fenyegetése megértésére emlékeztetnünk kell az olvasót azon helyrajzra, melyet közöltünk a két félig ép ke rek bástyáról.

Ezek egyike a kapitányi szállás előtt feküdt, s igy vitatárgyul nem szolgálhatott; a másik ellenben északon a B . . . család birtokoldalán volt, s ehhez a grófi és bárói familia jogot is tartott; csak udvariasságból s az ujjhuzás kikerülése végett engedte át használatát a fiskusnak, illetőleg az ez által betelepitett császári tiszteknek.

A hadnagyné, mint amolyan „régi módi" asszony, ki „jussait nem hagyja," jól tudta azt s nem egyszer sürgette a családfőt, hogy a pompás pinczét, mely a csonka-torony aljában volt, ne hagyják idegen kézre jutni, hanem már a jogfenntartás kedveért is bocsássák az ő rendelkezésére.

A család akkori feje egy fösvény és igen cynikus ember, megigérte, sőt jószágigazgatójának meg is hagyta, hogy legközelebbről, midőn a katonatiszti szállás változik, a „méltóságos B . . . familia" ezen jogát a csonka-torony iránt érvényesitse.

A „Miczi" halála azonban oly fájdalmas érzelmeket költött az özvegy szivében, mely e határidőt sem engedte bevárni.

Hiában rimánkodott, esengett Sándor urfi; az özvegy azonnal asztalhoz ült s elővéve a Sándor faragta ludtollat, mely még most is nedves volt valami „Hozzá" irt költeménytől, nagy öreg betükkel, a hogy Isten tudni engedte, ilyen „czédulát" irt:

„Nagyságos kapitányné asszony!

A méltóságos gróf és b. B . . . család tulajdonához tartozó bástya-pinczére mai naptól kezdve szükségem lévén, instálom azt még ma kiürittetni, ellenkező esetben kénytelen lennék azt lakatossal fölnyittatni s a holmit belőle az udvarra kirakatni.

Maradok alázatos szolgálója nemes Kovács Sámuelné, született nemes Tarnóczy Zsuzsánna, cs. kir. penzionatus hadnagyné."

— Az Istenre kérem, kedves édes anyám, ne küldje el azt a levelet! — esenkedék Sándor összetett kezekkel.

— Elhallgatsz! — riadt reá anyja fenyegetőzve. — Könyved után láss! Talán bizony azt akarod, hogy minden jött-ment sehonnai az orrom alá piszkáljon? . . De hiszen abból semmi sem lesz. Én is vagyok olyan jó nemes asszony, mint ő, s azt hiszem, még jobban tudom, mi a magyar törvény. Majd megmutatom én, hogy engem sem a gólya költött, — a miért ő nagyságos asszony, én pedig egy szegény özvegy hadnagyné!

Sándornak egy uj eszme villant agyába, melyhez némi reményt kezdett füzni.

— De édes jó anyám, mi lesz a penzióból? Szilvásy mégis csak kapitány, tehát fölebbvalónk, s ha mi a fiskussal ujjat huzunk, elveszthetjük még azt a kis segélyt is, a melyben eddig részesültünk.

— Mit bánom én! — mondja a hadnagyné a pecsétviaszt gyertyája fölött forgatva. — Te már elég nagy vagy arra, hogy megélhess. Két hónap mulva végzed iskoládat, s már irtam egy régi barátnémnak Eperjesre, ki cserében fiát ide küldi magyar szóra. Azután Isten viselje gondodat. Én is csak megélek valahogy.

Sándor reményt vesztve vonult vissza s Zsuzsika átvitte a czédulát.

Egy óra mulva megjött a kapitány válasza.

Igen udvarias és engesztelékeny hangon volt az irva. Azon kezdé, hogy a szerencsétlenül járt tyúk árát, melyet gonosz gazdasszonya, mivel kárt tett a zöldségben, kivégzett, szivesen megtéríti. A pinczét ellenben nem üritheti ki, mert azt néki inventarium (igy hivták még akkor a leltárt) mellett adták át, s ugy tudja, hogy ez már évek óta a fiskus birtokában van. Azért kéri, maradjanak meg az eddigi jó szomszédi viszonyban.

Nem ért semmit. A „Miczit" nem lehet sem megfizetni, sem föltámasztani. Milyen jó tojó volt! Nem volt nap egész éven át, kivéve ha ült, hogy asszonyát egy-egy tojással meg ne ajándékozta volna. Ki tudná már most azt megfizetni?

Szerencsétlenségre Sándor sem volt otthonn, a ki anyját engesztelje, a szép tyúk tollai pedig ott voltak egy ócska szitában, melyek az özvegyet, valahányszor reájok pillantott, ujabb boszuálló tervekre kényszeriték.

A hadnagyné fölnyitotta régi rézveretes ládáját s kivette a tiz éves bérszerződést,

Vas. Ujs. 1873. 16 l.

és a **világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni,** fizessen elő az «Egyetértés»-re.

Az «Egyetértés» 1893 január 1-én **27-ik évfolyamába** lépett s igy egyike a legrégibb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Az «Egyetértés» előfizetési árai:

Egy hóra	1 frt 80 kr.
Három hóra	5 » — »
Félévre	10 » — »
Egész évre	20 » — »

A szerkesztőség: Szerecsen-utcza 35. szám.
A kiadóhivatal: Dalszinház-utcza 1. szám.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bermentve küld.

SAKKJÁTÉK.

1789. számu feladvány. Schuster Zs.-tól.

SÖTÉT.

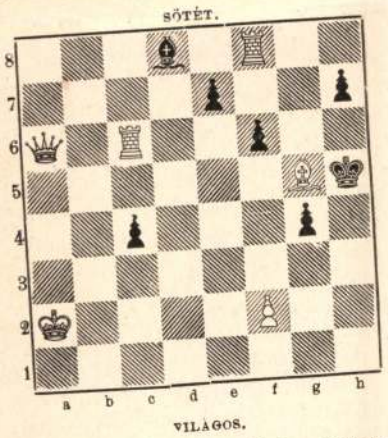

VILÁGOS.

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1779. számu feladvány megfejtése.

Schuster Zs.-tól.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*
1. Fg4—c8	b5—c4 : (a)
2. Hd6—e4	Kd5—e4 :
3. Vh3—f5 †	Hd4—f5 :
4. Fc8—b7 mat.	

Világos.	*a.*	*Sötét.*
1.		Kd5—c5 (b)
2. b2—b4 †		Kc5—c6
3. Fc8—b7 †		Kc6—c7
4. Vh3—c8 mat.		

Világos.	*b.*	*Sötét.*
1.		b5—b4
2. Fc8—b7 †		Kd5—c5
3. Vh3—c8 † stb.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Ung.-Tarnóczon:* Németh Péter. — *Kecskeméten:* Balogh Dienes. — *Nagykörösön:* Kovács L. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 32-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Szeget ütött a fejébe.*

***Heti naptár,** augusztus hó.*

Nap	*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
20	V.	A 13 Sz. Istv.kir.	A 12 István kir.	8 C 12 Istv. kir. 8
21	H.	Bernát ap.	Sám. Sámuel	9 Mátyás ap. 9
22	K.	Timót vt.	Filibert	10 Lőrincz vt. 10
23	S.	Beniti Fülöp hv.	Farkas	11 Euplusz d. v. 11
24	C.	Bertalan apos.	Bertalan	12 Anicz., Fotin 12
25	P.	Lajos király	Lajos	13 Maxim hv. 13
26	S.	Zefirin pp. vt.	Zefirin	14 Mikeás pr. 14 S.Ki Th.

Holdváltozás. ☽ Holdtölte 27-én 9 óra 43 pk. d. e.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklos.**
(L. Egyetem-ter 6. szam.)

Selyem-hamisitvány. Égessünk el egy mintát a venni szándékolt fekete selyemből s a hamisitás rögtön kiderül: Mert mig a valódi s jól festett selyem az elégetésnél nyomban összepödörödik és csakhamar kialszik, maga után csekély világosbarna hamut hagyván, addig a hamisitott selyem (mely zsiros szinü — szallonás — lesz és könnyen törik) lassan tovább ég (minthogy rostszálai a festanyagtól telitetten tovább izzanak) és sötét barna hamut hagy maga után, de valódi selyem módjára soha össze nem pödörödik, csak meggörbül. **Henneberg G.** (cs. kir. udvari szállitó) **selyemgyára Zürichben,** házhoz szállitva, póstabér- és vámmentesen szivesen küld bárkinek is mintákat, akár egyes öltönyökre, akár egész végekben levő valódi selyemszöveteiből. Svajczba czimz. levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (5)

Évek óta kipróbált fájdalomcsillapitó háziszer, köszvény, csúz és idegbajok ellen.

Kwizda-féle köszvényfolyadék

Kwizda-féle
Véd- jegy
köszvényfolyadék

Egész palaczkkal 1 frt o. é., fél palaczkkal 60 kr.—Kapható minden gyógyszertárban.—**Főletét: ker. gyógysz. Korneuburgban.** *Magyarországi főraktár Bpest Török József gyógysz.*

Tessék a védjegyre ügyelni s a vételnél határozottan kifejezni: **Kwizda-féle köszvényfolyadék**

ESSENTIA OKULISTIKA.
Oly kitünő szemerősitő, hogy a szemüveg is mellőzhető. Használati utasitással 140 grm. üveggel 1 frt minden raktárban.

ESSENTIA FAMILIE.
Gyermeket óhajtó nőknek **családi örömet eszközöl.** Használati utasitással 1 üv. 2 frt.

ESSENTIA STIMULANS.
Elgyengült férfiaknak
bizonyos **ifjui** tehetséget eszközöl. Használati utasitással 1 üveggel ára 2 forint, megküldi **Literáti B. K. Deés,** (Erdély). **Gergely Ferencz Kolozsvárról. Budapestről: Török József** gyógyszerész.

MAGYARHON ELSŐ.

4775. szám.

Gabona-bevásárlás.

Vásároltatni fognak:

Mentesen a katonai élelmezési (fiók) raktárnál			1893. évi szeptemb.	1893. évi október	1893. évi novemb ber	1893. évi decemb- ber	1894. évi január	1894. évi febr.	1894. évi márczius	1894. évi április	1894. évi május
			havára								
			métermázsa								
Temesvárott	rakhelyek a várban	buza	—	—	—	—	—	500	—	550	—
		rozs vagy kétszeres	—	—	1000	1000	1000	500	1000	500	900
	gyárvárosban	zab	—	2000	3000	1000	800	800	800	800	—
Arad	rakhelyek a várban	buza	—	—	—	—	—	—	—	500	—
		rozs vagy kétszeres	—	1000	500	500	500	500	500	500	400
		zab	2000	1100	400	300	300	300	—	—	—
	rakhely Kis-Szt.-Miklóson		500	400	400	400	400	400	400	400	500
Szegeden		buza	—	—	—	—	380	—	—	—	—
		rozs vagy kétszeres	—	—	—	—	200	400	400	400	400
		zab	—	—	—	—	300	350	—	—	—
Nagyváradon	Kepes rakhely	buza	—	—	—	—	500	300	150	—	—
		rozs vagy kétszeres	—	—	1000	800	1500	1000	1000	1000	500
		zab	—	—	2000	2000					

Csakis minta után vásároltatik. Minden eladási ajánlattal két lepecsételt minta — az ajánlott gabonaneműek két-két kilogrammját tartalmazva — nyujtandó be.

Az 50 kros bélyeggel ellátott levélileg tett eladási ajánlatoknak 1893. évi szeptember hó 12-ik napjának délelőtti 10 óráig a 7. hadtest hadbiztosságához Temesvárott, kell beérkezniök.

A bevásárlás kereskedelmi szokvány szerint kötvényileg a hadbiztosságnál, azután a temesvári, aradi, szegedi, nagyváradi és debreczeni élelmezési raktáraknál betekintés végett rendelkezésre álló, Temesvárott 1893. évi augusztus hó 6-áról keltezett szokványfüzet alapján történend.

Temesvárott, 1893. évi augusztus hó 6-án.

A cs. és kir. 7. hadtest hadbiztossága.

Nyáry Pál sirja. Pestmegye egykori hires alispánjának s az országgyűlési balközép vezérférfiának porai *Alsó-Nyáregyházán* pihennek. A Nyáry-birtok a sirhelylyel és a hozzávezető uttal együtt nemrég *Mannó* István és társainak a birtokába jutott; az új birtokosok kegyelettel gondozzák a tragikus véget ért politikus sirját, de eddig határozottan visszautasították mindazokat az ajánlatokat, a melyeket Pestmegye tett nekik, hogy a sirhelyet a vármegye nevére kebeleztesse át. Pest vármegye alispánja most *Zolnay* Jenő tiszti ügyészt bizta meg, és valószinű, hogy Nyáry sirját rövid idő mulva Pestmegye nevére lehet majd átiratni a telekkönyvben.

Hires tudós Budapesten. *Müller* Miksa, az oxfordi egyetem nagynevű tanára, ki mint nyelvész és történelmi régiség iró a legelső tekintély jelenleg, a közelebbi napokban nejével együtt Budapesten időzött, hol a tudományos körök megillető tisztelettel fogadták. Müller német származású, de már fiatal korában Angliába, Londonba került, a hol az éleseszű, nagyszorgalmu ifjú magára vonta a hires Bunzen tanár figyelmét. Az ő ajánlása révén jutott be Müller az angol tudós világba. Műveiben több izben érinti Magyarországot is, és különös elragadtatással szól a magyar nyelvről, a melynek szép hangzását dicséri és a melyet «bámulatos szép»-nek mond. A kiváló tudós most körülbelül hetven éves és 46 év óta él állandóan Angliában.

A nyári lóversenyek. A magyar lovaregylet vagy tiz esztendővel ezelőtt hozta divatba a nyári lóversenyeket, kevés kilátással a nagyobb sikerre, mert még akkor a lóversenysport mérsékeltebb számú hivekkel dicsekedhetett, s az előkelő világtól, mely e hivek zömét szolgáltatta, nem igen lehetett várni, hogy nyári üdülését azért félbeszakítsa. De az évek folyamán aztán nőtt az érdeklődés, különösen a Szent-István-dij felállítása óta, melyért rendesen a nyári versenyek alkalmával, a Szent-István nap előtti csütörtökön futnak. Az idén már kilencz napon élvezheti a fővárosi közönség a lóverseny izgalmait: az egy napból alig tiz év alatt kilencz nap lett. 13-án kezdődtek a versenyek. A Szent-István-dijért 17-én, csütörtökön volt a mérkőzés. Tizennégy ló állott ki a gyepre, s a közönség bizalma Blaskovics Ernő «Primás II» nevű telivér ménjében összpontosult, melyet az idén még nem győztek le, s előkelő származása is ajánlgtta («Doncaster» az apja, és «Buda gyöngye» az anyja, s unokája Blaskovics legyőzhetetlen «Kincsem»-ének,) míg némelyek Kodolits tábornok tavalyi Szent-István-dij nyerő «Espoir»-jában sejtették a győztest. A közönség feszült érdeklődése közben ment végbe a verseny s a tizennégy ló közül egy figyelemre épen nem méltatott mén, *Rothschild* Náthán báró «Patriot»-ja vitte el a 30,000 forintot, második Batthyány Elemér gróf «Gourmand»-ja, a bécsy «Derby»-dij ez évi nyerője, a 3-ik Blaskovics Miklós «Durczás»-a, a 4-ik Henckel A. gróf «Mire való»-ja lett, nagy meglepetést keltve a közönség soraiban, mely valósággal elözönlötte a lóversenytér tribünjeit. Rothschild bárónak ez alkalommal másodszor szerezte meg lova a Szent-István-dijat. Mikor a Szent-István-dijat fölállították, mindjárt legelső alkalommal az ő lova, «Resolute» nyerte meg, szintén váratlanul, mert ez is, mint a mostani nyertes «Patriot», nem tartozott az elsőrangu lovak közé. A versenyek egész augusztus végéig tartanak, s az utolsó nap aug. 31-én lesz.

Regedei savanyúviz. Az ismét fenyegető kholera-veszély alkalmából figyelmeztetjük a közönséget a regedei savanyúvízre, mely járványos betegségeknél nemcsak mint óvszer bizonyult kitünőnek, hanem rendkivül kedvező vegyi tartalmánál fogva kitünő diätikus, nevezetesen a jelenlegi időszaknál megbecsülhetlen üdítő ital. A regedei savanyúvíz az utóbbi két évben fölötte nagy kedveltségre tett szert, mi jósága mellett legjobban tanuskodik. Kapható minden kereskedésben és vendéglőben. Főraktár: Budapest, V., Lipót-körut 21-a.

Izsó Miklós szobormüve.

RÉVAI MIKLÓS SZOBRA A MAGYAR TUD. AKADÉMIAI PALOTA HOMLOKZATÁN.

HALÁLOZÁSOK.

Dr. Bulla Teofil, aranymisés áldozár, kiérdemült cziszterczi rendi perjel, 85 éves korában meghalt, Előszálláson. Az abszolut korszakban hazafias szellemével megóvta a magyar cisztercziták függetlenségét, minden osztrák befolyást a leghatározottabban visszautasítva; 27 évi rendi perjelsége alatt munkásságával és hazafias szellemével példányképe volt az oldalán növekedő fiatal rendtagoknak. Mint rendi perjel nehéz viszonyokkal állott szemben. Schwarzenberg kardinális a magyar cisztercitákat az osztrákokkal egybefűzni s reformálni akarta. Bulla ezt megakadályozta. Később kétszer is volt apátjelölt, apát azonban nem lett. Aranymiséje után a szent-gothardi kolostorba vonult vissza s ott élt békés nyugalomban a nagy tudományu szerzetes. Meghalni pedig hazament szülőföldére.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Hunák Sándor, nyug. kir. törvényszéki biró, élete 65. évében, Egerben. — Toldy Ferencz, államvasuti segédtitkár, a jeles irodalomtörténész fia, ki az irodalom terén maga is működött először mint hirlapiró, később mint vasuti szakíró, s az ő szerkesztésében jelent meg többi között a «Vasuti Rendeletek Tára» és a «Vasuti szállítási kézikönyv», 38 éves korában. — Cartice Özséb, a szamosujvári görög szertartásu katholikus székesegyházi káptalan őrkanokja, szemináriumi és nyomdai igazgató, 57 éves, Szamosujvártt. — Dr. Török Lajos, jogtudor, néhai Török Pál dunamelléki ref. püspök fia, 41 éves korában, Budapesten. — Nagy János, a szegedi polgári és középkereskedelmi iskola igazgatója, 53 éves, Szegeden, hol harmincz évig állott a város tanügye szolgálatában. — Porubszky Károly, okleveles mérnök, Porubszky Pál nyiregyházai tanár s lapszerkesztő atyja, 80 éves korában. — Leipniker Manó, budapesti kereskedő, dr. Bánóczy József tanár és akadémiai tag, és dr. Kürthy József járásbiró apósa, Gleichenbergben, honnan holttestét Budapestre hozták. — Szilágyi János, kir. járásbirósági végrehajtó és volt 48-as honvédhadnagy, élete 65-ik évében, Vasváron. — Ifj. Bbniczki Ernő, tanuló, hosszas szenvedés után elhunyt 21-dik évében, Kisújszálláson, nagyanyja, özv. Lipcsei Lajosné házánál. — Kóczy Lajos, pozsonymegyei árvaszéki irattárnok, 78 éves, Pozsonyban; 34 évig szolgálta becsülettel a megyét. — Bende Pál, nyug. postafőnök, 54 éves, Nagy-Váradon. — Gyüre István, nyug. kórházi gondnok, 68 éves, Nagy-Kállón. — Geyer Károly, vasuti tisztviselő, 23-dik évében, Nyiregyházán.

Özv. Hindy Istvánné, szül. Nehéz Julia, 74 éves korában, Budapesten. A megboldogult férje ügyvéd s a 40-es évek elején a «Nemzeti Ujság» szerkesztője volt. Az ötvenes és hatvanas években házuk rendes vendégei voltak: br. Kemény Zsigmond, Danielik János püspök, Kecskeméthy Aurél, Török János és Szabó Imre, a későbbi szombathelyi püspök. Nem egy politikai vagy irodalmi akczió megindítását a Hindy-családnál beszélték meg akkoriban. A 74 évet élt úrnő halálát gyászolják: Hindy Kálmán pestmegyei árvaszéki ülnök s fővárosi bizottsági tag, Hindy Árpád, a «Kolozsvár» felelős szerkesztője, Hindy Gizella, férjezett Rednik Gerőné és Hindy Géza vasuti hivatalnok, továbbá számos unoka és dédunoka. — Radó Jenőné, szül. Tisch Jozefine, az államvasutak királyteleki állomásfőnökének neje, 24 éves korában. — Gajdossik Béláné, szül. Kautny Anna, 35 éves, Budapesten. — Milán Vilma, özv. Milán Gyuláné földbirtokosnő leánya, 19 éves, Urai-Ujfaluban. — Löcherer Tamásné, szül. Bronts Margit, 31 éves, Rimaszombatban. — Krisztina testvér, az egyetemi orvosi klinikák ápoló apáczáinak egyike, 20 éves korában, Budapesten.

Szerkesztői mondanivalók.

Egy régi dal. Serdülő lány emlékkönyvébe. A lányoknak. Temetőbe jertek. Elég csinosak s ha egészen nem ütik is meg a mértéket, de szerzőben reményre jogositó tehetséget sejtetnek.

Beköszöntő. A költői formával sehogy sem tud megküzdeni; lakom — vagyok, prédikálnak — szentegyháza, stb. rimeknek egyáltalán nem mondhatók.

Messze. Az én dalom. Erőltetett, mesterkélt mind a kettő.

Az öngyilkos. Ábrándképek. Mi van eladó? Közös jellemvonása mind a háromnak, hogy nagyon el van nyujtva s számbavehető költői tehetség egyikben sem nyilatkozik. Egyébként nagyon különbözők. Az első dagályos, erőltetett páthoszszal teljes, de tartalmilag szegény. A második elég jól van elgondolva, megirva azonban nagyon rosszúl, el van nyújtva és lapítva, verselése pedig két mankón biczegő próza. A harmadik genrekép akarna lenni, de kevés benne az életteljes festés és találó vonás; egészen értéktelen kisérlet.

Miért? A meteor. Hová repülsz? Az utóbbit a közlendők közé soroztuk.

Egy dalt. Közölni fogjuk.

Nem közölhetők: Betyár nóta. Dal. Tanács egy ifjunak. Mi az üdv?

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az uj évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó **értesüléseinek** gyorsasága, alaposság és sokasága, rovatainak változatossága, kitünősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az «Egyetértés»-t népszerüvé.

Az **országgyülési tárgyalásokról** a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hü tudósítást egyedül az «Egyetértés» közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar **kereskedő s gazdaközönség** nem szorul többé idegen nyelvü lapra, mert az «Egyetértés» **kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak** bőségével és alaposságával ma már nem versenyezhet más lap. A **kereskedő, az iparos s a mezőgazda** megtalálja mindazt az «Egyetértés»-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárczájában **annyi regényolvasmányt ad, mint egy lap sem.** Két-három regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30—40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb termékeket, jó magyarságu fordításban kapnak az «Egyetértés» olvasói. A ki olvasni valót keres

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYARORSZÁG

Irsó Vella
1967 MÁR 12

KÉP, SZOBOR, KÖNYV IX.

A „Kép, szobor, könyv" megfejtőit kérjük: külön levélben vagy levelezőlapon küldjék be a megfejtést és a címnél jelöljék a rejtvény címét és számát. Beküldeni a helyes válasz számát vagy jelét (1, 2, x) kell. A mostani rejtvény (IX.) beküldési határideje: március 18.

I. A debreceni kollégiumban van Izsó Miklósnak egy gipsz-szobra: egy nagy költő emlékművének terve. Ki a költő? Balassi Bálint (1) — Fazekas Mihály (2) — Csokonai Vitéz Mihály (x).

II. Ki mintázta 1928-ban Bernáth Aurél bronz arcmását? Medgyessy Ferenc (1) — Beck Ö. Fülöp (2) — Pátzay Pál (x).

III. A Nemzeti Galériában van egy bronz „Lépő akt" című szobor, mintegy 40 cm magas. Kinek az alkotása? Ferenczy Béni (1) — Medgyessy Ferenc (2) — Pátzay Pál (x).

IV. Ki az a magyar szobrász, aki 1942-ben megmintázta Veres Péter mellszobrát? Tar István (1) — Boda Gábor (2) — Kocsis András (x).

V. Kinek a műve a magyar művészeti irodalom egyik legnagyobb alakjának, Lyka Károlynak bazalt arcmása? Borsos Miklós (1) — Vilt Tibor (2) — Borbereki Kovács Zoltán (x).

VI. A Nemzeti Galériában van egy magyar szobrász bronz „Ádám és Évá"-ja. Az alkotó neve? Pátzay Pál (1) — Vedres Márk (2) — Ferenczy Béni (x).

VII. Ki az a magyar szobrász („Parasztfiú" c. bronzszobra a Nemzeti Galériában), aki Ustor álnéven illegális munkát végzett a Kommunisták Magyarországi Pártja tagjaként? Goldman György (1) — Boda Gábor (2) — Mészáros László (x).

VIII. Ki az a magyar szobrász, akit a Békepárt munkájában való részvételéért Horthyék életfogytiglani fegyházra ítéltek? („Könyöklő munkás" c. bronzszobra a Nemzeti Galériában! (Goldman György (1) — Boda Gábor (2) — Mészáros László (x).

IX. Ferenczy Béninek van egy gyönyörű érme: egyik oldalán harangábra, másikon egy költő arcmása. Ki a költő? Arany János (1) — Vörösmarty Mihály (2) Ady Endre (x).

X. Kinek az alkotása Arany János szobra a Nemzeti Múzeum kertjében? Strobl Alajos (1) — Zala György (2) — Kallós Ede (x).

A „Kép, szobor, könyv VII." helyes megfejtése: 1, x, 1, x, 2, 2, 1, x, x, 1.

Könyvjutalmat nyertek: Vasas Margit, Tatabánya, Városi Könyvtár; Budai Mária, Bp., V. Báthory u. 20., Bencze Tibor, Bp., II. Széher út 12., Lengyel Ferenc, Bp., I. Jégverem u. 6., Kozma Károly, Bp., XII. Ráth Gy. u. 4., Sípos Piroska, Csenger, Kossuth u. 5., Viniczai Éva, Székesfehérvár, Herman O. u. 20., Hollós János, Gönyü, Kossuth Lajos u. 161., Rákóczy Károly, Csepreg; Párkány Jánosné, Bp., VII. Damjanich u. 44.

A könyveket postán, az Állami Könyvterjesztő Vállalat 39-es boltja útján (Bp., VIII. József krt. 5.) elküldöttük.

... a hűséges szolgáló érzi a nagy veszteséget, a hozzátartozók már a ravatal mellett is az örökséget számítgatják. A szolgáló Szent Antalhoz könyörög, tegyen csodát, támassza fel a halottat. Szent Antal, mint szegény vándor jelenik meg a háznál és a szolgáló kérésének eleget tesz; a halott felül és beszél. Az örökösök összeomlanak, felháborítónak tartják, hogy aki már meghalt, újra éljen. Szent Antalt csendőrökkel vitetik el, és amikor a feltámasztott visszahanyatlik vánkosaira, általános lesz az elégedettség. Ez jutott eszembe az Élő halottak háza című cikk olvasásakor, s azóta sem tudok szabadulni attól a gondolattól, hogy ha a fizikai megsemmisülés kiküszöbölhetővé válna, nemcsak gazdasági-örökösödési, hanem társadalmi következményei is beláthatatlanok lennének." (Fejér Sándor, nyugdíjas, Budapest.)

„Véletlen folytán csak most olvastam el az 1967/5. számukban az Ínyencek szalonja című lapszemléjüket. Megragadta a figyelmem dr. Creff előadása, aki megemlítette, hogy miután a helytelen táplálkozás jórészt a tájékozottság hiányából fakad, Franciaországban már felmerült, hogy a középiskolákban tanítani kellene a táplálkozás-tant. Nálunk is jó néhány tiszteletre méltó apostola van az egészségesebb étkezésnek.

1967 a nemzetközi idegenforga
A turizmus tárgyköréből válogatt
seinket.

A módszer az ismert: a három v
megtévesztő, a helyes jelzésnek
sorban megadni a megfejtésben h
az x-et, hol a 2-est. A könyvjutalm
seny állása szerint ítéljük oda.
szért 10 pont jár, kilencért 9, s íg
válaszért már nem adunk pontokat.

A negyedik kérdéscsoport:

1. Svédországban népünnepélyeket rendeznek, örömtüzeket gyújtanak egy tavaszi napon, amelyet különösen a diákok ünnepelnek meg, ekkor veszik fel a fehér sapkát. Melyik ez a nap? — Március 22. (1), április 1. (x), április 30. (2).

2. Az egyik szocialista országban általánosan ismert rövidítés a „HO". Áruházakat, éttermeket stb. jelölnek vele. Melyik országban? — Románia (1), Csehszlovákia (x), Német Demokratikus Köztársaság (2).

3. Berlin jelképes állata a medve. Hol látható Berlin leghitelesebb medvepárja? — A Kölnischer Parkban (1), a Treptower Parkban (x), Oranienburgban (2).

4. Hogy hívják csehül azt a híres prágai söröző, amelyet Jaroslav Hasek tett világhírűvé azzal, hogy Svejk törzshelyeként írta le? — U Fleku (1), U Tomáse (x), U kalicha (2).

5. Leningrád egyik hídját négy szobor díszíti. A szobrász, Klodt, egy ágaskodó paripának és egy férfialaknak négy változatát mintázta meg a megfékezés négy különböző stádiumában. Hogy hívják

1 113 119 látogat
a legtöbb látog
(1), az Eiffel-tor
8. Salzburgban
a város egyik le
— Paracelsusé
(2).
9. A „Sztancs
országban találjuk
gyelországban (
10. Van-e a M
Dubrovnik és B
(x), 1968-tól lesz
A megfejtések
A levelezőlapra,
totó (IV.)".
A „Turista tot
2, x, 2, 1.
Könyvjutalmat
Soroksári út 46.,
lassa András, Sze
ker János, Bp.,
Bp., IX. Ferenc
A könyveket

AZ ERNST-MÚZEUM KIÁLLITÁSAI

LXXIX.

XXXIV.
CSOPORTKIÁLLITÁS

IZSÓ MIKLÓS EMLÉKKIÁLLITÁS

FEIKS JENŐ, MÁRFFY ÖDÖN, PERLROTT-CSABA VILMOS, VARGA NÁNDOR FESTŐMŰVÉSZEK ÉS KALMÁR ELZA SZOBRÁSZNŐ

Ez a rész az anyagba beomlott

RENDEZTÉK:
ERNST LAJOS ÉS LÁZÁR BÉLA

AZ ERNST-MÚZEUM KIADÁSA
BUDAPEST, 1925. OKTÓBER HÓ.

Légrády nyomda és könyvkiadó r.-t., Budapest.

Izsó Miklós

(1831—1875)

Egy fél század telt el azóta, hogy Izsó Miklós negyvennégy éves korában, egy pesti bérház szegényes szobájában, nehéz halálküzdelem után meghalt. Harmadnap eltemették némán, csöndben, teljes közöny közepett. Temetésén sem a minisztérium, sem az Akadémia, sem a művésztársaságok, még a mintarajziskola növendékei sem vettek részt. Pedig tanárjuk volt. Az ország nem tudta, mit vesztett el Izsóban. A Rózsa-utcában már épült a műterme, hogy befejezhesse Petőfi szobrát, de meghalt, mielőtt művével elkészült volna s csak halála után, hátrahagyott műveinek kiállitásán, főleg akkor, mikor Huszár Adolf befejezte a Petőfi-szobrot, s bronzba öntött művét leleplezték, szólalt meg az ország lelkiismerete s igy halála után tizenöt évvel siremléket állithattak sirjára.

Izsó Miklóst, a debreceni *Csokonai*, a szegedi *Dugonics*-szobor megalkotóját, főleg mint a *Busuló juhász* szerzőjét ismerik. Pedig Izsó Miklós művészete nem merül ki ebben. Néhány népies zsánervázlata és főleg arcképszobrászata mindent felülmul.

Pályája tipikus művészsors. Ahogy Petőfi dalolta: a költő és a sorsharag egy anyaméhből született. Negyvennégy évet élt, de micsoda nyomorban, mennyi küzdelem között, mily nélkülözésekkel dacolva, hogy célját érje, hogy művésszé képezhesse magát. Parasztsorban születve, falusi iskolát jár, Sárospatakon az urfiak mellett inas-szolgálatot teljesit, hogy elvégezhesse — nagy nehezen — a középiskolát. Ezenközben látja egyszer (1847 julius 9-én) Petőfit. Rajzolni nem tanul. Tanuláshoz nincs kedve. Művészösztöne azonban megszólal és

Rimaszombaton kőfaragóinas lesz, a szabadságharc magával sodorja, végigküzdi a háborut, bujdosik, menekül, erdésznek áll be, felismerik, besorozzák katonának, megszökik és 1851-ben ujra kőfaragó lesz, közben elveszti szüleit, — anyja tüdővészben hal meg s a betegség csiráit ő maga is hordozza magában.

Mikor Jakovecz rimaszombati kőfaragómesternél felszabadul, egy darabig a magányba vonult Ferenczy Istvánnak is segédkezik, s az ő buzditására műveli magát, eljár Plachy rajziskolájába, elkezd mintázni, — ismerjük ez időből (1853—55) néhány kezdetleges kisérletét s huszonöt éves, mikor elhagyja Rimaszombatot, hogy Pestre menjen művésznek.

Pesten nem kap munkát, Bécsbe szökik, hogy tanulhasson, de nincs pénze és ujra kőfaragólegénynek áll be, itt akadnak rá a bécsi technikusok, főleg Szily Kálmán, akik gyámolitják, a müncheni akadémiára küldik, hogy tovább képezze magát. Mily nyomor, mily szükség vár rá ott is. A beigért havipénz eleinte jön, aztán elakad, végre megszünik, Szily Kálmánt Pestre teszik meg tanárnak és nem tud hatni a Bécsben maradt társakra. Ekkor br. Eötvöshöz fordul, aki Pestre hivja, hogy részt kaphasson az Akadémia diszitésénél, de a terv dugába dől, ezalatt itt Pesten megmintázza *Furulyás juhászát* (1861), a képzőművészeti társulat megveszi, a kapott pénzen visszamegy Münchenbe, ahol kifaragja a *Busuló juhászt* (1862) Gschwindt megbizásából, de a megbizó nem veszi át a munkát, amiből per lesz, közben abból a csekély összegből tengődik, amit br. Eötvös kunyerál össze a számára s mikor ujra hazajön, tovább nyomorog, egyre-másra csinálva irók és művészek arcképeit, a gipszöntvények eladásából tartva fenn magát.

A sors egyre üldözi. Megrendelik nála a *Fonóházi jelenetet*, de a megrendelővel ujra meggyülik a baja, művét nem tudja bronzba öntetni, gipszben porlad az máig.

Mennyiszer van ugy elkeseredve, hogy ki akar vándorolni végleg! De csak Bécsig jut el, ahol előbb Fernkornnak, aztán br. Vaynak segédkezik, aki alaposan kihasználja és nem átallja a miskolci Pálóczi siremléktervét kezéről elütni. Pedig tele van nagyszerü gondolatokkal, a magyar történetből akarja tárgyait meriteni, hogy „végre magyar szobrászat is legyen". Közben csak ugy ontja a népéletből vett genre-szobrokat, a táncoló juhászokat, a hegedülő cigányokat, a részeg korteseket, a kereket vető cigánygyerekeket — mind csupa vázlatban maradt ötlet, melyekbe egész lelkét öntötte...

Végre megkapja az első megbizást, a debreceni Csokonai-szobrot. Ujra tele van hittel. Fiatalos lelkét megihlette a szerelem. Pályázik a Széchenyi-szoborra, de elbukik. A Csokonai-szoborra is ráfizet. Ilyen keserves helyzetben le kellett mondania ideáljáról. Elkeseredésében ivásra adja magát, s talán elzüllik, ha br. Eötvös nem juttatja tanári álláshoz, nem bizza meg történeti arcképszobrok mintázásával, s végül meg nem találja azt a nőt, aki megértő felesége lesz, s akinek oldala mellett végre a Petőfi-szoborpályázaton sikerhez nem jut.

Halála előtt két évvel kapja a megbizást, külföldi utra indul, hogy műemlékeket lásson, utközben meghül, kis fia halála lelkileg is megrenditi, tüdővésze kiujul s 1875-ben, mielőtt élete nagy munkáját befejezhette volna, elpusztul.

Műtermében egész sora maradt a kivitelre váró gondolatoknak, a félbemaradt terveknek, a születésük előtt elvetélt álmoknak, a plasztikai kisérleteknek, melyeket a hagyatéki kiállitáson megrendülve nézett az addig közönyös kortárs. Igen, Izsóban egy hatalmas ösztönü, tősgyökeres magyar zseni pusztult el idő előtt. Igazi szobrász. Ahogy siremléke leleplezésekor Keleti mondotta, az *első* igazi magyar szobrász. Ujabban egyesek már abba a tulzásba estek, hogy Izsóban látnák az *egyetlen* igazi magyar szobrászt, s Fadruszt és a többieket

egyszerüen agyonhallgatnák. S Izsóban is csak éppen a népies zsánerdolgait, s azok közül is csak a táncoló parasztokról készitett vázlatait méltányolják, mert szerintük csak itt tudta a magyar etnikai ideált kifejezni, s a népi viseletet is a maga szobrászi gondolatának hordozójává tenni, amit még a *Busuló juhász* klasszicizáló redőzetéről nem lehet állitani. Ez a felfogás igy igen egyoldalu, ha bizonyos is, hogy Izsó vázlatai az ő nagy szobrászképességének beszédes bizonyitékai.

Azonban vannak Izsónak kész és nagy eredményei, amit *az itt bemutatott arcképgyüjtemény* igazol. Az ő korai halálát éppen ezeknél a megdöbbentően hatalmas plasztikai erővel mintázott arcképszobroknál fájlaljuk leginkább. Ez a romantikus képzeletü, hatalmas lendületü álomlátó, aki Csokonai hevét, Dugonics elmélázását és Petőfi szilajságát egyenlő erővel fejezte ki, itt, arcképszobraiban csodálatos intuiv erővel tudott embert ábrázolni, formákat felfokozni, érzéseket kifejezni. Most érezzük csak igazában, hogy Izsó korai összeomlása micsoda kincsektől fosztotta meg kulturánkat !

Ez a kiállitás emlékét akarja szolgálni s hogy ezt megtehettük, hálás köszönetet mondunk mindenkinek, ki ebben segitségünkre volt, első sorban dr. Petrovics Eleknek, a Szépművészeti, dr. Varju Elemérnek, a Nemzeti Muzeum igazgatóinak, a M. T. Akadémiának, a Pesti Hazai Takarékpénztárnak, kik ilykép Izsó Miklós nagy művészi egyéniségének feleleventését elősegitik.

Dr. Lázár Béla.

NAGY TEREM.

1. Vázlat a Petőfi-szoborhoz. Ernst-Muzeum.

VITRINÁBAN:

2. Hegedülő cigányfiu. Terracotta.
3. Táncoló alak.
4. Táncoló paraszt.
5. Táncoló paraszt.
6. Hordón ülő cigányzenész.
7. Kereketvető cigánygyerek.
8. Részeg kortes.
9. Részeg paraszt.
10. Muzsikus.
11. Simonyi László mellszobra.

2—11. A Szépművészeti Muzeum tulajd.

*

12. Werbőczy István. Az Ernst-Muzeum tul.
13. Parasztlány. Márványban. Eladó.
14. Zrinyi Miklós, a költő. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
15. Szalay László. A Nemzeti Muzeum tulajd.
16. Mányai Ernesztin reliefarcképe. Az Ernst-Muzeum tulajd.
17. Pákh Albert. A Nemzeti Muzeum tulajdona.
18. Fáy András. A Pesti hazai takarékpénztár tulajd.
19. Almási Balogh Pál. A M. T.-Akadémia tulajd.
20. Br. Eötvös József. A Nemzeti Muzeum tulajdona.
21. Fonóházi jelenet. Márványban. Eladó.
22. Vázlat a Petőfi szoborhoz. Az Ernst-Muzeum tulajd.
23. Mosolygó leány. A Szépművészeti Muzeum tulajd.
24. Huszár Adolf: Izsó Miklós arcképszobra. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
25. Egressy Etelka arcképe. Magántulajdon.

26. Vázlat a szegedi Dugonics-szoborhoz. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
27. Petőfi Sándor. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
28. Vázlat a szegedi Dugonics-szoborhoz. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
29. Bernát Gazsi. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
30. Egressy Gábor. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
31. Zrinyi Ilona. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
32. Tóth József. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
33. Arany János. Az Ernst-Muzeum tulajd.
34. A szegedi Dugonics-emlék vázlata. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
35. Dugonics mellszobra. Az Ernst-Muzeum tulajd.
36. Vázlat a Petőfi-szoborhoz. Az Ernst-Muzeum tulajd.

VITRINÁBAN:

37. Évődés. Terracotta. Eladó.
38. Részeg paraszt. A Képzőművészeti Főiskola tulajd.
39. Részeg paraszt. Eladó.
40. Részeg paraszt. A Képzőművészeti Főiskola tulajd.
41. Busuló juhász. A Szépművészeti Muzeum tulajd.

VITRINÁBAN:

Izsó Miklós levelei, arcképei, rajzai.

IZSÓ MIKLÓS ÉS NÉGY MAI MŰVÉSZ

Az Ernst-múzeum nem éppen összeillő csoportosításban újítja föl legújabb kiállításán Izsó Mikló emlékét. Már régen esedékes ennek a csaknem elfeledett művészünknek fölfedezése, amin műveinek összegyüjtése és kiállítása értendő. Fülep Lajos lelket termékenyítő könyvének («Magyar művészet», 1923.), melyben külön fejezetet szentel Izsónak és a magyar nemzeti szobrászművészet első és legnagyobb képviselőjét ünnepli benne, bizonyára része van abban, hogy Izsó kiállítása — ha hiányos alakban is — megvalósult. Hiányosan azért, mert nem minden munkáját sikerült reá megszerezni és mert ennélfogva a jelentősége nem derül ki belőle eléggé. Egy hosszú sor arcképszobor képviseli rajta Izsó művészetét. Vannak közöttük közvetlenül a természet után készült művek és vannak úgynevezett «ideálportrék», vagyis rég elhalt nagyjainkról elképzelt ábrázolások. A szobrászatnak ez a műfaja bizonyos mértékig rokon a «történeti festés» műfajával és körülbelül annyi is benne az igazság és az élet. Jóval különbek náluk Izsónak élő modelekről mintázott mellszobrai (köztük a legszebb Mányai Ernesztin reliefarcképe), de nyilvánvaló, hogy nem az emberábrázolásban volt a legerősebb. Izsó Miklós a lendület és a temperamentum embere. Ezek a tulajdonságai és képzelőereje a komponálás, a mozgó alakok szerkezetbe fűzésére hajtották. Sokat foglalkozott komponálgatással, de sorsa csak ritkán kedvezett neki annyira, hogy elképzeléseiből egyet és mást meg is valósíthatott volna. Megmaradt — ma szinte csodának látszik, hogy megmaradt — számos agyagvázlata, melyekben kompozíciós ötleteit és terveit megrögzítette. Fülep Lajos éppen ezekből a munkáiból vonta le következtetését és állította föl érdekes tételét. És igaza volt vele, mert Izsó művészetének ezek a soha meg nem valósult tervei a legértékesebb maradványai. Azok őrzik meg rég kihült temperamentumának melegét, vagyis bennük jutott kifejezésre az, ami az egyik művészt a másiktól megkülönbözteti és amiben egy-egy emberfajta elárulja legrejtettebb énjét. Nincsen tehát igaza Lázár Bélának, mikor a kiállítás katalógusához fűzött bevezetőírásában, anélkül, hogy nevén nevezné, «igen egyoldalúnak» minősíti Fülep Lajos felfogását. Valóban úgy van, hogy a kiállítás egész anyagában éppen csak az agyagvázlatok éreztetnek genialitást, a kész munkák miben sem különböznek a kor átlagos szobrászainak műveitől. Éppen ezért nagy fogyatkozása a kiállításnak, hogy az agyagvázlatokból mentül többet nem igyekezett összegyüjteni. A Szépművészeti Múzeum, mely jórészüket átengedte, valószínűleg a többinek kölcsönbeadását sem tagadta volna meg. Annak a célnak érdekében mindenesetre jó szolgálatot tesz ez a kiállítás, hogy fölébressze az óhajtást Izsó munkásságának teljesebb, sőt lehetőleg teljes bemutatására.

Nehéz, csaknem lehetetlen megtalálni a kiállítás e részének a többivel való összefüggését. A hevenyészettség, amelyet ehelyütt nemrég szemére lobbantottam az Ernst-múzeum kiállításainak, ebben is elárulja magát. Izsó köré a maga korának festőit kellett volna csoportosítania az olyan rendezésnek, melynek a stílusegység iránt érzéke van. Így a

Nyugat 1925. nov. 1.

művészi munkáit ugyanaz az anyaggal való szerető foglalkozás jellemzi, ami iparművészeti műveit. A rajz, a festés és mintázás gyakorlata egymást váltja föl életében. De valamennyin keresztülérzik a kézművesi eredet. Ez magyarázza őket és ád nekik értelmet.

Huszonöt éves ifjú volt Zutt, amikor hozzánk került, de már nem jelentéktelen művészeti poggyásszal érkezett. A szobrász látszott benne akkoriban az ötvös mellett legjelentősebbnek. Olaszországból hozta el egy római nőnek, meg egy ifjúnak finom érzéssel megmintázott fejét. A szobrász ezeknél a műveinél többre nem is igen fejlődött benne. Nehány mellszobra és feje, amely mostani kiállításán látható először, ugyanolyan artisztikus alkotás, mint művészetének említett zsengéi. A plasztika problémái felé azonban nem mutatnak lényegesebb közeledést. Finomak és színekkel ízlésesen földíszítettek, de inkább vonalas elképzelésűek, semmint tömör domborúságra törekvők.

Nem is rajtuk a súly a kiállításon, hanem a művész festményein és rajzain. Ilyen munkáit nálunk most mutatja meg először. Úgy látszik, hogy a közelmult esztendeiben készültek, mert mintha még friss emlékű küzdelmek és fájdalmas élmények visszhangja volnának. Vannak közöttük szimbólikus kompozíciók, melyek gondolatmeneteket igyekeznek emberi alakokkal megérzékíteni és vannak arcképek, melyek mögött époly viharzó élmények érzenek, mint kompozícióiban.

A festő Zutt kezében is a vonal a kifejezés eszköze. Képei inkább színezett rajzok, semmint eredendően színes elképzelések. Fantasztikumukkal és illusztráló szándékukkal a szintén svájci Weltire emlékeztetnek, egyik-másik nagyobb kompozíciója pedig a rajta szereplő emberi alakok mozdulatba állításával és kompozícióba fűzésével Hodlerre. Még viaskodás eredményei és minden befejezett voltuk és technikai megoldottságuk ellenére is, nem végleges eredmények.

Az ötvös Zutt a legismertebb a nagyközönség előtt. Ezüstből megöntött, vagy kikalapált érmei, ékszerei, serlegei és egyéb dísztárgyai korszakos jelentőségűek ötvösségünk történetében. Ilyen irányú működése fogja nevét közöttünk leginkább megőrizni. Mert Zutt, mint az Iparművészeti Iskola ötvösműhelyének vezetője, majd a Magyar Művészeti Műhely megalapítója, példájával és oktatásával egészen új alapot adott elkorcsosult ötvösművészetünk alá. A tanítványok seregeit tanította meg járni és eresztette azután szabadjára. Azok közé a józsemű idegenek közé tartozott, kik első körülnézésre meglátták, hogy milyen bőven termi ez a föld a tehetséget. És fejébe vette, hogy irányt ad a sok össze-vissza cikázó tehetségnek. Az ötvösművészetet nagy produkciójú háziiparrá akarta fejleszteni és éppen ezért sok női tanítványt is vállalt. Elgondolása szerint egyszerű feladatok tömegtermelésszerű megoldásra a nő különösen alkalmas. De az anyaggal való beható foglalkozásra is megtanította tanítványait és megnyitotta látásukat az anyagnak díszítő stílust önmagából kialakító képessége számára.

Elmondható, hogy a mai magyar ötvösművészetnek Zutt a megalapítója. Számtalan tanítványa között nehány kitünő művészt nevelt, kiknek az lesz a hivatásuk, hogy mesterük munkáját folytassák és ötvösségünket a hagyományokhoz fölzárkózva és a népi díszítő motivumok belevonásával önálló új életre keltsék. Zutt, az idegen, minden szerető érdeklődése mellett sem lehetett erre hivatott. De ha tanítványai egykor megalkotják az önálló magyar ötvösművészetet, az az ő érdeme lesz. És ezt az érdemét művészetünk története számon fogja tartani.

ELEK ARTÚR

IZSÓ MIKLÓS

Izsó Miklós

Izsó Miklóssal kezdődik meg a magyar magyar-szobrászat. Addig szobrászatunk részint hagyományos volt, részint rajta eluralkodott idegen irányoktól függött. Ezekben a művészeti irányokban pedig nem érvényesült a magyar lelkületnek az a tehetsége és ereje, hogy maga alkosson képzeteket, ítéleteket, és formáljon felfogásokat. És ezeknek az irányoknak művelőiben nem érvényesült az az én-érzet, amelytől az ember önállón megállapít, meghatároz és formál. Voltak minden művészeti és irodalmi irányon belül is olyan egyéniségek, akiknél az iránymegszabta kifejezésformáknak nem volt termelő tevékenységük, akiknél ezek a formák nem dirigálták a mű lényegét, hanem inkább csak a művésznyelvnek beszédrészei voltak, de az Izsó Miklós előtt volt magyar szobrászok munkásságában azok az irányoktól megállapított formák egyenesen magát a művészi tartalmat adták meg. Minden művészeti iránynak vannak olyan egyéniségei, akik a formákon uralkodtak és vannak formalistái is: a klasszicista formalizmusnak Ferenczy István, aki magát „az első magyar szobrász"-nak nevezte, a kicsúcsosodása volt. Fogékony, befogadó lelkületű tehetség volt, mint ilyen is a magyar művészetnek nagy értéke, de hiányzott belőle, nemes iskolázottságából az, amit lelkületi szabadságnak neveznek.

Erre a szabadságra vágyott Izsó Miklós művészete. Nem is azért vált el a klasszicizmustól, amiért romantikus lendülete volt vagy realisztikus szemlélésre töre-

 GERŐ Ödön: Művészetről, művészekről

Bp. Gergely R. kiadása é.n.

van az életvalóság ábrázolásához. Élt is ezzel a jogával a genreszobrászatban, amely monumentálissá hatalmasodik, például Meunier szobraiban vagy klasszikussá Izsó Miklós „Búsuló juhászában". És az életvalóság művészete az arcképszobrászat. A magyar szobrászatnak kiváló arcmás-szobrászai vannak, akik ebben a valóságszobrászatban is meg tudják szólaltatni a szobrászat pátoszát, a monumentalitást, de vannak olyanok is, akik elsősorban az arcképszobor elgánciájára törekszenek és nagy sikert arattak vele.

kedett és közvetetlen, átélt élményekben kereste a motívumokat, — hiszen a realizmus a maga közvetlen meglátásaival és megismeréseivel tulajdonképpen naiv, míg a klasszicizmusban formáló, elképzelő, alkotó szellemiség nyilvánul, — hanem azért, mert eluralkodott rajta az a felelősségérzés, amely a naturalizmus felé hajló művészetnek lényeges velejárója. Az irányoktól szabadultságban az én felelősségtudata szólal meg, az önmagának felelős, az irányítástól, meghatároltságtól mentesült, az egyéniség által szabadságában megóvott alkotásnak akarata.

Mikor Izsó művészetében az alkotás szabad akarata és a művésznek személyisége jogáért helytállása érvényesül, mikor megküzd egy általánosabb nézlettel, egy iskolai felfogással, egy elhatalmasodott formalizmussal: ugyanakkor kifejezőjévé lesz egy kollektív szellemiségnek, a népiességnek. Azok az élmények lettek a motívumai, amelyeket együtt élt át a néppel, azok a megismerések és elgondolások, amelyek azt a meggyőződést juttatták neki, hogy valóságok: a népi életnek jelenségei, amelyekben az a szellemiség és lelkiség a maga szokásaival, történéseivel, típusaival nyilvánul. És megjelenítette őket ugyanúgy, mint Petőfi. Paraszti figurái, népies alakjai nem külsőségekkel játszó genreszobrok, hanem külsőséget és bensőséget szoros együttességükben kifejező összetartozások. Ez az összetartozás különben a nagyművészetnek parancsoló követelménye, a képzőművészetnek kategórikus imperativusa. És nem mond neki ellene sem a festészetben a festőiségre törekvés, sem a szobrászatban a formák kultusza. S ettől az összetartozástól voltak szobrásziak a szó nemes értelmében Izsó genreszobrai és volt művészi teljesítmény az, amit ő az élet ábrázolásának tartott.

Nemcsak a népélet, hanem a természetes élet, szemben a „természetellenes eszményi formákkal" volt vezérlő gondolata már iskolázása idején. Vágyakozása néha túlzásba ragadta. Egyik levelében, ame-

lyet harminc éves korában, mint a müncheni művészeti akadémia tanítványa, jóakaró barátjának, Szily Kálmánnak, írt, aki akkor a bécsi műegyetem hallgatója volt, azon panaszkodott, hogy az akadémiában a „medicii Vénus természetellens, ideális formáit" kell másolnia. Pedig azokban a „természetellenes ideális formákban" a természetesnek egy magasabbrendű értékelése nyilvánult, nem csak egyszer véletlenül adódó természetességet, nem az egyes esetet ábrázolják, hanem azt a leszűrt, típust meglátó naturalizmust, amellyel a nagy görögök, de később Michelangelóék is aktjaikat alakították. De neki ezeknek a klasszikus mintáknak rákényszerített másolása elvette a kedvét az antik művészettől. Csak nagy nehezen, kéthetenkint egyszer két óra hosszat mintázhatott mezitelen test után. Az iskolának ebben az elfogultságában olyan tanítási módszer érvényesült, amely a gondolkodás, a felfogás, a meglátás objektiválását tartotta feladatának, az adottságok olyan tárgyilagos megállapítását, mely a látást mentesíteni akarta az egyéni észlelésbe való eltévelyedéstől. És azokon a szobrokon a bevált nagyok és azóta nemzedékek gyakorolták a meglátást. Ennek a gyakorlatnak az akadémián gyakorlásáról érdekesen beszélnek Izsó müncheni levelei, amelyeket sűrűn írt Szily Kálmánnak. Izsó úgy érezhette, hogy a természettől való ezzel a távoltartással gyöngül szubjektivitása. Mert igaz ugyan, hogy a természetről való felfogás az ember érzületének és gondolkodásának az eredménye, de viszont a művész érzülete és gondolkodása az ő természetről való felfogásából ered. Ezt a kölcsönösséget rontja az akadémikusság a maga elevenségtől idegenkedésével. Csak nagykésőn eszmélt rá Izsó, hogy az antik művészetben naturalizmus érvényesül, hogy azokban az ideális „természetellenes eszményi formákban", amelyeket az antik alkotásokban látott, az a legművészibb valószerűség van, amely objektív valóságot és szubjektiv művészetet egyesít.

De az ilyen átfogó, logikai összefüggéseket, fogalmi alkotó részeket megállapító gondolkodásra tehetetlenné tette Izsót műveltségének fogyatékossága. Sem primitiv iskolázása, sem későbbi olvasmánya és világgal érintkezése nem tette őt alkalmassá az ilyen gondolkozáson leszűrődő megállapításokra. De ha gyönge volt is valóságos műveltsége, intenziv volt műveltségi ösztöne, amely művészetének is, lelki életének is hajtóereje volt, s amely az ő benső embervoltának alakításában folyton részt vett. Intenziv volt tehát lelki műveltsége, éppen ennek a belső emberi alakulásnak lehetősége és ösztönös kívánsága, kíváncsisága a nagy világ, vagy legalább is nemzete szellemi elevensége iránt. Művészetének népiesség felé törekvésében nem a falusi, féligmeddig paraszti származás mozgatta, hanem ez az ösztönös kívánság és kíváncsiság. A természetes magyar népi műveltség, amely csakúgy mint a magasrendű műveltségek, erkölcsi és szellemi tehetségeknek, erkölcsi akarásoknak és szellemi érdeklődéseknek összetevése, ösztönök megfékezése, de nemes, fejlődési ösztönök érvényesülése is, ez a magyar lelki műveltség uralkodott el mindvégig Izsó Miklóson. És ebben a műveltségben, a magyar lelki, a magyar népi műveltségben, Izsó Miklós műveltségében, a szükségességnek, az életlehetőségeknek súlyával, parancsával érvényesült a szabadság gondolata. Izsó tizenhét éves korában beállt honvédnek és élete fogytáig művészetében is magyar szabadsághős volt.

De bármennyire is törekedett a naturalisztikus kifejezésre, bármennyire is erőszakolta: teljesen nem tudott szabadulni a klasszicizmustól, amelyet az akadémia az antikból leszűrt. Természetességre eltökéltségének ellenére is alkotásain a klasszicista iskolázottság mindvégig érezhető volt. A „Búsuló Juhász"-ban is, a magyar szobrászatnak ebben a standard-művében is, amelyet a magyar művészet történelme úgy jellemez és értékel, mint a naturalista művész fel-

szabadulásának legbeszédesebb jelenségét, nagyonis érezhetők a diadalmas új szépségek mellett a klasszicisztikus iskola kirezgései. Ez a szobor nem csak érzés és valóság szintézise, aminek tartották, nemcsak népi lelkületi hevület és népi fizikai passzivitás ábrázolása, aminek az elnevezése sejteti, hanem vonalak, formák nyugodt harmóniája, ritmusok összehangoltsága, realitásoknak művészeti szükséges tartozékokká átformálása, sokféleségnek esztetikai egységbe olvasztása is. De a művész akarása mint parancsoló tényező nyilvánul meg benne, a népiesség kifejezésének akarása, már pedig az akarás alkotó erő. És Izsó számára az a harmónia és nyugalom és ez az egyensúlyozottság és összehangoltság parancsoló céljának elérését lehetővé tevő tényezők voltak. Tárgyi elképzelése a klasszicista formalizmusnál erősebb volt, a fogalmi tartalom a formai fogalmazásnál hatalmasabbnak bizonyult és a „Búsuló Juhász" minden klasszicitása ellenére mint a magyar realisztikus szobrászat első, mégpedig diadalmas alkotása szerepel művészetünk történelmében. És mint határkő az akadémikus hidegségével idegen és az életszerűség melegségével magyar szobrászat között.

De ezen a határkövön innen, mint mondottuk, a klasszicizmus beleivódott Izsó formanyelvébe. Sajátságos, hogy annak az ösztönszerű ellenkezésnek ellenére is, amellyel iskolázása ellen viseltetett, ami Szily Kálmánhoz írt levelében is megszólal és naiv realizmusának dacára is, amely a tárgyilagos ábrázolásra törekedett s ezt a részletek ábrázolásában érvényre is juttatta, mindvégig nem tudott szabadulni terheltségétől. Szinte tragikus volt az összeütközés e terheltsége és naturalizmus felé hajlandósága és realizmusra törekvése közt.

A formanyelvnek ugyanolyan a természete mint a nyelvé, a művész pedig a formanyelven szólal meg. A nyelv és a gondolkodás összefüggésének nagy problémája érinti a művész formanyelvének és gon-

dolkozásának összefüggését. Izsó formanyelvében nem tükröződött a gondolkozása. És bebizonyult nála, hogy a formanyelv nem forrása a gondolatainak, hanem csak művészi intelligenciájának eszköze. Talán nem maradt volna megoldatlan az ellentét klasszicista terheltsége és a realisztikus akarása között, ha a megoldásra kellő ideje maradt volna. De mindössze tizennégy év adatott művészi munkásságának. Már harminc éves volt, amikor mint művész állt a világ elé. Negyvennégy éves korában meghalt. Hokusai, a nagy japán festő, nyolcvankilenc éves korában, halála előtt, így szólt: „Ha az ég még tíz, vagy öt évet adna nekem, nagy művész lehetne belőlem." Legnagyobbjaink közt volna Izsó, ha nem ragadta volna el idő előtt fiatalon a halál. De így is a magyar művészet útjelzői, mérföldmutatói közé soroljuk őt. Azért is, mert a népiesnek művészi pátoszát felfedezte, míg addig mindenki, aki népünket ábrázolta, beérte a tárgyi ábrázolással. A tárgyi ábrázolás pedig nem rögzíti meg, de semmiesetre sem érezteti a különleges lelkületi ismertetőjeleket, amelyek egy népnél a kiválasztás, az öröklés, megszokás kölcsönhatásából adódnak és az egyéni jellegnek a népi jellembe való beolvadását tanúsítják, hanem csak az emberek mivoltáról, lényegétől, jellemétől független külsőségeket jeleníti meg. Megnyilvánul a külsőségeknek és részleteknek ebben az ábrázolásában valamelyes primitív realizmus, amely nincs tekintettel a belső meglátás és külső észlelés összetartozására, melyen Izsó lelke csüggött. A népiesnek Izsó akarta ábrázolása, akármennyire is genreszerű, mindig valamelyest monumentális, mert a természetesség bensősége szólal meg benne, s mert ebben a megszólalásban mindig intenzitás van. Az intenzitás pedig erő, nagyság.

A „Búsuló Juhász" előtt, amelyet Münchenből 1862-ben küldött Pestre a Pesti Műegylet kiállítására, egy kisebb népies szoborművét, a „Puszták Furulyását", küldte be. Csillámból faragta és stearinnal be-

vonta. Szily Kálmánnak, akit arra kért, hogy a szobrocskát a műtárlatba tegye ki eladás végett, azt írta, hogy művével a pusztában elhangzó szót akarta ábrázolni. Mint jelkép naiv volt, a jelképezés különben is nem egyezett az ő kitörő közvetetlenségével. Petőfi-szobra például egyenesen csábítás volt a szobrászi jelképes, patétikus kifejezésre, mégis hatalmas közvetetlenséggel oldotta meg mindentmondó feladatát. Az a pusztai furulyás éppen csak annyira volt jelképes, amennyire minden megismerés és minden vallomás az. Ez volt az első népéleti genreszobor, mindössze tizennégy hüvelyk magas, és Izsó azt írta róla, hogy jövőjéről szépet álmodozva mintázta. „Hátha a pusztában elhangzó szó lesz!" tette hozzá. Inkább bátortalanság mint pesszimizmus szavai voltak ezek.

A kis szobrot néprajzilag kellemesen érdekes, derűsen adomás ábrázolásnak tekintették. Akkor ez volt hatásos és közelebb is járt a valósághoz, mint a később szavaló romantikus népszínműi ábrázolás. Olyan volt, akár a Vas Gereben népiessége, márpedig ebbe jobban tudott belehelyezkedni a népiesről való elképzelés, mint akár Petőfiébe, Aranyéba, vagy Jókaiéba. És csakis elképzelés és nem közvetlen tapasztalás fogalmazta meg a közönségnek a paraszti néppel való kapcsolatát. Az elképzelés pedig csak a viszonylagos valóságig tudott eljutni, a föltevésektől, céloktól, ábrándoktól függő valóságokig. Az akkor hatásos irodalmi és művészeti népies ábrázolás ilyen elképzelésekbe vitte át a valóságot. Izsó „Pusztai furulyását" ilyen elképzeléssel fogadta a közönség. Tetszett, s ez a tetszés közérzés volt, nem esztétikai átérzés, amely mindig egyéni.

Egy évvel később a közönség elé került a „Búsuló juhász" márványszobra. Már nem tetszést, hanem szenzációt keltett. Egy genienek jöttét jelezte. Nekiesett izgatottan a magyar képzelőkedv. Olyan egyéniség jelentkezését sejtette, amely megint a nemzeti lélek megnyilatkozása, valami nagy eredetiségét, amelyben

megszólal a magyarságnak a mindennapot legyűrő ereje. Valakiét, akiben megint összetevődik a magyar tehetség, akarás és jellem mint nagy költőinkben és államférfiainkban. Olyan genialitásé, amely a nemzet genialitásából fakadt s azután művelődésünk tevékeny összetevője lesz. Ilyen várakozást érlelt a nagy meglepetés. Minden nemzet művelődésének szüksége van ilyen tevékeny összetevőkre, nagy személyiségekre, akik nem a milieu termékei, hanem tényezők, a magyar művelődés is rászorul az ilyen személyiségekre, a magyar művészet a nagy egyéniségekre. És Izsó Miklós talán megfelelt volna a személye körül támadt várakozásoknak, ha negyvennégy évnél tovább élt és tizennégy évnél hosszabb ideig alkothatott volna. De így is belekerült művészetünk legendás nagyjai közé.

A „Búsuló juhász" megrohanta és felborította azt a csendes szemlélődést, amelybe akkor művészeink és művészetünk el voltak merülve. A népet a néprajzból átvarázsolta a művészetbe, belevarázsolta a klaszszicitásba és ezen keresztül a nagyművészetbe. És rávilágított a mindennapiságot is uralmába fogni tudó monumentalitásra. Az alak klasszikus egyensúlyozottsága, a szabatos contraposto, a redők esése, a hajzat hullámzása, a vonalak ritmusa és harmóniája mindenben megfelel az akadémikus monumentalitás követelményeinek és ez a monumentalitás befogta és megtestesítette a pusztai mindennapiságot. Irodalmi tartalmának romantizmusából, tárgyi részletei realizmusából és formanyelvének klasszicitásából az a diadalmas életvalóság, természetes népiesség és magától értetődő beszédesség alakult ki, amelytől ezzel a szoborművel megkezdődött a magyar szobrászat.

A „Búsuló juhász" után nagy sor szobormű került ki Izsó műhelyéből, a „Fonóban" népies szoborcsoport és azok a terrakotta-alakok, amelyek a Szépművészeti Múzeumban láthatók, táncoló, duhajkodó, izgalmasan mozgó parasztok, hirtelen támadt és folyamatos indulatok kifejezései. Mintha ezeknek a szobroknak mintá-

zásával utólag is kielégülést keresett volna iskoláiban izgalomhíjjas nyugalomra rákényszerített lelke. Megnyilvánult bennük az erőfeleslege, amely a klasszicisztikus formálással nem érte be és belekapott az eleven életbe, mozgalmasságába és kedvét lelte a túlzottságban. A felszabadultság formát és irányt keresett, öntudatlanul is érvényesült, de tudatosságot is érlelt. Nietzsche a művészetet az élet stimulánsának mondja, Izsó számára az élet a művészet stimulánsa volt.

Azután mellszobrokat faragott, hires emberek szoborképeit mintázta. Hármas pátosz is szólalt meg bennük, az ábrázolté, azé az értékelésé és megbecsülésé, amelyben az ábrázoltaknak részük volt és a szobrász pátoszáé. Az egyéniségé, a közvéleményé és a művészé. Erkölcsi, esztétikai és teremtő pátosz. Izsó pedig mind a hármat egyesítvén, nem pártolt el a szobrászi harmonizmustól. Nem tévedt a festőiség hangsúlyozásába, amelybe új szobrászokat a pompára, a dekoráció hatásaira, a deklamáció harsogó beszédességére törekvés viszi. Megmintázta, részben márványból kifaragta Arany János, Egressy Gábor, Révay Miklós, Tóth József, báró Eötvös József, Szalay László, a költő Zrinyi és Zrinyi Ilona mellszobrait. Jól értett a kőfaragás mesterségéhez, hiszen hat esztendeig mint kőfaragólegény dolgozott Jakovetz Antal, rimaszombati kőfaragómester műhelyében és szolgálati bizonyítványa szerint „hűségesen viselkedett és szorgalmas és ügyes volt". Nemcsak beletanult a mesterségébe, de ki is ismerte az anyag természetét, a kifaragandó kőnek a művész előtt megnyilatkozó rejtelmességét, szerette az anyagot és szinte életet érzett benne.

A szobrász anyagának is van valami dinamikus volta, megkövesedett erőhalmaza, helyzeti energiája, amely a művész vésőjétől eleven energiává lesz. A párosi márvány, a greco duro, egységes szerkezetű, tündöklő fehér, a penteriben, a greco finoban erek csillámlanak, a modern márványok között sok a színes

foltokkal, ábrás erekkel tarkított, a carrarai kékesbe játszó, a sienain, a giallon sárgán tükröződik a fény. Azután a gránit, a homokkő és a mészkő más-másféle tömörségükkel, keménységükkel és külszínükkel! Nemcsak különféle feldolgozást kívántak, de formaelgondolásokat is inspirálhatnak. Michelangelótól Rodinig, de a mi Izsónkig is párosi vagy carrarai márványból minden nagy művész mást faragott volna ki, mint újabb márványainkból vagy egyéb kőzetekből. Ebben nem is az úgynevezett anyagszerűség nyilvánul, hanem az anyagban rejlő eleven erő, az anyag lelkének része, amelyet az emberi munka hatékonnyá éleszt. És Izsó fel tudta éleszteni azokat a dinamidokat.

Tizenhét éves korában beállt honvédnek, a szabadságharc leveretése után mindenfelé bujdosott. Még mint erdész is szolgált gróf Pallavicini Roger kurittyáni uradalmán, végre megint eljutott Jakovetz kőfaragó műhelyébe s ott megbujhatott. Disznóshorvátiban 1831 szeptember 9-én született, falusi kisgazdálkodó fia volt, anyja családja, falusi rektorok, lelkészek, iskolázásra fogták, legyen belőle is eklézsia szolgája. A sárospataki református kollegiumban mint szegény fiú, akkori szokás szerint, kiszolgáló növendék, úrfiakat kiszolgáló diák volt. Nem volt ebben semmi megalázó: Tompa Mihály is az volt sárospataki diák korában. A kollegiumban csak egy nagy benyomás érte, amely talán kihatott későbbi életére. Petőfi 1847 július 9-én ellátogatott Sárospatakra és a kollégium lelkesen ünnepelte. Izsó nem vehetett részt a nagyobb tanulók ünnepében, de részt vehetett a lelkesedésben. A művész körül alakult legendák közt volt az is, hogy a Petőfi-szobor alakját ez a visszaemlékezés formálta. Csak az bizonyos, hogy a tizenhat éves fiúnak nagy élménye volt Petőfi sárospataki fogadtatása.

Gyenge tanuló volt s hogy az iskolát, amelyben nagy nehezen a két alsó osztályon átcsuszott, megúnta, tanítttatói is megúnták a kedvetlenül, gyengén tanuló fiú iskoláztatását, mesterségre adták, így

került volt Jakovetz kőfaragómesterhez. És ott ismerkedett meg Ferenczy Istvánnal, aki nagy törekvéseiben csalódottan Rimaszombaton meghuzódott. Már nem értették meg őt és ő sem értette meg az idők járását. Ennek a tragikumnak súlyával élte le szülővárosában utolsó tíz évét, még vagyonától is megfosztottan. Elcsöndesült polgár lett, aki néha visszavágyódott és visza is talált művészetébe. Síremlékeket faragott, viaszk domborművek mintázásával élesztgette emlékeit, egy-két Pestről magával hozott, abbamaradt mellszobor is foglalkoztatta. Szüksége volt néha kőfaragóra és Jakovetz mesterhez fordult, aki Izsót küldte hozzá. Ferenczy egy idő multán érdeklődni kezdett a fiú iránt; nem lett rendes tanítómestere, csak egy-egy útmutatást adott neki, például, hogy hogyan kell átpontozni. A mester két mellszobrát ő faragta ki. Halála előtt két nappal 1851 májusában Ferenczy, a Pestre vágyakozó kőfaragó legénynek utravalóul bizonyítványt adott, amelyben igazolta, hogy „Isó" Miklós három egész éven át nála a képfaragást gyakorolta és mint ügyes, szorgalmas embert a művészet pártfogóinak kegyeibe ajánlja.

Izsó mindvégig hálásan emlékezett meg Ferenczyről, büszke volt tanításaira, amelyek beleivódtak bécsi és minden iskolázásába s amelyeknek nyomai túlélték ezt az iskoláztatást.

Pestre került, innen Bécsbe, ahol Hans Gasser mellett harmadfél évig dolgozhatott. Mestere inkább romantikus, mint klasszicista volt, valamikor fafaragó, azután kőfaragó szobrász, s egyideig a bécsi akadémia prorektora volt. Szerette az allegóriákat és elpártolt az akadémikusságtól. Jó hatással volt Izsóra, de ő a bécsi iskolából Münchenbe, a művészetnek akkori Mekkájába vágyakozott. A bécsi műegyetem magyar hallgatói megsegítették, krajcáros egyesületük, amelynek Szily Kálmán, a későbbi műegyetemi professzor, természettudós és nyelvész a vezetője volt, ösztöndíjat szavazott meg neki s lehetővé tette, hogy

a müncheni akadémiában tanulónak jelentkezzen. Ott azzal állt mestere elé, hogy sohasem tanult mintázni. de követ faragni tud. Másfél évig volt az akadémián, amelyen Widnmann Max szelleme uralkodott. És az a mindenekfölött dekoratív, patétikus szobrászat, amely szinte ontotta az önálló és a nagy építkezésekkel kapcsolatos szoborműveket, s amely, mint az egész német szobrászat, a romantikának és klasszicizmusnak összeolvadása volt. Elgondolásaiban romantikus, kifejezésekben klasszicista. Oly ellentétek összeegyeztetése, mint a tevékenyen érzékeny romantika és a passzívan, formában gyökerező klasszicizmus. És a „Búsuló juhász", amellyel Izsó két év multán rárontott a magyar művészetre, jórészt ilyen szintézisnek megnyilvánulása.

Azt a mélységes meglepetést, amellyel a közvélemény ezt a szoborművet fogadta és azt a várakozást, amellyel Izsó felé, mint a nemzeti képzelet nyilvánulása felé nézett, illetékes helyeken és e helyek kegyét kereső művészi körökben nem látták szívesen. De azért bőségesen kapott megrendeléseket, megfaraghatta sárgás-fehér márványból Fáy András mellszobrát, talán éppen siennai kőből, az anyagnak megfelelő formálásával. Pákh Albert mellszobrában már felcsillámlik a naturalisztikus törekvés, sőt Izsó ebben a szoborműben megpróbálkozik már későbbi idők szobrászi hatáseszközeivel, a fény és árnyék formamegjelenést támogató játékával. Azután nagy megbizatások jutottak osztályául. Debrecen városa Csokonay szobrának, Szeged pedig Dugonics András szobrának elkészítésével bízta meg. A szegedi szobrot már nem készítette el, Huszár Adolf fejezte be. A budapesti Petőfi-szobrot is. Ennek a szobornak költségeit, 46.000 pengőt, Reményi Ede hegedülte össze. A debreceni Csokonay-szoborban megszólal régi iskolázottsága jelképességgel is, drapéria-pompával is. Egymásba folynak benne a naturalisztikus akarások és klasszicista vonalritmus, de megszólal benne félre-

érthetetlen beszédességgel a Csokonay-gondolat és a lelkirokonság hangsúlyozása. Izsó úgy érezhette, hogy Csokonayval valamelyest egyformán reagál az életre. A belső ugyanazonosságot vagy hasonlóságot nem tépelődéseken keresztül, hanem közvetlen megérzéssel állapította meg. Az élet külsőségei kettejüknél ugyan mások, a társadalomba illeszkedés lehetőségei és feltételei is mások voltak, de neki jól esett ráeszmélni erre a rokonságra.

Ugyanilyen folyamat, ugyanilyen törekvés tisztában lenni önmagával, mikor tisztába kell jönnie feladatával is, buzogott benne, amikor Petőfi szobrát mintázta. Lelki rokonságot érzett, de lelki rokonságon belül a meghódolás kötelességét érezte, Petőfi szellemisége előtt. Éreznie kellett életfelfogásuk és világfelfogásuk szertelen különbségét, az élet és a világ egyéni és szociális értelmezésének különbségét kettejüknél. De érezte Petőfi és Csokonay különbségét is. Mindketten, mondjuk mindhárman geniek voltak, de ők ketten, Csokonay és Izsó a magukét, eredetiségüket, intuiciójukat, képzeletüket tündöklöttették, míg Petőfi felülemelkedett önönmagán, gazdagította a világ lelkiségét, mint ahogyan a nagy gondolkozók gazdagítják a világ szellemiséget. A többi genie önmagából merít gondolatokat, eszményeket termel, Petőfi lelkében a világ lelke élt, amikor önmaga fölé emelkedett és lelke a világ, a nemzet, az élet lelkével egyesült. A genie áttekinthető, Petőfi misztikum, csuda, a lelkesség legmagasabb tehetsége volt. A kiskőrösi fiú és bohém, az intuitív és explozív költő. Izsó érezte a rokonságot és távolságot, amikor a Petőfi-szobrot mintázta, tudta, hogy Petőfi monumentálitását nem tolmácsolhatja azon a szinpadias, patétikus nyelven, amely az új szobrászat hatást erőszakoló nyelve lett. Lemondott allegóriákról és jelképekről, egymagában álló szobrot mintázott. Az egyedülvalóság szobrai voltak a régi nagy emlékszobrok Assurnasirbalétól Sophokles szobráig, de azon túl is. Mindenki számára megérthetővé

akarta tenni Petőfi szobrát. Ne képzeleti képekben értsék meg, megértve fogják fel a szobrot. Egyetlen gesztusba foglalta össze egész beszédességét.

A szoborbizottság pályázat elkerülésével Izsó Miklóst bízta meg a szobor elkészítésével. És Izsó annyira lelkére vette, ügyének érezte a megbizatást, annyira nagy problémának tartotta, hogy komoly, önmagába szállással fogott hozzá a probléma tanulmányozásához. Külföldi útra indult, felkereste a rokonproblémák megoldását és hazajövet egész sor szobormintát formált. Petőfit mint a szabadság eszméjének megtestesítőjét akarta ábrázolni, mint a szabadságharc hősét, mint olyan emberét, akinek a szabadság gondolata az egyetlen lehetségest, a jót, a szépet az emberit és az istenit jelenti. Nehéz feladat volt, mert Izsó ezzel a gondolatmegtestesítéssel nem affektusokat akart színésziesen megjeleníteni, hanem éreztetni akarta egy nagyszerű élet értelmét. Ezért nem szavaltak a szoborvázlatai. A szobormintákat meg-meg bírálta a szoborbizottság. Akadékoskodó, elmélkedő tudósok, politikusok és művészek. Az esztétika nevében is gáncsoskodtak. Arról, hogy valami megfelel-e az esztétika követelményeinek, tudjuk, hogy objektíve bizonyos törvényektől, sajátságoktól függ, szubjektíve pedig az ítélkezők egyéni felfogásától. Mind a kettőnek szava volt a szoborbizottság akadékoskodásában. Baj volt Petőfi arcával is: Barabásnak két Petőfi rajza is volt, nem hasonlítottak egymáshoz, Orlay-Petrics Soma két Petőfi festményének is más-más volt az arckifejezése, a köztudatban pedig egy patétikus Petőfi-arckép élt. Izsónak meg kellett alkudni valamennyivel. Nem igaz, hogy mintázás közben emlékezett a sárospataki találkozásra.

Elkészült azzal a vázlatával, amelyet a szoborbizottság véglegesen elfogadott és hozzá akart fogni a nagy minta elkészítéséhez, de már nem mintázhatta meg: ötnegyed évig betegeskedett és 1875 májusában meghalt. Dugonics-szobra sem volt kész, mind

a kettőnek befejezésével Huszár Adolfot bízták meg, aki Izsónak műtermében néha segédkezett. A szoborbizottság kikötötte, hogy Huszár Izsó elfogadott kis mintáját vegye alapul, de azután hozzájárult a szobor méreteinek és egyes részleteinek megváltoztatásához, sőt ahhoz is, hogy Petőfi alakja, amely Izsó mintáján szívéhez szorította kezét, felemelt karral szavaljon. Liber Endrének, Budapest volt alpolgármesterének, fővárosunk szobrairól szóló nagy munkájában a Petőfi-szobor mint Huszár Adolf műve szerepel, de a művészettöténelmi feljegyzésekben még Izsó Miklós megváltozott műve.

Szépművészeti Múzeumunkban, mint említettem, egész sor kis szobormű emlékeztet nagy művészetére: a népi élet alakjai, jobbára mozdulatok megrögzítései, affektusok ábrázolásai. A legtöbb a formákkal, vonalakkal való játék öröme. Talán nem mindig mint motívumok érdekesek ők, hanem mint a művész személyes játékai. Talán illik rájuk Nietzsche-nek az a megállapítása, hogy a kedv a hatalom pluszérzése: ime az erős, a hatalmas, a formákon és anyagon uralkodó művész jókedvün eljátszik azokkal a kis szobrokkal. Élményei és mint ilyenek mulatságos ellentétei az akadémikus élet megfogalmazásának. A monumentális formaalakításnak mennyi lehetőségét látta bennük Izsó és valamennyiben a magyar nép életjelenségét. Sok mozgást, sok mindenféle indulatot és bennük akárhányszor még méltóságot is. A magyar nép nem melodramatikus motívum, még nem is drámai a maga eszmélkedésében, amely nem elfordulás az érzéki élettől, hanem ellenkezőleg, az érzéki élet jelenségein való nyugodalmas, de intenzív szemlélődés, melyből csak imitt-amott ragadja ki élete feltételeit megóvó valamely indulat. És Izsó Miklós éppen ezekben a mozgalmas, népies megfigyelésekkel játszó szobrocskákban elmélkedve elmélyedő szobrásznak mutatkozott.

Izsó lelkességét, szellemiségét, életét, sokan

igyekeztek megalkotni tényekből is, elképzelésekből is. Mesék, legendák, adomák fűződtek köréje. Az ember lelkiéletéről azt mondják, hogy mozaik, fizikai élete, mindennapisága is az: Izsó mozaikjához sok mindenfelől hordtak össze kavicsokat. Mendemondákból, feljegyzésekből, írók írásaiból. Testvéröccse József, színész volt, kalandos jegyzeteket írt róla, javarészük fantasztikus hazugság, Miklós fiatalságáról és később viselt dolgairól. Egy részük kiszinezett leírása annak, amit Izsó el-elmesélt neki, József szinész volt, büszke nemcsak testvérére, de önmagára is, mint Izsó Miklós öccsére. Jóhiszeműleg boronált össze költést és valóságot. Feljegyzéseit 1874-ben írta emlékezetből. Feljegyzett egyet-mást Izsó felesége is, amikor nagybeteg férjét ápolta és betegágya mellett ült. Simonyi fényképész leánya volt, pesti család sarja és boldog házasságban éltek. Izsó a házasságban megszelídült. Felesége családjában még sokáig meséltek Izsó bácsi kedvességéről és sok kis szobrát őrizték. Nem úgy emlegették, mint fékezhetetlen természetű embert, pedig valamikor az volt és a legenda szerint lelkületét, hevességét apjától örökölte, aki híres verekedő volt. Borsódmegyei fakult írások kétszer is úgy említik Izsó József, disznóshorváti lakost, Miklós apját, mint véres verekedésekben részes, káromkodó embert. Az anyakönyv mint „contribuenst és plebejust" jegyzi fel, majd magyarul mint „adózót". A zsilipi anyakönyvben, amelybe 1840-ben ott született gyermekét bejegyezték, mint „nemzetes Itsó József" szerepel. De otthon azontúl is csak contribuens volt. Falusi mesterember, mesterségébe belebukott kékfestő, akiből gazdálkodó lett s mint jobbfajta paraszt feleségül vehette a zsipi szegény iskola szegény rektorának lányát Szathmáry Esztert. Az Izsó-legendák bűnösei közé tartozott Szana Tamás is, aki Izsóról írt nagy munkáját olyan forrásokra alapította, amilyenek pl. Izsó József feljegyzései és a róla szállingó adomák és elbeszélések voltak.

Izsó munkáinak egy része elkallódott, még fényképek sem maradtak róluk. Mikor halála után hagyatékát összeírták, 47 szoborművet találtak műtermében. Arany János mellszobrát 2000 forintra becsülték, s a „Búsuló juhász" egy márványmásolatát 1600 forintra. A bécsi világkiállításra akarta küldeni, de összekülönbözött a magyar bizottsággal és távol maradt a kiállítástól. Maradtak bizonyára művei a mintarajziskolában is, amelynek tanára volt. És megmaradtak standardművei.

Csak negyven évig élt, 1875 május 29-én halt meg. Tüdőgyulladás vitte el, de már régebben betegeskedett. Meghült s azóta baja volt tüdejével, szívével. Nagy temetése volt, koporsóját öreg honvédek őrizték, a gyászbeszédet Ujházy Ede, a színész mondta. Pedig Izsó világéletében nem volt színész, sem ő, sem művészete. Abszolut egyéniség volt. Néha kihatott rája fogyatékossága, iskolázottságáé, tudásáé, műveltségéé, de genialitása kegyelméből túltehette magát rajta. Néha a közszellem ösztönözte, néha mozgatója volt a művészetben történésnek. Egy nagy emberi és művészi öntudat megszemélyesítője volt. Magát adta és megvolt az a tehetsége, hogy énje, egyénisége, személyisége határait diadalmasan érvényesülve, túllépje. Már pedig bölcsészek szerint ez a tehetség a genie legfőbb ismérve.

Mint sok más művész élete köré, az övé köré is legendák fűződnek. Megszólalnak abban a költeményben, amelyet Kiss József írt „Izsó halálára". Elmondja, hogy Izsó, akinek „ősereje pihenni téré",

„Nemes dühében már nem vágyik
Szétzúzni önön alkotásit.

Kialudt szív ... holt láng ... béna kar:
Izsó, Izsó többé nem akar!

S előkerül sok poros akta,
(Ő nagylelkűen félrerakta,)

Pör és panasz, nagy súlyos vádak,
Hogy itt a művésszel hogy' bánnak!

És lelki szomjról, éhnyomorról
Ó, mennyi kínos zord emlék szól!

Nyomasztó évek bús regéi —
Minek bolygatni ... kibeszélni? ...

Tett volna úgy, mint tettek mások,
Nyakába véve a világot.

Más ég alatt más szelek járnak,
Terem a hír fényt s palotákat.

Itthon rekedt, tengés volt élte, ..."

Nem volt tengés az élete, nagyon megbecsülték, sok megrendelésben volt része. Sok bántódásban is, mint mindenkinek, aki diadalúton jár. S mint ezek közül sokan, ő sem értett az élethez, amelynek művészetét szentelte.

Iz[illegible]Miklós unokája

— *Legnehezebb [illegible]sztítani a bútorokat. Egy intarziás szekrényke ajtaját baromfi ólból szedtem ki. Tudja milyen nehéz azt lepucolni? A víz árt neki, mással meg nem jön le. Csak szeles időben szabad mosni, hamar száradjon...*

Legnehezebb? Megismerni az embereket...

Csapóné, Izsó Marianna, úgy érzem, megajándékozott barátságával, nem haragszik meg, ha elmondom: én *Izsó Miklósnak*, a klasszikus magyar szobrászóriásnak az unokáját azért kerestem Almádiban, hogy a nagy művészről halljak történeteket. Hogy miképp él neve a családi hagyományokban. S az első félórában felfedeztem: személyében nem az „unoka" érdekes. Egy nagyon igényes műgyűjtőt találtam, egy érdekes-értékes embert. Meg aztán kiderült: ő nem Izsó Miklósnak, hanem öccsének az unokája.

Az egész Izsó család művészi hajlamú volt és ez mindenkiben másképp nyilvánul meg. Marianna — ma is fiatal, úgy hiszem, innét a negyvenen — leszámolt a művészpályával, úgy vélte rajztehetsége ki nem emeli, a név meg — nyomja. Izsó már nem lehet akárki, ha művész pályára lép. Divattervező lett, s az első örökölt családi bútorok, műtárgyak mellé, maga is gyűjtögetni kezdett. A névre megnyíltak előtte az ajtók, s ő biztos kézzel mindig a legértékesebbért harcolt.

Érzem szavaiból: harc volt. Sosem volt nagy pénzű — mindig olyan állást vállalt, ami mellett ráért gyűjtő körútra is. Volt takarítónő és utóbb könyvtáros. Pénzt keresni — ez nem Izsó tehetség — sosem tudott. Az életét mégis gazdagon rendezte be, noha a folyton vibráló, nagyon kultúrált asszony nem jár soha elegánsan és nem szeret rá emlékezni, mi volt ebédjevacsorája.

Két kis szobája tömve stílbútorokkal. Ez az élete. Minden bútor egy-egy darab belőle. A németalföldi reneszánsz szekrény, a Mária Terézia korabeli intarziás barokkszekrény, antik órák, bronz gyertyatartók. Mária Antoinette intarziás fésülködő asztala, Rákóczi korabeli faragott székek — *„szebbek, mint a lőcsei városházán lévők, pedig igen büszkék arra a lőcseiek"*. Minden bútor védett, nemzeti kincsként nyilvántartott. Óriási kincs — pedig nincs ára.

Megbántódott, mikor megkérdeztem, egy hatalmas fekete narancssziín magyar perzsaszőnyegről (Apponyi Albert kapta a hírhedt trianoni beszédéért ajándékba, a készítő asszonyok nevüket is beleszőtték) mondom, megkérdeztem, mi az ára? — Megadóan nézett rám, és halkan mondta:

— *Azt hiszi, eladnám? Akkor minek tudjam... A gyűjtőnek megfizethetetlen. Itt megáll a pénzérték. A Mária Terézia barokkszekrényért 20 ezer dollárt mondtak. Nevettem: annyit nekem is megér. Ez persze védett, úgy se vihetné ki... Itthon? Itt talán 12 ezer az ára.*

— Hogyan tudta megvenni?

— *Nem tudtam megvenni.. A jáki*

ha földrengés rázta volna meg az óriás bazalttömeget, a bunkerek mélyén, az emberek lába alatt is úgy mozgott a föld, szinte hajlott, mint a patak keskeny pallója. A hegyetrázó robbantás várható nagy zaját, ahogy a laikus szemlélődő fülében előre feszült a dobhártya, elnyelte a sziklatömeg. A mozgást tompa, mélyre fojtott moraj és látvány követte. A kemény sziklatömeg, mint szétfröccsenő homokvár hullott szét; először megemelke-

bújt. A csillejét akarta [illegible] bunkernek felhasználni. Ott halt meg a helyszínen.

Amerre megyünk a sziklafal alatt — természetesen tisztes távolságban — lavinaszerűen omlik a kő.

— *Megrázta a robbantás a sziklát és még nem telepedett meg a levált darabok tömege. Mi úgy mondjuk, jelez a szikla. Készülődik lefelé a kő.*

Felül, a sziklafal tetején, harminc méter magasban, emberek ereszkednek le kötéllel. A meredek falon fe-

[illegible] kezdetleges kö- [illegible]között dolgoz- [illegible]berek. S jött az [illegible]az első mozdony, [illegible] és gyorsabb lett a m[illegible]a, nem kellett csillézni. A lóvontatók haragudtak a mozdonyra, a csillések féltették a kenyerüket a géptől. Nehéz volt-átörni ezt a röghöz, vagy kőhöz kötött görcsös ragaszkodást, mellyel mentették az elavult régi.

— *Ma is itt dolgoznak a régiek közül sokan —*

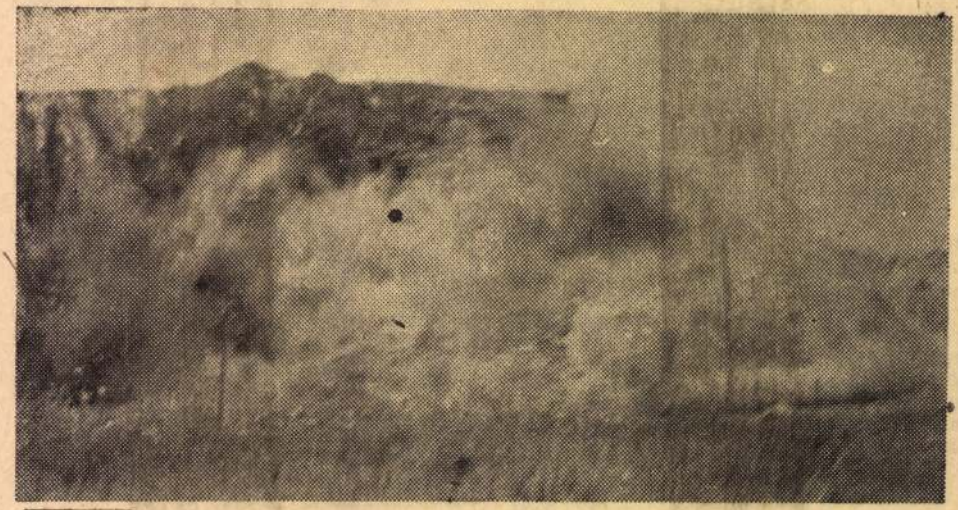

...aztán megremeg a föld, porfelhő borítja a hegyet
MTI foto — Kovács Sándor felv.

...olt. Nem adta. Mikor már halálát ére..., üzent: elvihetem. Részletre. Vagy ahogy akarom, csak tudhassa, jó kezekben lesz.

— Volt rossz vétele is?

— *Soha! Pénz szerint talán ráfizetés volt a németalföldi szekrény. Azt is a jáki apáttól vettem volna, de nem tudtam lefoglalni, mielőtt meghalt. Elvitte egy gazdaság. Felkutattam... de nem adták. Egy biedermejer szekrényt kértek az enyéimből, amiért 1952-ben 13 ezret ígért a Bizományi. Ezt meg 2 ezerért adta nekik az apát ügyintézője... Rossz üzlet volt? Ha megszeret egy darabot az ember, nem szabad az árra gondolni.*

— Hogy jutott eszébe, hogy bútorokat gyűjtsön?

— *Sehogy. Ez bennem volt. Megpróbáltuk összegyűjteni az Izsó hagyatékot. Szobor és rajz nincs a család tulajdonában, az országban is elég kevés. Almádi talán a legszebb szobrát, a Petőfi portrét mondhatja magáénak. Sajnos eldugott, nem méltó helyen. Sok grófi kastélyt megjártam, mire néhány Izsó bútort összegyűjtöttem. Nem alkudoztam, pedig akkor 950 forintért takarítónő voltam. Soha senkitől nem kunyeráltam, s nem tudja senki, milyen nehezemre esett a részletek fizetése...*

Nem szólok. Ez a hőfok elérhetetlen, csaknem érthetetlen. Csak keveseknek adatott meg s irigylem is érte — ő el tud számolni éveivel. És mindent megmentett nekünk, nemzeti kultúránknak! Sosem volt rest, hogy gyalogoljon, kutasson, átírjon és újjá varázsoljon értékes műkincseket. Neki ez szenvedélye, neki ez természetes... Noha majdnem azt mondtam rá: áldozat.

Csakhogy mind ez a kincs — vagy három szobára való csodás bútor — összezsúfolva a kis helyiségekben. Csak a barátok láthatják, s ha ők sokan is vannak (nemrégen a híres Afrika-vadász *Széchenyi Zsigmond* lepte meg két szép fotellel), közkincsé kellene tenni ezeket az értékes tárgyakat. Olyan Stornó-ház félét — amiről Sopron híres — lehetne berendezni Káptalanfüreden. Tiltakozik ugyan az összehasonlítástól. S mint kiderül, nem a műkincseket becsüli kevesebbre.

— *Bármilyen furcsa is, én Stornót, ezt a drága öregembert, mindig sajnáltam egy kicsit... Egy nemzedék munkáját, lelkesedését nem szabad egy-két forintos belépőjeggyel honorálni. Én továbbra is dolgozni akarok, s ha sikerül helyiséget szerezni, hogy bútoraimat bemutathassam, sosem fogadnék el belépődíjat.*

Hely kellene a bútoroknak. Bizonyára a külföldieknek is érdekes csemege lenne, s külön érdekesség, ami jó benyomást keltene, hogy az értékes tárgyakat a gyűjtő maga mutatja be. Most Káptalanfüreden — minden jel szerint — nem lesz szükség az iskola épületre, hiszen a megépülő új almádi iskolába járnának az ottani gyerekek. A két tanterem megfelelne e célnak, s a megyei tanács művelődési osztályán is megértéssel támogatják az ötletet. — Lelkesen, kipirultan beszél: élete fizetsége lenne ez, ha megvalósulhatna. S még lánya is — aki könyvtárszakon végez jövőre — hozná a nála lévő reneszánsz garniturát... Mert ehhez a lelkes gyűjtéshez még utánpótlás is van Zsuzsi személyében...

Lekisér az iskolához — s én gondolatban elrendezem a meszelt falak közé a sok kincset. Gyönyörű lenne a káptalanfüredi Izsó-ház!

P. Szőke Mária

hurcolja két

törték be
en állt a vá-
az apró gye-
neri emelni

Gotthardus
rtomány ura
tlen és adós
egzekválni.
püspöki vár
rkus papírra
zség tartozá-
egyenként
fizet. Kunz
szul állt; es-
ömbölt kard-
rítésén. Ré-
asszony és
látták a csat-
ek.
csak Kunz-

... egy hétig

ettek a szavá-
ték is fel az
ták egyetlen
meg a ház-
felnyalábolja,

állt a két ház
éckerítésnél.
ne bántsátok!

Holnapra összeszedjük mi szomszédok, amennyi kell.

Ránéztek. Az egyik csatlós a szürkülő estében egészen közel hajolt hozzá:

— Nicsak! Ki vagy te, szép hugom?

Riadtan hátrált a lány, de hiába. A vitéz csak nézte. S egy vénasszony a harmadik ház udvarából pergő szóval felelt:

— Barbara ő, a harmadéve meghalt Gregor Stüblin leánya.

A csatlósok tizedese is közelebb lépett a kerítéshez, ő is megnézte Barbarát:

— Úgy? Barbarának hívnak? Jó formájú, és izmos lánynak látszol.

Barbara ijedten:

— Mit akar tőlem a vitéz úr?

A tizedes intett két emberének:

— A várnagy úr épp reggel mondta, hogy nézzünk egy dolgos és jóképű nőszemély után, belső cselédnek a kastélyba!

S a két csatlós már közre is fogta Barbarát.

*

— Belső cselédnek? Az én hugomat? — hördült fel Hanns. — Belső cselédnek?

— A püspök úrnak ágyat vetni tán! — rikoltotta Jürg Weser, s a vénasszony, Stüblinné, összeroskadt.

Hanns Stüblin felkapott egy fejszét, amit valaki a falhoz támasztott:

— Nem püspök és nem várnagy kapcarongya az én hugom!

A kóbor zsoldos, Jost szólalt

Várjatok! ... Itt[illegible]
csatlós ...

— Tréfált
Hannsnak a
— Ki tart
— Én!
— Én is!
— Mind!
— A fejszét!
— Fogd ezt!
— Hé, add a fütyköst!

Jost Fritz, a zsoldos, máris küldte őket:

— Jürg és ti ketten! Vágjatok nyomukba! — Intett a forradásos arcúnak: Perger! Kerülj elébük! Majd a hídnál elállod útjukat! Te menj vele!

Indultak: Jürg és még kettő. Indult Perger s a másik is.

Jost, mintha hadseregnek adná parancsait, úgy rendelkezett:

— Hanns Stüblin, rajta! És ti, többiek! Mi átcsapunk a dűlőút felé.

Indultak: Hanns és a többi.

A vén Kaspar kétségbeesetten kiáltozott utánuk:

— Ne menjetek!... Jost Fritz, az istenért!... Hisz még imént bölcsen beszéltél... Tűrni kell! Nincs visszaút, ha szembeszálltok velük!

Jost Fritz, a zsoldos, féllábával már a küszöbre lépett, onnan nézett vissza. A fejsze élét ujjával megtapintva, így szólt:

— Ha egyszer tűrni nem lehet tovább, ki bánja, hogy nincs többé visszaút!

Hosszú útra indult az untergrumbachi tíz paraszt, s előttük Jost Fritz, a kósza zsoldos.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Izsó Miklós

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1964 AUG 15

1021

Izsó Miklós emlékszobát rendeznek be a szobrász szülőfalujában

A falusi lakosság növekvő kulturális igényeinek kielégítésére tavaly az országban egyedülálló kezdeményezést valósított meg a megyei tanács művelődésügyi osztálya. A képzőművészeti Szövetség helyi csoportjának segítségével Erdőbényén falusi képtárat, majd a Hernád völgyének központjában, Szikszón grafikai tárlatot létesített. A két állandó jellegű falusi kiállításon a közönség neves festő- és grafikusművészek több mint száz alkotását láthatja.

A falusi kisgaléria iránt a vártnál is nagyobb érdeklődés nyilvánult meg. Az idén például a gazdag festmény és grafikai anyagot több mint 15 ezren (köztük igen sok csehszlovák, lengyel és bolgár turista) tekintették meg. A két képtár idegenforgalmi szempontból is egyre jelentősebb tényezővé válik. Ezért a tanács most úgy határozott, hogy a két állandó jellegű falusi kiállítás színvonalát országos rangra emeli. Ezért sok mindent tesznek. Az idén például az országos képzőművészeti kiállításokon csaknem 70 ezer forint értékű képet vásárolnak, amelyekkel a kisgaléria anyagát bővítik. Az őszi és téli hónapokban a falusi képtárakban a megye festő és grafikusművészei havonta művészettörténeti előadásokat, a zeneiskolák tanárai pedig klubhangversenyeket rendeznek. Ezenkívül a falusi lakosság részvételével öntevékeny képzőművészeti köröket szerveznek, amelyeknek vezetését élenjáró művészekre bízzák. A szakkörök tagjai évente kiállítást tartanak legszebb munkáikból. Erdőbényen már megalakult a szakkör, és Lavottha Géza festőművész irányításával több fiatal sajátítja el a rajzolás és festészet alapfogalmait.

A tanács kezdeményezésére előreláthatólag a tavaszi hónapokban újabb képzőművészeti érdekességgel gazdagodik a megye egyik kis bányásztelepülése. Izsó Miklós szülőfalujában, a róla elnevezett Izsófalván emlékszobát rendeznek be a híres szobrászművész tiszteletére. Ebben a kis „múzeumban" Izsó Miklós szobrainak kicsinyített, gipszből készült másolatait, fennmaradt emlékeit és a munkáját méltató írásokat helyezik el. A községben pedig a Képzőművészeti Alap támogatásával szobrot állítanak a nagy magyar művésznek.

...hoz írt levelét. A Waldeck Rochet főtitkár által aláírt levél értelmében a Francia Kommunista Párt teljesen egyetért az SZKP Központi Bizottságának a kommunista és munkáspártok értekezletére vonatkozó javaslatával.

...át és hogy amerikai ka... intézményekben indoné... képezzenek ki.

A FRANCIA kormány ... teken De Gaulle elnöklé... ülést tartott és megvitat... legutóbb Vietnamban, K... ban és Cipruson bekövet... eseményeket.

dott betelni az elismeréssel.

— A legjobbat! Mindig ilyet szerettem volna! — mondta a fiú.

Végre szóhoz jutottak a szülők is. Az asszony sok szerencsét, jó egészséget kívánt a fiúnak tizennyolcadik születésnapján, majd egy ízléses csomagot adott át neki, az halkan a fiú. — Azt honnan szerezted?

— Ötösökért kaptam.

A fiú még nagyobbra nyitva szemét öccsére mosolygott. Mindig merev lárvaarcát valósznűtlenül meglágyította a mosoly. Valósággal megszépítette, egy másik fiatalembert varázsolt a szülők elé, akik

...ket dobtak gépkocsikra és ablakokra. Egy rendőr megsebesült, tizennégy tüntetőt letartóztattak.

KENYATTA, kenyai miniszterelnök, a kormányon levő Afrikai Nemzeti Unió Párt elnöke beszédet mondott, amelyben rámutatott arra, hogy a feladatok megoldásának és a nép által hőn óhajtott célok elérésének legkedvezőbb módszere egypárt rendszer bevezetése.

AZ ANGOL belügyminisztérium pénteken délután hivatalos nyilatkozatban közölte, hogy a birminghami börtönbe behatolt banditák, akik szerdára virradóra kiszöktették onnan Charles Wilsont, megvesztegették és összejátszottak valakivel a börtönszemélyzet tagjai közül.

PÉNTEKEN a Szovjetunióban földkörüli pályára fellőtték a Kozmosz—37. mesterséges holdat. A rajta elhelyezett tudományos műszerek segítségével folytatni kívánják a TASZSZ 1962. március 16-i jelentésében ismertetett űrkutatási programot.

A KU-KLUX-KLAN legfőbb vezetője, Robert M. Shelton csütörtökön felszólította szervezetének tagjait, hogy az elnökválasztásokon Goldwaterre szavazzanak. A négerüldözés apostola hangoztatta, hogy Johnson elnököt nem támogathatja, mert ő léptette életbe a polgárjogi törvényt.

TAKÁTS GYULA

A LÁTTATÁS TUDÓSA

– Emlékeim Fülep Lajosról 90. születésnapján –

Előttem Fülep Lajos nem mint művészetfilozófus, de mint Ady, Babits és az 1930-as évek körül oly divatos Szabó Dezső és Dante és Petrarca ismertetője, mint a Nyugat írója jelent meg. Az első nyugatos volt, akit megláttam a pécsi Erzsébet Tudomány Egyetem második emeletének ötös előadótermében. „A művészet problémáiról" a filozófiai tanszéken magántanárrá habilitálásának szűz-előadását tartotta akkor. És mindjárt itt egy kis javítást tennék az 1974-ben megjelent „A művészet forradalmától a nagy forradalomig" című könyvének bevezetőjében. Ez az életrajzi vázlat úgy említi, hogy „a 30-as évek második felében a pécsi egyetemen magántanárként művészetfilozófiai előadásokat tart." A félreértés lehetőségét, hogy elkerüljük, tudni kell, hogy Fülep már a 30-as évek első felében is magántanár volt és előadásokat is tartott Pécsen. Mégpedig Nagy József, azaz később Halasy Nagy József, – aki Füleppel egy esztendőben született és aki mint vitázó szellemű kálvinista a pécsi püspöki theológia professzoraival éles vitákat folytatott – habilitálta az 1919 óta a zengővárkonyi ref. parókián remeteségben élt Fülep Lajost. Az 1931-es év első szemeszterének a végén történt ez. A kis bölcsészkar ünnepi aktusán szegényesen a diákok padjában ott ültek Fülep Lajos előtt Vargha Damján cisztercita dékán, Nagy József, Kastner Jenő, Thienemann Tivadar, a Minerva, a magyar szellemtörténeti folyóirat szerkesztője, Prinz Gyula Ázsiakutató és Tolnai Vilmos professzorok. Mögöttük, talán 5–6 kíváncsi bölcsészhallgató között jó magam, a zsenge költő, aki a nyugatosra volt csak kíváncsi és végül is állandó hallgatója és híve lett . . .

Ugyanis Fülep Lajos az 1931–32. év második szemeszterében már meghirdette egyetemi indexen vallomása szerint heti három órában *„A művészet problémái"* című előadását és ugyanakkor a Tanárképző Intézeti előadások között *„A művészetek története"* c. kétórás előadását is. Tehát a hosszú kényszer katedrai szünet után nagy kedvvel indult. 1932–33 első és második félévében már *„Az antik művészetről"* heti 2–2 órában tartott beszélgetéseket. Mert mi tagadás, volt úgy, hogy csak ketten voltunk, a professzor és jó magam a nem kötelező órákon. De a legnagyobb hallgatói létszám abban az időben sohasem haladta meg a 8–10 főt. Ennek előnye is volt, mert a hosszú felolvasások helyett így sokszor beszélgetések, hogy úgy mondjam kis műhelyfélék alakultak ki egy–egy óra közben. Mint a mester körül a nemes iparban az együtt dolgozó inasok, segédek viszonyában. Ilyen alkalommal mutattam meg neki egy-egy versemet. Hol kéziratot, hol folyóirat közlését. Kölcsönös rokonszenvünk és későbbi kapcsolatunk is a magyar nyelvben és szellemében mélyült el. Szókincs válogatásokban, a magyar szó, köztük a tájszavak ízeinek egymással versengő örömében. Tehát épp a költészet anyagának értékelésében mélyült ez a kapcsolat, mert Fülep Lajos nemcsak a képzőművészetek anyagának: a márványnak, kőnek, agyagnak, bronznak és festéknek volt ismerője és tisztelője, de a szavaknak is. A magyar lírát tartó és naggyá tevő „matériáknak". Mestere volt a tiszta magyar szónak, kép- és mondatszerkesztésnek és válogatás kérlelhetetlen mestere.

Csak lassan értettem meg, miért emlegette annyiszor eközben a népet és nyelvét. Miért Mikest és Arany Jánost? . . . Mint a jó szobrász a jó márványt, azért! És már tudom, ezért örült egy-egy szónak sokszor jobban, mint egy versszaknak. Egy-egy sornak jobban, mint egy egész versnek. Igen, mert azokban épp azokat a találó magyar szavakat és azokat az ébresztő igéket és képeket találta meg, amelyek

az igaz költészetet teremthetik. Így indult Fülep Lajosnak az első két éve a pécsi bölcsészkaron, amikor újra kiléphetett nevelő egyéniségével, Ady cikkét idézve a „szent magányosság"-ból. Szerények, hogy úgy mondjam, szürkék voltak a körülmények akkortájt a kis bölcsészkaron. Első megjelenésétől fogva kilógott a környezetéből. Már az igen választékos angolszabásból egyénített öltözködésével is. Tartásával, viselkedésének mosolygó tartózkodásával. Ismeretes volt nem kertelő szókimondásáról, amely ritkán volt malicia nélkül. De durva sohasem volt. Csak konok igazságkereső és igaz-szóló. Persze mindkettőt a maga igényeihez és természetéhez mérte.

Élete delén ismerhettem meg. Amit eddig róla hallottam és amit később is tapasztaltam, mind azt bizonyította, hogy egész életvitelének megválasztásával eddig és ezután is tehetségének fejlesztését szolgálta. Az a típusú tudós volt, akit nemcsak kegyetlenül kiköszörült tudása, de a művészet és élet értése és átélésének a képessége is *láttató tudóssá* tett. Nemes életstílusa a test és szellem harmóniája volt. Ebben ragyogó magyar vonások érvényesültek. Magyarságban és emberiségben, hazában és a nagyvilágban egyszerre gondolkodott. Óriás világismerete és egyetemes jellegű tudása ellenére – vagy épp ezért! – sohasem volt kozmopolista. Életfilozófiáját azt hiszem, életével meg is írta. Művészetfilozófiáját és készülődését nagy részletek mesteri kiformálásával, mint egy majdani egészhez szánt pilléreket tette elénk. Olykor beszélgetések, előadások nagy fölvillanásaiban utalt a célra. A személyét körülfogó reményünk vette körül. Mindez már ott fénylett körülötte az első pécsi évek idején is.

Kapcsolatunk Pécs után sem szakadt meg, amikor én már Kaposban és ő a pécsi bölcsészkar Szeged–Kolozsvárra szóródása után Zengővárkonyon élt. Verskötéteimet mindig megküldtem. Azokra a válaszul érkező jól olvasható, tömör és az utolsó sor helyét is kitöltő levelezőlapjai vagy levelei jelentették a kapcsolatot.

Hogy mit jelentett neki Zengővárkony? Azt a mediterrán jellegű környezetet, amely nyugodt ritmusával biztosította a szemlélődést, a magába és környezetébe és a természetbe való elmélyülést. A tempós munka lehetőségét, hogy fölvehesse mindazt, ami életének kiteljesítéséhez kellett. A határozott élet és világszemlélet zavartalan kialakítását. Szóval a megismerést, amely nélkül nincs művészet, se művészetfilozófia, se esztétika. Szinte természeti jelenség volt a faluban a sok könyv között. Ám a sok elmélet között a világ megismeréssel már maga az élet, amelyet mindig számonkért a művészektől és a műtől is. Hogy igazán lásson, úgy tapogatta körül a valóságot – a tárgyat és jelenséget –, hogy magának egyben újra is alkotta. A fogalmak, szavak nála a valóban létező, kézzel tapintható tárgyat jelentették. „Az öntudatos megfigyelés" iskolája volt neki Zengővárkony, a falu. Így aztán írásaiban egyszerre tudott költő, gazda és filozófus lenni: életet, fejlődést és a teljeset adó. Sokszor lírai realista. Máskor kötekedően szókimondó esszé író. Szavaiból, műveiből az bontakozik ki, ahogyan élt a természettel. Az sugallta neki, ha talán nem is szószerint, hogy a nagy művészet nem más mint a jól kifejezett természet és ember. Azért szerette a görög művészetet is, mert „a görög világban a művészet egy volt az élettel". És ennél a pontnál lépnék át Zengővárkonyról és Pécsről Itáliába.

Itáliai útjai, ahogy én láttam mozogni az antik és reneszánsz mesterek alkotásai között, annyit jelentettek, hogy átélte, mint otthon a falun, itt is a teljes környezetet. Mediterrán emberré változott. Épp azért, hogy necsak a tudáson, de ezen az érzésen, tehát így már az életen át is még inkább megértse és megérezze a reneszánsz és az antik művészet valóságát, lényegét. Legyen az a Pantheon kupolája, vagy Michelangeló Mózese a S. Pietro in Vincoliban... Ezért volt az is, hogy sétáin a leghétköznapibb valóságokra is fölhívta a figyelmet, amelyeket az élet teremtett körülöttük. Színes pelenkákra, korcsmai jelenetekre vagy a Via sacra köveire egyaránt.

Ezeket vallatta, hogy egy népről és a lélekről szóljanak úgy, hogy jobban megéreztessék az ő szavait és a Fórum szellemét, vagy a Sancta Maria Antiqua titkait. Antheuszi mód, a taposott föld és a tapintott kő természetét vallatta, mert az életet tartotta „a művészet egyetlen alapjának."

Csorba Győzőnek és nekem Rómában tartott is ilyen, ezt a tételét bizonyító órát. Élvezetes, lelkes beszélgetőtárs volt. Különösen fehér-asztalnál egy-két pohárka

lassan kóstolgatott orvietói bor mellett. Ilyenkor szervezetével is beletüzesedett környezetébe. Ez a környezet és ezek a szerencsés órák pedig történtek velünk a Campo di Fiorin, az abruzzóiak dudás korcsmájában. Azért járt ide esténként, hogy kifoghassa a hétköznapokból a fölszabadult, az ösztönös olasz paraszti lelket és latin indulatát. Alig várta, hogy a bőr sípját az abruzzói legény a szájába illessze és hóna alá pedig a „kecskét". Már ragyogott Fülep Lajos szeme. Csak úgy odavágott, hogy na, most kezdődik aztán – ahogyan nálunk mondják – a vaddisznó etetés. De nálunk a somogyi kanászok vágták ki ezt a nótát, rakták ki ezt a táncot, kanászmódra 1900 táján a Zselic lábánál. Ezt, amit ezek az abruzzóiak 1949-ben a szent Róma szívében pukkadásig fújva a dudát és Fülep Lajos örömére szakadásig ropva a táncot.

Csillogott: – na „ez jó mulatság, férfimunka volt", – és teli szívvel mentünk a Magyar Akadémia Falconieri palotája felé. A baranyai–somogyi jószomszédság örömével egy-egy ilyen mélyre világító *népi* és *művészi* lecke után. Szóval, amikor úgy érezte, tetten érte, – tétele szerint –, hogy nemcsak a jó görögöknél, de még ma is néha egy az élettel a művészet.

Most már, ahogy itt magyarázta a táncot, nem csodálom, hogy „Magyar művészetében" az összes 31 szoborkép között Izsó Miklós „Táncoló parasztja" 29 képen szerepel. Ritka művészettörténeti előadás volt. A pécsi 1932–33-ban az intézetben tartott „Antik művészet" előadásának helyszíni közvetítése. Ám nem géppel. Élő vérrel és tűzzel és szemmel látható bizonyítás antik környezetben. Felejthetetlen, mert közben, csak úgy, a nép szelleméről, vérmérsékletéről beszélt, arról, amely a sajátos és igaz művészetet szülheti. Mintha az 1932-ben abbahagyott mondatot folytatta volna... – Véletlen?... De van-e ilyen? Mert véletlen épp azzal a tanítványával ült egy asztalnál, aki néha egyetlen hallgatója volt 17 évvel ezelőtt Pécsen, amikor Fülep Lajos 1919 után újra katedrára léphetett. Folytatta, ahol abbahagyta. Szinte nem is magát, már a táncolókat biztatta, hogy ami maguknak öröm és élet, azt most sugározzák őrá, hogy szava a művészet lényegéről vallott, tételeit, íme itt, mint a való igazolja. Mintha csak folytatta volna a görög szobrászatról. A márványokról és tanagrákról és a bronzokról, nem szégyelve az elragadtatást sem e tánc leírásában. Azt a lelkesedést, amit könyvében is a görög szoborról az „élet ízének" és „a természet szent kultuszának" nevezett.

Egyszerre elevenedtek meg Izsó Miklós kis szobrai. Már nem is képzeletemben és abruzzói asztalunk körül, de Arany János remeklését is illusztrálva. Igen, mert mi is lehetett volna ennek az előadásnak a folytatása, mint az, hogy Fülep Lajos a Római Magyar Akadémia díszes előadótermében hamarosan Arany János „A lacikonyha" című, pusztai Vásári képéről tartott előadást. Mindig is meg volt benne ez az erős ellentét ébresztésre alapozott, de igazat csattantó stílus és magyarázatra hajló törekvés. E választás első szavával most is mindjárt odakiáltott az antik és szent Rómát áhítattal csodálóknak, de épp azért, hogy most is a lényegre és az életre mutasson:

El innét, finnyás orrú satnya nép!
El, vékony pénzű, holdvilági faj,
Melynek eleme csak illatolaj,
S befogja orrát ha szabadra lép!

És olvasta, indulattal idézve a betyárok, parasztok táncát. Most már, mint Egry elrezdülő, sokszorozódó figurái, de itt már háromszoros volt a kép. Ám az abruzzói, az izsói és az Arany Jánosi vásári tánc egyet idézett. Az életen, a szobrászi és a költői mozdulatok során át a magyar táncot és végül a magyar szobrászat izsói remekműveit idézve. A nemzetien eredetit, ahogy Arany mondja a befejező sorokban.

Ők nem utánzók... s az eredetit
A kellem istennői szeretik,
Öntenek arra illő bájt, nemest,
Erővel és méltósággal vegyest.
– – – – – – – – – – – – –

Szóval ezzel a verselemzésével azt idézte „erővel és méltósággal", ami az ő művészet elmélete szerint a művészet lényege: az *életet és természetet.* A jó és igaz művészettől mindig ezt kérte számon. – A nagy művészet a jól kifejezett ember – idéztük. Márpedig Izsónál és Arany Jánosnál is a lacikonyhai világ és tánc ugyancsak az! És mozgásukból, lényükből, vonásaikból mi sugárzott volna más, mint amelynek titkát ő kutatta. Azaz a művészettörténet világában a magyar művészet sajátos nemzeti vonásai....

E téma-választásnak célja az is volt, hogy megértesse és épp itt e kiáltó példával meg is világítsa azt a tételét, hogy aki nem ismeri gyökerében a természetet és lényegében a valóságot, csak a beszajkózott fogalmakat, az se jó művész nem lehet soha, se pedig igaz művet igazán megértő művészettörténész esztéta sem. Csak idézetek és elméletek léleknélküli fércelője. Ő igazán értette a természetet, és az életet Ki és meg is harcolta a maga számára a valót. A valóból a lelkében és esztétikájában dolgozó fogalmat. Teremtett is nem egy remek fejezetet az egészben. Egy kicsit olyan befejezetlen mégis, mint amilyen „A lacikonyha" szaggatott vonalakkal lezárt „Vásári képe".

Ezután az akadémiai táncóra és abruzzói kocsmai lecke után én csak Izsó kisméretű, de nagy alkotásainak a címét változtatnám át „Mulató parasztról" pásztorra. Mert én a pásztor alakjában, Ady szavaival szólván, ebben az „ősi keleti" pásztorban látom Fülep szavaival „az abszolút plasztikai gondolat nemzeti formát öltött" alakját. Idézte is róluk Arany sorait az ő szép kiejtésével és fénylő szavaival:

Tarkóig érő síma körhajok,
Mint piperőcé, módosan ragyog;
Bársony szegélyű kupeces kalap
Szorítja össze a bársony hajat,
S beárnyékozza, de el nem takarja
A márvány homlokot keskeny karamja, –
Míg termetőkre kissé nőtető
Az a magosdad, gömbölyű tető,
Fekete mellény, min bolyongva vékony
Zsinór szaladgál, duzzad a derékon;
A nyakra hímzett inggallér hajól,
Hó patyolatja illik oda jól;
Térdnél alább ér a bő ingnek ujja,
Bősége puffad a szélben, ha fúja;
Váll-ráncait finomra tüzdelék;
S nem meztelen – mint egykor – a derék,
Honnan redőit művészileg ontja
Le, szárközépig, a lábravaló,
Melyet redőzni lyánytestvéri gondja
S fiatal ángyé, fél hétre való.
Látszanak is rajt' a mester kezek
Ha lassú táncban oly halkan rezeg,
Vagy a sebesben szétcsapong, terül
Bő gyolcsa majdnem véghetetlenül.

Átlényegült s már nem is 1850-ből szólt, amikor Arany e jelenetet leírta és nem is a szeretett reformációja idejéből. Olyan volt, mint egész régi korok szó és lélek idézője. Valami irdatlan ritust megszólaltató pap. Már úgy értem, a művészet papja. Aki itt egy csapásra egy nép, egy élet és egy művészeti stílus megidézője, mert ezzel itt most mindenre rá akart világítani, ami az általános művészet és a nemzeti művészet megértéséhez szükséges és tudásához elengedhetetlen.

A vásári jelenet közben gyönyörködve tette elénk Arany szavait. Meg is kérdezte: – tessék, mit jelent?... Mi áll a fogalom mögött?... – És mosolygó kíváncsisággal nézett szét a művésztársaságon, mert csak a kiküldött festők, egy-két tu-

dós, zenész és a költők, írók közül azok, akikre emlékszem: Csorba Győző, Károlyi Amy, Lengyel Balázs, Nemes Nagy Ágnes és Weöres Sándor hallgatták. Épp ezért volt fontos neki, épp a magyar költészet-művészet megértése miatt ez az elemzés. . A szavak!... Hogy mit jelent, mit idéz a lacikonyka, mézbábos, ponyvárus, csutora, bögre-kandaló a kofa lába alatt?... Mit mond a stílus mestereinek az abárló, a mázas csupor, brúgós, tapogató halász, szirony, lábravaló, és a sandaló és az elcsízel ige?... Milyen képet emel a táncban az ugrós, toborzó, tus, áldomás zengetése!... Vagy a tűzdelés?... Ő, aki kegyetlenül hántotta le versben, prózában a rossz magyar stílust a jó magyarságig, most szinte drámai mozdulatokkal és tűzzel, póri egyszerűséggel magyarázta ezeket, mert a *természet* és a *valóság* mellett a művészet harmadik leglényegesebbjének a *stílust* tartotta. Épp ebben a magyar stílusban marasztalta el Kazinczyt, a kultúrembert, akinek stílusáról ezt írta le: „Nincs annyi stílusa... mint egy görög szobornak lába ujjában." És ismerjük el, méltán!... A stílusért, a magyar stílusért hevült, amely nélkül nincs és nem is lehet nagy magyar művészet az egyetemesben. És ennek érdekében mindig a gyökérig ásott. Vásári betyárjai és legényei belevilágítottak most már nemcsak Izsó zsenijébe, de művének európai jelentőségébe is. Fülep szavaival egy „kezdet", egy „világszületés rejtelmébe", amelyre ilyen lacikonyhai jegyekkel és szoborrá lényegítésükkel annak az újjáteremtésnek a csodája történt meg nála és nálunk, „amire így és ilyen formában nincs példa az akkori egész Európában." Ilyen egyszerű volt és ilyen szellemi mozdulatokkal varázsolta föl a Vatikáni, vagy a Capitóliumi múzeum remekeit is.

Mintha csak a tizenhét év előtti pécsi órákat folytatta volna a helyszínen. Maga is jókat derült, vagy el-elkomorodott tömören elméleti vagy íróian képszerű fogalmazásain. Mert Fülep Lajos művészettörténész, filozófus és kitűnő író volt egyszemélyben. Az élet művészi meg- és átélésének és magyarázásának példamutató bölcs embere. Egy provincián élő mediterrán erős ember típusa, aki tudta, hogy akár csak régen, most is ennek a provinciai életformának a lényege a termelés és a teremtés a Szellem-Rómájának. Egyben pedig a következetes és állandó harc is a szellem ellenségeivel, a barbárság hordáival szemben.

Ahogy végig tudott menni a Fórumon, öröm volt vele. Ahogy fölidézte a kövekre az életet... Ahogy kiegészítette a tört oszlopokat és az oszlopokból Saturnus, vagy téglaíveiből, iszonyú adatgazdagsággal, Maxentius bazilikáját idézte, az egyik világ pusztulásának és születésének egyszerre volt tudósi és írói alkotása. És szeme mindig megakadt a Traianus fórum és a Capitólium közé épített II. Viktor Emmanuel, illetve a „Haza oltára" olasz márvány giccsén... És nem talált rá szavakat! A latin szellemesség ma már maga is „óriás fehér márvány írógépnek" titulálja ezt az egész „műalkotást". A billentyűlap közepén álló királyi lovasszoborról csak annyit mondott, de ezt is Marcus Aurélius lovasszobra alatt: – E kettő között aztán igazán láthatják, hová is jutott a szellem és az ízlés kétezer év alatt... És meddig züllik még?... Erre válaszoljanak... – nézett körül a latin tájban, miközben letelepedett egy kis séta után a Palatinus egyik fája alá. Hogy tudta élvezni és átérezni e világot és szellemet. Okos életszeretetet sugárzó reneszánsz lélek volt.

– Reneszánsz? – Erről jut eszembe az itáliai utolsó napjaink egyike. – Egy véletlen? – Igen, de ismét kérdem, vannak-e értelmetlen véletlenek az életben? – Ha erre gondolok, nemmel kell válaszolnom, mert ez a velencei meglepő találkozás ugyancsak elgondolkoztató... És sok mindenről, ami ugyancsak villanásszerű, vagy csak perceket felölelő, de tanulságával egy életre szól. 1948. áprilisában hazafelé, Velencében volt néhány órám. Búcsúzóul Verrocchio Colleoni lovasszobrához siettem... És Fülep Lajos állt ott... Úgy tudtam, pár napja hazautazott és most a kezét nyújtja. – Jó helyen találkozunk... – Én legalábbis igen, mert nemcsak a reneszánsz egyik nagy műve állt fölöttem, de előttem állt az is, aki a magyarok közül e reneszánsznak egyik legértőbb magyarázója volt. És ez így, e kettő az általam ilyetén hitt és létező csodák kézzelfogható ténye volt... Folytatni az órát és megforgatni a dölyfös ló lába alatt, azt a Pécsről ismert antik talajt, amelyből Verrocchio műve született. És kérdőn oda is intett egy fejlódítással a lónál is gőgösebb zsoldosvezérre. – Bizony ez más – kerülgettem a szobrot és a kérdést... – Ez nem Mar-

cus Aurélius... Nem ám... És így, egymás mellett még szebb mind a kettő – ... idézte a római capitóliumi sétát. És valahogy úgy hozta össze a művészettörténeti lényegest a két stílus között, hogy amíg beszélt, mintha e pillanattól már a megelevenedett császár és zsoldos vitája folyt volna tovább az életről, a természetről és a stílusról... – Két életstílus!... A császár görög–római mozdulatával a közösségnek osztó nyugodt arc bölcs vonásaival beszélt az antik kor élet és vallás és művészet egységéről... Vele szemben a másik, a zsoldos, már félvállról, egyénisége páncélgőgjéből válaszolt az ő új egyéniségét, a reneszánsz igazát és az ő kiszámított céljait hirdetve. És Fülep Lajos is közbeszólt, valahogyan így: – De ez a ló és lovasa ugyancsak jól ismeri a klasszikus forrásokat és megjárták azokat a harmonikus mezőiket is. Vizükből ivott Verrocchio és így ez a gőgös lovas zsoldos is... – Véletlen? ... – És már, hogy a felső fokát is megemlítsem e véletlennek, íme, két nappal egy kis triesti–ljubljanai kerülő után ugyanabba a kupéba szálltam, amelyikben ő utazott haza. Kellemes út volt Fonyódig, ahonnan Kaposvárra ágazik a kis szárnyvonal és ahonnan a hajó indult Egry Józsefhez, szembe, át Badacsonyba.

Abban az időben az év jó részét Fonyódon töltöttem. Előbb a balatoni gyorssal látogatott el hozzánk, de 1949–50-ben már az akadémia gépkocsijával jött. És mindig egész napra és még ebéd után sem pihent le. A délelőtt egy részét azzal töltöttük, hogy kéziratos, vagy az általa kiválasztott verseimről és terveimről beszélgettünk. Aztán, hogy jobb legyen az ebéd a Siposhegy tölgyei alól nyíló látványban, a Balatonról beszélgettünk. A vízről, a színekről, a levegőről, mert a legnagyobb műnek a természetet tartotta. Ezek a beszélgetések már átmenetek voltak a költészet és képzőművészet között. Annál is inkább, mert a délutánt Egry Józseffel beszéltük meg. A vitorlással való átkelés gondolatát elvetette. Biztos vagyok, nem a kedvező jól szél miatt, de azért, hogy nyugodtabban szemlélődjék. Jó volt olyannal szót váltani, aki ismerte a víz természetét. Ezt éreztem, amikor olyan jelenségekre hívta fel figyelmemet, amelyeket már nemcsak mint éjjel-nappali horgászásaim megfigyeléseit tartottam számon, hanem már mint Egry műalkotásokat is. Szóval az ég-föld és a víz-napfény között megszületett második, harmadik jelenségről, vagy hogy úgy mondjam, új valóságokról beszéltünk. A vízmenti apró délibábokon megjelent világot szólogattuk, amelyik megsokszorozva libegő világnak Egry volt a mestere. Akit, ahogy Fülep Lajos fogalmazta, épp úgy a „felfedezéseiért" nem értettek meg, mint korábban a „fényfestés" fölfedezésével Manet-t.

– Mit állapítottunk meg? – Csak annyit, hogy nem volt barbárabb Pannonia polgársága sem, mint Galliáé... Tehát, hogy nem kell különösebben szégyenkeznünk... És azt, hogy Egry sorsa is az, mint korábban Szinyei Merséé, Ferenczyé, vagy Rippl-Rónaié volt, akinek kaposvári kiállításán még azt is megtették, hogy Piatsek bácsiját kivették a keretből és ott a kiállításon ezt írták címül a semmit keretező keretre: „Piatsek bácsi kiment." Nem a mezei stílusú barátság megnyilvánulása volt ez, hanem elutasító esztétikai hozzáállás. Annyit jelentett, hogy a semmivel, azaz a nullával azonosították a művét, akár a kaposvári Galimberti Sándorét is.

Egry mappájában és állványán akkor már két évtizede csak nagy alkotások sorakoztak. Fülep Lajossal csak ilyeneket néztünk azon a délutánon is. Hogy Derkovits mellett őt tartja a legnagyobbnak, már többször hallottam tőle. Most, ott a kis emeleti, badacsonyi műteremben is ez tükröződött Fülep Lajos tekintetében. Egry napfényénél is világosabban a ki nem mondott szavakban is. Mert Egry és Fülep is tartózkodóan hallgatag volt. Egymásra és a művekre néztek csak, és kölcsönösen szégyelték volna egymás előtt azt az ide nem való dicsérő szót. Csak egy-egy szakmai villanás hullott a délutáni fényben. Átlényegült mint Rómában, vagy Párizsban. Utalásaiból és megjegyzéseiből is kitűnt, itt most a jólismert anyagon túliról van szó. Arról a képen túliról, amely ugyan maga az élet, de itt megragadva már maga a művészet. Olyanokra emlékszem még, hogy sokat beszéltünk a bazaltról és a vízről... Egry különösen... Amely kettő, íme mint két biztos fókusz itt egy életmű világát íveli fölénk és körénk. – Mint az ellipszis? – Igen, mert itt föl is, le is, így hajlik ez a balatoni horizont. És ez az egyik lényege. A víz fölött is és a bazalt

... Miklós, Kobrák

alatt is ez a szerkesztés... Aki ismerte, csak az ragadhatta meg így a természetet és az anyag és a szó mögötti élet lelkét. Valahogy ilyen lélekként jelent meg e beszélgetésben is a fény. Aztán a hegy, a művész, a halász és a pásztor. A fény e műveken újjáteremtve az ősit, az „evangéliumian" egyetemest, de egyszerre ugyanakkor a balatoniakat is idézve. – Ahogy Izsónál történt! – És ezért nem értik oly sokan... Vagy nem akarják érteni – szögezte le.

Az udvari, szőlő-csipegető beszélgetésben a szükszavúságból valami olyan derült ki előttem, hogy mindkettőjük valami olyan megfogalmazást kerülget, amely a magyar piktúra egy új és igen nagy fejezetének még ki nem mondott lényegét rejtegeti. Fülep szavai legalább is ide tartottak, amikor visszafelé a hajón tovább folytattuk azt, amelynek elemzése Egryről, Derkovits után, azt hiszem Fülep Lajos egyik szívbéli terve volt.

Nem idézhetem szavait, mert magnetofon nem vagyok, mint ahogyan sokan akarják ezt agyuk emlékezőtehetségéről elhitetni. És „pontosan" idéznek és bőven. De annyira jó az én emlékezetem is, hogy a hajón Egry művét Ferenczy, Csontváry, Rippl-Rónai és Derkovits mellett idézte. A képeket, a nappal telített új létezésű természetről...

Kár, hogy mindjárt nem írtam le ezt a délutánt. És azt sem, ahogy egyszer operációjának történetét, azaz már e földről is égbe kopogtatásának és járás-kelésének históriáját elmesélte. Úgy szólt valahogy, mint egy népi igaz-mesét mondó szövege. Tele recsegő humorral. De azért úgy is, mint aki szakmabeli a lélek és a hit és az Egész céljának útjain is.

a Széher-út hetenkint változó egét.

Hermész, a hírnök, újra szervez,
s ha van még világcsoda, itt most létrejön.
A bagolyszemű Pallasz hogyha értené
a mellének döfött szigorúságot,
száműzné szívesen megint,
de csak szemét mereszti,

Csigó László felvételei

A Március 15. tér

Az Erzsébet-híd pesti hídfőjénél, a Március 15. téren hosszú hónapokig földhányások hirdették, hogy itt valami készül. Ásatások folytak a tér északi oldalán, majd a felszínre került emlékeket építészeti keretbe foglalták.

Most, a munkák elkészültével időszerűvé vált, hogy a tartalmában gazdagabbá vált tér jelentőségéről megemlékezzünk. Pest-Buda polgárai a múlt század derekán nemigen sejtették, hogy a mai Március 15. tér alatt mélyen eltemetve még megvannak egy régi római erődnek az alapfalai. A mai Erzsébet-híd pesti hídfőjénél, a Belvárosi templom előtt akkor még piactér állott, amelynek sátorerdeje — különösen a keddi és pénteki hetipiac napján — elfoglalta a Duna-partot, le egészen a mai Dimitrov térig. A Belvárosi templom falaihoz kis bódék tapadtak, amelyekben órásmester, foltozóvarga, sőt, még „gyors-sajtó-nyomdász" is folytatta mesterségét, a többi üzlet között. A római erődről inkább csak a régészeknek volt tudomásuk, hiszen valószínű volt, hogy itt állott az a római castrum, amelyet Anonymus is megemlít „Castrum quod dicitur Pest" (tábor, amelyet Pestnek neveznek) néven. Egy 1750 körül Pestről készült térképen még az erőd helye is be volt jelölve. Tervszerű ásatást itt mégsem folytattak és a római falak nyomára csak a véletlen vezetett. Az 1860-as években a mai Március 15. téren egy Szentháromság-szobrot állítottak föl, amelynek alapozásánál római falmaradványokat találtak. 1898-ban, a régi Erzsébet-híd alapozási munkái közben bukkant elő

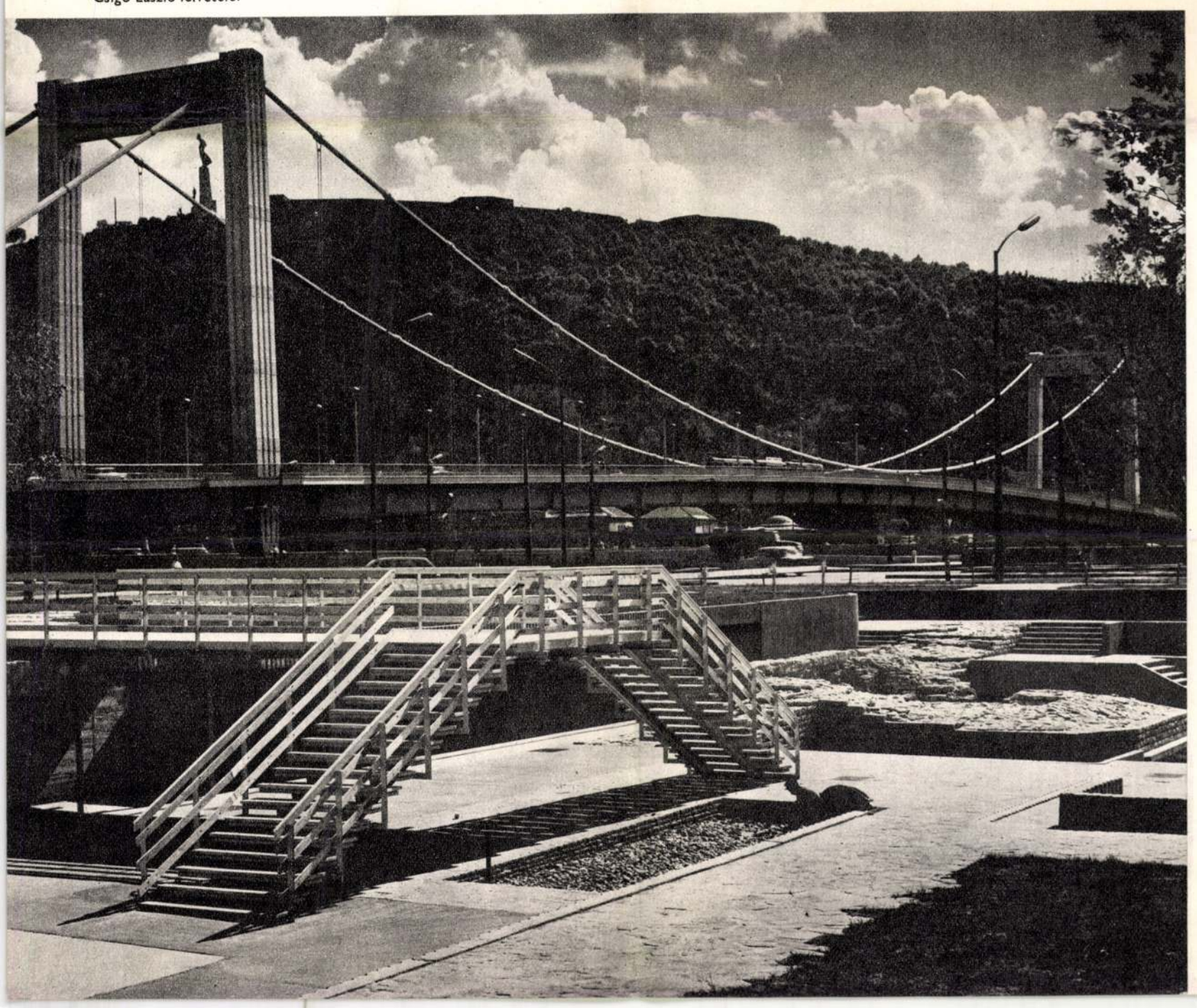

Szelényi Károly felvétele

lül a fele készül el. Építenek köré egy több ezer autót befogadó parkírozóhelyet is.

Az üzlethálózat bővítésénél figyelembe kell venni a lakásépítés terveit. A negyedik ötéves tervidőszak 60 ezer állami és szövetkezeti lakása körülbelül 80 ezer négyzetméternyi üzletet kíván. A tervek szerint verseny-tárgyalásokon értékesítik majd az elkészült üzletházakat. Az így befolyt összegből azokat a területeket látják majd el bolttal, ahol nagy távolságban lehet csak beszerezni a legszükségesebb élelmiszereket és háztartási cikkeket. Az állami lakótelepeken kívül a társasházakból alakuló épületcsoportok húsz üzletház építését követelik meg.

A Belvárosban, mint arról már szó esett, felépül a modern áruház. Alapterülete 30 ezer négyzetméter lesz, vagyis körülbelül népstadionnyi. A közelmúltban kezdték el bontani a Váci utca földszintes házait. Ide épül — mint arról már a sajtó többször számot adott — az új üzletközpont.

A XIII. kerületben, a Lehel út és a Róbert Károly körút sarkán emelkedik majd Budapest első olyan lakberendezési áruháza, amelyben be lehet majd mutatni valamennyi forgalomban levő bútort. A világvárosokban mindenütt állnak ilyen „otthonáruházak". A lakáskultúra fejlődése, a lakásépítés üteme megköveteli, hogy nálunk is legyen olyan hely, ahol a vásárló mindent megtalálhat és ne kelljen az egész várost bejárnia egy fekvőhelyért.

Impozáns bevásárlóközpont Lágymányoson

Az ABC-áruházak hálózata egyrészt a külső körutak forgalmi csomópontjaiban, másrészt a metróvonal állomásainál épül. A város kereskedelmével foglalkozó szakemberek — figyelembe véve a külföldi tapasztalatokat — úgy vélik, hogy a külső kerületek lakói egyre inkább metróval járnak bevásárolni. Ezekben a hatalmas áruházakban (amelyek mindegyike mindössze egyharmaddal lesz kisebb a belvárosi üzletközpontnál) minden megtalálható lesz. Ez végső soron ugyancsak az üzlethálózat helyzetén javít; hiszen ha egy helyen lehet vásárolni, akkor megszűnik a kisebb boltokban a város központjában a tolongás. Ezt szolgálja a lágymányosi bevásárló központ építése is. Az eredetileg vásárvárosnak szánt területen épül majd az az áruház-csokornak nyugodtan nevezhető építményhalmaz, amely elsősorban a gépkocsival rendelkezőket szolgálja ki.

Mint a fenti adatokból látható, gyökeresen átalakul a főváros kereskedelme, s valószínűleg megváltoznak vásárlási szokásaink is. Ezek átalakítása talán a legnehezebb feladat. De egy „forradalmon" már átestünk. Megszoktuk és megszerettük az önkiszolgáló boltokat. Pedig nem is olyan régen, öt-hat évvel ezelőtt, háziasszonyaink nagyrésze még nem szívesen ment be ezekbe a nagy, sokkal inkább áruházra, mint boltra emlékeztető üzletekbe.

Megfiatalodnak az öreg piacok és csarnokok

Elsősorban a magánkereskedők őrzik majd a jövőben is a régi fűszerüzletek, zöldségesek, hentesek hagyományait. Megmaradnak ezek a boltok, de feladatuk elsősorban az, hogy a kereskedelem fehér foltjain segítsenek. Bár a kereskedelem szakemberei érdekes tendenciára figyeltek fel. A magánkereskedők igen szívesen nyitnak üzletet a nagy áruházak mellett, vagy a vásárcsarnokokban. Tehát ott, ahová az állami kereskedelem mammutjai amúgy is vonzzák a vásárlók tömegeit. Szép, de drágább áruikkal igazi konkurrenciát jelentenek a szövetkezetek és az állami vállalatok számára. Külterületen meg a kis vegyeskereskedés a kifizetődő: ahol zöldség épp úgy kapható, mint cukor, textil, mosószer vagy háztartási szerszám. A fővárosi trafikok is hasonló útra léptek. A cigarettán kívül borotvapengéket, ajándéktárgyakat, játékokat és rengeteg bóvlit kínálnak.

Kicsit nagyapáink bevásárlásait idézik a piacok és a csarnokok is. Nagy részük azonban az elkövetkezendő időben megújul. Rájuk is fér, hiszen koruk 70-80 esztendő és állapotuk nem teszi lehetővé a kulturált árusítást. A legtöbb piac és csarnok korszerűsítése, átépítése szorosan összefügg a városrendezési tervekkel. A Batthyány téren, ahol a főváros egyik legnagyobb forgalmi központja alakul ki, a csarnok épületén belül ABC-áruház és iparcikk kisáruház épül. Városrendezési okok miatt lebontják a Kerepesi út és a Hungária körút sarkán levő elárusító-pavilonokat. A helyükön a városképbe illő fedett piacot emelnek. A város egyik legcsúnyább piacát Óbudán átépítik. Kibővítik a Fehérvári úton levő piacot is, amelynek zsúfoltsága még a tanácsi beszámolók józan megfogalmazása szerint is: „tarthatatlan".

Áruházak, bevásárlóközpontok, új üzletek és csarnokok: így fest Budapest kereskedelmének jövője. S amíg a tervek megvalósulnak? Addig nincs más hátra, mint lehetőleg türelmesen tolakodni a boltokban — és jó idegekkel tölteni azt a napi egy órát, amennyit egy-egy háziasszony átlagosan a háztartásban szükséges cikkek beszerzésére fordít.

K. A.

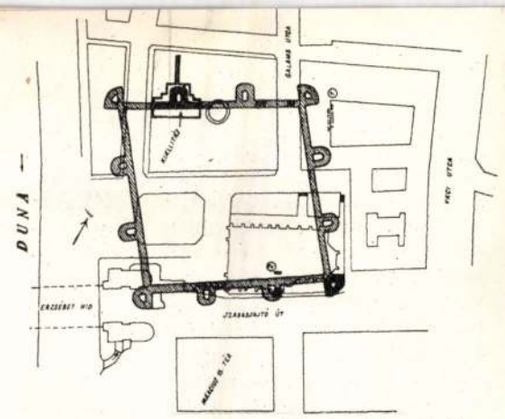

A római tábor alaprajza. (A rajz a 30-as években készült)

A Belvárosi templom a múlt század végén

Tar István szobrászművész alkotása. Részlet.

a négyszögletes római erőd délnyugati sarka, amelynek falait fölmérték ugyan, de azután a kényszerű okok miatt elbontották. 1914-ben az új piarista rendház (ma a Tudományegyetem épülete) alapkiemelési munkáinál egy római padlófűtéssel (hypocaustrummal) ellátott épület részei kerültek elő, amelyek — mint később kiderült — már az erőd falain kívül feküdtek. Végül 1932-ben, régi épületek bontásakor, a főváros ásatásokat rendelt el. Ezek során egy tetemes, 3,40 m széles falszakaszt tártak föl, amelynek anyaga, szerkezete ismét megerősítette a falak római eredetét, a körülötte talált leletek pedig építési korára is fényt derítettek.

A további kutatások, amelyeket a Belvárosi templom hátsó oldalán végeztek, napfényre hozták a tábor délkeleti sarkát is. Ezzel tisztázták az erőd kiterjedését (84 × 86 m), helyzetét és alakját is, amely nem szabályos négyzet, hanem rombusz alakú volt. Sarkain egykor egy-egy legyezőszerűen kialakított, negyedkör alakú saroktorony, négy oldalfalán pedig két-két, összesen 8 db patkóalakú faltorony emelkedett. Az ásatások befejezése után az erődítmény északi falának egy szakaszát föld alatti múzeumban mutatták be. Itt helyezték el a környéken előkerült fontosabb leleteket is, amelyek között legnépszerűbb az Erzsébet-híd alapozásakor a Dunában talált, aranylemezzel borított, vaslemezből készített római dísz-sisak volt. (Erről részletesen beszámolt a „Budapest" 1970. 11. számában dr. B. Thomas Edit.)

A sok itt talált kőemlék, feliratos kő, szarkofágtöredék, téglába nyomott bélyeg (az építő katonai alakulatnak, vagy parancsnokának a rövidített jele), és egyéb apró leletek segítségével nagyjából sikerült összeállítani az erőd történetét.

A rómaiak a II. század során foglalták el a mai Dunántúlt, és a Duna jobb partján határőrségük számára védelmi vonalat, limest alakítottak ki. A II. század végén a limes megerősítésére néhány helyen előretolt tábort is létesítettek a Duna bal partján. Itt, a mai Március 15. téren is létesült ilyen, mert a tabáni átkelőhelynek különösen fontos stratégiai és kereskedelmi szerepe volt. Amikor a III. század végére mind gyakoribbá váltak a Duna bal partján élő szarmatáknak és germán törzseknek a római birodalom elleni támadásai, Diocletianus császár (284—305) a határ védelmére korszerűbb táborok építését rendelte el. Így keletkezett a többi között az Aquincummal szembeni területen (a mai Dagály fürdő helyén) Transaquincum, a tabáni révátkelőhelynél pedig a bal parti tábor, Contra-Aquincum erődje. Az utóbbi a keletre vezető kereskedelmi utak védelme mellett a katonai felügyelet alatt álló vámállomás szerepének betöltésére is szolgált.

Az erődből a IV—V. század fordulóján vonták ki a római csapatokat, amikor a gyengülő birodalom hivatalosan átadta a határterületet a hunoknak és a hozzájuk csatlakozó germánoknak. Az erőd falai azonban még sokáig fennmaradtak, hiszen még Anonymus is Castrumnak nevezi e létesítményt akkor, amikor elmondja, hogy Taksony vezér (X. század) a várat a bevándorló izmaelitáknak adta. A római castrum azonban nemcsak régészeti szempontból jelentős, hanem azért is, mert ez a tizenhét évszázaddal ezelőtt épített római tábor vált Pest városa keletkezésének és fejlődésének kristályosodási pontjává. A táborból kiinduló nagy jelentőségű kereskedelmi útvonalak lettek Pest városszerkezetének gerincei és a városhatárokon túl hazánk legfontosabb országútjai. A mai Váci út, Rákóczi út, Üllői út és Soroksári út elődei észak, kelet és dél felé sugárirányban biztosították távoli vidékek összeköttetését az ősi tabáni révátkelőhellyel, amely köré később a pókháló rajzára emlékeztető, úgynevezett poláris városszerkezet alakult ki.

A pesti rév fontos szerepe is megmaradt; ez az oka annak, hogy e szűk helyen szinte egymásra halmozódott hazánk valamennyi történelmi korszakának ma is fellelhető emléke. Ezek az emlékek tanulságos keresztmetszetét adják fővárosunk múltjának és fejlődésének.

A mai Belvárosi templom helyén épült a XI. században az a románkori templom, amelynek maradványait a szentély alatt és a déli toronyban megtalálták. Átalakításával itt keletkezett az a gótikus templom is, amelynek építtetői Zsigmond és Mátyás voltak. E XV. századi templomnak sok része napjainkig megmaradt. Szentélye, külső támpillérei, északi és déli bejáratai, déli oldalkápolnája és a fölötte elhelyezkedő, gyönyörű csillagboltozattal födött oratóriuma ma is látható.

Egyik ékessége a töre
ből rekonstruált szentség
amely az egyik szentély
oldalához tapad. A rene
fordulóján felállított két
vány pastoforium a török
szállás előtti idők remek
még a török hódoltságn
nyoma maradt e templo
egy imafülke képében,
előtt valamikor az imám áj
kodott. Az ostromokba
pusztult főhajó egy részé
az 1700-as évek szeller
megfelelően barokk stí
boltozták át, tornyait is il
don építették újjá.

A középkor és az újkor stílusainak társulása érdekes, eredeti arculatot adott a templomnak. A gótikába ívelő klasszicista szószék, a romantikus Peráky-síremlék, az eklektikus (már elbontott) majolika oltár a múlt század művészetét idézik. A legújabb korból Gerő László és Antal Károly asztaloltára, Molnár C. Pál oltárképei és felfüggesztett talpaskeresztje, Ferenczy Béni kis méreteiben is monumentális hatású keresztelő kút szoborcsoportja jelentik méltó folytatását a múlt művészetének.

A templom létét az újabb időkben is többször fenyegette veszély. Már a régi Erzsébet-híd helyének kiválasztásakor „útban volt". Készültek olyan tervek is, amelyek a hídfeljárót a templom másik oldalán kívánták elhelyezni, a budai hídfőt pedig a maitól jóval északabbra, a Döbrentei térre. Ebben az esetben a híd kissé ferdén szelte volna át a Dunát. Ez esztétikailag elfogadhatatlan volt. A megépült hídfeljáró nagy útmagasságával szinte maga alá szorította a templomot, ezért többször tárgyaltak a lebontásáról. Amikor a budai Flórián templom több méterrel való fölemelése és hátratolása sikerrel járt, majd amikor a krisztinavárosi plébániatemplom szentélyét leválasztva azt jóval hátrább tolták, az eredményeken felbuzdulva tervbe vették a Belvárosi templom felemelését és eltolását is. Szerencsére, egyik terv sem valósult meg. Egyrészt féltek a pótolhatatlan műemlék esetleges elpusztulásától, amelynek következményeit senki sem vállalta, másrészt a viták során kialakult az a vélemény, hogy valamely műemlék csak eredeti helyén műemlék, még akkor is, ha a város rohamos fejlődése föléje nő a múlt emlékeinek — így csak még jobban kifejezésre jut a történelmi távlat.

A Március 15. tér és a Petőfi tér határvonalában állították föl Petőfi Sándor szobrát. Már az 1860-as években megkezdték a gyűjtést a szobor költségeinek előteremtésére, de a politikai gáncsoskodás és az anyagi eszközök hiánya évtizedekig lehetetlenné tették a szobor fölállítását. A felavatási ünnepélyre csak 1882. október 15-én kerülhetett sor. A szobor készítésével Izsó Miklóst bízták meg, aki ehhez mintegy tíz vázlatot készített. Halála után Huszár Adolf mintázta meg a közel négy méter magas alakot, amelyet Bécsben öntöttek bronzba. A szobortalapzat Ybl Miklós tervei szerint készült.

A tér közepén helyezték el 1932-ben Erzsébet királyné bronzszobrát, Zala György alkotását. Az ülő alak fölé kerek oszlopcsarnok kupolája borult, amelynek terveit Hikisch Rezső építész készítette.

Az új Erzsébet-híd felavatásával egyidőben elkészült a tér forgalmi rendezése. És a megmaradt zöld területen most valósult meg a római castrum feltárt falainak méltó keretben való bemutatása. A süllyesztett terület építészeti részét Dalányi László és Hollay György építészek tervezték, akik az itt feltárt leletek részére kis múzeum elhelyezéséről is gondoskodtak. A teraszon kialakított romkertbe rámpák és egy szabad lépcső vezet le. A kiásott faltöredék a római castrum északi falának egy része, amely az egyik faltornyot is magában foglalja. A már elpusztult falmaradványok helyét vörös színű burkolat jelöli. Az ásatások közelében állították föl Tar Istvánnak a népvándorlást jelképező szobrát. A római castrum, a Belvárosi templom és a Március 15. tér többi építészeti és művészeti emléke együttesen szimbolizálják a városközpont történelmi jelentőségét.

dr. Radnai Lóránt

kőfaragók a kiegyezés után szaporodó honvédemlékeket, amelyeknek grafikai ábrázolása egykorú folyóiratokban is megjelent. A készítőkről nem emlékeznek meg a szobrok közlésekor, csak a tömegsírokban nyugvó honvédek iránti kegyeletes tiszteletnek adnak hangot. A debreceni emlék Marschalkó János alkotása, de ezt sem említik.

Sz.J.

IZSÓ MIKLÓS (Disznóshorvát, 1831 – Budapest, 1875)

Édesapja kelmefestő, édesanyja tanító leánya volt. A sárospataki kollégiumban tanult, tizenhét éves korában résztvett a szabadságharcban, Győrnél könnyebben megsebesült. A világosi fegyverletétel után bujdosott. Így jutott el Rimaszombatba, ahol Jakovetz Antal kőfaragó segédje lett, és a helybeli ipariskola rajztanfolyamát látogatta; itt Plachy Ferenc volt tanára. Később Ferenczy István segédje volt. Az ötvenes években Budapesten Marschalkó Jánosnak segédkezett, majd Bécsbe került és előbb Borsos József, majd Hans Gasser vette pártfogásába. 1859-től Münchenben a művészeti akadémián Max Wittmann növendéke lett. A nyári szünetben a Tudományos Akadémia részére elküldte Széchenyi István mellszobrát. Müncheni tanulmányai idején készültek agyagvázlatai, a magyar falu jellegzetes figurái, a pásztorok, parasztlányok, táncoló parasztlegények.

Az agyagvázlatok után hozzáfogott legismertebb műve, a Búsuló juhász márványba faragásához, amelyet két példányban készített el, s egyet a Nemzeti Múzeumnak ajándékozott. A második példányt nem ő fejezte be. A hatvanas és hetvenes években több neves személyiség portréját készítette el (Megyery Károly, 1862; Egressy Gábor, 1862; Fáy András, 1863; Pákh Albert, 1867; Eötvös József, 1872; Trefort Ágoston, 1875).

Történelmi személyiségek szoborportréit is elkészítette (Zrínyi Miklós, 1869; Werbőczy István, 1870; II. Rákóczi Ferenc, 1872; Zrínyi Ilona, 1872), mellszobrait régi metszetek és történelmi képek után faragta márványba. Ezek részben a Nemzeti Múzeum lépcsőházában találhatók.

Életművének kiemelkedő darabjai táncábrázolásai, Csokonai emlékszobra Debrecenben. Petőfi és Dugonics emlékműveit nem ő fejezte be.

Irod: Szana 1897; Fülep 1923; Fülep L.: I.M. MÉ 1953; Soós 1955; Soós 1958; Soós 1964.

88. Táncoló paraszt I–IV. 1864–70 *75.*

terrakotta, 29 cm, 28,2 cm, 31 cm, 28 cm
MNG ltsz. 3349, 3347, 3380, 3371

Izsó táncábrázolásai nemcsak jellegüknél, méretüknél és anyaguknál fogva emlékeztetnek a hellenisztikus terrakotta figurákra – állapította meg e művekről Soós Gyula –, Izsó a figurák mozgását úgy ábrázolta, amint az alak két mozgásfázis között egy pillanatra nyugvópontra ér.

Művészet Magyarországon 1830-1870
MTA MKCS - MNG Bp. 1981

Bécsben Mayer Márton fegyverkovács segédje lett. Finom vésnöki munkáinak híre ment és Metternich támogatásával bejutott a Képzőművészeti Akadémiára, 1842-ben készített II. Józsefet ábrázoló viaszdomborművét I. díjjal jutalmazták. 1843-tól a bécsi, később a nápolyi Rotschildok támogatják ösztöndíjakkal és megrendelésekkel. 1845-től Rómában élt, de híre szülővárosába, Aradra is eljutott. Az aradi zsidó fiatalság megbízza Guttmannt, az akkor elhunyt aradi főrabbi, Chorin Áron síremlékének elkészítésével. Ez időből biblikus (Mózes, Sámson és Delila) és mitológiai témájú művei (Ámor és Psyché) ismertek, de foglalkozott zsánerdomborművek mintázásával is. (Gyerek ibolyával, Galambposta). Leveleiből ismert, hogy Rotschild megbízásából készítette volna a Forradalmak c. domborműsorozatát, melynek egyik darabja az 1848-as magyarországi eseményeket örökítette volna meg. 1853-ban Pestre jött, hozta magával kész szobrait is, de talán megrendelések hiánya miatt továbbutazott Londonba. 1855-től Párizsban élt, majd 1857-ben Pestre költözött rokonaihoz és több szobrot hozott magával.

Betegsége miatt a döblingi tébolydába került, ott is halt meg elfeledve, 1860-ban. Kovács Mihály festő 1848-ban Rómában portrét készített róla.

Irod: Naményi L.: Egy elfelejtett magyar szobrász, G.J. M 1904.16–22.

P.L.

86. II. József császár arcképdomborműve, 1840 körül *25.*

viasz, palalapon, 13,2x8,5 cm
Jelezve a váll alatt: J. GUTTMANN
MNG ltsz. 56.1484 – P

A jobbranéző profilképben ábrázolt császár arcképe fekete palalapra ragasztott. Az arckép minden idealizálástól mentes realisztikus jegyeket mutat, mely azonban annak a Donner felé mutató hagyománytiszteletnek tudható be, ami a fiatal Guttmannt Bécsben, hasonló műalkotások láttán jellemezte. Mind az arctípusban, mind az olajkoszorút hordó barokkos hajviseletben a Laxenburgban lévő, osztrák uralkodókat megörökítő márványdomborművek tekinthetők előképeknek.

A viaszdomborművet 1919-ben Guttmann Károly ajándékozta az SZM-nak, 1957-től a MNG gyűjteményében van, és az állandó kiállítás darabja.

Irod: Naményi L.: Egy elfelejtett magyar szobrász, G.J. M 1904,21; Csengeryné 1971, 30.

P.L.

87. Ismeretlen grafikus *73.*

A váci, a debreceni honvédemlék, Lenkey emlékköve Aradon, a zsolcai, esztergomi honvédemlékek
In: Hazánk s a külföld, II. évf. (1868) nov. 4.sz. 7/2.o. OSZK.

Feltehetően Gerenday Antal Albumához hasonló mintakönyvek után készítették helyi

A XIX. század kedvelt nemzeti táncának, a verbungnak olyan momentumát választotta ki, amikor a lendület elérte a legmagasabb pontot. Izsó a ruhát görög példaképei nyomán a szobrászi megjelenítés eszközévé tette.

Irod: Fülep 1923; Soós 1955; Fülep L.: I.M. MÉ 1953; Soós 1964.

K.M.

89. Almássy Balogh Pál képmása, 1864 *74.*

gipsz, 54,5 cm
MNG ltsz. 55.798.

A neves természettudóst ábrázoló portré a Magyar Tudományos Akadémiától került át a Nemzeti Galéria gyűjteményébe. Izsó Miklós egyik főműve, amelyen az arcon a jellemábrázolás a természethű részletezés eszközeivel történik, míg a szobor válla és mellrésze hermaszerűen van megformálva.

Irod: lásd előző tételek.

Sz.J.

90. Árpád, szoborterv, 1862–75 *75.*

terrakotta, 21,2 cm
Jelezve a talapzat bal oldalán: I.M.
MNG ltsz. 3363.

Nem tudunk róla, hogy Izsó konkrét emlékműhöz készítette volna ezt a kis terrakotta-vázlatot, itt szerepeltetése mégis indokolt, hiszen szellemében, mintázásában, érzelmi-gondolati tartalmában rokona annak a sornak, amelybe a Sebesült zászlótartó, a Haldokló honvéd vagy a Haldokló Petőfi tartozik. Ha megemlítjük még Izsó Zrínyi-fejét, Rákóczi-mellszobrát, a különböző honvéd-fejeket, kirajzolódnak halványan valami sajátos pantheon-féle körvonalai, amelyek a magyar múlt és közelmúlt jeles alakjait idézik meg. Árpád alakja természetesen illeszkedik ebbe a gondolatkörbe. Mintázásának vázlatos frissesége egyúttal a táncoló parasztfigurákkal is rokonságot mutat.

K.M.

91. A Csokonai emlékmű modellje, 1866 *77.*

terrakotta, 67 cm
Debrecen, Református Kollégium Könyvtára

Csokonai nyurga alakját ezen a modellen rövid mentébe, zsinóros nadrágba, csizmába

öltöztette Izsó; vállára felleghajtó köpönyeget borított. Arcvonásait valószínűleg John pontozásos metszete alapján formálta. A költő baljával lantját, mestersége „szerszámát" öleli magához, jobbkeze mintha ujjaival egy vers ritmusát követné. Lábánál dús növényzet és egy szőlőtőke szökik fel. A beállítás keresetlensége a formálás könnyedségével párosul, az alak fejtartása, kézmozdulata, lábainak helyzete a messzi vándorutakon bolyongó garabonciást idézi, és az egész kompozíció könnyedsége, meg a részletek csaknem zeneien tiszta és pergő dallamossága (pl. a mente zsinór-gomb-szőrme-díszeinél) még a rokokó játékosságot és ezzel – áttételesen – Csokonai verseinek zeneiségét is visszaadja.

Az Emlékkert Társulat végül az emlékszobor kivitelezésével is Izsót bízta meg. A Kollégium előtt felállított monumentum – a kért változtatásokon túl – arányaiban is eltér kissé a modelltől, némileg zömökebb, teltebb a figura. A modell és a nagy szobor közti különbségre először Fülep Lajos hívta fel a figyelmet, de a változás okát sem ő, sem az Izsó és az Emlékkert Társulat kapcsolatait kutató Balogh István nem tudta felderíteni.

Irod: Balogh I.: I.M. és a Csokonai-szobor. MÉ 1953; Fülep L.: I.M. MÉ 1953;

K.M.

92. A Széchenyi-emlékmű modellje, 1866 *77.*

terrakotta, 67 cm
MTA Széchenyi Emlékszoba, ltsz. 17462

Izsónak ez a kis modellje elevenségében, jellemző erejű és plasztikailag friss megfogalmazásában más, hasonló vázlatainak erényeit mutatja. A pályázat bírálóbizottsága mégis csupán második helyre sorolta Engel műve mögött, annak tartózkodóbb, – és mint a bírálati jegyzőkönyvben írták – „bár nem jellemzetes, és nem egészen abszolút műbecscsel bíró, de művészetileg legjobban átgondolt" kompozíciója elképzelésüknek jobban megfelelt. Az egykorú sajtócikkek azonban felismerték Izsó munkájának értékeit. „...az alak életteljes és hasonló és minthogy Széchenyi ruhájában inkább az ősmagyar szabáshoz közeledett, a művész valóban monumentális hatást ért el művében, mely bármerről tekintsük is, mindenütt szép és gazdag körrajzokat ád. E nagy előnyöket nem találjuk oly mértékben képviselve a többi pályaművekben. Még Engelében sem, akinek Rómából beküldött mintája ugyan teljes elismerésre méltó plastikai mű, de hiányzik belőle a historikus érzék, a magyar typus s az a büszke férfias jellem, mely Izsóében oly szerencsés kifejezést nyer." (Magyarország s a nagyvilág, 1866. ápr. 15.)

A mintaszobor több folyóiratban megjelent fametszetes ábrázolásban (Székely Bertalan rajza után készült fametszetben, a Magyarország s a nagyvilág II. évf. (1866) XV. sz.-ban (Kat. 488) és Keleti Gusztáv rajza után Rusz Károly metszetében a Hazánk s a Külföld 1866. ápr. 8. számában (Kat. 489).

Irod: Buday J.: Széchenyi István gróf szobrának leírása és története. Bp. 1895. 26.

K.M.

93. Pákh Albert képmása, 1867 *77.*

márvány, 57 cm
MNM letéte az MNG-ban.

Petőfi egykori barátját, a hatvanas évek neves íróját és lapszerkesztőjét valószínűleg saját és Marastoni József az Ország Tükre c. lapban megjelent rajzát figyelembevéve mintázta meg Izsó Miklós. Pákh ajánlotta Izsót a debreceni Emlékkert Társulatnak a Csokonai szobor elkészítésére, így kapcsolatuk közeli lehetett.

A mellszobrot, amelynek kisméretű gipszelőzménye az egri múzeumban található, mozgalmas plasztikai hatások jellemzik.

Sz.J.

94. Sebesült zászlótartó, 1869 *77.*

terrakotta, 20,8 cm
Jelezve a talapzat jobb oldalán: IZSÓ 1869.
MNG ltsz. 3358

Izsó a hatvanas években több kis terrakotta-vázlatot készített, melyek emlékszobor-terveknek is tekinthetők, noha konkrét emlékművek megvalósítására nem nyílt alkalom. Ezek közé tartozik a Haldokló Petőfi (1864), a Sebesült honvéd (1869), és a Sebesült zászlótartó is. Valamennyi a művész negyvennyolcas élményeinek és eszményeinek visszhangja.

A Sebesült zászlótartó alakját a marosvásárhelyi honvédszobor pályázatára készítette, de sikert nem aratott vele. A balkezével zászlót tartó, bepólyált jobbkarú honvéd figurája vázlatos kidolgozású, de így is őrzi a kis Izsó-szobrok plasztikai firsseségét. Szép romantikus ötlet, hogy az aláhulló zászló ráomlik a katona vállára, s egybemosódik a köpeny tömegével, mintegy – jelképesen is – eggyéolvasztva az alakot és a zászlódrapériát.

Irod: Soós 1954.

K.M.

95. Vázlatok a marosvásárhelyi honvédszoborhoz, 1860–70 *74.*

cer., p., 143x140 cm
MNG ltsz. 1914–164, 1914–165.

A Sebesült zászlótartó terrakotta vázlatának rokonai ezek a rajzok. Az egyik lapon földre roskadt honvéd alakját látjuk, jobb kezében kardját markolja, s segélytkérően magasba emeli, feje hátrahanyatlik. A másik rajz hasonló beállítású honvéd alakja, balkezével a zászló rúdját szorítja magához. Mindkettő kitűnően jelzi az emberalak és a zászló drapériájának összekomponálását.

K.M.

JANIĆ, MIHAJLO (Életrajzi adatai ismeretlenek)

Aradi szerb ikonosztáz tervező és faragó. Bánáti, temesvári és pest-budai működéséről maradtak fenn adatok az 1840-es, 50-es évekből.

96. A pesti szerb templom ikonosztázisának vázlata, 1838 után *26.*

lav. tus, akv., p., 240x300 mm
Budapest, Szerb Egyház tulajdona

A pesti szerb templom ikonosztázisának felújítására az 1838-as árvizet követően került sor. A temesvári szerb templom ikonosztázisa, amelynek készítője szintén a rajz szerzője volt, a terv közvetlen előzménye.

A barokk korban kialakult ikonosztázis-típus hagyományainak továbbélését jelzi a rajz mind építészeti, mind plasztikai vonatkozásban. Ez a típus az osztrák barokk és rokokó stílus elemeivel gazdagodott. A XVIII.–XIX. század fordulóján számos jelentős emlékét teremtették meg névről ismert, vagy ismeretlen faragók. A pesti szerb templom részére benyújtott terv talán csak tagoló pilléreinek hangsúlyaival jelez változást a klaszszicizmus irányába. Készítője az építészeti-szobrászati műhelyrajz technikáját, tetszetősségre is törekvő, de amellett pontos előadásmódját jól ismerhette.

Az ikonosztázis-terv jelzi, hogy az előző korszak követelményei elsősorban a hagyományokhoz leginkább igazodó egyház művészetében érvényesülhettek. Az ikonosztázis a tervek szerint el is készült 1857-ben aranyozott és színezett fából. A középső ajtó szárnyai és az oldalajtók dús áttört faragása leveles-rózsás díszítésű. Hasonló dús faragás díszíti az ikonosztázis képeit is. A már a klasszicizáló biedermeier stílusjegyeit is mutató festményeket a korszak jeles arckép- és életképfestője, Sterio Károly készítette.

Irod: Vujicsics D. Sz.: A pesti szerb templom. Bp. 1961.

Sz.J.

KARL, HEINRICH ERNST (Bécs, 1781 – Körmöczbánya, 1854)

A XIX. század első felének tehetséges érmésze. 1800-ban apja aranyműves műhelyéből a körmöcbányai pénzverdébe került, ahol éremvésést tanult. Neve, mint kinevezett éremvésőé szerepel a sematizmusokban 1818-tól 1831-ig. 1825-ben akadémiai kiképzésre Bécsbe ment. 1832-ben arany és ezüstérmekkel való visszaélései miatt őrizetbe vették. Az ügy tisztázása után mint önálló érmész élt Körmöcbányán. 1848-ban felajánlotta szolgálatait Kossuthnak, majd a kormány pénzverdéjében dolgozott Nagybányán. Már korai éveiben kitűnt, mint kiváló portretista s tudjuk, hogy viaszmodellek után öntött éremarcképeket is készített. Jelentősebb portréi: Albert herceg 1812, Kovachich Márton György (1813), I. Sándor (1814), III. Frigyes Vilmos (1814). Ismert munkája a Lipcsei csata emlékére készített érme 1813-ból, az iglói rézhámor emlékérme 1827-ből, a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlési érme (1842), Iparegyesületi érmek (1845–46), továbbá itt a kiállításon bemutatott Ferenc József nagybányai látogatására készült emlékérme (1852).

90

88/a

88/b

88/d

88/c

73

101

100

99

92

91

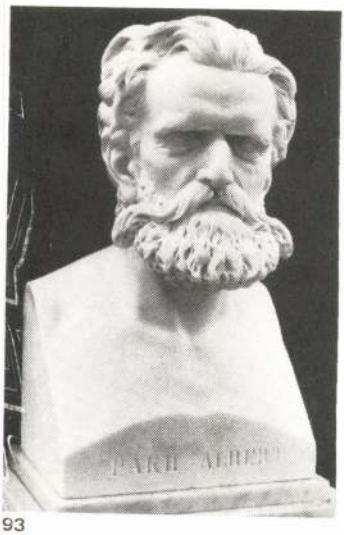

93

94

120

151

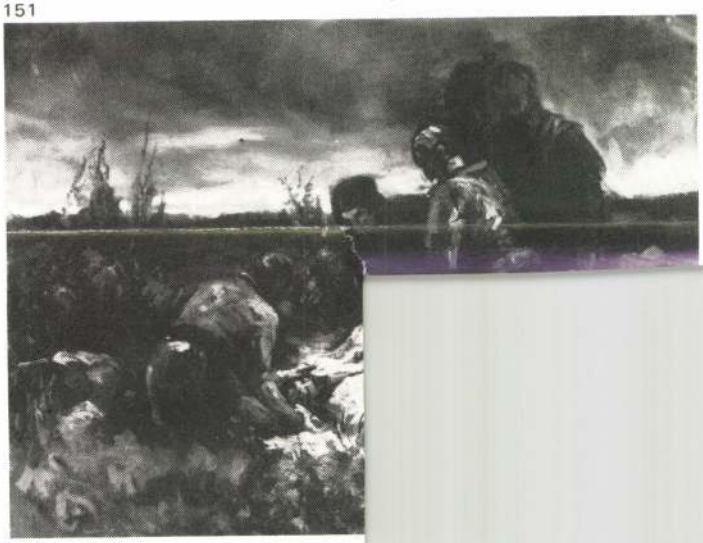

161

96/b

95/a

85

87

NÉPSZABADSÁG

1021

1965. július 4, vasárnap

FELFEDEZÉSEK

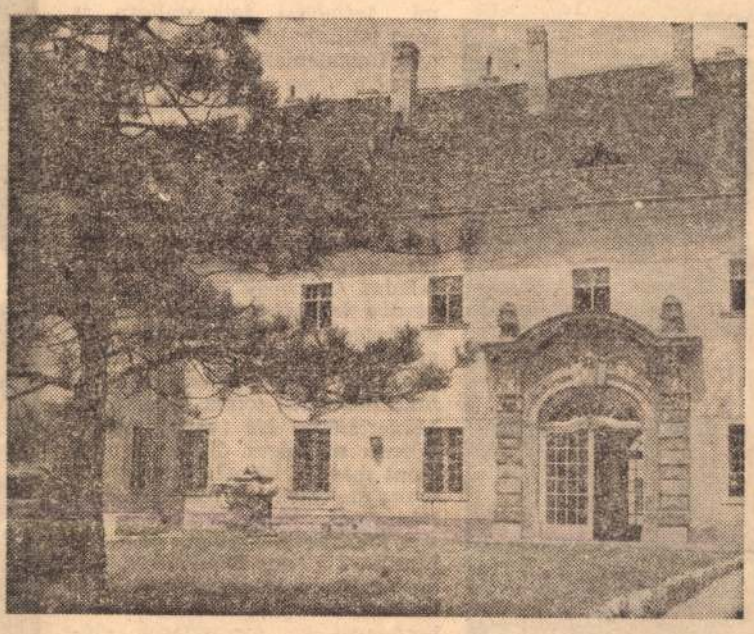

A múzeum homlokzata

Fedezzünk fel ma művészeti korokat és egy alig ismert fővárosi múzeumot Óbudán, a Kiscelli úton.

A múzeumot, látnivalóit egy műemlék épületben találjuk meg, ez maga is látnivaló, régvolt kolostor, majd hajdani kaszárnya, később kastély.

A folyosón a főváros történetét szemléltető, fárasztóan gazdag, szép gyűjtemény. Budapest története 1686-tól, Buda visszafoglalásától; s vele együtt Pest, Buda és Óbuda városképei. Erről nem kell sokat beszélnünk, hiszen mindenki ismeri városunk történetét a visszafoglalástól a Martinovics-összeesküvésig, a 48-as szabadságharctól a világvárossá épülésig; s a magyarázó feliratok eligazítanak a céhládák és ezüstedények, okmányok és cégérek érdekes világában is. S a városképek is jobban beszélnek a múltról, mint én. Csak menet közben szeretnék megemlíteni egyet-kettőt a rengetegből, mondjuk a Buda visszafoglalásával foglalkozó tengernyi ábrázolásból. Könnyű kézzel készített tollrajzok, inkább szorgalommal, mint fantáziával vésett rézmetszetek ezek (némelyiknek az eredeti lemeze is itt van, érdemes megfigyelni, hogyan lesz a rézlapba vésett vonalakból folt, tónus a nyomaton), s mind csupa barokk. Harcolók gomolygó, áttekinthetetlen birkózása, kövér barokk lovak, bodorodó barokk sörénnyel, dagadó ruhájú barokk törököket fejeznek le barokk lendülettel a barokk császáriak, s az aktus után barokk élvezettel, mondhatnám kedéllyel, tűzik fel lándzsáikra a levágott fejeket.

Mennyire különböznek ezektől a másfél száz évvel későbbi, klasszicizáló városképek. Ezeken minden fegyelmezett és puritán, a belvárosi házak, a zárt rendben harcolók, a Váci utcai járókelők is mintha vigyázzba állnának. Pontosan annyi a különbség a két sorozat között, amennyire eltér egymástól a két kiállított vasrács. Az egyik, a pesti szerb templomból származó 1776-os szinte nem is rács. Nincsenek hosszanti és keresztirányú vasai, szerkezete, csak indái vannak, vasból növesztett szirmai, lendülő levelei és tekeredő csigái; zsúfoltan és látszólag rendszer nélkül, leplezve azt, hogy vas és hogy elzár, mintha kovácsuk szégyellette volna, hogy ez a vasvirágcsokor: rács. A másik a klasszicista Lloyd-palotából került néhány szobával távolabbra, ez megszerkesztett félkör alakú, s ha van is rajta apró dísz, csak azért, hogy finoman oldja az ismétlődő körívek és sugár alakú pálcák egyszerű rendjét.

Ez a különbség két, egymástól nem is egészen száz év távolságra levő stíluskorszak között. S ha a következőre, a romantikára is kíváncsiak vagyunk, Izsó Miklós Petőfi-szobrát kell megnéznünk a gyönyörűen boltozott auditóriumban, ezt a kezét szívére tevő, irattekercset szorongató, elrévült színészt, aki Petőfit játszik, alighanem egy múlt századi vándortársulatnál.

Egyszerűbb és talán őszintébb a mi korunk művészete, modern szobrászatunk. Medgyessy Ferenc dús plasztikájú szobrai, a hatalmas asszonyiságú Vénusz, amely mindenféle teatralitás nélkül, egyszerűen áll termékeny arányaival, telt ritmusával; a legalább annyi testi erőt, mint tisztult szellemiséget hangsúlyozó kövér gondolkodó, s a Túri Danik monumentális egyszerűségét is hirdető, súlyos bajuszú Móricz Zsigmond-dombormű. Meg kell állnunk Bernáth Aurél több képe előtt, legtovább talán tenyérnyi remekművénél, az Épülő Margit-hídnál. Egyszerűbb, szótlanabb már nem is lehetne. Ember, gép, konkrét munkaábrázolás sehol a képen, csak kékben zöldet oldó, hűvös víz, puhabarna hegyvonulatok. Ezek is csak sejtelmes, elmosódó lírával. De a feszülő, vékony vörös hídív ritmusa, ahogy egyik pillértől a másikig lendül, ahogy szinte égeti vörösével a puha hátteret, teljesen kifejezi a hídépítő lendületet, a munka hevét.

Egyszerű mai képzőművészetünk, s mégis milyen gazdag és sokféle. Szőnyi István Vetkőző nője, puha színei — alig észrevehetően ütközik ki a kék, ellentéte, a sárga mellől, s a piros megfér a zöld mellett — oldódó harmóniája, meleg lírája, békéje az egyik falon. A másik mester, Barcsay Jenő csupa-csattogó-ritmus művészete a másikon: kemény sarkok, éles körvonalak erőteljesen szerkesztett harmóniája.

Másfajta az ellentét Hincz Gyula és Domanovszky Endre egymással szembenéző művei között. Hincz emberalakjainak vékony, tiszta vonala, klasszikusan harmonikus, hűvös formája nemesen antik és sallangtalanul mai egyszerre: cicerói fordulatok modern fordításban. Domanovszkyban valami barokkosan drasztikus és bonyolult rejtőzködik. Csendéletén az erős, durván felrakott színek már alig maradnak meg a virágformák határai között: harsány a vörös, robban a sárga, kiált még a fehér is. S amikor már harsányabb nem lehet, amikor már teljes a fortissszimó, felcsendül egy halk lila — a biedermeier festők palettájáról —, hogy csendes, emberméretű finomsággal zárja le a szimfóniát.

Ferenczy Bénit is újra felfedezhetjük itt, felismerve, hogy menynyire rokon és mégis mennyire más kortársánál, Medgyessynél, meg kell néznünk Somogyi József hajlékony ritmusú domborművét és Kerényi Jenő szépelgés nélküli, nyersen művészi lovas szobrát. S a klasszikusok közül Rippl-Rónait és Nagy Balogh Jánost, Csók Istvánt és Ferenczy Károlyt meg Egry Józsefet, aki ezen a képén balatoni szépséget varázsol a Vérmező házai fölé.

A XVII. századból, a barokkból, a török háborúktól indultunk, s elérkeztünk napjaink művészetéhez. Érdekes vasárnapi felfedező út volt.

Mindössze öt autóbuszmegállónyira a Margit-hídtól.

Rózsa Gyula

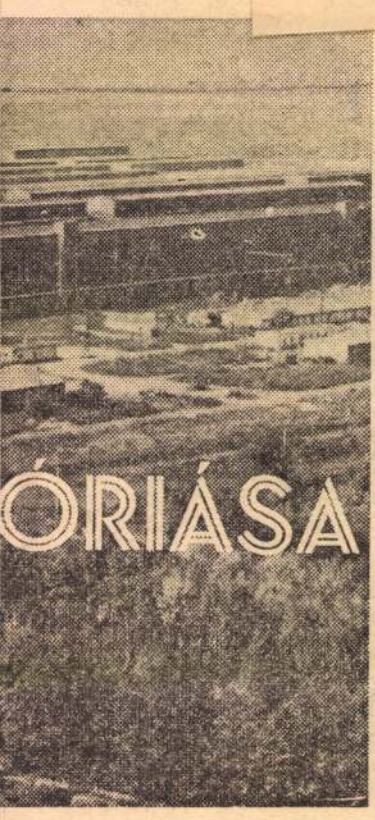

ÓRIÁSA

NGERMŰVET

nyomban intézkedett, ám a csapágy valahol elakadt. Telefonáltak a záhonyi vasútállomás párttitkárának. Közölték a szállítólevél, illetve a vagon számát. Másnap megérkezett a záhonyi párttitkár választávirata: *„Megtaláltam a csapágyakat Csapon. Áthozattam és a szállítmányt útnak indítottam."*

Később az üzemi próbák ugyancsak bővelkedtek izgalmakban. Ahogy az rendszerint lenni szokott, az első gépforgatás nem úgy sikerült, mint ahogy szerették volna. Így volt a hasítósorral is. Napokig 400 milliméter széles hulladékkal dolgozott, valósággal felélte a drága finomlemezt. A munkások és a műszakiak éjjel-nappal a berendezéseknél voltak, úgy kellett hazaküldeni őket. „Aludjatok egyet, a pihent ember több szerencsével próbálkozhat." Hanem másnap hajnalban a gyárrészlegvezető és a főtechnológus ismét találkozott a hasítón. Maguk kezelték a gépet, próbálgatták a fogásokat. És mire bejött a délelőttös műszak, sikerült a hulladékokat negyedére csökkenteni.

Felkészülten a nagy feladatokra

Brigádvezetők, főszerelők, hengerészek mondták el ezeket a történeket. Amikor Kovács Bélával, a „főkooperátorral" beszéltem, ő nem szólt a régi gondokról, bajokról.

— Sokkal simábban ment a hideghengermű üzembe helyezése, mint a meleghengerműé — mondotta Kovács elvtárs, aki annak idején is mint párttitkár tevékenykedett a beruházáson. — Ugyanez a „színtársulat" dolgozott akkor is együtt, okultunk a hibákból. *Az avatás most nem lesz formális, valóban minden berendezés elkészült.* Sőt már némi termelési tapasztalatra is szert tettünk: körülbelül 1000 tonna finomlemezt hengereltünk. Mégsem lesz könnyű dolgunk, mert ma mások a követelmények.

— Konkrét program szerint rendelésre dolgozunk máris, így kell megszereznünk a szükséges gyártási tapasztalatokat. A második félévi terv 20 000 tonna finomlemez hengerlését írja elő. Ez önmagában nem lenne rendkívüli feladat. Csakhogy *az első naptól kezdve lehetőség szerint exportminőséget kell produkálni, selejt nélkül.* A szovjet műszaki dokumentáció szerint a végleges felfutás után 100 tonna hideglemez hengerléséhez *112 tonna* melegtekercs szükséges. Terveink viszont már az idén is csupán *110 tonna* melegtekercs felhasználását irányozzák elő.

A munkások készültek és ma is készülnek a nagy feladatokra. Valamennyien dunaújvárosiak, s a legfontosabb poszton dolgozók — kormányosok, forrasztárok, előhengerészek — két hónapig a salgótarjáni hideghengerműben és ugyancsak két hónapig a zaporozsjei kohászati kombinátban ismerkedtek az új technológiával és a termelőberendezésekkel. A napokban fejeződött be egy elméleti tanfolyam. Augusztusban minden szakmunkás elméleti és gyakorlati vizsgán számol be arról, mennyire sajátította el az új mesterséget.

— *Jelenleg még megbízott előhengerész vagyok* — mutatkozott be *Egri Sándor* —, *majd a vizsgák letétele után véglegesítenek. A besorolásom is a vizsgaeredménytől függ.*

— *Az ideiglenes megbízatás nem okoz bizonytalanságot?* — érdeklődünk.

— *Eleinte valóban idegenkedtünk ettől, ma már azonban természetesnek tartjuk. Nem érezzük bizalmatlanságnak, hiszen rám merik bízni ezt a mintegy 70 millió forint értékű hengerállványt.*

A vizsgáktól nem fél Egri Sándor. Ő is csakúgy, mint másik két megbízott előhengerésztársa, technikumot végzett. A drága és kényes gépek kezelése magas képzettséget és nagy felelősségérzetet kíván.

Az igazi vizsga még hátra van

A kivitelező vállalatok és a dunaújvárosi kohászok jól vizsgáztak. Avatásra kész a hideghengermű. A hengerészek, a forrasztárok, a kormányosok igazi vizsgája azonban még hátra van. Az augusztusi vizsga csak ízelítő lesz ebből. Nagy és felelősségteljes feladat az új hideghengermű berendezéseinek megismerése, kezelése, jó kihasználása. A kohászok azonban azt vallják: megéri a befektetést.

Írta: Kovács József
Fényképezte: Rév Miklós

Elszállításra várnak a kész finomlemeztekercsek.

Schneider József, a pácoló kormányosa.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1890. 704. l.

Izsó sirszobra. Hazai szobrászatunk jeles uttörőjének, Izsó Miklósnak sirjára e hó 26-án állítják föl az emléket a kerepesi-uti temetőben. A szobrot Mátrai Lajos szobrász-tanár készítette s életnagyságban, ülő alakban ábrázolja Izsót. Dolgozó ruha van rajta, egyik kezében vésőt, a másikban kalapácsot tart. A szobor másodrendü karrarai márványból való. A leleplezési ünnepet a mintarajziskola tanári kara és ifjusága rendezi, d. e. 11 órakor. A képzőművészeti társaság tagjai is testületileg megjelennek. Az emlékbeszédet *Keleti* Gusztáv, a mintarajziskola igazgatója mondja.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 6-ik számához 1873. febr. 9.

TÁRHÁZ.

Irodalom és müvészet.

— (*Petőfi szobrának vázlatát Izsótól,*) mely a „V. U.“ ez évi első számában rajzban közölve és magyarázva volt, a „Pesti Napló“ január 30. és február 6-ki lapjaiban *Pasteiner Gyula* birálat alá veszi, de oly módon, hogy azta vázlat rajzának fametszetben való ismerése után épen nem lehet méltányosnak mondani. Pasteiner Gyulának s bárkinek is joga van itéletet mondani arról, a mi nyilvánosságra jutott, de nincs joga a szobrász gyanusitására használni azt, mit netán a szövegiró hibázott, ha hibázott. E helyen nem bocsátkozhatunk P. Gy. hosszu czikkének czáfolatába, de mindenesetre vissza kell utasitanunk azt az ábéczés tanitgatást, a mit egy külföldi utra küldött tanuló ifju egy *művészszel* szemben soha sem használhat illendően. Épen olyan ez, mint mikor Petőfit oktatgatták a verslábakra még önképző köröcskékbe járó kritikusai, holott ő már akkor a müvészi alkotásban is mesternek bizonyitotta magát. — A czikk a Csokonai-szoborról is megemlékszik s olyan formán végződik, hogy a debreczeni Csokonai tán már kifáradt a nagy barbiton alatt; van rajta zsineg is, azon Petőfi hátára lehetne akasztani, hadd lenne ott a lant is az *iga* mellé, mely ellen P. Gy. részéről tiltakozik, hogy ő rajta a multban olyan iga lett volna. — Megnyugtatjuk Pasteiner urat, hogy az *iga*, a *jugum* oly egyetemes symbolum, hogy minden európai miveltségü ember egyaránt megérti. Ha ő tagadja, hogy a nemzet méltóságához illenék ez iga s tiltakozik ellene, arra nézve is megnyugtatjuk: őt nem *ilyen iga* nyomta, hanem a *korlátoltság igája*, mely nem engedi, hogy tankönyvekből beszedett szabályokon kivül egyéb szempontot el tudjon fogadni, pedig főként a művészre és műbirálóra áll Göthe mondása, hogy: „Ein Blick in's Buch, und zwei in's Leben, Das musz die Form dem Geiste geben.“ — Egyébként megnyugszunk, megnyughatik Izsó is a birálat miatt, mert a „P. N.“-ban ugyanott Petőfi is kikapja a magáét. A *Tóth Kálmán*-ról ott közölt birálatban egyéb, méltó dicséret mellett az is ott van, hogy a családi viszonyokat „kevesb szárnyalással, kevesb röpkedéssel,“ hanem „*átérzettebb, megülepedettebb melegséggel*“ énekli T. K., mint Petőfi. — No a mely hasában Petőfiről ilyet nyomat ki egy lap, azon nyomathat akármit Izsó Petőfi szobráról is, mert ugy sem akad okos ember, a ki elhigyje, széles Magyarországon.

— (*Aigner Lajos kiadásában*) egy érdekes és értékes munka jelent meg ugyancsak *Aigner* Lajostól. „Ungarische Volksdichtungen“ czim alatt száz és egynehány magyar népdalt s közel száz népballadát és románczot forditott le német nyelvre, legnagyobb részt az ujabb gyüjteményekből, melyeket eddig a német közönség épen nem ismert. Mindenesetre elismerést érdemlő munkálkodás, annál is inkább, mert Aigner népköltészetünket és népünket inkább ismervén, mint az idegen forditók, hűbb tolmácsa lehet annak idegen nyelven is. A forditás csakugyan lehetőleg hűnek is mondható s e mellett nem ritkán erőteljes és jellemzetes is, s maguk a forditott költemények minden oldalról méltán fogják igazolni Aignernek népköltészetünkről, bevezetés gyanánt álló terjedelmes értekezésében kifejtett, jobbára helyesen jellemző ismertetését. Ára a XL lap értekezést és 227 l. forditmányt tartalmazó csinos kötetnek 1 frt 80 kr.

** („*Archivum Rákóczianum.*“) II. Rákóczi Ferencz levéltára, bel-és külföldi levéltárakból bővitve. Kiadja a m. tudományos akadémia történelmi bizottsága. Első osztály: had- és belügy. Szerkeszti *Thaly* Kálmán. Pesten Eggenberger Ferdinánd akad. könyvárusnál. — E történelmi vállalat első kötete II. Rákóczi Ferencz hadi és politikai levéltárának lajstromait, az 1703—4. közötti hadjárataira vonatkozó leveleket és levélkivonatokat, továbbá a fejedelem had- és belügyi leveleskönyveit 1705—6-ból tartalmazza.

** („*Magyar szinvilág*“) czimmel jelent meg *Benkő* Kálmán, a nemzeti szinház könyvtárnokának szerkesztése mellett és kiadásában egy történeti és statisztikai almanach első kötete a szinmüvészet köréből. A 204 lapra terjedő kötet tartalma: Egy szini engedély 1692-ből. Folyamodványok 1790—92-ből. Eredeti drámairóink 1565-től. Drámák, szindarabok 1560-tól. Színészeink névsora 1790-től. Összes szinpadi zeneszerzőink 1790-től. Operák és operettek 1795 től. Színésznők névsora 1790-től. A nemzeti szinház első szinlapja. A nemzeti szinház hivatalos személyzete 1837-től. — A csinosan kiállitott mű ára 1 frt 50 kr.

** (*Dumas Sándor*) „La Femme du Claude“ czimü uj szinmüvének előadhatási jogát Ausztriában s Magyarországon a bécsi Carl-szinházra ruházta, oly kikötéssel, hogy Magyarországból befolyó tiszteletdija valamely magyarországi jótékony czélra fordittassék. Mint irja, „ezzel csakis kifejezést akar adni amaz őszinte rokonszenvnek, melylyel a magyarok iránt viseltetik.“

** (*Erődi Béla*) „Hafiz dalainak“ második kötetére hirdet előfizetést. E második kötet Hafiz apróbb dalain kivül tartalmazni fogja a „Dalnok könyve“ czimü hosszabb költeményt. A munka 12 ivre fog terjedni és április elején jelenik meg. Előfizetési ára füzött példánynak 1 frt, diszkötésben 2 frt. Az előfizetési pénzek szerző lakására (Pest, uri-utcza 2-ik sz. III. emelet 35-ik ajtó) küldendők márczius közepéig. Ugyancsak Erőditől, ki több évig élt Törökországban s a török nyelvet alaposan érti, közelébb gyakorlati török nyelvtan is fog megjelenni.

** („*Kis dalnok*“) czimü énektani gyakorló s dalkönyv jelent meg, népiskolák számára Goll Jánostól, Aigner Lajos kiadásában. Ára 50 kr. A kis könyv czélja, hogy kis gyermekeknél hallás után betanitott alkalmas dalokból, a hangjegyekre tett dal előtt levő egy-egy sornyi „gyakorlat“ segélyével, a taktus és hangjegymérték iránt érzéket felébreszsze s fejleszsze, idővel pedig a hangjegy hangoztatásának elsajátitását is eszközölje.

** („*Hasznos mulattató*“) czimmel Dolinay Gyula febr. hó végén megjelenő gyermek- és népolvasmányokat tartalmazó képes könyvre hirdet előfizetést. A „Hasznos Mulattató“ 68 lapra fog terjedni, s egy példány tömeges megrendelés mellett igen kevésbe került, pl. 20 példány ára 3 frt 90 kr, 50 példány 9 frt, stb. (Kiadóhivatala a kerepesi-uton 65. sz. a. van.)

— Sz. J. (*Hirlapirodalmunk 1873-ban.*) A „V. U.“ 4-dik számában közölt kimutatásunkat mai napig következőkkel egészithetjük ki:

202. *Szabad Kömüvesi Figyelő.* A magyarországi szabad kőmivesek közlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. Hollós László. Nyomatik a Pesti könyvnyomda-részvénytársaságnál. Megjelenik minden hó 1. és 15-én 4-drét egy és fél iven. Ára 5 frt. (Keletkezett jan. 15-én.)

203. *Lámpás.* Polititkos gunyos hetilap. Szerk. és kiadó-tulajd. Szini Károly. Nyomatik Reach Zsigmondnál. Megjelenik hetenként 4-drét negyediven. Ára 6 frt. (Ujéletre kelt mint V. évfolyam 1. szám. jan. 18-án.)

204. *Vasmegyei Figyelő.* Vegyes tartalmu hetilap. (Szombathely.) Szerk. Rusa Kálmán; kiadó-tulajdonosok: Roder Adolf, Stirling József és Rusa Kálmán. Nyomatik Seiler Henriknél. Megjelenik minden vasárnap ivrét egy iven. (Keletkezett jan. 26-án.)

205. *Erdélyi Nevelésügyi Értesitő.* (Kolozsvár.) A kolozs-dobokamegyei néptanitók egyletének s több az erdélyi részekben működő néptanitó-egyleteknek közlönye. Kiadja a kolozs-dobokamegyei néptanitók egylete. Megjelenik aug. és szept. hónapokat kivéve minden hóban egyszer, 8-drét egy, néha másfél iven. Ára 1 frt. (Keletkezett jan. végén.)

206. *Ipoly.* Politikai, közgazd., társadalmi és szépirodalmi hetilap. (Balassa-Gyarmat.) Szerk. Horváth Danó. II. évfolyamban jár.

Változások:

Magyar Nyelvőr. Megjelenik minden hó 15-én, tehát évenként 12-szer, három ives füzetekben. Ára 5 frt.

Egri Népujság. Hetilappá változott.

A *Szinlap* szerkesztését febr. 1-től Papp Károly vette át.

Erdélyi Gazda. Hetilappá alakult át.

Közintézetek, egyletek.

** (*A magyar tud. akadémiában*) hétfőn a nyelvtudományi osztály tartott ülést, melyen először *Budenz* értekezett „az észt nyelvbeli hangzó-erősödésről.“ Utána Török Emil olvasta föl *Brassai* Sámuel értekezését: „A mit nem mondtak, s a mit roszul mondtak a kommentátorok Virgilius II-ik könyvére“ czim alatt. Értekező Virgil magyarázóinak egyes jegyzeteit birálja, bővíti, czáfolja, igazgatja. Végül *Fogarasi* János mutatta be Bálinth Gábornak egy ujabb levelét, melyet január 18-án ir Pétervárról s jelenti, hogy februárban már utra indul Mongolországba. — Megemlitjük, hogy a Gorove-féle pályakérdésre (az egyéni szabadság föltételei és korlátai) két mű érkezett; a Vitéz-féle egyik kérdésre (Bonfinius életének jellemzése) egy munka; a másikra pedig (Erdély polgári alkotmánya) egy sem.

** (*A Kisfaludy-társaság 24-dik közgyülése*) február 9-én, mint Kisfaludy Károly születése évfordulójának vasárnapján, d. e 10 órakor fog megtartatni a magyar tud. akadémia disztermében. A közgyülés programját már mult számunkban ismertettük. — A társaság a magyar szépirodalom minden barátját szivesen lája. Jegyek nem adatnak ki. Az első karzatok most is, mint más években, a hölgy közönség részére tartatnak fön.

** (*A nemzeti kaszinó évi közgyülése*) gr. Mikes János elnöklete alatt mult vasárnap délben volt. Igazgatóknak a régieket választák meg: gr. Károlyi Györgyöt, gróf Szapáry Antalt és báró Wenckheim Bélát. A könyvtárnokságról Urházy György lemondván betegeskedése miatt, helyére Menyhard urat választák meg. Élénk vitát idézett elő gr. Keglevich Béla amaz inditványa, hogy ezentul a társalgó termekben is lehessen szeszes italokat inni. Keglevich inditványát különösen a fiatalok pártolták, az öregebbek gr. Szapáry ellenvetésének adtak igazat. Végre az eddigi szokás győzött. A költségvetésben az idei bevétel és kiadás egy iránt 80,536 ftban van megállapitva. A kártyapénz-jövedelem hat ezer forintra van téve.

** (*Eötvös-emlékünnepélyt*) rendezett a mult héten az „Unió“ nevü pesti kereskedelmi egylet. Kőrösi J. elnök megnyitó-beszéde után *Névy* László tanár emlékbeszédet tartott, elsorolva Eötvös munkálkodásának főbb mozzanatait. Végül Strausz egyleti tag szavalá el Eötvös „Búcsú“-ját.

Egyház és iskola.

** (*A pesti egyetemhez*) dr. Bakody Tivadar a hasonszenvi különös kór- és gyógytan rendkivüli tanárának, dr. Bókay János pedig a gyermekgyógyászat rendes tanárának neveztettek ki.

** (*Pestváros tanügyi bizottsága*) azt javaslá a tanácsnak, hogy a város hat éven át esztendőnként ezer forinttal járuljon a Zichy Antal által kezdeményezett „budapesti tanitók segélyegylete“ alaptőkéjéhez.

** (*Ipolyi Arnold*) püspök a szegényebb sorsu káplánok fizetésének javitására ezer forintot utalványozott.

** (*A kassai férfi-tanitóképezde,*) mely már közel 100 éve áll fön, az idén 5—6 ivnyi kimeritő programmot fog közzétenni, melyre 1 frtjával előfizetést hirdet. Az előfizetési pénzek Dölle Ödön igazgatóhoz küldendők. A tiszta jövedelem az intézet segélyegylete javára fordittatik. E programm kiadási költségeire a kassai püspök 80 frtot adományozott.

— (*Iskolai értesités.*) A pesti reform. főgymnáziumban az 1872/3-ik iskolai év első felének végén tartatni szokott szigorlatok és magán vizsgák e következő rendben fognak megtartatni: Febr. 17-től 22-ig az osztályok szigorlatai; febr. 22-én d. u. 2—6-ig az éretségre menendő ifjuk előleges magán vizsgája; febr: 24 és 25-én irásbeli érettségi vizsga; febr. 26-án szóbeli érettségi vizsga; febr. 27-én d. e. 8—12-ig V. VI. VII. VIII oszt. d. u. 2—6-ig I. II. III. IV osztálybeli magántanulók vizsgája. — Pesten, 1873. febr. 3. *Vámossy Mihály*, igazgató tanár.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

↗ (*Jégszállitás.*) A rendkivüli lágy tél megakadályoztatá eddig az élelmezési és egyéb czélokra annyira szükséges jég beszerzését, és minthogy az idő már meglehetősen előhaladt, felső Magyarország hegyes vidékeiről, hol egyes tavakban hirszerint 1 láb vastagságu tiszta jég található, akarnak Pestre szállitani. A magy. kir. államvasutak és a kassa-oderbergi vasut igazgatóságai a jég szállitásának könnyebbitése czéljából elhatározták, hogy a nagyobb jégszállitmányok vitelbérét tetemesen lejebb szállitják, s szállitásáról leggyorsabban gondoskodnak.

↗ (*A budai gőzsikló igazgatója,*) Pongrácz, Odessába megy, honnan igen előnyös meghivást kapott az ottani közuti vasut s a Monte castellora vezetendő hegyipálya épitésének vezetésére.

*

Mi ujság?

** (*A képviselőház*) a hét elején megkezdette a költségvetés részletes tárgyalását, s a miniszterelnökség, a király személye körüli és a horvát-szlavon miniszterium költségvetésének tárgyalása rövid idő alatt, kevés vitával megtörtént, ezután a belügyminiszterium költségvetése került napirendre, a mely már több időt igényel; a csütörtöki ülésben a közegészségi ügyekig haladtak, s ez alkalommal a „doktor" képviselők: dr. Oláh Gyula, dr. Patrubány és dr. Cseh Károly tüzes beszédeket tartottak.

** (*A hivatalos irály*) czikornyás és érthetetlen voltának megszüntetése czéljából Trefort miniszter utasitást intézett miniszteriuma hivatalnokaihoz, melyben egyebek közt igy szól: „Legyen az általam vagy nevemben kiadott miniszteri rendelet, válasz stb. olyan, mely tiszta, egyszerü, határozott és félreértésekre vagy ujabb kérdezősködésre alkalmul nem szolgáló voltánál fogva mindenki által azonnal megérthető; legyen mindennemü, e miniszterium kebeléből, akárkihez, akármely fontos ügyben intézett rendelet vagy irás, belszerkezetére, logikájára s irályára nézve olyan, hogy, ha szükséges, azt akármely perczben felmutatni, sőt nyomtatásban legott közzé is tenni lehessen; legyen végre mindennemü irat olyan, mely mivel okmányul szolgál, minden kétértelmüséget vagy tetszés szerinti interpretatiót kizárjon."

** (*Deák Ferenczről*) azt a hirt hirt közlé a „Hon," hogy miután orvosai egészségére ártalmasnak mondták a folytonos lépcsőjárást, az „Angol királynő" szálloda második emeletén levő lakásáról, hol évek hosszu sora óta lakik, a földszintre akart költözni, hanem a szálloda bérlője 500 frttal többet kért, mire az öreg ur azt felelte: „Hála istennek, hogy nincs házbérre való ötszáz forinttal többem, mint a mennyit most fizetek; legalább nem kell megválnom megszokott szobámtól." — „Ez már eddig is eléggé jellemző történet — jegyzé meg a „Hon" — mert nem csak nálunk, a kapzsi gazdagodás hazájában, de más országban is páratlan ritkaság az, hogy az ország legbefolyásosabb s bizonyára egyik legnagyobb emberénél 500 frt tiltó numerust tegyen akkor, mikor egészsége megóvásáról van szó." — Deák Ferencz most Jókaihoz irt levelében alaptalannak nyilvánitja e tudósitást, s azt irja, hogy neki soha sem volt eszébe tizennyolcz év óta megszokott másodemeleti szállását fölcserélni; Schalek bérlő pedig folytonos figyelmet és szives előzékenységet tanusit iránta. — Jókai a levélre megjegyzi, hogy a közlő megbizható forrásból hallotta, és azért nem vonakodott közzétenni, mert nagyban Deák Ferencz nemes jellemével összeillett.

** (*Vukovics Sebőért*) Temesvártt a szerb püspöki egyházban febr. 1-jén tartották meg a gyászisteni tiszteletet. A város, megye, állami hivatalok s a különböző testületek küldöttei nagy számmal jelentek meg, s Zwetits püspöki helyettes nagyszámu és fényes segédlettel végezte az egyházi szertartást melyben az elhunyt családja mély gyászba borulva vett részt.

** (*A képviselőház elnöke:*) Bittó István és neje február és márczius minden szerdáján estélyt adnak az országuti Luby-házban levő lakásukon, melyekre a képviselőház összes tagjait meghivták.

** (*Házasság.*) Táncsics Mihály leányát, Esztert e hó 1-én vezette oltárhoz Csorba Géza államügyészi hivatalnok. Násznagyok a vőlegény részéről Kozma főállamügyész, a menyasszony részéről Ghyczy Kálmán voltak.

** (*Az izraelita nőegylet álarczos báljának*) jövedelme mult vasárnap negyedfél ezer forintra ment; József főherczeg ez alkalommal ötven forintot külde az egyletnek.

** (*A postai nyomtatványok*) gr. Zichy k ereskedelmi miniszter intézkedése folytán, — mint a „Posta-Közlöny"-ben olvassuk, — ezentul csupán magyar szövegüek lesznek. A német szöveg azokról egészen elmarad.

† (*Halálozás.*) Kerkapoly Károly pénzügyminisztert ujabb családi szerencsétlenség érte. Unokahuga *Doby Ágnes* január 30-án pár heti szenvedés után alig 18 éves korában Köves-Kállán (Zalamegyében) meghalt. — *Id. Székely Elek*, a tordai unitárius középtanoda felügyelő gondnoka, s Torda városának közbecsülésben állott polgára, a ki számos éven át a megyénél is viselt közhivatalt, élte 66-ik évében elhunyt. — Koloszvárt *Kőrösi Kálmán*, az ottani nemzeti szinház tehetséges tagja, meghalt. — *Dr. Friczek Máté*, Körmöczbánya városa nyug. főorvosa, életének 72-dik évében meghalt. Ifjabb éveiben Somssich Pálnak nevelője volt. — Budán m. hó 29-én elhunyt *Markovics József* nyug. pénzügyi tanácsos, 70 éves korában. — *Id. Mándy Péter*, Szatmár egykori érdemes alispánja s nyug. törvényszéki tanácsos, ehó 2-án elhunyt, 90 éves korában. Fiatal éveiben Kazinczy Ferenczczel, rokonával Kölcsey Ferenczczel és tanulótársával Fáy Andrással közelebbi viszonyban állott, s már akkor buzgón működött irodalmi és közügyekben; a magyar nyelvészettel aggkorában is szenvedélyesen foglalkozott. Az érdemes férfinak arczképét és életrajzát lapunk 1866. évi 29-dik számában közölte. — Sárváry Elek hirlapiró közelebb atyját, most pedig nejét veszté el: szül. *Slézinger Etelka* aszszonyt, ki 24 éves korában hunyt el.

SAKKJÁTÉK.

689-ik sz. f. — Gérecz Károlytól (Sárospatakon.)

(A pesti sakk-körnek ajánlva)

Sötét.

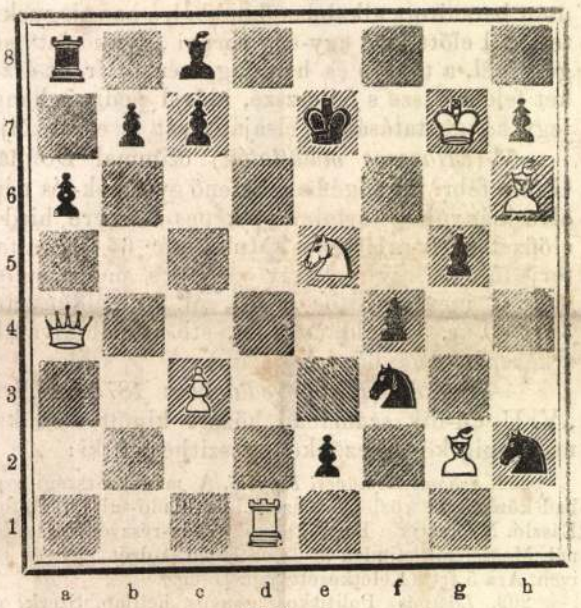

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 684-ik számu feladvány megfejtése.

(Makovszky Károlytól Prágában.)

Vil.	Söt.
1. Fe6—d7	Ke5—f6 (a)
2. Hd4—f5†	Kf6—g6 v. f7
3. Vc3—g7 matt.	

(a)

1.	1. Ke5—d6 (b)
2. Hd4—f5†	2. K tetsz. szer.
3. Vc3—c8—d4 matt.	

Söt.	(b)	Vil.
1.		1. Ke5—e4 (c)
2. Hd4—f3		2. tetsz. szer.
3. Vc3—d3—d4 matt.		

(c)

1.	1. Ke5—d5
2. Hd4—e2	2. tetsz. szer.
3. V. mattot ad.	

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Miskolczon:* Czenthe József. — *Gelsén:* Glesinger Zsigmond. — *Kecskeméten:* Galambos László. — *Sárospatakon:* Gérecz Károly. — *Gyepesen:* Kún Róza. — *Szatmárott:* Vas János. — A *pesti* sakk-kör.

Rövid értesitések. *Pest:* Sz. B. A beküldött négyes már két lépésben megfejthető 1. Kf1—e2 által. Azonkivül egy négy lépéses mellékfejtéssel bir. 1. Hd3—e5† által.

Hibaigazitás. A multszámi 688. sz. f.-ban f1-re világos futár helyett a vil. király teendő. A közlött Bécs—London közötti játszmában pedig a 13-dik huzás a 12-dik helyébe teendő és viszont.

Nemzeti szinház.

Péntek, jan. 31. „*Julia.*" Dráma 3 felv. Irta Feuillet; ford. Paulay. — „*Női könyek.*" Vigj. 1 felv. Irtak Siraudin és Thibaut.

Szombat, febr. 1. „*Fidelio.*" Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Beethoven.

Vasárnap, febr. 2. „*Szökött katona.*" Népszinmü 3 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, febr. 3. „*Az utolsó levél.*" Vigjáték 3 felv. Irta Sardou; ford. Szerdahelyi. (Halmi F. ur utolsó föllépteül.)

Kedd, febr. 4. „*Norma.*" Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Bellini.

Szerda, febr. 5. „*Egy nő, ki az ablakon kiugrik.*" Vigjáték 2 felv. Scribe után magyar szinre alkalmazta Somolki.

Csütörtök, febr. 6. „*Fidelio.*" Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Beethoven.

Szerkesztői mondanivaló.

— **A májusi menyasszony**, felvidéki népszokás. Maga a népszokás, feltéve, hogy igy van gyakorlatban, a mint elbeszélve, nem volna érdektelen. De az előadás nem a tárgyhoz való. Ilyesmit természetes, gyermeteg, keresetlen — szóval népies modorban kell elbeszélni, mire elég példát találhat ön, avagy csak a „Vasárnapi Ujság"-ban is. Hirlap- s novellairói (rosz) stylnak az effélénél semmi helye. A czikket azért most félre teszszük, s ha egyszer időnk lesz rá — átdolgozzuk.

— **K. J.** A svéd regedal csinos s adni is fogjuk; majd hgzzá keressük Göthe egy hasonló tárgyu kedélyes dalát, a kettő együtt annál kedvesebb lesz.

— **Hajnik.** G. I. A költemény itt van. Azt az adatot majd megirja az életrajziró. A J. P. forditásából közlendő mutatványról látatlanban s előre nem szólhatunk. A „B. P. Sz."-be szánt küldemény megérkezett.

— **S.-A.-Ujhely.** Az illető helyen még nem tudtuk megkapni a választ; mihelyt megkapjuk: rögtön küldjük.

— **Debreczen.** F. G. Nem megfeledkezés; minket is ezer baj gátolt. Az ujabb kivánatnak mindenképen igyekezünk megfelelni.

— **Vatya.** S. D. A kérdezett lakása: Kerepesi-ut 65. szám.

— **Tóbik.** R. A. A hirdetés megjelent s ennek vége, Hanem egy olyan jókedvü és kedvetelt agarász valami vidám agarászati leirást is küldhetne ám!

— **Stuttgart.** I. I. Az emlitett tárgyak érdekesebbek volnának s inkább lapunk keretébe illenének, mint a küldött czikk.

— **Hanva.** S. M. Eddig már vette kiadóhivatalunk tudósitását. A tévedés helyre van igazitva. — Részünkről: hozta isten!

— **Pr. Gy.** Mindig jó elemek, jó hang, s mindig a befejezés az, a mi még nem akar sikerülni. Őszintén méltányoljuk szép törekvéseit.

— **D. V.** A kérdezett a pesti e. h. takarékpénztár épületében lakik. A—r Pesten van.

Előfizetési fölhivás

a

VASÁRNAPI UJSÁG

és

Politikai Ujdonságok

1873-ik évi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — Az egyik **számos eredeti képpel** illustrálva; a másik **rendkivüli mellékletekkel** bővitve.)

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordva.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Egész évre (január—deczember)	**10** ft.
Félévre (január—junius)	**5** »

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Egész évre (január—deczember)	**6** ft.
Félévre (január—junius)	**3** »

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—deczember)	**5** ft. — kr
Félévre (január—junius)	**2** » **50** »

☛ Egyes előfizetések legczélszerübben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesitésül csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kivántatik.

☛ Tiz előfizetett példányra gyüjtőinknek egy tiszteletpéldánynyal szolgálunk.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utcza 4. sz. a.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetinap	Katholikus és protestans naptar		Görög-orosz naptar	Izraeliták naptara	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
	Február		Jan. (ó)	Sebat R.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
9	**Vasar**	**E** Apollonia sz.	**E Hetven.**	**28 G Friod. k.**	12 Enók	320 50	7 17	5 13	101 50	1 59	5 57
10	Hétfő	Skolasztika szűz	Skolasztika	29 Ipoly	13 Jakab	321 50	7 16	5 14	113 46	2 58	6 39
11	Kedd	Dezsér, Eufr.	Árpád	30 Nagy V.	14	322 51	7 15	5 16	125 39	4 2	7 12
12	Szerd.	Eulália	Eulália szűz	31 Czirus János	15 Örömm.	323 51	7 13	5 18	138 12	5 6	7 38
13	Csöt.	Agáb, Barna	Barnika	**1 Februárius**	16 Jáfet	324 52	7 11	5 19	149 30	6 15	7 59
14	Pént.	Bálint	Bálint	**2 Kriszt. bem.**	17	325 53	7 10	5 20	101 38	7 21	8 10
15	Szom.	Fauszt., Jovit.	Fausztin	3 Simon Anna	**18 S. Jethre**	326 53	7 9	5 22	173 11	8 27	8 36

Hold változasai. ☽ Holdtölte 12. 49. 2 perczkor délután 12 óra kor.

TARTALOM.

Driquet Péter (arczkép). — Az ősökről. — A hadnagyné tyukja (vége). — A lánygyermek nevelése. — Beszterczevidéki oláhok (képpel). — A jég között (képpel). Bombaytól Bagdádig, III. — Jégkészités mesterséges uton. — Kossuth Lajos levele. — Szent Péter és az Ur. — A földfeletti vasut terve Uj-Yorkban (képpel). — Egyveleg. — **Tárhaz:** Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és isknla. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő **Nagy Miklós** (L. magyar-utcza 21. sz.)

~~Huszár Adolf~~

Izsó Miklós

tovább Turbain Károly
bronzöntő Béciben

erőd

Amtmann Géza:
Petőfi Sándor szobrának leírása és története. Bp. 1902

Szinnyei X
1001. h.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1888. 470 l.
(Izsó M. sírja.)

Debreen, Dr. Anna

285

Szabó Lukács

Arany János mell-
szobra, repr.

Vas. Újs. 1917. 142. l

Hadjárat 1799.

Csuich Mihály örm

Az előtérben

(szuronyszegezve) roha

szorítottak a kiktől

~~pelnek~~ kiszabadítja

zadost elfogó katonák

fektetrék, a melyeken

a francziák menekül

tai a kép alatt öt-öt

Der Feldwäbel Mich

Bataillon Munkátsy

bruck, einige Manns

greifen, er warf dens

rettete noch dabey sei

s jobbra:

„Michel Csuich ser

à la tête de quelques S

l'ennemi avec la ba

Martinsbruck, le batti

et se soutint dans

Szines rézkarcz,

T. 4

Izsó Miklós

Środ

Vas. Ujs. 1897. 345. l.
(Gróf Széchenyi István
nobra Sopronban.)

Fenti vázlata
alapján készítette
Mátrai Lajos a
soproni nobrot.

Izsó Miklósnál

~~[illegible]~~ rendelik meg
Szerdahelyi márvány
mellszobrát ~~[illegible]~~ -

Vas. Ujs. 1874. 12. l.
(A Szerdahelyi-
emlékbizottság.)

lapest IV, múzeum körút 29

Horváth Ferenc (Biró-nyomda)

Izsó Miklós

Vas. Ujs

1865. 629. l.

Révai Miklós
Állószobra a m.
tud. Akadémia
palota homlok-
zatán

-u.2.	23-5-26.
tal,M.K.-Utép.o.	89-7-10.
Magasép.o.	89-2-49.
ssy-ut 73-5.	20-6-60.- 26-4-60.
	89-8-50.

~~DATE~~ 46-1-45

89-5-40

Izsó Miklós

Irod.

B. J. Izsó Miklós. Borsszem Jankó 1870. 494. l. A cím-lapon Jankó János által rajzok karrikatúrajával.

Izsó síremlike (Eippel). Var. Ujs 1884. 221 l.

Izsó Miklós

Fülep Lajos: Izsó Miklós. Részlet Fülep Lajos professzornak az Akadémián tartott előadásaiból.

Szabad Művészet
1953. 155 = 160 l. Képekkel.

Izsó Miklós

Kiadják Izsó Miklós ismeretlen leveleit

Soós Gyula, a Szépművészeti Múzeum dolgozója az elmúlt hónapokban nagy szobrászunknak, Izsó Miklósnak több, eddig ismeretlen levelét kutatta fel. Januárban sajtó alá rendezi Izsó leveleit és más kéziratait.

Magyar Nemzet

1954. dec. 28.

1955

Izsó Miklós

Pesti Napló. 1866.
máj. 25. 27. sz.
(A Széchenyi emlékre beadott pályamüvek.)

400 frtos II. díjat nyet a Széchenyi szobor első pályázatán

Budapest II.
32. l.

(1)

Tzsó Miklós

Elek A.: Tzsó Miklós kiadatlan levelei. Nyugat 1924. I. k. 167. l.

Tzsó M.: Kiadatlan leveleiből. U. o. 168. l.

Irsó Miklós

rod

Irsó Miklós sírcsutaka

Vas Vp 1890. 699 l.

Kappel.

Mó Miklós

wd

Varsp. 1890. 704 f

7 ül.

Irsó Miklós

irod

Mátri Sándor dr. Magyar Pantheon. Budapest. 1884
Poszmy

149. l. arcképpel.
mind a két kiadásban
nagyobb (díszesebb) és kisebb

IROD.

Izsó

izsó

vas ap 1865.

50 szám

(Rovai Miklós szobra)

Izsó

Stuhler Hobrát
kiszítette a aka-
démia számára

Vaszy 1865.
520 f

Jesó

Lod

Vas Typ 1864. 324 l

Izsó Miklós

Izsó Miklós és szobor-
mure (Rességanter) Vas-
lap 1864. 368. 1. Képpel.

Izsó

cred

Az akademiai palota
Nobrai. Vas Nyp 1864.
360. (erchleg lásd)

Izsó Miklós

Lipód

Vas. Ip 1864. 10 l.

Izsó Miklós

rod

Vas. Np 1863. 83 l.

Izró

irod

Vas Ip 1863. 99 l

Kró M

1868 bi fetere Ró-
nába utarott.

Vas Vp 1868.
610 l

Jiró Miklós

[illegible]

Vas. Ujs. 1868.
4561

Trsó

IROD.

Vas. Ep 1695.

697

Jsó Miklós

rod

Vasvár 1866.
280.

Irsó
irod
Uas Up 1866.
244 l

Izsó

Mód

Vas Zsp 1865.
376 l

Irsó

Reviai szobra az
akadémiában.

Repr.

Vasily

1893.577-l

7700 M

rod
Vas. Up. 1874. 27 l 91 l
252 l.

Izsó Miklós

teljes életrajza

arczkepével –

Vasvys 1868

45 stain

Izsó M.

Arany Janos 4 obor.
Petőfi S. (4 db) "
Egressy G. "
Tóth "
Dugonics (4 db) "
Zrinyi Ilona "
" Miklos "
Verbőczy "
Bernáth G. "
Mesteri "
Manyoki E. "
Ghiczy K.

Ernst

Izsó Miklós

Petőfi nobra,
fenti tervvázlata
repr.
Vas. Ujs. 1899
520 l

Izsó Miklós

Lvód

Vas. Úp. 1890. 699. l.
(Izsó Miklós sírem-
léke a Kerepesi-uti
temetőben; képpel.)

Izsó Miklós

irod

Szathmáry Zoltán: Csokonai Lalála. Vas. Ujs. 1905. 118. l.

1871 okt. 11. leplezték le Csokonainak Debreczenben a Darabos-utca torkolatánál levő emlékkertben Izsó által készített bronzszobát.

Jzsó M

wod

Vaszys 1868. 504.

Izió M

Szod

Vas Zsp. 1862.
3931.

Izsó M

Szod

Vasny 1862.
345–46 l.

Izsó Miklós

wod

Vas. Typ 1862. 333.

Irsó

rod

Irsó Miklós Széchenyi –
Izobor mutája. Vas Ugs
1866. 177–81
Egyjel.

Pszó Miklós

[illegible] arcrkepje - az 50 cs
[illegible]

repr. Vas Ujs

1898. 729 l.

Izsó M

csod
l

Csokonai emlékszobra. Vas
lap 1866. 93. 1

Iszó Miklós

Fay András mellszobra,
Egressy Gábor mellszobra
azon gyász mellkegy után
mesét mely [illegible]
[illegible]

[illegible]

Vas Ny 1867. 44.

Izio M

ind
2

Var. Ugr. 1866. 641.
(A m. akademiai
palota izobrai)

Inso Miklos

ind

Vas Vp 1867

340 l

Izsó

irod

Vasilyp 1867. 496

Izsó

Fáy András mellszobra
Izsó tól (fametszet.) Vas
Ujs 1873. 22. nam

Izsó Miklós

Bécsben évek óta képezi magát Fernkorn és Gasserneil. Zelenleg szünőrácíban egy Lendvay emlék rajzán dolgozik. Izsó tanítványa boldogult Ferenczynknek, s a mester által Budán mutázott, Kazinczy, Kölcsey és Kisfaludy szobrokat Rima-szombatban faragta.

NB. Izsó ekkor Bécsben volt.

Levelezés. Vas. Nyj 1859-59 l

Bécsi level.

Irsó Miklós

irod

Irsó Miklós. Vas. Ujv. 1869.
661. l.

Sándor Béla

festő.

Izsó Miklós

irod.

Irod és univerzet. Vas. Ujs
1869. 205. l.

Izsó b. Orbán Balázsa
székelyföld leírója társaságá-
ban Erdélybe rendult le
A székelyek köst tanulmá-
nyokat akar készíteni. (1869-
aug.) 1)

1) Izsó Miklós, Vas. Ujs. 1869-
469. l.

Mátyás

Könüvesmester

Kassa. XVII. 27

Izsó Miklós

Jelenleg (1869 nyarán) apróbb szobormüveket készít. Többi közt, van egy szép honvéd emlék mutája, mégre az Ellenőr" fölhívja a honvéd egyletek figyelmét. Több genre alakot is készített: I Hasparaszt, aki a kerítésben számaszkodik, de azért még mindig kulacsát emdgeti, a házaló zsidó itb. Van egy rebesült harcosa is, ki szomorán vissza a zászlót, kár hogy ezeket márványban nem rendelik meg mála.
Zrinyi Miklós nellszobrát márványban a muzeum sérzére megrendelte mála a kultusz minisztér.

xx. Izsó Miklós. Vas. Nyj
1869. 345 l.

Antal

brassói építész.

XVII. század.

Trsó Miklós

Lásd

-á-r-

Csokonai. Vas. Zip

~~42~~ 1871. 42 sz.

A Csokonai szobor

fametszetű képével

Rusz Któl

Vrod

Szász Károly Csokonai szob-

rának leleplezése. (Deb-

rezzen 1871. okt 11.)

(vers). Vas. Zip. 1871.

522 l.

Izsó

wod

Csokonai szobormutája

Izsó Miklósból.

Egyiel. Vas. typ

1866. 52 szám.

Izsó M

irod

Emlékszobor Dugo-
nitsnak. Vas. hjs
1873, 590 l.

Tuó Miklós

Készitette a n. muzeum. Lipcsö
nagy szamára II. Rákoczy Ferenc,
Zrinyi a. Költö, Petöfi Sándor,
Báró Eötvös József, o Szalay László
mellszobrait.

Vas. Nyj. 1880. 712. l.

Izsó

irod

(A Petőfi-szobor terve,
-á-r-)

Izsó tól. Vas. Nyó
1873. 4. l (Képpel)

---

lásd Pasteiner Czikkét
Pesti Napló 1873. jan 30
és febr 6. számait

és irod

Vas. Nyó 1873. 73 l

Izsó Miklós

Szod

Fov. Lapok 1890. 269 sz
(Izsó Miklós emlékezete)

Vas. Ujs. 1890. 43 sz.
(Izsó Miklós szemléke)

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ...

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ..... , 191 ...

.....

tanu.

.....

tanu.

Izsó Miklós

irod
A Petőfi szobor. Vas. Ujs
1882. 496 l

A muzeum lepcsőházának
díszítése. Vas. Ujs. 1882. 496 l

Izsó síremléke. Vas. Ujs
1882. 657 l

Petőfi szobra (A szobor története)
Vas. Ujs 1882. 665-666. l

---

irod
Emlékszobok Magyarországon
Vas. Ujs 1882. 670. l.

Izsó M

irod

Petőfi szobra. Vas Nyo 1871. 618 l.

---

irod

P. Szathmáry Károly. A Petőfi szobor. Figyelő 1872. 3 szám.

Izoó

Izód

Pakh Albert mellszobra

Vasly 1868.

140 l.

Nsó M.

ród

Vasnys 1869. 138.

Debreczeni levél.

Irsó Miklós

irod

A Dugonics nobor. Vas. Ujs 1875. 12 l.

---

irod

Vas. Ujs. 1875. 300 l

Izsó Miklós

l.

Római nemzeth

Kiáll, ha II. 1911

34. l.

Josef von

4447. (Krammer:

Amor és Psyche. nagy leve

~~[illegible]~~ Az előtérben és (Sáskö
jobbrafordult, lepkeszárnyú és örök
és a kinek tétdeit fátyollepel takarja
nézi és hallgatja az előrehajló cs
val befedét kísérő mordulatos
látható. Az égbolt felhőzött.

Vászon, mér. 63.8: 78.2 cm
Gróf Andrássy Dénes hagyománya
Magy. Nemz. Muzeum örökletéte /
~~23-án /2046-913/.~~ -- Bejelentete

Izsó Miklós

szobra Huszár
Adolftól

1

Szépm. Muz. Evk.

IX. 276. l.

2

Izsó Miklós

szód

Vargha Balázs:

Új magyar szobrászat.
Bp. 1948. 6. l. – 3. t.

Nagyméltóságu B

Kegyelmes Ura

Az imént kapom az első hirt Wagn

hó 2.-ikán hirtelen be kel

kezeihez küldött pénzről

költségek fedezésére Erdős

csönt vett fel,melyről szi

általam kérelmezi.

Tiszteletteljesen kér

Izsó dúktól

Jókai cikke az Élet-
képekben fenti
Petőfi nobrával
1879 (?) körpel.

Izsó Miklós

l.

Schoen 1948

47. l.

Izsó Miklós

l.

Szabad Művészet

1948. 207, 208 l.

is, hogy a Dunántul a magyar román stil
l. Ezek még állnak a XIV-XV. században
maradt, a szivtől távolabb eső részeken
kebb az épitési tevékenység.
a közelben fekvő szécsényi ferences
écsei egykor ferences, ma gimnáziumi
s szivósságára jellemző, hogy a kolozs-
egykor ferences templom is eszerint
yanezt tükrözi a nyirbátori minorita
asznált egykori plébánia templom is,
plébánia, melyet ma is a ferencesek
plom. Igy épitkezett a legmagyarabb
t pálos rendje is, csupán a hajó teste
kebb, arányaival mintha jobbak közeledne
minden tulzástól irtózó alap termész-

yszerü architekturája mellett hatalmas
ika korában a nagyszombati, kassai
o templom a nagyméretü, pompásan
ótikus épületeket képviseli hazánkba.
idék, ahol az egy és több hajós templo-

Izsó Miklós

vid

Petőfi szobra. Vas. Ujs

1872. 285 l. 337. l 433 l

Irinyi Honá és II. Rakoczy.
Ferenc mellszobrai

Vas. Ujs 1871. 201. l

Izsó M

irod

Vas. Ujs 1873.
445 l

---

irod

Vas. Ujs 1873. 554 l

---

irod

Ghyczy Kálmán mell-
kobra Izsótól (fam)
Vas. Ujs 1873. 47 szám
neim szöveggel

Izsó M

Mányik Ernesztina (ancheszu) feldombornuvu arcképe 1873.

Eulitve –

Vas. Ujs 1873. 289l

Izsó Miklós

irod

Illyés Bálint. Izsó Miklóshoz, midőn Petőfit mintázta. (vers) Vas. Ujs. 1873. 26 l.

Izsó Miklós

meghalt 1875.
május 28 án Buda-
pesten 45 évés Ezrá-
ben

Vas. ujs. Halalo-
zások. 1875. 349 l

Izsó Miklós.

---

erod

(terjedelmes életrajz)

-á-r-

Izsó Miklós. 1830–1875. Vas-lip 1875.

23-szán a minvész fam. arczképével Marastoni Jozsef és Rusztol.

Izsó

irod

Petőfi mellszobra Izsó-
tól. fam. repr.
Vas Ujs 1874. 30 szám

---

irod

Vas. Ujs 1874. 475 l

Iszó Miklós

ind

Pakh Albert siren-
lére. (Pakh Albert
mellszobrának fanet-
szetu képével) Vas
Ujs 1870. 46 szám

Izso Miklós

Vas. Kyr. 1870. 421 l.

Ilsó M.

wrot

Csokonai zobor. vas. hp

1870. 313 l 329 l - 342 l

Izsó

Vad

Van Ys

1866 524

1866. 536 l

Irsó Miklós

Vrod

Zvuny a Költö. Hob-
ra Irsótól. (Eppel)
Vas. Ujs 1870. 18
Nám.

Vrod
Zvuny Hobra, Vas.
Ujs 1870. 249 l

Irsó Miklós

Irod

Vaitys 1866

600 l.

is 625 l.

Izsó Miklós

erőd

Var. Nyr 1870.

137 l. 174 l

Iroó Miklós

irod

Vas Hys. 1871. 445.

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1884. 221. l.
(Izsó siremlike;
Kiss György terve szerint.)

Izsó Miklós

wód

Vas. Ujs. 1869. 273. l

Tekintetes

Müemlékek

Izsó Miklós

1866 részt vett a
Széchenyi szobor
pályázaton.
Mintáját felvilágosító
megjegyzésekkel ki-
tértek, melyek itt közöl-
ve vannak

Budapest II.

25. l.

Izsó Miklós

-

irod

Hazánk és a Külföld

1866. 15 sz. (Keppel)

Magyarország és a Magyvilág

1866. 15. szám

(Keppel.)

Izsónak a Széchenyi szobozpályázatra küldök mintájáról

a Izsó Miklós
~~Feiks Jenő~~

wód
z

Elek Artur: Izsó Miklós és négy mai művész. Nyugat 1925. nov. 1.

Keresztmetszet.

Rakpart f
keresztme

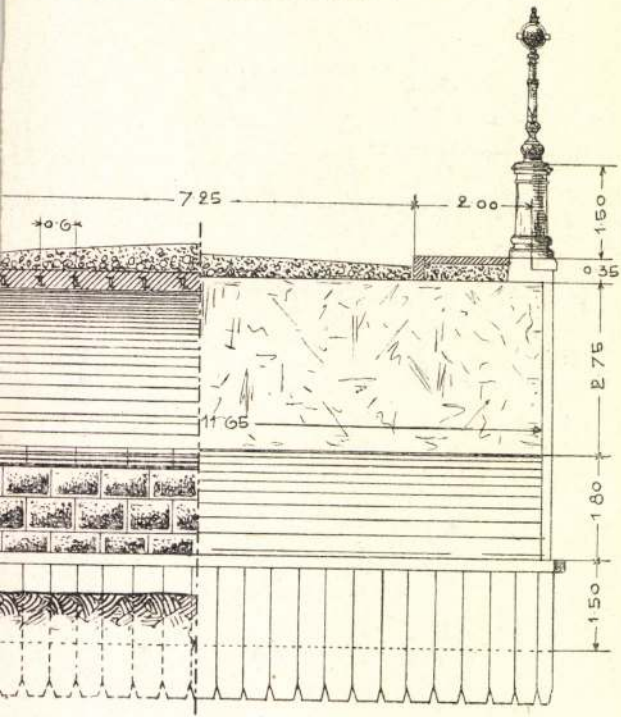

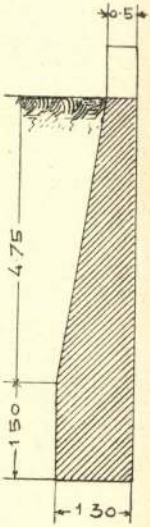

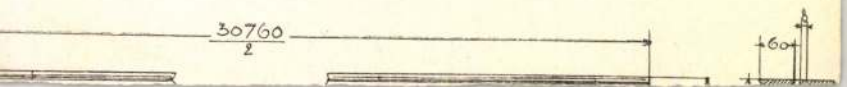

Tóth Miklós

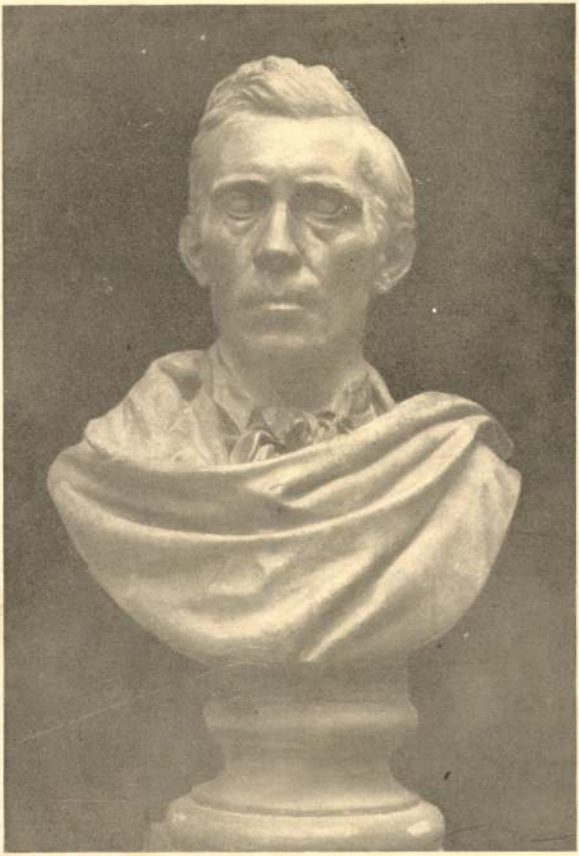

Tóth József, a Nemzeti Szalon
művészének képmása.
az Ernst Múzeumban.

A
SZINYEI MERSE PÁL-TÁRSASÁG

NTINENTALE“
ési rt., ezelőtt Hoffmann S. és V.
30. Telefon: Aut. 265-96*

CORVINA
NYOMDAFESTÉKIP

Izsó Miklós

l.

Szépm. Muz. Erk.

X. 208. l.

adattár!

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől

8/1930. szám.
...ci püspöki

Nagyságos és Főtisztelendő

Dr Szőnyi Ottó urnak

a Műemlékek Országos Bizottságának előadója

Budapest

Hivatalból.

Közszolgálati ügyben.

Dij átalányozva.

Izsó Miklós

Cárd

Szinnyei X -

1012. h.
1016.

Viselet:

Zászlótartó Feketeerd

Egész alakb

tart fenyőfával s ba

kabát, térdigérő b

suját jobb vállon veter

na a pastmenti h

„Ein aus der Graff

Ungar

fölül: „Un Enseigne

Forêt

legalól balra: „C. P.

jobbra: „Mar

a jobb felső sarkm: 5

Rezmetszet, m

51

65

Iztó Miklós

l.

Szinnyei X

1001. h.

Többnör

1006. h.

Izsó Miklós

u. 1891

Vas. Ujs. 1917

142. l.

en Allemagne, Autriche-Hongrie, Italie et Russie.

I.-138. ll.

Paris
A. Quantin, 1885.

Izsó Miklós

U. 864.

Az Ujság. 1913. okt. 12. (A Jurátus-Költő szobra.)

Lisznyai Kálmán szobráról van szó, melyet közadakozásból készitett, s melyet Szécsényben akartak felállitani. De a felállitás és leleplezés elmaradt, s a szobor a család tulajdonában maradt. Mindez 50 évvel előtt történt.

A m.kir.vallás- és közoktatásügy

alatt a keb.számvevőség VII. osz

Felhivom, hogy
postatakarékpénztárnál vezetett
1939. évi május havi javadalma f
I. a 127.688 sz.

Beszerzési k
Elhelyezési

azaz: Egyszáznyolcvan pengőt.

Budapest, 1939. május hó 3.-án.

Ödön s.k. miniszteri tanácsos.

A hivatalos másolat hi

Izsó Miklós

Szabó: Athenaeum

102

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **JANUÁR** 6. hét

30 Vasárnap		Martina *Mártonka*
31 Hétfő		Bo. sz. J. *Virgilia*
1 Kedd	**FEBRUÁR** inspiráció 4.	Ignác *Ignác* *Köztárs. n*
2 Szerda		Gy.-sz. B. A. *Karolin*
3 Csütörtök		Balázs *Balázs*
4 Péntek		B. János *Ráchel*
5 Szombat		Ágota *Ágota*

Izsó Miklós

Rad 1943.

120. l.

Képpel

Nagybányai múzeum IX. 28.

Izsó Miklós

l.

Lyka körös

24. l.

Kiadva a városi tanács.

1.— 120. l.

Temesvár
Mangold Sándor
1904

Izsó Miklós

l.

Lykakőrös

132, 133. l.

LEPOLD ANTAL: Az esztergomi várhegyen folyó régészeti kutatások történeti vonatkozásai. *Esztergom Évlapjai, VII.* 1934. 34— l. — *U. a.:* Az Esztergomban feltárt műemlékek ikonográfiája. *Katholikus Szemle,* 1935. 623— l. — LUX, COLOMAN: Die königliche Burg Stephans des Heiligen in Esztergom. *Burgenwart,* 1935. — NAGY ZOLTÁN: Les fouilles d'Esztergom. Budapest, 1936.

SINKA ISTVÁN: Magyarország Árpádkori fő- és székvárosa Esztergom. *Esztergom Évlapjai,* 1936. 1— l. — Az esztergomi ásatások után különösen naívnak tűnik fel a Szent Imre-legendának (SCHWANDTNERUS, JOANNES GEORGIUS: Scriptores Rerum Hungaricarum. Tyrnaviae, 1765. II. 33. Vita Sancti Emerici) az a költői színezetű része, amely szerint Szent István a falhasadékán keresztül nézte fia éjjeli ájtatoskodását („... a secunda fere vigilia noctis, ad lucem usque, Psalmos Davidicos lectitabat, lucernis coram ipso ardentibus ... Quod cum sanctus parens ejus, saepius clam *per rimam parietis* esset contemplatus."). Még na-

Izsó Miklós

vod.
2

Ibl Képrőm

32 i. l.

Kastely
Renovalta Ybl Miklós

Kastély
Épült 1810-ban

Jasó Miklós

l.

Divald:

A M. Tud. Akadémia

palotája

24 l.

26. l.

27 l.

KELET	DARAB	MÉTER

Budapest, 1932. marc. 1.

V., Váci-út 74.

...ros Elektromos Művei

...mla. Nagyp.

...r Szentiványi Gyula

urnak.

I. Lenke tér 7. IV. 4

...grendelés / ...bejelentő alapján:	ÁR	EGYES		ÖSSZESEN	
		ÉRTÉKE ARANYPENGŐBEN			
		PENGŐ	FILLÉR	PENGŐ	FILLÉR

Izsó Miklós

---

wod

Vas. Nyp. 1876. 508 l

716 l

---

wod

= vas. Nyp.

1877. 61. l

Izsó

A Hegedi Dugonics szobor Eger
repr. fam. Vas. Typ
1876. 34 szám.

---

irod

Vas. Typ 1877. 92 l

Izsó M

urod

Vas. Zsó 1878. 720 l

Jzió Miklós

wód

Vas Vys 1888.
470 l.

Irsó M.

Irod

Irsó Miklós és a bécsi magyar tekhnikusok.

Vas. Ujs 1890. 767 l.

Izsó Miklós

Szód

Past. 1883. 34 197,
201–206.

Lásd Pesti Napló 1873. jan. 30
és febr. 6-ik és ezt kicolás.

Szód Vas. Ujs. 1865. 50. szám
Vas. Ujs. 1873. 1. szám. megvan? nincs?
Vas. Ujs. 1870. 1. szám

Életrajza (és arcképe) meg van
Vasárnapi Ujság.
1875. 23-ik szám

Csokonay szobrával Vas. Ujs.
1871. 42 szám

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

.

yi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Izsó Miklós

<Izsó Miklós München-
ben c. rajza repr.>
Vas. Ujs. 1896. 791,
792. l. < >

Pótolni a kész
irodalomban

Szabó István

Mitrovics Gyula dr.

Szana Tamás: Szabó István élete és munkái. Helyreigazító és bővítő bírálat. Budapesti Szemle 1897.

Szinnyei IX. k. 41. l.

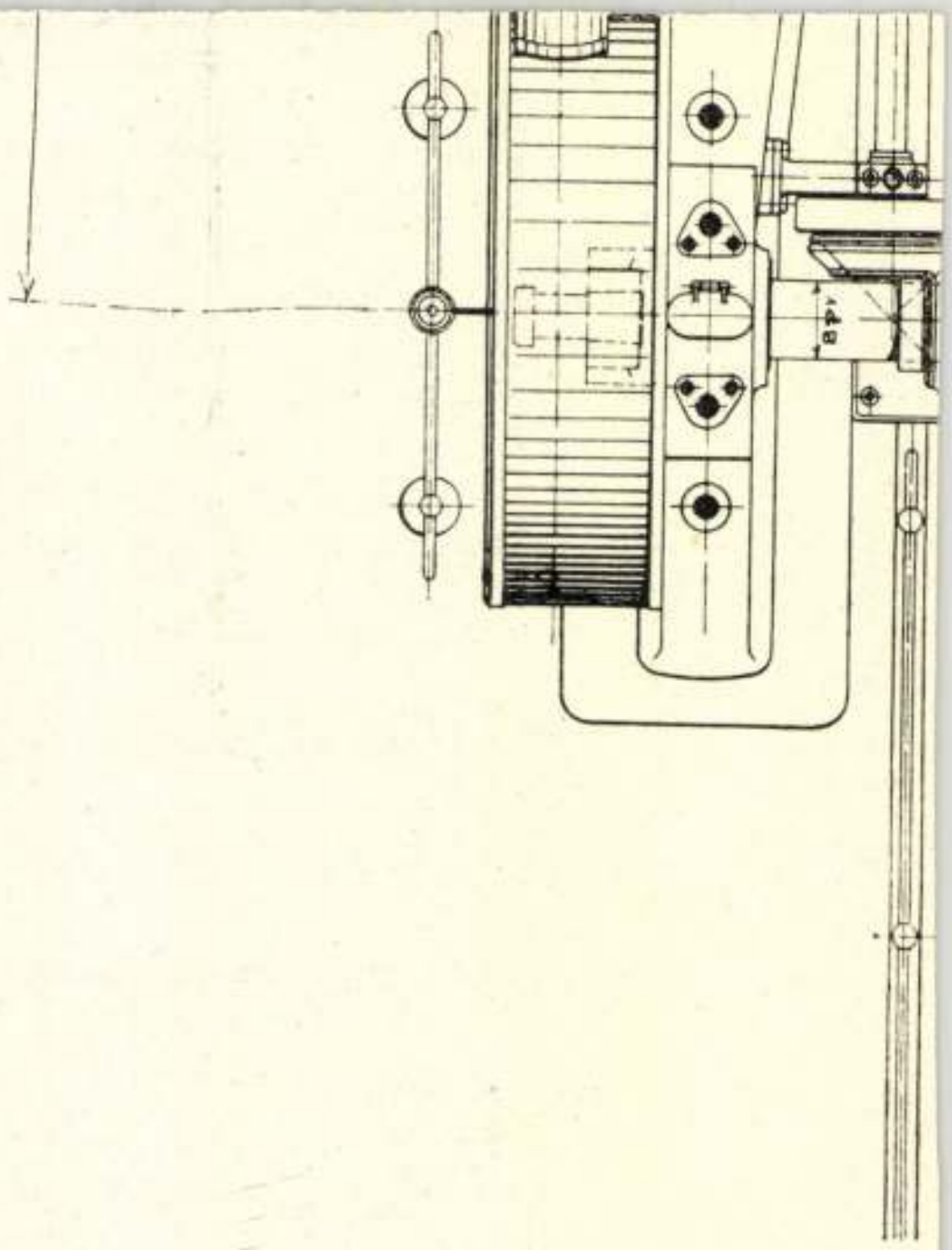

~~Casagrande stán~~:

~~Szépm. Mus.~~ Izsó Miklós

Izsó Miklós:

Pyrker János László
mellszobra, márv. (1852)

Casagrande
utan
a Szépművészeti
Muzeumban.

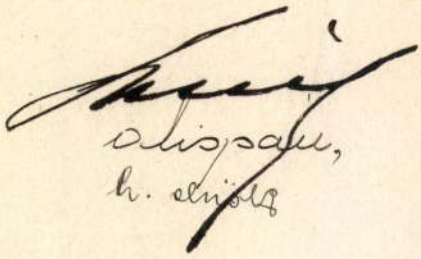

Izsó Miklós

rendkívül fontos forrás!

Lásd

Ernst-Múzeumaukcioja II.

114, 115. l

Izsó Miklós

1831 – 1875

l.

Ernst-Muzeumaukció, I.

32. l.

Izsó dúklós

1.

Ernst-Muzeumaukcioja

I.
49. l.
50 l.

Izsó Miklós

l.

Farkas Munk levelei

219.l.

ilyen motoros nem lesem több!" — nevalja az egyik budai „motoros". Ezalatt beáramlik a folyosóról a terembe az emberáradat. Mindeniknek van mondanivalója ami a másikat érdekelheti. Beszállnak a közlekedésbe a foto-hírekj, mi történt a Keletinél, amikor a vonat egyszer lefutott a lépcsőkön a Baross-szoborig? (Mert ez is megtörtént ám, csak igen kevesen tudják!) Meg mi lesz az orosz órán? Me (nem azért mondom, mintha nem lenne

Izsó Miklós

cred
s

Pesti Hirlap 1931.
évi nagy naptára.
(Izsó Miklós 183–
1931. Archeppel és
Képekkel–

11519/938/III námu
1500 pengőt utalt ki,
épületek tatarozására
kiutalt hitelből igén
A mutatkozó 1.86 P.
federtem s így a le
nélkül záruk.)

Budapest 1938 j

Jzsó Miklós

l.

Pog Wien 1948

31. l.

sztelettel átnyujtani,kérve szives

gre beküldhetjük-e már most a bélye-

Teljes tisztelettel

Liptószentmiklósi Takarékpénztár

Izsó Miklós

l

Szabad Művész

1949. 41 l.

Jézust ostorozzák

Fa, tempera, 114×59 cm.
Maszlaghy II., 19. szám.

Jézust keresztre szegzik

Fa, tempera, 117×59 cm.
Maszlaghy II., 20. szám.

Jézus és a hitetlen Tamás

Fa, tempera, 94×62 cm.
Maszlaghy II., 22. szám.

E sorozatot Simor prímás Regensburgból
rolta. — Dürer fametszetű kis passiója. (I
34., 35., 33., 39., 49. után.)

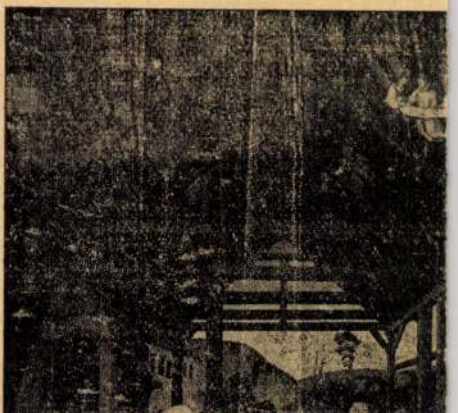

XV. évf. * 1910. február 15. * 3. szám
ooooooo Szerkesztőség és kiadóhivatal ooooooo
Budapest, VII. ker., Dohány-utcza 82. sz.
oooooooooooo Telefon 109—62. oooooooooooo

Innsbruck. Hotel zur Sonne. Elsőrangú szálloda. K
mes szobák. Villamos világitás. Fürdők. Kitünő k
Mérsékelt árak.

*

Innsbruck. Hotel Maria Theresia. Maria Theresi
Ujonnan megnyitva. 100 szoba és szalon. Nagy é
kerttel. Billiárd-termek. Gőzfütés az összes helyi
ben és villanyvilágitás. Elsőrangú konyha. Auto G

*

Jajce (Bosznia) **Pliva-Hotel** új, modern szálloda.
donos **Tóth János,** azelőtt a kincstári Grand
bérlője.

*

Kölber Testvérek, csász. és kir udvari kocsigyár VIII
Salétrom-utcza 5. sz. Alapittatott 1780. Párisi világki
1900. Aranyérem.

Iroś Miklós

l

Magyarország

7. l.

137188. szám.

A vajdahunyadi vá
Józsefnek tiszteletdiját a f. év
kelt leiratom értelmében csak ak
leltár mellett való átadása meg

Erről a Bizottsá
sz. a. kelt felterjesztésére azz
utalványozása érdekében a leltár
után tegyen hozzám ujabb jelenté

Budapest, 191

Izsó Miklós

l.

Mücsarnok 1901

5. l.

1550.

Tölgyesi Arthúr

Délibáb a pusztán.

A Czegléd és
nál gulya verődött
is ott van pörge kal
kerében. A középtérb
mentén boglyákat és
nalait látjuk. Elöl
felett madarak röp
illustrálja:

„Délibáb
Kis-Ki
Delelés
Széles

Olajfestés, vás
1896. o
Vetétett az 55
Ára 3000 f
Elszámolta
molás elfogadtatott 1

319/96

Izsó Miklós

Perállag III/3

535, 556 l.

[illegible]
máját — topografiai, történeti s főként archeológiai
adatok bizonyítják az emlékek continuitását, folyamatos
kapcsolódását. Az első coloniát magját, a későbbi
városközpontot alkotó négyszögű castrum közepét
átmetsző főutvonal tengelyében, de a központtól
távol X nem rég még önálló községként szereplő városrészben.
~~emelkedik szent~~ ókeresztény temető közepén emelkedik
szent Márton temploma. ~~A topografiai adott~~ A templom
1638-ig kontinuitás egyetlen plébánia temploma volt annak
ellenére hogy nem csak a város központjából, de a fulajdon-
képeni város területéből is távol esett. A keszes hagyomány
itt keresztet Márton születési helyét. és ~~szerepe~~ ezzel magyarázta
a várostól távol eső ókeresztény központ kialakulását.
A topografiai adottságok, a történeti adatok utmutása
nyomán Paulovics István 1939-ben átfogó indítást, melyet
sognos a helyi adottságok szűk korlátok közé szorítottak.

Izsó Miklós

l.

Szana 1890

143—147 l.

<Izsó Miklós>

Szana Tamás: <>

élete és munkái.

8-r 27 kép, 159 l.

Bp 1897

Gent (2100)

R. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

rster Gyula urnak,
Bizottsága elnökének,

Budapest.

. Bizottsága 1912. évi junius havi
gvizsgáltatván, a következő észrevé-

Izsó Miklós

Csokonai Szobor-
anlék. Debreczen
1871.

Könyvtáramban

Kiadv. 418/1913

nó 17-én tartott r.ülésből 267.

felhatalmazom a t.Bizottságot,
ttsági tagnak a Kiadványok I.és II.
ín irói tiszteletdij fejében -iven
ijat véve alapul- pótlólag még
llért a kiadványok költségeire a
n 34517.sz.a. a t.Bizottságnak ki-
se.

en, hogy a fent jelzett munkákban
és sajtóhibák kijavitásával fel-
külön dijazásra igényt nem tarthat.

lius hó 30.

Izsó Miklós
Szobrász

l Gentrüremi
57, 58, 188,
262. l.

Izsó Miklós

Paripázat zabolázó csíkos c. magas relietje a pesti Vármegyeházán beépítve - Másolat. Éredetije Moszkva - u. 22. sz. ház homlokzatán

Imrényi Imre: A pesti vármegyeháza újjáépítése: II. A Vármegyeháza építésének története.

Építés - Építészet. 1950.

2. sz. 131. l. Keppel

134. l.

veg közti képek teljesen azonosak

tisztelt Urunk mégis ragaszkodna
cseréljük a leszállitott példányt
dányra és csupán a cserével járó
6.- pengő megtéritését.-
k,hogy ezzel igen tisztelt Urunk meg-
az ügy, és vagyunk
gálatára mindenkor készen

kiváló tisztelettel

„KÖNYVTERMÉS"
Könyv- zenemű Kiadó
ERDŐS és Sóltz

Izsó Miklós

ifod

Hel Svájc 1944.

[illegible]; egyszersmind
tisztelettel megjegyezni,
[illegible]kra vonatkozólag az igen tisz-
[illegible]ozzám intézett kérdésére, mult
[illegible]-én ajánlottan feladott levél-
[illegible]csém bővebben válaszolni, hogy
[illegible] mincs gyakorlatban az eredeti
[illegible]gyütt a szerzői jog is átadatnék;
[illegible] mintán ezen lemezekre szükség
[illegible]ijat felajánlani és én ahhoz képest
[illegible]okról hü másolatokat leszek

kiváló tisztelettel

Spiegel Jakab
fényképész

< Izsó Miklós >

erod

Ibl Ervin: ( )

Budapesti Hirlap

1931. szept. 8.

468/1902 Sz. ügyirat

Sztehló nrnál

IX/15

Izsó Miklós

vrád
z

Ibl Ervin

Képzőmüvesiet-

Bpesti Hemle

1926. febr. 582. n.

305–71

müépitész.

Izsó Miklós

l.

Szépm. Mur. Erdő

IX. 276. l.

tőbbszőr

XVIII. SZÁZAD

XVIII. JAHRHUNDERT

—

olyóval

mit Fluss

—

54 — Leinwand

(Izsó Miklós)

Weiss Anna:

( ) élete és mű-
veszete. 8-r 15
kép. 103-l.
Bp. 1939
Gent (2355)

Szelvény.

A feladó neve és la

feladó m

Mücmlék

a nagyromba

előcsarnokba

pósta utjan

Kóval: Nya

Izsó Miklós

irod

~~Vas. Ujs. 1875. 667. l.~~

irod

Szegedi Képes Naptár

1876-ra. Szeged, 1875.

(Keppel)

Izsó Miklós

irod és lásd

Izsó hátrahagyott
munvei. Vas. Ujs
1875. 363. l. 379. l.
396. l. 492. l 731. l
800. l

Izsó Miklós

Csod

Petőfi szobrának tervezete Izsótól. Vas. Ny 1873. 563-564 l

Esetleg felhasznál landó most nagyobb czikk

Izsó Miklós

1874. máj. 18. Petőfi Sándor mellszoboh

Izsó Miklóstól

szerzemény

Múz 1874. № 265

Izsó Miklós

1874. jul. 6. Szalay László mellszobra

Izsó Miklóstól

szerzemény

Mnz 1874. N-317.

Izsó Miklós

1875. dec. 10. Izsó Miklós „Fonóházi jelenet" című csapcsitja tb.

Mivr 1875. № 463.

Iványi Ödön

legerben a III. orsz. akvarellbiennálén lapjai szerepelnek.

Farkas Aladár: A III. országos akvarell-biennáléról.

Népújság, 1972. aug. 27.

Izsó Miklós (?)

„Lovakat fékező csikós" c. domborműve

(1870) Bp. IV. Kölcsey u. 20.

Rajna György: Elyámolás a külső területek műemlékeiről

Budapest 1982/12

IZSÓ MIKLÓS /1831-1875/

a szabadságharc emlékét is megörökitette kisplasztikáiban /honvédfejek/. Egyik, sebesült zászlótartót ábrázoló szobra 1869-ben készült. Nagyszabásu emlékmüveket is tervezett, de korai halála miatt csak a debreceni Csokonai szobrot készitette el. A szegedi Dugonics és a Petőfi szobor befejezését egyik tanitványa, Huszár Adolf végezte.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t. 7-8. l.

IZSÓ MIKLÓS /1831-1875/

legjobb elképzelései szoborvázlatokban és kisplasztikákban öltöttek testet. Kis terrakotta figuráit önmagának készitette. /Egyetlen darabot sem adott el belőlük, kiállitásra is csak halála után kerültek. 15 táncoló parasztot mintázott. Témáik: cigányhegedüsök, szoptató koldusnő, aratópárocska, ételhordó nő, részeg kortes, kereket vivő cigánygyerek, stb./

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t. 7. l.

Перепсау Іатъем, Іпаб Мікіёа, Ятгобі Аіаіоа
emlekkiéiiiéa. Kat. Gaaaedii.: Soba Gyula.
Bp. 1956. Ie I.., ‡ t.

N.D.K.

Izsó Miklós szobrász
1831-1875
Táncoló paraszt, repr.

A Szépművészeti Muzeum 1906-1956. Bp. 1956. 307.kép
261.l.

Izsó Miklós (1831-1875)

minte egyedül önmagának és egy
nüh értő körnek dolgozott

Magyar szobrászat 1920-1945. kiállitás. székes-
fehérvár. Kat. bev.: Kovács Péter, K. Kovalovszky
Márta. Székesfehérvár, 1966. 34 l., 7 t. / A hu-
szadik ~~s~~ század magyar müvészete./

5. l.

IZSÓ MIKLÓS / szobrász

1. Búsuló juhász
2. Táncoló parasztt

Xantus Gyula: Rajz kézikönyv az általános iskolák rajzot tanító nevelői számára. Bp., 1960. /Ált. iskolai tanári kézikönyvek. /

/43

M.D.K.

Izsó Miklós

A "Budapesti Müvészeti Hetek" cimmel számol be P.J. az Operaházban, a Székely Bertalan teremben rendezett kiállitásról, amelyen szerepelnek a müvész szobrai.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. szept. 15.
XI. évf. 37. sz. 7. lap

Szabó Miklós, szobrászművész
Képzőművészeti szabadegyetem:

28. Magyar szobrászok
Szabó Miklós: Táncoló parasztok.

a Magyar Nemzeti Galéria programja.
1981. március.

Gyrsó Miklós, szobrászművész

Tárlatvezetések

Okt. 5. Gyrsó Miklós kisplasztikái

Vezető: Tóth Antal.

a Magyar Nemzeti Galéria Programja,
1980. október.

Izsó Miklós,
szobrászművész

Izsó Miklós: Táncoló paraszt IX.

Székely András:
A romantika.
Népszabadság, 1978. máj.
28.

IZSÓ Miklós

levelek találhatók
Mándi Márton Wein mellszoba

PRGy 39.
70.

Izsó Mikló s

Uj tévé filmsorozat készül, melynek főszereplői Kisfaludy Károly, Barabás Miklós f stb, Ferenczy István és Izsó Miklós szobrászművészek.

Magyar Hirlap 1978-2o8-8
Képzőművészetünk története tévéfilmen

Izsó Miklós szobrászművész

Medgyessy nagysága, jelentősége az, hogy ő volt az első magyar szobrász, aki töret-lenül megvalósította elképzeléseit. Elődei közül – Ferenczy István, Izsó Miklós, Fadrusz János – életműve zseniális ~~törekéd~~ töredék maradt, a századforduló szobrászata másodlagos célokat tűzött ki.

Losonci Miklós: Medgyessy Ferenc öröksége, Pest Megyei Hírlap, 1978. júl. 20.

Izsó Miklós, szobrász

megemlítve.

Izsó Miklós: Táncoló paraszt IX.

Székely András: Romantika.

Népszabadság, Br.

Izsó Miklós nobrán M.D.K.

honvéd nobrát csak 1875 ben állították ki. Ekkor került nyilvánosságra Árpád vezért ábrázoló terrakotta nobra (repr. 97 o.)

II. Rákóczi Ferenc mellnobrát 1952-ben vette meg a Képsm. Mny. (repr. 97 o.)

Szós Gy: Magyar tört. kisplasztika a 19 sz. ban. Műv. tört. Ért. 1954 1 sz. 94

Izsó Miklós nobrán M. D. K.
1831–75

Részt vett a nabadsághasebau, mint katonaszölevényt körözték.

Haldokló Petőfi (repr: 95 o.)

Honvédfejek. Lépsm. Mny. (repr: 96 o.)

Haldokló honvédtüzér.

Sebesült zászlótartó 1869 (repr: 96 o.)

Soós Gy., Magyar tört. kisplantila a 19. n. ban.
Müv. tört. Ért. 1954 1 n. 94.

Izsó Miklós 9, 50, 63, 80, 131
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

4 - 14/15.sz.

Budapest, 198... év .....hó

Ph.

Érvényes 19.....tól ..

Felkérjük, hogy a fenti kutat
példányát az MTA MKCS Könyvtá
küldeni sziveskedjék.

IZSÓ Miklós

PROHÁSZKA László: Széchenyi István ábrázolása a szobrászatban. = Pavilon 7 (1992) 35. és ill.

tevést és birtokbavételt jelentet
pártfogoltját, Balkay Pált és más
másolásra buzditja, mint irótársa
lás hivatott az ekkor jórészt hiá
szintü müvészi képzést is pótolni.
szakunkban a maitól eltérő értele
csak nálunk van igy. Az ismétlés,
ismétlésekben és formai részletek
zett másolásban is, Ezért jellegze
Barabás Miklós 1835-ben kiállitott
c. képének kiállitott másolata ara
telepedése lehetőségét. Nemcsak az
re barokkos témát és képet választ
teljesen idegen volt - hanem a beí
ami bizonyitéka a feléje áradó erő

M.D .K.

Izsó Miklós,szobrász

Petőfi Zoltánról mintázott mellszobra a Petőfi-Házban volt. 131.o.

Vayrené Zibolen Ágnes: Az íróportrék gyűjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőműv.Alap.Kiadóvál.Bp.1963

Izsó Miklós, szobrász

Petőfinek a pesti Dunapartra szánt szobrának vázlata a Petőfi Irod. Múzeum van. 37 old.

Vayer Lajosné: Petőfi Sándor első szobra - Alexy Károly ismeretlen alkotása. 37.o.

A Petőfi Irodalmi Máz.Évkönyve.1959.Bpest.1959.Révai Nyomda.Bp.

Izsi Miklós szobrász

Petőfi mellszobra a Petőfi Irod. Múzeumban van. 37 old.

Vayer Lajosné: Petőfi Sándor első szobra - Klexy Károly ismeretlen alkotása. 37.o.

A Petőfi Irodalmi Múz. Évkönyve. 1959. Bpest. 1959. Révai Nyomda. Bp.

Izsó Miklós

Mordovász Viktor portrét készített róla.

László M.: A magyar portréművészet tört.-ből; Műgyűjtő, 1970. h. sz. 41. l.

Izsó Miklós

A müvész befejezte Pákh Albert szobrát, melyet karrarai márványból készitett.
"A korán elhunyt jeles iró több barátja megszerezvén a szobrot, a Nemzeti Muzeumnak ajándékozta."
Budapesti hirvivő c. rovat közleménye.

Családi Kör, 1868. nov. 1.
44. sz. 1053. lap.

Izsó Miklós

Debrecenben befejezte Csokonai szobrát és most Pákh Albert mellszobrát készíti. Közben Bécsbe utazott, ahol szintén dolgozik egyik müvén, -közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1867. nov. 1o.
45. sz. 1o74. lap.

Izsó Miklós

A Búsuló juhász-szerű romantikus ábrázolás (egyik) előképe Schossel András gyufatartó szelencéjének (1854) tetején látható pipázó paraszt.

Pusztai László: A beregi vasöntés emlékei; Ipari Művészet, 1973/1. o. 25.8.

Izsó Miklós, nobrán

L.: Végvári Gyula

Tandi L.: Végvári Gyulánál

Tisztáj: Szeged, 1979. nov.

92-96.
XXXIII/11

Izsó Miklós, szobrászművész

Bartók Béla születésének 100-ik évfordulóját ünnepeljük. Számtalan fénykép készült életében, mások szoborba öntötték alakját, néhányan le is festették.—

Tudjuk-e milyen volt Csokonai, Petőfi, Arany? Későbbi „másaikból" aligha. Izsó Miklós mezteleu Petőfijét Huszár Adolffal felöltoztették. |említve|

Kocsogh Ákos: Miről ismerjük meg Bartókot?
Nógrád, 1981. márc. 22.

Izsó Miklós, szobrászművész

Jún. 21.-én emlékeztünk meg Stróbl alajos szobrászművész születésének 125 évfordulójáról. A századforduló egyik nagy magyar szobrásza volt, Izsó Miklós és Fadrusz János mellett. Ők hárman egyengették az utat Medgyessy Ferenc eszményei irányába, sikerrel.

Lasonci Miklós: A méltóság csöndjében.
Pest Megyei Hírlap, 1981. júl. 8.

Izsó Miklós, szobrán

L. Than Mór

1386-1390

Cennerné Wilhelm B. G.: Művészet M.o-n. 1830-1870.

Élet és Tudomány, Bp. 1981. okt. 30. XXXVI/44.

Izsó Miklós

A tizenkilencedik század másdik felében létesitett müvészi intézmények felsorolása mellett, Szokolay Béla megemlékezik a korszak festő és szobrásznagyjairól, a Bezerédi Gyula müvészetét ismertető részletes kritikában. /Lásd: ott./

Festők: Székely Bertalan, Lotz Károly, Benczur Gyula, Liezen-Mayer Sándor, Feszty Árpád, Kriesch Aladár.

Szobrászok: Izsó Miklós, Fadrusz János, Zala György, Stróbl Alajos, Bezerédi Gyula, Huszár Adolf.

ÉLET, Bp. 1925. febr. 1. XVI. évf. 3. sz. 58. lap.

Izsó Miklós szobrászművész

Bd -> Csorba Géza zn
- Művészet 1985/3/4 l.

Izsó Miklós sz

→ Borbás Tibor sz

MOVÉSZET 1985/9/13

Jozé Miklós

Emlékezés Fülöp Lajosra

Nepszava 1995. 1. 23.

Izsó Miklós, szobrán

L: Tenzl Trigyes

Kovarónszky A: Nemzeti és népies törekvések 20–22

Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/2

MDK

Izsó Miklós szobrász

Művészi Ipar, 1890. 183. l. Tíz év a Ip. Isk.
Tört-ből.

MDK

Izsó Miklós szobr.

Nagyrévi Gy: Egyik Széchenyi szobor utazása Budáról Bécsbe. Nemzeti Ujság, 1941. okt. 12. 14. l.

MDK

Nagyrévi Gy: Szé

Izsó Miklós

Izsó után bejutunk az emlék-
műszobrászat vadonjaba – írta
1923-ban Fülep Lajos.

K. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december – 16 lap.

Izsó Miklós

Méltatás

—: A kritika tükrében.

Művészet, 1977. október – 20 lap.

I Z S Ó Miklós, szobrász

A Nagycenki Széchenyi Emlékmúzeum Kiállitásának földszinti 7 szobája után a folyosói benyilóban Izsó Miklós gipsz Széchenyi-emlékműterve látható.
Fekete repr. 371.old

KÖRNYEI ATTILA: A Nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum 353.old

ARRABONA. A Xantus János Múz.Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Izsó Miklós

1887-ben a Zsolnay gyár elővett néhány régebbi figurát, igy Izsó Pásztorát.

Zsolnay Terézia, M. Zsolnay Margit: Zsolnay
Corvina 1974
152.o.

Izsó Miklós

Méltatás

—: A kritika tükrében.

Művészet, 1977 október – 20 kap.

Izsó Miklós, szobrász

megemlítve

Ujlaki László: A Monszun-hid történetéből 4.

Népszabadság, Bp. 1978 ápr. 29.

Izsó Miklós (szobrász)

1875. máj. 29-én halt meg.

Néprana, 1975. máj. 29. 103. evf. 124 sz. 8 r.

Izsó Miklós, szobrász

IZSO MIKLÓS-emléktáblát avattak vasárnap Izsófalván. Ezzel véget ért a szobrász születése 150. évfordulója alkalmából rendezett, csaknem kéthetes megemlékezéssorozat. A hajdani Disznóshorvát negyedszázada vette fel nagy fiának nevét; az azóta elért fejlődésről is szóltak az emléktábla-avató ünnepségen.

– : Hír

8

Népszabadság, 1981. szept. 22

Izsó Miklós, szobrászművész (1831-1875).

A szegedi Nemzeti Emlékcsarnok a magyar portrészobrászat csaknem teljes keresztmetszetét adja: Ferenczy István, Izsó Miklós, Huszár Adolf, Ströbl Alajos, Medgyessy Ferenc, Kisfaludy Ströbl Zsigmond, Pátzay Pál, Borsos Miklós, Vightamás munkáinak tükrében. – A Nemzeti Emlékcsarnokban megörökíthető szellemi nagyságok körét és annak szélesíthető lehetőséget az 1930. okt. 24.-i alapítólevél szabályozza.

– gy.: Dóm tér – a Nemzeti Pantheon.
Katolikus Szó, Budapest, 1982. jún. 20.

Izsó Miklós, szobrászművész (1831–1875)

26 VASÁRNAP

9.30

TIT tárlatvezetés
A romantikus magyar szobászat nagymestere – Izsó Miklós
Vezető: Tóth Antal

Magyar Nemzeti Galéria, Budavári Palota B, C, D épület
1982. szeptember.

mdk

Izsó Miklos szobrász művész
1831–1875.

alkotásai Búsuló Julász (1862) Csokonai szobra (Debrecenben) Portréi: Arany János, Eötvös József, Egressy Gábor, Pákl Albert stb. – Terrakottái kis remeknüvek. Táncoló paraszt, Fonolási jelenet. Cigánycsoport fő müvei

Szadány Ede: Nagy Napok – Nagy Emberek
Nép művelés 1955, 2. évf 4 sz. 233–234 l.

M. D. 4

Izsó Miklós szobrász

(1831–75)

Búsúló juhász, szobor

Tanculó terrakotta figurák 1862.

(resz. 70. l)

Művészettörténeti A B C Bp. 1961. 262, 519, 550. l.

Izsó Miklós, szobrászművész

A HÓNAP MŰTÁRGYA

Izsó Miklós: Fonóházi jelenet

A művész születésének 150. évfordulója tiszteletére

Tihnvetítések: B. ép. fszt. előadóteremben.

5' Magyar szobrászat
Izsó Miklós: Táncoló parasztok.

a Magyar Nemzeti Galéria Programja.
1981. szeptember hó.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrasz

---

varlat.

"Táncoló paraszt" c. szobra. Terraktta. Fekete repr.
335.o.i 3.kép
1870, 28 cm

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

Szabó Miklós

„Tanácsoló parasztok," 1870. Terrakotta, 27cm.
a Magyar Nemzeti Galériában őrzött
alkotásról közli

Lyka Károly: Kis könyv a művészet-
ről, Budapest, 1964 64-65 l között

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

---

kiváló kis plasztikáit
említi

Perneczky, Géza: Geschichte der ungarischen bildenden Kunst
Kulturelles Leben in Ungarn. /Red. Zoltán Halász/.
Bp. 1966. 363 l. 26 t. 295. old.

Izsó Miklós

Táncoló paraszt.
/vázlat; terrakotta/ 1864-70

– repr. –

A. Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX - XX.
Moszkva 1961. Képjegyzék. 52.

Izsó Miklós (1831-1875)

Almásy-Balogh Pál. (repr.)

Búsuló juhász. (repr.)

Táncoló parasztlány. (repr.)

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

Izsó Miklós (1831-1875)

Kiállitott művei:

37. Ugány Laokoon. 1869. Terrakotta. 23 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3342.

38. Hordón ülő ugányszenén. 1869. Terrakotta, 20 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3346

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

15. l.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállitott művei:

35. Kezeket vivő cigány gyerek. 1862-1875. Terrakotta, 19,6 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 3357.

36. Cigány zenész. 1869. Terrakotta, 15,8 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 3356.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. Összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

14-15. l.

Izsó Miklós (1831 - 1875)

kiállított művei:

33. Táncoló paraszt XIV. Terrakotta, 26 cm. O. tz. M. Tud. Ltsz.: 3375.

34. Honvédalak 1862 - 1875. Terrakotta, 12 cm. O. tz. M. Tud. Ltsz.: 3365.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

14.l.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

31. Táncoló paraszt VIII. 1862-1875.
Terrakotta, 26 cm. O. sz. M. tul. ltsz.:
3360.

32. Táncoló paraszt IX. 1862-1875.
Terrakotta, 27 cm. O. sz. M. tul. ltsz.:
3369.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

14. l.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

28. Táncoló pavont T. 1864. Terrakotta, 29 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3349.

29. Táncoló pavont II. Terrakotta, 28,2 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3347.

30. Táncoló pavont VII. 1862-1875. Terrakotta, 28 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3350.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. Összeáll.: Szós Gyula. Sp. 1956. 16 l., 4 t.

14. l

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

25. Táncoló pár ant X. (1862-1874). Terrakotta, 24,7 cm. Ó. sz. M. tul. ltsz.: 3374.

26. Táncoló pár ant. 1862-1874. Terrakotta, 24,7 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 3375.

27. Táncoló pár ant V. 1862-1874. Terrakotta, 26 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 3351.

Fényessy Istvánné, Izsó Miklós. Strobl Alajos emlékkiállítása. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Esp. 1956. 16 l., 4 t.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállitott művei:

22. Rénig hostes. 1863. Terrakotta, 31 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3341.

23. Táncoló parant XIII. 1862-1875. Terrakotta, 27 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3370.

24. Menekülő anya. 1869 hörul. Terrakotta, 28,5 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3354

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

14. l.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

19. Ételhordó parasztasszony. 1863 körül Terrakotta, 28 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 3355.
20. Anya gyermekével. 1864. Terrakotta, 23,7 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 3353
21. Aratólány. Terrakotta, 28,3 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 3362.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

Tóth Miklós

Barabás Miklós élete

Magyar Nemzet 1985. II. 9.

Izsó Miklós, szobrászművész /1831-1875/

4
szombat

15.00
Filmvetítés
Magyar szobrokról.
Ferenczy István: Pásztorlányka,
Izsó Miklós: Táncoló parasztok,
Látogatás Makrisz Agamemnonnál,
Mészáros László emlékére,
Borsos Miklós

Magyar Nemzeti Galéria, 1982. december.

Izsó Miklós, szobrászművész (1831–1845)

A Pesti Történeti Múzeum kiscelli részlegében új, állandó kiállítás nyílt. Kitűnik az anyagból, hogy Mátyás király alakja milyen erővel foglalkoztatta a műveszeket. – Érdekes az is, hogy milyen egyező, rokon formákkal mintázta meg Izsó Miklós, Almássy Balogh Pál és Arany János a királyt.

L. M.: Századunk üzenete.
Kisalföld, 1983. okt. 29. 8. old.

Izsó Miklós, szobrászművész (1831-1875).

A Szepesi Történeti Múzeum kiscelli részlegében megnyílt kiállítás anyagából kitűnik, hogy Mátyás Király alakja milyen erővel foglalkoztatta a művészeket és érdekes az is, hogy milyen egyező, rokon formákkal mintázta meg Izsó Miklós, Almássy Balogh Pál a királyt.
(emlitve)

Losonci Miklós: Képzőművészétünk múltja és jelene a kiscelli múzeumban.
Népújság (Heves), 1983. okt. 29. 6. old.

Izsó Miklós szobrász

- 100 éve halt meg
- a XIX. századi magyar szobrászat egyik legjelentősebb alakja

„Csokonai Vitéz Mihály"

- szobor

(képes kiírnika)

Múzeumi Magazin 1975/3 42 old

Izsó Miklós

Izsó Miklós a mestere a debre-
ceni Csokonai szolornak.

Szabó Ernő: Pogány derű, laúgoló szemedély.
Új Tükör, 1979. január 21 – 22. lap.

Izsó Miklós, szobrász

megemlíthe

– Szobrok fóliában 8

Esti Hirlap, Bp. 1978. dec. 15.

95

Izsó Miklós

Izsó Miklós alkotta Csokonai Vitéz Mihály debreceni szobrát.

Julow Viktor: Kolligium és hagyomány. Új Tükör, 1979. január 21 – 10. lap.

Izsó Miklós szobrász

„Csokonai Vitéz Mihály"

– szobor terv.

1976/1 Múzeumi Magazin 13 old.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Révay Miklós a M.Tud.Akadémia épületén. Repr.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai.

Izsó Miklós M.D.K.

1862 körül.

A busuló juhász. Szövegközti illusztráció Keleti Gusztáv: Festészet és szobrászat c. cikkéhez.id. mü 413-470.p.

Szign. B.B.sc. - Morelli G.F.i.

- - szobra után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.9.k.Magyarország.III.1893.461.p.

MDK

Izsó Miklós, 1831-75.

A Petőfi szobor terve, cer. és tus.

Ernst Múz. aukc. Árv.Közl. 1.rk.sz. 1939. jan.

32 l.

M.-D.-K

IZSÓ Miklós szobrász
(1831 – 1875)

Búsuló juhász (1862) repr.

Debrecen, Csokonai - szobor

Ellenőre Petőfi jeszi emlékművét

ezt halála után Huszár Adolf

fejezte be.

Dombi József: Müvészettörténet Bp. 1960. 291, 293. l

Irsó Miklós hobrán M.D.K.

Petőfi nobrárélit Sós Gyula a Gádor-Pogány: Magyar nobrászat c. könyvének kritikájában.

Múvtört. Ért. 1954 1 sz. 174.

MDK

Izsó Miklós, nobrán

A sárospataki iskolakertben a kollégium volt tanulóinak nobrai között elhelyezik Izsó Miklós portréját.

— : Hír

8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. máj. 16.

Izsó Miklós

Arany János-ról készített mellszobrát említi az alanti cikk.

„-ban" jelű cikk: Treasures of the „Trincastea Tower." –

Daily News, Budapest, 1967. nov. 12 6 p.

Izsó Miklós

szobrászról emlékszik meg s említi „A busuló juhász" című alkotását; közli az V-ik táblán a mű reprodukcióját.

Thomas von Bogyay: Bayern und die Kunst Ungarns, München, 1964

Studia Hungarica, 1. 221.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Szoptató anya, 1864. MNG.
Ételhordó nő. 1863. "
Sebesült honvéd. 1869. "
Haldokló Petőfi. 1864. "
Cigány Laokoon. 1869. "
Fonóházi jelenet. 1861-1875. MNG.
Hordón ülő cigányzenész. 1869. MNG.

Soós Gyula: Izsó . Bp. 1966. 29. l.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Busuló juhász . 1861-62. márvány, MNG

Egressy Gábor mells zobra. 1962. " O. Szinháztört. Mu

Arany János mellszobra.1862 ó MNemz. Muz.

Tanulmányfej. Terrakottaó MNG..

Honvédfej. " "

Sebesült zászlótartó. 1869. terrakotta. MNG,

Árpád,szoborvázlat. 1862-1875. MNG.

Soós Gyula: Izsó , Bp. 1966. 29. 1.

Hazó Miklós
szobrász

M.D.K.

Méltatás

Tibély Gábor: Rudnay Gyulárol.
Művészet, 1967. február - 8 lap.

IZSÓ MIKLÓS
91 5. 69
91 10. 24

Új Művészet

IZSÓ MIKLÓS

95, 96

Olt ványi 1991

-

in n und Apparate im Chemie-
e"

s. London, 1896, King

anzfeform. Leipzig, 1909,

ds. London, 1909, Unvin

mpft gegen Napoleon. Das

RSÓ MIKLÓS

Nagy Ildikó
Művtört.Ért. 1990 1-2 1,2,4

IZSÓ Miklós

Egy fiatalkori dombormüve: Méneket zabolázó csikós mely a Pálffy György u.22.alatt álló Zsoké kocsmát díszitette ma másolatban a Vármegyeházán található

TÓTH Antal: A Pesti Vármegyeháza. 2.bőv.kiad. bev. Zádor Anna. Bp. : Pest M.Tcs., 1990 58.p.

,te.

találtatik: — itt [illegible] 70
k benne magyarul [illegible] —
lélekből álló [illegible]
— felette nagyon [illegible] — [illegible]
, és tartozandó [illegible] Pestnek.
s felé, — Grácz, és [illegible] Klagenfurt
en Zágrább és [illegible] és
- azért ezen [illegible]
n vagynak. — [illegible]
teheneik. — A [illegible]
, kivált kukoritzát [illegible]
azért számossan [illegible] —
] Városban tartatnak [illegible] —
tak öszve jönni — [illegible] — [illegible] Legrádi.
ereskedők, és [illegible] — a köz nep
és más egyébb [illegible] — [illegible] kendert.
érnát és vásznot — [illegible] Ka-

i töltések most [illegible]
endő s történhető [illegible] ká-

arok Sz[ent] [illegible]
a Dráva folyóra [illegible] — [illegible]
épe horvát, örökös [illegible]
Plébániája egy [illegible]

IZSÓ MIKLÓS

HAJDU István: Petőfi a pályán. = Beszélő, II.évf. 11.sz. 1991. március 16. 44 - 45.p . ill.

IZSÓ Miklós

a Jánosi, Nyári-Szatmári Zuria díszítőelemeit készítette

Erdélyi Géza: Gömör klasszicista építészete.
= Uj Mindenes Gyűjtemény 2. (1983) 98. p.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Régi metszetek utánérzéséből alkotta meg Zrinyinek, a költőnek büsztjét. 127.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. ~~[illegible]~~ cl[illegible]3.o.

A Petőfi Irod Múz. Évkönyve. 1963. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp. 1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Közvetlen élmény alapján mintázta meg Pákh Albert portréját. 128.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőmüv.Alap Kiadóváll.Bp.1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Élet után megmintázta Arany János portréját. 128.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 183.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőműv.Alap Kiadóváll.Bp.1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

A Dunaparti Petőfi szobor terveit is elkészitette.
A hetvenes években. 127.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének
múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőműv.Alap Kiadóvál.Bp.1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Petőfi Mellszobrát készitette a hetvenes években.
127.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. ~~1963. Képzőmüv. Alap~~ 123.o.

A Petőfi Irod Múz. Évkönyve. 1963. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp. 1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Dugonics András szobrát Szegeden állitották fel. a hetvenes években. 127.o.

Vayernó Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 3.o.

A Petőfi Irod Múz. Évkönyve. 1963. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp. 1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Révai Miklós szobrát készitette a Magy. Tud. Akad szá-
mára. a hetvenes években. 127.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének
múltjáról. [illegible] 3.o.

A Petőfi Irod Múz. Évkönyve. 1963. Képzőmüv. Alap Kiadó-
váll. Bp. 1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Közvetlen élmény alapján mintázta meg Fáy András portréját. 128.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőmüv.Alap Kiadóváll.Bp.1963

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Közvetlen élmény alapján mintázta meg Eötvös József portréját. 128.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az íróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőmüv.Alap Kiadóváll.Bp.1963

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

7. Almás~~sy~~ - Balogh Pál mellszobra. 1864. Gipsz, 54,5 cm. O.sz.M. tul. ltsz. 55.798
8. Egressy Ebelke mellszobra. 1862-1875. Gipsz, 52 cm. O.sz.M. tul. ltsz.: 7093.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

9. Parasztlányfej. 1864. Gipsz, 59 cm. O.SZ.M. tul. ltsz.: 4707.
10. Zrínyi Miklós mellnagy. 1869. Márvány, 76,5 cm. Orsz. ~~Képt~~ Tört. Múz. tul.
11. Megyeri Gábor mellnagy. 1863. Márvány, 78 cm. Nemzeti Színház tul.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

13. l.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

12. Csokonai Vitéz Mihály. (Vázlat.) 1867. Gipsz, 80 cm. Református Kollégium könyvtárának tul., Debrecen.

13. Tóth József mellszobra. 1862. Márvány, 76,5 cm. Nemzeti Színház tul.

Ferenczy István, Izsó Miklós. Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

13 l.

Izsó Miklós /1831 - 1875/ 16.

kiállított műnei:

14. Arany János mellnoha. 1862. Márvány, 57,5 cm. Orsz. Tört. Mús. tul.
15. Werbőczy István mellnoha. 1870. Gipsz, 60 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 7592.
16. Ghyczy Kálmán mellnoha. 1870. Bronz, 66 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 52 173

Perenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Szós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

13. l.

Izsó Miklós (1831-1875) 17.

kiállitott művei:

17. Petőfi Sándor (Várlat.) 1870-1875. Gipsz, 54,5 cm. Föv. Tört. Mús. tul. ltsz.: 18.367.

18. Petőfi Sándor (Várlat.) 1870-1875. Gipsz, 52 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 52.252.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. Összeáll.: Szőcs Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

13. l.

26.

Izsó Miklós /1831-1875/

munkásságában az emlékműnokának
komoly szerepet játszott

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos
emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula.
Bp. 1956. 16 l., 4 t.

3.1.

Izsó Miklós

Szabó István, Szolnokon élő szobrászt bízták meg a mellszobor elkészítésével

Emlékszobát rendeznek be Izsó Miklós szülőházában.
Északmagyarország 1965. jan. 22. 4. l.

Izsó Miklós

Búsuló juhász /1862/ márvány

MNG

– repr. –

A. Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX - XX.
Moszkva 1961. 70.l.

Izsó Miklós

Részt vett a szabadságharcban.

A Tyihomirov: Iszkusszstvo Vengrii Ix-XX
Moszkva 1961. 63.l.

Izsó Miklós
1831-1875.

17 évesen részt vett a szabadságharcban Ferenczy Istvánnál kőfaragókat dolgozott Rövid ideig Münchenben tanult.
1862. „Búsuló juhász" 95 cm mánvány
Terrakotta sorozat 15 db-ból 21 – 31 cm
a Táncoló parasztok.

A. Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX - XX.
Moszkva 1961. 78. l.

M.D.K.

Izsó miklós szobrász

Müve a Szépmüvészeti Muzeum szoborgyüjteményében

Almássy-Balogh-büsz ,

Ghiczy -büszt.

A Szépmüvészeti Muzeum 19o6-195(. Bp. 195(. 2o4.1.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Busuló juhász c. szobrát a megrendelő Gschiwindt gyáros ajándékozta a Nemzeti Muzeum képtárának.

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956. Bp. 1956. 12.1.

Izsó Miklós szobrász

M.D.K.

Müve az 1950-es években került a Szépmüvészeti Muzeum gyüjteményébe.

Almássy-Balogh-mellszobor
/ Átvétel Tud.Akad.

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 202.1.

Izsó Miklós szobrász

M.D.K.

A Muzeum háborus vesztesége között szerepel müve, /összetört/

Zsidó árus c. terrakotta

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 200.l.

Izsó Miklós szobrász

Terrakotta -szobra, Busuló juhásza a Szépmüvészeti Muzeumban

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 194.1.

Izsó Miklós (1831-1875)

Petőfi nobor Tesvrajza.

Cerura, 357 x 217 mm.

Ltn.: 1914-159.

Magyar rajz és akvarell. A XIX. és a XX. század.
A Zárt. bevi Velmachet Anna. Bp. 1959

26.

Tasó Miklós

a magyar plasztikus művészet
egyik kiváló képviselője

Halász Zoltán: La vie culturelle
en Hongrie, Budapest, 1966.
283 l.

MDK

Izsó Miklós

A Magyar Nemzeti Galéria 1965.

M.D.K.

Irsó Miklós, szobrász

nevét Debrecennel kapcsolatban emliti Jókai, a kollégiumról szólva „...Innen támadt elő... Csokonai Vitéz Mihály, Petőfi előtt a legnépszerűbb magyar költő, kinek Irsó Miklóstól mintázott szobra ott van felállítva a kollégium mögötti diszkertben. (Egyike a harai legszebb szobormüveknek, költségét – 26.000 forint – maga a debreceni lakósság fedezte...)"

Jókai Mór: Magyarhon szépségei, Bp.1956. Magvető,

136. old.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Csokonai emlékszobor, Debrecen

Dugonics emlékmü, Szeged,

Egressy Gábor mellszobra, Nemzeti Szinház.

Egressy Etelka mellszobra, MNG

Eötvös József mellszobra, ism. h.

Fay András mellszobra, ism. h.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 141. l. 141.l.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

a Borsod megyei Disznós-Horvát faluba való volt és egy Jakovetz nevű höfaragónak dolgozott Jánosiban, Várgedén, Rossnyón és Losoncon. Ferenczy 1853-ban, télen, mikor a höfaragónak kevesebb dolguk van s olcsóbban megkaphatók, felfogadta a „jóképű, ügyes legényt", aki „tanult fiú" volt, mert latin iskolába ./.

Lengyel Géza: A szépmesterségek kezdete.
Ferenczy István sorsa.
Bp.1964. 191 l. 14 t.

182. old.

Izsó Miklós, szobrász M.D.K.

... járt a sárospataki kollégiumba, de ezerben a nekéz éverben, a Bacz-kor-szak idején, inkább a katona-fogdosás elől bujkált. Ferenczy örömmel mesélt neki római tapasztalatairól. Canováért való lelkesedéséről és tanitotta, a márványfaragás mesterségére. Izsó ezt mind meg is tanulta, de három ./.

Lengyel Géza: A szép mesterségek kezdete.
Ferenczy István sorsa.
Bp. 1964. 191 l. 14 t. -185. old.

M.D.K.

Irsó Miklós, szobrász

... év után búcsut mondok öreg mesterének nagy halálhodások közepette, aki-nek jószarati bizonyítványával zsebében nekivágott Pest-Budának, úgy mint Ferenczy tette annak idején.

Lengyel Géza: A szépmesterségek kezdete.
Ferenczy István sorsa.
Bp.1964. 191 l. 14 t. - 186. old.

Izsó Miklós

nevét említi az alanti perző.-

Magyar kinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, kobrok, dombormüvek a XIX. század. Budapest, 1966. Katalógus, 16 l.

Izsó Miklós

„Egressy Gábor," magyarruhás mellkobra, márvány, 1862, 70 cm.

Magyar kinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, kobrok, domborművek a XIX század, Budapest, 1966. Katalógus, 47 l.

Izsó Miklós

„Egressy Gábor," magyarruhás mellszobra II. márvány, 1862, 70 cm.

Magyar kinészportréh 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX. század. Budapest, 1966. katalógus, 471.

Izsó Miklós

„Egressy Gábor," magyar ruhás mellkoba III. gipsz, 1862. 70 cm
Márványszobor modellje

Magyar kinész portrék 2, Cenner

Mihály: Festmények, kobrok, dombormüvek a XIX. sz. Bp. 1966. katal. 47 l.

Izsó Miklós

„Egressy Gábor", IV., magyarruhás mellszobra, 1862, 70 cm

Magyar vinész portrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX század. Budapest, 1966. katalógus, 47 l.

Izsó Miklós

„Egressy Etelka", 1862, -

Magyar pinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, domborművek a XIX. század. Budapest, 1966. katalógus, 47 l.

Izsó Miklós

„Megyery Károly," mellszobor, márvány, 1864, 75 cm.-

Magyar kinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, domborművek a XIX. század. Budapest, 1966. Katalógus, 50 l.

Izsó Miklós

Megyery Károly márványmellszobrának gipszmodellje.-

Magyar pinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX század. Budapest, 1966. Katalógus: 50 l.

Izsó Miklós

„Tóth József" márványmellszobrának gipszmodellje, 75 cm

Magyar kinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek, a XIX. század. Budapest, 1966. katalógus, 52 l.

Izsó Miklós

„Tóth József", mellszobor, márvány
75 cm

Magyar színészportrék 2. Cenner
Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX század, Budapest, 1966.
katalógus, 52 l.

Izsó Miklós

„Mányik Ernesztina", dombormű, mellkép, mórvány, 46 cm

Magyar színészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX. század. Budapest, 1966. Katalógus, 55 l.

Szsó Miklós

" Egressy Gábor," fekete-fehér reprodukció, fél-táblán.

Magyar pinészportrék 2. Cennner Mihály: Festmények, rajzok, dombormüvek a XIX. századból. Budapest, 1966. Katalógus, 67 l. 18. sz.

Izsó Miklós

Az ő szobra alapján készítette Beck Ö. Fülöp Arany János-érmeinek Toldit ábrázoló előlapját.

Heitler László: Beck Ö. Fülöp, Corvina, 1969, 26. l.

MDK

Izsó Miklós

Petőfi, szobor

Werbőczy, "

Mohács emléke. Ernst Muz. 84. kiáll. 1926. szept. 5.1.

Izsó Miklós, szobrán

MDK

„Izsó Miklós mellszobrát 1971-ben állítják fel" a margitszigeti művészétányon.

Af: Új szobrok díszítik Budapestet 3

ESTI HIRLAP Bp. 1969. nov. 26

IZSÓ MIKLÓS /

„a romantikus kor nagy tehetségű szobrá-
sza"

1970-ben a margitszigeti művészsétányon
felállítják portrészobrát

Pest Megyei Hírlap, 1968. július 6.

/5

Izsó Miklós

Említve.

Heitler László: Beck O. Fülöp, Corvina, 1969, 14. l.

MDK

Izsó Miklós szobrát

Felavatták mellszobrát a Borsod megyei Izsópuszta, a róla elnevezett utca parkjában.

— : Hír

8

Népszabadság, B/K. 1968. szept. 10.

Izsó Miklós

„Petőfije" díszíti a Magyar Nemzeti Múzeum Tíz évszázad c. kiállításának bejárati helyiségét.

Magyar Nemzet, 1967. VI. 1.

Izsó Miklós (1831 - 1875)

A pesti Műegylet ~~k~~ 1862-es kiállításán került bemutatásra Búsuló juhára. Ezzel neve még nem ismert; ez volt első munkája. Közelmultban elő-került levelei szerint a nobor vásha-tai a Kecskemét-környéki pusztán készültek s csak másványban fara-gása ~~ne~~ történt Münchenben.

Ferenczy István, Szabó Miklós, Szabó Gyula emlékkiállítás. Kat. Szczedli.: Szécs Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

Izsó Miklós (1831-1875)

szülei szegény parasztok voltak. Piák éveiben a sárospataki kollégiumban szolgai munkák elvégzéséért kapott ellátást. A szabadságharc idején, 17 éves korában beállt honvédnek, végighavcolta a szabadságharcot, ~~ki~~ vitéssége vel kitüntette magát és meg is sebesült

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

6. l.

Izsó Miklós (1831-1875)

A világosi fegyverletétel után elfogatási parancsot adtak ki ellene. Egyideig a Bükk-hegységben bujdosott, később a Pallavicini grófok madalmában erdészkedett, de felismerték és tovább kellett menekülnie.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

6. l.

Izsó Miklós (1831-1875)

1850-ben kőfaragólegény lett Rimanombaton, ahol megismerhedett Ferenczy Istvánnal. 1853-56 között több alkalommal dolgozott néhe. Ferenczy, halála előtt két hónappal, ajánlólevéllel útnak indította Pestre és külföldi tanulmányútjának lehetőségét egyengette

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

5.

Izsó Miklós (1831-1875)

Pesten a fiatal írók csoportjában, Bécsben a magyar egyetemi ifjúságban talált pártfogókra. Az egyetemi ifjak egyesületet ~~[illegible]~~ alakítottak (napontra néhány fillért félretettek, a pénzt havonta összegyűjtötték és átadták Izsónak, hogy a münchenni akadémián szobrászra képezhesse magát.

Forónczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. Összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

6-l.

Izsó Miklós (1831-1875)

Az öt támogató ifjak levelikben hangsúlyozták, hogy ~~to~~ anyagi támogatását a nemzet ügyének érzik.
Az elnyomatás éveiben (mikor a magyar ruha viselése tiltva volt) hérítette elő magyarruhás nobrait. (maga is azt viselt)

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

6-7-1.

Izsó Miklós (1831-1875)

Mellnobrokat is kiállított. A Nemzeti Múzeum ~~[illegible]~~ számára kiállította II. Rákóczi Ferenc, Zrínyi Miklós, Zrínyi Ilona és Arany János márvány mellnobrát. Kortársairól is kiállított számos ~~[illegible]~~ portrét (Almásy Balogh Pál).

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

7.l.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

1. Dugonics András. (Vázlat). 1874. Gipsz, 62 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 7095.
2. Dugonics András (Vázlat). 1874. Gipsz, 60,5 cm. O. sz. M. tul. ltsz.: 7094.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei:

3. II. Rákóczi Ferenc. 1871-1872. Márvány, 79 cm. Ors. Magy. Tört. Múz. tul.

4. Búsuló julián. 1862. Márvány, 95 cm. O. Sz. M. tul. ltsz.: 3338.

Ferenczy István, Izsó Miklós; Strobl Alajos emlékkiállitás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

B. l.

Izsó Miklós (1831-1875)

kiállított művei.

5. Pelöpi Sárolor mellszobra. 1877. Márvány, 83 cm. Orsz. Magy. Tört. Múz. tul.

6. Egressy Gábor mellszobra. 1862. Márvány, 82,5 cm. Orsz. Magy. Tört. Múz. tul.

Ferenczy István, Izsó Miklós, Strobl Alajos emlékkiállítás. Kat. összeáll.: Soós Gyula. Bp. 1956. 16 l., 4 t.

Izsó Miklós szobrász

M Ü . K .

Carrarai márványba faragva megajándékozta nemzetét az első magyar népi témáju szoborral.

A Pest Müegyletben már az első évben , kiállitotta Furulyázó pásztor c szobrát,

Furulyázó pásztor, gipsz, 1861, Párospatak, Ref. Kollégium, repr.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 12. l. ./ .

Izsó Miklós szobrász M.N.M.

Busuló juházya osztatlan sikert arat.

A szobor honoráriumánka megfizetésével kapcsolatban Gschwindt Mihály konzervgyáros perbe keveredett a müvésszel.

A pert Izsó elveszitette, de a közérdeklődésre való tekintettel, Gschiwindt nem merte megtartani a szobrot, hanem a Nemzeti Muzeumnak ajámdékozta.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 12. l. ./.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Később még egy példány készült a Busuló juhász-ból az 1871-es bécsi nemzetközi kiállitás részére, mertaz első példányt nem akarták kitenni s szállitás veszélyeinek.

A szobrot Izsó halála után Petton Antonio olasz szobrász fejezte be, egy ideig Szegeden volt,

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 12. l.

,/.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

A Busuló juhász máspdpéldánya , Debrecen Déri Muzeumban van.

Nagyszabásu megbizások hiányában szborvázlatok és portrék mintázásába kezd.

Portrék:

Arany János,

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 12. l. ./ .

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Megyery Károly, 1862.
Egressy Gábor, 1862.
Tóth József, 1862,
Bernáth Gáspár, 1863,
Balogh Zoltán, 1862.
Lisznyai Kálmán, 1863,

szinmüvészek portréja,

portéja

Soós Gyula: Izsó, Bp. 196[illegible]. 12. 1. ./.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Rajzvázlat táncoló alakokhoz, repr. MNG

Fáy András, 1863.

Pákh Albert, 1867,

Petőfi Sándor, 1872. portréja

Eötvös József, 1872,

Soós Gyula: Izsó, Bp. 196 . 13-14. l. . / .

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Trefor Ágoston, 1875 .

Zrinyi Miklós,1869,

mellszobra,

II. Rákóczi Ferenc,1872,

Zrinyi Ilona,1872.

Almási Balogh Pál orvos képmása, 1864.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 196[illegible]. 14. l. . / .

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Gr. Széchenyi István /kis mellszobor/.

Másolta Gasser.

A Magy. Tud. Akad. képei és szobrai.
Akadémiai Értesitő. 1913. évf. 8-9. füzet. 540.l.

Rónay Mária

Izsó Miklós: A Csokonai-szobor első modellje /gipsz/

SZABAD MŰVESZET

1953.jul.-aug.sz. 160.l.

/Fülep L.: Izsó Miklós/

Rónay Mária

Izsó Miklós: A debreceni Csokonai-szobor /bronz/

SZABAD MŰVÉSZET

1953.jul.-aug.sz. 159.l.

/Fülep L.: Izsó Miklós/

Tzsó Miklós

Szerepel a „Magyar táj és népélet" c. kiállításon a hűvarmokban

Magyarsóp, 1926, XI, 14

MDK.

Izsó Miklós

Kiállitási kritika

Kritika 1966 p.4o. december

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász/1831-1875/

A múlt század közepének jeles művésze volt.

M.K.ss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

Izsó Miklós

Megemlítés a Münchner 75 éves jubileumi kiállitásáról.

N. U. 936. V. 3.

Izsó Miklós

Barabástól Vaszary-ig a Műcsarnok nagy magyar kiállításain szerepelt.

M. 932. II. 21.

Izsó-Miklós, szobrász MDK

Özvegye és egykori barátja a sárospataki kollégiumnak ajándékozta a mester több kisplasztikáját és plakettjét.
Fáy Andrást ábrázoló mellszobra is hajdani iskolájának tulajdonába került.

—: Hírek 6.

ESTI HIRLAP Dp. 1966. aug. 1.

Izsó Miklós

"Táncoló paraszt"
/repr/

Rajztanitás 1962. IV. sz. hátsó boritón

Izsó Miklós MDK

Busuló juhász-hoz vázlat,

Petőfi szobor-terv/ első változata, ceruza

Mücsarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Izsó Miklós

MDK

Táncoló paraszt, ceruza

Fonó nő, ceruza

Táncoló parasztok, ceruza

Miskarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Iszé Miklós

Emléket állítanak neki a negedi Nemzeti Emlékcsarnokban.

PH. 1930. X. 26.

Izsó Miklós
szobrász

M.D.K.

Méltatás

Pogány Ö. Gábor: Arany János és a képzőművészet
Művészet, 1967. julius - 26 lap.

Izsó Miklós

A lap előzetest ad a Nemzeti Galériában megnyiló 300 plasztikát magában foglaló kiállitásról, amely a XIX. és XX. sz. művészetét foglalja magában és a művész alkotása is szerepel rajta.

Bildene Kunst, 1958. 3. sz.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Arcképét megfesti Székely Bertalan

Haulisch Lenke: Székely, Bp. 1964. 15.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Busuló juhász,

1831. szept. 9-én született a Bükk hegységben levő Disznóhorváton, amelyet halálának 75. évfordulójá 1950-ben izsófalvának neveztek el.

Édesapja Abauj-Torna vármegyéből vándorolt be, és a szomszéd falu iskolamesterének leányát vette feleségül

Soós Gyula :Izsó, Bp. 1966 5.11

./.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Apja kelmefestő mestersége mellett , néhány hold földje müvelésével és méhészkedéssel foglalkozott. Édesanyja tanitói és papi rokonságának ha tására iskoláztatták

ő volt a legidősebb fiu.

Szolgadiákként került a sárospataki kollégiumba. A müvészetek ekkor még nem érdkelték, tanulni sem szeretett.

Soós Gyula Izsó, Bp. 1966 5.1.

./.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Bizonyitványai szerint a gyenge tanulók sorába tartozott.

Vidám, tréfakedvelő egyéniségével azonban nemcsak diáktársai, hanem tanáraival is megszerettette magát.

A szabadságharc idején a felsős pataki diákokkal honvédnak mentek.

Dósa Gyula Izsó, Bp. 1966 6.1. ./.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

17 éves volt ekkor és az Ujházy vadászzászlóaljban mint őrmester, később mint honvédhadnagy harcolt.

A szentpéteri toborzástól a világosi katszrófáig 19 ütközetben vett részt.

Győrnél könnyebben megsebesült.

A világosi fegyverletétel után bujdosni kényszerült

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 6.l. / .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Hónapokig a Bükk hegység rengetegeiben bujdosott. Végre jóakarói segitségével a Pallavicini grófok birtokán segéderdészi álláshoz jutott, azonban az osztrákbarát gróf érdeklődve személye után, megtudta politikai hajlamait, igy nem maradhatott tovább szolgálatában.

Bujdosását folytatva jutott Rimaszobatra.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 6.l. . /.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Kőfaragómunkásnak állott Rimaszobatban Jakovetz Antal sváb származásu mesterhez, aki titokban tartotta kilétét, s elrejtette üldözői elöl. Hamarosan rájött, hogy rendkivüli kézügyességü munkásra tett szert, aki nemcsak emelgeteni tudja a nagy kőtömböket, hanem finom vonalu diszitéseket is tud rájuk faragni

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 6.l. . / .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Hat esztendeig dolgozott Jakovetznél, miközben számos siremléket és épletdiszt faragott kőbe. Alaposa megtanulta a kőfargás szakmai fogásait, hogy rjzkészségét gyarpitsaszorgalmasan látogatta a helybeli iparosiskola rajztanfolyamait, ottani tanára Pachy Ferenc , kéx, felfigyelt rajzkészségére és foglalkozott vele.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 6.l. . / .

Izsó Miklós szobrász N.D.K.

Rimaszombatban szabad idejében viaszból szobrocskákat formált,
megmintázta mestere gyermekének , Jakovetz Antalkának arcmását / 1853 /
Jakovetz Antalka arcmása, gipsz, 1853, Rimaszombati Muzeum. repr.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 6.-7.l.. / .

Delfinen lovagló puttó . gipsz, 1855, "imaszombati muzeum, repr.
fénykép után lemásolta a firenzei Villa Borghese kutfigurájáť,
női kezet faragott ki fehér márványból,
még több hasonló tárgyat, emlyek ismerősi körében titszést arattak. 6-7.1. ". .

Ebben az időben Ramaszombatban él Ferenczy István aki ezidőtájt már önmagával is meghasonlott. Félbenlevő Kölcsey és Kazinczy képmása elkészitését a megrendelő Akadémia sürgeti, ezért Jakovetz mesterhez fordul, kölcsönözzen neki egy ügyes kőfaragólegényt. Igy ismerkedett meg Izsóval , felismerve képességeit foglalkozni kezdett vele.

8.1. . /.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Három évig inaskodott Ferenczy rimaszombati műtermében / 1853-56 /

Ajánlólevelével ment szerencsét próbálni és továbbképezni magát - egyelőre a fővárosba.

Egyideig Marschalkó Jánosnak segédkezett a Lánchid két oldalán elhelyezett egykori kis vámépületek diszitésén

Soós Gyula: Izsó , Bp. 1966. 9.1. . / .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

A következő év tavaszán továbbment Bécsbe.

Elsőként az akkor ott élő Borsos József festő vette pártfogásba,

ajánlására jutott kőfargó munkásnak a bécsi akadémia professzorának Hans Gassernak mütermébe,

majd Anton Fernkorn és Johann Meixner diszitőszobrászok foglalkoztatták.

Soós Gyula: Izsó , p. 1966. 9. l.

./.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Bécsben szoros barátságba került az ott tanuló magyar egyetemi ifjusággal.
körükben gyakran beszélt vág áról, hogy München - ben szeretné magát továbbképezni, mert a bécsi mesterektől már nem sokat tanulhat, azonban sajnos ehez nincs pénze

Soós Gyula: Izsó , Bp. 1966. 9.l. . / .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Az egyetemi ifjak lelkesedtek Izsó müvészi ambicióin megala kitották "A rajcáros Egyesület" üket, kötelezettségek vállava, hogy mindenki megtakarit naponta két krajcárt, amit összegyüjtenek , és két évig havonta 50, Ft ösztöndijat adnak Izsónak müncheni tanulmányaihoz.

Soós Gyula: Izsó , Bp. 1966. 9.1. ./ .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1859 őszán beiratkozott a müncheni Müvészeti Akadémiára.

Az antik szobrok másoásával tölti első müncheni idejét,

majd beszámol barátainak arról, hogy akt -modell után mintáz hetenként egyszer.

Soós Gyula: Izsó , Bp. 1966. 9.1. . / .

M Ð . K .

Izsó Miklós szobrász

Az első akadémiai év végén felajánlotta barátainak, hogy a nyári szünetben mrványba faragja és a Magyar Tud. Akadémiának ajándékba megküldi Széchenyi mellszobrát, amelyet a Széchenyi -család részére Bécsben Gasser szolgálatában már egyszer kifaragott.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 91-10. l. ./ .

M Ü . K .

Izsó Miklós szobrász

Müncheni tanulmányai során mindinkább foglalkoztatták itthoni té,ák, honvágy volt .

1861 tavaázán hazaküldte Szily Kálmán barátjának, magyar parszti témáju kis agyagfiguráit, eladás végett a mütárlatba. / Pusztában kiáltó szó /

A nyári akadémia szünidőben hazajött, meglátogatta kedvenc vidékét a bugaci pusztát is.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 10.1.

./ .

M Ű . K .

Izsó Miklós szobrász

A fővárosba visszatérve , forss bugaci élményéből kiindulva egyik baártja Dunaparti mütermében kezdi mintázni a

Busuló juhászt,

Gschwindt Mihály konzervgyáros márványba faragva megrendelte kertje részére a Busuló juhészt.

Münchenbe visszatérve tovább érlelte a témát

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 10. 1.

/ .

Nyári Miklós, szobrai

MDK

Petőfi szobra a Kiscelli úti múzeumban, az auditoriumban látható.

Rózsa Gyula: Felfedezések

10.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1965. júl. 4.

MDK

Izsó/Miklós/, szobrász

"Busuló juhász"

175.o.

Terrakotta-parasztjai

176.o.

Ybl Ervin: Izsó és Feszl.
Müv. Ért.1956. V. évf. 2-3.sz. 175-176.o.

Izsó Miklós

Lyka K.: [illegible] Élet és Tudomány. 1955. máj. 17
képekkel

Izsó Miklós

Konok T.: Ferenczy, Izsó, Stróbl. M.N. 1956. jun. 21.

Izsó Miklós

Genthon István: Az uj magyar szobrászat. M.Szemle
1944. XX. 2.sz. 164 l.

Izsó Miklós

Filep L. / /

[illegible]. Részlet az akadémián tartott előadásából. Sz.M. 1953. 155-160 l. képekkel

Izsó Miklós szobrász, 1200 frt

Melléklet a Vasárnapi Ujság 26. számához. 1869. jun. 27. 357 l. Irodalom és müvészet. /Müvészek segélyezése./

Izsó Miklós

Emlékkiáll. a Szépm. Muz.-ban. M.N. 1956. jun. 4.
/Napló/

MDK

Izsó Miklós szobrász

Gönczi-Szabó: Az 1956. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája Művárt 1957. VI. évf. 4. sz. 340. l. 345. l. 347. l.

MDK

Izsó Miklós szobrász

levelei O.L.Gyűjteményéből. Ernszt-gyűjtemény

Dávid Katalin:A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Művért 1957.VI.évf.4.sz.319.l.

MDK.

Izsó Miklós

Művének restaurálsáról

Hétfői Hirek 1966 szept.19.

Izsó Miklós

Művészettörténész

Nétről Nőrek 1966 szept. 19.

MDK

Izsó Miklós

Izsó Miklós arcképe. Marasztoni József rajza, Rusz K. fametszete

Vas. Ujs. XV. 1868. XI.8. 533 l.

MDK

Izsó Miklós szobrász

A Széchenyi-szobor-vázlatok ügyében... Vas.Ujs. 1866. 28o 1.

Izsó Miklós MDK

Menyecske, gipsz

Mücsarnok 1927.Magyar tájés életképkiáll.

Izsó Miklós MDK

Fonóházi jelenet, gipsz

Mücsarnok 1934 Nemzeti Munkahét kiállitás

- 3 - M. D. K.

Izsó Miklós szobrász

Petőfi-emlékmű (Huszár Adolf tejezte be)

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945
p. 1962. 155, 158,

Izsó Miklós MDK

Repr:

"A juhász "

Szépm. Muz.

Mirovi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

127.l. 83. kép.

MDK

Izsó

Vámos Ferenc: A magyar formanyelv épitészetünkben.
MMÉBKözl. 1929. márc. 3. 61.l.

M.D.K.

Izsó Miklós: Busuló juhász.

Mélynyomás, -- szobra után.

Radnay Oszkár: Retrospektiv kiállitás a Mücsarnokban c. cikk illusztrációja.

Panoráma. Bécs. 1927.jan.3o. 5.sz. sztl.p.

Izsó Miklós

"Busuló Juhász" Nemz. Muz.
"Fonóházi jelenet"
Zrinyi Miklós, Pákh Albert, Egressy Gábor, Arany János mellszobrai /Nemz. Muz./
Révay Miklós szobra a Tud. Ak. homlokzatán.
A szegedi Dugonics és bp-i Petőfi emlékszobor mintái /Huszár Adolf fejezte be.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képszőmvészet története. Bp. 1906.
55-56.l.

Izsó Miklós

MDK

Huszár Adolf

~~XXXXXXXXXXXXXX~~ mintázta meg Izsó Miklós és Barabás Miklós mellszobrát is.

Mirowi Ryskovszky E.nő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

57.1.

Izsó Miklós szobr. MDK

Dugonics András, bronz

Tamás E: Szegedi képeslap. Kis Ujság, 4.évf. 203. sz. 5.l.

Gráfik Miklós.

Az Országos Szépművészeti Múzeumban nov. 4-re, szobrkiállítás nyílik, melyen több alkotása fog szerepelni.

Éti Budapest, 1952. Okt. 30.

MDK

Izsó Miklós

Busuló juhász

Dr.Thirring G.: Szépmüv. Muzeum. Bpest részletes kalauza. Bp. 1926. 90.l.

MDK

Izsó Miklós

"Dugonics András emlékszobrász készitette Huszár Adolf, Izsó M. félbenmaradt munkája

Képzőművészeti Szemle, 1879. 1.sz. 4 l.

34-

Bia
Karikó Józsefné 75 é.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1966 JAN 1[illegible]

MAGYAR NEMZET

Izsó Miklós

1021

A Borsod megyei Erdőbényén néhány évvel ezelőtt állandó jellegű képtárat, Szikszón pedig grafikai kiállítást rendeztek be. Az erdőbényei kiállítóhelyiséget tavaly korszerűsítették, a ma élő festőművészek munkáiból újabbakat vásároltak meg, és a január 16-án ismét megnyíló kisgalériában 40 olajfestményt és 56 grafikát láthat majd a közönség. Ugyancsak a Borsod megyei Izsófalván szobát rendeznek be a falu szülötte, Izsó Miklós szobrászművész emlékeiből.

Jellegzetes jó zamatú bora van a »Hárslevelű 311«-esnek. Új fajta még a »Furmint B—1«, amely bő hozamú, hosszú, telefürtű szőlő, továbbá az »Olaszrizling 2«, a »Cirfandli Sz 32« és a »Kadarka B 9«-es. Mindezek kitűnő, fűszeres bo-

Izsó Miklós

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1966 JAN 15

NÉPSZABADSÁG

...a Thália Színház.

✵

EMLÉKSZOBÁT RENDEZNEK BE Izsó Miklós szobrászművész szülőfalujában, a róla elnevezett Izsófalván.

✵

SHAW: A SZERELEM ÁRA című darabját január 21-én mu-

zálásban világszerte külön lejeze-
tet nyitnak. A fejlesztést közösen

Izsó Miklós, szobrász MDG

Izsópalván emlékszobát
rendeztek be Izsó emlékére.

— : Kulturális hírek 8

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1966. jan. 15.

Izsó Miklós, nobrán MDG

Alpatov értékeli munkásságát.

Vayer Lajos: Alpatov művészettörténete és az egyetemes művészettörténet hazai kérdései 8

NÉPSZABADSÁG bp. 1966. márc. 19.

Tzsó Miklós szobrai MDK

Szülőpalotájában, Tzsópalotán
Tzsó - emlékszobát rendeznek
be.

— : Hl —

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1965. febr. 2.

MDK

Izsó Miklós

a Vay Miklós báró által készitett Zrinyi Miklós szobor technikai kivitelében segédkezet nyujtott Vaynak

/Jeles szobrász hazánkfia/. Vas. Ujs. 1865. 364.l.

MDK

Izsó Miklós

Birálati jegyzőkönyv 1863-ból az akkor kiállitott művek között Izsó Miklós "Búsuló juhász"-ával foglalkozik.

Pipics Zoltán dr.: Műkritika a hatvanas években.

Élet, 1934. nov. 25. 875, 876.lap

MDK

Izsó Miklós, szobrászm.

Széchenyi szoborm intáját Székely Bertalan rajza után készitette.

Repr.

Vas. Ujs. 1866. 177.1.

MDK

Izsó Miklós, szobrászm.

a szobrászok közül szobrához készült tanulmánnyal, ezt láthatták.

Müvészet.1918. 23.old.

Izsó Miklós, szobrász

M.D.K.

táncoló figurált, minden
közelebbi összefüggés nélkül, pusz-
tán a megformálás játékos könnyed-
sége alapján, emeliti szerző Vilt
Tibor Szekesfehérvárott kiállitott
kisplasztikáival kapcsolatban.

Géza Perneczky: Ein Jahr im Spiegel der Ausstellungen.
Studien, Bd.I. 1966. hrsg. Zoltán Halász 208. old.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Petőfi Zoltán Mellszobra. 202.o. Fekete repr.

Vayerné, Zibolen Agnes: Petőfi Zoltán mellszobra.
201.o. Fekete repr.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász, 1831-1875

Búsuló juhász szobra. Bécsben, Münchenben tanult. Debreceni történeti emlékei. Kiégetett agyagszobrai: Részeg paraszt, cigányzenészek, házaló zsidó, kereket vető cigánypurdé, stb. Almási Balogh Pál képszobra. 481-82-83 és 486.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, zene, a színház és a film. Minerva. 1960. Bpest

MDK

Izsó Miklós

Menyecske, gipsz szob.

M. táj- és életképkiáll. Műcs. 19-20.sz.
1927. jan.

Izsó Miklós

Műcsarnok reprezentatív kiállításán szoborportréival szerepelt.

B.H.932.II.21.

Izsó Miklós

Iszobrász

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat hetvenéves fennállását ünneplő, a Műcsarnokban rendezett kiállitás alkalmából megemlékezik a magyar művészet nagyjáról.-

Magyarország
1930.XII.21.

Izsó Miklós

Izsófalván emlékszobát rendeznek be műveiből

Nagyvarsa 1966 jan. 13.

1950

„Adalékok a népdal/dalok/ének/ének/ének

-1-

Izsó Miklós, szobrász M.D.K.

(1831-1875)

Ferenczy István leghivatottabb utóda - egy rövid ideig növendéke volt. A 60-es években kiállított „Búsuló juhász" figurájáról joggal mondhatta, hogy az első magyar nép eletből vett plasztika. Izsó sorsa hasonló Ferenczyéhez: az első nagy sikerek után, pályázatokon többnyire mellőzték. Csak a debreceni Csokonai emlékmű származik tőle, a szegedi ./.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina 234. old.

A „Búsuló juhász" és a „Táncoló parasztok" } képei: 229. "

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

... Dugonics emlék és a pesti Petőfi szobor hivételében megakadályozta korai halála. Hagyatékában számtalan egetett egyag figurát találtak, melyek bámulatos ötletességgel, frissességgel és jó humorral karakter-figurákat ábrázoltak (részeg parasz, cigány zenésszer, zsidó kéreló, bukfencező cigány gyerek) és táncoló alakokat. Erők kára művészetünknek, hogy ezek csak vázlatosan maradtak meg. Izsó művei körül kiváló Alinari Balos Pál mellszobra.

Antal Kampis,: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

235. old.

MDK

Izsó Miklós

Busuló juhász, gipsz

M. táj- és életképkiáll. Műcs. 19-2o.sz.
1927. jan.

Izsó Miklós, nobrán MDH

Borsod megyében – többek között –
felállításra kerül Izsó Miklós
mellszobra.

–: Hír

6.

ESTI HIRLAP Bp. 1966. febr. 25.

Szolnok:

M.D.K.

Izsó Miklós,szobrász

Táncoló Hajdú /vázlat/,Fekete repr.Bpest.Nemzeti Galéria.73.kép

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa,III.Köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest,Minerva,1960

MDK.

Izsó Miklós

Csap E.cikkében emlitve

Budapest 1967 febr.

Izsó Miklós

szobrász

A nyolcvanas években az ő örökét vette át ez a kiváló művész, akinek nevét hatalmas szoboralkotások hirdetik ma is Budapesten.

Pesti Hirlap
1935 V. 27

M.D.K.

Izsó Miklós,szobrász

Almási Balogh Pál.Magy.Tud.Akad.Bpest.Fekete repr.
482.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa,III.A képzőművészetek,a zene,
a szinház és a film.Bpest.Minerva,1960

Izsó Miklós, szobrász

Kénül Sóós Gyula: Izsó Miklós

c. tanulmánya.

(Zs. i.): Arccal a XX. sz. felé 2

ESTI HIRLAP Bp. 1965. okt. 1.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Ezekivül Révay Miklós nyelvész egészalakos szobrát készitette az Akadémia u. és Roosvelt tér találkozásánál levő sarkon.

Tervet készitett a Széchenyi -emlékmühöz / vázlata nyomán készitette Mátrai Lajos a Sopronban felállitott emléket ,

Soós Gyula : Izsó, Bp. 1966. 14. l. ./ .

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Az Eötvös-szobr pályázaton is mellőzték,

Kismértü agyagszobrok:

Kévéeszedő nő, 1863 k.

Szoptató anya, 1864,

Részeg kortes, 1863.

Házaló zsidó, 1869,

Soós Gyula : Izsó, Bp. 1966. 14. l. ./ .

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Muzsikáló cigányok ,

Táncoló parsztok -sorozat,

Táncoló-paraszt-sorzat, repr.

Cigány-Laokoon,

Első nagyszabásu megbizatása a debreceni Emlékkert Társulat Csokonai-emlékművének elkészitése.

Soós Gyula : Izsó, Bp. 1966. 14-17. l. ./ .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Cigányzenészekről is készitett több terrakotta szobrot.

Megmintázta Patikárus Ferkót,

Táncoló paraszt. XI. MNG. repr.

A Csokonai emlékmü megbizásánál nem a pénz, hanem a müvészi feladat érdekelte.

A benyujtott ki méretü mintáért nem is kért honoráriumot / a debreceni Kollégiumban/

Soós Gyula : Izsó, Bp. 1966. 17-19.l. . / .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

A bronzöntéshez szükséges nagy agyagmodellt a szoborbizottság kérésére Debrecenben készitette el, egy müteremmek berendezett csürben.
Dugonics-emlékmü , megbizás a szegediektől.
a szobor két kis vázlatát a MNG őrzi.
A bronzbaöntéshez szüksége nagy minta elkészitésében hirtelen bekövetkezett halála akadályozta meg. Örökségébe lépő tanitványa Huszár Adolf készitette el.

Soós Gyula Izsó, Bp. 1966. 19-21. l. . / .

Izsó Miklós szobrász **M.D.K.**

A budapesti Petőfi -szobrot is Huszár Adolf fejezte be.

Több vázlatot , tanulmányt , rajzot készitett a Petőfi-szoborhoz.

Életnagyságu Petőfi-mellszobor MNG.

Vita folyt a szobor elhelyezését illetően.

Haldokló Petőfi, 1864. / ennek hatására festette Madarász Viktor a Petőfi halálát.

Soós Gyula **Izsó, Bp. 1966.** 21-24. l. . / .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Egyik petőfi emlékmü terveének a gipszmintája a Rimaszombati Muzeumba került.
Halála után Huszár fejezte be a szobrot, a szoborbizottság krésére változtatva Izsó tervén.
A szobort 1882-ben avatták fel.
44 éves korában ,1875. máj. 29-én tüdőbajban halt meg.
Éle tmüve csonka maradt.

Soós Gyula Izsó, Bp. 1966. 24-25.l. . / .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Elmult már 30 éves , mikor a mesteremberi sorból felküzhette magát a müvészi pályára.
A kiegyezés utáni években kapott megbizást a Mintarajziskolában szobrász-tanári állásra.
Társadalmi és anyagi helyzet kezdett jobbra fordulni, megházasodott. ,
Telket vásárolt , ahol felépitette mütermét.

Szóó Gyula Izsó, Bp. 1966. 25-.l. . / .

Izsó Miklós szobrász

Életmüve csonkán is értékes része a magyar szobrászat
nak.

Soós Gyula: Izsó , Bp. 1966. 26. l.

Izsó Miklós szobrász M.N.M.

Petőfi, vázlat, II. 1873. repr.
" szoborminta, 1875. repr.
" vázlat, I. 1873. repr.
" - emlékmü, 1871-1882. repr.

Soós Gyula : Izsó Bp. 1966. 44- 46. kép

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

II.Rákóczi Ferenc mellszobra. 1872. repr.
Petőfi Sándor mellszobra, 1872. repr.
Petőfi Zoltán mellszobra, repr.
Dugonics ,vázlat, 1874. repr.
" " II. " "
" -emlékmü. 1874-1875 . repr.
Csokonai-emlékmü. 1867-71. repr.

Soós Gyula : Izsó Bp. 1966. 37-43. kép

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Csokonai, vázlat, 1867. repr.
" " " "
" -emlékmü, 186 -71. repr.
" " " "
Almási Balogh Pál mellszobra, 1864. repr.
Megyery Károly mellszobra, 1862. repr.
Zrinyi Miklós mellszobra, 1869. repr.
Soós Gyula : Izsó Bp. 1966. 30-36. kép.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Táncoló paraszt, I. 1864. repr.
" " II. 1870. "
" " III. "
" " IV. "
" " IX. "
" " VI. 1867. "
" " VII. "
" " VIII. "

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 16-23. kép

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Táncoló paraszt,		X.	repr.
"	"	V	"
"	"	XII. 1867.	"
"	"	XIII.	"
"	"	XIV. 1870.	"
"	"	XV. 1867.	"

Soós Gyula : Izsó Bp. 1966. 24- 29. kép

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Ételhordó nő, 1863. repr.
Sebesült honvéd, 1869. repr.
Haldokló Petőfi. 1864. repr.
Cigány Laokoon. 1869. repr.
Fonóházi jelenet. 1861-1875. repr.
Hordón ülő cigányzenész. 1869. repr.
Kéveszedő nő, 1863. k. repr.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 9-15. kép.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Busuló juhász, 1861. repr.
Egressy Gábor mellszobra, 1862, repr.
Arany János mellszobra, 1862. repr.
Tanulmányfej. repr.
Honvédfej, repr.
Sebesült zászlótartó, 1869, repr.
Árpád, szoborvázlat, 1862-1875. repr.
Szoptató anya. 1864. repr.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 1-8. kép

Izsó Mikl ós szobrász M.D.K.

Petőfi Zoltán mellszobra,1873. Petőfi Irod. Muz.
Dugonics, vázlat, 1874. MNG.
" " II. 1874. MNG.
Izsó-Huszár: Dugonics -emlékmü. 1874-1875, Szeged,
Csokonai-emlékmü, 1867-1871, Debrecen,
Petőfi, vázlat. II. 1873. MNG.
Petőfi, szoborminta. 1875. Rimaszombati Muzeum.
Petőfi, vázlat. I. 1873. MNG.
Izsó-Huzsár:Petőfi-emlékmü. 1971-1882.
Soós Gyula: Izsó,Bp. 1966. 30. 1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Táncoló paraszt. XV. 1867. terrakotta, MNG.
Csokonai, vázlat. 1967. Debrecen . Ref. Kollégium.
" " " " " "
Csokonai -emlékmü, 1867-1871. Debrecen,
Almási Balogh Pál mellszobra. 1864. MNG.
Megyery Károly mellszobra, 1862. O. Szinháztört. M.
Zrinyi Miklós mellszobra. 1869. MNG.
II. Rákóczi Ferenc mellszobra. 1872. MHM
Petőfi Sándor mellszobra. 1872. MNG.
Soós Gyula: Izsó,Bp. 1966. 30.1.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Kéveszdő nő. 1863 k. MNG.
Táncoló paraszt. I. 1864. MNG.
" " II. 1870. "
" " III. "
" " IV. "
" " IX. "
" " VI. 1867. "

Soós Gyula: Izsó , Bp. 1966. 29.1.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Táncoló paraszt	.	VII.	terrakotta.	MNG.
"	"	VIII.	"	"
"	"	X.	"	"
"	"	V.	"	"
"	"	XII. 1867.		"
"	"	XIII.	"	"
"	"	XIV. 1870.		"

Soós Gyula: Izsó . Bp. 196[illegible] . 30. l.

MDK

Izsó Miklós

M.Nemz. Galéria, vezető 1965.

Z Izsó Miklós ~~szo~~ szobrász

Zrinyi Miklós fehér mor vány mellszobrát készítette. 201. old. A Magy. Nem. Mús lépcsőházában.

Cennerné Wilhelmb Gizella; Zrinyi Miklós, a költő arcképeinek ikonográfiája. 187.o.

Folia Archaeologica. XVI.1964. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Epest

MDK

Izsó Miklós

Táncoló paraszt, repr.

M. Nemz. Galéria, vezető 1965.

Izsó Miklós

Csokonai Vitéz Mihály
/repr./

Zrinyi mellszobra
/repr./

A képzőművészetek Debrecenben /szerk.Bőgel József/
1961. Debrecen **Képjegyzék** 1 32. 133.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

A XIX. század legjelentősebb magyar szobrásza

Jelentős köztéri szobrai Szegeden és Debrecenben
a budapesti Petőfi-szobornak csak első terve való
tőle befejezője Huszár Adolf átalakitotta.

Németh Lajos: Korunk szobrászati alkotásai és ma élő jelentős szobrászok fővárosunkban, Bp. 1967. 51.l.

Tasó Miklós
Zebrász

MOK

H. Zádor Anna: A Magyar Művészettudomány
Történetének Vázlata 1945-ig

MMM Évkönyve 1951/1, 91 l.

MDK

Szsó Miklós
szobrász

Szana Tamás (1844-1908) monografiat adott ki Szsó Miklósról

H. Zádor Anna: A Magyar Művészettudomány Történetének Várlata 1945-ig

MMM Évkönyve, 1951. 20 l.

M. D. K.

IZSÓ Miklós szobrász
(1831-1875)

Büsuló juhász

Csokonai szobortervmodellje

Debrecen, Csokonai Vitéz mihály nobra (kép)
1867

Bobogh István: Debrecen. 63. l. 67. l.
66. l.

M. D. K.

IZSÓ Miklós szobrász
(1831 - 1875)

Debrecen Gohonai-nobor 1871.

Balogh István: Debrecen, 37. C.

Tzsó Miklós nekrológ

Magyar Nemzet V. 1954 szept. 12. 7.

M. D. K.

Izsó Miklós szobrász.
* 1830. † 1875.

A szegedi Dugonics-szobor II. változata (1874).

Gipsz-szobor (repró)
Budapest, Nemzeti Galéria.

Sós Gyula: A szegedi Dugonics-szobor.
Művészet. 1957. IV. é. f. 2-3. sz.
204., 206. l.

M. D. K.

Izsó Miklós szobrász.

* 1830. † 1875.

A szegedi Dugonics-szobor szobor I. vázlata (1874).

Gipsz-szobor (repr.)

Budapest, Nemzeti Galéria.

Soós Gyula: A szegedi Dugonics-szobor

Művészet. 1975. VI. é. f. 2–3. sz.

204., 206. l.

M. D. T.

Juhász Miklós szobrász
* 1830. + 1875.

Juhász-Huszár: A szegedi
Dugonics-szobor (1876.)
Bronz-szobor (repr.)
Szeged.
Soós Gyula: A szegedi Dugonics-
szobor.
Művészet. 1957. VII. é. f. 2-3. sz.
205., 206. l.

Izsó Miklós, szobrász

"Furulyázó pásztor" szobrát 1861 márciusában küldte Münchenből a Pesti Müegylet kiállitására.
A szobrot kisérő levélben irja: "Végre itt küldöm apusztá furulyását....az egész nem nagy, ülve 11 hüvelyk magas, tulajdonképpen az azon a magyar példabeszédet /a pusztában elhangzó szót/ ábárzolja. Mélán ül a pásztor hü kutyájával, midőn a távolból lármát hall. Hirtelen élre tekint, furulyájának egy hangján feledve ujját, ezen pillanatban kutyája is rátekint."
A leirás megegyezik a sárospataki Református Kollégium látható kis szoborral, melyen "Izsó M. tulajdona 1861" jelzés van. A szobor Izsó M. özvegyének ajándékaként került a Református Kollégium tulajdonába . /repr. 1.kép/

Soós Gyula: Uj adatok IszóMiklós Busuló Juhászának készülési körülményeiről
Müv.Ért.1857, VI.évf.4.sz.3o4 l. 3o3l.

MDK

IZsó Miklós, szobrász

"Busuló Juhász " szoborvázlatát 1861 nyarán egy budai házban kiállitotta.

egy hasonló Busuló Juhászt ábárzoló szobort vásárolt az.O.Szépmüvészeti Muzeum, melyről fel tételezhető,hogy az emlitett vászlatról készült enyvformában sokszorositott gipszöntvény. /repr 2 kép/

Sóós Gyula: Uj adatok Izsó Miklós Busuló Juhászának készülési körülményeiről.
Müv.Ért.1957,VI.évf.4.sz.3o4-311 l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

"Busuló Juhász" márvány példánya 1862 juniusára készült el. A Müegylet kiállitási katalogusában 8.szám alatt szerepelt, Magyar Pásztor néven, mint magántulajdon.

1864-ben a szobrot Gschwindt Mihály a Nemzeti Muzeumnak ájándékozta. /repr. 5.kép/

Soós Gyula: Uj adatok Izsó Miklós Busuló Juhászának készülési körlményeiről.
Müv.Ért.1957,VI.évf.4.sz.3o4-311 l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

"Busuló Juhász" márvány példánya tulajdonjogi pere Gschwindt Mihály és Izsó Miklós között. A perben három Itélet volt:
1863 március 4-énPest város törvényszéke hozta az első itéletet a müvész javára.
1863 május 2o-án 4615/863 iktató számu itéletében a király tábla jóváhagyta az első itéletet.
1864 január 2o-án 3.938/863 számu itéletében a királyi hétszemélyi tábla Izsóra nézve kellemetlen döntést hozott és a szobrot Gschwindt Mihálynak itélte oda.

Soós Gyula: Uj adatok Izsó Miklós Busuló Juhászának készülési körülményeiről.
Müv.Ért.1957,VI.4.sz.3o4-311 l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

1863 szeptemberében Izsó kérvényt irt a Helytartó Tanácshoz, melyben engedélyt kért, hogy a szobrot 5ooo drb. egyforintos sorsjegy kibocsátása mellett kisorsolhassa. Az engedélyt megkapta de a legelsőbb bíróság Izsóra kellemetlen döntése miatt a sorsolásból nem lett semmi.

Soós Gyula: Uj adatok Izsó Miklós Busuló Juhászának készülési körülményeiről.
Müv.Ért.1957, VI.évf.4.sz.3o4-311 l.

1250 Mikló — 1875. MDK.

A budapesti Petőfi-szobor (repr.)
I. vázlat a Petőfi emlékműhöz. (repr.)
II. vázlat a Petőfi emlékműhöz. (repr.)
Petőfi Sándor mellszobra (gipsz) (repr.)
Vázlat a Petőfi mellszoborhoz (terakotta) (repr.)
Haldokló Petőfi. (repr.)

~~Ybl Sándor~~ :
Soós Gyula: A budapesti Petőfi-szobor felállításának körülményei.
Tanulmányok Bp. múltjából. XI. köt. 1956. 45. kép.
337, 338, 339, 340, 341. l. 46–50. kép.

Izsó Miklós szobrász

Lyka Károly: Szoborkalandok. Uj Idők. 1934. ápr. 8. 15. sz. 520 l.

Izsó Miklós
siremléke a Kerepesi-uti temetőben Mátrai Lajostól

Kovács Dénes: A Kerepesi-uti temető. Utmutató és tájékoztató. Bp. 1894. 7, 22 l.

Izsó Miklós
Busuló Juhász
Csokonai
Petőfi
Dugonics
Széchenyi
Fonóházi jelenet
Részeg paraszt

Literatura VI. évf. 1931. 5.sz. 183-187 l.
Izsó Miklós küzködései

Melléklet a Vasárnapi Ujság 26. számához. 1869. jun. 27. 357 l. Irodalom és művészet. /Művészek segélyezése./

Izsó Miklós
Petőfi, gipsz szoborfő

Magyarság képes mell. 1926. ápr. 25. 11 l.

Kenény Lajos: A kassai Szt.Erzsébet egyház történetéhez. Arch. Ért. 1897. 1.

Izsó Miklós 1831-1875
Vázlat a Petőfi-szoborhoz
Hegedülő cigányfiu, terrakotta
Táncoló alak
4-5. Táncoló paraszt
Hordón ülő cigányzenész
Kereketvető cigánygyerek
Részeg kortes
Részeg paraszt
Muzsikus
Simonyi László mellszobra

Ernst Mus. LXXIX. kiáll. Izsó Miklós emlékkiáll. 1925. okt. 7-8 l.

Izsó Miklós 1831-1875.

Werbőczy István
Parasztlány, márv.
Zrinyi Miklós, a költő
Szalay László
Mányai Ernesztin reliefarcképe
Pákh Albert
Fáy András
Almási Balogh Pál

Ernst Muz. LXXIX. kiáll. Izsó Miklós emlékkiáll.
1925. okt. 7-8 l.

Izsó Miklós 1831-1875

Br.Eötvös József
Fonóházi jelenet, márv.
Vázlat a Petőfi szoborhoz
Mosolygó leány
Huszár Adolf: Izsó Miklós arcképszobra
Egressy Etelka arcképe
Vázlat a szegedi Dugonics-szoborhoz

Ernst Mus. LXXIX. kiáll. Izsó Miklós emlékkiáll.
1925. okt. 7-8 l.

Izsó Miklós 1831-1875

Bernát Gazsi
Egressy Gábor
Zrinyi Ilona
Tóth József
Arany János
A szegedi Dugonics-emlék vázlata
Dugonics mellszobra

Ernst Muz. LXXIX. kiáll. Izsó Miklós emlékkiáll.
1925. okt. 7-8 l.

Izsó Miklós 1831-1875

Vázlat a Petőfi-szoborhoz
Évődés, terrakotta
Részeg paraszt
" "
" "
Busuló juhász

Izsó Miklós levelei, arcképei, rajzai

Ernst Muz. LXXIX. kiáll. Izsó Miklós emlékkiáll.
1925. okt. 7-8 l.

Izsó Miklós

Rédey Tivadar: Az Orsz.Széchenyi Könyvtár Petőfi kiáll. Bp. 1922. 14, 24 l.

Izsó Miklós
Szablya Huszár Adolftól

Szépm.Muz. Évk. IX. 276 l.

Izsó Miklós
arcképe Székely Bertalantól

Perálltörtképes 122, 498 l.

Izsó Miklós

Pánczél Lajos: Busuló juhász. /Izsó Miklós halálának 80. évfordulójára/ Magyar Nemzet 1955. máj 29.

Izsó Miklós

Cifka P.: Ferenczy István, Izsó M. és Stróbl A. jubileuma. Sz.N. 1956 jul. 11. /emlékkiáll. a Szépmüv. Muz-ban./

Izsó Miklós

Cifka P.: Monumentális szobrászatunk néhány problémájáról. Sz.M. 1954. ápr.sz. 59 l. képpel

M D K

Izsó Miklós után

A busuló juhász, gipszöntvény

Szent-György-Czéh XI. Aukc. A Gyüjtő. VII. évf. 7. sz. 1918 máj. 204 l.

Izsó Miklós, szobrász

Farkas Zoltán: Romantikus művészet. Nemzeti Ujság, 1939.jan. 15. 23 l.

Izsó Miklós

Dömötör István: Szobrainkról. Mücs. 19oo. 28.sz.
399-4oo ~~399~~ 1.

Izsó Miklós iskolája
Bogrács mellett, dombormüves fémtál
Magyar zenészek

Szent-György-Cséh XLVI. Művészeti sukciója. A Gyüjtő.
X.évf. 2.sz. 6 l.

valitásos szobrász a külvilág formáit
sszaadására törekedett. A sekrestye é-
is öttagu keményfa sekrestyeszekrény,
képek diszitik. Spiegel Márton és Oszler
műve 175o körül. A nyugati és keleti
onló szekrény. Valamennyi szekrény fel-
lent széles kihuzós fiókok a ruhák
szerelésből már nincs semmi, a Rómertől
hiányzik.
ély északi oldalán, hevederek közti
lyosó kapcsolja a szentély északi oldalá-

s támpillér, közeiben három keskeny csucs-
l. Északi oldala a kolostorhoz, nyugati
tlakozik.
éppilléres boltozott négyszögü tér,
középpillér nyolcszögü lábazata ma-
négyszögü [illegible] és . . a nyolc-
mai padlószint alatt [illegible]

Jósó Miklós

Szerepel a „Remekművek c. Táblatan a Vásban

Ferenc Komosi: Von der Romantik bis zum Naturalismus

Budapester Rundschau 1969 X. 31

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

A hazatelepedés utáni években több szobor-tervet készitett a M.Tud "kadémia palotája diszitésére, azonban csak kisebb megfendelést kapott.

kisebb angyalokkal diszitett magyar cimert,
és a homlokzati négy ablka fölé kifaragta a feliraots márványtáblák kőkereteit és géniuszait.

Soós Gyula : Izsó, Bp. 1966. 14. l. ./ .

MDK

Izsó Miklós

Tört Képes. 1922. 4o l.

Irsó Miklós

MDK

Csokonai emlékmű.

L. Fjulep: Miklos Gzso
Acta Historiae artium. I. 1954. 185–213. old.
(eml. L. 191, 197. old.
repr. 207–208.)

Irsó Miklós

MDK

kisplantikák:
Fonóházi jelenet
A réneges
Arató nő
Cigány kereket hányó fiu
Cigány legedűvel

L. Fjulep: Miklós Izso
Acta historiae artium. I. 1954. 185-213. old.
(eml. L. 196. old.)

MOK

Jzsó Miklós

Ferenczy Jstván tanítványa volt.
(más adat nincs.)

Mátrai Sándor: Ujból kísért a Szépmüvészeti Múzeum híres lovasszobrának rejtélye.

Ország-Világ, Bp. 1957. augusztus 18. 10. l.

MAK

Izsó Miklós

szobrán

Ferenczy István lanítványa. A „Buszuló Juhász" mestere.

(Bíró Béla) A magyar reformkor művészete Bp. 1951.

7.o.

Izsó Miklós/1831-1875./ MDK
szobrász

"egressy Gábor" repr. 4.o.

.-.

Farkas Zoltán: Ujkori magyar szobrok galériája.

Müterem 1958. I,évf. 10.sz. 4-7.o.

Tzsó Miklós nobrán

Korunk II. 2 n. 1958 febr. 279–284.
Vámos Ferenc: A Vigadó vitájához

Izsó Miklós
Busuló juhász

Mücsarnok 19oo..19.sz. 27o l.

Jzsó Miklós nekrán.

Magyar Nemzet VII. 1951 máj. 9. 5.

Jzsó Miklós nobrán

Magyar Nemzet VII. 1951 jan. 4.

M. D. K.

Izsó Miklós szobrász

Oroszlánszobor 1853. (Fotó)

Művészet 1955. 1. 27.

Szabó Gyula: Ferenczy István oroszlán szobra Gyöngyösön 66-67. l.

Izsó Miklós szobrászművész

Izsó Miklós

Lyka Károly

Élet és Tudomány, 1955. május 4. 18. sz. 547. old.

Szabó Miklós szobrai

Élet és Irodalom II. 25. n. 1958 jún. 20.

regs.

M. D. K.

IZSÓ Miklós szobrász

(1831 – 1875)

Szül. Disznóshorvát

Révai szobra és kőfaragó munkák a M.

T. Akadémia épületén

Sárospatakon szolgadiák

Rimaszombaton iparoslegény (kőfaragó)

Pest-Budán Ferenczy Istvánnál dolgozik

Bécsbe megy tanulmányútra az írók segítségével

./.

1260 Miklós szobrász

A magyar technikus ifjak krajcáros egyletе segítségével münchenbe megy

Almási Balogh Pál mellszobra (kép)

Debreceni Csokonai-szobor és modellje (kép)

Táncoló figurák (kép)

Búsuló juhász (kép)

Furulyázó juhász (1861-ben pesti kiállítás - va küldi

./.

ol. D. K.

Izsó Miklós szobrász

Fonóházi jelenet

Részeg ember

Arató nő

Hegedűs cigány

Cigánykereket vető gyerek

Fülep Lajos: Izsó Miklós 13-31. l.
művért. 1953. 1-2. sz.

Izsó Miklós szobrán

Magyar Nemzet XI. 1955 máj. 29. 7.

Izsó Miklós MDK

terrakotta vázlatainak méltatása, táncbeli tartalom szempontjából is.

2 repr.

Sebestyén György: Izsó Miklós táncosai.
Táncművészet IV/10 (1954) 324-325.o.

Ism. Müv.Ért. 1955. IV. évf. 2. sz. 317.

Izsó Miklós

arcképe Siebeck Berta-
lantól.

Perálltöstképes

122,498. l.

2

<Izsó Miklós>

Fülep L. < >. Részlet az akadémián tartott előadásából. Sz. M. 1953. 155-160 l. (Képekkel)

1

M. D. K.

IZSÓ Miklós szobrász

Müvért. 1955. 1. sz.

Harasztiné Takács Marianna: Az Országos Szépmüvészeti Muzeum uj szerzeményei 1945- 1955. 89.e.

Izsó Miklós nohrán

Élet és Irodalom I. 23 sz.
1957 dec. 6.

MDK

Izsó Miklós

Sz. E: Fiatal művészek az Epreskertben. Magyarság 1944. febr. 13. 12 l.

MDK

Izsó Miklós

ALAPITVANY FIATAL MÜVESZEK RÉSZÉRE. Uj Magyarság 1944. febr. 12. 8 l.

Izsó Miklós

Lengyel Gy: Három művész – három korszak

Irodalmi Lapok 1956 VII. évf. 28 sz. jul. 14. 6 l.

MDK

Irsó Miklós

sz. 1831, megh. 1875.
Dísnóshorvátban nütetett;
Sárospatakon tanult
Kőfaragosegéd volt Rimaszombaton, ott dolgozott
Ferenczy mellett is
Pesten is foglalkozott kőfaragó munkákkal, irók
segítették, hogy Bécsbe menjen művészeti tanul-
mányait folytatni. [redacted]
Magyar technikus-diákok támogatásával Bécsből
Münchenbe ment. Segély megszünte után ~~[illegible]~~
visszatért Magyarországba.

L. Fjulep: Miklos Irsó
(A Magyar Tud. Al. II. szakont. 1953. ápr. 27-én tartott előadás).
Acta historiae artium. I. 1954. 185-231. old.

Irsó Miklós

MDK

Csokonai emlékkönyv
első változata (repr.)

L. Fülep: Miklós Irsó
Acta historiae artium. I. 1954. 185–213. old.
(emlékk. 185. repr. 209–210. old.)
(198.)

Irsai Miklós

MDK

Tudományos Akadémia épületét díszítő kőfaragás és Révay emlékmű

Gy. Fülep: Miklós Irsai
Acta Historiae Artium. I. 1954. 185–213. old.
(eml. L. 189. old.)

Irsó Miklós

MDK

Almási Balogh Pál mellnobra (repr.)

L. Fjulep: Miklos Irso.
Acta historiae artium. I. 1954. 185-213. old.

(eml. L. 190-191. repr. 202. old.)

Izsó Miklós

MDK

Bisuló juhász.

L. Fjulep: Miklos Izso
Acta historiae artium. I. 1954. 185-213. old.

~~16 sw~~ 18 sw eml. h. 195. old.
repr. 201. old.

Irsó Miklós

MDK

táncoló alakokat ábrázoló kisplantilák,
szobarváslatok

L. Fjulep: Miklos Izso
Acta historiae artium. I. 1954. 185-213. old.

eml. l. 191. old.
repr. 203-206. old.

Irsó Miklós

MDK

Furulyázó juhász, 1861-ben
Irsó bekülelte Pesten kiállitásra.

L. Tjulep: Miklós Irso
Acta historiae artium. I. 1954. 185-213 old.

(eml. L. 196 old.)

Gyó Miklós

MDK

Petőfi emlékmű modelljei
(az egyik alapján készült a budapesti
Petőfi emlékmű)

L. Fülep: Miklós Gyó
Acta Historiae artium. I. 1954. 185-213. old.
Eml. L. 197. old.

MDK

Izsó Miklós szobrász XIX.sz.

Busuló juhász I.márvány 1862. repr.309.l.
Furulyázó pásztor 1861. repr. 305.l.
Busuló juhász vázlata 1861. sokszorositott gipsz-öntvény repr.306.l.
Busuló juhász gipszmodellje 1861. repr.307.l.
Debreceni Csokonai-szobor
Busuló juhász II. márvány 1871.általa befejezetlen
Fonóházi jelenet
Táncoló parasztok

Levétári források: MTA kézirattára Izsó levelek
OSZM adattára:Izsó József:Epizódok Izsó M.életéből
Sárospataki Ref.Kollégium: Izsó levele
Főv.Levltár:1008/863
Nemzeti Galéria adattára

Sóós Gyula:Uj adatok Izsó Miklós Busuló Juhászának készülési körülményeiről Müvért 1957.VI.évf.4.sz. 304-311.l.

Irsó Miklós nobrán M.D.K.

Széchenyi nobrpályázatának tervét megtalálja Bech. az Akadémia Széchenyi emlékmuseumában.

Bech Ö. Fülöp Emlékezési. Bp. 1957
383

M. D. K.

1250 Miklós szobrász

Busáló juhász

Végvári 1958. 8., 35., 36., 40., 42., 45., 47., 64., 288.

MDK

Izsó Miklós

Vas. Ujs. 1863. 269 l.

MDK

Izsó Miklós nobrán

Résztvett a Lichnyi nobrá pályázatán

Jan. 1866.

400 frt os II-dijat kap az első pályázat eredményeként

Részt vett a Talapzat domborművének pályázatán

Lichnyi István gr. nobrának lírása és tört.
Herk: Buday József Bp. 1895 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 45, 135

MDK

Izsó Miklós nobrán

1873. Felhéríz, hogy vegyen részt az Eötvös nobor pályázaton

Eötvös József b. szobrának leírása és tört. kerk: Buday József. Bp. 1895. 8, 14, 15,

Izsó Miklós nobrán MDK

1871 ben a Petőfi nobor elhészitésével bizzák meg. 14.000 Ft.ér elvállalja s még ebben az évben Rómába megy. Hazatérve 2 vázlatot készitett.
1874 ben a bizottság elfogadja életnagy ságu mintatervét. Munkája közben 1875 máj 28.án meghal, mielőtt befejezi a nobrot.

Petőfi S. nobrának leírása és története. Szerk: Amtman G. Bp. 1892, 14, 37,

Izsó Miklós [szobor] MDK

Kisfaludi Stróbl Zsigmondnak
Izsó Miklósról készitett,
bronzba öntött szobrát a városligeti művészsétányon állitják fel.

Kisfaludi Stróbl Zsigmond ...

Esti Hirlap, II.évf.229.sz. 1957.okt.1.kedd
2.oldal

Izsó Miklós

[redacted]

[redacted]

Petőfi bronzszobrát Huszár Adolf fejezte be.

16.o.

[redacted]

Szpó Miklós

az etnikai rétegekben gyökerező kisplasztika-
képviselője

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 11. o. Szabó J.: I. Országos
Kisplasztikai Bilomák

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Szpó Miklós

után ami elveszett, Vedres Márkkal, Beck Ö. Fülöppel, Fenyes Beck Dilmossal tért vissza

Képzőmű v. Almanach Bp. 1969. 37 o.
Kovalovszky: Bokros B. D.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Izsó Miklós

Ferenczy István, kisebb helyi meglizásokra kérvitett munkáikos – Rima-szombatban – Izsó Miklóst, a szomszéd faluban dolgozó kőfaragó legényt bízta segítségül a nehezebb munkákhoz.

Cifka Péter: Ferenczy István. Bp. 1969. Corvina k. 46 l., 3o kép, ill. /A müvészet kiskönyvtára 37./

46. l.

MDK

Izsó Miklós

Zrinyi Miklós, szobor

Bernát Gazsi, "

Mohács emléke. Ernst Muz. 84. kiáll. 1926. szept.

5.l.

MDK

Izsó Miklós

Egressy Etelka, szobor

Dugonics András, "

Mohács emléke. Ernst Haz. 84. kiáll. 1926. szept.

5.l.

MDK

Izsó Miklós

Tóth József, szobor

Arany János, "

Mohács emléke. Ernst Muz. 84. kiáll. 1926. szept. 5.l.

MDK

Izsó Miklós

Egressy Gábor, szobor

Zrinyi Ilona, "

Mohács emléke. Ernst Múz. 84. kiáll. 1926. szept. 5.l.

Izsó Miklós MDK

1835-1875

szobrász

Munkácsy örül, hogy Izsó segély kapot.

1868.

51.o.

Farkas: Munkácsy lev. 1952.

31. 37.10

Izsó Miklós

Petőfi Sándor bronzszobra
Huszár Adolf müve Izsó miklós mintája
alapján
56.o.

Székely László/szerk/:Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

M. D. Q.

Izsó Miklós szobrász

Debrecen Csokonai-szobor, 1871

Magyar építészet. Bp. 1954. 106. l.

Izsó Miklós

Táncoló paraszt,	I.	terrakotta
Táncoló paraszt,	II.	"
" "	III.	"
" "	IV.	"
" "	V.	gipsz

Főv. Képtár XXXV. kiáll. 1948. ápr. 17 1.

Izsó Miklós szobrász

M.D.K.

Művért. 1955. 1. sz.

Harasztiné Takács Marianna: Az Országos Szépművészeti Múzeum új szerzeménye 1945-1955.

88. l.

Művért. 1955. 1. sz.

Harasztiné Takács Marianna: Az Országos Szépművészeti

Jesó Miklós
(1831–1875)
szobrászművész

MDK

A parasztfigurákról maradandó értékű kisplasztikát készített.

Pogány Ö. Gábor: A haladó és reakciós erők harcának tükröződése a XIX. századi magyar festészetben
MMM. Évkönyve 1951. 46. l.

Gzsó Miklós
szobrász

M. D. K.

A művészeti oktatás kérdései
Magyarországon.
Rabinovszky Marcus.

M. M. M. Évkönyve 1951. 71. oldal

M. D. K.

Jaó János
(múl 1800 körül)
rajztanár.

A művészeti oktatás kezdetei
Magyarországon.
Rabinovszky Máriusz.

M. M. M. Évkönyve. 1951. 62. lap.

MDK

 Izsó Miklós

szobrászművész

Hoffmann Editnek köszönhetjük Izsó Miklós
valóságos felfedezését.

H. Zádor Anna: A Magyar Művészettudomány
Története a Várlata 1945-ig

MMM ~~1951~~ Évkönyve 1951. 27 l.

Izsó Miklós MDK

alkotásainak méltatása

2 repr.

Soós Gyula: Magyar szobrászat a XIX. században
Természet- Társadalom CXIII/4 (1954) 231-234.

ism. :Müv. Ért. 1955. IV. 2. sz. 317.

M. D. K.

Izsó Miklós szobrász

Szerződés a debreceni Csokonai-nobor elkészítésére 1863.

Csokonai-nobor modellje (kicsi)

1866. Debrecen Csokonai-nobor

Fáy András mellszobra 1866

Egressy Gábor mellszobra 1866

„Busuló juhász" gipszmásolata (darabonkénz 40 frt. ért árulta)

Balogh István. Izsó Miklós és a Csokonai-nobor 99–104.
Művért. 1953. 1–2. sz.

(Izsó Miklós)

Lyka K.: ( )

Élet és Tudomány

1955. máj. 11. (kép ek kel.)

1

MDK

Izsó Miklós [szobrászművész]

Ő kapott megbízást az első köztéri Petőfi-szobor elkészítésére. 1871 körül készítette el a szobor kis terrakotta modelljét. A modell a Szépművészeti Múzeum modern szobor gyűjteményében látható (Izsó neve Madgyessy Ferencnek a cikkben közölt írásában is szerepel.)

Kádár Zoltán: A debreceni Petőfi-szobor. Építünk, Debrecen, 1953 őszén; 10. évf. 3. sz. 42., 43. l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Tanulmány a Petőfi-szoborhoz

OMSzM - Oraf. ont. XXVII. kiáll. - 1918 márc. - 19.-20 m.
rajzok. II. terem. Jegy.

Izsó Miklós szobrász.

„Furulyázó juhász" c. szobra a K.T-nél.

MDK

MDK-A-I-1/805

MDK

Kiss Miklós sobrán

1876.-ban Dr Dalegh Tihamér elküldi a róla 1861-ben készített szobrot a KT-nek.

MDK-A-I-1/740.

MDK

Izró Miklós frobrán

I. M. – emlékkiállítást rendez a KT Bp-en 1875-ben. Fáy András mellnyelvét (Kenzi Takvét-pénztár tulajdona) kölcsönkéri.

MDK-A-1-1/730

MDK

Izráchiklós nabrán

1875. május 28-án halt meg, 44 éves volt

MDK-A-1-1/712.

Thomas Jefferson Memorial
Washington, D.C. 20242
(202) 426-6841

MDK

Izró Miklós szobrán

„Egressy Gábor" mellszobrát a KT-megveni. 1871.

MDK-A-I-1/591.

MDK

Izró Miklós szobrán

1870. „Arany János mellszobra" - (gipsz) - t a KT rossolása megvén

MDK-A-1,-1/558.

MDK

Izró Miklós nobrán

Zrüni tag a Kisfaludy Sándor siremlék tervének elbirálásában. (Gerendy nobrán terve.) 1868.

MDK A-I-1/464.

Izsó Miklós MDK

1831-1875

Azok mellőzték, akik az plasztikai alkotómunkát a vállalati kalkuláció szerint osztályozták.

Pogány Ö.Gábor: Magyar festészet a XX. században. Bp. 1959. 11.1.

Izsó Miklós nobrán M.D.K.

Sopron, Szechenyi István bronzszobrá-
J.M. várlata alapján ké-
szült.

Genth. Müeml. 1959 I. 314

MDK

Jrsó Miklós (szobrászművész)

és Huszár Adolf alkotása az 1876-ban felavatott szegedi Dugonics-szobor.

Bálint Sándor: Az építőművészeti klasszicizmus és romantika szegedi korszaka.
Tiszatáj, Szeged, 1956. aug. X. évf. 4. l. 279. l.

MDK

Izsó Miklós

Ghiczy Kálmán, gipsz

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug. 1o l.

Győző Miklós
szobrász

MDK.

Győfalván született 1891-ben.

Dr. Peja Győző: A munkásmozgalom tagjai
Élet és Tudomány, 1959. febr. 4, 6 oldal

MDK

Izró Miklós nabrán

Kelati Gustáv, mint az Izró-bizottság elnöke, felhívja a KT figyelmét Izró M.-nak a közélet jelesei-ről kénitett mellnabrán. 1886.

MDK-A-I-1/1604.

MDK

Izsó Miklós (szobrászművész]

(Petőfi-szobra egybevetve Medgyessy Ferenc debreceni Petőfi-szobrával – és ennek kapcsán Huszár Adolf azonos tárgyú művével.)

Kádár Zoltán: A debreceni Petőfi-szobor.
Építünk, Debrecen, 1953 őszén, IV. évf.
3. sz. 43. l.

MDK

Izró Miklós nabrán

„Arany mellnabra" 1863.-ban kémült.

1887-ben Arany László Cefényképezteti.

MDK-A-I-1/1878.

Izsó Miklós nobrán M.D.K.

1831-1875.

Bécsben és hünchenben tanult, innen küldte haza a Busuló juhászt.

Debreceni Czokonai emlékmű, a szegedi Dugonics s a bjerti Petőfi nobrat már nem tudta befejezni.

Véjzi alakok egész sorát mintázta agyagba. Almási Balogh Pál arcképe. (repr.: 482)

A mintarajzistola első nobrán tanára,

Kampis, hagy. műv. Bp. 1960 482, 483

Irsó Miklós Nobrán M.O.M.

Táncoló hajdu — Nemz. gal.

repr.: 73 kép

Kampis, Magy. mű. Bp. 1960

MDK

Izsó Miklós, 1831-75.

Petőfi-szobor terve

M.grafika 1oo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan. 7 l.

Izsó Miklós
szobrász

M.D.K

Petőfiről készült terahotta
szobrai. — Arany János-
ról való gipsz portré.

Csengeryné Nagy Ilsuzsa: Magyar írók arcképei. – 34 l.
Művészet, 1960. augusztus.

MDK

Izsó Miklós/Révai Miklós/szobrász

A Roosewelt-tér 9.sz.ház szobordiszeit E.Wolf és ö készitette. /1862-64/ A házat F.A.Stüler épitette.

Gerl Zakl Pest.

Izsó Miklós, [szobrai]

MDK

A városligeti sétányra 4 uj szobormü elhelyezését tervezik, melyeknek még csak gipszmintájuk van meg:

Kisfaludi Stróbr Zsigmond : Izsó Miklósról,

Segesdi György : Stróbl ~~Ka~~ Alajosról,

Szanday Sándor : Pollack Mihályról és

Kocsis András : Zichy Mihályról készitett

mellszobrai várják felállitásukat.

G.J.: Uj szobrokat, emlékmüveket, diszkutakat kap Budapest.

Esti Hirlap, II.évf.128.sz. 1957.jun.4.kedd
3.oldal

Izsó Miklós

szobrász

M.D.K.

Táncoló puhász figuráiról.

Artner Tivadar: Hódmezővásárhely
Élet és Tudomány, Bp. 1958. 47 sz.

1491.

Izsó Miklós
szobrán

Medgyessy szellemi elődje. Életmű-
ve befejezetlen maradt.

Németh Lajos: Medgyessy Ivanc
Élet és Tud. XXIII. 1968. VII. 19. 29. n.
1367.

Izsó Miklós

szobrán mellszobrát, a művész születésének 137. évfordulója alkalmából felavattak vasárnap Izsófalván.

Kulturális kőrnka

Magyar Hírlap, 1968 szeptember 9. G. l.

Izsó Miklós
szobrán

1831-ben született /nept. 9.-én/ Diszkós-
horváton. A falu 1950 óta az Izsófalva nevet
viseli.

1875-ben halt meg Izsó M.

Szobrotarattak
Északmagyarország 1968. nept. 10. 1.

Izsó Miklós

Soós Gyula: Izsó. - Bp, 1966. Corvina.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiájából kimaradt művek jegyzéke. Művtört. Ért. 1970. 1.sz. 107. l.

MDK

Izsó Miklós

Ittas betyár

M.táj- és életképkiáll. 19-2o. sz. Mücs.
1927. jan.

MDK

Izsó Miklós

A kulacs barátja

M.táj- és életképkiáll. 19-2o. sz. Műcs.
1927. jan.

Szabó Miklós, szobrász

MDK

Egressy Gáborról készült szobrának pályamunkáját a Nemzeti Színház előcsarnokában kiállítva.

(selyes): Művekben nem lehet Lear... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. okt. 19.

IZSÓ MIKLÓS

SINKÓ Katalin: Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = Etnographia, 100. évf. 1/4.sz. 1989
137. p. skk.

Izsó Miklós

MDK

Megnyilt Ferenczy István, Izsó Miklós és Stróbl Alajos emlékkiállitása. /Orsz. Szépm. Muzeumban/

Szabad Ngp. 1956. VI. 3.

Izsó Miklós

MDK

Repr:

"Arany János"

Ferenczy-Izsó-Stróbl kiállitás a Szépmüvészeti Muzeumban.

---: 3 müvész 3 szobra.

Szabad Ifjuság. 1956. jun .31.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Busuló juhász c. szobrát említi

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 99. old.

Izsó Miklós
szobrász

M.D.K.

A szobrászatban honosította meg a parasztfigurák ábrázolását.

Pogány Ö. Gábor: Magyar kiállítás a genfi Musée Rathban, Művészet, 1961. április – 22 lap

M.D.K.

Izsó Miklós.

Marschalkó János a Lánchid kőfaragó munkáinál foglalkoztatta.

Soos Gyula: A lánchid oroszlán szobrainak mestere.

Müv.Tört.Ért. 1960. 2.szám. 124.lap

Izsó Miklós

Em. kiáll. szül. nek 125. évf. alkból: Országos K. M.

Ferenczy I. Izsó M. Strobl A
emlékkiáll. mpilik.

Képszava
1956. jun. 1.

Izsó Miklós, szobrász 17 ok

A könyv bemutatja, hogy Izsó hogyan látta meg a „márvány lelkét"
(Szinetár György: Az első lépés)

Kovács Endre: Könyvekről 22. l

Család s iskola, Sp. 1960. szeptember XI/9.

M.D.K.

Izsó Miklós /1831-1875/

832. Árus zsidó. Terrakotta szobor 17.3 cm.
833. Férfifej. " " 12. cm.
834. Széchenyi István gr. Gipsz " 67 cm.
835. Lisznyai Kálmán képmása. Gipszdombormü. 31 x 20.
836. Szalay László képmása. " 30 x 21.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet. MUMOK. Bp. 1952. 90., 91. l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász
1831-1875

Tóth József szinmüvész mellszobra.	Gipsz.
Zrinyi Ilona mellszobra.	"
Petöfi Sándor.	Gipszvázlat.
Megyeri Károly mellszobra.	Gipsz.
Petöfi Sándor.	"

Ernst Museum plasztikai anyagának aukciója. Szobrok, dom
Árv.Közl. 1939.jan. 1.rk.sz. plak.érm.

MDK

Izsó Miklós, szobrász
1831-1875

Dugonics András mellszobra.	Gipsz
Wesselény Miklós nádor mellszobra.	"
Zrinyi Miklós a költö mellszobra.	"
Arany János mellszobra.	"
Eggressy Gábor mellszobra.	"
Petöfi Sándor mellszobra.	"

Ernst Muzeum plasztikai anyagának aukciója. Szobrok, dom
Arv.Közl. 1939.jan. 1.rk.sz. plak.érm.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Ferenczy István mellöl indul,
Busuló juhász. Népi fogalmazás, klasszicista jelleggel.

Pogány Ö.G.: M. szobrászat a 19.sz. elsö felében.
Bp. 1939. 48,49.l.

M. D. U

Izsó [Miklós szobrász

A magyarországi művészeket tárgyaló legújabb műben kiemelve

Gerő László: A XX. sz. végi kisőeklektikus építészet jelentősége Budapesten

Műemlékvédelem 1960. 3. sz. 168. l.

Izsó Miklós, szobrászművész /1831-1875/.
Képző-ipar-fotó- és filmművészet.

A Petőfi-szobor vázlata, 7/25. /említve/.

Budapest folyóirat, 1988., 2., 42-old.

IRSÓ MIKLÓS

Zádor Anna - Eger év 290 - 292. ll

IZSÓ Miklós

Lisznyay Kálmánról 1863-ban
zérzitett halotti maszkról

ld.

Kovács ~~Hova~~ Ida

Holmi, 1995/3. 369-370.

se végzett leletmentést
tőben. A szűkebb és tág
szeti lelőhelyekben. Ké
tal régész került az
szállt Blaskovichok ör
aki sok értékes leletet
Remélhetőleg a Magyar R
tai is rövidesen elérik
től fogva megült termék
lékeit a Kúria egykori g

IZSÓ Miklós

M. Ért. 1993/1-2 97-98.

101.

Fenel és bró

Irodalomtörténeti Közlemények (Budapest) 89 1985
Jahrbuch der Staatlichen Kunstsammlungen in Baden-Württemberg (München, Berlin) 22 1985
Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen in Wien (Wien) 81 1985
Jahrbuch für Landeskunde von Niederösterreich (Wien) 50-51 1984-1985 1985
Jahrbuch Staatliche Kunstsammlungen Dresden (Dresden) 17 1985
Jahrbuch des Vereins für Geschichte der Stadt Wien (Wien) 41 1985
A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve (Pécs) 29 1984 (1985)
Jelenkor (Pécs) 38 1985
Jel-Kép (Budapest) 6 1985
Journal of Garden History (London) 5 1985
Journal of Glass Studies (Corning) 27 1985
Journal of Jewish Art (Jerusalem) 10 1985
Journal of Society of Architectural Historians (Philadelphia) 44 1985
Katarzis : A Károlyi Mihály Alapítvány Évkönyve (Budapest) 1985
Katolikus Szemle (Róma) 37 1985
Keresztény Magvető (Kolozsvár) 91 1985
Kisgrafika (Budapest) 14 1985
Kolorisztikai Értesítő (Budapest) 26 1985
Kortárs (Budapest) 29 1985
Korunk (Kolozsvár) 44 1985
Könyv és Könyvtár (Debrecen) 14 1985
Könyvtáros (Budapest) 35 1985
Könyvvilág (Budapest) 30 1985
A Közlekedési Múzeum Évkönyve (Budapest) 7 1983-1984 (1985)
Közlekedéstudományi Szemle (Budapest) 35 1985
Kritika (Budapest) 1985
Kritische Berichte (Marburg) 13 1985
Kultúra és Közösség (Budapest) 1985
Kunst und Kirche (Linz) 1985
Kunstchronik (München) 38 1985
Kunsthistoriker (Wien) 2 1985

1 - Jánlunság

Kortárs és Szőlőrek
Komárom. Mín. Kül. 2.

IZSI MIKLÓS

autográf leírata 1862 július 22-ei
80 osztrák forint átvételéről az MTA
épületén elvégzendő munkák fejében

BORDA 18 No. 6517.

dalommal kapcsolatban
boz titkát, az abban
dalmár horoszkópját
emberi jellemről, a lé
lan vonásairól.

Különösen az ötv
még az is, hogy az
ellenére, a fivérek és
mérmesen hallgattak)
tott az igazán kedves
akkoriban egyáltalán n
is a fővárosban az öt
ban sort álltunk a hú
gesebb, hanem a nyugod
gulatot megőrző tisz

IZSÓ MIKLÓS
Szobrászat

Magyar Nemzeti G.
Története és gyűjt.
TKM 206

IZSÓ MIKLÓS
szobrász

Miskolc

Képtár

TKM 484

Irsó Miklós

Említve (mellszobrát készítik el)

Új emlékművek, szobrok a fővárosban
Népszabadság, Mp. 1970. nov. 12.

Izsó Miklos.

Kray Pál tábornszernagy mellszobra
a bécsi Fegyvertárat díszíti.

Genthon I.: Monumenti Artistici Ungheresi All'Estero. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 1-252.

141.

Izsó Miklós Sz.19.

A bécsi Johann Meixnek segi ett a kalo gai é sekseh alapitasa dombormüvön.

Ányakvi sz.: .....

: .....

cim: .....

ktárgyak: .....

olyam: ..... Vallás: ..... Szül. év.: .....

ktárgyain kivül tud .....

.....

itást vállal: helyben — vidéken.

pott-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben: .....

gjegyzések: .....

Izsó Miklós, szobrán

M.D.K.

„Jóformán csak az ő egész száradból kimagasló munkássága... jelent példát a romantikából a realizmusba ci nem a steril akadémizmusba vezető utra... A buszuló jukas még témájában romantikus... de „Táncoló parasztjai" nak szenvedélyessége, Csokonai szobrának magabirtossága, monumentalitása, ennek mintulmutat a romantikán."

Zádor Anna vitaindító előadása a MTA ankétján "Az ujkori magyar müvészet periodizációjának problémái"-ról

Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967. XVI. évf. 1. sz. 4. old.

Izsó Miklós
Szobrász

M.D.K

Tanúvló parasztjainak nagy sikere volt.

Budai Timót: Madarász Viktor rákospalotai emlékkiállítása
Művészet, 1967 november - 39 lap.

Izsó Miklós

„Anyaság", továbbá „táncoló magyar" c. szobrait porcelánban öntőket a XX. sz. első negyedében.

Molnár László, Herendi porcelánszobrok, Veszprém

4 l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Szerepel a Várpalotában megnyílt tárlaton.

Rózsa Gyula: „Nagyobb igazra sohse volt népnek" 8.

Népszabadság Bp. 1967. okt. 14.

Izsó Miklós

Sopron számára készitett Széchenyi szoborterv gipszmintáját az özvegytől megvette a város és átdolgozatta Mátrai Lajossal 1897

Csatkai Endre: A soproni képzőművészet története 1962. Sopron 17.1.

M.D.4/1

Jezsó Miklós
nobrász

Méltatás.

Lanár Sándor: Rubletzky Géza
Művészet, 1967. augusztus – 47 lap.

Izsó Miklós 1831 - 75

Székely Bertalan tanártársa. Szekely 1861-ben Münchenben ismerhedik meg vele

Székely Bertalan válogatott művészeti írásai. (Vál. és bev.: Maksay Ferenc.) Bp. 1962. Képző műv. Alap Kiadóv. - 214 l., 32 t. (A. művészettörténet forrásai.) - 38. l., 202. l.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Müvei a kiállitáson

Busuló juhász

Táncoló paraszt

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században
186.l.

A MAGYAR NEMZETI GALERIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

Izsó Miklós (1831-1875)

Évődés.
Szobor. Terrakotta.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Izsó Miklós

Árus zsidó, terr.

Férfifej, "

Széchenyi István gr., gipsz

Lisznyai Kálmán képm., gipsz domb.

Szalay László, " " "

Szépmüv. Mus. háborus veszteségeinek jegyzéke
sp. 1952

Izsó Miklós

remek szobrászt emlékezünk Rónay Jácint vízre és bencés szerzetesre. aki londoni emigrációjában az 50-es évek elején Brocky Károly barátja volt.

Kajta Edit: Brocky Károly 1807–1855. Bp. 1957.
Képzőmű v. Alap K. – 61 l., 72 kép (Magyar mesterek.)
– 29. l.

MKD

Izsó Miklós, szobrász

Az ált. iskolának Búsuló juhászát ismerik. Véleményüs: felnőtt vélemény. Egyik tíceves kislány arra a kérdésre, hogy miért szomorú a juhász, ezt válaszolta – mert ezt nem „tanultá" –, hogy talán beteg a kutyája. Mint gyerek válasz (gondolat): kitűnő.

Szántó Gábor: Gyermekek felnőtt cipőben 12-13

Gy. 1967. jan. XVIII/1.

CSALÁD és ISKOLA

Izsó Miklós

MDK

Évődés, terr.szobor

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

9000 - 67,544

Izsó Miklós, nobán

MKD

A Búsuló jakán

Repr.

Kántó Gábor: Gyermekek felnőtt cipőben [2-1]

CSALÁD és ISKOLA, Sp. 1467. jan. XVIII/1.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Csokonai szobrának készítésekor Erős János rajza után Fr. John rézmetszetében fennmaradt arcképet, használta fel, mely még a költő életében, természet után készült, egyetlen hiteles ábrázolás.

G.Rózsa: Friedich John und die Schriftsteller ~~der~~ der ungarischen Aufklärung

Acta Historiae Artium, Bp. 1967. Tom.IV. fasc. 1-2.

152 old.

Izsó Miklós, szobrász MDK.

1876 ban Huszár Rudolffal elkészíti Szeged nek a Dugonics szobrát. 141.o.

Szelesi Zoltán: Adatok Szeged XIX.századi képzőmüvészetéhez. 180.o.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged.1957. Szegedi Nyomda Váll.1957

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Müve a kiállitáson

portrék

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX században

18

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

Izsó Miklós

Sz.mg.XIX.2

Bécsi magyar technikus-hallgatók Szily Kálmán vezetésével "Krajcáros egyesületet" alapitottak, s két évre havi 5o forintot biztositottak a szobrásznak, hogy Münchenbe mehessen tanulni.

Izsó M. Sz.mg.XIX.2.

Gschwindt Mihály 1864-ben a Nemz.Muz.nak ajándékozta I. Busuló juhász c. szobrát.

Tud. Hr. számára mintázott Révai-szoborért 100 sellért kapott, u.o. magyar címerért és géniuszaiért 3600 Ft.

1966 AUG 1

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HÍRLAP

EREDETI IZSÓ-SZOBROK. A XIX. század legnagyobb magyar szobrászművésze Izsó Miklós, a sárospataki kollégiumban végezte iskoláit. A szobrász özvegye és egykori barátja a kollégiumnak ajándékozta a mester több kisplasztikáját és plakettjét. Ezenkívül az utóbbi időben került az iskolamúzeum birtokába Fáy Andrást ábrázoló mellszobra. Az eredeti műveket a közeljövőben kiállításon bemutatják.

ász", washingtoni kártya-
trükkök nélkül...

Imó Miklós

Sz. Mg. 19. 2.

Pikh Albert gipm. - mellnaba Eggenberger - féle Zsinyszerezdeben, mivelnél zenült gipmazalat Menger Emil - Bécsi - utcai Zsinyszerezdeben volt zapható. (Ly. III. 62.)

A MAGYAR POSTA BETEGSÉGI BIZTOSITÓ INTÉZETE
BUDAPEST 4. — POSTAFIÓK 373.

..... szám.
19.....

FELVÉTELI IGAZOLÓLAP

a közkórházi ápolási és a betegszállítási költségnek a nyilvános betegápolási átalány terhére való elszámolására a 6000/1931. M. E. sz. rendelet 5. § a alapján.

Igazolom, hogy ..... posta .....
..... nevű felesége — gyermeke a m. posta betegségi biztosító intézeténél biztosított — igényjogosult családtag és ezért az intézeti alapszabály 33. §-a értelmében a közkórház vagy állami klinika legalsó osztályán „rendes betegség"-gel ..... napi kórházi ápolásra van igénye.

Budapest, 19 .....

.....
intézeti igazgató.

P. B. B. I. 921 sz. ny. Jakab nyomda, Budapest

Irsó M. Sz. 19. 1.

„Ég áldja meg önt és ne csüggedjen el, nem szajthatom úgy, mint Zivénnám, mert magam is nagyúj vagyok, de azon lenek, hogy mulát szerezzek és végre Zibeni tehatsége van és szilárd akarat, annak csak tér kell, hogy dolgozhasson." (Eötvös)

Lázár B.: Gy. Eötv. fóm. mův. pól.
Mův. 1914. 12. o.

Irró Werbőczy-nyelv. 52.19.1

A minta sem a közkézen forgó arszlepeknek sem azon alaknak, melyben a történének felfogása szerint bírt, hogy nem jelel, sem azon jellem, mely Werbőczyé volt, sem az életkor, melyben működésszerűen tető pontján állott, kellő kifejezve nincs, nemcsak az elérni kívánt célra, elfogadhatónak s másvalyba kivitelre alkalmasnak nem találtatott.

IHOL: Vall.- és Kös. mn. 9653. n. 1869 jún. 14. Eötvös.

Weitz A: Irró M. Bp. 1939.

Lyka: Neuz. rom: 71. **Izsó M.** Sz. 19.

... a Tud. Ht. számára mintakott Révai-szobrát 100 tallért kapott, ugyanott a magyar címerét és gerinmeiét 3000 Ft.-t. Stüler mátrony-mell-szobráért 800 Ft.

Lyra. W. Ron. 256.

Jzsó M.
19.4.

1861. Szily Kálmánnak:

„Vegye itt küldöm a puntak furulyázás... az kezdete lesz a magyar sée péltbol vett szabászatnak, mivel tudom, hogy ezen nemű munka még nem jelent meg"...

IZSÓ MIKLÓS

AZ ÁHÖRÉS KORA.

89.old -

hogy nehéz, akkor már végre csaku
napra! Csináljon ki magának valam
nem tudná valamilyen cimen kiküld
van valami cécó. Ezen a cimen ler

Az egészséget és munkakedvet
nem is tulságos, mint ahogy itt m
a váradi ember egészsége"/, a mun

A Nouv[elles] Litt.[éraires]
fölcsaptam előfizetőjének, s meg
könyveket előre is köszönöm.

Most már azt várva, hogy mie
együtt magunkat, szeretettel öle

Lyka: Neus. rom. 145. München Irná M.

1860-ban jutott Münchenbe, s ott, mint maga panaszolva jegyzi meg, eleinte görög szobormüvekrül kellett másolatot mintáznia, ami legkevésbbé sem felelt meg vágyainak. „Jelenleg – írja 1860-ban Münchenből – a medici Venusom dolgozom... felette nehéz, mivel terméketlenes ennélnyi formáktól áll; három hete már miáta vele bibelődöm."

1861 – Pestre Müldi a „puttók fuszulyczát" Juhász cimmel szerepelt a Müegylet Miállításán

1862 Busuló Juhász

Izsó Miklós

NDK

szobrász

Magyar szobrászat a XIX. és XX. században.
Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában.
Népszava 1958. jun.8.

MDK

Izsó Miklós

Életrajzok. A MÚ, 1927. 1.évf.2.sz. 32.l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Petöfi Sándor.	Festett gipsz.
Arany János.	" "

A Vall. és Közokt Min. vásárlásainak kiállitása. Az O.M. Szépmüv. Muz.-ban. 1938 jul.1.-a ug.1. Bp.1941. Kat. lo.l.és 11.l.

IZSÓ MIKLÓS

szobrász XIX. század

Iparmüvészeti muzeum évkönyve V. évf. 1962. 48.

-1-

M.D.V.

IZSÓ Miklós szobrász
(1831-1875)

Rimaszombatban Ferenczy fedezi fel,
mint kőfaragót.
Éhezve, nyomorogva Tanult.
München Tanult.
„Bérsuló juhász" (retr.)

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1945
p. 1962. 76, 85, 126, 127, 147, 148, 152-158,
159, 166, 169, 198, 200, 388

IZSÓ Miklós szobrász

Kisplasztikák; zsánerszobrok,
táncoló parasztok-sorozat.
Debreceni Csokonai - szobor (repr.)
bázlat a " " " kor (repr.)
Táncoló paraszt, vázlat (repr.)
" " " (repr.) ./.

Genthen-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1941
" 1962. 154, 155, 156, 157.

MDK

Zsó Miklós

Új magy.képzőm. Föv. Képt. vándorkiáll. 1948.jun.
FCG. bevez. tanulm.

91.

Izsó Miklós, szobrász

17 Ok

A Nemzeti Galériában Csap Erzsébet előadást tart nov. 30-án „Izsó Miklós és kora" címen.

–: Hír

8. l

Népszabadság, bp. 1960. nov. 30.

Izsó Miklós
szobrász

M.D.Y

„Búsuló juhász" – a

Csengeryné Nagy Izvesa: Tróportrék erém művészetünkben 10 l.
Művészet, 1961. február. 6

Izsó Miklós

az 1871-ben megalakult Orsz. Mintarajztanoda tanára volt.

Gnody Éva: 100 éves a Magyar Képzőművészeti Főiskola. Budapest, 1971. 11.sz. 35-37. l.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Mellszobrát a Margitszigeten helyezik el.

– : Új emlékművek, szobrok a fővárosban. 7.

Népszabadság, Bp. 1970. nov. 12.

MDK

Izsó Miklós, szobrász

Felállítják mellszobrát a Margitszigeten.

— : a Budapest centenáriumra 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. nov. 11.

Tosó Miklós

Emlétve

Könyv habának
Pestmegyei Hírlap, Bp. 1970. nov. 20.

Ksó Miklós
szobrán

Szobrai herendi porcelánból – „Bú-
suló juhász", „Fáncolópozaset".

dr. Sikota Győző: Herendi porcelán 70.
Műszaki Kiad. 1970.

Izsó Miklós

Az utána dvoszett téri-plasztikai értékek Vedres Márkkal, Beck Ö. Fülöppel és Fémes Beck Vilmossal tértek nissza.

K. Konalovszky Márta: Bokros Birman Dezső; Don Quijote 1929 — Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 37. l.

Dzsi Miklós

A romantika eszmei rétegekben gyökerező képzőművészetét képviselte.

Szabó Júlia: I. Országos Képzőművészeti Biennálé Pécs, 1964; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1963, 11. l.

IZSÓ MIKLÓS

Ferenczy István tanítványa. Legkedvelteb tárgya a magyar paraszt. (Búsuló, táncoló, ivó parasztfigurái stb.)

K. I. A klasszicizmus és a romantika művészete.

IFJÚ KOMMUNISTA, 1971. 5.

Izsó Miklós

a Képzőművészeti Főiskola első tanárainak egyike.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1271

Izsó Miklós

mintázta meg Petőfi Sándor szobrát;
a mester 1875-ben elhunyt, nem
készíthette el művét.

Tóth Endréné: Budapest, Enciklopédia, Budapest, 1970.

3051

Izsó M.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1859.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 149 1

Izsó Miklós

A realizmushoz kapcsolódik.

Erdey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 8. l.

Izsó Miklós
szobrai

~ ról: Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái / Bp. 1897 /

Weiss A.: Izsó Miklós élete és művészete / Bp. 1939 /

Fülep Lajos / Magyar Művészet 1925;
A magyar szobrászat műv. tört. I. 439.
Corvina 1940.

Izsó Miklós
szobrán

v pól: Soós Gyula monográfiája /1966/.

A magyarországi műv. tört. I. 439.
Corvina 1970.

Izsó Miklós
szobrán

~ról: Fülep Lajos / Művészettörténeti Értesítő
1953. 13-31 /
Balogh I / Művészettörténeti Értesítő
1953. 99-104. /
Soós Gyula / Művészettört. Értesítő 1955.
299-300. /
A magyarországi műv. tört. I. 439.
Corvina 1970.

2/ Szsó Miklós.
nobrán

Vázlat a debreceni Csokonai-noborhoz. Gipsz
78 cm. Debrecen Ref. Kollégium.

Csokonai Vitéz Mihály nobra. 1871. Debrecen.

Táncoló Parasit. Vázlat I. 1864. Terrakotta 28,2 cm

Táncoló Parasit. Vázlat IX. 1870. Terrakotta 27 cm

Repr.

cf magyarországi mű. tört. II. Képn. 596, 597,
Corvina 1970 598, 599

1.) Szsó Miklós
nobrán.

A „Bírnló Juhász" 1862
Márvány 95 cm. Budapest MNG.
Repr.
Almásy Balogh Pál mellnobra. 1864.
Gipsz. 54,5 cm. Budapest. MNG. Repr.

A magyarországi mív. tört. II. Kép n. 594, 595
Corvina 1970

Ikso Miklós
szobrán

Segédkészt, mint fiatal lakatoslegény
kezdett foglalkozni Ferenczy István mellett
Rimaszombatban a szobrászattal.

Magyar művészet - 6. 31.
MRT-Minerva 1971.

1) Izsó Miklós szobrán

1831-1875. Ferenczy István kőfaragóle-génye kezdetben. Éhezve, nyomorogva tanult. Münchenben tanult. Első, az Akadémián kénített műve: „Búsuló juhan." Művei: kisplasztikán, zsánerszobrok, A magyarországi műv. tört. I, 394. Corvina 1970.

2) Ikso Miklós
szobrán

„Táncoló parasztok" sorozat. Főműve:
Gohonai-szobra és a Petőfi-emlékmű.
Ikso halála után tlusztatott fejezte be
a szobrot.

A magyarországi műv. tört. I. 395.
Corvina 1970.

Izsó Miklós
szobrán

Rént vett a 48-as szabadságharc-
ban.

A magyarországi műv. tört. I. 375.
Corvina 1970.

Izsó Miklós, szobrász

- a Corvina Könyvkiadó gondozásában megjelenő Művészet kiskönyvtára sorozatban.

- n: Kemekművek sorozatban
Magyar Ifjúság, 1969. III. 7. 11.C.

Izsó Miklós, nobrász

– munkái a Budavári Palotában rendezett kiállításon

Simon Gy. Ferenc: Kemekmüvek bíro-dalmában

Magyar Ifjúság, 1969. IX. 19. 12. l.

Izsó Miklós

A lap bemutatja a müvész alkotását "Dugonics András szobra Szegeden" cimmel.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1897. ápr. 25.
XIX. évf. 17. sz.

Izsó Miklós, szobrász

ist róla Fülep Lajos

D. I.: Képrőművészet
Vigília, 1970. dec. 849. l.

Izsó Miklós

...sár Adolf-Izsó Miklós-Ybl Miklós /talapzat/ Petőfi-...szobrát, és Hikisch Rezső-Zala György Erzsébet királyné ...lékművét említi

...r. Radnai Lóránt: A Március 15. tér. Budapest, 1971.8.sz.20-22.l.

Izsó Miklós

~~[illegible]~~ szobrász

„Lokomai" 1971 Repr.

„Búsuló juhász" 1862. Repr.

„Táncoló pozant" Repr.

Magyar művtört. 7. 13 – 15.

Képzőmův. Kiad. 1971.

Ksó Miklós
szobrász

/1831 – 1875/

Korai munkája: Búsuló juhász.

Gokonai, Debrecen.

Vázlatai. Petőfi szobrát Huszár Adolf
fejezte be.

Magyar műv. tört. 7. 12.
Képzőműv. Kiad. 1971.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

47

Busuló juhász c. szobrának honorárniszára vonatkorólag perbe keveredik megrendelőjével, s a biróság Alexy Károlyt kéri fel szakértőnek.

47

Soós Gyula: Alexy Károly élete és Müvészete.
Müvészettörténeti Értesitő, 1951. X.évf. 1.sz. 47.old.

M.D.K.

Izsó Miklós

Szobrászmüvész.

Magyar szobrászat a XIX és XX században.
Népszava 1958. juni 8. 4.old. 134.szám.

Izsó Miklós, szobrász

MOK

„Búsuló juhász" c. porcelánfigurájót
a Külföld szívesen vásárolja.

J. Nagy Sándor: Herendi porcelán 35 országban
11. l

Bp. 1961. aug. 12. [Vidéki]

NÉPSZABADSÁG

MDK

Izsó Miklós

Izsó Miklósról /mult század szobrászáról/
készit szobrot Kisfaludi Strobl Zsigmond

Esti Hirlap 229 sz. 1957. okt 1 2 old.

MDK

Izsó Miklós

kiállitást rendez az újrarendezett Ernst muzeumban.

Esti Hirlap 300 sz. 1957. dec. 22. 2 old.

MDK

Izsó

az Akadémia szobrai

Fővárosi Lapok 1864. I. VIII. 3o. 823.

MDK

Izsó szobrász

Dugonics-szobor

Vegyesek. Épitő Ipar, 1905. okt. 29. 361-362 l.

MDK

Izsó

gipszmintája után Mátrai László mintázta /1897/ Széchenyi szobrát.

Csatkai Endre dr.: A soproni szobrászat. Magyar Művészet. 1928. 7.sz. 536.l.

Izsó Miklós, szobrász.
1830-1875

Egresy Gábor mellszobra.	Márvány.
Fáy András mellszobra.	"
Lisznyay Kálmán költö mellszobra.	Gipsz.

Tavaszi Tárlat. 1923 ápr.-máj. A nagy uttörö mesterek gyüjt. kiáll. MNKT-Mücsarnok. Kat. 7.l.

Tavaszi Tárlat. 1923 ápr.-máj. A nagy úttörő mesterek gyüjt.

I.

Broznba öntik Izsó Miklós
/terakotta/szobrait

Ujságcikk név nélkül

Népszabadság 1957. 121.sz. V.24.
4. lap

M.D.K.

Izsó Miklós szolvász

Szeged, Dugonics-szobor

Nagy-Papp-Bártsák: Szeged, Ap. 1960. 206. l

– 1. – M. D. L.

Izsó Miklós szobrász

1831 – 1875

Almássy Balogh Pál mellszobra 1864.

Arató nő (1863.)

Arany János mellszobra

Arany János feje

A M. N. Galéria ánagjegyzéke I. /a. r.

./. Bu. 1859. 196. l.

— 2. — M. D. K.

IZSÓ miklós szobrász

Arany János halotti maszkja (1873.)

Árpád

Búsuló juhász (1862)

Búsuló juhász

Férfi arckép (Balogh Loltán) 1862

A M. N. Galéria ánagjegyzéke I./a. r.

Bp. 1959. 197. l.

– 3. – M. D. K.

Izsó Miklós szobrász

Cigány Laokoon (1869.)

Cigány torso

Dugonics András álló szobra (1874)

Dugonics András álló szobra, pel-

emelt kartal

A M. N. Galéria állagjegyzéke I/a. r.

Bp. 1959. 198-199.

— 4. — M. D. K

Izsó Miklós szobrász

Egressy Gábor (1862.)

Ételhordó parasztasszony

Férfitej

Fonókási jelenet

Ghyczy Kálmán mellszobra

A M. N. Galéria állagjegyzéke I/a. r.

Bp. 1959. 199-200 l.

— 5. — M. D. K.

1260 Miklós szobrász

Haldokló honvéd

Haldokló honvédtüzér

Hegedűs ~~a~~ cigány (1869.)

Honvédfej

Honvédfej

A M. N. Galéria ánagjegyzéke I./a. r.

./. Bu. 1959. 201-202. l

— 6. — M. D. K.

1250 Miklós szobrász

Hordón ülő cigányzenész (1869.)

Holtrészeg paraszt (1869.)

Halotti maszk (1863.)

Ismeretlen fárfifej (1861.)

Kereket vető cigány

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./a r.

Bp. 1959. 202-203. l

— 7. — M. D. K.

IZSÓ Miklós szobrász

Kéztanulmány

Mányik Ernesztin arcképe

Menekülő anya

Muzsikus cigónygyerek

Női akt

A M. N. Galéria állagjegyzéke I. fa. V.

Bh. 1959. 204–205. l.

— 8. — M. D. K.

Izsó Miklós szobrász

Női arckép (Egressy Etelka)

Női mellszobor

Patikárus Ferkó cigányprímás 1869

Petőfi Sándor

Petőfi Sándor

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./a. r.

./. Bh. 1959. 206. l.

– 9. – M. D. K.

1250 Miklós szabrász

Petőfi Sándor (vázlat.)

Petőfi halála

Petőfi halála

Petőfi Sándor

A M. N. Galéria ábrajegyzéke I./a. r.

./. Bp. 1959. 207. l.

 M. D. K.

1250 Miklós szobrász

Pyrker János László (1870)
(Casagrande után)

II. Rákóczy Ferenc (1871.)

Részeg kortes

Részeg kortes (1863.)

A M. N. Galéria állagjegyzéke I. k. r
./. Bp. 1959. 208. l.

— 11. — M. D. K.

12 só Miklós szobrász

Sebesült honvéd (1869.)

Simonyi László

Széchenyi István

Széchenyi István gróf teje

Szoptató anya

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./a. r.

/. Ba. 1859. 209-210. l.

— 12. — M. D. K.

1250 Miklós szobrász

Táncoló paraszt

Táncoló paraszt

Táncoló paraszt (1867.)

Táncoló paraszt (1870.)

Táncoló paraszt

A M. N. Galéria állagjegyzéke I. k. r

./. Bu. 1959. 210-211. l

— 13. — M. D. K.

1250 Miklós szobrász

Táncoló paraszt

Táncoló paraszt

Táncoló paraszt

Táncoló paraszt 1867.

Táncoló paraszt

A M. N. Galéria ánagjegyzéke I/a. 17

Bp. 1959. 212-213. l.

— 14. — M. D. K

Izsó Miklós szobrász

Táncoló paraszt (1867.)

Táncoló paraszt

Táncoló paraszt

Táncoló paraszt (1864.)

Táncoló paraszt (1870)

A M. N. Galéria ánagjegyzéke I/a. r.

./. Bp. 1959. 214-125. l.

— 15. — M. D. L.

Izsó Miklós szobrász

Trefort Ágost

Werbőcze István

Werbőczi István

Zrínyi Miklós mellszobra

Zrínyi Miklós, a költő mellszobra

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./a r.

Bp. 1959. 215-216. l.

MDK

Izsó Miklós

Duna-parti Petőfi-szobra.

56.o.

MEDGYESSY FERENC: Életemről,Művészezről. Bp. 1960

Izsó miklós nolván M.D.K.

Busuló juhász c. nolvát leraj zolta és litografálta Marastoni József

Gerszi, A magy. kőrajz. 1960 182

Izsó Miklós, nohván MDh

A sárospataki kollégium
diákja volt.

Hegyi József: Hej, pataki diákok

8-9. l.

Család és Iskola, bp. 1956. május VII/5. n

MDK

Izsó Miklós (szobrász)

Petőfi-vázlata egybevetve Madgyessy Petőfi szobrával.

Kádár Zoltán: Madgyessy Ferenc.

Alföld, Debrecen, 1958. nov.–dec.

115. l.

Izsó Miklós, szobrán 7 Dh

A Magyar. Szobrászat c. albumban látható Izsó Miklós parasztszobrainak egész sora.

D. Szemző Piroska: Az esztétikai nevelés fontos eszközei 16. l

A Könyvtáros [Könyvbarát], Bp. 1954. július IV/7.

MDK

Izsó Miklós

Megyeri, szobor

Lendvey, "

Mohács emléke. Ernst Muz. 84. kiáll. 1926. szept.

5.l.

Izsák Miklós M.D.K.

Illusztráció Richard M. Lonsbach: Felfedezik Columbust c. irásához

repr.

;yar Nemzet 1964. augusztus 16. 11.1.

N.Y.K.

16. II.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Az Akadémai szobordiszei

Fráter Jánosné: Százéves az Akadémia palotája
Magyar Nemzet 1965. dec. 4. 8.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Az Akadémai szobordiszei

Práter Jánosné: Százéves az Akadémia pa-
lotája
Magyar Nemzet 1965. dec. 4. 8.l.

M.D.K.

Irsó Miklós, szobrász

síremlékének elhelyezésére
– a Magyar Iró- és Művészszövet
ség Huszár Adolfot szólisotta
fel.

Bauzeitung für Ungarn, Bp.1880. IX.évf.

febr. 29. sz. 79. old.

Izsó Miklós szobász

Szorgyben emlitett mü:
Táncoló juhász

Kisalföld 1966. már 15

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrai

nevét említi a könyv "Szépművészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint nemzeti stílusteremtő szobrászi megvalósítóját, kinek pályafutását és életszakát korai halála megakasztotta. Néhány kiváló portréja, emlékműve (Petőfi, Csokonai, Dugonics), de főként kis méretű - táncoló parasztokat ábrázoló - terrakottái figurái tanúskodnak erőteljes tehetségéről.

Hongrie 66. Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós
Ed.: Pannónia 191. old.

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

sírcemlékét közli a lap (egy könyomatos ábrával), melyet Mátray Lajos készített. Ezzel kapcsolatban a cikkíró kegelettel emlékezik meg a 15 éve elhúnyt művészről

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1890. XIX. évf.

nov. 10. sz. 249 old.

Izsó Miklós M.D.K.

Zrinyi-mellszobor a kiállitáson

Megnyilt a Zrinyi-kiállitás
Magyar Nemzet 1964. november 15. 11. 1.

Izsó Miklós

1866. Pákh Albert tárgyalt vele a Csekonai szobor készítéséről. Első kis modell ma a Kollégium Könyvtárában.
1867 májusára kész a nagy szobor, hehézségek után: „a mintázási helyiség, amit igértek, sehol sem volt látható, magának kellett kibérelni egy lakatlan parasztházat a Piktorban."

A képzőművészetek Debrecenben /szerk. Bögel József/
1961. Debrecen 91. l.

Izsó Miklós

A debreceni Kollegium Könyvtárának ajándékozta a Csokonai - szobor gipsz-mintáját, és a Básuló juhász és a Zrínyi mellszobor gipszmásolatát.

A képzőművészetek Debrecenben /szerk. Bögel József/ 1961. Debrecen 92. l.

Szabó Miklós

Levelei /Összeállította és sajtó alá rendezte Sós Gyula/
Bp. 1958.

Balogh István: Szabó Miklós és a csokonai szobor
/Műv. Tört. Ért. 1953. 1-2. sz./

A képzőművészetek Debrecenben /szerk. Bögel József/
1961. Debr. 105.1

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Debrecen Csokonai -szobor

Ferenczy Béni: Irás és kép, Bp. 1961. 78.1.

M.D.K.

Izsó Miklós (1831 - 1875)

Ferenczy István műtermében kezdte tanulmányait és körvetlen őrökösé volt a reformkor nagy nemzedéréner. Münchenben folytatta tanulmányait s az onnét hazaküldött műve „A búsuló juhász" jelképesen nemzete sorsát fejezte ki a Szabadságharc levérése után, művészileg átmenetet jelentett a neo-klasszikus ideglizálás és a népi szánesszobrászat között. Ez utóbbiarnak később a legkiválóbb mestere lett: kisméretű terrakotta figuráinak ragyogó dinamikája Carpeaux-ra. /.

Information Hungary, Szerk.Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 918. old.

Táncoló hajdúfh. " "

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

... emlékeztet. Korai halála, melyet ifjúkori nélkülözéseiből szerzett betegsége okozott, megakadályozta e várlatos műveinek végleges kidolgozásában. Ferenczy Istvánhoz hasonlóan, neki sem sikerült iskolát csinálni a magyar szobrászat terén - kulturát, folytatást teremteni művészi felfogásának. Ez csak a 20-as évek során következett be, Medgyessy Ferenc fel-tűnésével.

Information Hungary, Szerk.Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 918. old.

Irsó Miklós, szobrász

M.D.K.

Bizonyos értelemben folytatta Ferenczy István törekvéseit és a század második felében sikerre vitte azokat az eszméket „a magyar szobrászat megalapozására", melyekért Ferenczy az életét áldozta fel.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968.

913. old.

Izsó Miklós

Dobrán

MDY

Miltatás.

Rozgonyi Iván: Szarom harsonás és végy kiszkus

Művészet, 1968. május – 27 kep

M.D.K.

Izsó Miklós, szobrász

Goldberger Samu, óbudai kartonfestőgyáros egy Izsó szobrot ajándékozott a Nemzeti Muzeumnak. 191.o.

Tápay-Szabó Gabriella: A 150 éves Múzeum történrte a kéziratos naplókban. 189.o.

Folia Archaeologica. VI. 1954. Bp. Tankönyvkiadó Váll. Bp. 1954

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Csokonai-emlékmü

Henszlmann Lilla: Ströhl Alajos, Bp. 1958. 49.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1831 . szept. 9-én született disznóhorváton, / ma Izsófalva/ Izsó József helytelen dátumot közöl.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1968. 132.l.

Izsó Miklós

Kis bányásztelepen, a művészről el-
nevezett Izsófalván, ahol született,
emlékszobát rendeznek be.

Északmagyarország 1964. aug. 15. 1. l

MDK

Izsó Miklós, szobrász

felállítják emlékszobrát a Margitszigeten.

— : Kodály és Radnóti a Szigeten 2

Esti Hírlap, Bp. 1968. júl. 4.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1868 végén ösztöndijat kapott , melyet felhasználva római tanulmányutra ment.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1968. 131.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Szül. 1831. szept. 28. Borsod m. D-Horvát nevü helységben.

Izsó József és Szatmáry Eszter nemes szülőktöl.

Első iskolai oktatását ui. kezdte, s folytatta Sárospatakon.

1848 junius-ban beállt tirolivadásznak, több csatában részt vett.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 107. l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1850-ben Pallavicininál volt erdészsegéd,
, de kiláte kiderült, menekülnie kellett.
viszontagságos menekülés után jutott Rimaszombatba, ahol Jakovecz nevü kőfa agóház állt be.
Megis merkedett Ferenczi Istvánnal. - dolgozott is nála.
1855-ben felismerték, Pestre menekült.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 107-108.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Pesten egy kőfaragónál napszámoskodott, 1855-1857. 1857-ben Bécsbe ment. Meixner nevü szobrászhoz került.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 108.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1865-ben a Cs.Kir. Államminisztériumhoz ösztöndijért folyamodik.

1866, szerződik a debreceni Csokonai-szobor elkészitésére

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 69, l.

Székely Bertalan festő M.D.K.

Izsó Miklós Hoffmann Alfrédhoz intézett 1866, szept 22-i levelében "Mohács csataképe" iránt érdeklődik / kiállitották-e, kritikák /

kéri Hoffmannt mutassa levelét Székelynek, mert általa egy barátja kéri elhalt felesége lefestésére fénykép után / Soós Miklós rimaszombati pap/

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 72.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1868. jan. 25 levél Mocsáry Lajos alispánhoz
a Pálóczy-szobor ügyében.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 75.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1868 k. levelet ir Barcza Sándor alispánhpz
a Kisfaludy-szobor ügyében.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 78.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1868. szept. 2. a ~~VkKx~~ VK. Miniszterhez kérvény segély ügyében.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 79.1.

Vay Miklós báró szobrász M.D.K.
/1828-1866/

Akadémikus izlésben dolgozott.

Főleg emlékművei ismertebbek.

Izsóval szemben a miskolci Pálóczy emlékműre ő kapott megbizást.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 131.l. 80.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1868-69 ismeretlen irott levelében panaszolja, hogy bár biztatást kapott a miskolci Pálóczy-emlékmü elkészitésére, annak tervét el is küldte, Vay kapta a munkát, kit is pǎágiummal vádol.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 8o. 1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1869, olaszországi ut.

1869. téritvény Széchenyi Orsz. Könyvtárból kölcsönvett Zrinyi-arcképekről. / Zrinyi-szobor-készitéséhez/

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 82-83.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1870. szerződés a szegedi Dugonits-szobor elkészitésére. / 8000 forintot kap /

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 84-85.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Szabó Károlyhoz irt levelében egy bérkocsis által történt kirablásáról és a kpcsolatos sérüléseiről számol be.

Közli, hogy Zrinyi-szobrát már átadta,

Pirker László egri érsek mellképét faragja a muzeumi képtár számára.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 85.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Szabó Károlyhoz 1870. febr. 15-én irt levelében

~~xxtxaxreményétxixja~~

a Sepsiszentgyörgyön felállitandó Honvéd-szoborhoz készitett teervéről ir, remélve hogy a megbizást megkapja, ucs. szeretné a Marosvásárhelyt felállitandó Bem-szobor megbizatását.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 86.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1870. okt. 8.-án a Budai Kir. Főreáltanoda mintázás tanári állására pályázik.

Izsó Miklós levelei, [illegible]p. 1958. 87.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1871. jun. 28-án a VkM- nél pályázaik a megnyitandó Orsz. Mintarajztanoda tanári állására.
/ 12oo forint évi fizetés/ 3oo forint lakbérilletménnyel összekötött szobrászat vagy ékitménytani tanári állásra./

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 88.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1871, utazás, Prága, Drezda, Berlin. Görlitz,

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 90-92.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Szily Kálmán értesiti, hogy a Petőfi mell-
képet megőrzésre küldi neki. / 1873,

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 93.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1873. ápr, 26. levél a VKM-hez, melyben kéri, hogy az általa készitett Szalay László mellképet az Orsz. K.M tanács megtekintse.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 93.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Eötvös József miniszterhez, 1874, jan. 1.
reflektál a Képzőművészeti Tanács alelnökének
fölhivására Fenoházijelenet c. szobrának
bronzba öntéséről. / a munkát 6000 forintért
vállalja.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 94.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1874. ápr. 25. a VKM-nek jelenti , hogy a mmárvány Petőfi-mellszobor elkészült.

1874, jún. 26. a Szalay mellszobor elkészültét jelenti.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1858. 94-95.1.

Izsó Miklós szobrász **M.D.K.**

1854, máj. lo-én kelt bizonyitvány szerint a Rimaszombati Rajztanodában három éven át oktatásban részesült.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1858. 99.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Jakowetz Antal kőfaragó bizonyitványa 1856. apr.10. bizonyitja, hogy 1852-1856 között mühelyében dolgozott.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 99.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Ferenczy István szobrász bizonyitványa 1856 máj. 3. kelettel arról, hogy 1853-1856 között nála a Képfaragást gyakorolta.

1858. -ban Meixner bécsi szobrász igazolja 1857-58 között nála való müködését.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1968. loo.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Eötvös miniszter 1861 őszén visszaküldte Münchenbe tanulni.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1968. 129.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Münchenben készitett Széchenyi-szobrát, Szily Kálmánhoz irt levele szerint 1860, nov. 15én föladta vasutra.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 33.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Szily Kálmánhoz intézett 1896, febr. 26-i levelében A Puszták furulyása c. szobra elküldéséről értesiti. Kéri tegye az a Mütárlatba eladás végett.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 35.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Müncheni tanulóévei altt igen sokat nyomorog. 1861 májusában elhatározza, hogy Bécsbe megy. A müvészeti Segélyző Egylethez köszönő levelet ir.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 40.-41.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

A Győrvidéki ~~Kerék~~ Honvédsegélyező Egyletnek nyugtázza a részére kiutalt segélyeket. 1961. Ucs. Nagybányai Honvédsegélyező Egyletnek,

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 42.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

A Münchenből hazaküldött Furulyázó pásztort 1861 márc. 15-én megnyilt kiállitáson mutatták be.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 129.l.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Báró Sina Simontól 300 forintot kap, hogy München-
chenben folytathassa tanulmányait.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958.

45, 46,.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Tanulmányfej, vázlatkönyvéből. repr.

Vázlat az ételhordó parsztasszonyhoz. repr.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 49, 50.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Furulyáz. pásztorának márvány változatát rendelték meg nála, ezen ügyből pereskedés is lett.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958.

53.1 .

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1500 f. os árajánlatot tész a pápai Ref. Kollégiumnak a Márton István emlékre.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 56.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1863-ban szerződik Megyeri Károly mellszobrának elkészitésére, 1100 Ft. dijazásért

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 57.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.A.

1864-ben a Helytartótanácshoz folyamodik ösztöndijért Olasz és franciaországi tanulmányokhoz.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 60-61.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Vázlat a Fonóházi jelenethez , repr.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 63. l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Siremlékét Mátrai Lajos készitette / Kerepesi t.

repr.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 64.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Fonóházi jelenet, MNG

Haldokló honvéd, MNG

Jupiter-fej , antik után, ism. h.

Kazniczy Ferenc mellszobra, Ferenczy I. müvének be fejezése. MNG.

Kisfaludy szoborvázlata ism. h.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958, 141. l. 141.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Koldusfej, Gasser müvének márványba faragása, ism.h.

Koldusnő, " " " " "

Kray tábornok mellszobra, Bécsi Fegyvertár.

A Lánchid jobb és bal oldalán levő épületek szobrászati diszitése. § Lebontották./

Mária-szoborcsoport. Gasser müvének márványba faragása, / Prága/

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 141. l. 141.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Petőfi emlékmü, Bp.

Petőfi Sándor mellszobra, Történeti Muzeum .

Philokletés, antik után. ism.h.

Pyrker László mellszobra, MNG.

Psyhé, P. Teneráni müvének márványba faragása, ism. h.

Izsó Miklós levélei, Bp. 1958. 141-142.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Márton István mellszobra / Pápa, Ref. Kollégium.

Medicsi Vénus, antik után, ism. h .

Megyeri Károly mellszobra , Nemzeti Szinház.

Mercur szobor, antik után, ism. h.

Pách Albert mellszobra, ism. h.

Pálóczy szoborterv, ism. h.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 141. l. 141-142.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Puszták furulyása, Ülő juhász, Sárospatak, Ref. Kollégium.

Ii. Rákóczi Ferenc mellszobra, Tört. Muz.

Révai Miklós állószobra, M. Tud. Akad.

Stühler mellszobra, M. tud. Akad.

Szalay László mellszobra, ism. h.

Széchenyi István mellszobra, H. Gasser után , MTA

Izsó Miklós levélei, Bp. 1958. 142.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Széchenyi szoborvázlat, MNG

Táncoló paraszt, MNG

Térdeplő Géniuszok, MTA

Tóth József mellszobra, Nemzeti Szinház.

Viktoria, MTA

Werbőczy István mellszobra, MNG

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 142.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Zrinyi Ilona mellszobra, Tört. Muz.

Zrinyi Miklós mellszobra, Tört. Muz.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 142.1.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

1859-ben Münchenbe n járt.

Szily Kálmánhoz intézett levelében beszámol akadémiai felvételéről, és müncheni életéről.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 17.1.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Székely Bertalan megfestette arcképét, repr.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 12 .l.

M.D.K.

Székely Bertalan festő

Izsó Miklós arcképe, repr.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 12 l.

M.D.K.

Izsó Miklós szobrász

Arcképét megfestette Madarász Viktor 1873 k. repr.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 5.l.

Izsó Miklós szobrász M.D.K.

Adonis mellszobra, antik után / ism. h. /

Arany János mellszobra, Tört. Muz.

Busulő juhász, Magyar pásztor, MNG.

Cicero mellszobra, antik után, ism. h.

Cigánybanda, vázlat , MNG.

Csokonai mellszobor, ism. h.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 141. l.

MDK

Izsó Miklós

Táncoló paraszt, repr.

A Magyar Nemzeti Galéria 1965.

Izsó Miklós

Megyeri Károly alakját a kortársak élethű leírása alapján alkotta meg

Magyar színészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, domborművek a XIX. század. Budapest, 1966. katalógus, 18 l.

Iszó Miklós

Táncoló juhásza Varga Győző Liszt rapszódiái-
nak készült lemeztasakján szerepel.

S. R.: V. Gy. plakátjai és lemezborítói; Ipari Művészet, 1971. 2 sz. 37. l.

Izsó Miklós

egész fiatal korában lett honvéd, megsebesült, a fegyverletétel után sokáig bujdosni kellett.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX. században, Budapest, 1970.

191.

Izsó Miklós

Neve emlékére

Érpatmyaaa

MDK

Izsó Miklós

Pogány Ö.Gábor javaslata szerint az ő szobra egyike lenne a kupolától jobbra-balra felállitand ó nagyméretü szobrok közt.

Gárdonyi Jenő: 45 millió a budavári palota képzőművészeti alkotásaira.

MAGYAR NEMZET 1964 máj. 10.

Izsó Miklós szobrászművész

a Tudományos Akadémia Dunaparti front-
ján a középső ablak felett látható műve:
lebegő angyalok között Magyarország á-
merének köből faragott domborműve.
(emlitve)

Borúra derű.

1975. V. 11. 13.41 Kossuth /11/-Vné —

Izsó Miklós, Szobrán

1875. máj. 29-én halt meg.
1831. szept. 9-én Dinnóshorvátiban
született. (Ma a község: Izsófalva.)
A cikk ismerteti életet, tanulmányait,
munkásságát, határát, jelentőségét.

— : Búsuló jakán 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. máj. 29.

Izsó Miklós

Plasztikai észlelemysége vagy monumentális észlelek révén túllépett a naturalista sablonon vagy a hivatalos emlékműplasztika panoptikumvilágán.

Németh Lajos:A XIX.sz.müvészete Corvina Bp.1974. 55.old.

Szabó Miklós

Szabó Istvánt művészi megláttásá-
nak lényegét Szabó Miklós élethelyi
indíttatásai szobraira vezethet-
jük vissza.

Lóska Lajos: Szobrok fából.
Müvészet, 1976.május - 8.oldal.

IZSÓ MIKLÓS, szobrász

Felesége Sz.Jozefa,Simonyi Antalnak első feleségétől származó gyámleánya.Simonyi felesége Goldstein Sarolta ,volt Szerdahelyiné volt. 258.old. 34.jegyz

SZAKÁCS MARGIT:nSimonyi Antal a hazai fényképezés egyik úttörő egyénisége 249.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

Ysó Miklós

Debrecenben városrendezés miatt
Ysó Miklós Csokonai szobra új
helyre kerül.

—: Költészetek Csokonait.
Tükör, 1974. április 10 – 43. lap.

Izsó Miklós

kezdte el a Petőfi szobor mintázását, mely jelenleg a Március 15 téren áll, de 1875-ben bekövetkezett halála miatt a szobrot Huszár Adolf fejezte be

Rajztanitás 1976/2/24

Dr Maksay: Müemléki séták

Szabó Miklós

Méltatás.

Kovács Gyula: Oltott nemes ág.
Müvészet, 1976.szeptember - 18.oldal.

Irsó Miklós

Irsó Miklós ismert alkotásai
a „Parantfigurá"-k.

Kovács Gyula: Oltott nemes ág.
Müvészet, 1976.szeptember - 18.oldal.

Jászó Miklós, szobrász

megemlítve.

Csűrös Miklós: Fülep Lajos irodalmi tanulmányai 1044-1049. t.
Jelenkor, Pécs 1976. nov. 11/XIX.

IZSÓ MIKLÓS, szobrász

Petőfi Sándor szobrát Izsó Miklós tervei szerint Huszár Adolf készítette-1882-ben avatták,költségei nagy részét Reményi Ede hegedűművész teremtette elő világhirü hangversenyeinek tjaival,mert a hivatalos Magyar országnak erre nem volt pénze. 8.old

Mészáros Ottó: Budapest évszázadai 3.old

Müvészek, Müzeumi Magazin, 1972. 4.sz. Bp.

Szsó Miklós

Az V alakú termet Szsó munkái-
val kezdi a Nemzeti Galéria.

Timár Árpád: Tagolás, időrend, arányok.
Müvészet, 1976.november- 7.oldal.

Izsó Miklós, nobrán

Táncoló parant c. nobráról rajzocska.
(1864)

[J. Artner Margit]

Artner Tivadar: Az életöröm művénete 13.

Népszabadság, Bp. 1977 jan. 9.

Izsó Miklós, szobrász

L.: Kiss István

Bereczky L.: Művészi .... 15.

Népszabadság, Bp. 1976. aug. 20.

IZSÓ MIKLÓS, szobrász

1831-1875.-Bécs-Münchenben tanult.Búsuló juhász szob
ra,stb.szobrai.-Gáty-Goldmann Ülöp 1921-ben plakettek
rendelt .Önarcképeket és művészek portréit.Köztük:
IZSÓ MIKLÓS plakettjét is BERÁN LAJOSTÓL.-A MNM-ban va
van.-98+98 mm.Leirása: HP. 1229. 32.old

GOSZTONYI JANOS: Magyar szobraszok és éremművészek
önarcképplakettjei 24.old

AZ ÉREM, XXXII.évf. 1975-1. Bp. 1975

Jzsó Miklós, szobrász

„Csokonai-szobrában szépen formálta meg a költő eszményített alakját!"

T. Riha Margit: Eszmék kőben és bronzban 597-602.

Élet és Tudomány, Bp. 1972. III. 31.

XXVII
13.

Izsó Miklóst

támogatta a Képzőművészeti Társulat.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

5411

Jesó Miklós
szobrász

Miltalas.

K. Kovalovszky Márta: Expressionizmus - forma..
Művészet, 1974. magus - 15 lap.

IZSÓ MIKLÓS, szobrasz

A képzőművészetben megrontott minket Bécs és Münchsen. Ha magyarul beszélt is Izsó, Koszta, Nagy István, Meggyessy, Szónyi, a képzőművészet mégsem tudott úgy leférkőzni az etnikumba, mint ahogy az irodalom még a nyugatos Adyhal is

137.old.

TAKÁCS IMRE: Sárvár és Németh Mihály 136.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 1.szám, 1968. Szombathely

IZSÓ MIKLÓS, szobrasz

Izsó Miklós torzóban maradt kisérlete utan Ferenczy Beni európai tajolasu,polgari humanista müve mellett Medgyessy Ferenc hozta létre a magyar karakteru,de az európaiban is teljes értéku szobraszat alapjait.Nagy világi vonatkozasaiban késve érkezett ez az alapozas, mert nyugaton mar egy lépéssel elore voltak xxx 145.old

TAKÁCS IMRE: Sarvar és Németh Mihály 136.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 1.szám, 1968. Szombathely

Izsó Miklós szobrász

Fülep Lajos könyveinek ismertetésében.
(A nemzeti és az egyetemes kérdése.)
[1. hiratkozás farkas 2. cikkeire.]

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszem le
692-695.

JELENKOR, Pécs, 1972. júl.-aug. XV 7-8.

Izsó Miklós szobrász

a művész megfogalmazta és Huszár Adolf végleges formába öntötte Petőfi-szobrát.

„Petőfi"-szobor (vepr.) a Duna parton (említve)

Bajár Iván: Petőfi változásai.

M. Hírek, 1993. III. 17.

Izsó Miklós

"A százéves Budapest szobraiból" cimmel a Corvina Kiadó gondozásában jelent meg a jubileumi album, s az abban szereplő szobrokkal kapcsolatban Vadas József: "Hány szobor van Budapesten? cimmel felsorolja azokat a neves művészeket, akinek van szobormüvük és azokat is, akiknek nincs szobra a fővárosban. Izsó Miklós szobrászmüvész az utóbbiak között van, Budapest területén egyetlen szoborral sem szerepel.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juli. 14.
XVII. évf. 28. sz. 13. lap.

Izsó Miklós

az Mövetlező években a fővárosi Tanács döntése alapján szobrot kap a margitszigeti művészsétányon.

Új szobrokat állítanak a Margitszigeten

Magyar Hírlap, 1969 január 11. 9. l.

Izsó Miklós szobrász

96 éve halt meg

Nápszava 1971 május 29

9. old.

Gyzsó Miklós
szobrász

A „Búsuló juhász" című szobra a
nép kedélyállapotát jelenítí meg.
Közéleti emberekről, a hazai nagyjai-
ról mintázott portréi után a Petőfi
emlékmű megálhatásával bírták meg.

Pogány Ö.Gábor: A XIX.-XX.század művészete.
Művészet, 1971.október - 12.oldal

Yzsó Miklós
szobrász

„Arany János"
(repro)

Pogány Ö. Gábor: A XIX.–XX. század művészete.
Művészet, 1971. október – 12. oldal

Izsó Miklós.

Az 1971-ben megnyílt rajztanár-képezdében oktatott.

Ónody Éva: 100 éves a Magyar Képzőmű-vészeti Főiskola.

Budapest, 1971. nov.

Izsó Miklós, szobrász

Megemlítve: (Fülep L.: Magyar művészet.)

F. R.: Könyvszemle 7.

Népszabadság, Bp. 1971. dec. 24.

Ixsó Miklós
szobrán

után Gáner Kató:

„Táncoló parant" - porcelán 1938.

/Herendi Múz./ Mpv -

dr. Sikota György: Herendi porcelán 100.
Műszaki kiad. 1970.

Izsó Miklós, szobrász MDK

Soós Gyula tanulmánya mutatja be Izsó Miklóst. (A Művészet kiskönyvtára.)

Falus Róbert: Könyvszemle 7

NÉPSZABADSÁG, bp. 1967. febr. 17.

Kozó Miklós szobrán

Szerepelt a „magyar táj és népéletkép"
kiállításon a hűcsarnokban

Esti Kurier, 1927, I. 14

Izsó Miklós

„Busuló fuhász" és „Menyecske" c. mobsa nerejel a „Magyar táj és életrép" kiállításon a Műcsarnokban

Nemzeti Nyisóp, 1927 I. 14

Izsó Miklós szobrász

Kisplantikával vezetnek a
„Magyar tájés életkép"
kiállításon a Műcsarnokban

Nemzeti Ujság, 1927 I. 14

Rózsa Miklós

Szerepel a „Magyar táj és életkép"
kiállításon a Műcsarnokban

Magyarország 1927 I. 15

Irsó Miklós

Szabránatában magyaros elemek

Perchány Károly: Biatorbágyi préshának

Műemlékvédelem 1963. 2 n. 84. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányuto

. . . . . .

Izsó Miklós, szobrász

1872-ben a "Figyelő" az ő műveivel hasonlitotta össze Kugler Pál Ferencnek Petőfiről, Lisztről és Paulinéról készült mellszobrait. 176.old. 51.jegyz

Soós Gyula: Kugler Pál Ferenc soproni szobrász/1836-1875/ 171.old

Sorponi Szemle. Helytört. Folyóirat. XIX. évf. 1965. Sopron

Irsó

Szerepel az alábbi táslaton

Schelken Pálma: Soo eszkendő művészete a budavári palotában

Körnevelés 1969 X. 17

Izsó Miklós

A hónap közepén újra megnyílik az erdőbényei kisgaléria. Az idén emlékmobát rendeznek be Izsó Miklós nülőfalujában. - Ének-Magyarország, 1966. jan. 7.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört. Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./

262.l.

Izsó Miklós, szobrász

Állitólag Kugler Pál Ferenc soproni szobrásznak Szalay László történetiróról készitett mellszobra után mintázta meg Szalayról készitett mellszobrát, amely a Nemzeti Múzeumban van. 175.old. 42/a.jegyz

Soós Gyula: Kugler Pál Ferenc soproni szobrász /1836-1875/ 171.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XIX. évf. 1965 Sopron

Jzsó Miklós

Művészete Medgyessy szobrászatának előfeltétele. Amire Jzsó zseniális vázlataiban vállalkozott, azt teremtette meg Medgyessy: a korával együttélő nemzeti szobrászatot.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968

74. l.

Izsó Miklós, nobrán

MDK

Szerepel az Én múzeumom
új kötetében.

–: Újdonságok Az én múzeumom sorozat
következő példányaiban
9.

Népszabadság, Bp. 1970. febr. 5. [Vidéki]

Izsó Miklós

A singeti Művészsétányra 1978-ig... a következő írók és művészek szobrait tervezik: Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Jókai Mór, József Attila, Izsó Miklós, Barabás Miklós, Szinyei-Merse Pál, Kernstok Károly, Ferenczy Béni, Pollák Mihály, Ybl Miklós és Lechner Ödön.

A főváros életéből.

Budapest VII. évf. ~~45. l.~~ 3. sz. 1969. márc., 45. l.

Izsó Miklós

Egressy Gábor c. márványszobra a Nemzeti galériában van (emi)
A gipszmásolat szerepel a „Magyar Szinészportrék" c. tárlaton

(sebes): Kiállítás az előcsarnok van

Esti Hírlap 1970 X. 19

Zsó Miklós

arcképét Madarász Viktor festette meg.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet
körül, Budapest, 1970. 363 l.

3391.

Izsó Miklós

mellszobra a művészeti

panteonba kerül

Postmegyeitlívlap 1969 január 11

Izsó Miklós, szobrász

MDK

Róla is írt Gerő Ödön.

Dévényi Iván: Egy elfeledett művészeti író
558-561

JELENKOR, Pécs. 1970. június XIII/6.

Kisó Miklós

Debreceni Csokonai - szobra említve.

Bottyán János: Egyházunk kepe...
Református Egyház, 1970. nov, 247. l.

Izsó Miklós

Izsó Miklós és Huszár Adolf Petőfi-szobrát említi:

Z.L.: Szobrok, szobrászok, műtermek. - Budapest, 1969. lo. sz. 43. l.

Izsó Miklós szobrász

94 éve halt meg

Budapest 1969 május 29
4 old.

Izsó Miklós

Mellszobrát a magyarországi
művészetányon állítjás fel

Néprzava 1969 január 11
2. old.

Izsó Miklós, szobrász

MDK

Hivatkozás: „Zseniális kis terrakottáira."

Németh Lajos: A modern magyar kisplasztikáról 21–23.

KRITIKA, Bp. 1969. augusztus VII/8.

1.-es számu cédula. M.D.K.

Izsó Miklós

"Ma reggel hunyt el negyveötéves korában"-irja a lap. 1830-ban született a Borsod megyei D.-Horváth helységben. Tanulmányait Sárospatakon végezte. "18 éves koráig csak apróságokban kisérlette meg müvészi erejét. Ekkor kitört a forradalom. Izsó, mint önkéntes belépett egy vadászszászlóaljba, részt vett sok csatában és Világos után bujdosott az országban. Egy ideig, mint uradalmi erdész segéd rejtőzött, majd elment Ferenczyhez.

Egyetértés és Magyar Ujság, Bp. 1875.május 29. IX. évf. 49. sz.

2.-es számu cédula. M.D.K.

Izsó Miklós

Ferenczy akkor rimaszombati magányában élt. az ő vezetése mellett rednszeres oktatásban vett részt és "jeles müvésszé képezte magát." 1856-ban mestere halála után a fővárosba jött, itt egy éven át bérért dolgozott egy kőfaragó mühelyében. "Néhány barátja áldozatkészsége folytán Bécsbe mehetett, ahol Gasser szobrász mütermében tovább képezte magát." Elkészitette Széchenyi István két mellszobrát, melyek egyike a Széchenyi család, másika az Akadémia birtokába került.

Egyetértés és Magyar Ujság, Bp. 1875. máj.29. IX. évf. 49. sz.

3.-as számu cédula.

M.D.K.

Izsó Miklós

"A bécsi magyar müegyetemi hallgatók szép összeget gyüjtöttek számára és ő Münchenbe men t.
A lap felsorolja a müvész alkotásainak egy részét: "Busuló juhász", "Fonóházi jelenet", "Részeg pór", "Csokonai Vitéz Mihály", Arany János", „Tóth József", „Lisznyay Kálmán", "Kornis Ádám", "Bernáth Gáspár", "Eötvös", "Szalay", „Megyery", "Egressy", "Fáy A." szobrait.

Egyetértés és Magyar Ujság, Bp. 1875. máj.29. IX. évf. 49. sz.

Izsó Miklós

Ugyanaz áll rá, mint történeti festőinkre és Munkácsyra: bármily jelentős is munkássága a nemzeti művészet öntudatra ébredése szempontjából, művészi problémafelvetése az európai irányokhoz viszonyítva elmaradott.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 10. l.

Izsó Miklós

Szobrászata – mint Fadrusé – egy kissé az akadémikus történelmi festészettel és Munkácsy romantikus realizmusával rokon. Realista terrakotta zsánerszobrainak frissessége, kontraposztos mozgásélménye kiváló, kompozíciós tudásának kevés párja a Rodin, Meunier, Hildebrand előtt. Kis nástatai minőségben Carpeaux művei mellé állíthatók. A későbbi magyar szobrászat két út között választhatott: vagy a plasztika igaz problémáit megértő nemzeti szobrászat vagy az etnográfiai külsőségeket követő zsánerszobrászat közt. A közvetlen utódok az utóbbit választották.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 10.l

Izsó Miklós

A nemzeti szabrászat lehetősége az ő zseniális megsejtéseiben körvonalazódott, de sokáig nem vált valósággá.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 42. l.

M.D.K.

Izsó Miklós

A Petőfi szobor-bizottság felkérte a müvészt a Petőfi szobor-minta elkészitésére, s egyidejüleg a bizottság "..lépéseket tesz a városnál, hogy adassék Izsónak egy telek, ahol egy nagyobb, felülről világitható mütermet épittethessen a nagy szoborminta elkészitésére, miután a mostani müteremben semmi esetre sem lehet elkésziteni." -közli az "Ujdonságok" c. rovat.

Egyetértés, Bp. 1874. ápr. 17. 14. sz.
I. évf. 61. lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Izsó Miklós

1882. okt. 23. Izsó Miklós hátrahagyott kisebb szobrászati müvei 46.

Miz. 1882 № 522.

Izsó Miklós

1864. jul. 31. Izsó „Mélázó pásztor"
c. szobrát ajándékozza Gschwindt
Mihály.
Múz 1864. № 155

Izsó Miklós

1872. jan. 19. Egressy Gábor mellszobra
Izsó műve.

Szerzemény

Mivé 1872. № 40

M.D.K.

Izsó Miklós

Szeged számára elkészitette a Dugonics szobor tervezetét. A bronz-szobor az 1876.-i Országos Kiállitásra készül, s ekkor történik leleplezése is.

Egyetértés, Bp. 1874. dec. 31. I. évf. 225. sz. lapszám nincs.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kszó Miklós

Szabo emlétre

Dr. Szűcs Ernő: Debreceni évcemberek
Hajdú-Bihari Napló, Debrecen
1969. aug. 24.

Izsó Miklós

Az 192o-as évek második felében a Zsolnay gyár ujra gyártotta a régi plasztikákat igy: Klein Ármin Dudását és Táncoló betyárját, Izsó Miklós Juhászát, Markup kitünő állatfiguráit, Lux Ede aktjait, Beszédes Honfoglaló család-csoportját.

Zsolnay Terizia, M. Zsolnay Margit: Zsolnay

Corvina 1975 203.o.

I Z S Ó miklós, szobrász

A Nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum Kiállitásának földszinti 7.szobája után a folyosói benyilóban Izsó Miklós gipsz Széchenyi-emlékmüterve látható. 369.old

KÖRNYEI ATTILA: A Nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum 353.old

ARRABONA, A Xantus János Múz.Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Irsó Miklós

1

1871-ben gyűlt össze annyi pénz,
hogy megbízást adhattak neki a budapesti
Petőfi-szobor megtervezésére

Miklós József: Adalék a budapesti Petőfi-szobor történetéhez

Műgyűjtő 1975/1

10. old.

Izsó Miklós

2

1873-ban vázlatot kérjített a zsoborhoz, és 34,3 cm magas terrakotta mintát. Eredeti mésetben más nem tudta elkérjítani, mert 1875 május 29-én meghalt.

Mügyüjtő 1975/1

10. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

Izsó Miklós, szobrász-művész

1975 MÁJ 30

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

— **Május 29-én** Izsófalván bensőséges ünnepségen emlékeztek meg a község szülöttének, Izsó Miklós szobrászművész halálának 100. évfordulójáról. Az úttörők megkoszorúzták a községben felállított szobrát, utána a község lakosai részt vettek a művelődési házban megrendezett ünnepélyen.

1021

Izsó Miklós

Szobrász 1831-1875

Debreceben

Magyar Hirlap 1973 XI. 317

Izsó Miklós

A lap "Budapesti Hirvivő" c. rovata közli, hogy a müvész az Akadémia számára szoborcsoportozatot készitett, amely Pannoniát fiai között ábrázolja.
Elkészitette Lisznyai Kálmán mellszobrát is.

Családi Kör. Bp. 1863. márc. 15.
IV. évf. 11. sz. 130. lap

Izsó Miklós nobrán M.D.K.

A VKM anyagában több levele van, utatcsomók foglalkoznak agyagvázlataival, magyarázával.

Sprenger M.: Adattár. hűvtört. Érd.
1958 4 n. 296

Izsó Miklós, szobrász

6

Táncoló faun

(1864. Terrakotta, 24 cm) : Repr

Németh Lajos: Izsó Miklós 1072 - 1076.

Élet s' Tudomány, Bp. 1971. márc. 3. XXVI/36.

Izsó Miklós, szobrász

7

a.) Csokonai

emlékmű, 1867.

(Vázlat, gipsz, Debrecen Ref. Kollégium.) : Repr.

b.) Csokonai, 1867-1871.

Bronz. Debrecen : Repr.

Németh Lajos: Izsó Miklós 1072-1076.

Élet és Tudomány, Bp. 1971. szept. 3. XXVI/36.

Izsó Miklós szobrai

(8

a) Almási Balogh Pál mellszobra, 1864.
(Gipsz, 53,5 cm, MNG) : Repr.

b.) Petőfi, 1873.
(Vázlat, terrakotta, 34,3 cm. MNG) : Repr.

Németh Lajos: Izsó Miklós 1072-1076.

XXVI/36.

Élet s Tudomány, Gy. 1971. sept. 3.

Szabó Miklós, szobrász

9.

a.) Búsuló juhász, 1861-62.
(Márvány, MNG) : Repr

b.) Táncoló parasztlány
(Terrakotta, 28 cm, MNG) : Repr.

Németh Lajos: Szabó Miklós 1072-1076.

Élet és Tudomány, Bp. 1971. nov. 3. XXVI/36.

Izsó Miklós, nobrász

A peregrinus és a piedesztál címszó szerepel a Izsó-tanulmányból.

— : Kislexikon 1728.

[Hátsó-külső-borító.]

Élet és Tudomány, bp. 1971. szept. 3. XXVI/36.

Irsó Miklós

az 1871-ben megnyílt

Mintarajztanoda első csoportonára

volt.

Nagyszeva 1972 május 13

8. old.

Jzsó Miklós

eredeti szellemű és formálású
művészetének hosszú ideig nem
volt folytatója, az út folytatását
mutató apó bronzokat Vedres Mark küldi
haza Firenzéből.

Heitler László: Vedres Márk

Látóhatár 1971/1-2 149 old.

Jzsó Miklós, kobrán

Megemlítve.

Máté György: Goldman György emléke 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 21.

Yzsó Miklós
szobrász

Méltatlás

Rózsa T.Endre: Kubista magyar szobáraszat?
M vészet, 1974.december - 13.oldal

Izsó Miklós

A.A. Petőfi képek. Hazánk 1899. 18o.sz.

Izsó Miklós, szobrász

Mak

Emlékszobát rendeznek be szülőfalujában, Izsófalván, műveiből, használati tárgyaitól ...

– : Kis híradó

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1966. jún. 17.

Izsó Miklós, szobrászművész /1831-1875/.

Fadrusz János, nem Rodin eszményeit folytatja, hanem a magyar szobrászat sodrában alkot, Ferenczy István, Izsó Miklós hagyományait követi Stróbl alajos társaként – és győzelemre viszi Mátyás ábrázolását, ami még Ferenczynek nem sikerült.

/repr./

Losonczi Miklós: Emlékezés Fadrusz Jánosra.
Petőfi Népe, 1983. szept. 2.

Izsó Miklós

Tizenkét szobrász nevét emliti meg Szokolay Béla -Tóth István szobrászmüvészről szóló- kritikájában. Müvészetüket együttesen nagyra értékeli ugyan, de alkotásaikat külön nem ismerteti. Ennek okára is fény derül Tóth István nevénél, az 1-3. sz. cédulájén felsorolt müvésznevek mellett.
A Szokolay-kritikában feltüntetett minden müvésznév külön cédulán is szerepel.

ÉLET, Bp. 1925. szept. 13. XVI. évf.
19. sz. 382-383. lap.

Izsó Miklós

A Heti Szemle c. rovat irja a Mütárlatról:

A négy láb magas, fehér carrarai/márványból faragott "Magyar pásztor" c. szobormüve "a fiatal művész teremtőképességét" bizonyitja. /Ez a szobor volt az, amelyet Gschwindt gyáros magának követelt a mü értékénél jóval alacsonyabb összegért, s perre került sor, melyet a művész megnyert./ Jelenleg egy fonóka-házi jeleneten dolgozik, azt ábrázolja, mikor a leány leejti orsóját, a legény felemeli, s a szokásos csókot kéri váltságdijul.

Divatcsarnok, Bp. 1862. juli 29.
30. sz. 477-478. lap

Izsó Miklós

A müvész elkészitette Csokonai szobor-mintáját a debreceni Emlékkert Társulat megbizásából és az ottani Kaszinóban kiállitották, mint a Budapesti hirvivő irja: a szobornak nagy sikere van.

Családi Kör. Bp. 1866. okt. 28. 43. sz. 1o3o. lap

Izsó Miklós

A négyszáz forintos második dijjal tüntették ki a müvészt a Széchenyi szobor-pályázatra beküldött müvéért.
Korábban első dijra jelölték Engel József müvésszel együtt, külön-külön első dijat javasoltak mindkét müvész számára, de az e célra alakitott külön bizottmány másképen döntött, -mint a Budapesti hirvivő közli.

Családi Kör. Bp. 1866. juni. 1o. 23. sz. 548. lap.

Izsó Miklós

A Széchenyi-szobor pályázaton a müvész beküldött mintamüvét a bizottság "különösen jónak találja, mind alakitás, mind kivitel tekintetében" -irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. ápr. 8. 14. sz.
332. lap.

Izsó Miklós

A debreceni Emlékkert -társulat megbizta a művészt Csokonai szobrának elkészitésére. Ércből készül és Münchenben öntik, -közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. febr. 25. 8. sz. 189. lap.

Izsó Miklós

Bernát Gáspár mellszobrát készitette,-közli a Budapesti hirvivő.

Családi Kör. Bp. 1864. dec. 18. V. évf. 51. sz. 1221. lap

Izsó Miklós

Befejezés előtt állnak a müvész azon szobormüvei, melyek az Akadémia homlokzatát fogják disziteni, -közli a Budap sti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1864. juli. 24. V. évf.
3o. sz. 714-717. lap

Izsó Miklós

Münchenből városunkba érkezett fiatal szobrászunkat bizták meg az Akadémia palotájának felépitése után az épület homlokzatán álló szobrok és dombormüvek elkészitésével,- közli a Bel-és Külföldi Hirek c. rovat.

Divatcsarnok, Bp. 1862. juli. 8.
27. sz. 43o. lap

Izsó Miklós
szobrász

Miltalás

--------: Strobl Alajos siremlékének leleplezése.
Müvészet, 1972.május - 22.oldal

Izsó Miklós

terrakotta parasztalakjaihoz egyenes ut vezetett

Ferenczy István Csokonai szobrától.

Solymár István : Mai Magyar Rajzművészet, Budapest,

1972. 22 l. 7 t.

Izsó Miklós

Csokonai szobrát formálta meg a romantika korában. Petőfi – emlékmű – tervet alkotott. (emlékre)

T. Riha Margit: Eszmék kőben és bronzban.

Élet és Tudomány, 1972. márc. 31.

IZSÓ MIKLÓS, szobrasz:

Ferenczy István próbálkozásai a hazai elmaradott közállapotok miatt elakadtak.-Ferenczy örökét Izsó Miklós, /1831-1875/, a század legjelentősebb magyar szobrásza vitte tovább. 568.old

HECKENAST JANOS9 Kumi Rajki István szobraszművész
564-old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

Izsó Miklós

a Magyar Nemzeti Múzeum részére dolgozta ki márványból Petőfi Sándor mellszobrát. (említve).

Esti Krónika.

1973. III. 14. 19.00 |6| V.

Izsó Miklós, nobrán

Debreceni Csokonai – nobrát
ábrázoló képeslap jelent meg.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp 1973. nov. 28.

Izsó Miklós, szobrász

A Kazincbarcikán megalakult képzőművészeti kör Izsó Miklós nevét vette fel. (fényképp.)

— : Új műterem az évfordulóra 7.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 26.

Jozsó Miklós

Neve említve.

Heitler László : Vedres Márk 5p.

Irsó.

Fülep Lajos a „Magyar művészet" könyvében (1923) szerepel a művész.

Mezei Ottó: Fülep Lajos: Magyar művészet

Valóság, Bpest, 1972. 4.

Izsó Miklós

neve emlitve a

18. oldalon

Miklós Pál recenziója Fülep Lajos: „Magyar Művészet" c. könyvéről

Kritika 1972 április

Nyisó Miklós:

Az 1871-ben alapított Mintarajztanoda és Rajztanárképezde
Szobrászat tanára Ő volt. A képzés 3 éves volt

dr. Maksay Károly: Százéves a magyar rajztanárképzés

Rajztanítás 1971/4

Tzsó Miklós:

Petőfi portré

Új írás 1973/1 Bontó 4.

Izsó-Miklós, szobrász

Szobrát Kisfaludi Strobl Zsigmond
készítette el. (A Margitszigeten helyezik
el.)

—: Milyen új szobrokat állítanak fel
Budapest terein? 9.

Nérszabadság, Bp 1972. nov. 23.

Izsó Miklós
mohán

Méltatás

Kovács Péter: Medgyessy.
MŰVÉSZET, 1973. október - 2.oldal

Izsó Miklós

a herendi porcelánpyár
népi zsánerszobrainak mintázójaként
emlétve

Művészettörténeti Értesítő 1973/1

51. old.

Izsó Miklós

neve emlitve

Művészettörténeti Értesitő 1972

302, 303, 306. old.

Izsó Miklós

Résztvett a Várpalotában rendezett kiállitáson.

A kiállitás 9oo év anyagát ölelte fel.

képe: Aranyi János

Kortárs. 197o./1. 149.o.

Izsó Miklós.

„Haldokló honvéd" c. rajzra,
(említve)

Rózsa György: Petőfi arca a képzőművészetben.
Kritika, Budapest, 1972. dec.

Izsó Miklós

„Petőfi Sándor"
gipsz vázlatának fotója
a 20. oldalon

Kunfehértó 1971 december

Izsó Miklós

Petőfi mellszobrának fotója
(márvány 1872) a 74. olda-
lon

Kutna 1972 december

Izsó Miklós szobrászművész

a Magyar Pósta Csokonai Vitéz Mihály születése 200. évfordulójára nov. 17.- én 2 ft-os emlékbélyeget ad ki, melyen a művész Csokonai szobrát ábrázolja.

(S): Csokonai-emlékbélyeg.
Új Szó, 1973. nov. 15.

Izsó Miklós

Gokonai Vitéz Mihály szobrát Debrecen város részére alkotta, a költő szülővárosának. (szülőve.)

Nagrád, 1973. nov. 17.

Izsó Miklós

bronz emlékművét Petőfiről 1902-ben
leplezték le Balatonalmádiban.

Szalai Zoltán: Balatoni képes krónika,
Budapest, 1969.

Izsó Miklós

Rómában és Nápolyban tanulmányozta a szobrászatot néhány hónapig a müvész, most itthoni munkáinak folytatására ismét fővárosunkba hazaérkezett, -közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1869. febr. 28.
9. sz. 212. lap.

Izsó Miklós

Egressy Gábor mellszobrát készíti a müvész a Nemzeti Muzeum számára. A szobor árát, 1000.- forint összeget Várady orsz. gyül. képviselő és a mübarátok "gyüjtéssel adják össze." Budapesti hirvivő közleménye.

A következő számban ugyanez a rovat közli: "a közoktatásügyi miniszter államsegélyt adand a müvészetekre szánt összegből tovább képeztetésének eszközöltetése végett."

Családi Kör, Bp. 1868. nov. 8. 45.sz.1o77.lap
" " " 1868. nov. 15. 46. sz. 1101. lap

Izsó Miklós

Aradi Zsigmond, Engel József és Kugler Ferenc szobrászművésezeket kérték fel, hogy az Aradon, 1849-ben elesettek emlékére szobrot tervezzenek, s a szobormintákat küldjék be,-irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1868. május lo.
19. sz.454. lap.

Izsó Miklós és

Engel József szobrászmüvészt megbizta a Nemzeti Muzeum, hogy a következő szobormüveket készitsék el: Verbőczi, Istvánffi, Zrinyi, a költő, és Pázmány Péter szobrait. Budapesti hirvivő közleménye c. rovat arra külön nem tér ki, hogy a két müvész melyik-melyik müvet vállalta.

Családi Kör. Bp. 1869. márc 21.
12. sz. 285. lap.

Izsó Miklós

Az "Egy hét története" c. rovat beszámol arról, hogy a Petőfi szoborra pályázatot hirdetnek, s reménykedését fejezi ki, hogy a müvész fogja elnyerni, s nem történik meg az, ami a Széchenyi szobornál, hogy másra bizzák, noha "a legjelesebb tervezet az övé vala." "Izsó munkátlanságában Bécsbe ment"-irja a lap, s abban bizik, hogy "e kitünő tehetségü hazánkfiát...legalább hölgyeink egyesülései egy s más megrendeléssel felsegitik" hogy ne okozzon gondot neki, "napi kenyerének megszerzése."
Családi Kör, Bp. 1868. jan. 21.
4. sz. 87-~~8~~ 89. lap

Izsó Miklós

"Az 1849-ben Debrecen mellett elesett honvédek emlékére egy sebzett oroszlányt faragott márványból" a hősök sirjára.
Fáy András mellszobrát a Pesti Takarékpénztár vásárolta meg 2500 forintért, "ami művészünk igénytelen szerénységét tanusitja. Külföldi szobrászok nyolc-tizezer forintokat kapnak ilyen remekmüért."
Budapesti hirvivő c. rovat közleménye.

Családi Kör. Bp. 1867. ápr. 21.
16. sz. 380 . lap.

Izsó Miklós

"Igen szép honvéd-emlék mintát fejezett be e napokban. „Haldokló orvost ábrázol, ki a földön elterülve, a lobogót szoritja magához! Ezenkivül „agyagból készitett több genre alakot, melyek „mindenike élénk bizonyságát nyujtja annak, mennyire ki tudja tüntetni a népies jelleget... az eredetiséget." Munkái között ott van egy ittas paraszt, a "Házaló zsidó", a Sebesült harcos". A cikk itt is megirja, mint már annyiszor, más példányaiban: "hogyha másként nem nyilvánul elismerés e szép tehetségü szobrász iránt, adjuk meg legalább számára a sajtó utján!"

Családi Kör. Bp. 1869. juni. 2o.
25. sz. 594. lap.

Lázó Miklós

Neme emlitve, nincs jelentős szobor.

Dr - n.

Vadas József: Hány szobor van Budapesten?

Látóhatár 73/ szept 195. o.

Kosó Miklós

szobrász

A csokonai szobor alkotója

Kosó Miklós.

Kocsogh Ákos: Lesenyei Márta . . .

Művészet, 1975. május - 34 oldal.

Izsó Miklós, szobrász

Megemlítve.

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvnemle

– Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 858 – 862.

JELENKOR, Pécs, 1973. szept.

XVI/9.

Tzsó Miklós

szárnybontását az 1861-ben megalakult Országos Magyar Képzőművészeti Egyesület támogatja.

Zolnay László: Művészet és művelődés a XVII-XIX. századi Pest-Budán. - Budapest, 1972.9.sz.39-41.l.

Izsó Miklós

az 1871-ben megnyilt Magyar Királyi Országos Mintarajztanoda és Rajztanárképezde első tanári karának tagja.

Rónai György: Gondolatok művésznevelésünk intézményesítésének centenáriumán. Művtört.Írt.1971.3.sz.204-212.l.

206.l.

Izsó Miklós, szobrász

1

A nemzeti szobrászatot teremtette meg. 1831-ben szept. 9-én a Borsod megyei Disznóshorváton született; (Ma: Izsófalva a falu neve.) apja parasztgazda, anyja egy falusi iskolamester lánya. A sárospataki kollégium ban tanult. Reztvesz a szabadságharcban. 1849-után bujdosó s ilyen kerül Rimaszombatba, ott lesz kőfaragó segéd, majd ferencsy István segédje és tanítványa.

Németh Lajos: Izsó Miklós (1831-1875)

1072-1076

Élet és Tudomány, Bp. 1971. szept. 3.

XXVI/36.

Izsó Miklós, szobrász

2

Pest, Bécs, majd München lett további tanulásának állomása. Münchenben értek meg művészi elképzelései és bontakozott ki munkássága. Első nagy sikere (– s máig is legnépszerűbb szobra) a Busuló juhász. Hazajövetele után csak kisebb megbízásokat kapott, jelentősebb művek nek elkészítésében aztán megakadályozta hirtelen halála 44 éves korában: 1875 máj. 29-én.

Németh Lajos: Izsó Miklós 1072-1076.

Élet s Tudomány, Bp. 1971. szept. 3. XXVI/36

Izsó Miklós, szobrász+

3

Megemlített művei: Fáy András mellszobra, Révai Miklós egész alakos szobra, Csokonai-emlékmű (Debrecen, 1867); Szeged városa rábírta Dugonics András szobrának elkészítését, ezt a művét hiszelen halála miatt tanítványa Huszár Adolf fejezte be, ugyanő kérítette el Izsó vázlatainak felhasználásával a bpesti Petőfi-szobrot is.

Németh Lajos+: Izsó Miklós

1072-1076

Élet és Tudomány, Bp. 1971. szept. 3.

XXVI/36.

Izsó Miklós, szobrász

4

Megemlített portréi, zsánerszobrai: Arany János mellszobra, Almási Balogh Pál orvos-természettudós mellszobra (1864. Máig is egyik legjobb magyar portré.). A Búsuló juhász; táncoló parasztokat ábrázoló sorozat.

Németh Lajos: Izsó Miklós 1072-1076.

Élet és Tudomány, Bp. 1971. szept. 3. XXVI/36.

Izsó Miklós, nobrán

5.

Arcképe Madarán Viktortól.

Glajfestmény (1870 körül) : Repr.

Németh Lajos: Izsó Miklós 1072-1076.

Élet és Tudomány, Bp. 1971. sept. 3. XXVI/36.

Izsó Miklós (1831–1875)

nohráművén

„Arany János" – arcmása, (szulítve).

Az új Fővárosi Képtár premierje.

1982 nov. 25.